pp 801–814 and 1–2
are at end of vol V

DISPUTATIONES
AD MORBORUM
HISTORIAM ET CURATIONEM
FACIENTES.

QUAS COLLEGIT, EDIDIT ET RECENSUIT

ALBERTUS HALLERUS.

TOMUS QUARTUS.

ITERUM

AD MORBOS ABDOMINIS.

LAUSANNÆ,
Sumptibus MARCI-MICHAEL. BOUSQUET & Socior.

MDCCLVIII.

ANte annum & quod excurrit, ad me defertur puer 8. annorum cum tumore abdominis infigni hydropico, aquarum fluctuatione in abdomine per contrectationem auditui fe manifeftante. Aegerrime obtrufis ægro puero purgantibus tumor abdominis evanuit & puer fatis bene fe habuit per aliquot menfes. Cacochymia interim pituitofa, pertinaciter puero medicamenta refpuente non fublata circulo per vifcera non patebat via, hinc variis poftea puer tenfionibus fpafticis doloribus infimi ventris graviffimis obnoxius fæpius denuo remediis tentatus ad ufum eorum non poterat adigi. Tandem tumore abdominis redeunte imprimis in finiftro hypochondrio aucto continuis agitatur doloribus, donec etiam inflammata gena finiftra & nullo remediorum genere admiffo gangræna & fphacelo accedentibus morti fuccumberet. Parentibus non renitentibus cadaver in ufum auditorum cultro fubjiciebam anatomico & quædam inde obfervata hic proponere placet. Aperto igitur abdomine feri extravafati non ultra libram dimidiam reperiebatur. Curiofo autem fpectaculo renis finiftri conformatio apparebat. Hic enim a parte fuperiori & inferiori eadem ut renes alias confpiciuntur, apparebat figura. Media autem ejufdem pars non nifi pinguedinem oftendebat, ad latitudinem duorum digitorum, remota pinguedine pelvis fatis amplus ad capacitatem duorum digitorum oculis fe offerebat, ita quidem ut calculus ponderis ℥ß. coloris flavi, tricufpidalis, afperæ & inæqualis fuperficiei totam cavitatem hanc repleret & uretherem obturaret, quem etiam exfectum mecum domum fumfi. Glandularum mefenterii pondus fex fere uncias fuperabat & duritie admodum notabili gaudebat, tanta quidem, ut mirum fit, eafdem aliqualem chyli tranfitum permittere potuiffe, cum hæc durities recens vix fuerit orta propter ejufdem gradum. Mirum quoque, puerum nutritione non deftitutum effe, cum corpus etiam ultimis menfibus, quamvis doloribus & cruciatibus variis anxie fatigatum, imo appetitu deficiente, adhuc longitudine auctum deprehenfum fuerit, vafis etiam & majoribus & minoribus fatis repletis, imo tumidis. Maxime autem curiofum fpectaculum edebat lien. Tumorem enim, quem puer ultimis vitæ menfibus in finiftro hypochondrio & oculis & manibus offerebat, lienis magnitudo repleverat ac hypochondrii finiftri fpatium ita occupaverat, ut non folum aperto abdomine fuper ventriculo ex finiftro latere affurgeret, fed etiam hepar reprimeret & partem fpatii alias ipfi deftinatam occuparet. A figura lien hic non oberrabat vulgari, color autem ipfi erat idem ac hepatis, nec durities ipfius naturalem fuperabat, ita quidem ut ratione coloris & confiftentiæ hepar imitaretur. Cum igitur vifcera hæc duo lanci imponerem, hepar lienem non nifi uncia una cum dimidia pondere fuperabat. Hepar enim libram unam uncia dimidia excedebat, lie-

nis vero pondus libræ uni subtracta uncia una æquabat. Nec ſcirrhus, nec ulcus lieni inerat, neque ſtaſis ſanguinis in eo vera notabilis, cum vena ex eo ad hepar tendens repleta etiam ſatis appareret, & tumor jam per aliquot menſes durans, ſanguis ſi ſtagnaſſet, perſiſtere non potuiſſet ſine inflammatione & ſubſequente ſcirrho vel ulcere. Major interim affluxus ſanguinis quam tranſitus vel ex colore apparebat, & dolores, quos ultimis menſibus ſenſit puer in tumore hoc, ſi manibus tentatus fuit, obſtructionem utique incipientem & infarctum denotabat, ſic ut non vera nutritione, ſed dilatatione vaſorum ſanguiferorum ſucceſſive facta lienem hanc attigiſſe magnitudinem appareat. Ingens interim ponderis differentia ſatis conſpicua eſt. Utplurimum enim in homine adulto lienis pondus uncias 12. non ſuperat, cum hic puer novem annorum eſſet & pondus lienis 14. cum dimidia uncias explerer. Cæterum, ut ſupra memoravi, figura ejus a naturali vix abhorrebat, niſi, quod a parte inferiori ventriculum reſpiciente, quæ alias concava eſſe ſolet, itidem convexa eſſet, & longitudo ſeptem fere ſuperaret pollices, quæ alias in homine adulto ſeptimum pollicem longitudine vix attingit.

F I N I S.

J. VALENTINI

CX.

J. VALENTINI SCHEID

ET

J. GOTHOFREDI SCHEID

OBSERVATIONES QUASDAM

LIENUM DISRUPTORUM

Argentor. Februar. 1725.

PRÆFATIO.

INter partes corporis humani non plane ultimum occupare locum *Lienem*, præter alias rationes, variæ obſervationes Lienis præternaturaliter af-fecti, & hinc ipſam quoque vitam eripientis, loquuntur; diverſis equidem modis affici hoc viſcus poſſe, nemo eſt, qui dubitat. Quamvis enim non cum iis faciam, qui agyrtarum more miſeris ægrotis perſuadere conantur, lienis ſitum ita mutari poſſe; ut circumvolvatur ventriculo, id quod vernacula ita exprimere ſolent, Lien circumvolvatur ventriculo tanquam linteum: ita nec porro de prodigioſo ſplenis in dextro; hepatis autem in ſiniſtro hypochondrio collocati exemplo ab *Ariſtotele lib. 2. hiſt. animal. cap. 13. aliiſque paucis* annotato, a celebri autem illo comico Gallo *Molierio* falſe exploſo, veritatis teſtimonium experientia propriæ demonſtrare, non valeam; nihilominus tamen *ſplenem* ita læſum fuiſſe, hiſtoriæ docent, ut, licet externe corpus integrum deprehenſum fuerit, attamen ob dictæ partis enormem læſionem repentina mors ſecuta ſit. Loquor videlicet *de liene diſrupto*, qualem, licet rarius, & alii authores obſervarunt, in qua quoque *Urbe* cernere licuit. Cum autem, uti dixi, non æque frequenter, ac alii morbi ejuſmodi caſus occurrant, omnino e re fore putavi, ſi, cum profectuum meorum in *arte machaonia* publico eruditorum conſeſſui ratio reddenda eſt, *Hiſtoriam Lienum Diſruptorum* traderem, atque ea occaſione ſimul quaſdam quæſtiones exararem, quibus anſa, & *Patronis*, & *Commilitonibus* in ſtudia mea qualiacunque inquirendi, daretur. *A tyrone* autem in palæſtra Academica non æque, ac veterano exercitato ſumme exaſciatam & profundam elaborationem B. L. minime expectare poterit. Spero tamen theſes haſce pro ingenii modulo conſcriptas æqui bonique conſultum iri, cum deficientibus viribus, vel ſola voluntas laudanda ſit. *Deum T. O. M.* ſupplicibus invoco precibus, divina ſua gratia labori huic meo ex alte benedicere ne dedignetur.

HISTORIA I.

PRomiſſo ut faciam ſatis, aliquot *Tibi* B. L. enarrabo *Lienum Diſruptorum* obſervationes anatomicas, initium faciam ab hiſtoria, quam Anno 1687. d. 4. Menſ. Octobr. contigiſſe annotavit *Venerandus Patruus meus, Archiater civitatis hujus Experientiſſimus, Præſes diſſertationis meæ graviſſimus, Patronus in æternum colendus, (cujus pluſquam paterna in me collata beneficia ad cineres uſque memori recolam mente,)* cum adhuc *profeſſione anatomica defungebatur, & cura medicæ Noſocomii majoris*

præerat. Ea in ejus obſervationibus anatomicis manuſcriptis ſic legitur. Adoleſcens quidam, Helvetius natione, cæmentario opificio addictus, in renovando atque reparando templo, quod nunc ad D. Ludovici audit, cum aliis occupatus, cum turrim nondum aſcenſui tuto accommodatam audaculus conſcendiſſet, improvidus in trabem obverſo ventre decidit, à qua deinceps inter ligna citra ordinem adhuc diſpoſita caſu retardato perrexit, donec terram lipothymia correptus contingeret. Aqua frigida aſperſa, & vino, atque agitatione corporis à ſociis excitatus, cum ad ſe rediiſſet, de dolore punctorio, atque inſigni fervore in hypochondrio ſiniſtro quam maxime conqueſtus eſt. Comitabatur ea ſymptomata illicò ſpirandi difficultas, & ſitis inexplebilis. Unde, cum & lipothymiæ reverterentur, ad Noſocomium haud procul diſtans vehiculo deductus eſt. Verum vix iſtud ingreſſus erat, cum epoto, quod anxiè petierat, poculo vini denuo lipothymiis prehenſus expiraret.

In corpore exterius examinato, quod ſolito pro vitæ conditione magis nitidum erat, nullum ullius fracturæ indicium apparuit, niſi, quod hinc inde, imprimis in ſiniſtro hypochondrio, in quod violentius caſu impegerat, ſugillatis defœdatum fuerit.

Ubi vero, abdomen aperuimus, fere totum quantum ſanguine partim grumoſo, partim adhuc fluido ſcatens reperimus, reliquis viſceribus omnibus ſalvis, ſolus *Lien Diſruptus*, ac ſi ab animali robuſt'ore, præacutis unguibus prædito, diſcerptus fuiſſet, inventus fuit: quod fervoris in abdomine, & lipothymiæ credidimus cauſam. Diaphragma quoque quoad dimidiam ſui partem, inprimis membranoſam ſanguine extravaſatò ſuffuſum inventum eſt: à quo diſpnœam, dolorem punctorium, ſitimque excitatam cauſati fuimus. Hoc mirandum inprimis in hac hiſtoria fuit, adeo diſrumpi, nulla coſtarum, aut ullo alio oſſe læſo, potuiſſe lienem.

HISTORIA II.

Anno 1722. Puer quatuor circiter annorum ædibus ſuis egreſſus, cum aliis ſibi æqualibus tempus ludendo conſumere dum geſtiit, accidit ut globus, quo in ludo conorum luſoriorum uti ſolent, impetuoſius in ipſius ſiniſtrum hypochondrium impegerit, ita, ut intra 12 horarum ſpatium vitam cum morte commutare coactus fuerit, vocato poſt interitum *Archiatro ſupra laudato*, cadaveris viſitatio pro more inſtituta fuit, externe nihil obſervari poterat, præterquam quod abdomen nimium intumuerit. Cultro hinc anatomico ſubjectum eſt corpus. Integumentis abdominis tum communibus, tum propriis remotis, & examinatis ſanguis grumoſus inter carnes effuſus atque diſperſus hypochondrii dicti comparuit, quæ læſio tam citam mortem inferre, probabiliter non poterat, quare etiam peritonæum diſſectum eſt, ſub quo ſtatim magna extravaſati ſanguinis copia

copia se conspiciendam præbuit, unde facile augurium sumptum fuit, viscus aliquod insigne læsum esse, quod & sic se habere, deprehensum fuit. *Splen* enim non solummodo præter naturam magnus, ut 2. libras circiter pondere adæquarit, sed & instar literæ T *Disruptus* fuit, quod quidem vulnus repentinæ mortis causam satis superque demonstravit.

HISTORIA III.

Die 14. Octob. anni superioris mulier quædam annis gravis & pauper à rustico, vino onusto, qui vehebatur curru 4. equis instructo, humi prostrata fuit, quumque ebrius iste nebulo nihilominus equos urgeret, ejus abdomen ab equis & rotis transcurrentibus ita compressum fuit, ut illico animam efflarit, jussu hinc *Incl. Magistratus*, visitatio cadaveris instituta fuit. Bene autem & accurate perspecto corpore, contusionem quandam capitis pone oculum sinistrum prope os temporum cum sanguine extravasato observare licuit; duæ insuper in abdomine læsiones, altera in dextro, altera in sinistro latere à clavis solearum ferrearum, quibus equi muniuntur, inflictæ, visæ sunt; quæ in parte sinistra occurrit, major fuit, & femur quoque ejusdem lateris excoriatum, spithamæ longitudine deprehensum est; cum autem mulierem exinde tam subito interfectam esse haud probabile videretur, corpus quoque apertum fuit. In abdomine, quod insigni tumore turgidum erat, *Splen* quoad totam longitudinem *Disruptus* repertus, quod quidem vulnus cum magna ista, qua abdomen repletum fuit sanguinis copia ipsam vitam effudit.

HISTORIA IV.

Ante quatuor circiter annos prostibulum quoddam, postquam diu militum succuba fuisset, evitaturum incarcerationem fuga nocturna sibi consulere volens, ex vallo urbem cingente infeliciter decidit, & corpus palo fortiter impegit, ex quo gravi lapsu horas aliquot post vitam finiit, cadaver jussu *Locum tenentis Regii* in theatrum anatomicum delatum à *lynceo nostro Anatomico Experientissimo*, *Excellentissimoque* DN. JO. SALTZMANNO, *Patrono ac Præceptore in æternum venerando*, *cujus fidelissimæ informationis & insignis favoris in omni vita memor ero*, examinatum fuit, nulla autem ipso referente, mortis causa reperiri potuit, quam *Disruptio lienis* in medio transversim facta, cum copiosa sanguinis extravasatione.

Ex his jam expositis observationibus tres lustrare quæstiones animo constitui. *Utrum videlicet lien in unitate solvi possit? quomodo idem disrumpi queat? & utrum vulnera lienum sint lethalia per se?* Pauca autem præmonebo de statu lienis naturali. Variæ ab anatomicis hujus

viſceris circumferuntur deſcriptiones, quas omnes adducere, minus neceſſarium videtur.

Mœbius in inſtitutionibus ſuis ita lienem deſcribit: Quod ſit pars organica in ſiniſtro hypochondrio ſita, ſanguinem feculentiorem ulterius elaborans, & ita diſponens, ut partes recrementoſæ, tartareæ, ſalinæ & ſeroſæ in locis convenientibus ſeparari queant.

Juxta Verheyen, Lien eſt pars rubra, vel ex rubro ad nigredinem vergens, mollis, facile dilatabilis, in ſiniſtro hypochondrio inter coſtas ſpurias & ventriculo collocata.

Heiſterus Lienem eſſe viſcus atro rubens in ſiniſtro ventriculi latere ſitum, pronunciat.

Meam, quæ addenda erat, definitionem merito omiſi, ne crambem bis coctam apponerem, quia B. L. illam in corollariis inveniet.

Structuram hujus partis quod attinet, controverſa quadantenus adhuc illa videtur inter recentiores anatomicos, dum alii illam cellulosam, atque glanduloſam, alii vero *Ruyſchio* aſſentientes vaſculoſam & fibroſam eſſe, ſtatuunt. Sermo autem eſt præſertim de *Liene humano*, ubi nullum dubium eſt, quod hæ diverſæ ſententiæ, modo altercandi ſtudium abſit, facile conciliari queant.

Vaſis gaudet pluribus; *Arterias* à cœliaca & quidem ramo ſiniſtro obtinet, quæ non tantum per lienis ſuperficiem, ſed intimam quoque ejus compagem diſperguntur.

Venam obtinet, dictam ſplenicam, in Venam Portæ ſeſe exonerantem, ad quem ramum ſplenicum etiam vaſa ſic dicta brevia pergunt.

Nervis donatus copioſis ſatis a plexu ſplenico provenientibus, ita, ut propterea multi in admirationem fuerint tracti, cur ſplen non adeo acuti, ſed obtuſi potius ſenſus ſit.

Nec deſunt *vaſa lymphatica*, quæ tamen interiora non adeo penetrant & ad receptaculum chyli humorem contentum deferunt.

Quod ejus *magnitudinem* attinet, illa haud raro variat, ſicut & in colore quandoque occurrit differentia.

Tandem notandum, quod modo dicta vaſa *duabus* cingantur *membranis* atque in dictam compagem conformentur. Manifeſto nobis lienis ſtructura inculcat, non fruſtra hanc partem eſſe creatam, nec ſolummodo ad æquilibrium ponderis, & ſymmetriam corporis eſſe appoſitam, multo minus eſſe inutile pondus, aut naturæ dormientis errorem, vel ſentinam, atque cloacam humoris melancholici, ſed potius organum eſſe ſumme utile in quo ſanguis magis conquaſſetur à variis hic concurrentibus cauſis, ut deinde per venam ſplenicam in venam portæ delatus, in hepate aptior ad ſecretionem exſiſtat.

Pateret hic campus diffuſos ſatis producendi ſermones, de variis quos huic viſceri affinxere uſibus, verum cum extra inſtitutum meum hæc

res

res fit, pluribus ambagibus fuperfedeo, meque ad denotandas fuperius propofitas quæftiones converto.

QUÆSTIO I.

Utrum Lien in unitate fua folvi poffit?

LIen, ficut alia vifcera corporis humani, mutationibus quam maxime etiam eft obnoxius, nunc enim intemperie laborat, juxta veteres, nunc fitum mutare fertur, nunc præter naturam augetur, nunc etiam imminuitur, patitur infarctus, fcirrhofamque diathefin, infeftatur inflammationibus, laborat quoque morbis folutæ unitatis, ita ut cum *Vid. Vidio* Lienem tum ulceribus tum vulneribus obnoxium videamus, qui morbi tum à caufis internis, tum etiam externis produci poffunt. *Audiamus Vid. Vid. lib.* 10. *cap.* 10. ita loquentem: *unitatis folutio pro caufis internis habet fuccos acres & erodentes, qui lienis externam potiffimum tunicam interdum exulcerant; quamvis hoc raro admodum accidat, & ubi id fiat, vix fere percipi poffit. Pro externis autem habet tela atque ictus, quorum vis adeo alte in finiftrum hypochondrium penetraverit, ut lienem quoque intra ipfum inclufum offendere poterit.* Læfionis à caufis internis dependentis exemplum *Foreftus* refert, dum in moniali Alcmariana inflammatum lienem in abfceffum & fuppurationem abeuntem, fe vidiffe affecrit, quæ tamen deinde pure per urinam emiffo, curata fuit. Mihi autem hic fermo potiffimum eft *de lienis foluta unitate à caufis externis producta.* Videntur equidem multi hac de re dubitare, uti *Tulpius* ipfe fatetur, quando *lib.* 2. *obf. cap.* 29. in hæc verba erumpit: *quis vidit unquam molle hocce lienis vifcus, medium diffindi, ab ictu forti illato? Cum enim conftet corpora mollia difruptioni non æque obnoxia effe ac dura, & tacta ictui forti cedere.* Mirandum effe ajunt, quomodo talis læfio contingere queat, comparantes præfertim fplenem fpongiæ, quæ percuffa nihilominus integra permanet, addunt alii, flexilitatem, dicentes, pueris jam notum effe, corylos fucco plenos difficulter frangi, quia fibræ ob fuccum illis in exiftentem funt elafticæ; arundines itidem ob eandem caufam ventis refiftere, nullamque ab ipfis reportare noxam. Præterea fitum hujus vifceris in fcenam producunt, cum enim inter coftas fpurias fit locatus fplen, eum ab iifdem ficuti militem cataphractum à panoplia quafi protegi putant, nullumque lienis vulnus nifi prius coftæ fractæ fint, dari, afferunt. Tandem quibus obfervatio *Fabric. ab Aquapend.* *qui in oper. chir. cap,* 52. *refert* hiftoriam de empyrico quodam indurati lienis fcirrhum malleo tam vehementer percutiente ut ipfe lien rimas & æger vapulans animam ageret, objicitur; ij à ftatu præter natura-

li ad naturalem non valere consequentiam, regerunt. Hæc autem omnia me non morantur, quin convictus autopsia & experientia mille rationes superante in unitate splenem lædi posse, constanter pronunciem. Testantur istud supra recensitæ historiæ, testantur etiam illud ab aliis collectæ observationes, sic à *Tulp. l. c.* historiarum nostrarum secundæ fere similis describitur. *Inter ludicra puerilia*, ait, *ictus fuit scipione, in regione lienis, Juvenis* 14. *annorum; cum insigni dolore ac tam frequenti animi deliquio, ut postridie ejus diei, vita cum morte commutaverit, licet foris nullum conspiceretur vulnus. Quo etiam caruit textor ille, quem à simili ictu, inopinate vidit occisum Oudekerka; pagus mille passuum ab Amstelodamo distans. Vidimus autem in utroque cadavere lienem ut mollem: sic in gibba parte, in qua tamen ictum exceperat, illæsum: ut in cava, contra evidenter fissum: vel potius ampla rima tantum dilaceratum, ut in illa facile duos occultasses digitos. Mirabantur certe quam plurimi, cur rimas egerit, & non potius cesserit ictui, molle ac pendulum hoc viscus.* Cui & assentitur *Zittmann. in medicina Forens. Cent.* 3. *Cas.* 59. ubi inter alia & hæc habet: In sectione infimi ventris quamprimum sanguis concretus ac lymphaticus, qui peritonæum inter & viscera, præcipue vero circa lienem, ubi magna sanguinis concreti frusta relinebantur, ad 4 amphoras reperiebatur; & cum hujus origo quæreretur, ex liene nimis læso oriri inventum est; cum hic tres haberet fissuras: unam scilicet in parte cava prope vasa sanguifera, in eo ipso loco, quo in eundem intrant, obliquam, tribus *Kampffer* longam, inque medio sesqui *Kampffer* profundam, ita ut non lienis solum Parenchyma, sed ipsæ quoque venulæ & arteriolæ, quæ hanc partem occupant, læsæ ac ruptæ essent, unde copiosa sanguinis extravasatio orta est. Præter hanc fissuram duæ adhuc aliæ ad latus neque magnæ, neque profundæ videbantur; cum in his vero partibus nullæ neque venularum, neque arteriolarum læsæ essent, hinc ad sanguinis extravasationem parum contribuerunt. Cœteroquin hæ fissuræ & vulnera scipionis ictui ortum debent. Ejusdem *Cent. Cas.* 54. describit observationem quandam *lienis disrupti*, ubi vir fœminam suam verberibus excipiens, illam ita verberavit, ut hora post mortua, cum visitaretur, lienis vulnus inter alia apparuerit, verba ejus hæc sunt: Lien in parte gibba & peritonæum tangente, magnam fissuram in forma anguli acuti habebat, in parte læsa rubicundus & naturalis color supererat. *Conferatur & Casus* 94. *dict. Cent. & Cent.* 6. *Cas.* 76. Causam famuli cujusdam molitoris mortis inquirens, invenit & eundem lienem disruptum. Tandem vero, inquit, subjacentem lienem mediocriter turgescentem & inflatum, ut in parte gibba per fissuram a fortiore contusione factam, ad duas *Kampffer* magnam, plurimaque vasa sanguifera profunde & enormiter læsa, ita ut ob insigniorem hæmorrhagiam cavus venter usque adeo quassatus fissusque lien ipse sanguine concreto repleta invenirentur. Quibus allegatis

gatis adhuc plura addi poſſent exempla cum in ipſis *E. N. C. D. 2. A. 8. Obſ.* 197. talis exſtat. Mentionem faciunt fœminæ quæ gravida habebatur, & poſt mortem in aperta, *lien diſruptus* erat. Sic enim verba ſonant: *Quapropter illud primum ut de ſuſpicione in gravidationis conſtaret aperiri curavi, & ecce totum ſanguine extravaſato & fluido ſcatebat, cujus extravaſationis originem inquirens, reperio lienem in multas partes totaliter diſruptum & quaſi laceratum, ut etiam tranſitus digitis ubivis pateret.* Nec opus videtur hic eſſe prolixum, ſi quis enim dubitet poterit informari, & convinci per obſervationes magno numero proſtantes, & collectas ab authoribus, & inter alios, *Fontano in Veſal. Epitom. Valent. Pandect. Medico-legal. Caſ.* 44. *&c.* Hoc ſcribens; ecce, aliud ſubjectum ad demonſtrationes publicas anatomicas deſtinatum, eandem & agnovit cauſam mortis; viſceribus enim abdominis, quibus inſignis magnitudinis inſtructum erat, reliquis ſalvis, ſolo *liene diſrupto*, quanquam & hydrops pectoris, unde dyſpnœa provenit, aderat, illo tamen non tam ſubito, niſi hoc viſcus læſum fuiſſet, mortuum eſſet. Sic ſatis & abundanter me, quod lien poſſit vulnerari, explicatum eſſe credo, quamobrem ad aliam propero quæſtionem.

QUÆSTIO II.

Quomodo lien in unitate ſolvi poſſit?

UTi merito diſtinguendum eſt, qua ratione & in quam partem corporis ictus fuerit factus, an itidem coſta quædam diffracta fuerit nec ne? Coſta diffracta, res non adeo magnam patitur difficultatem, quum forſan à feſtuca dilacerari aut perforari poſſit, quo ictus fortius penetrare queat; hinc in E. N. C. obſervatio coſtæ ſextæ deſuper numerando introrſum fractæ legi poteſt, ubi & in fine ſcribunt: *rupturam vero ipſius lienis ab ictu, etiamſi in loco ſolum vicino facto, non mirabitur forſan, qui ſubſtantiam ejus non quidem è ſanguine concreto, uti veteribus videbatur, è textura tamen laxiori vaſorum ſanguineorum, quorum extremitati ſolum glandulæ infinitæ racematim diſpoſitæ aſperguntur, conflatam eſſe noverit, quæ proinde levi admodum maceratione, ſuccedunt & deterguntur uti nihil niſi ſacculus membranaceus per fibras tranſverſim excurrentes, adhuc cohærens relinquatur.* Si ictus fortis coſtis ſpuriis hypochondrii ſiniſtri infertur, coſtæ tum luxari, tum comprimi poſſunt, & ſic per conſequens impingentes in ſubjectum viſcus, illud findere poſſunt. Quod ſi coſta nulla læſa ſit, aut percuſſa vel compreſſa, ſicut in aliquibus præmiſſarum obſervationum, experientia comprobavit, nihilominus tamen membranam lienis diſrumpi poſſe, facile concedet, qui ex-

 panſas

pansas lienis membranas non adeo tenaces ac aliorum viscerum esse novit, unde certe etiam istæ non tam facile possunt resistere, sed subito perculsæ atque compressæ ab invicem secedunt, præsertim quum vasa sanguifera turgida, solidum quasi corpus repræsentantia, resistant, ut adeo istæ membranæ introrsum cedere nequeant, sicuti quoque ipsa vasa propterea disrumpuntur, quoniam humoribus repleta, ipsorum vasorum parietes comprimi nequeunt; accedit illud, quod & reliqua abdominis viscera, quibus partim lien adjacet, partim oppositus est, etiam compressioni atque cessioni resistant, unde videlicet ictus majorem vim exserere potest; quare cum *Tulpio* exclamare possumus; *Quid non læderet penetrans baculi vis? imo quid resisteret perniciosissimo impetui? quem tam valide adegit verberans manus, ut ne ipsius quidem aër, innoxie sustinuisset, tam subitam ipsius vehementiam.*

QUÆSTIO III.

Utrum vulnus lienis sit lethale?

SErmo hic potissimum est de vulneribus lienis, à causa externa productis, de quibus variæ inter authores exortæ fuere lites, aliis vulnus lienis lethale negantibus, aliis affirmantibus; qui negant, illos sequuntur, qui cum *Erasistrato*, *Ruffo Ephesio &c.* frustra lienem conditum & viscus otiosum nulliusque usus consistere, autumant, aut qui cum *Plinio*, *Paracelso*, aliisque splenem corporibus impedimento esse, vitamque sine splene largiorem, quam cum splene exsistere, putarunt, ex quo fundamento quidam hoc viscus non solum brutis, sed & hominibus innoxie & sine vitæ jactura exscindi posse crediderunt. Posset de hac exscissione lienis quæstio moveri; *an scilicet illa citra vitæ jacturam fieri possit nec ne?* Verum cum persuasus sim neminem qui saltem hujus visceris structuram novit, adeo crudeli futurum animo ut exscindendo hocce viscus, si non vitam eriperet, saltem atrocissimis doloribus ac cruciatibus hominem conficeret, illam suo relinquam loco; sicuti autem hi lethalitatem vulneris negant, ita vicissim alii omne lienis vulnus pro lethali venditant, quibus *Zittmannus* assentiri videtur, dum in observationibus suis de liene, vulnus ejusdem pro absolute lethali declarat, præsertim *in Cent.* 3. *obs.* 79. Ubi hæc proponitur quæstio: An vulnus lienis, cum læsus triginta septem horas vitam adhuc produceret, cum fundamento absolute lethale dici, ægrotusque a medicis & chirurgis negligi possit? Responsio hæc data: Quod ad primariam quæstionem attinet, nos vulnus lienis & ventriculi fundamentis anatomiæ chirurgicis congruenter dicimus absolute & simpliciter lethale. Media incedit via *Vid. Vid.* dum quidem vulnera lienis haud parvi esse pronunciat, interim

terim tamen non omne, præfertim fuperficialiter inflictum, vitam adimere docet, verba ejus *lib.* 10. *c.* 10. hæc funt: *Quamvis lien non numeretur inter ea viſcera quorum tanta dignitas ſit, ut iis vel leviter affectis, maximum ſtatim immineat mortis periculum, ejus tamen conditionis eſt, ut facile ſuas ægritudines communicet ipſi ventriculo jecinori atque univerſo corpori, unde hydrops, cachexia, elephantiaſis, melancholia, aliæque graviſſimæ affectiones ſæpe numero enaſcuntur, quæ majori ex parte tandem ad interitum determinantur.* Quibus addit in fine capitis fequentia: *Vulnera in ſiniſtrum præcordium penetrantia ac potiſſimum quæ una ſimul lienem vehementer laceraverint, plerumque hominem interficiunt, quæ ad externam duntaxat ejus ſuperficiem pertinent, facile ſanantur, niſi una ſimul inteſtina tenuia aut alia viſcera graviter fuerint violata, ob quam cauſam æger coactus ſit vitam cum morte commutare.* Confentit *Sennert.* hac de re in *prax. med. lib.* 3. *p.* 4. *cap.* 7. ita loquens: *Vulnera lienis periculoſa imo ſæpe lethalia ſunt, ſi non alia de cauſa, certe ob ſanguinis effuſionem, cum lien multas arterias & venas habeat, unde de periculo vulneris judicandum è loco in quem vulnus inflictum, ſi enim ſolum ſubſtantia lienis & ejus ſuperficies vulnerata eſt, non neceſſario lethalis eſt, ſi vero ipſius lienis magna vaſa ſunt vulnerata, vulnus lethale habendum.* Jungere his placet, egregie fuffragantem, nempe *Gothof. Welſchium in rat. vulner. lethal. judic. c.* 5. *p.* 65. & 66. ubi ita loquitur: *Lienis vulnera ſi ſoli infligantur ſubſtantiæ, pro periculoſis, ſin vero majores vaſorum, arteriarum imprimis, quarum copia lien gaudet, vulnerentur rami pro ſimpliciter & abſolute lethalibus pariter habeam.* Non poffum non in eruditiffimorum virorum fententiam ire, vulneraque lienis paulo fortiora pro lethalibus declarare, cum & fuperiores à me allatæ obfervationes id loquantur, & fequentes etiam rationes illud doceant, quia videlicet pluribus eft inftructus arteriis & venis quibus fauciatis fanguis enormiter evacuatur, quia ramum habet à vena Portæ fplenicum appellatum quo perforato aut diffecto, magna cum pabuli vitæ difpendio, oritur hæmorrhagia. Sicut promifcue omnia vulnera ramorum ampliorum, ut arterialium, ita venoforum in interioribus corporis penetrabilibus abfolute lethalia funt. Quia lienis magna eft neceffitas, & denique hæmorrhagia ifta fifti nequit, manus enim chirurgica ad locum vulneratum minime pervenire poteft.

Habes hic B. L. tenuis ingenij fœtum, quem ut benigne excipias rurfus decentibus formulis efflagito.

COR-

CORROLLARIORUM LOCO PLACET.

THeſes haſce ex Manuſcriptis *Venerandi Dn. D. Præſidis*, Collegii ſplanchnologici quod 30 circiter & quod excurrit abhinc annis in academia privato publice, uti loquuntur, ventilatum fuit adjicere.

I.

Poſt hepar, inter viſcera ſanguinis depurationi deſtinata merito lieni locus datur.

I I.

Non tamen ex ea ratione, quod lien cum Ariſtotele ſpurium hepar dicendus ſit.

I I I.

Undecunque vero ſplen Græcis, latinis lien, dicatur, non eſt anatomici, ut curioſius inquirat.

I V.

Cæterum lien, viſcus eſt abdominis, in ſiniſtro hypochondrio ſitum, totum quantum vaſculoſum, membranoſum, ac fibroſum, duplici tunica involutum, vaſis omnis generis donatum, ſanguifluis in tenuiſſimas & innumerabiles veſiculas terminatis, innumeris cellulis & inter textis fibris diſtinctum, ſanguinem forſitan, ad faciliorem bilis in hepate ſequeſtrationem diſponens, aut etiam ad ulteriorem *in corde perfectionem præparans.*

V.

Lienis ſubſtantia non eſt caro parenchymatica, uti quondam antiqua medicorum ſchola docuit.

V I.

Parenchyma tamen lienem perinde ac pulmonem dicere licet.

V I I.

Nempe quia, ut in pulmone, licet alia adminiſtratione anatomica, omnis humor elui poteſt.

§. VIII.

VIII.

Hinc patet propriam lienis ſubſtantiam membranoſam ac fibroſam eſſe.

IX.

Iſtis vero fibris lienis, ceu quibus nulla pars ſimilis in toto corpore reperiatur, ex ratiocinio Gliſſoniano primario lienis actionem deberi, nondum demonſtratum eſt.

X.

Fibris tamen iſtis, junctis nimirum una poris, cellulis, veſiculiſque lienis, nec excluſis vaſis omnis generis, adeoque toti fabricæ viſceris ipſum uſum tribuendum eſſe, rationi omnino conſonum eſt.

XI.

Ob iſtam ſui fabricam merito Hippocrati rarus & ſpongioſus, aut potius ſpongiæ ſimilis lien dicitur.

XII.

Inde forſitan olim viſcus linguale lien appellatus magis eſt, quam à figura, ratione cujus in homine linguæ nequaquam reſpondet, utut in brutis nonnullis figuræ linguæ accedat.

XIII.

Sed & uti ejus ſubſtantia proprie non eſt ſanguis concretus, ita nec ſanguini limoſo vel generando vel recondendo, dicatus eſt lien, uti olim cum nonnullis Galenicis Arabes docuerunt, cum nullus plane chylus imprimis merus & ſincerus ad lienem feratur.

XIV.

Inde iſti Doctores Ariſtotelicum ſupra th. 11. allegatum pronunciatum male huc traxerunt, præter auctoris mentem illud interpretati.

XV.

Ariſtoteles etenim lienem in ſe ſuperfluos ſuccos aut humores recondere putavit, citra quam quod naturæ ratio iſtud placitum aut experientia confirmet.

XVI.

Sed nec lien fons aut receptaculum humoris melancholici, five alimentarii, five excrementitii in quemcunque ufum vitæ deftinati, uti antiquitus fcholæ Galeni placuit, e fententia peripatetica forfitan derivata.

XVII.

Nullus fiquidem eft in corpore humano humor fecundùm naturam, ut medici loquuntur, melancholicus, qui, qualitatum primarum dictarum atque effectus ratione, frigidus & ficcus fit, adeoque iftum humorum quaternionem compleat, prout vetuftas credidit.

XVIII.

Imo ne quidem limus aut fedimentum fanguinis proprie loquendo melancholia, aut bilis atra dici poteft, utut in fanguine per venæ fectionem etiam e corpore fano extracto, fubfidens infima pars colore nigro aut ad atrum accedente tincta appareat.

XIX.

Ita nec à liene eft, ut vulgo putatur, fi fanguis venæfectione e corpore tum fano tum ægro extractus, cum concreverit, fuperiori fui parte lividus appareat, tinctura quadantenus lienis externo colori refpondente.

XX.

Ipfe fiquidem lien fecundum naturam fe habens, non femper lividi coloris eft, fed potius rofeo colore rutilat.

XXI.

Ita nec fons eft aquæ, uti olim Hippocrates docuit, & patrum memoria Carolus Pifo ex parte commentus eft.

XXII.

Sed & reliqui a Pifone lieni tributi ufus fictitii funt.

XXIII.

Cordi tamen famulari non negatur, licet alia ratione.

XXIV.

XXIV.

Ventriculo vero, nempe immediate eructatione humoris melancholici pro ciendo appetitu animali inservire, non videtur: uti post Galenum tota schola antiqua putavit.

XXV.

Nihil enim per vas, breve dictum, ex liene ventriculo infertur.

XXVI.

Ad sanguinis depurationem & perfectionem facere lienem certissimum est, licet, qua ratione, id fiat, dubium sit.

§. XXVII.

Non tamen inde sequitur, sanguinis veluti quandam, ne dum veram plus quam perfectionem in liene celebrari, quod termino, si dicendum, quod res est, magis grammatico, quam physico, aut medico Franciscus Sylvius expressit.

§. XXVIII.

Istam sententiam Sylvius ex Francisci Ulmi opinione, qui nimirum sanguinem arteriosum à liene cordi præparari, ante sesqui seculum commentus est, hausisse videtur, ratiociniis nonnullis pro probabili reddenda suffultam.

XXIX.

Alterari certe sanguinem in liene, color sanguinis non nihil varians indigitat.

XXX.

Quem vero usum ista alteratio in ipsa sanguinis vel depuratione, vel exaltatione & perfectione præstet, non dum firmis rationibus demonstratum est.

XXXI.

Hinc in lienis usu determinando magis dicere possumus, quid non fiat, quam quid fiat.

XXXII.

Denique lieni injuria fit, ut ita loquamur, ſi ipſe à nonnullis antiquæ ſcholæ Magiſtris velut expurgator cloacæ in corpore eſſe dicitur, quo quidem encomio adhucdum non ſolum quidam chirurgi atque agyrtæ ſed & vulgus lienem commendare ſolent.

FINIS.

CXI.

ABRAHAMI VATER

ET

CHRISTIANI SIGISM. EZLER

DISSERTATIO

DE

SCIRRHIS VISCERUM

OCCASIONE SECTIONIS,

VIRI TYMPANITE DEFUNCTI.

Wittenbergæ 8 Jul. 1723.

Q. D. B. V.

Morbi, qui a temporis diuturnitate, chronici audiunt, hoc peculiare imprimis habent, ut obſcuras in corpore radices agant, tarde procedant, ac niſi iiſdem mature, per remedia convenientia reſiſtatur, tandem curam omnem eludant, ægroſque ſucceſſive conficiendo, eos lenta morte extinguant. Hi ubi cum notabili corporis emaciatione, aſthmate, tuſſi, calore lento, aliiſque ſymptomatibus, phtiſi pulmonari communibus complicantur, pro phtiſi vera ab ægris ipſis non tantum, ſed quandoque etiam a medicis haberi ſolent, cum tamen eorum fundamentum, potiſſimum in viſcerum abdominis depuratoriorum obſtructionibus, ſcirrheſcentia atque corruptione lateat. Contingit hoc præcipue in illis, qui ex malo hypochondriaco, ictero, febribuſque intermittentibus, aut neglectis, aut male curatis in tabem ſeu atrophiam incidunt. Factum propterea non raro eſt, ut in ægris ejuſmodi, pro phtiſicis habitis, defunctis, facta poſt mortem ſectione, nullum pulmonis vitium, ejuſque loco, variorum viſcerum labes detecta fuerit. Notabile hujus rei exemplum in viro, haud ita pridem defuncto, & a Domino Præſide ſecto, vidimus, quod propterea, ſpeciminis inauguralis loco, exponere ſuſcepimus. Faxit Deus, ut inſtitutum hoc feliciter ſuccedat.

HISTORIA MORBI.

Vir ſexagenarius per plures admodum annos caſtra ſecutus, variaque diæta, ac fortunæ viciſſitudinibus uſus, appropinquante ſenio, tandem functioni civili præfectus, imbecillitatibus atque morbis variis tentabatur. Laboraverat idem antehac ictero, atque affectionibus melancolicis, quæ tamen mala non adeo diu durarunt, ſed ab uſu remediorum, neſcio quorum, mox evanuerunt, at aliquoties repetitis vicibus eundem invaſerunt. Ad nos tandem accedens, aſthmate gravi, cum tuſſi frequenti, modo humida, modo ſicca, dolore lateris ſiniſtri punctorio, in regione coſtarum ſpuriarum dorſum verſus, calore hectico, ſudoribus graviſſimis, ac id generis pluribus Symptomatibus, phtiſin mentientibus afficiebatur, contra quæ auxilium noſtrum imploravit, firmiter perſuaſus, nullum alium morbum, quam phtiſin in corpore latere. Obtemperavimus quidem ipſi, ac ab initio medicamenta pectoralia, expectorationem promoventia, ipſi propinavimus, a quorum tamen uſu nullum percepit levamen, ut potius dolor lateris, tuſſis, ac reſpiratio difficilis tanto magis urgeret. Quapropter ex vita anteacta, ægri temperamento, morbiſque prægreſſis, obſtructiones potius viſcerum abdominis ſubeſſe judicavimus, ad eaſque curam direximus, exhibendo medicamenta aperitiva, anticachectita, præcipitantia, amara, martialia,

cum

cum laxantibus blandioribus interpofitis, a quibus melius habuit. Recurrente tamen fæpius malo, imprimis cum ifte diæta accurata non uteretur, ac iræ non facile temperare poffet, lecto affixus, præter dolorem fixum lateris, accedentibus obftructionibus alvi pertinaciffimis, inflatione ac tumore abdominis prægrandi, fluxu alvi cruento, ac tumore pedum œdematofo, tandem fato ceffit.

SECTIO CORPORIS DEFUNCTI.

Data nobis libertate, defuncti corpus aperiendi, ac ipfo, dum adhuc in vivis effet, volente, in caufam morbi inquirendi, aperto abdomine, nullum in canali alimentorum vitium reperimus, præterquam, quod a flatibus vehementer diftentus effet, effluebant autem ex cavitate aliquot libræ aquæ feculentæ. Hepar vero, non quidem magnitudine auctum, at totum fcirrhofum & induratum, ac quia in aliis locis tumidum, in aliis contractum erat, totum ex nodis atque tuberculis inæqualibus conflatum, fe nobis obtulit, ita ut vix figuram hepatis referret. Pancreas pariter totum induratum, Scirrhofum, ac fere cartilagineum deprehendimus. Notatu vero imprimis digna fuit lienis conftitutio, utpote qui non tantum folito grandior, fed etiam duriffimus & admodum ponderofus apparuit. Hoc fecto, admirandum fe exhibuit fpectaculum, quoniam fubftantia interior nullatenus dura, cartilaginofa aut lapidofa, quafi in Scirrhis communiter obfervatur, fed fpiffa, denfa atque rubicunda, inftar carnis fuit, ita, ut fruftum petafonis porcini, fumo leviter indurati, vel hillam infumatam interius referret. Thorace aperto, pulmo fanus ac bene conftitutus fuit, nec quicquam ulcerofi vel Scirrhofi monftravit, in cordis vero ventriculo dextro polypus, verfus arteriam pulmonalem extenfus, reperiebatur.

THESIS I.

EX hiftoria morbi patet, ægrum hunc plurima phtifeos præfentis indicia præbuiffe, contrarium tamen probavit fectio ejufdem, quæ docuit, fcirrhos præcipuorum vifcerum abdominis depuratorium, horum malorum caufam extitiffer. Tumorem durum, renitentem atque indolentem, fcirrhum feu fcirrhoma vocant Medici, quo ipfo ab inflammatione, abfceffu, atque œdemate, aliifque id generis tumoribus, eundem diftinguunt. Reperiuntur tales non tantum, in partibus externis, vifui obviis, collo, mammis, tefticulis, labiis, gingivis atque lingua, fed etiam in abditis corporis noftri vifceribus, ubi difficilius cognofcuntur, atque ab aliis morbis internis non, nifi ex circumftantiis rite ponderatis, dijudicantur. Præcipue his obnoxia funt, vifcera abdominis digeftoria

geftoria & depuratoria, glandulæ mefenterii, hepar, lien, pancreas, renes, uterufque, quæ textura vafculofa, obftructionibus favente, gaudent.

Thesis II.

Hepar præprimis, uti eft vifcus depuratorium præcipuum, & colatorium humoris biliofi, craffioris atque fœculenti, ita ad obftructiones fufcipiendas, admodum pronum deprehenditur. Concurrit enim ad hoc, per ramos venæ portæ, ex mefenterio, liene atque pancreate, fanguis per illa vifcera circulo vitali translatus, ac potiori lymphæ parte jam tum orbatus, adeoque craffior atque fœculentior, qui tanto facilius in hepate ftagnat, quoniam novo plane circuitu per fubftantiam ejus fertur. Accedit, quod fanguis per vafa ifta multo tardius incedat, quoniam demonftrante *Keilio*, *of Animal fecretions*, hic in arteriis mefentericis evanefcentibus, fexagefies quater tardius movetur, ac in trunco arteriæ mefentericæ fit, in ramis vero venæ portæ mefentericis, motus centies & feptuaginta fepties tardior eft, quam in eodem arteriæ mefentericæ trunco. Hoc enim velocitatis decrementum neceffarium eft, ut partes falino fulphureæ, motu in arteriis rapidiori refolutæ, feroque dilutæ, hoc abfumpto, propius ad fe accedant, inter fe cohæreant, ac ad feceffum a fanguine in hepate præparentur. Id cum fit, in fanguine naturaliter conftituto, quid fiet, ubi ille craffus, fœculentus, atque impuritatibus copiofis refertus eft.

Thesis III.

Non aliter fe res habet cum liene, vifcere hepatis vicario, ac in juvanda bilis fecretione focio, quod frequenter in ictericis, hypochondriacis, melancolicis atque cachecticis, obftructum induratumque deprehenditur. Eam ob rem, etiam veteres fedem mali hypochondriaci, & melancholiæ in eodem collocarunt, licet obfervationes non paucæ doceant, eundem in ejufmodi morbis defunctis, infontem, ac nullo manifefto vitio laborantem, repertum effe, uti videri poteft in *Boneti Sepulcr.* T. 1. L. 1. *Sect.* 9. *obf.* 21. Imo non fcirrhofum tantum, fed plane lapidofum invenit *Tilingius*, eumque cafum ad Collegium naturæ curioforum retulit, uti videri poteft. A. 6. Magis tamen curiofum ac notatu dignum eft, quod membrana ejus externa, in parte gibbofa, cartilaginea interdum inveniatur. Obfervavit hoc non tantum *Jungius* in cadavere virili, de quo *vid. Mifcell. cur. A.* 1. *obf.* 29. fed etiam *Helvifius ex Schedis Gregorii Quecci*, *obf.* 57. lienem media fui parte fubftantia cartilaginea incruftatum refert. Teftatur præterea *Bauhinus* L. 1. *Theatr. Anat.* c. 43. vifcus hoc tunica aliquando inftar cartilaginis, colore & craffitie ac duritie intectum effe, imo *Riolanus Encheir.* p. 141. affirmat,

 lienem

lienem sæpius ita incrustari, illumque tam densa & dura cartilagine incrustatum, ut inde adimeretur instar crassioris alicujus corticis, in Eunucho vidit Tulpius, quæ omnia exempla videri possunt, in *Bonet. Sepulcr. L. 3. Sect. 17. obs. 16.* qui abinde pulsationes hypochondrii sinistri factas observavit. Invenimus etiam nos talem callum cartilaginosum in dorso lienis, palmæ latitudine, & crassissimum in foemina, ascite defuncta, quem curiositatis causa conservamus. Inde *Hippolitus Boscus de Facultat. Anat. L. 2. p.* 13. infert, *unum* inquiens, *circa scirrhosum lienis affectum habeo, quod in multis cadaveribus observavi, & est, quod superior tunica lienis, versus abdominis musculos vergens, ita dura redditur, & colore livido donatur, ut scirrhus intra lienis substantiam videatur, quod falsum esse, manifesto patet, ut multis Medicis præsentibus sæpe observavi in Anatome molienda.* Cur vero lienis substantia non æque, ac aliorum viscerum, scirrhosa fieri queat, non videmus, præprimis, cum exempla contrarium doceant.

THESIS IV.

In pancreate, perinde ac aliæ glandulæ, obstructionibus maxime obnoxio, scirrhi pariter non raro observati sunt, de quibus exempla quam plurima videre licet apud *Bonet. l. c. Riolanus*, illud in Thuano in tantam molem auctum vidit, ut ipsum hepar amplitudine & pondere æquaret. Hujus vel solius indurationes tanto plura mala creare possunt, quoniam hoc ipso non solum duodenum succo, ad chyli secretionem adeo necessario defraudatur, sed etiam ventriculus & colon, eidem incumbentia, premuntur graviter, & irritantur, ipsiusque ductus choledochi orificium in intestino, cum pancreatico in homine commune, comprimitur, atque sic effluxus bilis versus intestinum pariter inhibetur. Exinde nos aliquando in infante unius circiter anni, tabe ex vitio mesenterii defuncto, orificium illud ita compressum observavimus, ut ne guttula quidem bilis ex folliculo, fortissima licet pressione adhibita, versus intestinum exprimi posset. Ea de causa ductus choledochus, ab impedito bilis effluxu, notabiliter extensus deprehendebatur, ut arcum & sacculum insignem formaret. Glandulæ totius mesenterii pariter scirrhosæ erant, haud dubie, ob digestionem & depurationem alimentorum, culpa bilis & succi pancreatici deficientis, maxime turbatam, quamobrem infans continua diarrhæa chylosa & mucosa laboraverat. In viro nostro, cystis quoque bile crassissima, atque picis instar nigricante turgebat, ob effluxum ejus difficilem, quoniam non nisi forti compressione facta, guttatim tantum exstillabat.

THESIS V.

Ad generationem scirrhorum, quod attinet, ea ex humoribus crassis, visco-

fis, feculentis atque tartareis, ad ftagnationes potiffimum aptis dependet, qui per vifcera circulati, in anfractibus & anguftiis facile fubfiftunt, atque obftructiones, & diuturna ftagnatione ulterius infpiffati, indurationes atque fcirrhos vifcerum efficiunt. Inde eft, quod hypochondriaci & fcorbutici his maxime obnoxii deprehendantur. Humores tales, non tantum ex alimentis ejufmodi craffis atque vifcofis, fed etiam ob læfam in inteftinis eorundem digeftionem, depurationem atque defecationem gignuntur. Facit huc præcipue ufus indecens, fex rerum non naturalium, ac mille in diæta errores, quamobrem alimenta indecenter affumpta, non rite digeruntur, atque a fcoriis impuris fegregantur, indeque chylus crudus generatur. Hic in vafis lacteis per mefenterium translatus, in ipfis mefenterii glandulis facile ftagnat, harumque obftructiones, indurationesque efficit. Fit hoc imprimis in infantibus, ob tonum vifcerum digerentium debiliorem, bilis inertiam, lactis vitia, & addephagiam, imprimis quoque potum nocturnum, unde abdomen in tumorem elevatur, totum vero corpus marafmo afficitur. Male autem cum his res agitur, fi illis medicamenta antiphtifica & antihectica propinentur, cum iftis potius aperientia, abftergentia atque evacuantia conveniant. Ubi vero cruditates iftæ ad fanguinem ipfum deveniunt, & cum eodem per corpus circulantur, nec per emunctoria expurgantur, in variis corporis partibus, imprimis in glandulis ac vifceribus depuratoriis, obftructiones & indurationes producunt. Quoniam enim humores impuri præcipue, in tubulis anguftis & anfractuofis fubfiftunt, ftructura glandularum, & vifcerum colatoriorum huic rei maxime favet.

Thes. VI.

Non prætereunda hic eft, cura variorum morborum indecens, ac minus recte inftituta, quæ multum quoque ad fcirrhorum generationem facere poteft. Pertinent huc evacuationum criticarum, diarrhϾ, hæmorrhoidum, fluxus menfium, aliarumque hæmorrhagiarum intempeftiva, per medicamenta adftringentia fuppreffio, aut exanthematum variorum, criticæ in habitu corporis erumpentium, repulfio, quo ipfo impuritates fanguinis, exitum molientes, in fanguine retinentur, ac obftructiones vifcerum inducuntur, vel augentur. Maxime vero notanda eft, cura febrium intermittentium perverfa, qua, neglectis digeftivis, aperitivis atque evacuantibus medicamentis, ftatim ad corticem chinæ, chacquerille, aliorumque fpecificorum antifebrilium, tanquam ad facram anchoram confugitur. Non quidem in eo cum veteribus facimus, ut corticem peruvianum tantum ftyptica fua natura agere, ac fomitem febrilem in vifceribus condenfare, coagulare atque concentrare, exiftimemus. Hoc tamen certiffimum eft, nifi primæ viæ prius decenter ab impuritatibus liberentur, ac humores vifcidi & tenaces fufficienter folvantur, & ad exi-

tum præparentur, eundem in febrium intermittentium fanatione, plus noxæ, quam utilitatis afferre. Hujus enim ufu intempeftivo, ob virtutem ejus refolventem atque ficcantem, impuritates craffiores ex primis viis, verfus fanguinem pelluntur, in anfractus tubulorum fecretoriorum propelluntur, ibique abfumpta humiditate, infpiffantur atque indurantur. Inde eft, quod febres intermittentes male curatas, fequantur tumores pedum œdematofi, icterus, cachexia, ac ipfe hydrops, uti toto die experiuntur medici.

THES. VII.

Prout tamen humorum vitioforum temperies, digeftiones, ac vifcerum ftructura variat, fcirrhi quoque ipfi, ratione duritiei majoris, minorifve, coloris, aliarumque circumftantiarum variant. In noftro fubjecto, fcirrhos vifcerum trium abdominis, depuratoriorum præcipuorum vidimus, facie externa & interna plane differentes. Hepar quippe duriffimum & quafi lapidofum, interius colorem obfcuriorem monftrabat, pancreas induratum diffectum, nodos cartilagineos atque offeos, albicantis coloris exhibebat, lienis vero fubftantia interna, carnem denfam ac pinguem referebat. Cujus rei caufa forte in fuccorum ftagnantium, & fcirrhos hos generantium, varietatem conjicienda erit, quia in hepate potiffimum fcoriæ biliofæ, in pancreate fuccus pancreaticus infpiffatus, in liene vero, fanguis ipfe craffus & vifcidus coagulatus, fcirrhos iftos produxit. Notari hic imprimis meretur figura hepatis inæqualis atque nodofa, quia totum ex tuberculis inæqualibus, profundiffimis fulcis inter fe diftantibus, conflatum confpiciebatur. Hepar fcirrhofum, fuperficiei inæqualis, fæpe vidit Celeberrimus *Ruyfchius*, uti docet in *obferv. anat. chirurg.* 45 & 86. illudque ipfi aliifque impofuit, ut a glandulis tumefactis hoc ipfum derivarent, quales tamen in hepate non reperiri, *idem* variis locis demonftrat. Periculum nos aliquando fecimus, cum hepate indurato, & in fuperficie nodofo, tuberculis minoribus, parumque eminentibus prædito, quod ex afcitica ablatum confervamus, immittendo in vas fanguiferum flatum, & confiderando tubercula ifta in fuperficie pofita, quæ in veficulas minimas, glandularum inftar elevari, vidimus. Ex eo tamen nullatenus glandularum præfentiam evincere conamur.

THES. VIII.

Lienis fcirrhus, ob fimilitudinem, carnofus a nobis dictus, tanto magis confiderationem meretur, quoniam talem ab aliis obfervatum, non meminimus. Ad fcirrhos vero tumorem iftum referendum effe, ex eo patet, quia vifcus hoc totum durum, magnitudine auctum, atque

pon-

ponderofum eft, uti hoc cuilibet in eodem, a nobis confervato, monftrare licet. Hunc ex fanguine ipfo craffo & vifcido, in fubftantia lienis infpiffato, & coagulato generatum effe, ipfa infpectio docet, & quoniam ex inflammatione vifcerum, fæpiffime fcirrhos remanere, auctores obfervant. Anfam huic haud dubie præbuit, difficilis fanguinis per hepar fcirrhofum tranfitus, qua de caufa idem neceffario per lienem difficulter motus, in eodem reftagnavit, ac fucceffive fpiffior redditus eft. Confirmat hoc quoque dolor continuus, diu ab ægro in eo loco perceptus, a preffione fanguinis, in tranfitu impediti, excitatus. Quamvis lien obtufo magis fenfu gaudeat, afficiuntur tamen ab ejus tumore partes circumjacentes, uti exiftimat *Spigelius Anat. L. VIII. c.* 14. Non enim ab inflammatione lienis dolor ifte provenit, quia hæc per tantum temporis fpatium, quo æger illum fenfit, durare haud potuit.

Thes. IX.

Diagnofis fcirrhorum, quidem in partibus externis, adeo magnam difficultatem non habet, fed faciliter ab inflammatione, œdemate, aliifque tumoribus diftingui poteft. At in interioribus hifce vifceribus, profundius fitis, ifti tanto difficilius, ac non nifi ex dolore obfcuro & gravativo fixo, refpiratione difficili, tuffi ficca aliifque circumftantiis, cognofcuntur & dijudicantur. Sufpicio tamen eorum imminentium, vel præfentium adeft, in morbis illis diuturnis atque rebellibus, febribus intermittentibus pertinacibus, imprimis quartana, malo hypochondriaco & ictero confirmato, melancolia hypochondriaca, cachexia, atque hydrope. Hi omnes quippe morbi faburram humorum corruptorum in primis viis, obftructiones & oppilationes vifcerum depuratoriorum, digeftiones ac fecretiones vitiofas præfupponunt. Tales igitur obftructiones fcirrhofas in ægro noftro, ex morbis antegreffis, ac fymptomatibus præfentibus, non immerito fufpicati fumus, & ad eafdem curam noftram direximus.

Thes. X.

His itaque vifceribus induratis atque fcirrhofis, fieri non poteft, quin diaphragma iifdem immediate incumbens, graviter prematur ac irritetur, eoque ipfo afthma & tuffis concitetur. Præterea quoque digeftio ciborum atque chylificatio, ob bilis fuccique pancreatici defectum aut vitia, maximopere turbatur, indeque fanguis pluribus indies cruditatibus repletur. Inde eft, quod ejufmodi ægri polypos cordis, aliarumque partium poft mortem fæpiffime monftrent, qualem etiam in noftro invenimus. Polypos e fanguine vifcido, impuro ac glutinofo, in

circulo per viſcera impedito, ac circa valvulas cordis, alioſque vaſorum anfractus, per conquaſſationem concreſcente, generari, res eſt apud Medicos notiſſima. Eoſdem vero e ſero potiſſimum impuro, ſpiſſo, atque ad coagulum prono, generari, elegans nobis experimentum defunctus noſter præbuit. Attulit hic nobis aliquando ſanguinem, per venæſectionem ab ipſo emiſſum, noſtrum de eodem judicium expetens, qui in ſuperficie, nullam penitus ſanguinis rubri faciem habuit, ſed totus albo quodam muco obductus fuit. Hunc cum ad interiora conſideranda, cultro divideremus, inſignem hujus velaminis tenacitatem eſſe, experti ſumus. Quamobrem illud a ſanguine, ſubtus latente, ſeparatum, aqua elotum ac ſpiritui vini immerſum in rei memoriam conſervamus, quod tunicam denſam & validam, craſſitie cultri dorſum æquantem, refert.

THESIS XI.

Quemadmodum vero ſcirrhi, perfecti imprimis, inveterati & duriores, communi medicorum conſenſu incurabiles æſtimantur, ita mirum non eſt, ægrum hunc, ob ſcirrhos viſcerum nobiliorum multiplices, e mortis faucibus eripi non potuiſſe. Scirrhi quidem dolentes, qualis in eo fuit lienis, aliquam ſpem curationis medicis præbere ſolent, eorundemque pariter in viſceribus interioribus curatorum, exempla ab auctoribus recenſentur, quod de ſcirrhis, admodum recentibus ac imperfectis intelligendum eſt, quorum tamen curam medicus promittere certo nequit. Ita enim jam tum *Galenus* 2. *ad Glauc. c.* 4. *Scirrhus*, inquit, *inſenſibilis non recipit curationem, qui vero difficulter ſentit, non incurabilis quidem eſt, non tamen facile curationem admittit.* Sufficit, quod hi quandoque curam recipiant, imprimis quando tales in ſuperficie viſcerum, qua integumenta corporis attingunt, hærent, ubi non tantum facilior diagnoſis, ſed etiam cura eſt expeditior, quia præter medicamenta interna, etiam externa reſolventia & diſcutientia opem præſtant. Quamvis etiam hoc pacto, ſcirrhus non ſemper reſolvi queat, fit tamen, ut idem ad maturationem abeat, ac rupto ad exteriora abſceſſu, materia contenta evacuetur, qualis caſus *in diſſert.* ſub Præſidio Celeberrimi Hoffmanni, *de ſcirrho hepatis* Halæ ſuperiori anno habita, proponitur.

THESIS XII.

Communiter tamen ſcirrhi in interioribus viſcerum latentes, nulla, vel obſcura ſui ſigna præbent, inſenſibiliter augentur, & in duritiem nimiam abeunt, ad quam diſſolvendam, tandem neque interna, neque externa remedia ſufficiunt. Ea de cauſa morbi illi chronici inveterati, malum hypochondriacum, icterus, imprimis niger, melancolia, febres intermittentes, præcipue quartana, aliique nullam curam admittunt,

potius

potius cachexiam atque hydropem, marafmum atque hecticam, interdum quoque inflammationes vifcerum lethales inducunt. Quoniam enim, propter digeftiones atque depurationes fanguinis, in vifceribus iftis deftructas, impuritates in eodem coacervantur, idem fpiffior indies redditus, difficilius circulatur, indeque exteriora verfus, in variis corporis locis erumpit, imprimis in naribus, pulmonibus atque inteftinis. Inter hæmorrhagias vero, nulla tam tuta eft, in dictis morbis, quam fluxus hæmorrhoidalis, utpote quo fanguis ipfe craffus & impurus, periodice atque critice evacuatur, vafa tonum fuum preffione & ftagnatione fanguinis craffioris amiffum, recuperant, atque fic obftructiones, ad fcirrhos difponentes, tolluntur. Propterea fluxus hæmorrhoidalis criticus, regularis & moderatus, obfervante hoc jam tum *Hippocrate* noftro in fpleneticis, quartanariis, melancolicis, fcorbuticis, falutaris eft, & morbos illos, nifi folvat, tamen fymptomata, exinde dependentia, mitigat. Confirmatur hoc conftanti medicorum obfervatione, adeo, ut hodie non pauci hunc fluxum naturæ beneficiis annumerent, quo vel folo homines, ad morbos iftos difpofiti, ab his aliifque malis præfervantur. Alia tamen ratio eft fluxus iftius alvi, cruenti atque mucofi, quo fanguis grumofus nigricans, atque corruptus, cum graviffimis torminibus & anxietatibus cordis, brevi ante mortem tempore, adeoque non critice, fed fymptomatice evacuabatur, qui vifcerum labem infignem indicans, corruptionem internam, ac totalem fanguinis ftagnationem mox futuram, in noftro prænuncius erat.

Thesis XIII.

Eafdem ob caufas, fanguis craffus, in circuitu per vifcera indurata impeditus, in aliis quoque partibus ftagnat, & difficili motu circumagitur, ac propterea ferum ejus vifcidum, & mucofum vafa egreditur, & tumores œdematofos relinquit. Idem ferum, fanguinis circulatione per vifcera magis impedito, tandem in ipfam abdominis cavitatem elabitur, atque hydropem afcitem inducit. Imprimis vero tympanites, quem durante vita ægri noftri, inflatio ventris modo crefcens, modo remittens, ac tumor renitens docebat, quemque diftenta valde inteftina in fectione monftrabant, tanto periculofior affectus eft, quoniam communiter aliquid monftri alit, & ingentem vifcerum obftructionem, & fcirrhefcentiam indicat, quod etiam eventus in illo confirmavit. Tympaniti, inquit *Dolæus*, *Encyclopæd. Medic. Theoret. Pract.* L. 3. C. 9. fi accedat inflammatio umbilici, vel alius ventris mufculi, tunc mors eft in propinquo, uti in duobus hydropicis obfervavi. Hoc ipfum pariter in defuncto noftro ufu venit, nam die, mortem proxime præcedente, fub hypochondrio dextro macula rubra apparuit, quæ fingulis fere momentis latior reddita, verfus femur extendebatur, unde brevi vitæ ter-

minum

minum adfuturum, ipſi prænunciavimus. Huic eventus reſpondit, paucis enim horis ante obitum, macula rubicunda lividum, ac nigricantem colorem induit, ægerque tandem animam Deo reddidit. Ita morte ægri, uti medelæ noſtræ, ita huic diſſertationi imponitur.

FINIS.

JOAN.

CXII.

JOAN. PHILIPPI METZ,

DIABETIS

OBSERVATIO RARA.

Basileæ 1. Octob. 1737.

HISTORIA MORBI I.

VIrgo 20. annorum ante ſatis ſana, paulo gracilioris habitus corporis, qualis temperamentum dictum bilioſum comitari ſolet; alias a vermibus ante aliquot annos multum vexata; fluxum menſtruum quater paſſa, ſed non ſatis coloratum, eundem quarta vice largiorem experta cum eſſet incidit in ſitim ingentem, quæ pedetentim eſt aucta; urinam copioſe reddidit; lingua ſingulis mane erat ſicca, alba, cutis conſtricta & aſpera, per quinque menſes circiter 4. menſuras aquæ ſingulis diebus potavit, munera ſua utcunque peragere potuerat; moleſtiis paulo poſtea recenſendis aliquomodo conflictata, appetitu ſatis bono gaudens, alvo tamen non ſemper reſpondente, hinc gravius paulatim ſe habere cœpit; hinc paupercula ſub finem Novembris 1736. in Noſodochium ſeceſſit, ubi cum per 7. hebdomadas commorata eſſet, variis remediis eſt uſa. Quo tempore tertius medicus, qui ejus curam in noſodochio habuit, acceſſit; qui cum ægram de ſiti ingenti, ardore & ſiccitate faucium & linguæ conquerentem deprehenderet, nec tamen febre alicujus momenti conflictatam, morbumque jam a multo tempore durantem, de urinæ copia, quam emitteret interrogans, ex reſponſionibus ægrotæ tantum reſcire potuit medicus, ut ſtatim ſuſpicio de diabete ipſi mota fuerit, quo ægrota detineretur; ſtatum vero ægrotæ eo quidem tempore, ſequentem eſſe deprehendit. Virium illa magnam proſtrationem ſenſit, ut & ſenſum pungitivum in lumborum regione, ad coſtas ſpurias uſque ſe extendentem, ſimulque dolorem rodentem ſub ſcrobiculo cordis. Pulſus naturali paulo celerior, & magis tenſus erat; corpus imbecillum & flaccidum; cutis aſpera & peculiaris habitus ſiccioris, quem coriaceum diceres; lumborum aderat ardor tenſioque, dolor per intervalla pungitivus a coſtis ſpuriis, a lumborum initio ortus, ad ſcapulas ſe extendebat; lingua intenſa, fere carmeſini coloris rubedine erat tincta: artus ſuperiores, gravitatis & ardoris ſenſu, augebant moleſtiam: appetitus pro imbecillo corpore, & moleſtiis reliquis, ingens ſatis; animus dejectus; ſomnus inæquali tenore per diem noctemque ad juſtum tempus tandem aſſurgebat. Urina, quam ex matula ſingulis fere ſemihoriis plena, in ſitulam prope lectum poſitam effundebat, pallida nullius fere odoris, ad guſtum leviter ſalſa erat, neque ita nauſeoſa, ut ſanorum eſt urina. Inquirebatur ſtatim in remedia illa, quibus hactenus uſa eſſet, quæ hic proponere neceſſarium eſſe haud puto, id monuiſſe ſufficiat, ea vel ad vermes necandos, vel ad ardorem & ſitim pertinuiſſe. Antequam vero ſymptomata morbi omnia, ut & remedia ea proponam, quæ medicus ille, dicto tempore ordinarius, varia admodum præſcripſit, experimenta, ſpectantia ad urinæ emiſſæ quan-

 titatem

titatem & proportionem ejus ad liquida aſſumpta cognoſcendam, præmittere e re eſſe duxi. A die 9. Februarii 1737. ad diem 11. ſpatio 48. horarum, aſſumpſit potus 19. lb. ciborum vero 7. & ½ lb. reddidit vero urinæ 34. lb. quibus ſi ſubtrahantur 26. & ½ lb. aſſumptorum, remanet 7. & ½ lb. egeſtorum per urinam ſuperantes quantitatem ingeſtorum. A die porro 11. Februarii ad 14. ejuſdem menſis, ingeſſit potulenti 28. & ½ lb. ciborum 11. lb. Summa 39. & ½ lb. urinæ pondus, intra id ſpatium 72. horarum, emiſſæ aſcendebat ad 52. lb. a quibus ſi detrahantur ingeſtorum 39. & ½ lb. remanent 12. & ½ lb. plus redditæ urinæ. Quanquam vero plus ingereret ciborum & potulenti in ſequentibus diebus, tamen urina non in data proportione ad aſſumpta prodibat, uti id ſuperioribus diebus factum erat; ſcilicet dum poſt 39. lb. & ½ potus & cibi aſſumpti, ut in experimento 11. & 14. Febr. id patuit, prodibant 52. lb. urinæ, quæ 12. & ½ lb. præponderabant aſſumptis; jam ingeſtis eodem temporis ſpatio 51. & ½ lb. cibi & potus debuiſſet quis exſpectare proditurarn urinæ quantitatem eam, quæ eſſet ad 51. & ½ lb. uti ſe habebant 39. & ½ lb. aſſumptorum, ad 51. & ½ lb. urinæ emiſſæ die 11. & 14. Febr. quæ proportio foret 67. & ½ lb. præter propter, ſicque detractis 51. & ½ lb. copia aſſumptorum, a 67. & ½ lb. (quæ ſumma correſponderet proportione ſua, aliis urinæ quantitatibus, ſuperioribus experimentis deprehenſis) relinqueretur, ut ſuperare deberet urinæ pondus, aſſumptorum pondus 16. lb. Atqui aliter res ſe habuit, ut experimenta a 1. ad 4. Martii facta docuerunt. Ægrota enim, per hoc ſpatium 72. horarum, ingeſſit 51. lb & ½, & urinæ pondus intra idem ſpatium erat 64. lb. A quibus ſi demas 51. & ½ lb. aſſumptorum, reſiduum erit 12. & ½ lb. plane uti illud repertum eſt, cum minus cibi & potus ingereret ægra. Plura tunc experimenta, vel & alia ad pondus totius corporis ægrotantis explorandum ſpectantia, quæ libenter inſtituiſſem, facere haud licebat. Eadem vero experimenta & poſt inſtitui aliquoties, ſemperque exinde conſtitit, urinæ vim 4. fere libris ſingulis diebus ſuperaſſe pondus ingeſtorum. Id vero notandum, urinas poſterioris temporis, non tam coloratas prodiiſſe ac prioris, ſaporiſque quidem ſubſalſi fuiſſe, ſed magis ad dulcedinem inclinantis. Sed redeo ad filum hiſtoriæ morbi. Februarii 12mo. ægra conquerebatur de doloribus utriuſque thoracis lateris pungitivis, uſque ad ſcapulas procurrentibus, quos ſentiebat in inſpiratione acutos, aderat ſimul tuſſis ſicca cum ſapore ſalſo in ore. Interim vero a 5to Februarii ad uſque hoſce dies præſcribebantur, & quidem 5to Februarii electuarium ex rhei opt. ℨiß nitri puri ℈j. confect. de hyacint. ℨj & ſyrup. cort. aurant. q. ſ. paratum, quod irrorabatur Liqu. anodyn. min. Hoffm. gtt. 25. capiebat ſingulis 5. horis quantitatem nucis moſchatæ. Potus ordina-

ordinarius & medicaminis vehiculum erat, decoctum ex rad. torm. ℥ß. rad. caryophyll. ʒx. sem. plantagin. ʒij. cum aqua factum. Die 9. repetebantur species pro decocto, interim paulo melius habere videbatur ægra, alvo præsertim liberius respondente. Die 9. paulo fortiora roborantia adstringentia ordinabantur; considerabatur enim morbus tunc simpliciter, ut laxiores fistulas renales pro causa agnoscens, sive ut diarrhæa ad renes; electuarium igitur propinabatur ex rhabarbar. tosti ʒj. nitri ℈j. flor. millefol. pulv. ℈iv. cort. chinæ chinæ ʒj, cum syrupo acetosit. citri confectum, dosis eadem quæ prioris electuarii & ad idem tempus assumenda. Externe unguento ex unguenti de lythargirio ℥j camphor. gr. 15. & ol. coct. hyoscíami ʒvj. constante regio lumborum inungebatur. Die 12. Februarii oxymell. squillit. ℥iv. tribus potus ordinarii mensuris diluebantur, ut ob hujus vim saponaceam, potulenta eam ipso sanguine intimius misceri possint. Vacillare certe tum incepit mens medici ordinarii ex plurimis phœnomenis morbi hariolans, laxitatem illarum fistularum renalium putatam, non esse primarium ad quod attendendum esset in curatione hujus morbi, si ea unquam possibilis esset. Die 13. Februarii phœnomena illa doloris ad costas spurias & regionem lumborum, paulo molestiora erant, hoc die roborantibus pergendum esse quidem, sed corpus siccum & squalidum blande refocillandum e re esse judicabatur. Ergo cort. chinæ chinæ ʒvj. herb. veronic. m. 11. & nitri puri ʒß. in 6. partes æquales divisa, forma infusi cum ¾ parte lactis vaccini potandi usurpabantur. Rhabarbarinorum interim remediorum, in hoc morbo adeo laudatorum, ab Harris apud Alleni synops. prax. med. cap. 7. §. 12. usus continuabatur; siquidem 3tio quovis die, tertiam partem pulveris, qui capiebat rhei ʒij & crem. tartari ʒiiß. assumpsit. Die 14. dolores erant remissiores, sed pulsus tensus & celer; 15to die eadem, sed pulsus mitior; 16to emplastrum de crusta panis stomachi regioni applicabatur, & repetebantur species pro infuso; sub hoc tempore ægra dixit, se posse urinam per duas horas retinere, cum antea vix per dimidiam potuisset, sed uno mictu fere totam matulam replebat; reliqua phœnomena hesternis simillima sunt; 17mo die magis conquerebatur de dolore sub scrobiculo cordis rodente, cum magno appetitu, sitique majori, unde frequentiores mictus sequebantur. Dolor autem rodens, post assumptos cibos & potus, semper ad breve temporis spatium remittebat, reliqua vero phœnomena a pristinis non secedebant. 18. & 19. idem status; 20mo die retulit se dolorem sub scrobiculo cordis jam dudum sensisse, antequam delata in nosodochium esset; cum rogaretur, an in infantia vermibus laborasset, affirmabat se ante paucos annos, ventrem tumidum habuisse, multosque vermes per inferiora ejecisse. Hunc in finem præscriptæ sunt sequentes pilulæ no. 30. ℞. extr. scordii ʒj. gum. assæ fœtidæ ℈i. Mercur. dulc. gr. 22. pulv. rhabarbar. ℈j, quarum binas singulis 2. horis sumebat. Diei 24ti

 nocte

nocte 4ter alvum dejiciebat, per diem autem sequentem cessavit alvi excretio; 26. rursus nocte excretiones totidem alvinæ succedebant, cum satis magna virium prostratione; excrementa erant nigra instar sanguinis congrumati, cum pelliculis intermixtis, fœtoreque magno. Dolor autem sub scrobiculo cordis rodens penitus cessavit, lingua ex rubedine resplendebat & sicca erat; uti superioribus diebus, cum juncto ardore faucium; 27. diarrhæa cessavit, ut & faucium ardor, totamque per noctem dormivit, sed absque refectione virium. Quo tempore radices ulmariæ, specie infusi, cum tertia parte lactis vaccini usu veniebant, ut & electuarium ex rhei ʒij. cort. chinæ chinæ ʒiij. syrup. acetosit. citr. ʒx. adjecto Julepo rosarum. Die 27. Februarii, de hesternis phœnomenis, de majore tamen siti, frequentiorique mictu propter crebriores haustus conquesta est, & magna virium prostratione, præterea patiebatur tantum æstum in manibus ita ut loca frigida quæreret: continuabatur electuarii usus; alvum semel dejecit, fœcesque fuerunt mediæ consistentiæ, sine ullo sanguinis congrumati admixti indicio. Die 1. Martii & sequentibus; ægram cum supra dictis phœnomenis conflictatam invenimus, nisi quod 4to die Martii conquesta esset de quodam sensu, quasi aliquid cibos cito consumeret & ex ventriculo dissiparet. Quo tempore præscribebatur, pulvis temperans ardorem, & roborans, ex nitri ʒj. croc. mart. aperit. ʒij. crem. tartar. ℥ß. rotul. berber. ʒiij. in 12. prætia divisus, quorum unum 3tia quavis hora sumebat. Hoc pulvere assumpto, cum excretio alvina rursus, uti alias consueverat, segnis esset, alius pulvis temperans balsamicus, & alvum liberiorem servans, datus ex magnesiæ nitri, rhei, lap. cancror. mastich. aa. ʒj. sacchar. perlat. ʒiß. nitri ʒß. in 10. doses distribuatur singulo 3horio usurpandus: Interim decoctum ex rad. ulmariæ sæpe repetebatur. Die 10. Martii electuarium ex rhei opt. ʒiij. nitri puri ʒj. fung. cynosbat. ʒij. spirit. nitri dulc. ℈i. conserv. rosar. rubr. ʒvj. cum julepo rosar. & syrupo acetos. citr. aa. q. s. confectum est, cujus ad magnitudinem nucis avellaneæ quavis 4ta hora sumebat. Sub noctem 13. Martii excretiones aliquot alvinæ sequebantur, fœcesque ac si bullas formarent, apparebant; conquesta est quoque de virium deliquio, præsertim nocte matutinoque tempore; lingua non tam exaltate rubra, & in superficie albedine perfusa atque sicca erat; pulsus magnus & celer. Cum vero tot roborantia, & rhabarbarina remedia, quæ ad atoniam fistularum renalium, restaurandam ordinata erant, nihil memoratu digni præstitissent: consilium ex hac indicatione natum abjecit medicus, atque alias indicationes sibi, quanquam fundamentis, modo probabilibus nixus, formabat: cum nempe ex urinæ inspectione contentis, sapore &c. supra enarratis videret, laxitatem illam fistularum renalium, quam authores incusant, cum hujus morbi phœnomenis, ut fusius in explicatione disputabitur, haud congrueret; de sanguine spisso, salso corrigendo, & leni diaphoresi

diaphoresi excitanda, potius cogitavit: inque hunc finem 16. Martii julepum sequentem dedit: ℞ oxym. squillit. ℥iv. aq. borragin. fumar. ana. ℥iij. aq. fontan. lb. 1. quem cum bibisset, subjunxit 18. die pulverem diaphoreticum efficaciorem, ex lact. sulphur. ʒij. nitri ℥j. rotul. berberum ʒiij. in 24. doses divid. cujus unam singulis bihoriis assumebat. Die 21. Martii conquesta est de dolore pungitivo sub costis spuriis, in utroque latere; dolorem vero rodentem, sub scrobiculo cordis per aliquot dies non tantum sentiebat; sitis remissior erat; lingua se habebat, uti supra annotatum est. Die 28. strepitus in articulationibus artuum, eorumque motu ab adstantibus manifeste audiebatur: reliqua vero symptomata prægressorum dierum, perdurabant usque ad 6tum Aprilis diem, quo corripiebatur dolore pungitivo prope aurem sinistram se extendente usque ad maxillæ inferioris anteriorem partem ejusdem lateris. Ordinabatur 1. Aprilis die mixtura ex oxymell. squillit. ℥iij. nitri ℥j. spirit. nitr. dulc. ʒj. acet. destillat. ʒx. aq. meliss. ℥xij. singulis horis cochleatim hauriendum; 8vo die, quo repetebatur mixturæ usus, dicebat ægra, se assumptum potum ultra dimidiam horam retinere non posse; dolor pungitivus supradictus continuabat; ardor in faucibus, æstus in manibus recrudescebant, ex ore ingratum odorem spirabat, & quidem magis talem, quam qui præteritis temporibus observabatur; sitis ut & appetitus non tam valde urgebant hoc tempore; alvus quæ antea adstricta, nunc reserata est; facies sicuti per totum morbi decursum, ita quoque hoc tempore satis rubra est; pulsus celer & magnus. Hinc 11mo die emulsio præscripta est, ex sem. papav. alb. ℥ij. amygdal. dulc. no. 15. aq. borragin. ℥ 16. nitri pur. ʒ1. sacchar. perlat. ʒ2. parata; quam intra 10. horarum spatium consumere dedebat. 12. Aprilis, summo desiderio ægrotæ, instituta est venæ sectio (quam alias in hoc morbo, administrari vetat Sydenhamus, quidam tamen eam admittunt) qua ℥iij. sanguinis emissæ sunt, ut virium ratio haberetur. Sanguis iste, postquam per 3. dies in quiete fuerat repositus, continebat tantum ℥ß. & ℈vii. seri supernatantis decantati. Unciæ hæcce tres, post lenem usque ad siccitatem, institutam evaporationem, continebant ℥ß. & ℈v. materiei crassæ & siccæ; durante evaporatione, nullus ingratus odor observatus est. Post celebratam venæ sectionem, symptomata quævis fere sublata videbantur, saltem insigniter remittebant, bene dormivit ægra, adeo ut illa crederet, se mox sanitatem recuperaturam esse. Sed istæ induciæ tantum perdurabant ad breve temporis spatium: siquidem 16. die rursus correpta est siti majori, ardore in manibus & pedum plantis, alvo adstricta, reliqua vero symptomata paulo mitiora apparebant, quam ante venæ sectionem; Præscriptus est pulvis ex nitri ʒiij. & crem. tartar. ℥ß. in 12. doses distribuatur; dabatur 4ta & 8va hora vespertina una. Postea 22. die lene laxans ex magnes. nitri ʒvj. & salis absinthii ℈ß. est datum. 29. die vero pulvis ex magnes. nitri ℥j. crem. tartari ʒvij. santal. rubr. ʒij. in 30. doses,

omni

omni 4ta hora ſumendus. Iſte morbi ſtatus perdurabat uſque ad primum Maji diem, quo alvus laxior & phœnomena mitiora erant; Quæ continuabant uſque ad ſextum; alvus laxa eſt, pulſus naturali ſimilis. Die ſexto per aliquot dies, ſitis magis urgebat; dolor rodens ſub cordis ſcrobiculo, vehemens erat; lingua ſubalbida rubra; ſaliva ſubſalſa & viſcoſa; æſtus in volis manuum pedumque plantis maxime urgebat. Hæcce continuarunt uſque ad 13. diem, quibus acceſſerunt per aliquot alternantes noctes, fœces alvinæ vermiculis aſcaridibus ſimilibus permiſtæ, quæ quidem poſt aliquot dies ceſſarunt. Hiſce autem viciſſitudinibus morbi ſymptomatum, preſſa ægra, tandem medicamenta faſtidire cœpit, neque talia amplius per ſatis longum temporis ſpatium aſſumere voluit; cum alias morbus incrementa non ſumeret, neque vires magis dejectæ eſſent, neque corpus magis contabeſceret, uſque ad 27. Junii; quo tempore medicus ille, qui hactenus cum morbo iſto pugnaverat; locum medicinam in Noſodochio faciendi, ex more conſueto, alio conceſſerit. Interim vero ægra in eodem morbi ſtatu, uſque in hoc temporis punctum verſans iiſdemque vere morbi ſymptomatibus ſtipata, quibus urgebatur, cum 4to medico commiſſa eſſet. Conqueritur enim adhucdum de dolore rodente ſub ſcrobiculo cordis, ſiti magna, ita ut quotidie circiter quinque menſuras liquidi hauriat. Dolor ille rodens, inprimis eam ad edendum & potandum ſtimulat. Poſt aſſumptos cibos dolorem acutum ſentit in regione ventriculi, ſub initium coſtarum ſpuriarum, quaſi quædam coſta eſſet fracta, qui ad tactum acutior fit, poſt abſolutam digeſtionem ciborum vero ille remiſſior eſt. Potum aſſumptum diu retinere non poteſt, ſed ad mingendum cogitur. Æſtus in manibus, ut & aliquando in toto corpore, præſertim nocte perdurat. Somnus quidem adeſt, ſed tamen non reficiens. Laſſitudo artuum, eorumque ſenſus contuſionis non mitigatus eſt. Pulſus naturalis ſed debilis, urina pallida ſubſalſa haud nauſeoſi ſaporis eſt. Alvus non uti ſuperioribus temporibus ſtricta, ſed laxa eſt, corpus magis emaciatum. Varia quidem medicamenta a medico ſunt ordinata, quæ cum parum a prioribus medicamentis, præſertim roborantibus, diſcrepent, hic referre opus eſſe non cenſeo. Duo tantum recenſebo medicamenta, quæ ex permiſſione medici die 2. Septembr. ordinavi; electuarium nempe Sydenhami ex elect. diaſcord. frac. ℥iß. theriac. androm. ℥ß. zinzib. condit. ʒvj. pulv. cort. aurant. ʒiij. nuc. moſch. ʒij. pulv. cort. exter. granat. rad. angelic. corall. rubr. terr. catechu, bol. armen. ana ʒj. gum̃. arabic. maſtich. ana ℈ij. camphor. ℈ß. & ſyrup. myrtill. & ſyr. cydonior. ana q. ſ. paratum eſt, ſumebatur ejus mane & hora 5ta veſpertina ad magnitudinem nucis juglandis, ſemperque ſuperbibebantur 6. cochlearia vini medicati ex radicibus enul. imperat. angelic. gentian. ana ℥ß. foliiſque abrotan. marub. alb. cent. min. calaminth. ana Mj. quibus ſuperaffundebatur vini albi menſura una & dimidia, confecti.

Quorum

Quorum uſu ſitis valde infracta eſt, ita ut ægra per diem menſuras circiter 3. modo epotaret; cœteraque quoque ſymptomata aliquatenus mitigata apparerent, ſed induciæ eæ tantum erant, etenim paucis poſt diebus, ſupra allata ſymptomata recruduerunt. Hoc tempore utitur ægra per aliquot dies, pilulis balſamicis, ut & elixirio viſcerali ad mentem Hoff. Tandem & hoc notandum, ægram raro admodum, vel leniſſimo modere perfuſum habuiſſe corpus, ſalivam paucam & ſumme viſcoſam expuere, ſed rarius.

Antequam vero caſum huncce pro viribus tenuibus noſtris explicemus, recenſenda prius veniunt experimenta quæ inſtituta ſunt cum ægræ urina. 1°. Unciæ novem urinæ leni igne evaporatæ, dederunt magmatis ℥viiſs. conſiſtentiæ & coloris melli craſſo ſimilis, quod 2°. leniter torrefactum, & aeri libero expoſitum, in eo rurſus liquefactum eſt. 3tio. Hujus magmatis ſumſi ℥ij. ſpir. vini ℥j. & digeſtioni commiſi, exindeque tincturam obtinui ſpadicei coloris. Decantatæ tincturæ materia, a ſpiritu vini non ſoluta, pondere erat ℈ij. ſapore ſubacido, in aere facile liquefcens. 4to. Unciam ſemis tincturæ evaporavi leniter, & inſtillavi relictæ materiæ aliquot guttas ol. tartar. per. del. ſed nullum odorem volatilem urinoſum ſparſit. 5to. Alteram tincturæ unciam ſemis, igne incendi, quæ flammam concepit, deflagrato autem ſpiritu, flamma ex incenſo oleo ſimillima exorta eſt, & materia conſiſtentiæ mellis relicta pondere gran. 15. 6to. Partem quandam magmatis ſuperioris commiſcui cum oleo tartari per d. ſed nullus volatilis fœtor aſſurgebat.

C A P U T II.

Epicriſis.

RArus iſte morbus, a διαβαίνω tranſeo, Diabetes vocatur. Celſo urinæ profluvium, aliis διψακὸς, vel ab ingenti ſiti, quæ hunc morbum comitatur, vel a διψάδε ſerpente, ſitim inextinguibilem morſu inferente; hydrops ad matulam, diarrhæa veſicæ, appellatur.

In hujus vero morbi ſignis inſeparabilibus, & caracteriſticis tradendis, non convenit inter ſcriptores, magnaque certe pars eorum, qui de Diabete mentionem faciunt, Galeni delineatione ſeducti, quam dedit lib. 6. de loc. affect. cap. 3. hunc morbum ita deſcribunt, quaſi urina emiſſa, qualitate ſua aſſumpta referret, odore ſcilicet colore & ſapore. Verba Galeni hæc ſunt: *Ad renes quoque pertinere is videtur affectus, quem alii matellam inter cutem, alii urinæ profluvium, alii diabetem, alii dipſacon appellant, qui certe quam rariſſime evenire ſolet.*

Equidem cum ante hac bis duntaxat videre potui, supra modum videlicet sitientibus infirmis, atque subinde bibentibus, qua propter exuperanter reddunt id, quod biberunt, eo a sua qualitate non mutato.

At vero recte jam notavit Lifterus exercit. med. de Diab. Aretæum, qui Galeno vetuftior eft, rectius hunc morbum defcripfiffe, neque in ejus morbi hiftoria, hancce qualitatem urinæ, affumptis refpondentem, referri; quanquam Liftero non concefferim, nunquam ejufmodi urinam in hoc morbo prodire: refert enim Bartholinus cent. 1. obf. 68. feipfum ex calculi tormentis aliquando in diabetem incidiffe, vinumque rhenanum epotum per urinam rurfus reddidiffe, ita ut pro vino ipfo, harum rerum ignaro potuerit propinari. Simile exemplum a Benedicto Sylvatico fibi relatum refert Bartholinus, de quodam qui vinum rubrum, eodem colore præditum, eminxit. Huc pertinet hiftoria diabet. Amat. Lufitani, quam recenfet cent. 2. obf. curat. 94. Si igitur omnes obfervationes, a teftibus ocularibus recenfitas examinemus, apparet certe, ad fitim illam ingentem, & urinæ plus vel minus immoderatum & infigne profluvium, veros caracteres diabetis redigendos effe; fic certe Profperi Alpini, Nic. Tulpii, Lifteri, noftræ obfervationes nihil aliud docent.

Quod autem alia accidentia hunc morbum concomitantia attinet, fcilicet ejus intenfionis gradus, ratione fitis, marcoris, doloris prefforii lumborum, præcordiorum &c. æftus & ardoris in vifceribus & artubus, febris aliquando aut nephritici affectus conjuncti; qualitatis urinæ emiffæ & certæ copiæ, quæ fæpe horrenda & incredibilis eft: Ea quidem in variis fubjectis varia funt. Illud vero hic ante omnia notari velim, peculiarem illum cutis habitum & linguæ, quem in hiftoria noftræ ægrotæ depinximus, non fatis accurate ab autoribus defignari; quamvis enim corpus arefcere & contabefcere dicant, ficut in phthifi & atrophia id obfervari folet, attamen peculiaris ifte cutis habitus, qui coriaceus quafi eft, non adeft in phthifi, nifi confummatiffima, fed tunc fubftantia carnium penitus defluxit, in noftra vero ægra utcunque carnofa brachia habente, cutis aridior longe eft, quam ea effet, fi phthifica quædam, tantum adhuc carnium haberet, ac noftra ægrota. Inter ifta vero morbi fymptomata, copia urinarum maxime attendi meretur, quæ quidem tanta aliquando eft, ut omnem fere fidem fuperet. Talis eft hiftoria, quam Cardan. de variet. rer. lib. 8. cap. 44. de puella annorum 18. recenfet, quæ anno 1481. paffa eft fuperfluum urinæ profluvium, adeo ut fingulis diebus urinæ circiter lb. 36. emingeret, cum ex potu & cibo non plus 7. libris affumeret. Cumque hoc 60. diebus perfeveraret, emifit ultra cibi & potus quantitatem, libras 1740. quod pondus longe excedebat pondus puellæ, etfi tota fuiffet in urinam refoluta, cum puella

non

non potuiſſet excedere pondus 250. librarum, imo nec 150. attingeret. Dodonæus Libr. obſerv. medic. cap. 32. itidem affert caſum civis cujuſdam ſingulis diebus 40. libras urinæ excernentis. Cl. Michellotti in epiſtola quadam ad amicum data, hiſtoriam diabeticæ recenſet, quæ fidem fere dubiam redderet, niſi a viro fide digno, eoque erudito, & hodienum vivente, narraretur. Puella nempe 50. lb. ponderans, anni ſpatio pluſquam 20000. lb. eminxit, in vigore nempe morbi reddidit ſpatio 24. horarum 135. lb. urinæ, cum tamen ultra 15. lb. potulenti, juſculor. & lactis quibus vitam ſuſtentabat, non aſſumeret, qui torrens per 4. menſes fluxit, antea vero ad 60. 70. & 90. lb. emiſit. Cœterum ſitis non erat adeo ardens, macilentia inſignis, ſomnus rarior, debilitas magna corporis, ſymptomata erant morbum comitantia. Hæc ſanata eſt poſt remedia temperantia & aſtringentia incaſſum data, ope balnei frigidi, quo per plures dies continuos uſa eſt.

Noſtra autem ægrota, diabete haud graviſſima, & idcirco magis chronica laborat, neque adeo exuberanter menſura excreti lotii vincit copiam aſſumptorum.

Febricitabat non raro ægrota noſtra, eo modo quo hectici incaleſcere ſolent, non vero ſemper, alias non raro fit, ut ſocietur diabetes acutæ febri, ut Holler. prax. medic. cap. de diabete, febrem continuam non ita ardentem ad ſenſum, in diabetem finiiſſe, & haud pauci alii teſtantur.

Differt autem diabetes verus, a diabete ſpurio, in quo inſignis urinæ copia ſæpe prodit, in eo 1. quod ſitis illa urens non adſit in ſpurio. 2. quod in ſpurio; non auctior ſit ſecretio urinæ, ſed urina ex obſtructione viarum urinariarum collecta, inſigni copia laxatis rurſus viis, ſubito expellitur. Qualia exempla habentur admodum frequentia apud obſervatores.

Cadavera hoc morbo extinctorum pauca ab obſervatoribus aperta deprehendimus; refert petrus Pawius, obſerv. anatom. ſe renes diabeticæ aliquot annis eo malo laborantis, non quidem abſumptos, verum flaccidiores ſolito, cineritii coloris, nec adeo rubros deprehendiſſe. Sic qui ex diabetis ſpurii cauſa, qua calculoſa concrementa vias urinarias obſtruxerunt, in verum diabetem incidit quidam comes, ureterem dextrum inſigniter & farciminis inſtar expanſum, quin ejuſdem lateris renem, in molem duplo majorem elevatum oſtendit: uti videre eſt, ap. Fr. Hoffm. conſult. med. T. II. S. 3. cap. 80.

Cauſæ antecedentes hujus morbi, in noſtra quidem ægra, nullæ aliæ cognoſcuntur, quam menſium ante immodice fluentium ſuppreſſio integra, quæ quidem nullam aliam ideam exhibet ejus medii nobis quidem cogniti ad morbum faciendum conſpirantis, quam quod niſus partium membranaceo-nervoſarum uteri qui eo tempore, quo menſes immodice fluebant, vehementior erat, dum jam non amplius tendit ad excretio-

nem per uterum moliendam, ad alias partes fit converfus: an ad renes, & organon illud, in quo folet effe fedes fitis? alias annotatum eft ab obfervationum fcriptoribus, viam huic morbo ftraviffe abufum medicamentorum diureticorum, ex. gr. allii, ceparum, crithmi marini conditi, aquarum mineralium, quale quid de aquis griesbacenfibus Fabric. Hild. Cent. 5. obf. 53. Schenck. obf. m. Libr. 3. de diabet. Lifter. Exercit. med. de diabet. animi item affectus nimii, febres acutæ imperfecte folutæ, febres intermittentes V. S. & catharcticis male tractatæ in fenibus, ut obfervavit fydenhamus, prax. med. 357. ulcera prava fubito occlufa. Hæ quidem fenfibus noftris deprehenfæ funt caufæ præcurrentes hunc dirum affectum, procatharcticæ quidem magis & occafionales, at vero proægumenæ internæ non facile defignari poterunt, videtur omnino hic, uti in aliis morbis, peculiaris quædam non modo renum, fed & omnium humorum difpofitio fubeffe, ut data occafione, ad caufam proximam faciendam cooperentur.

In quo autem confiftat illa caufa proxima & immediata hujus morbi, quam arduum fit determinare, clare docent tam variæ de hac re opiniones medicorum omnium temporum. Aretæus de morb. diuturn. cap. 3. caufam hujus morbi credit confiftere in liquefactione carnium, hancque talem ex morbo acuto inferri poffe, impetum fuum ad renes exercente, qui aliquod reliquerit malignum virus fub crifi, vel & perniciofum quoddam venenum, quod renibus & veficæ infeftum eft.

Galenus loco citato, renibus folis id vitium adfcribit, quos fimili modo affectos effe putat, ac funt primæ viæ in lienteria, ubi minus retinent, fed celerius arripiunt & tranfmittunt: hunc fecuti funt Trallianus, Ætius, quos longo ordine excipiunt Galeni fequaces. Tandem cum aliis videretur; intemperiem illam calidam renum, fortiter attrahentem lotium, nimis vage in medium adduci, potius facultatem retentivam renum debilitatam, cum calore vifcerum hepatis & lienis præcipue conjunctam effe opinabantur, uti Sennertus Libr. 3. de infimi ventr.laffect. p. 832.

Platerus prax. med. T. 3. p. 751. vero colliquantis caufodis, vel alius febris eum effectum in corpore relictum effe credit, qui in colliquatione humorum confiftat, & diabetem inferat. Inter recentiores vero Willifius feri cum rubra & fibrofa fanguinis parte denegatam debitam commixtionem caufam effe contendit. Simile quid accidere putat Henr. Regius Libr. 2. cap. 13. pag. 68. Cl. Theod. Zwinger. Theatr. prax. medic. fub litera D. p. 332. tubulos lotium ex papillis Bellinianis in pelvim effundentes, paralyticos redditos effe autumat, ex obftructione, vel compreffione, interim tamen in renibus vigorem remanere naturalem, ad fecretionem in finibus arteriolarum efficiendam. Sydenhamus fupra citato loco, cruditatem feri non fubacti accufat, exitum fibi per renes quærentis, qui dicit tamen eam caufam obtinere poffe in cafu languoris vifcerum, a male tractatis intermittentibus orti. Lifterus qui alias accu-

accuratius hunc morbum examinavit, non renes affectos esse contendit, sed potius a summo stomachi & intestinorum ardore produci, a quo lenis & cruda potio subito vehementer diuretica fiat & acris, ac talem ardorem diuretica, spiritus vini &c. inferre posse, statuit. Celeb. Boerhav. instit. med. §. 824. Diabetem in urinæ chylosæ vel lacteæ frequenti & copiosa trajectione, causamque ejus consistere in nimia laxitate arteriolarum urinosarum, concurrentibus simul humoribus valde dilutis, utrumque vero ab aquosis oriri ponit. Sylvius de le Boe oper. tract. 5. de Cachexia, sal volatile intimam dissolutionem humorum inducens, pro causa adducit. Junckerus, conspect. med. theoretico-pract. tab. 99. Ingentem excretorii motus urinæ turbationem subesse affirmat, quæ non solum serum, verum etiam lympham ex colliquata pinguedine reductam, ad vias urinarias cum impetu protrudat.

At perpensis omnibus istis theoriis de natura causæ proximæ diabetis, quas singulas excutere, examinare & maximam partem refutare, nimis longum esset, nihil enim exinde elucet, quod claram ideam & adæquatam hujus rei nobis exhibere possit. Sicuti in aliis theoriis obstruxioribus formandis, ita certe & hic omnino requiritur, ut nihil statuamus, quod non ex phœnomenis morbo propriis & statu naturali ad statum morbosum clare fluat. Sique positivæ & reales causæ afferri non possint, ut saltem eam differentiam inveniamus, quæ huic morbo propria est, a sano statu & aliis quibuscunque maxime affinibus morbis eum distinguentem.

α. Statim ergo si attendamus ad statum sanitatis, sub quo urinæ emissæ quantitas se habet, ut copia assumptorum præcipue potulentorum in genere, in specie vero prout aliæ corporis secretiones & excretiones, muci, salivæ, sudoris &c. plus vel minus vigent in dato individuo, apparet tunc causas urinam facientes ita comparatas esse, ut dato tempore in vasorum systemate colligatur liquidum, quod cœteris paribus existentibus, in renibus percolabitur, nisi aliqua alia causa id impediat.

β. Id autem liquidum quod transitum per renes affectat, consistit tam ex vehiculo, quam ex ipsis urinæ innatantibus, quæ sunt oleum subtilissimum quod nativum fœtorem urinæ efficit, deinde salinæ, oleosæ & terrestres particulæ, quarum proportio ad ipsum vehiculum in variis subjectis, varia est.

γ. Hæc jam vehiculi, sive aquosæ partis copia, in majori porportione ad ipsa innatantia exibit, si majori copia assumpta fuit, quam dilutio ciborum & humorum tam retinendorum in corpore, quam excernendorum id requirebat.

δ. Porportio liquidi requisita ad diluendos humores se habet, ut ejus dissipatio per omnis generis organa excretoria.

ε. Excretio urinæ eum finem habere constat, ut 1°. excrementitium salino-terrestre-oleosum, quod corpori inutile est & id lædere posset,

F 3 ramen-

ramentaque detritarum fibrillarum a vaſorum ſuperficiebus e corpore proſcribatur. 2°. ut abundans copia aquoſi commodiſſimam exeundi viam nanciſcatur.

ζ. Hæ autem particulæ excrementitiæ producuntur, 1°. per ſegregationem ſimplicem, dum novus chylus ſanguini infertur, atque ex eo novum ſerum, novus ſanguis &c. elaboratur; tum enim in quavis tali immutatione aliquid impuri & inepti ad horum liquidorum confectionem ſecedit. 2°. ipſe perpetuus calor & attritus ſemper bonos & utiles ſuccos ita mutant, ut ſalinæ & oleoſæ ſordes, ramentaque fibrillarum colligantur, per urinæ vias expellenda.

η. Ergo eadem cauſa, quæ utiles ſuccos generat, gignit impuros, ſive elaborationem ſuccorum corpori neceſſariorum conſideres, ſive perpetuam illam converſionem utilium ſuccorum in excrementitios.

θ. Quæ omnes actiones ſubigentes, præparantes, ſeparantes in certa porportione & harmonia fieri debent, ut maneat vita & ſanitas; quocunque itaque tempore, ſub quacunque ſerie ſe mutuo excipientium harum actionum contingat, ut loco ejuſmodi proportionatæ admixtionis liquidi, & loco ſeparationis excrementitiarum particularum ab utilibus retinendis fiat, ut maſſa illa ſanguini advecta, ad reſtaurationem ſuccorum, in excrementitias degeneret particulas, quæ per urinæ vias ablegari ſolent; ex quacunque cauſa poſitiva id fiat, aderit tunc cauſa frequentiorem urinæ ſecretionem efficiens ex parte maſſæ humorum: porro cum copia liquidi ſecreti in quodam organo ſe habeat, uti copia appulſi humoris per vaſa majora, aptitudo liquidi ad ſecretionem apti, & vaſorum ſecretoriorum copia, & eorum oſcillationis celeritas. Prætereaque augeatur copia liquoris, cum frequentior fit ejus ſecretio ex ſublata reſiſtentia. Fiet tunc copioſior ſecretio in organo quodam ſecretorio, ſive ipſum primario ſit diſpoſitum ad talem ſtatum contrahendum, vel ipſum liquidum frequentius ſecerni incipiens, id ita diſponat: hinc intelligitur cur ſecretio ſumme augeri poſſit? Cauſa igitur determinata conſiſtere debet in his duobus momentis 1°. in bonorum humorum ex chylo generandorum degeneratione, in materiam excrementitiam ad urinæ vias abire ſolitam. 2°. in concurrente diſpoſitione renum. Quid autem illud ſit, quod in illa actionum ſubigentium & præparantium ſerie obveniens, impedit elaborationem utilium humorum, illud non conſtat, ejus enim rei non habemus experimenta ſufficientia; an miraris quod cauſam, quæ turbat debitam ſuccorum utilium elaborationem, & vi hujus ſimul perficiendam ſegregationem impuri, nobis incognita ſit? cum ſane, ſi velimus fateri quod res eſt, neque præciſe & adæquate ſciamus, quid per vim certæ fabricæ corporis humani & indolis liquidorum debeat contingere, ut fiat chylus, ſerum, ſanguis, niſi quædam generaliora requiſita. Deinde an paradoxum videri debet quamcunque actionem ſeu functionem poſſe lædi? nonne defectus ſanguificationis in ca-

che-

chexia, cum mucus fere loco fanguinis generatur, exemplum eft ejuf- modi turbatæ actionis? quæ quidem frequentius longe contingit, quam illa quæ diabetem facit. At vero diabetes non modo fatifcere facit utiles fuccos in excrementitios urinarios, ut ita loquar, fed tantam urinæ fundit copiam, ut quævis affumpta, & quidem immenfa quantitate fu- peret. De cujus phœnomeni caufa jam dicendum venit.

α. Ante omnia id ratum effe debet, machinam animalem, ex qua plus decedit quotidie quam vero ipfi ingeritur brevi tempore deftructam iri, fi v. gr. ægrota noftra penderet 100. lb. illaque quotidie 5. lb. plus de- perderet, quam vero per os ingereret, totum corpus in nihilum redigere- tur fpatio 20. dierum; nifi aliunde refarciretur id, quod a corpore fe- paratur.

β. Debet igitur aliqua effe via quæ poffit accipere id, quo poffit re- farciri deperditum; materiaque illa quæ aliunde accedit ejus indolis effe, ut illas vias fubire, deinde id perditum reftaurare poffit vel ex toto vel ex parte.

γ. Urina uti ex fuperioribus patet heterogeneum liquidum eft, ex ve- hiculo aquofo & contentis falino-oleofo-terreftribus partibus conftans.

δ. Urina diabeticorum pallida aquofa, colore, fapore & odore often- dit quantopere vehiculum aquofum excedat porportionem contentorum.

ε. Aquofum illud vehiculum, per aërem copiofe difperfum perpetuo alluit noftrum corpus.

ζ. Dantur in fuperficie noftri coporis vafa inhalantia five abforbentia, quæ fuis minutiffimis extremitatibus apertis hauriunt aquam, docent id 1. Balnea, quibus fi diutius quis infidet, frequentius mingit aquofum.

2. Tempeftas humidior, fic milites toto die tempeftate pluvia iter fa- cientes, frequentiffime mingunt.

3. Varii liquores oleofi, fpirituofi, mercurius cutem noftram pene- trant, fatis quidem facile.

4. Dantur organica corpora, quæ nutritionis, incrementi, tranfpira- tionis & inhalationis, functiones communes habent cum animalibus, plantæ fcilicet.

5. Inter plantas quæ maximam copiam liquidi inhalant, eæ funt re- cenfendæ, quæ fucculentiffimæ cum fint, parvas admodum radices ha- bent, & in folo ficco arenofo, vel fæpius non irriguo crefcunt. Quales funt, feda, euphorbia, cerei, echino-melo-cactus &c.

6. Sed & alia nafcitur planta, quæ non pro fua confervatione modo aquam inhalat, fed tantam copiam aquarum trahit, ut ea rurfus magna copia inftar raræ pluviæ aut perpetui roris exhalet, qui finis peculia- ris a Divina Providentia inditus effe videtur. De hac a Linfchotten Ind. Occid. p. 6. refert, eam in infula ferri, quæ una ex canariis eft naf- ci, tamtamque aquarum vim fundere, ut incolis navibus ad aquandum vehendis fufficiat, perpetuaque ac denfa circumveftitur nebula, quæ ali- quan-

quando nimio ſolis æſtu reſolvi videtur &c. At Jonſtonus in hiſtor. natur. arbor. p. 469. qui hæc ex a Linſchotten recenſet, ſubjungit; Johannem Haukins Anglum *multas ejuſmodi arbores in Guinea vidiſſe, ſed nullas quæ tam abundanter aquam ſtillarent.* Sufficiat tamen nobis inſignem & ſenſibus obviam fieri aquæ inhalationem.

7. Experimentis probatum eſt, aërem quanquam ad noſtros ſenſus ſicciſſimum, definitam adhucdum copiam aquoſi continere; ſic uncia una ſalis tartari ſicciſſimi fere uncias tres aquæ in ſe trahit; idem aër calefactus ſummopere, intra ampullam quæ tres libras aquæ continere poſſet, detentus, ſal tartari calidiſſimum in ea contentum ita madefecit, ut Experimentum quo offa Helmontii conficitur, non ſucceſſerit. vid. Boerhav. Chymic. Elem. T. p. 468. Aër ope antliæ pneumaticæ maximam partem ex campana vitrea extractus permittit, ut aqua in eo contenta inſtar nebulæ deſcendat, & campanam obfuſcat; quid igitur fieri debebit, ſi univerſa congeries ſuperficierum veſicularum pulmonalium, ſi univerſa corporis ſuperficies ita ſe habeat, ut plus aquæ inhalet, quam fit in homine ſano cœteris paribus? poterit certe ea ratione increſcere hæc inhalatio, qua augetur excretio humidi. Summe igitur probabile eſt cutem & pulmones in caſu diabetis fieri quaſi magnes aquæ. An igitur ex ſola dilatatione renalium tubulorum intelligi poteſt cauſa hujus profluvii urinæ, an urina dulcis chyloſa facit caracterem morbi? reclamant ſane experimenta cum urina noſtræ ægræ facta, nam ſapor ſubſalſus, denique magma exhalatione ad ignem facta relictum, quod verum ſalem urinoſum ſiſtat. Reliqua phœnomena ſitis, rubedinis linguæ, ſenſus ardoris in membris, ſatis intelliguntur, ex cita exhauſtione aquoſi diluentis fieri debere. Sed illa roſio præcordiorum, dolorque tenſivus & pungitivus ad Lumbos, & coſtas ſpurias, videtur 1. ad membranæ communis fauces, oeſophagum & ventriculum involventis, ſtatum quendam ſingularem ex ſiccitate oriundum, pertinere; ſiccitas enim faucium ut & ardor & roſio præcordiorum ſemper ſitim antecedebant in ægrota. 2. Dolor ad coſtas ſpurias & lumbos, videtur pro cauſa agnoſcere eundem niſum preſſorium, & tenſivum membranarum nervoſarum, qui quoque oritur cum menſtrui ſanguinis excretio præter naturaliter aucta fit, ſub quo ſtatu magni dolores ſæpe ad os ſacrum & inguina oriuntur.

Ad prognoſin hujus morbi quod attinet, morbus ex ſua indole gravis & refractarius, in noſtra ægra chronicus quidem eſt, ſed videtur tabem tragædiæ huic finem impoſituram. Alias ſi graviſſimus eſt morbus cito ſatis ægrum e medio tollere poteſt.

Quomodo vero in curatione hujus morbi procedendum ſit, id certe ambiguum ſatis & obſcurum eſt; videmus practicos methodum medendi & auxilia accommodare ad ſuas hypotheſes, unde alii utuntur adſtringentibus, roborantibus & temperantibus, qui vias nimis laxas ac apertas in cauſa eſſe putant, unde tot formulæ adſtringentium remediorum

repe-

reperiuntur apud practicos, ex corallis, fuccino, fpodio, fanguine draconis, equifeti decocto vel fucco expreffo, rofis rubris pulverifatis, mastiche, cort. caftan. affat. cort. granat. myrobalanis citrinis, fem. portulacæ, nuce mofchata, ftomacho gallinarum, Eff. martis &c. pro interno & externo ufu confectæ. Alii folam attemperationem fuccorum, vifcerum obftructorum & femi-inflammatorum referationem tentandam effe inculcant, imo adftringentia tanquam nociva ob metum hydropis ex fubita conftrictione oriundi, rejiciunt. Vid Junckeri Confpect. prax. med. p. 801. Alii fitim & æftum extinguentibus remediis contra iftud malum pugnavère. Aretæus præter diætam convenientem humectantem & partim ftomachum roborantem, ex lacte alica cocto, vino adftringente, hiera purgabat ægrotum, quam Lifterus putat illam effe, quam recenfet Scri bonius Largus Libr. de Compofit. Med. præterea theriacam laudat & mithridatia, ac in genere medicamenta ad hydropem curandum pertinentia commendat, & revera compertum mihi eft, ut ex hiftoria morbi patet, electuarium illud Sydenhamianum a me ægrotæ propinatum illico fitim extinxiffe, quod tamen ingredientibus talibus gaudebat; quæ fitim potius augere debere videntur; An fitis fic extincta fruit, uti alias videmus pauca copia datum fpiritum vini vel alium liquorem generofum ad tempus fitim fallere poffe? an corroborando vifcera id peregit? utrumque præftitiffe crediderim. Harris rhabarbarum laudat in vino canarienfi infufum, quo fuftulit diabetem, fed unico exemplo curationis. Cl. Michellottus diabeticam illam de qua fupra diximus, balneo frigido curavit, quod remedium optimum effe cenfeo, quoniam vafa firmat, & liquores ad diffolutionem pronos compingit. Apparet vero ex curationis hiftoria, ægram noftram, omnis generis medicamenta, excepto balneo, ufurpaffe, non quidem femper cum fruftraneo fucceffu, fed tali tamen, ut femper ad priorem ftatum relaberetur. Plura anguftia pagellarum & penuria temporis haud permittit, ut de hoc morbo differam. Illud faltem rogo ut tenues hofce conatus in bonam partem accipere dignetur. B. L.

F I N I S.

CXIII.

CHRISTIANI GOTTLIEB KRATZENSTEIN

THEORIA FLUXUS DIABETICI MORE GEOMETRICO EXPLICATA.

Halæ 1746 April.

PROOEMIUM.

Rem sane arduam adgressus sum thema medico practicum more geometrico explicaturus. Simile quid tentando quisque facile hac de re convincetur. Via enim plane nondum trita fuit mihi terenda. Et omnes æqui judices ad meam partem accedent, si contendo, hac via eo magis a medicis esse incedendum, quo sæpius eorum scientia inculpari solet, eam omni certitudine esse destitutam. Indigesto enim ordine incedentes rem suam bonam male agunt, cum hostes e contrario rem suam malam interdum optime agant. Minime quidem me fugit complures methodum hancce fastidire, sed tantum propter abusum. Nullatenus itaque rejiciendus erit ejus legitimus usus & concinna adplicatio; & si hæc in præsenti non semper exacte a me facta sit, sed interdum a consueto geometrarum rigoroso more recedat, difficultati id B. L. ut tribuat, est quod rogo.

CONSPECTUS
THEORIÆ DIABETÆ.

Diabetes definitur §. 1. Etymologia vocis oftenditur §. 2. Machinula hydraulica ejufdem nominis recenfetur §. 3. Differentia diabetæ ab urinæ excretionibus copiofis criticis. §. 4. Obfervatio I. Wedelii de diabete §. 5. Obferv. II. cel. Junckeri §. 6. Obferv. III. ejufdem §. 7. Synopfis obfervationum Scaramucci, Schmidii, a Lebenwald, Hünerwolfii ex A. N. C. §. 8. Differentia diabetæ veri a fpurio §. 9. Raritas hujus morbi & difficultas theoriæ ejufdem §. 10. Difpofitio ad hydropem, unde? §. 11. Oedema gravidarum, unde? §. 12. Hydrops ex ufu chinæ, qui fiat §. 13. Dantur in cute & pulmonibus vafa infpirantia §. 14. Quare fanguis non per ea effundatur §. 15. Aër maximam femper aquæ copiam continet §. 16. Fluida leviora in tubulis capillaribus moventur a parte ampliori ad anguftiorem §. 17. Infpiratio humidi aërei, qui fiat §. 18. Uberior explicatio §. 19. Inde infpiratio poft refrigerationem fubitaneam §. 20. Experimenta duo de tranfitu aquæ immediato in veficam urinariam ex abdomine §. 21. 22. Confirmatio §. 23. Tranfitus hicce, quomodo fiat §. 24. Veficæ ftructura valvulofa §. 25. Vafa brevia & mefaraica in ventriculo & inteftinis extremitates habent apertas, §. 26. Non omnis urina diabeticorum per vafa lactea tranfit, nec per renes fecernitur §. 27. Itidem nec potatorum §. 28. Brevis theoria fecretionis urinæ, ibid. Difpofitio hydropica, quomodo in diabetem degeneret §. 29. Hinc ufus chinæ in febribus, hauftus frigidus, diæta calida, cantharides & fuccus betulæ diabeten excitare poffunt §. 30. 31. 32. 33. Febris anomala, quare interdum accedat §. 34. Motus mechanicus & organicus definiuntur §. 35. 36. Illuftratio §. 37. Omnis motus fit mechanice aut organice §. 38. Cauffa efficiens motus tonici nervorum eft anima §. 39. Objectio folvitur §. 40. Cenfura quarundam hypothefium §. 41. Syftema harmoniæ præftabilitæ non repugnat fyftemati ftahliano; fed harmonifta pfychologicus poteft effe ftahlianus §. 42. Fluxus diabeticus eft labor naturæ abfterforius § 43. Urina diabeticorum potiffimum ex aëre proficifcitur §. 44. Uberior explicatio §. 45. Confirmatio per ftateram fanctorianam §. 46. Humorum conftitutio alcalina in diabeticis, unde §. 47. Inde colliquatio corporis & fufio pinguedinis §. 48. Ardor & fitis intenfa §. 49. Dulcedo urinæ unde §. 50. Infpiratio in diabeticis fit partim ex conftitutione humorum alcalina, partim ex ftricturis periphericis §. 51. Illuftratio §. 52. Maxima pars per pulmones infpiratur §. 53. Obfervatio VIII. & IX. de confenfu fluxus diabetici cum phafibus lunæ §. 54. Origo hujus fluxus §. 55. Sal urinæ diabeticorum canibus lethale §. 56. Fluxus hic periodicus non pro critico habendus eft. §. 57. Sed ratio ejus latet in ipfa luna §. 58. Actio lunæ in corpus humanum inque fluxum diabeticum explicatur §. 59. Confirmatio per experientiam §. 60.

PARS

PARS PRIMA.

Observationes pathologico practicas recenset, ac inde rationes earumdem stabilit.

DEFINITIO I.

§. I.

Diabetes est morbus chronicus lymphatico serosus, ubi urina cruda, copiosa & plerumque in majori quantitate, ac potus adsumtus fuit, excernitur.

SCHOLION I.

§. 2. *Derivatur hæc denominatio a διαβαίνω, pervado; quia nimirum in hoc morbo potus adsumtus vias urinarias libere quasi & celeriter pervadit. Vocatur etiam diarrhœa in urina, hydrops ad matulam, matula inter cutem, dipsacus a διψάω potum vehementer expeto, urinæ sipho.*

SCHOLION II.

§. 3. *Ad analogiam hujus morbi machinula quædam hydraulica diabetæ nomen sortita est.* Fig. I. *Hæc poculum repræsentans ea gaudet proprietate, ut ad summitatem usque fluido repleta omnem liquorem per ductus absconditos quasi emingat, minus vero impleta omnem retineat. Constructionem ejus vide in* Wolfii *elem. hydraul.* §. 72.

COROLLARIUM.

§. 4. Quoniam in diabete urina cruda ejicitur, hinc differt ab excretionibus urinæ copiosis criticis, ubi urina cocta adparet.

OBSERVATIO I.

§. 5. *Vir quidam magni nominis a scabie antea medicamentis ordinariis liberatus anno sequenti, vere ineunte, ad præservationem bibit per vices ultra* 15. *mensuras succi betulæ fere corrupti. Orta inde est fortis humorum versus renes congestio. Sitis urgebat maxima. Calor accedebat intensus, & quotidie copiam urinæ potu triplo sextuplove majorem excernere cogebatur cum partium odaxismo. Omnibus specificis internis & externis martialibus ipsisque*

sisque opiatis frustra adhibitis, convulsivis tandem motibus accedentibus moriebatur (*a*).

OBSERVATIO II.

§. 6. *Studiosus quidam theologiæ, studiis avide inhians, per frequentes lucubrationes spissitudinem sanguinis & inde malum hypochondriacum sibi contraxerat. Huic malo symptomatis instar junctus erat adfectus diabeticus adeo effrenus, ut nocturno tempore somno occupatus frequentissimo stimulo diuretico tandem non amplius obedire potuerit, matulam petendo. Quo factum est, ut lectus per brevi erosus fuerit. Urina erat cruda absque sedimento, potum adsumtum quantitate ter circiter superantem. Emaciabatur corpore toto. Conspirabant fluxus hæmorrhoidalis & motus febriles anomali. Cel.* Junckerus *in auxilium vocatus adhibuit pulverem digestivum* (*b*), *pilulas balsamicas* (*c*) *& mixturam resolventem* (*d*) *cum speciebus Paracelsi* (*e*). *Quibus licet per longum tempus frustra adhibitis & spe restitutionis fere abjecta, æger nihilominus, indocilis morbum pati remediorumque insatiabilis, per integrum annum eorum præscriptionem efflagitabat. Anno peracto fluxus diabeticus tandem sensim remisit & simul a principali malo, hypochondriaco scilicet, liberatus abiit, jamque in conjugio prolifero vivens munere ecclesiastico sibi demandato optime fungitur.*

OBSERVATIO III.

§. 7. *Orphanus quidam juvenis, ad humaniora studia nimis tenaciter incumbens, circa annum ætatis suæ* 18. *longum per tempus de pathematibus hypochondriacis conquestus est. His paulo post supervenit copiosissima urinæ dejectio, ita, ut quovis fere momento exonerationi vesicæ indulgere coactus fuerit. Unde, æque ac præcedens, somno sepultus stimulumque non attendens lectum sæpissime inquinavit. Siti præterea intensa vexatus aquam frigidam copiose ingurgitavit. Tandem malum hypochondriacum ad ἀκμὴν perductum delirium induxit; qua in insania cujusvis obvii faciem sputo conspurcavit, inquiens: Pfui, du Teufel! Superveniente denique febre hectica corpore toto tabidus factus diem obiit supremum. Cadaveris abdomine aperto status viscerum induratus copiosæque glandulæ mesenterii induratæ & tumefactæ in conspectum venerunt, quarum nonnullæ nucis juglandis magnitudinem æquabant & ramo majori venæ portæ erant superstratæ, quæ adeo sanguinis progressum in ea notabiliter retardare debuerunt* (*f*).

OBSER-

(*a*) *Wolfg. Wedelius* in A. N. C. D. I. A. II.
(*b*) Vid. §. 61. formul. 6.
(*c*) V. §. c. formul. 8.
(*d*) L. c. formul. 7.
(*e*) L. c. formul. 4.
(*f*) Ex relatione & autopsia Cel. *Junckeri.*

OBSERVATIO IV. V. VI. & VII.

§. 8. D. SCARAMUCCIUS *refert de religiosa quadam vestali in territorio florentino, quod febre per usum corticis chinæ suppressa in fluxum diabeticum inciderit & per diem XX. mensuras vel XXXX. lb. minxerit.* (g) D. SCHMIDIUS *casum recenset de viro quodam generoso, cholerico, qui ex nimio aromatum & vini generosioris usu eundem adfectum sibi contraxit, & singulis noctibus X. vel XII. mensuras & ultra per urinam reddidit, adsumtis licet per diem tantum mensuris IV. Addit præterea malum hocce per usum TR.miuer.martis solar. TR.terr. catechu, TR.corall. Croc. Martis adstringent. & pulvere ex antihect. Poter. ebor. s. igne, croc. Martis c. laudan. opiat. gr. ij. per mensem continuatum, sublatum fuisse.* (h) D. a. LERENWALD *de puero XVI. annorum historiam refert, qui ex haustu frigido, corpore in itinere æstuante sumto, enormem in diabeten delapsus sit, ita, ut una nocte non raro XV. mensuras aquæ frigidæ minxerit, quam primum ingesta fuisset. Ardorem in pectore tantum adfuisse narrat, ut adposita nive & glacie pro refrigerio opus habuerit, perque adstringentia & sitim extinguentia eum curatum esse perhibet.* (i) *Denique* D. HÜNERWOLFIUS *observationem recenset de puella VI. annorum, quæ post curatam urinæ incontinentiam ophthalmiam passa a vesicatorio ex cantharidibus lethalem in diabeten inciderit* (k). *Symptomata consueta a dictis practicis adnotata fuere: sitis immodica, virium prostratio, colliquatio corporis, æstus & dolor præcipue in regione lumbari, tensio, elevatio & durities abdominis cum totius corporis strictura peripherica.*

SCHOLION I.

§. 9. *Occurrit quoque apud practicos mentio de alia quadam urinæ præternaturali constitutione, quæ* diabetes spurius *dicitur, & a vero diabete in eo sese distinguit, ut hic urina non ita quoad copiam sed potius quoad consistentiam peccet. Hujus vero indoles, cum peculiarem sibi exposcat theoriam non commode ejus explicationem simul in præsenti adjungere licet.*

SCHOLION II.

§. 10. *Rarissimos sane inter adfectus diabetes verus locum obtinet. Bis enim tantum* GALENO, (l) *bis* BLANCARDO (m) *bisque* cel. JUNCKERO *in amplissima*

g) in A. N. C. D. I. A. X.
h) l. c. D. II. A. 2. Obferv. 124.
i) in A. N. C. D. II, A. IX.
k) l. c. D. I. A. 2.
l) de loc. adf. P. VI. C. 3.
m) Anatom. reform. c. 25.

amplissima licet praxi sua, (n) mihimet ipsi semel in exercitationibus nostris clinicis obvenit. Nec minus difficilis atque intricata est ejusdem theoria, & hæc difficultas præcipue in fontis & aquæductuum, adeo ingentem urinæ quantitatem suppeditantium, determinatione consistit. Nihilominus ad eam enodandam adgredimur & ponimus.

THEOREMA I.

§. 11. *Ex constrictione venarum itemque ex obstructione, infarctu & ulceratione viscerum circa vasa sanguifera majora hydrops inducitur.*

DEMONSTRATIO.

In concursu arteriarum cum venis simul connectuntur Fig. II. vasa lymphatica (per observ. anatomic.) quorum anastomosis speciali nomine diapedesis vocatur. (*o*) Jam si venæ aut per tunicam ipsarum nerveam, aut per nervorum ramulos, quibus passim cinguntur, constringuntur & coarctantur; venæ sanguinem ab arteriis advectum non omnem revehere possunt. Hinc propter validum impulsum sanguinis vasa lymphatica inosculata dilatantur magnamque seri copiam ex sanguine recipere & transvehere coguntur. Vasa lymphatica vero per substantiam viscerum & integumenta corporis nostri passim distributa serum neutiquam in tanta copia transvehere possunt, in quanta sub hac præternaturali constitutione advehitur. Unde necessario partium, in quibus decurrunt, inflatio, tumor & hydrops. Accedente vero majori horum tenuissimorum vasorum expansione propter defectum resistentiæ passim prorumpunt vesiculæ in eisdem, hydatides dictæ, quæ tandem disruptæ majorem seri copiam in cavitates corporis nostri effundunt fontemque continuo stillantem constituunt; unde tumor celeriora incrementa capiens hydropem tandem universalem inducere valet. Idem a posteriori comprobavit *cel.* BLANCARDUS (*p*) denudata enim in cane vena crurali eam filo ligavit vulnusque consolidavit. Tum paucos post dies canis hydrope correptus est. Religata iterum vena hydrops brevi evanuit. Q. E. primum.

Quoniam stases sanguinis, obstructiones & infarctus in visceribus efficientes, præcipue in vasis venosis ob minorem eorum tonum contingunt; ulcerationes vero præterea ob erosa vasa lymphatica & tenuiora sanguifera serum plorant; hinc ex obstructione, infarctu & ulceratione viscerum per modo allatas rationes corpori hydrops, plerumque tamen particularis tantum, inducitur. Q. E. D.

COROL-

n) Obs. II. & III.

o) TEICHMEYER in anthropolog. p. 112.

p) Anatom. reform. C. 25.

COROLLARIUM. I.

§. 12. Quoniam in gravidis ultimis menfibus venæ crurales per extenfam uteri molem valde comprimuntur, ideo ob retardationem fanguinis in pedibus, ex quibus vena recurrit, eisdem plerumque hydrops vel œdema inducitur.

COROLLARIUM. II.

§. 13. Quum per ufum corticis chinæ aliorumque adftringentium in febribus confuetorum nervi ventriculi, ex pari vago prodeuntes, fortius contrahantur; par vero vagum, cum intercoftali perplexum, plurimis & in thorace & in abdomine vifceribus, ut hepati, lieni & renibus ramulos largiatur: hinc ex confenfu nervorum venæ horum vifcerum a nervulis cinctæ conftringuntur & infarctum vifceris efficiunt. Unde febricitantes ex improvido horum adftringentium ufu fæpius infarctus hepatis & œdema pedum incurrunt.

THEOREMA. II.

§. 14. *Dantur in fuperficie corporis noftri externa itemque in pulmonibus vafcula & pori reforbentes, qui cum vafis venofis connexi funt, & humiditates externas in fanguinem devehunt.*

DEMONSTRATIO.

Patet hoc:

I. Ex falivationis negotio, ubi unguenta mercurialia carpis, tarfis & flexuris inuncta brevi tempore ad glandulas falivales ufque penetrant, & per fputum rjeiciuntur.

II. Ex actione cantharidum: quorum fal volatile caufticum, fi manu tantum tenentur, brevi tempore ad vias urinarias ufque penetrat & ftranguriam excitat.

III. Ex urinæ odore violaceo, qui ei per folam terebinthinæ adplicationem ad exteriorem cutis fuperficiem conciliatur.

IV. Ex effectu cathartico emmenagogo & anthelmintico emplaftrorum purgantium, uterinorum & anthelminticorum umbilico impofitorum. Dantur ergo in cute exteriore vafa infpirantia vel reforbentia. Q. E. primum.

Obfervantibus *cel.* HALLERO aliifque eximiis anatomicis flatus per arteriam afperam in pulmones miffus per venam pulmonalem iterum egreditur; licet adeo lenis fuerit, ut ruptio vaforum inde fieri nullatenus

nus potuerit, ideoque extremitates arteriæ afperæ cum extremitatibus venæ pulmonalis per anaftomofin conjunctas effe fequitur; Fig. III. id quod etiam injectiones oftendunt. Deinde ex exaltatione coloris fanguinis venofi in pulmonibus rite concludere licet, eam ex acceffione acidi univerfalis, quod in aëre hæret, (JUNKER. el. chem. T. II. p. 203.) proficifci. Acida enim colorem fanguinis exaltant. Ideoque etiam pulmones gaudent vafis reforbentibus. Q. E. alterum.

Vafa hæc reforbentia aut arteriis aut venis debent effe inofculata. Arteriis nequeunt, impulfus enim fanguinis arteriofi infpirationem inhiberet; fed horum extremitates ad tranfpirationem potius erunt idoneæ. Ergo poros reforbentes cum vafis venofis effe connexos neceffe eft. Q. E. D.

S C H O L I O N.

§. 15. *Ne cui mirum videatur, quod patentibus adeo venarum extremitatibus præfertim in pulmonibus neque fanguis neque ferum effluat, fequenti hoc experimento phyfico illuftrare placet. Si recipias tubum vitreum A. B. pollicaris vel etiam femipedalis diametri, eique in B. jungas tubulum capillarem vitreum anguftiffimum, aliquot pollices longum, utrimque apertum & aqua repletum, in tubum ampliorem* Fig. IV. *A. B. ad aliquot pedum altetudinem poteris aquam infundere abfque ejus per vas capillare effluxu. Quum enim fluida premant non fecundum quantitatem vel molem, fed fecundum altitudinem* (WOLFII Elem. Hydroftat. §. 48.) *perinde erit, ac fi tubus major cum capillari ejusdem effet diametri. Jam vero in tubulo capillari anguftiori aqua ad duorum circiter pedum altitudinem per vim tubuli attractricem fufpenditur, unde major moles aquæ in tubulo ampliori vi hujus attractionis a tubulo capillari ad eandem fere altitudinem fuftentari poteft. Dico fere; aliquid enim fecedit propter imminutam rationem fuperficiei interioris tubi amplioris ad molem aquæ. Superficies enim crefcit tantum in ratione fimplici, moles vero in ratione duplicata diametrorum. Unde relative minor eft actio tubi amplioris in aquam, quam tubuli capillaris. Interim tanquam maxime paradoxon experimentum poteft confiderari, quod per cohæfionem unius guttulæ aqueæ cum tubulo capillari infinita aquæ moles fuftentari poffit. Jam adplicatio eft facilis. Quum enim fecundum dimenfionem* LEUWENHOECKII *extremitates venarum circa anoftomofes & pori cutanei quovis tubulo capillari artificiali multo minores fint; cohæfio etiam feri cum iifdem impulfui & eruptioni fanguinis in flatu naturali facile refiftere poterit.*

T H E O R E M A III.

§. 16. *Aer quovis tempore, cœlo etiam optime fereno, maximam vaporum aqueorum copiam continet.*

DEMON-

D E M O N S T R A T I O.

I. *Cel.* TEICHMEYER (q) phialam vitream thermometricam amplioris colli replevit oleo vitrioli rectificatissimo, eamque diebus canicularibus aeri exposuit, ubi in scala ad collum adplicata adnotavit, liquorem diebus siccissimis æque ac pluviosis & nebulosis notabiliter increscere.

II. Idem *vir. cel.* recepit sal tartari vel alcali fusum, idque siccissimo aeri exposuit; sic una nocte ex humiditate attracta diffluxit in oleum ad triplum pondere auctum.

III. Idem *vir. excell.* vitrum cylindricum siccissimum diebus canicularibus implevit mixtura ex glacie & sale communi. Deprehendit deinde spatio unius horæ crustam glacialem, pruinæ speciem referentem, exterioribus vitri lateribus esse accretam, crassitie digitum minorem fere superantem. Aer itaque, etiam adparenter siccissimus, maximam aquæ copiam continet. Q. E. D.

L E M M A.

§. 17. *Guttula fluidi in tubulum capillarem inæqualis amplitudinis immissa movetur a parte ampliori ad angustiorem.*

D E M O N S T R A T I O.

Sit tubulus capillaris inæqualis amplitudinis Fig. V. *A. B.* eique in *B.* guttula aquæ immissa. Jam hæc guttula a lateribus vitri attrahitur secundum lineas perpendiculares $c\,d$, $e\,d$; omnis enim actio corporis in corpus fit secundum lineam perpendicularem. (per princip. physic.) Hæ vero perpendiculares $c\,d$, $e\,d$ ob obliquitatem laterum etiam efficiunt angulum obliquum. Ideoque, quia corpus per vim compositam impulsum, ubi vires angulum obliquum conficiunt, in linea diagonali parallelogrammi virium movetur; etiam guttula *B.* in diagonali $d\,A$ parallelogrammi $d\,c$, $A\,e$, a parte ampliori versus angustiorem ut moveatur necesse est. Q. E. D.

T H E O R E M A IV.

§. 18. *In strictura cutis peripherica corporis vivi contingit humidi aerei inspiratio; in relaxatione vero cutis peripherica transspiratio.*

(q) Elem. phys. p. 133.

DEMONSTRATIO.

Cutis est integumentum porosum ex innumeris fibris contextum. Jam si integumenti porosi fibræ contrahantur, corporis, quod cingit, extensione eadem manente, pori necessario ampliari, si vero fibræ relaxantur, coarctari debent. Evidentissime hoc adparet, si linteum aut rete circa corpus quoddam undique æqualiter distenditur & relaxatur.

Pori præterea cutanei cum venis cutaneis communicantes constituunt tubulos capillares, in quibus fluida sibi relicta secundum leges attractionis moventur a parte ampliori versus angustiorem (§. 17.)

Jam in strictura cutis peripherica hi tubuli capillares in exteriori superficie aërem contingente magis ampliantur, quam in interiori cutis parte; hinc fluida sub hac cutis constitutione in dictis tubulis ab exteriori superficie ad interiorem moveri debent.

Porro vasa corporis nostri aqua sunt specifice graviora; ideoque ex legibus cohæsionis humida aquea adtrahunt (KRÜGER *Phys.* §. 200. 201.) Jam in aëre cutem ambiente copiosi semper hærent vapores aquei (§. 16.), qui idcirco a dictis tubulis capillaribus attrahi & versus interiorem cutis partem moveri debent, ubi aut sanguini in venis, quibus cum communicant, immiscentur, aut in cavitates interiores corporis penetrant. Hinc in strictura cutis peripherica corpus vivum inspirat. q. e. primum.

Si fibræ vero cutaneæ relaxantur, pori in exteriori superficie coarctantur, ideoque repræsentant tubulos capillares, quorum angustior pars aërem ambientem, amplior vero vasorum sanguiferorum, quibuscum communicant, extremitates respicit; hinc humores ex sanguine intrantes versus angustiorem partem in exteriori cutis superficie moventur & per leges motus particularum ignearum, quibuscum cohærent, protinus in aërem ambientem in forma vaporum abeunt. Ideoque in relaxatione cutis peripherica corpus vivum transpirat. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 19. *Supponimus in hoc theoremate quod aëris temperies eadem maneat. Hæc enim ratione caloris aut frigoris, humiditatis aut siccitatis aut levitatis transpirationem & inspirationem admodum alterat. Supponimus quoque vasa inspirantia usque ad anastomosin venarum cum arteriis in amplitudine non sensibiliter crescere. Id quod etiam necessarium est, quia alias cohæsio fieri cum vasculo non sufficeret ad sanguinis egressum cohibendum* (§. 15.) *Testantur id quoque observationes microscopicæ.*

COROL-

COROLLARIUM.

§. 20. Quoniam calente & relaxato corpore aëris frigidi subitaneus contactus notabilem admodum stricturam cuti inducit; hinc transpirationis suppressio, seri nocivi inspiratio ejusque per poros resorbentes ad sanguinem regressus.

EXPERIMENTUM I.

§. 21. *Canis in abdomen exigua incisione apertum aquæ tepidæ uncias VI. injecimus vulnusque consuimus. Hæc aqua injecta intra aliquot horas omnis per vias urinarias foras demandata, nihilque vestigii ejus in abdomine denuo aperto relictum fuit.*

EXPERIMENTUM II.

§. 22. *Eodem in cane protinus ambo ureteres filo cerato ligavimus, vulnus consolidavimus & majoris certitudinis gratia vesicam ab omni lotio ope catheteris exoneravimus. Nihilo minus canis potum paullo post avide ingurgitans, urinam per consuetas vias reddidit.*

SCHOLION.

§. 23. *Idem posterius experimentum simili cum eventu jam instituit* illustris societas anglicana, *ejusque in transactionibus suis philosophicis mentionem fecit.*

COROLLARIUM I.

§. 24. Quoniam in posteriori experimento ubi ureteres erant ligati; aqua hausta nullatenus immediate ex sanguine per renes ad vesicam deferri potuit; hinc eam ex sanguine vel intestinis per vasa lymphatica in abdominis cavitatem defluxisse & abhinc tunicas vesicæ penetrando ad mare microcosmicum delatam esse necesse est.

COROLLARIUM II.

§. 25. Quoniam tunica vesicæ urinariæ aquæ ab exteriori parte ad interiorem transitum concedit, non ita vero, testante id ischuria, ex interiori ad exteriorem partem; hinc textura hujus membranæ valvulosa esse debet, ita, ut valvulæ exterioribus humoribus transitum concedant, interioribus vero præcludant.

THEO-

THEOREMA V.

§. 26. *Venae mesaraicae & vasa brevia in cavitatem ventriculi & intestinorum hiantia emittunt oscula.*

DEMONSTRATIO.

Haec fluit:

I. Ex communi venarum natura, quum earum extremitates apertae sint in cutis peripheria, ibique inserviant ad poros resorbentes (§. 14.) nec non in pulmonibus, ubi ad acidum universale ex aëre attrahendum dispositae sunt (§. c.) denique & in utero materno, ubi aperturae adeo manifestae sunt & patulae, ut uterus per flatum in venam hypogastricam immissum expandi queat.

II. Ex observatione illa, quod aqua in ventriculum, circa cardiam & pylorum deligatum, ingesta, per vasa brevia decurtata iterum exstillet.

III. Ex vasorum lacteorum absentia in volucribus oviparis, unde in hisce animalibus omnis chylus necessario per venas mesaraicas sanguinem ingredi debet.

IV. Ex injectionibus Ruyschianis, ubi cera per venam mesaraicam infusa in cavum intestinorum penetravit r); hinc venarum mesaraicarum extremitates in intestinis apertas esse necesse est. Q. E. D.

THEOREMA VI.

§. 27. *Non omnis urina diabeticorum vasa lactea transgredi potest, sed etiam, partim mediate per vasa brevia & venas mesaraicas, partim vero immediate ex cavitate abdominis, in quam aut ex cellulositatibus inhalavit, aut ex laesis vasis lymphaticis deposita est, in vesicam defertur.*

DEMONSTRATIO.

Ex observationibus anatomicis constat, quod si diameter venae jugularis ponatur $= 1$, diameter venae subclaviae sit $= 2$ & trunci superioris venae cavae $= 4$, ductus thoracici $= \frac{1}{2}$; ideoque quadratum diametri subclaviae $= 4$, trunci venae cavae $= 16$, ductus thoracici $= \frac{1}{4}$. Quia $4 : \frac{1}{4} = 16 : 1$, hinc tantum $\frac{1}{16}$ chyli ratione portionis sanguinis simul dum sanguine subclaviam sinistram transire potest. Porro, si quantitas sanguinis ex superioribus & inferioribus partibus per venam cavam ad cor rediens aequalis ponitur, erit portio sanguinis per subcla-

(r) RUYSCH Adv. anat. D. II. p. 87.

fubclaviam finiftram decurrens $\frac{1}{4}$ ejus, quæ per truncum fuperiorem venæ cavæ ad cor revehitur, hinc chyli portio ejufdem eft $\frac{1}{64}$. Jam fi ex obfervationibus phyfiologicis fupponimus integram quantitatem fanguinis circulantis effe == 50. ℔. quæ intra 11 minuta prima circuitum fuum femel, ideoque intra unam horam $5\frac{1}{2}$ ies abfolvat, erit portio fanguinis intra horam per truncum fuperiorem venæ cavæ defluens == 25 ⋈ $5\frac{1}{2}$ == $137\frac{1}{2}$ ℔. Unde chyli quantitas, fi eadem celeritate, qua fanguis veheretur, intra horam foret == 137: 64 == $2\frac{1}{7}$ lb. propè. Quum vero celeritas chyli procul dubio plus quam decies minor effe debeat celeritate fanguinis; hinc per horam circiter $\frac{1}{5}$ lb. & per diem 5 lb. chyli per ductum tranfire poterunt. Confirmatur hic calculus per obfervationes fanctorianas, fecundum quas per diem de 8 lb. per cibum & potum adfumtis 5 lb. per tranfpirationem iterum abeunt. Hinc etiam totidem libras in fanguinem tranfvectas fuiffe neceffe eft. Quum jam quantitas urinæ diabeticorum in una nocte vel 12 horarum fpatio 10, 12 & 15 menfuras vel 20, 24 & 30 libras efficiat, (§. 5. 8.) hinc tanta humorum copia neutiquam per ductum thoracicum vel vafa lactea poteft effe tranfgreffa. q. e. primum.

Quum vafa brevia & venæ mefaraicæ hiantia in cavitatem inteftinorum emittant ofcvla (§. 26.), eisdem venis vero per arteriam mefaraicam, utpote anguftam admodum, parum tantum fanguinis advehatur; & præterea venæ fere duplo majoris fint diametri, ideoque ad quadruplum fanguinis vehendum capaces; hinc per leges hydraulicas modo fiphonum humidum chylofum ofculis fuis abforbent & immediate fanguini immifcent. q. e. alterum.

Quoniam veficæ urinariæ membrana valvulofa aditum humidis ab exteriori ad interiorem partem concedit (§. 25.) hinc ferum in abdomen depofitum (§. 18.) immediate veficam urinariam intrare poteft. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 28. *Viam fic monftravimus apertam, a quovis facile reperiundam, per quam urina in potatoribus adeo celeriter ad vias urinarias deferri poffit, ut adeo non opus fit abfconditas quærere; & quoniam ardua eft fecretionis urinæ theoria, non injucundum fore duximus, fi eam ex noviffimis principiis phyficis ftabilitam ad theoriam diabetæ eo magis completam reddendam hic fubjungeremus. Fluit ea nimirum ex theoria tubulorum capillarium, quæ docet, ejufmodi tubulum id tantummodo liquoris genus attrahere, quo femel fuerit imbutus. Itaque, fi e. g. filtrum ex charta bibula formatum prius oleo imbuatur & deinde mixtura ex oleo & aqua ei infundatur, folum oleum per filtrum tranfit, aqua vero remanet. Si vero aqua antea madefactum fuerit, ea fola poftea tranfit oleo relicto. Conftat enim* ejuf-

ejusmodi filtrum ex innumeris tubulis capillaribus. Quum jam structura renum vasculosa & ramificationes ureterum in renibus similem congeriem tubulorum capillarium, cum arteriis & venis per diapedesin immediatam vel per glandulas conjunctorum, repræsentant; hinc vasa secretoria semel urina imbuta nihil præterea nisi urinam ex sanguine in statu naturali transmittere & colare possunt. Non itaque opus est fermentatione sanguinis in renibus & urinæ transudatione; neque singulari pororum secernentium figura, quæ tantum similia corpuscula transmittat; neque certa quadam eorumdem amplitudine, paullo minori ea, quam habent vasa sanguifera, ut ita tantum minores particulæ serosæ transire possint, ut placet cel. BOERHAAVIO *(r); alias enim lympha, bilis, saliva & similia itidem per renes secernerentur; vel si harum particulæ crassiores fingantur, urina, utpote tenuior, etiam per vasa secretoria bilis, lymphæ nutritiæ & succi pancreatici, quippe ampliora, secerni deberet. Sed vi hujus theoriæ, secretionis vasa secretoria possunt esse ubicunque æqualis immo ejusdem cum extremitatibus vasorum sanguiferorum amplitudinis; nihilo minus tamen cohæsio fluidi, quo semel imbuta fuerint vasa secretoria, cum lateribus horum vasorum omnem heterogeneorum adfluxum arcere poterit.*

THEOREMA VII.

§. 29. *Dispositio ad hydropem accedentibus stricturis periphericis & stimulo diuretico in diabeten degenerat.*

DEMONSTRATIO.

In dispositione corporis ad hydropem occurrunt constrictiones vasorum venosorum, eorumdem obstructiones in visceribus immo vasorum minorum, per ulcerationem erosiones; inde lymphæ & seri in cellulositatibus viscerum & membranarum stagnatio vel earumdem in abdomen effusio. (§. 11.) Jam si stricturæ cutis periphericæ accedant, transpiratio quoad maximam partem sufflaminatur (§. 18.) ideoque humores neque per sudorem abire, neque in cellulositate cutis persistere poterunt, sed partim ex abdominis cavitate immediate vesicæ tunicam penetrabunt, (§. 27.) partim mediantibus vasis resorbentibus in sanguinem revecti per renes copiose secernentur. Quodsi stimulus diureticus accedat, qui, si ab eo, quod qualitas humorum ad eum contribuat, discedimus, ex constrictione venæ emulgentis per ramos intercostalis nervi oritur; serum & lympha continuo & copiosius secernentur; adeoque propter sanguinem humoribus suis sic spoliatum glandulæ fauces irrigantes exsiccantur, sitis immodica oritur, ad quam exstinguendam potus avide ingurgigatur. Hic vero partim mediate per vasa lactea, brevia &

(r) Inst. med. §. 359.

& per venas mefaraicas (§. 27.) partim autem immediate per fupra dictas præternaturales vias ex abdomine ad veficam defertur & protinus excernitur; quæ fcena, fic in circulo progrediens, diabetes infcribitur. Q. E. D.

COROLLARIUM I.

§. 30. Quoniam ex ufu corticis chinæ aliorumque adftringentium in febribus corpori difpofitio hydropica inducitur (§. 13.); hinc febri per adftringentia corruptæ fluxus diabeticus facile fupervenire poterit. q. e. ad explicand. obf. IV.

COROLLARIUM II.

§. 31. Quia potus frigidus, corpore æftuante fumtus, ftafes fanguinis in hepate, liene & pancreate, & fubinde inflammationes, obftructiones & infarctus horum vifcerum efficit, unde corpori difpofitio hydropica inducitur (§. 11.), hinc ex ejufmodi hauftu frigido etiam diabetes facile originem trahere poteft. q. e. ad explicand. obf. VI.

COROLLARIUM III.

§. 32. Quoniam vini generofioris & aromatum calidorum nimius ufus orgafmum fanguinis excitat, quo remittente cb vaforum præternaturalem expanfionem facile ftafes fanguinis remanent; hinc ex dictorum abufu diabetes fimiliter excitari poteft. (§. 11. 29.) q. e. pro explicand. obf. V.

COROLLARIUM IV.

§. 33. Quum cantharides & fuccus betulæ copiofo & acerrimo fale cauftico alcalino conftent, quod ingentem ftimulum diureticum excitare valet; hinc quoque ex horum ufu improvido adfectus diabeticus evenire poterit. q. e. ad explic. obf. I. & VII.

COROLLARIUM V.

§. 34. Quoniam ftafibus vifcerum inflammatoriis febris fupervenire folet; hinc etiam fluxui diabetico nonnunquam febris anomala vel tandem hectica jungitur. q. e. ad explic. obf. III.

DEFINITIO II.

§. 35. *Motus corporis* contingit *pure mechanicus*, fi omnia phænomena & effectus ejufdem ex illius conftructione mechanica fluunt.

DEFINITIO III.

§. 36. *Organicus* fit *motus*, ſi motus & effectus machinæ quidem per ejuſdem ſtructuram mechanicam modificantur, ipſa vero machina ab ente cogitante in motum concitatur.

SCHOLION.

§. 37. *Optime hæc differentia dignoſcitur in organo muſico, in quo, ſi ponderum ope cylindrus phonotacticus circumvolvitur, claves feriens & ſic melodias ludens; motus hujus organi eſt mere mechanicus. Accedente vero organædo eoque organi claves feriente, motus contingit organicus. Ex eodem ſimili egregie illuceſcit differentia theoriæ ſtahlianæ a mechanicis principiis in arte ſanandi; ſecundum hæc enim motus voluntarios & involuntarios tanquam muſicam cymbali mechanici*, eines Glockenſpiels oder Singeuhr, *nobis concipimus. Prior vero theoria corpus humanum conſiderat tanquam organum, in quo organædus, prout res exigit, pro arbitrio modulari poteſt; quum præcedens machina nihil niſi melodias cylindro phonotactico infixas ladere valeat.*

COROLLARIUM.

§. 38. Hinc omnis motus in corpore humano fieri debet aut pure mechanice aut organice, non enim datur tertium.

THEOREMA VIII.

§. 39. *Conſtrictiones & relaxationes nervorum in corpore vivo non pure mechanice fiunt, ſed earum cauſſa efficiens eſt anima.*

DEMONSTRATIO.

I. Si enim motus nervorum ex cauſſis internis vel externis excitatus pure mechanice produceretur, is ex eorum ſola ſtructura mechanica deberet eſſe explicabilis. Porro, ſi motus fieret mere mechanice, is non major deberet eſſe cauſſa motum efficiente. Jam vero ſi e. g. tunica nervea aut ipſe nervus acu leviter pungitur, horrendi motus convulſivi toto in corpore oriuntur, qui vim ejuſdem hominis in ſtatu naturali longe ſuperant. Ideoque hoc in caſu motus contingunt nervorum cauſſam adparenter efficientem longe ſuperantes; cauſſa itaque adparens, punctio ſcilicet, non fuit cauſſa efficiens. Ideoque motus nervorum non ex ſola eorumdem ſtructura mechanica explicari poſſunt. Q. E. primum.

Jam

Jam vero motus omnis machinæ itemque corporis humani fit pure mechanice aut organice (§. 38.); ideoque motum nervorum conſtrictorium & relaxatorium organice fieri neceſſe eſt: cauſſa ergo ejus efficiens eſt anima.

II. Idem cognoſcere licet a priori, ſi perpendamus quinam motus nervorum ex legibus mechanicis contingere debeant, ſi a corroſivis vel cauſticis potentialibus arrodantur. Hæc autem, ſint alcalinæ aut acidæ indolis, agunt in nervorum ſubſtantiam inſtar cuneorum, qui in interſtitia ejus penetrando, partes ſolidas findunt, immo ſolutionem continui efficiunt. Tantum itaque abeſt, ut motum adſtrictorium per operationem mechanicam in nervis efficere poſſint, ut potius contrarium inſequi debeat. Nihilominus tamen re vera in corpore vivo motus nervorum conſtrictorius arroſionem a corroſivis inſequitur, & præterea per adfluxum humorum inde excitatum corroſivum diluitur ejusque vis infringitur. Quapropter motus nervorum in actionibus vitalibus non pure mechanice fieri poſſunt. Q. E. D.

SCHOLION I.

§. 40. *Non hic nobis res eſt de conſtrictionibus & relaxationibus nervorum in quantum hæ per aërem frigidum aut calidum, humidum aut ſiccum producuntur; quamquam & hæc alteratio longe major ſit in corpore vivo quam in mortuo; ſed de iis tantum, quæ ad ſic dictas actiones vitales pertinent.*

SCHOLION II.

§. 41. *Admodum itaque falluntur ii, qui ipſam machinam humanam adeo affabre fabricatam eſſe putant, ut ſemet ipſam per motus a materiis peccantibus productos a læſione conſervare eaſque eliminare poſſit. Nec ad eorum ſententiam accedere poſſumus, qui ſenſationem ſemper inſequi motum proportionalem ſtatuunt: Innotuerunt enim e. g. duo notabiles caſus, qui* Celeb. JUNCKERO *in praxi ſua ampliſſima obvenerunt, ubi in priori ruſticus quidam admoto ad labra cantharo ſemper epilepſia correptus fuit. Poſteriori in caſu puerulus ad auditum nominis ſervatoris noſtri, Jeſu Chriſti, in eundem morbum comitialem delapſus eſt. Sequitur potius motus ſenſationem, prout materia peccans aut majus aut minus periculum minatur, vehemens aut moderatus, ut e. g. puncturam nervorum vehementiſſimus, quia præſentiſſimi & maximi eſt periculi. Nec obſtat theſi noſtræ, quod is quandoque etiam contingat erroneus & excedens, nec eventus intentioni ſemper reſpondeat, quum ejuſmodi etiam prudentiſſimis politicis in actionibus ſuis contingat.*

SCHOLION III.

§. 42. *Quamquam observationes allatæ evidentissime nostram thesin stabiliant; attamen minime mihi blandior, quemquam modernæ metaphysicæ addictum ad theoriam stahlianam accessurum fore, quia quisque sibi persuasum habet, theoriam hancce stahlianam influxum physicum, ex moderna metaphysica rejectum, supponere. Sed age, ostendam, systema harmoniæ præstabilitæ optime cum systemate stahliano convenire, & quod harmonista possit esse stahlianus, & stahlianus harmonista. Distinguunt novissimi metaphysici* (s) *influxum psychologicum in idealem & realem. Idealem vocant harmoniam præstabilitam, posteriorem physicum influxum adpellant. Ad horum differentiam explicandam ponamus duo entia A & B, & A agat in B, & inde producatur mutatio C. in ente B. Si jam hæc mutatio C. solummodo dependeat ab actione A in B. & B per propriam vim suam nihil ad hanc mutationem C. contulerit, sed passive tantum se habuerit, ejusmodi influxum ex sententia Aristotelis vocant physicum. Si vero mutatio C. non ex sola actione entis A in B, sed ex parte ex vi propria ipsius B dependeat, i. e. si ens B non mere passive se habuit, sed actione sui ipsius aliquid ad mutationem C contulit; influxus entis A in B dicitur idealis, vel in psychologicis harmonia præstabilita. Jam facile demonstrant influxum physicum, qualem Aristoteles statuit, neque in psychologicis neque in physicis actionibus entium esse possibilem, indeque ad animæ nostræ actionem in corpus inferunt. Quum itaque hac ratione etiam actio omnis corporis physici in aliud per influxum idealem fiat, quisque sane stahlianus etiam actionem animæ in corpus per influxum idealem vel harmoniam præstabilitam fieri, ambabus largietur. Licet enim hac ratione actionem animæ in corpus pariter ac actionem corporis in corpus considerare; nec explicatio habitus animæ & corporis ad se invicem per simile illud consuetum, duorum scilicet horologiorum concordantium, amplius valebit. Convenimus itaque in re, licet in terminis discrepantia adsit.*

THEOREMA IX.

§. 43. *Fluxus diabeticus est labor naturæ, læsionem visceris aut imminentem avertere aut præsentem abstergere intendens.*

DEMONSTRATIO.

Fluxus diabetici caussa formalis consistit in nervorum, vasa venosa præcipue emulgentia cingentium constrictione (§. 29.) jam constrictio nervorum non pure mechanice fit, sed animam tanquam caussam efficientem

(s) M. MEYER *im Beweis der vorher bestimmten Uebereinstimmung.*

cientem agnofcit (§. 39.). Cum vero cauffa caufæ fit etiam cauffa cauf-fati; anima quoque cauffa efficiens eft fluxus diabetici q. e. primum.

Quia conftrictio nervorum non a materia peccante producitur (§. 39.) fed ab anima propter materiam peccantem inftituitur (§. 41.) hinc neceffario, utpote principium fapiens, caufam finalem, quæ eft remotio materiæ peccantis, refpiciat neceffe eft. Jam materia peccans principalis in diabete eft aut læfio vifcerum imminens aut præfens: anima igitur per fluxum diabeticum læfionem vifcerum avertere aut abftergere intendit. Q. E. D.

THEOREMA X.

§. 44. *Copia urinæ diabeticorum potum fuperans non ex fola colliquatione corporis, fed ex infpiratione humidi aërei proficifcitur.*

DEMONSTRATIO.

Quoniam in nonnullis diabeticis quantitas urinæ, potum adfumtum fuperans, intra 24 horas ad 8 & ultra menfuras vel 16 lb. accedit (§. 5. 8.) pondus vero adulti mediocris ftaturæ 150 libras vix excedat, fpatio 10 vel 12 dierum nil nifi fola offa, & ne hæc quidem de diabetico fupereffe poffent, licet etiam fingulis diebus 4 lb. folidi cibi adfumeret; hinc ex alio fonte ab extra tantam copiam humorum in corpus diabetici propullare neceffe eft: itaque ex aëre corpus ambiente proficifcitur. Q. E. D.

SCHOLION I.

§. 45. *Cum pori in cute noftra adeo copiofi adfint, ut obfervante* Loewenhoekio *in fpatio, quod arenæ granum tegit, plures quam* 120000 *exiftant, & fuperficies cutis extenfæ* 20 *pedibus quadratis circiter æqualis fit, prætereaque in aëre etiam adparenter ficciffimo femper tamen maxima aquæ copia contineatur* (§. 16.) *ceffabit jam admiratio, cur tot menfuræ humidi ex aëre per diem infpirari poffint.*

SCHOLION II.

§. 46. *Quod infpiratio non folum intelligenda fit de fero illo excrementitio, quod tranfpiratione vel fudatione fubito fuppreffa in extremitatibus porum remanet indeque magno cum fanitatis detrimento in fanguinem revehitur; fed quod corpus vivum fub certa conftitutione re vera humiditates ex aëre ambiente attrahat & infpiret, a pofteriori quoque edoctus fum, quum quondam de actione electrificationis in tranfpirationem inquirerem. Quum e-*

nim

nim per integram horam electrico vortice cinctus $\frac{1}{4}$ lb. *transpirassem, ordinarie vix* $\frac{1}{5}$ lb. *per transpirationem amittens, tum hora sequenti absque electrificatione statera Sanctoriana adhuc insidens, pedibus in cubiculo frigidiusculo aliquantum refrigescentibus, primis tribus horæ quadrantibus per* $\frac{1}{32}$ lb. *pondere increvi, quod non nisi ex aëre ambiente proficisci potuit, paullo post vero transpiratio iterum consueto more successit.*

THEOREMA XI.

§. 47. *Ex copiosa seri sanguinei secretione in diabeticis constitutio humorum fit alcalina.*

DEMONSTRATIO.

Opus hic est, ut sanguinis indolem paullo adcuratius cognoscamus, & licet sanguinem naturalem per artificium chemicum componendi modus hucusque nondum innotuerit, liquorem tamen quoad potiora cum eo convenientem conficere licet, si lac cum alcali coquitur aut digeritur (*t*). Lac vero constat ex acido vegetabili & pinguedine vel oleo, mediante alcali cum aqua copiosa mixto; proficiscitur enim lac ex sanguine, sanguis ex chylo, chylus ex acido vegetabilium & pinguedine ingesta, mediante bile, quæ indolis est alcalinæ, cum partibus aquosis invicem mixtis. Quum itaque lacti per additionem copiosioris alcali color & habitus sanguineus reconcilietur, sanguinem copiosum alcali fovere inde concludimus. Præterea analysis chemica sanguinis idem prodit. Prodit enim sub destillatione copiosa aqua, copiosissimum alcali volatile & fixum oleo empyreumatico. Volatilitas vero salis alcali dependet ab intimiore conjunctione cum particulis oleosis (per princ. chemic.) quæ sub destillatione ope ignis, in corpore vivo vero sensim tantum per circulationem & calorem inde enatum perficitur, & tum, ut corpori vivo nocivum, per transpirationem abit. Jam alcali fixum conficitur ex acidi vegetabilis & pauci inflammabilis cum terra calcarea vel vitrescibili arctiori mixtione, quæ operatio quotidie in corpore nostro contingit. Quod enim ope circulationis intimior harum partium mixtio, eaque multo facilior & celerior, quam ope ignis culinarii fieri possit, in volatilisatione alcali videre licet, quæ operatio adhibito igne culinario annuum fere tempus requirit, in corpore nostro vero quotidie perficitur. Accedit ad hæc, quod acidum universale singulis momentis copiose per respirationem sanguini immisceatur (§. 14.): quod coagulationem sanguinis efficeret (per princ. chem.) nisi cum oleosis intimius sese jungens degeneraret in acidum animale, quod ab acido vegetabili parum admodum differt (*Junck. Chem. Tom. II. p.* 249.) hinc ad alcali productionem pariter idoneum exsistit. Hoc alcali, cum inflammabilibus particulis intime junctum, solidas

(*t*) *Teichmeyer* Elem. phys. p. 114.

lidas particulas rubicundas ferum fanguineum innatantes conficit, quod exinde patet, quoniam folum ferum excrementitium globulis iftis rubicundis deftitutum nihil fenfibilis alcali in examine oftendit. Hinc alcali fub fecretione feri in fanguine remanet, nifi in quantum volatile redditur & per tranfpirationem abit. Idem etiam obfervatur in fecretione lactis ex fanguine, quod parum admodum alcali fecum aufert. Jam in diabeticis tranfpiratio elt fuppreffa (§. 18.) hinc alcali volatilifatum hujus beneficio in auras abire nequit, neque per urinam fufficienter excernitur, fed tantum vafa fecretoria irritando infignem ftimulum diureticum excitat. Stimulus diureticus oritur per conftrictionem venæ emulgentis a fibrillis nerveis e plexu renali nervi intercoftalis prodeuntibus; unde fanguis retardatus ferum fuum copiofe cum acido fuperfluo in renibus deponere cogitur. Inde remanentibus folis particulis rubicundis alcali in fanguine prædominium obtinet. Q. E. D.

COROLLARIUM I.

§. 48. Quoniam alcalia pinguedinem promtiffime refolvunt & cum aqua uniunt; hinc per alcalinam humorum indolem in diabeticis colliquatio corporis contingit, quæ colliquatæ particulæ protinus ad veficam deferuntur.

COROLLARIUM II.

§. 49. Ex eadem quoque humorum falina conftitutione cum conftrictione exteriorum partium conjuncta, qua humores ab exterioribus ad interiora coguntur & glandulæ, fauces irrigantes, humido fuo privantur, facile cognofcitur, unde ingens ille ardor & fitis diabeticorum excitetur.

COROLLARIUM III.

§. 50. Quia vero non æque alcalinæ quam acidæ particulæ per urinam abeunt, ut analyfis urinæ chemica docet; acidum vero cum terra inflammabili vel pinguedine combinatum exhibeat acidum dulcificatum: facile quoque colligitur unde diabeticorum urina nonnunquam fubdulcis evadat (*u*).

THEOREMA XII.

§. 51. *Infpiratio humidi aerei in diabeticis fit partim ex ftricturis periphericis, partim ex conftitutione fanguinis alcalina.*

D E-

(*u*) Blancard. anat. reform. c. 25.

DEMONSTRATIO.

Quantitas urinæ diabeticorum potum ſuperans ex aëre attrahitur (§. 44.) Hæc attractio vel inſpiratio rationem ſufficientem debet habere in conſtitutione partium fluidarum aut ſolidarum aut etiam in utrarumque ſimul. Jam, ſi ſolidarum partium conſtitutionem conſideramus, non relaxatio, ſed conſtrictio toni in peripheria cutis convenit inſpirationi (§. 18.) qui habitus in diabeticis occurrit (§. 8.) Hinc inſpiratio humidi aërei fit in diabeticis ex ſtricturis periphericis.

Quum vero ſola inſpiratio in ſtricturis periphericis non ſufficeret ad tantam urinæ copiam ſuppeditandam; alias enim idem fluxus diabeticus in aliis ægrotis, qui ſtricturas periphericas patiuntur, e. g. qui diuturnis horripilationibus febrilibus vexantur, contingere deberet. Hinc etiam ſingularis conſtitutio humorum ut concurrat neceſſe eſt. Ea aut debet eſſe acida aut alcalina, hæ duæ enim tantum notabiliter humidum ex aëre adtrahunt. Jam humorum ſanguinis diabeticorum conſtitutio eſt alcalina (§. 47.) hinc inſpiratio humidi aërei in diabeticis etiam fit ex conſtitutione humorum & ſanguinis alcalina. Q. E. D.

SCHOLION I.

§. 52. *Egregie illuſtratur hæc demonſtratio per fungum hygrometricum, quo in obſervationibus meteorologicis ad aëris humiditatem ponderandam utimur. Qui, niſi alcalina ſolutione imbutus fuerit, parum tantum humiditatis ex aëre adtrahit, hac vero impregnatus adeo magneticus & humidi ſitiens redditur, ut interdum duplam & triplam ponderis ſui quantitatem ex aëre hauriat. Pori enim reſorbentes corporis noſtri ſimiles tubulos capillares, quales fungum conſtituunt, repræſentant, qui quidem ex propria vi ſua adtractiva humidum ex aëre adtrahunt, aſt parum tantum. Alcalino vero liquore imbuti magnetis inſtar illud ad ſe rapiunt.*

SCHOLION II.

§. 53. *Maxima procul dubio humidi pars per pulmones inſpiratur & inde in ſanguinem devehitur (1) quia aer humidus ſanguinem in extremitatibus venarum pulmonalium hiantibus fere immediate contingit. (2) Quia in pulmonibus hæc orificia reſorbentia majoris ſunt diametri quam in cute ita ut flatum tranſmittant. (3) Quia innumeræ ramificationes venæ pulmonalis cum totidem ramificationibus arteriæ aſperæ per anaſtomoſin junctæ ſunt, ut adeo humida innumeris in locis ſanguinem contingere ideoque & copioſius ſeſe ei immiſcere poſſint. (4) Quia pulmones etiam in ſtatu naturali ſemper ad inſpirationem hancce debent eſſe*

esse accommodati, dum continuo sub negotio respirationis acidum universale ex aëre resorbent; & sanguini immiscent (§. 14.) Quia particulæ humidæ sub aëris in pulmones irruptione majorem impulsum ideoque & majorem vim sese poris insinuandi accipiunt.

OBSERV. VIII. & IX.

§. 54. Thomas Bartholinus *refert* (x) *de Petro Bullichio, Archiatro quondam Danico, quod singulis mensibus, prægressis nephriticis cruciatibus, fluxum diabeticum passus sit singulisque diebus sub plenilunio XII. mensuras aquæ absque colliquatione corporis minxerit, licet vix tertiam partem unius mensuræ interea biberit. Urina fuit sabulosa & sal ex illa elicitum, cani propinatum, eum necavit pilis cadentibus. Similem observationem recenset* Olaus Borrichius (y) *de viro quodam amplissimo Hafniensi, qui circa annum ætatis suæ LXVI. quovis mense bis semelve: potissimum nimirum sub plenilunio, interdum etiam sub novilunio adfectu diabetico adflictus fuit, ubi primis tribus diebus intoleranda stranguria vexabatur, reliquo triduo vero solvebatur vesicæ sphincter & his tribus diebus LXXII. lb. vel XXXVI mensuræ urinæ, absque tamen colliquatione corporis, evacuabantur, quum interea vix ½ mensuram potus adsumserit, & ne toto quidem mense XX. mens. hauserit. Urina fuit decolor cum filamentis albis inmixtis. Septimo semper morbi die sphincter vesicæ claudebatur, redibat urinæ color, & æger ad negotia publica revertebatur.*

COROLLARIUM I.

§. 55. Quoniam sabulum & filamenta alba in urina ulcerationem renum vel vesicæ indicant; elucescit inde in utroque casu fluxus diabetici origo (§. 29. II.)

SCHOLION.

§. 56. *Quia in priori casu sal urinæ cani exhibitum, illum necavit & pilorum defluxum effecit; egregie inde confirmatur theoria nostra, quod nimirum humores & sanguis diabeticorum scateant sale alcalino caustico, unde ingens ille stimulus diureticus & ardor oritur.*

COROLLARIUM II.

§. 57. Quum in adfectu chronico crises non contingant, & hæ præterea

(x) In A. N. C. D. I. A. 2.
(y) L. c.

terea quovis 7mo die, recurrant, ut novilunia & plenilunia; hinc harmonicus hic fluxus diabeticus cum lunationibus non pro critico habendus eſt, caſu tantum cum lunæ phaſibus concurrente.

COROLLARIUM III.

§. 58. Quum, ſi duæ mutationes A & B harmonicæ contingant, & ratio τȣ A ex natura τȣ B explicari queat; rationaliter concludatur prius eſſe rationatum alterius; hæc vero harmonia fluxus diabetici cum phaſibus lunæ ex natura ipſius lunæ explicari queat; hinc in curſu & phaſibus lunæ rationem hujus periodici fluxus latere ſequitur.

PROBLEMA.

§. 59. *Actionem lunæ in corpus humanum & ſpeciatim in fluxum diabeticum explicare.*

RESOLUTIO.

Vir magnus Newtonus ex phænomenis planetarum & æſtu maris evidentiſſime demonſtravit corpora cæleſtia & terreſtria mutuam vim centripetam inter ſe habere, qua cogente e. g. mare noſtrum ſub luna intumeſcere debet, & fluxum illum notiſſimum & refluxum maris efficit. Jam aër tellurem ambiens ſimiliter fluidus eſt ac aqua, & oceanum quaſi maximum conſtituit; ideoque per eamdem vim centripetam, ad lunam tendentem, ſub luna ut intumeſcat neceſſe eſt.

I. Pariter itaque fluxus & refluxus in atmoſphæra noſtra & eodem tempore quotidie contingere debet, ac eum in oceanis obſervamus.

II. Sed quoniam aër 1000lies fere levior eſt aqua, intumeſcentia atmoſphæræ etiam 1000lies altior eſſe debebit intumeſcentia maris. Jam docente Newtono mare ceteris paribus ad altitudinem 10. pedum a luna elevatur, a ſole vero ad altitudinem 2. pedum; ideoque altitudo intumeſcentiæ atmoſphæræ noſtræ tempore novilunii & plenilunii, ubi ſol & luna conjunctim agunt, erit 12000 circiter pedum; ſub quadraturis vero, ubi ſol & luna ſeparatim agunt, 8000 pedum.

III. Aër porro ad hunc æſtum conficiendum undique confluens magnam vaporum copiam ſimul ſecum advehit, unde harmonia mutationis tempeſtatum cum phaſibus lunæ dependet.

IV. Hæc advectio vaporum major eſſe debet tempore novilunii quam ſub quadraturis (n. 2.) maxima vero tempore plenilunii, quia tunc ſumma intumeſcentia media nocte contingit, ubi propter frigidam aëris conſtitutionem vapores magis coacervantur, quam de die, ideoque.

V. Decreſcente luna & ſimul etiam æſtu atmoſphæræ (n. 2.) vapores

res hi adcumulati deorfum cadunt, inferiorem aëris regionem petunt, & aëris elatere fic fimul imminuto aër in corpore noftro & fanguine contentus expanditur, humorum motus inteftinus major fit, tonus partium ob aërem vaporofum intenditur, infpiratio humidi ad fluxum diabeticum fubferviens fit copiofior, & noctu quidem copiofiffima; (n. 4.) unde natura magis jam moleftata & ad cooperandum excitata per auctam circulationem fanguinis & hinc inde factas conftrictiones & relaxationes partium & nervorum moleftantem illam humorum copiam ex corpore expellit & quafi uno labore totum corpus ab impuritatibus fimul expurgat. Fluit itaque inde ratio, cur fluxus diabeticus interdum cum novilunio, fæpius vero cum plenilunio confpiret. (§. 54.) Q. E. I.

SCHOLION.

§. 60. *Patet inde quoque ratio, cur decrefcente luna evacuationes catharticæ melius procedant, quam crefcente luna. Id quod* * *Celeb.* JUNCKERUS *poft plurima, omnibufque cum cautelis inftituta experimenta verisfimum effe deprehendit.*

PARS II.
METHODUM MEDENDI EXPONIT.

CONSPECTUS PARTIS II. PRACTICÆ.

Obftructiones vifcerum in diabeticis tollere §. 61. Objectio ad demonftrationes horum problematum folvitur §. 62. Læfiones vifcerum tractare §. 63. Stimulum & ardores diureticos mitigare §. 64. Curatio fympathetica §. 65. Infpirationem aëris humidi arcere §. 66. Diabeten verum curare §. 67. Diæta diabeticorum, qualis effe debeat §. 68. Prognofis ex hectica & figna de fingulorum vifcerum vitiis §. 69. Prognofis ex fruftraneo medicaminum ufu lethalis §. 70.

PROBLEMA I.

§. 61.

O*Bftructiones & infarctus vifcerum in diabeticis tollere.*

RESOLUTIO.

Quum obſtructiones provenīant ex ſtaſi ſanguinis aliorumque humorum; ſtaſis vero propter conſtrictiones venarum, ſanguinem ex viſceribus revehentium, per nervos eas cingentes contingat: hinc

I. Spaſmus vel contractio nervorum per medicamina antiſpastica (Tab. I.) leniatur, ut liberior ſanguini ex viſcere pateat regreſſus.

II. Sanguis vero, in ſtaſin jam deductus, per diluentia & incidentia (Tab. II.) reſolvatur, ut per impulſum ſanguinis arterioſi canales obſtructi iterum reſerari poſſint. Caveatur vero ne indicata ſint adeo diureticæ indolis, qua reliqua ſymptomata diabetica exacerbari poſſint, ſed eligantur ex iis, qualia exhibet.

TAB. I.

Antiſpasmodica.

(a) *Simplic.*

Hb. & flor. millefol. ſerpill. flor. primul. ver. Cinnab. artif. antimon. nativ. Nitr. depurat. regenerat. antimoniat.

(b) *Formulæ.*

1. *Pulv. Antiſpasmod. Stahl.* Rc. Tart. vitriolat. Nitr. depur. ana unc. j. Cinnabar. artific. rectific. ſcrup. VIII. M. F. P.

2. Rc. Sal. mirab. Glaub. Nitr. regenerat. ana unc. j. Matr. perlar. ppt. drachm. v. Cinnab. antimon. ppt. Sacch. perlat. ana drachm. ij. M.

TAB. II.

Aperientes, incidentes & reſolventes formulæ.

3. Rc. Rd. cichor. taraxac. liquirit. ana vnc. j. Hb. veron. centaur. min. ana M. j. Cort. citr. cinnam. ana drachm. ij. Concis. M.

4. *Spec. Paracelſ. correct.* Rc. Rd. ari. pimpin. alb. ana unc. j. Hb. betonic. heder. terreſtr. ſanicul. pyrol. ana M. j. Concis. M.

5. *Pulv. reſolvens.* Rc. Aethiop. mineral. drachm. ſs. arcan. duplic. Gumm. ammoniac. ana ſcrup. j. Sacch. perl. drachm. j. M. F. P.

6. *Pulv. digeſtivus.* Rc. Tart. vitriolat. Conch. citr. ana M.

7. *Mixtur. reſolvens.* Rc. TR. antimon. Eſſent. pimpin. alb. ſuccin. ana M.

8. *Pilul. resolv.* vel *polychr. Becch.* Rc. Aloes gummos. myrrh. ppt. gumm. junip. heder. ana scrup. j. Extr. absinth. vinos. card. bened. vinos. cochlear. aquos. ana gr. xvj. fumar. vincs. elleb. nigr. aquos. ana gr. viij. terebinth. venet. scrup. ſs. M. F. Pilul. ad pond. gr. I.

DEMONSRATIO.

Spasmus enim fibrillarum nervearum lenitur, si nimia earumdem tensio cessat. Tensio proficiscitur ex expansione tunicæ tubulorum ex quibus nervus constat. Expansio hæc aut fit secundum peripheriam ab actione corporum crassiorum in eamdem; & tum quoad longitudinem abbreviatur nervus: aut fit secundum longitudinem fibrarum a vasis sanguiferis intumescentibus, quorum tunicis aut intertextæ aut circumcinctæ sunt. Quovis vero in casu liquidum nerveum restrictum in cerebro spasmi sensationem producit. Jam (1) per particulas oleosas sulphureas temperatas vegetabilium antispasmodicorum, (Tab. I.) dum fibrarum in membranis interstitia penetrant, easque blando sensu adficiunt (siquidem ex globulis sphæricis constant) peripheria tunicæ tubulorum relaxatur; quo efficitur, ut, quantum peripheriæ accrevit, jam longitudini fibrillæ nerveæ accedere possit. Unde nervi relaxatio & spasmorum cessatio. Præterea vero etiam (2) particulas volatiles salinas involvunt, quæ tunicam arteriarum nervosam irritando orgasmum sanguinis, intumescentiam vasorum ideoque & spasmum producunt (per antec.) Coëunt enim facillime cum alcalinis volatilibus & tunicam nerveam arteriarum jam blandiori modo adficiunt, unde sedatio orgasmi, intumescentiæ vasorum & spasmi. Hoc modo præcipue agunt cinnabaris, cujus acidum sulphureum alcali volatile avide arripit, itemque nitrum, quatenus ex parte acidi cum phlogisto mixto alcalinas particulas orgasticas ex mixtione sanguinis ad se rapere & cum iis in sal quasi medium transire deprehenditur (3). Quum præterea quoque nitrum in fluidis solutum, gravitatem eorum specificam augendo, contigua corpora & fluida calore suo privet vel refrigeret, calor vero maximum momentum ad alendum orgasmum conferat, hinc nitrum etiam per refrigerantem suam qualitatem stricturas nervorum ex intumescentia vasorum ortas lenire valet. Q. erat ad I. indicationem.

Quoniam resolventia vetegabilia resina subtiliori gaudent, resina vero ex acido nitri cum oleosis particulis & terra vitrescibili mixto constat; hinc ex parte hujus acidi, per cohæsionem cum oleosis particulis nonnihil hebetati, humores viscidos potenter incidere & resolvere valet. Idem valet de salibus mediis, ubi acidorum vis nimia rodens per alcali, & hujus vis caustica per acidum conjunctum adeo coërcetur, ut nil nisi blanda vis resolvens supersit. In mercurio dulci vero & æthiope minerali acidum salis & sulphuris per mercurii particulas leviter tantum obtusum

tusum efficacissimam inter cetera retinet vim resolutoriam; quæ etiam pertinacissimas obstructiones nonnunquam reserare valet. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 62. *Patet quidem ex supra (§. 39.) demonstratis, tensionem & relaxationem nervorum magis ab anima dependere, quam ab effectu corporum, in nervos agentium, mechanico; ita, ut non raro pro diversa æstimatione unius ejusdemque medicaminis plane diversus & contrarius nervorum motus producatur, e. g. per sopientia, furor; per anodyna, exacerbatio doloris. Interim tamen in præsentibus demonstrationibus practicis enodare conamur, qua ratione anima ordinarie per actus medicaminum mechanicos ad certum quendam motum, quem intendimus, determinetur vel disponatur.*

PROBLEMA III.

§. 63. *Læsiones viscerum ulceratas diabeticorum tractare.*

RESOLUTIO.

Cum ulcera per energiam naturæ, novas semper particulas adponendo, consolidentur, dummodo nimius adfluxus humorum arceri & ulcus mundum semper servari possit; itaque.

I. Adfluxus humorum per venæsectiones, lenia laxantia & diapnoica inhibeatur. e. g. pil. polychr. Becch. (§. 61. form. 8.)

II. Mundificatio ulceris ejusque absterfio per balsamica interna temperatiora respiciatur, qualia exhibet.

TAB. III.

(a) Simplic.

Terebinth. coct. Bals. peruv. de copaiv. Loccatell. Gumm. mastich. oliban. juniper.

(b) Formul.

1. Rc. Bals. peruv. scrup. j. Gumm. junip. mastich. subtiliss. pulveris. ana drachm. j. amygd. excort. no. xxx. contus. add. Aqu. scorzoner. hysop. ana unc. iv. M. c. sacch. f. Potio.

2. Rc. Tereb. coct. drachm. ij. vitell. ov. Mell. despumat. ana drachm. iij. Aqu. frag. q. s. M. f. l. a Emulsio.

DEMON-

DEMONSTRATIO.

Venæſectio enim, dum quantitatem ſanguinis imminuit, etiam ejus impetum infringit, qui ſtaſin & inflammationem circa ulcerationem tantum auget. Laxantia vero per ſal rodens, quod continent, vellicando tunicam inteſtinorum nerveam ramos nervi meſenterici connexos ſimul conſtringunt, adeoque ſanguinem in venis meſaraicis reſtringendo cogunt humores ſuos copioſe per orificia, in inteſtina hiantia, deponere. Denique & diapnoica, dum aut ob principia ſua oleoſa peripheriam cutis relaxant, aut per ſalia ſua volatilia volatilitatem humorum in corpore adeoque & tranſpirationem promovent, ſanguinis copiam minuunt & ſic nimium adfluxum avertunt. Q. E. ad indication. I.

Medicamina porro balſamica, quia ex reſinoſis principiis, nimirum ex acido cum oleo mixto, conſtant; hinc ex parte acidi, per oleoſas particulas nonnihil hebetati, materiam viſcidam, in ulcere collectam, incidere; callofitates adnatas cum excreſcentiis luxuriantibus per lenem ſepſin auferre; denique etiam ratione bituminoſæ indolis partes adjacentes ab ulteriori ulceroſa corruptione defendere poſſunt. Dico itaque læſiones viſcerum ulceratas ſic legitime tractari. Q. E. D.

PROBLEMA III.

§. 64. *Stimulum nimium diureticum & ardores in adfectu diabetico infringere.*

RESOLUTIO.

Quoniam ingens ille ſtimulus diureticus & ardor in malo diabetico partim ab abundantia alcali in ſanguine (§ 49.) partim a ſtricturis venæ emulgentis excitantur (§. 29.) unde ſimul per dilatationem præternaturalem vaſorum ſecernentium horum elaſticitas & tonus debilitatur; quo fit, ut major ſemper ſeri copia per ea ad veſicam devehi poſſit; hinc

I. Acrimonia alcali cauſtici obtundatur per involventia & antalcalina. (Tab. IV.)

II. Conſtrictio rami nervei renalis leniatur per antiſpasmodica (§. 61. Tab. I.)

III. Vaſa ſecretoria nimis aperta per lenia adſtringentia vel tonica ad ſtatum naturalem reducantur. (Tab. V.)

IV. Denique etiam ad adfluxum magis ad inteſtina derivandum lenia laxantia interponantur.

TAB. IV.

Involventia & antalcalina.

Cl. I. Lac. animal. ejus cremor. & ferum. Terr. bolar. pingu. Ol. oliv. Flor. fulph. Emulfiones, Gelatinæ.

II. Acetof. Acetofell. Ceraf. acid. Ribes. fucc. citr. limon. Acetum. Vin. rhenan. Nitrum. Sp. vitriol. nitr. fal. fimpl. & dulcific.

TAB. V.

Subadftringentes & tonicæ formulæ.

1. Rc. Rd. helen. caryoph. ana unc. j. Hb. tormentill. veronic. millefol. ana M. fs. Fl. balauft. pg. ij. Cort. aurant. drachm. ij. conc. M. infund. c. Vino.

2. Rc. TR. Mart. Ludovic. Effent. Cafc. ana drachm. ij. M.

DEMONSTRATIO.

Prima enim claffis antalcalinorum conftat ex pinguibus vetegabilum, animalium & mineralium principiis, quibus alcali lubentiffime fe adfociat & firmiffime adhæret, (per princip. chemic.) ideoque propter hanc intimiorem unionem non adeo fenfibiliter amplius in vias urinarias agere & ftimulum diureticum excitare poteft. Secunda claffis continet acida & acidula. Hæc non minus promte cum alcali uniuntur & tum fal medium conftituunt, quod itidem ob mutuam acidi & alcali inter fe actionem vias urinarias adeo potenter irritare nequit. Q. e. ad I. indicationem.

II. Indicat. demonftrat. vid. demonftr. ad §. 61. n. 1.

III. Medicamina fubadftringentia fcatent acido copiofo cum terra vitrefcibili, calcarea vel metallica conjuncto (per analyf. chemic.) Hæ terræ craffiores, quoniam non fatis fubtiliter folvi poffunt, efficiunt, ut acidum cohærens neque corrodentem neque penetrantem fuam facultatem adeo exercere poffit, fed fibrillas nerveas leviter tantum pungendo terram fuam adnexam eis infigit, unde rigidiores & confequenter etiam magis elafticæ redduntur. Huc accedit, quod propter hanc levem punctionem fibrillarum nervearum eisdem a natura levis fpafmus inducatur (§. 41.) unde tunicæ vaforum fecernentium, quibus intertextæ funt, fimul quoad peripheriam contrahuntur & fic ipfa vafa coarctantur. Adeoque hac ratione per medicamina fubadftringentia vafa fecretoria nimis aperta ad ftatum naturalem reducuntur. Q. E. D.

SCHO-

SCHOLION.

§. 65. *Poteſt etiam indicationi* III. *optime ſatisfieri per curationem ſympatheticam; non enim in obſtructionibus viſcerum adſtringentibus, quamvis lenioribus, ſatis tuto uti licet; ideoque, quid de curatione* D. SCHMIDII *per adſtringentia fortiora* (§. 8.) *ſentiendum ſit rerum periti ex ſupra demonſtratis* (§. 11, 29.) *facile dijudicabunt. Si itaque ſympathetica placuerit, quæ præterea hoc prærogativum habet, ut ſolummodo in vias urinarias agat; Rc. pulv. ſympathet. Dygb. unc. j. adfund. urinæ ægrotantis Mſ. j. & prunis impoſita agitetur ligno ſympathetico fraxino, ſic natura mixtionem hancce adverſam apoſpaſmatis ſui cum adſtringente ſentiens, indignabunda hanc adſtrictionem in corpore ſuo imitatur & vias urinarias claudit, quaſi apoſpaſmata ſua ad ejuſmodi adverſas mixtiones non amplius ſuppeditare vellet.*

PROBLEMA IV.

§. 66. *Inſpirationem aëris humidi arcere.*

RESOLUTIO & DEMONSTRATIO.

Quum inſpiratio fiat partim propter ſtricturas cutis periphericas, partim ex conſtitutione humorum alcalina (§. 51.) hinc

I. Ad ſtricturas periphericas demulcendas adhibeantur antiſpaſmodica (§. 61. Tab. I.) & externe corpus cum leniter emollientibus, e. c. lacte calido lavetur.

II. Alcalina humorum conſtitutio per involventia & acida corrigatur (§. 64. Tab. IV.)

III. Totum corpus, quoad commode licet, emplaſtris, e. g. diaphoret. Mynſicht. tegatur.

PROBLEMA V.

§. 67. *Diabeten verum curare.*

RESOLUTIO.

I. Obſtructiones & infarctus viſcerum abdominalium per medicamina convenientia reſerentur (§. 61.) eorumque læſiones ulceratæ mundificentur & conſolidentur. (§. 63.)

II. Alcalina humorum conſtitutio corrigatur (§. 64.)

III. Stimulus nimius diureticus & ardores mitigentur (§. 64.)

IV. Inſpiratio, immo contactus aëris humidi, quantum fieri poteſt,

 arceatur

arceatur (§. 66.) & e contrario tranſpiratio per diapnoica, e. g. per infuſa thei formia promoveatur.

V. Tonus viſcerum labefactatus per ſubadſtringentia (§. 64.) vel per nervina, e. g. per eſſent. tonic. nervin. Stahlii reſtauretur.

VI. Denique & colliquationi corporis per gelatinas & emulſiones analepticas ſuccurratur (vid. form. ult. in ſqq.)

Quum jam ſæpius in praxi una fidelia duos pluresque liceat dealbare parietes, placet hic aliquot completas remediorum ordinationes & formularum combinationes ſubjungere, quibus ſingulis indicationibus ſatisfieri poſſit. e. g.

I. Ordinatio in caſu leviori ad 8. dies.

(a) *Ad indication. I.*

Rc. Spec. reſolvent. (§. 61. formul. 3.) M. vj. S. Species reſolventes mane & Veſperi bibendum eſt.

(b) *Ad indicat. I. II. III. IV.*

Rc. Pulv. antiſpaſmod. Stahl. (§. 61. formul. 1.) unc. j. divid. in XXIV. pt. S. Pulvis temperans, de quo in die hora nona, undecima & quarta una ſumatur doſis.

(c) *Ad indicat. I. III. V.*

Rc. Pil. polychr. Becher. (§. 61. form. 8.) drachm. iij. S. Pillulæ Balſamicæ, quarum viginti ſingula veſpera ſumentur.

II. In caſu vehementiori.

(a) *Ad indicat. I. III.*

Rc. Gumm. ammoniac. in acet. ſquillit. ſolut. & inſpiſſ. ſcrupull. iſs. mercur. dulc. aloes gum. mos. ana gr. xij. extract. elleb. nigr. gr. vj. M. f. l. a. pilulæ no. LX. S. Pillulæ Viſcerales, quarum 1mo, 5to & 9no Die viginti mane ſumendæ ſunt.

(b) *Ad indicat. II. III. IV.*

Rc. Ser. lact. unc. vj. aqu. fragor. flor. ſambuc. ana unc. j. conch. ppt. nitr. depurat. ana drachm. ij. M. S. Potus refrigerans de quo alternis diebus, ſingulis duabus horis Cochlear plenum ſumatur.

(c) *Ad indicat. III. VI.*

Rc. MR. tonic. (§. 64. Tab. V. form. 2.) vnc. ſs. S. Mixtura tonica, de quo Veſperi quadraginta guttæ ſumantur.

III. In

III. In cafu exacerbato.

(a) *Ad indicat. I. III. V.*
Rc. Pil. Becch. polychr. (§. 61. form. 8.) drachm. iij. S. ut in caf. I.

(b) *Ad indicat. III. IV.*
Rc. Pulv. antifpafmod. Stahl. unc. j. MP. de cyngloff. gr. XXIV. M. divid. in XXIV. pt. S. Pulvis temperans, de quo fingulis ternis horis dofis una fumitur.

(c) *Ad indicat. I. Si ulcerat. vifcer. fufpecta.*

Rc. Emulf. abftergent. balfamic. (§. 63. formul. 2.) vnc. ij. S. Emulfio abftergens, de qua quater de Die unum cochlear plenum fumat.

(d) *Ad indicat. VI.*
Rc. Femor. vervecin. no. j. coqv. in aqu. q. f. filtr. exprim. & abfum. pingued. Colatur. adde facch. alb. lbj. alb. ov. n. vj. aqu. fl. borrag. bellid. cinnamom. fucc. citr. q. pl. F. l. a. gelatina.

SCHOLION I.

§. 63. *Liquet fimul ex §. 32. in hoc adfectu evitandam effe diætam calidam, aromaticam & vinofam; eligendam potius effe refrigerantem, lacteam, acidam & nutrientem diætam.*

SCHOLION II.

§. 69. *Quod fi febris hectica accedat, invalefcentem jam læfionem vifceris cujufdam abdominalis adeffe indicat; & quidem, fi obfervetur tenfio in hypochondrio dextro, hepatis; in finiftro, lienis; totius abdominis ejufque intumefcentia, mefenterii; & præcedente nephridite (§. 54.) renum vitium adeffe concluditur. Quo in cafu manuductioni naturæ obfequendum & per medicamina febrilia cooperandum erit. Præterea tum magis fymptomatum provida mitigatio & exitus lethalis dilatio refpicienda, quam reftitutio in integrum expectanda eft.*

SCHOLION III.

§. 70. *Quod fi tandem in læfionibus vifcerum per fatis longum tempus adhibita medicamina balfamica refolventia nil folatii & auxilii oftendant, prognofis inde elicitur lethalis & ægroti plerumque tabe moriuntur.*

TANTUM.

L 3 EXPLI-

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. I. Exhibet diabeten hydraulicum.
a b, ſypho occultatus liquorem in c effundens.

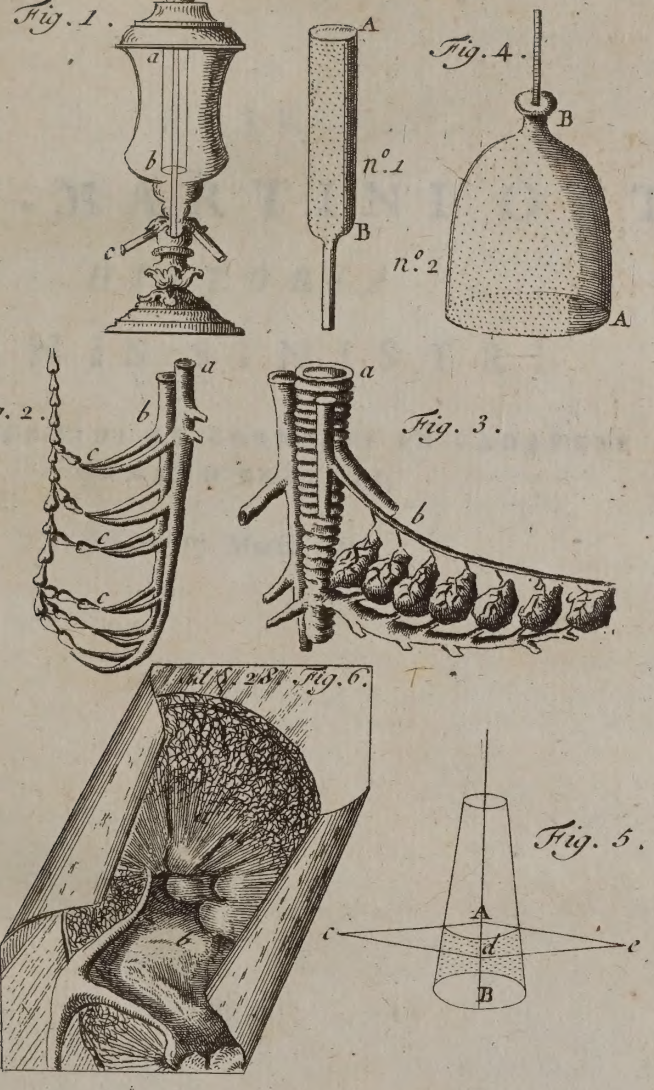
Fig. II. Exprimit diapedeſin vaſorum lymphaticorum cum ſanguiferis ex Teichmeyeri anthprool.
a. arteria
b. vena ſocia
c. anaſtomoſis arteriæ & venæ ſimulque diapedeſis vaſis lymphatici.

Fig. III. Siſtit inoſculationem venæ pulmonalis in veſiculas pulmonales.
a. arteria aſpera
b. vena pulmonalis
c. congeries veſicularum per ceram, in venam injectam, repleta.

Fig. IV. Diapedeſin vaſorum ſecretoriorum urin. ex Ruyſch. anat. deſignat.
a. extremitates arteriolarum emulgentium ſerpentino ducto in ductus Bellini degenerantes.
b. oſcula papillarum pro urinæ in pelvim tranſitu.

JOAN.

Tab. XIII.

Disp. Medico-pract. Tom. IV. pag. 86.
KRATZENSTEIN THEORIA FLUX DIABETICI.

PROOEMIUM.

PEr *figmentum illud Poëtarum haud absonum,* Minervam ex Apollinis cerebro prognatam fuisse, *nihil aliud indigitari credimus, quam sapientiam in cerebro bene dispofito suos habere natales; id quod nos eo certius affirmare possumus, quod experientia quotidiana testetur, læso vel destructo plane cerebri mechanismo decrescere quoque aut denasci penitus sapientiam rectæve rationis usum. Docere hoc possunt abunde Viri alias doctissimi & prudentissimi, sicubi apoplexia, paralysi, in oblivionem aliamve mentis læsionem terminante, fuerint prehensi. Quamquam autem medici quidam Apoplexiæ species tantum duas, serosam videlicet & sanguineam esse putant, dantur tamen plures adhuc ejusdem morbi differentiæ: ubi nimirum aut tumor intra cranium hærens, aut materia abscessus purulenta substantiam medullarem cerebri attingens, aut contusio capitis, &c. molle nervorum genus comprimit: hæc vero differentia solummodo respicit causas apoplexiæ proximas, sed non remotas; ad hasce enim si attendamus, quamplurimas quoque ejus species reperiemus. Alia namque oritur á polypis variis in locis existentibus, v. g. in sinubus duræ matris cerebri, cujus exemplum in litteris ab* Excell. *D. D. Burgavero*, Medico Serenissimæ ac Reverendiss. Principissæ Buchaviensis, *ad me perscriptis habeo, qui in hominis cujusdam Apoplexia demortui sinubus duræ cerebri matris omnibus inveniebat polypum genuinum, substantia indissolubili, ac radicibus dispersis per sinum falciformem, utrumque lateralem, & Torcular Herophili, cui infarctus totum sinum obturaverat.*

Alia iterum oritur Apoplexia à tumoribus quibuscunque extra cranium natis, qui mole sua arterias versus inferiora abeuntes comprimunt; alia ab alia causa producitur. Plures species legere licet apud Celeberrimum D. D. *Wepferum*, Archiatrum olim Patriæ meæ meritissimum. *Speciem quandam Apoplexiæ à tumore quodam extra cranium nato ipsemet vidi in Viro, cujus casum statim proponemus, cum domi, sub manuductione antea laudati* Clar. D. *Burgaveri, studio incumbebam anatomico: audivimus aliquando, quod iste Vir per multum temporis spatium conquereretur de borborygmis, quos vivum intra sese animal, jejuno stomacho maxime inquietum, cibis autem assumtis mitigatum atque placatum edere credebat. Post mortem Hominis venia cadaver curiositatis gratia aperiendi à propinquis defuncti ægre impetrata, cum abdomen apertum & cranium ablatum esset, observavimus Apoplexiam à tumore renum perquam magno provenientem Virum interemisse. Quod Phænomenon cum oppidò rarum & insolitum mihi esset visum, ansam specimini huic meo inaugurali non levem, vel maxime ideo dedit, quia nulli (quantum mihi constat) authores neque talis Apoplexiæ speciei, neque tam ingentis renum Tumoris mentionem in scriptis suis fecerint. Quamobrem operæ pretium* esse

esse duxi Dissertatione non solum Historiam tam notabilis casus proponere sed & rationes singulorum in eo occurrentium phænomenorum pro posse & nosse explicare. Qui mei conatus, ut prospere succedant & ad D E I *Gloriam, Proximique commodum vergant, votum est meum ardens.*

CASUS.

Faber quidam *Ferrarius*, septuagenarius, sed adhuc Εὔσαρκος, à pluribus annis ferro, quod recens fusum fuit, malleando deditus, nascentem in sinistro lumborum latere tumorem, Abdominis cavum ea parte non leviter distendentem, biennio jam ante mortem persensit, molestum illum, & sensim magis magisque increscentem, ac sonos quandoque, jejuno præsertim stomacho, sive borborygmos edentem, ac si vivum quoddam animal intus delitesceret, seseque hinc inde commovendo vocem ederet.

Quam molestiam diu mitigare ingerendo cibos noverat. Tandem vero ingravescentibus indies symptomatibus respirandi quoque difficultas accessit, nulla arte emendabilis, hominemque misere usque ad extremam vitæ horam divexans, donec tandem superveniente Insultu apoplectico oculus dexter immobilis, ingestio atque deglutitio maxime difficilis, totumque latus dextrum cum loquelæ instrumentis paralyticum redditum, sextidui spatio mortem januario mense Anni 1717. induxerit: cadaveris post mortem dissectio fuit instituta à supra nominato Dn. D. Joh. Burgavero *Anatomiæ Cultore indefesso*, *Præceptore meo fidelissimo* in mea aliorumque Medicinæ Studiosorum præsentia. Ubi statim abdomen validissime turgens notabatur tumore præprimis in latere lumborum & hypochondrio sinistro eminente. Aperto autem Abdomine mox prodibat corpus immane, ingens, globosum, tensum, sanguivehis vasis & nerveis dives, in conspectum, versus inferiora Φλογωσεως signis notatum, quod mole sua Intestinum præcipue colon, vagum illud, undique ad latus comprimebat, atque totum fere sinistrum latus separatim occupando in Pelvim Abdominis, qua duplicari Peritonæum incipit, penetrabat. Exsectum illud corpus magnitudinis erat cucurbitæ mediocris ac situlam unius ansæ explebat, dumque separabatur à cuticulis variis pro accuratiori examine, ruptum erat sponte eo loco, quo inflammationem gangrænosam prius notaveramus, & magnam, qua opplebatur, cruoris fusci odoris parum vel nihil fætentis, copiam fundebat, conjuncti cum substantia flavescente spongiosa, lamellatim sibi incumbente, in qua hinc inde apparebant vomicæ ferali sphacelato cruore & collecto pure distinctæ. Huic corporis moli externæ adhærens deprehendebatur ren sinister, qui leviter contrectatus diffiliebat, dimidia parte quoad colorem carneum dilutum similis naturali & sano; pelvi autem donatus bifida, per ureterem infla-

inflatum utraque turgefcente, quarum altera dimidiam illam fano fimilem partem adibat, altera in ipfum hoc bullofum corpus præternaturale penetrabat, adeo ut iltud renis finiftri pars, imo re penitius infpecta, media tantum pars, dimidiæ alterius partis effe clare confpiceretur. Unde & vafa fanguifera, ampla, ab Arteria magna defcendente emiffa, quæ antea minus exquifite indagare licuit, vafa effe Emulgentia, difcernere daretur. Ufque adeo ut inftituta fic accuratiori infoliti hujus tumoris indagine, eundem nil nifi portionem renis finiftri tali modo læfam pronunciare ac determinare licuerit. Altera autem hujus renis portio, cæterum fana, nihil calculofi vel præternaturalis includebat, ureter pervius erat ad ufque veficam, nec ullo modo impeditus. Ventriculus inanis, omnino flaccidus abfcondebatur penitus fub ifta tumoris mole, adeo ut hæc primo intuitu nobis fub nomine ventriculi illuderet. Flexura coli fub ventriculo fimiliter compreffa occultabatur. Coli autem pars reliqua libera ad hanc flexuram protenfa fæce fcatebat, dum alia iterum portio ejufdem a flexura hac ad anum vergens plane flaccida & collapfa, fuper dorfum tumoris incedebat. Sterno à cartilaginibus coftarum foluto pulmones pleuræ adnati, fœdo colore confpurcati notabantur. Properantes hinc ad nobilem animæ fedem, in intimis fuis penetralibus diro Apoplexiæ ictu dirutam, cranio f. a. ablato multum illico fanguinis effluere cernebamus, arteriæ utriufque meningis & cerebri prætumidæ, elegantiffimas ubivis oculo fpectandas præbebant Anaftomofes; nec tamen illas finum Falciformem, quem attingebant, tranfgredi perfpicue obfervare licuit. In finu hoc occurrebat polypofa quædam & carnofa concretio circa torcular herophili. Cerebrum exemtum in finiftro Hæmifphærio exhibebat ramum arteriæ carotidis finiftrum lateralem willifianum fanguine aterrimo quafi fphacelato turgentem, qui difruptus cruore nigro, velut atramento totum Hæmifphærium ufque ad ventriculorum penetralia undique perfudiffe animadvertebatur. Ichorem quoque inter utrumque anteriorem ventriculum copiofe coacervatum, pariter in vitæ fontem cerebellum, à pofterioribus cerebri proceffibus eidem adjacentibus profufum extravafatumque cruorem obfervabamus.

In calami fcriptorii fulco aderat lethifer fufcus copiofus liquor. Arteria Carotidis utraque ex ultimo flexuræ angulo petens altiora deprehendebatur cartilaginofa.

THESIS I.

Fragilitatem ætatis fenilis *Hippocrates* paucis quidem verbis fed appofite demonftravit, quando *Sect. I. Aph.* 14. dixit: *fenibus paucus calor*: cordis enim & vaforum fanguiferorum vis elaftica propter continuum atque diuturnum motum paulatim imminuitur, per iftum enim motum vafa tandem illa debiliora & flaccidiora redduntur, eorumque renifus in

affluentem vel appulſum ſanguinem aliquantum hebetatur; unde humor ille vitalis motum ſuum circulatorium bene abſolvere nequit, ac eaprop- ter ſecretiones omnes male peraguntur, variique hinc Affectus morboſi producuntur, præprimis *cachexia*, multique alii ex iſta oriundi. In tali enim ſtatu ſanguis jam aliquo modo viſcidus ac lentus redditus liquorem gaſtricum non ſatis activum, aut non ſufficiente quantitate ventriculo præbet, unde aſſumtorum forſan alias non laudabilium (v. c. viſcoſo- rum, aqueorum, pinguium, acidorum &c. quæ liquorem gaſtricum ma- gis adhuc inertem efficiunt) digeſtio in ventriculo non perfecte contin- git, ſed chylus aut *qualitate* aut *quantitate* peccans ad maſſam ſangui- neam defertur, eique commiſcetur, hinc liquidum nutriens, à ſangui- ne depravato ſegregatum, ineptum redditur ad nutriendas partes. Quod ſi enim iſtud *qualitate* peccans nimis tenue & aquoſum fuerit, tunc par- tibus nutriendis nullo modo agglutinari poteſt, ſed pedetentim accumu- latur, hincque diverſis hydropis ſpeciebus, non ſecus atque Apople- xiæ ſeroſæ anſa præbetur. Si autem idem illud nimis craſſum ac viſcidum extiterit, tunc orificia vaſculorum lymphaticorum, quibus mediantibus ſuccus nutritius illis partibus communicari debet, à particulis illis viſcidis & craſſis obſtruuntur, atque propterea lympha iſta in vaſis ſuis coacer- vatur, ac ſenſim per continuum ejus novum affluxum augmentatur, uſque dum vaſcula eam devehentia nimis dilatentur ac tandem diſrum- pantur, unde diverſi naſcuntur Tumores.

Quando lympha illa nutriens *quantitate* peccat, ac nimis abundat, tum aut hydrops aut toroſitas quædam exinde producitur: ſin autem il- la non ſufficienter à ſanguine ſecernitur, non poteſt non corpus ea prop- ter emaciari ac tabefieri, dum ea, quæ per tranſpirationem inſenſibilem atque ſudorem avolarunt, reſtaurari perfecte nequeunt. Senum præte- rea vires maxime debilitatæ ſunt ob defectum partim ſpirituum anima- lium in muſculos influentium: partim ob imminutam virtutem elaſti- cam fibrarum motricium cordis, arteriarum, muſculorum, unde ſan- guis motum ſuum per totum corpus paulatim amittit, ac viſcidus & craſſus evadit, hincque particulæ ejus volatiliores & ſpirituoſiores ab hiſ- ce viſcidis implicatæ per poros arteriarum quodammodo obſtructos libere in nervos tranſire non poſſunt.

THESIS II.

Cum jam conſtat, vaſa in corporibus ſenum debiliora atque ſicciora, vel teneriora, poros quoque laxiores eſſe, mirum non eſt, quod qui- dam, præprimis ii, qui fibris aut natura aut caſu flaccidioribus gaudent, toroſi videantur; hujus enim rationem quilibet haud difficulter ſibi ima- ginari poteſt. Talis autem toroſitas non à bono ſucco nutritio ſuam du- cit originem, ſed tantum à nimia particularum in eo vitioſarum copia; in-

interſtitia fibrarum & vaſculorum per totum corporis habitum replente, ac illa non quoad longitudinem ſed quoad latitudinem diſtendente. Hinc eſt, quod tales homines catarrhoſis ſint obnoxii affectibus, ab extravaſatione ſeri, variis in locis contingente, oriundis. Pro diverſa autem parte affecta diverſum etiam nomen catarrhus ejuſmodi ſortitus eſt, id quod ex ſequentibus *ſcholæ ſalernitanæ* verſibus cernere licet;

Si fluat ad pectus dicatur rheuma catarrhus,
Ad fauces branchos, ad nares eſto coryza.

Extravaſationem autem illam multum contingere in aſpera arteria obſervamus, tum quia frigidiuſculus aër ope inſpirationis & exſpirationis vaſcula ejus teneriora cum vi quadam tranſiens illa ad excretionem lymphæ ſive ſeri irritat ac vellicat, tum quia vaſcula forſan alias flaccidiora & debiliora, ſerum ejuſmodi vehentia majori quantitate excernunt, præprimis ſi ambæ cauſæ ſimul agant, quod plerumque accidit. Jam ubi tale ſerum in aſpera arteria magis ac magis congeſtum, in pulmonum veſiculas delabitur, impeditque, quo minus aër in veſiculas ingredi eaſque expandere queat, tum reſpirationis actio imminuitur. Aut ſi illud ſerum acre exiſtit, fibras Bronchiorum atque veſicularum nerveas irritando ac vellicando tuſſim infert. Toroſitas inſuper illa multoties tandem commutatur in Hydropem, Apoplexiam, alioſque à tali ſero extravaſato provenientes affectus.

THESIS III.

Quod vitæ Conditio multum contribuat ad gignendos morbos notum eſt unicuique; pro diverſa enim vivendi conſuetudine variis ægritudinibus quilibet eſt obnoxius, ſicut id pulchré demonſtratum dedit *Celebris* ille *Patavimus Profeſſor* Bernh. Ramazzinus *in Tract. de Morb. Artific.* ubi demonſtrat, quod unus homo ad hunc illumve morbum magis inclinet quam alius, prout quiſque habuerit artificium aliquod exercendum: *fabri* enim v. c. *ferrarii* utplurimum affici ſolent *Lippitudine*, cujus tamen immunes exiſtunt multi alii, qui in operibus ſuis elaborandis ſulphure aut mineralibus nocivis non utuntur, *Lippitudinem* autem talem non tam ex ignis violentia ſive vehementia produci cum *Ramazzino* credimus, dum illi oculos frequentiſſime ad focum & in ignem directos vel intentos habent; quam ab effluviis ſulphureis, e candenti ferro & carbonibus exſpirantibus, ortum ducere; utpote quæ effluvia oculorum membranas plus minus graviter feriunt ac vellicant, lympham e glandulis quaſi exprimunt, & ita lippitudinem una cum ophthalmia perſæpe etiam cauſantur. Tuſſiculoſi quoque ſunt iſti homines, ac reſpirationem paulo difficiliorem quam alii habent. Dum enim illi ferrum ſuper carbonibus ignitis liquefaciunt, effluvia ſulphurea e candenti ferro

& carbonibus exhalantia cum aëre infpirantur, in pulmones deferuntur, ibique particulis fuis acidis, in fulphure prædominantibus, fibras bronchiorum nerveas irritando tuffim movent, aut veficulas pulmonum conftringendo, aërique liberum in illas ingreffum denegando refpirationem difficilem reddunt. Quod fi vero tales particulæ fulphureæ intus cum fanguine commifceantur, fanguinem coagulando & infpiffando in motu fuo impediunt, ac vafcula minima aciditate fua conftringunt, variafque producunt obftructiones, ex quibus dein diverfi tumores, aliique morbi nafci folent.

THESIS IV.

Ab obftructiones porro tales gignendas maxima ex parte adjuvat calor æftuans, cui fabri ferrarii funt expofiti, quique liquidiffimas ac fubtiliffimas humorum particulas diffipat, reliquam maffam fpiffiorem efficiendo velut exficcat, fitimque excitat; quo major autem infpiffatio talis vel exficcatio, eo major quoque fitis; quo major fitis, eo majori copia tales homines, qui bonam diætam obfervare nefciunt, potum aquæ aut vini affumunt. Quod fi nimium aquæ ingurgitant, liquor gaftricus activitate fua privatur & iners redditur, ita ut affumta dein alimenta non rite digeri poffint, fed folummodo in chylum aquofum & crudum tranfmutentur; chylus taliter conftitutus, fanguinique communicatus lympham etiam aquofam & crudam exhibet, dum per urinam non omnis illa aqua ingurgitata redditur, fed quædam ejus portio cum lympha commixta eft; ubi dein particulæ tantum fluidiores & liquidiores per tubulos lymphaticos, femper minores & anguftiores evadentes, progredi valent, craffiores in vafculis capillaribus ulteriores profluere nefcientes, inibi ftagnare, atque per ferum tale continuo à tergo adveniens, vafcula nimis dilatare ac denique difrumpere debent, non fine feri extravafatione, magis minufve larga, hydropem, Apoplexiam ferofam, variofque tumores poft fe trahente. Vinum autem jufto plus potatum duplici modo nocere poteft; etenim I. Si fpirituofum generofumque exiftit, tum particulis fanguinis, à calore æftuante jam prius attenuatis, majorem adhuc motum conciliat, fubtiliores ejus diffipat, ac reliquas in vafculis capillaribus ftagnare facit, unde Obftructiones, & ex hifce varii generis febres, Apoplexia fanguinea, tumores inflammatorii proveniunt. 2. Vinum minus generofum ac acidiufculum aciditate fua vafcula minima conftringit, aut particulis tartareis, eadem obturat, iifdemque affectibus quibus vinum generofum, anfam præbet.

THESIS V.

Enarratis fic morbis in genere, quibus mifer nofter Ægrotans cum aliis

aliis sui similibus obnoxius fuerit; nunc in specie de *tumore* illo *renis*, quo affligebatur, atque symptomatibus eum secutis, agendum mihi est. Noster itaque Vir tali tumore intra sinistram lumborum regionem cavum abdominis non leviter distendente, ac sensim magis magisque increscente, per duos ante mortem annos molestabatur: atque hæc molestia respiciebat tum dolorem, tum etiam effectus illius tumoris alios sive symptomata. Quod dolorem attinet, cujus causam proximam fuisse tensionem nervorum ex physicis patet, quo plus autem fibrilla nervea ultra tonum sibi naturalem tenditur, eo major quoque est dolor. Jam per totam illam tumoris extensionem nervos videbamus in superficie externa expansos adeoque præternaturaliter tensos. Quo magis vero tumor ille cum nervis fuit extensus & elevatus, eo major etiam sentiebatur dolor tensivus; usque dum per hanc expansionem nimiam spiritibus animalibus refluxus plane denegaretur, seu potius usque dum spiritus illi e nervis per tumorem expansis expellerentur, hincque tensio ista menti communicari haud posset, sicque doloris omnis sensus evanesceret. Inter molestias, quas noster misere afflictus Æger ab illo tumore habuit, referre quoque possumus motum quasi viventis cujusdam animalis in abdomine contenti, præsertim jejuno stomacho, quem nihil aliud esse credimus, quam borborygmos sive flatus in Colo vagantes, & à congregatione particularum aërearum, pituita viscida circumdatarum, ac in bullarum formam coactarum, productos. Quod si hinc colon à ventriculo cibis plane vacuo non pressum sed liberum existebat, tum flatus isti, sive à motu intestini peristaltico, sive à contractione ejus spasmodica, sive ab utraque causa simul agente, ad flexuram usque coli, nec ultra ob resistens illud tumoris obstaculum, propulsi sonum quendam edebant. At ventriculus repletus colon ita premebat, ut fluctuatio materiæ elasticæ sive aëreæ sisteretur; libera autem coli reliqui portio fæce scateret, quapropter nulli tum borborygmi ibi contingere poterant.

THESIS VI.

Dyspnœam quod attinet, ejusque causas, antequam hæ explicentur; respirationis negotium prius examinandum & demonstrandum erit. Respirationis itaque actio duobus modis absolvitur, inspirando nempe aërem & exspirando. In inspiratione cavitas thoracis dilatatur & ampliatur, ut liber aëri ingressus in vesiculas pulmonum concedatur. Apud plerosque autem in confesso est, istam pectoris dilatationem fieri ope contractionis *musculorum* I. *subclavii*, qui à parte inferiori & exteriori claviculæ, ubi processui acromio jungitur, originem suam ducit, & margini superiori atque anteriori primæ costæ prope sternum inseritur. 2. *Intercostalium*, quorum interni ex inferiore margine costæ superioris oblique descendunt retrorsum, marginique superiori costæ inferioris

rioris sequentis implantantur. Externi eandem originem ac infertionem quam interni habentes oblique descendunt antrorsum, ita ut horum musculorum fibræ se mutuo intersecent faciantque chiasmum. Subclavius enim musculus agens primam costam à parte superiore numerando versus claviculas attollit, ac eodem momento vi intercostalium costæ reliquæ sursum trahuntur, & ob mirabilem earum connexionem cum vertebris spinæ, harumque finibus extrorsum vertuntur. Ad istam dilatationem thoracis multum quoque confert contractio *musculorum diaphragmatis*, quorum inferior duplici tendine à tribus primis lumborum vertebris ac ab ultima penultimaque pectoris ortus & ascendens fibras suas confundit cum fibris inferioribus musculi superioris, qui ab omnibus cartilaginibus costarum spuriarum, atque à parte infima sterni productus fibris suis centrum versus decurrit. Dum igitur diaphragma contrahitur, thoracis cavitas ampliatur, quoniam illud ex situ convexo & sinuoso, sursum exporrecto versus cor, deducitur in figuram magis planam versus inferiora; unde per depressionem viscerum abdominalium abdomen ejusque musculi distenduntur. Aucta igitur pectoris capacitate aër nos ambiens & circumcingens, cum nullam in ore, naribus, faucibus, arteria aspera atque pulmonibus resistentiam offendat, tum à propria gravitate, tum ab ejus elasticitate, sive continuo nisu in majus spatium se dilatandi, in vesiculas pulmonum protruditur, easque expandit. Quamprimum autem causæ contractionis musculorum thoracis capacitatem augentium debilitantur, ac fibræ eorum relaxantur, musculi abdominales elasticitatem suam exercendo, seseque restituendo premunt viscera, quæ diaphragma jam laxum ad pristinum suum situm, intra thoracis cavitatem videlicet convexum & incurvatum, reducunt, unde fit, ut cavitas ista coarctetur, atque pulmonum lobi comprimantur, adeoque aër ex vesiculis eorum egredi cogatur, hinc illa respirationis contingit actio, quæ vocatur *exspiratio*. Verum si quis accuratiorem hujus negotii demonstrationem desideret, is pro lubitu consulere poterit *Borellum*, *Boerhaave* aliosque: Sufficiunt mihi hæc pro explicanda causa dyspnœæ, quam à tumore tam insolito productam fuisse judicamus; iste enim tumor totum abdomen occupans mole sua ventriculum penitus abscondebat, unde haud difficulter concludere licet, talem tumorem diaphragmatis motum versus inferiora impedivisse, atque cavum pectoris sicuti in naturali statu ampliari haud potuisse; quapropter pulmonis vesiculæ se non sufficienter dilatare valuerunt, adeoque respiratio ob aëris ingressum in illas justa quantitate non concessum reddita fuit difficilis.

Thesis VII.

Æger nôster ultimo tandem fuit correptus *apoplexia*, mortem ei inducente,

ducente, cui tamen præcessit *hæmiplegia* sive *paralysis universalis*, per quam intelligimus sublationem sensus & motus animalis in alterutro integro latere, superstite adhuc vita; non aliunde proveniens quam à tumore illo, qui mole sua aörtæ descendenti incumbens eam ita comprimebat & coarctabat, ut sanguis versus inferiora tendens per istam difficulter penetrare posset, sed majori copia versus viam minus resistentem & liberiorem, cerebrum videlicet, determinaretur, quo vasa cerebri magis quam in naturali statu distenta, idque introrsum, expansioni extrorsum versus renitente cranio, ac per continuum cruoris arteriosi affluxum ultra extensionis terminos dilatata fuerunt, quæ denique disrumpi coacta sanguinem necessario profundere debuerunt. Jam neminem anatomiæ peritum latet, arteriis cerebri corticis interjacere tubulos nerveos mollissimos, qui sunt organum sensus & motus animalis: Quod si itaque vascula arteriosa nimis distenta existant, tum majus spatium occupantia non possunt non nervos ipsis interjacentes premere; sanguis autem extravasatus, quocunque cadat, cadit etiam super compagem fasciculorum nerveorum, suoque pondere eos comprimit, unde spiritus animales partibus extra cerebrum positis communicari nequeunt, adeoque paralyticæ evadunt. Hinc oculus dexter immobilis, ingestio atque deglutitio maxima læsa, totumque latus dextrum cum loquelæ instrumentis paralyticum fuit redditum nullam aliam ob causam, quam ob defectum spirituum animalium in illas partes influentium; musculi enim unicuique illarum partium & organorum actioni inservientes propter deficientem motus causam, quæ liquido maxime nervoso à plerisque adscribitur, resolvuntur, relaxantur, sicque munere suo destituuntur.

Thesis VIII.

Cum sanguis extravasatus per sex dierum, ab invasione hemiplegiæ, spatium magis fuit accumulatus, apoplexiam subsequi necesse fuit: cruorem enim illum extravasatum à posterioribus cerebri processibus, in cerebellum fluentem observabamus; unde nervi paris octavi sive vagi, & intercostales, qui e processibus à cerebello ad medullam oblongatam prodeuntibus oriuntur, ac motui vitali perficiendo dicati sunt, à liquido illo adeo compressi fuere, ut omnis influxus spirituum animalium in partes actionibus vitalibus æque ac animalibus destinatas sufflaminari debuerit, quare cunctæ actiones omnimode abolitæ, morsque inducta fuit.

Thesis IX.

Pauca quædam *hemiplegiam* spectantia mihi adhuc dicenda supersunt, de miri istius phœnomeni causa, posita in sinistro cerebri hemisphæ-

 rio,

rio, cujus tamen effectus in dextro corporis latere apparebat. Ubi forſan contingit, quod noſter ægrotans in lecto decumbens caput lateri dextro inclinans haberet, unde hemiſphærium ſiniſtrum cruore extravaſato maxime repletum, aut à vaſis dilatatis valde ponderoſum redditum, mole ſua nervos molles hemiſphærii dextri comprimebat ac destruebat, & latus illud corporis integrum paralyticum reddebat.

THESIS X.

Viſcus, cui tumor hic adhærebat, erat *ren ſiniſter*, corruptus plane. *Renes* ſunt corpora rubicunda, poſita ſub hepate & liene, ac ad latera aortæ deſcendenti & venæ cavæ aſcendenti, muſculiſque incumbentia utrinque lumbaribus, ad urinam e maſſa ſanguinea ſecernendam, quæ dein per ureteres ad veſicam urinariam delabitur, præcipue inſervientia: ſuperficiem habent plerumque lævem, & hepatis ſuperficiei non multum aut plane non diſſimilem. Arterias dictas *emulgentes* accipiunt ex trunco aortæ deſcendentis, & plurimis ramis per totam renum ſubſtantiam diſperguntur; ſanguinem vero reliquum *venæ emulgentes*, in venam cavam inferi ſolitæ revehunt. Gaudent dein renes vaſis lymphaticis & nervis, ſicut reliquæ corporis partes, quamvis nervos ipſis quidam denegare velint. Cinguntur ipſi duplici *tunica* ſive membrana, quarum *exterior* ſuum ducens principium à peritoneo, *communiſque* vocata, pinguedinoſa, in obeſis præſertim Renes occultat; adeo ut illi non ſtatim primo intuitu in conſpectum veniant, ſed demum abraſa pinguedine, unde etiam adipoſa dicitur: *interior* vero membrana, alias *propria* appellata, ſatis tenuis, provenit ab involucro vaſorum renalium externo, arcteque inveſtit ſubſtantiam Renum, facile tamen ab iſta ſeparari poteſt ſine magna ipſius dilaceratione. Ablatis *Renum* duabus hiſce membranis *ſubſtantia* ipſa ſe conſpicienda præbet, quæ duplex eſt, alia ſcil. *exterior*, & alia *interior*. Illa nuncupatur quoque glanduloſa, membranæ interiori immediate ſubjacet; glandulæ autem in hac ſubſtantia magna quantitate reperiuntur, quamvis vaſcula earum non ita intorta ſunt, quam aliarum partium, v. g. hepatis &c. Si enim vaſcula glandularum renalium intorquerentur, quemadmodum in hepate, &c. tunc non urinam ſed bilem aliumve humorem ſecernerent. Haſce glandulas correſpondere faſciculis, qui ex vaſculis interiorem renum ſubſtantiam componentibus, & urinam ſecretam devehentibus ſunt conflati, plerique fere anatomici putant. *Interior* renum ſubſtantia, vaſculoſa dicta, ex glandulis exterioris progreſſa terminatur in carunculas papillares, quibus vaſcula illa urinam vehentia inſeruntur, quæque eam in pelvim tranſmittunt, e qua per ureteres in veſicam ulterius detruditur.

N THESIS

THESIS XI.

Cognita *renum* ſtructura facile nunc quis concedet, eos non ſecus ac aliæ corporis glandulæ variis omnino defectibus & morbis affligi. Quod ſi enim v. g. 1. Urina *nimis abundanter* vel *frequenti* admodum *copia* excernatur, *diabetes*, ceu ſymptoma morboſum à flacciditate aut etiam ruptura tubulorum urinariorum oriundum, vocatur. 2. Si urinæ ſecretio plane ceſſat, *iſchuria* ſive *ſuppreſſio urinæ* nuncupatur, quod vitium licet non ſemper in Renibus hæreat, attamen ipſis interdum quoque adſcribendum eſt; quando nimirum calculoſa materies aliave ducti-bus excretoriis glandularum renalium obſtructiones infert. Quod ſi *Calculus* in alterutro tantum Rene exiſtat, ductuſque excretoros aſperitate ſua conſtringat, tunc ob conſenſum nervorum fibræ quoque alterius Renis ſpaſmodice contrahuntur, hinc ſecretionis urinæ actio penitus abo-letur, ut *Clariſſ.* atque *Experientiſſ. D. D.* Theod. Zuingeri, *Prof. Med. Prim. Baſ.* verbis utar. 3. Denique urinæ excretio imminuitur, in *dyſuria* & *ſtranguria*, & quidem etiam frequenter vitiis Renum ubi ea, quæ excretionem urinæ abolitam producunt, minori ſolummodo gradu in iſtos agunt. Ab urinæ autem excretione imminuta aut peni-tus ſublata, ſerum illud excretorium in Renibus quotidie magis accu-mulatur, unde vaſcula tandem vel ſanguifera vel lymphatica diſrumpi co-guntur, indeque varii generis *tumores* naſcuntur.

THESIS XII.

Aggrediar jam explicationem tumoris illius renis tam enormis, quo noſter æger affligebatur; cujus *cauſam proximam* eſſe credimus diſrup-tionem, non vaſculorum lymphaticorum ſolummodo, inde enim *hydrops Renis*; neque ſanguiferorum tantum, unde *apoſtema*, neque urinalium, unde *Collectio urinæ* obtinuiſſet locum; ſed rupturam vaſculorum ſangui-vehorum ſimul & urinalium, cum extravaſatione ſanguinis & urinæ, ſalis urinoſi & aquæ copioſæ a putredine præſervatorum, quæ guttatim extillando, & ſeſe paulatim colligendo tumorem in viro deprehenſum excitare potuit. Cum enim homo iſte faber eſſet ferrarius, adeoque æ-ſtuanti calori utplurimum expoſitus, qui maximam parit ſitim, uti *Theſ. II.* innui: hinc aquas potiſſimum & affatim quidem ingurgitabat, unde copioſum ſerum impetu quaſi verſus renes protrudebatur, vaſcula illorum, ſive natura ſive fortuito debiliora nimis dilatabat, tandemque diſrumpebat, unde extravaſata urina ſanguine commixta per continuo affluentem novam lympham coacervabatur, ac ita ſentinam ſeri illaben-tis, ut tumor inde natus indies magis increſceret.

Thesis XIII.

Quoad *curationem* hujus tumoris, merito quæritur, *an talis potuerit ſanari?* Ad hanc quæſtionem negative reſpondemus, dicimuſque eum fuiſſe abſolute incurabilem: præprimis ſi materia ejus accumulata abdomen valde expanſum reddidit, hicque tumor jam aliquamdiu duravit. Quemadmodum etiam *hydrops*, quæ jam fixas maxime radices egit, remediis cunctis reſiſtit. Etenim materia illa extravaſata, magna quantitate in renibus collecta, vaſculaque excretoria comprimens, per poros illorum aliorumve reſorberi nequit, nec per ſudorem exhalare largum valet, quia particulæ tantummodo fluidiores abiguntur, craſſiores vero relinquuntur ac ſemper plus inſpiſſantur: præter has autem vias nullæ aliæ per quas quidem materia talis expelli poſſit, mihi conſtant. Si tumor in ſui tantum principio verſatur, tunc incommoda nondum parit tanta, ut exinde tanquam ex ſignis pathognomonicis, iſtius morbi præſentiam certo judicare & definire liceat: Hinc etiam nulla tum deſiderabantur vel poſtulabantur remedia in uſum vocanda; tamdiuque expectabatur, donec tumor jam oculis conſpici, imo manibus palpari potuerit; quanquam tum etiam adhibita qualiacunque remedia propter firmiores mali radices omni plane virtute & effectu caruerint.

Thesis XIV.

Similis fere caſus exemplum *Experientiſſ.* ac *Excellentiſſ.* D. D. Leonh. Hurterus *h. t. Archiater Scaphuſii longe meritiſſimus*, nuperrime mecum per litteras communicavit, in quibus, ſemel, inquit, memini me vidiſſe ejuſmodi tumorem per totum meæ praxeos decurſum in laico, qui in monaſterio Rhenovienſi vita defunctus erat. Prius autem quam fatis ceſſit, dolorem à multo tempore querebatur gravativum in lumbis; à poſteriori vero in ſiniſtro latere, quem omnes pro nephritide habebant; dolores etiam vagos huc & illuc in artubus oberrantes ſæpe paſſus; adeo ut plurimum temporis æque die quam nocte ab iis torqueretur; quem in finem aquis uſus eſt Fabarienſibus, quæ dolores mediocriter levarunt; balneum vero id loci ingreſſus ferre non potuit ob animi deliquia, quæ illi ab ejus uſu ſuperveniebant. Paulo ante, quam mortem obierat, malum ſupervenit iſchiadicum: quod & ſi primis diebus eum acerbe afficeret; tamen doloris atrocitas magis ſua ſponte, quam medicamentis adhibitis & remittebat & ceſſabat. Inter hæc cum malum ceſſaſſet antedictum, tuſſis extitit ſicca, quam paulo poſt ſequuta eſt reſpiratio difficilis, quæ indies ſeſe augebat; adeo ut lecto incumbere non potis eſſet ob metum ſuffocationis; tandem vero poſt multos dolores perpeſſos orthopnoicus mortuus eſt. In diſſecando cadavere ex coſtis quamprimum

mum diffectis in finiftro latere aqua ex cavo thoracis inftar fontis fa-lientis cum impetu prorupit; amoto & ablato fterno, cavum pectoris lateris finiftri aqua extravafata mire impletum & inundatum erat; fic ut dextrum thoracis cavum fere occuparet, diftendendo mediaftinum verfus idem latus; pulmones fuerunt adeo compreffi, ut parum vel nihil amplius aëris recipere poffibile effet: in dextro thoracis cavo vel nihil vel parum quoque aquæ inventum eft: in cordis thalamis polypo-fæ concretiones erant, quæ autem non magni æftimandæ fuerunt, ob earum & exilitatem & exiguitatem. In abdomine, quamprimum integu-menta ablata erant, in confpectum fe præbuit monftrofus ille tumor, reni finiftro adnatus & conjunctus, pondere quatuor librarum, fub-ftantia carni fimilis & inæqualis, ille ad tactum durus, colore ruber; adeo ut carcinomatis exulcerati fpeciem præ fe ferret; diffectus intrin-fece eadem quæ extrinfece oftendebat, figura fuit oblonga & fere trian-gulari deorfum fe extendente cum rene is intime conjunctus, ut nulla vi ab eo avelli poffet; membrana mediocris quidem craffitiei circumcinctus; vafa fanguifera etiam videri licuit.

Thesis XV.

Ex hoc autem multifque aliis morbis cernere licet, quam magnam af-ferat utilitatem medicinæ anatomia practica: hujus enim ope medicus intimam ftructuram partium internarum, earumque ufum optime fibi perfpectum reddere poteft: quæ fi quis ignoraverit, eum functiones five actiones illarum omnes quoque latebunt. Unde fit, ut nemo deinceps de caufa & modo læfionis talium functionum recte judicare queat; illis enim incognitis impoffibile eft, ut quis læfionibus ejufmodi recte mede-ri valeat. Equidem dantur aliqui ex neotericis medici, qui dicunt, op-timum quoque anatomicum, etiamfi ftructuram atque texturam corporis humani probe intelligat, in morbi tamen alicujus curatione æque minus proficere, quàm illum, qui nullam fere cognitionem anatomiæ habeat. Animam enim effe, quæ partes corporis formet, eafque labefactatas fine auxilio cujufdam medici in integrum reftituat. Sed cum hæc fententia jam à Viris doctis refutata atque difcuffa fit, ei explicandæ, & argu-menta contra eam allegando non immorabor. Deo autem T. O. M. æternas ago gratias pro infinita, qua me beavit hactenus, benignita-te, ejufque divinam opem devota mente imploro, ut ftudiis ac cona-tibus meis porro benedicat. Ei interim fit Laus, Honor, & Gloria per omnia Secula.

Corollarii loco Obſervationem de Uracho apponere lubuit, quam in infante recens nato, à crudeli matre meretrice in partu ſtatim ſuffocato, & per 16. Septimanas clam aſſervato, omnes ii, qui diſſectioni iſtius interfuerunt, mecum annotabant. In hac enim exenteratione Urachi, quem omni ſtudio atque cura inveſtigare animus erat, orificium patulum, nudo oculo ante ſetæ intruſionem conſpicuum animadvertimus, at arctum, ita tamen ut ſetam porcinam facillime admitteret, quam etiam ad aliquot pollicum ab umbilico diſtantiam intra ejus cavum protrudere licuit, ubi conſpicuus nodulus, ulteriorem progreſſum recuſabat.

FINIS.

CXV.

CHRISTIAN ANDR. KOCH,

AFFECTUS IN LIBRIS ET PRAXI

RARISSIMUM.

AB

HERMANNO BOERHAAVE

IN NOSOCOMIO

LUGDUNO-BATAVO

SANATUS.

Leydæ 1738.

HERMANNO BOERHAAVE,

SACRUM.

LECTORI S. P. D. AUCTOR.

Conor hic exhibere affectum in libris & praxi rariffimum, quem in Nofocomio Lugduno-Batavo, quod per novem circiter menfes vifitare mihi contigit, à Celeb. *Boerhaave*, Præceptore meo, omni, quo par eft, pietatis cultu profequendo, prope fanatum vidi. Refert autem ille interioris veficæ pelliculæ, quæ muco obducta, eam contra urinæ acrimoniam mire intus inveftit, excoriationem, cum fubfequenti ejus, per urinæ iter, excretione. Quis mortalium id fieri poffe unquam crediffet? nemo fane unquam. Verum enim vero fidelis obfervatio rem ipfam docuit. Ego quidem inter omnes, quos hac de re evolvi, obfervatores, Clar. *Ruyfchium* folum, ni fallor, reperi, qui in adverfariis fuis Anatomicis fimilem fere cafum de puerpera quadam memorat, quem in fermonibus fuis doctiffimis, in quibus fe femel tantum per omnem vitam hujufmodi quid animadvertiffe injicit, rariffimum fimul æftimat. Quod cum ita fit, raram hanc in fylva medica avem, tum pro ingenii tenuitate defcribere, tum iftius iconis rationem habere, operæ pretium effe putavi. Quæ ut æqui bonique confulere velis, Te etiam atque etiam oro. Et fic vale, & mihi fave. Scripfi Lugd. Bat. 1738.

MORBI HISTORIA.

GEERTRUDA van der HORST, Leydana, *uxor triginta & quinque circiter annos nata, robustiori corporis habitu, inter macilentum & succiplenum medio, prædita, optime semper, licet nunquam ordinate sit menstruata, hucusque valens, septem abhinc annis primum feliciter peperit. Illa ante biennium mense Majo, per octodecim hebdomades iterum gravida, in veram, quæ tam atrox fuit, ut per octiduum ne guttula quidem lotii sit excreta, incidit Ischuriam, Medicis vel experientissimis, quoad caussam, tunc plane incognitam. In summo, quo mulier sic versaretur, vitæ periculo, Chirurgus accersitus est, qui, omnibus per semihoram cum cathetere, licet frustra, tentatis, nihil levaminis ejulanti ægræ præstare potuit. Quam ob rem ad mitigandam torturæ ipsius sævitiam, ægrotans acerbissimis in ventre doloribus cruciata & fere enecta, alterius Chirurgi urbani, artisque satis periti, auxilium imploravit. Ille vero hora decima matutina, cathetere itidem adhibito, urinam tanta copia illico elicuit, ut duarum mensurarum matula omne vix lotium capere potuisset, fluxu dein subsistente. Exinde ægra haud parum levata, eodem die hora secunda post meridiem, totidem urinæ hujus instrumenti ope prorsus dimisit; vesperi autem hora nona auxiliator, eandem navaturus operam, itidem redux, sesquimatulam, urina magna cum ægrotantis molestia educta, simili modo implevit: ita, ut duodecim horarum spatio tres matulæ cum dimidia, singulæ duarum mensurarum capaces, urina fœtida, sanguinolenta & quasi corrupta, completæ sint. Tum die proxime sequenti mane, fœmina ingentes versus inferiora conatus subito passa, quinque circiter mensium abortum enixa est, secundinis simul satis feliciter subsequentibus. Interim mansit Dysuria, magnusque ventris dolor, cum mictu sanguinolento, qui per octo dies adeo urgebat, ut, exorta calculi suspicione, Clarus hujus urbis Lithotomus advocatus sit, qui omnia sollicite explorans, propter prægressam partium extensarum laxitatem, eas duntaxat male dispositas invenit: in ipso autem fœminali tumorem laxum, mollem, vesicalem, vaginam opplentem, detexit. Ex quo tempore a Medicis experientissimis, quorum misera auxilium flagitavit, omnia tam interne, quam externe, ex quibus aliquid boni sperari potuisset, adhibita, nihil profecerunt. Per mensem mulier ita se habens, ob summum, quod aliquando urgebat, mingendi desiderium, lotii aliquid acris, sanguinolenti, purulenti, guttatim expressit; tum vero monstri quid in urethra apparuit. In conspectum nimirum prodiit corpus molle, laxum, rugosum, vesicale, asperum, lapillis quasi conspersum, & membranatim per flexuras, laciniæ instar, digestum, quod sine magnis fœminæ molestiis haud multo post ex urinæ meatu protractum est; tumore, quem proxime in uteri vagina dixi, haud sublato. His deinceps accessit tanta urinæ incontinentia, ut mulier, ob perpetuum ejus stillicidium, spon-*

spongiis in vaginam immissis uti, coacta sit, usquedum, sesquianno ferme præterlapso, hæc affectio denique substitit; & hæc fuit morbosa ægrotantis conditio, in qua Nosocomium, quod hic est, petiit. Symptoma, de quo impræsentiarum maxime conquereretur, fuit Dysuria adhuc superstes, quæ impediret, ne lotium, licet summos semper in mictum tendentes perciperet tenesmos, nisi difficillime, magnoque dolore, circa ultimum mictionis nixum recrudescente, reddatur. Ceterum ægra, naturaliter satis sana, à febricula, qua laborabat, valde debilitata erat, quartana insuper accedente, cujus paroxysmus quater jam corpus turbaverat. Pulsus fuit debilis, febrilis; totum corpus projectum, ac si lecto fuisset affixum; urina flammea, sanguinolenta, fœtida, in qua sedimentum viscosum, crassum, albicans, purulentum, cruoris & saniei particeps, copiose subsidebat; lingua bona; facies pallida; oculi lividi, plumbei; sitis ingens; appetitus imminutus; respiratio commoda; gingivæ optimæ; dolores in pelvi, in reliquo corpore nulli; dejectio alvi naturalis, ingestis quotidie semel respondens. En miram atrocis morbi historiam.

R A T I O C I N I U M.

PRimum ex morbi relatione patet, fœminam in optimo ætatis flore Ischuria fuisse correptam: cui accedit saniffima corporis constitutio, unde viscera, tam χυλοποίησι, (a) quam αἱματοποίησι, inservientia, sana cognoscuntur; id quod postea circa prognosin in primis notari debet.

Fuit urinæ suppressio, cujus vitium in ipsa hærebat vesica, sive Ischuria vera, quæ dicitur illa corporis nostri conditio physica, ubi urina in vesica collecta emingi nequit. Refert itaque isthæc affectio actionem læsam, quæ morbum, seu impotentiam actiones rite exercendi nostras, à statu corporis præternaturali exortam, præsupponit; hinc Ischuria non morbus, sed potius effectus morbi, id est symptoma, appellari debet. Morbus vero hujus symptomatis, si accurate loqui lubet, erit obstructio, sive impotentia transmittendi ea, quæ transmitti debebant. Interim tamen, ut secundum auctores, qui morborum nomina a functionibus corporis nostri læsis (b) sæpe sumserunt, loquamur, Ischuriam, licet minus accurate, morbum, & quidem hic principem, a quo reliqua deinde exorta mala originem duxerunt, nominare licebit.

Pars affecta ex læsa vesicæ urinariæ actione, qua lotium, quod dimitti haud potuit, notabilem in pube tumorem cum magno dolore excitaverat, manifeste intelligitur. Si enim obstructa vesicæ cervix urinam impedit,

(a) Her. Boerhaave *Inst. Med.* §. 350.
(b) Her. Boerhaave *Aphor.* §. 770.

impedit, tum pubes tota intumefcit, atque dolet, multumque urinæ, intromiffo ferro, prorumpit. Ubi vero fuperioribus inhærefcit urinæ ductibus obftructio, in lumbis (a) doloris vel gravitatis fenfus fentitur, notæve affectorum renum antecefferunt: vefica inanis nihil vel dolet, vel tumet, nec quicquam urinæ, adhibito inftrumento, reddit, quare nec ullum quidem mictionis defiderium tunc deprehenditur.

Cauffa hujus Ifchuriæ non tam facile, quam quis putaret, determinari poterit. Nam fi omnes perpendo cauffas (b), quas ut plurimum auctores veram circa Ifchuriam recenfere folent, vix una in propofito cafu fufficiens mihi effe videtur. Quæ igitur hujus affectionis fuit cauffa? difficilis quæftio, quam Medici experientiffimi folvere vix ac ne vix quidem potuerunt. Ut dicam, quæ mea eft fententia, Ifchuriam ab ipfa effe petendam graviditate fufpicor; id quod majori cum probabilitate affirmare audeo, cum uterus non femper in medio (c) perfecte fit collocatus, fed quandoque, licet rarius, modo verfus dextram, modo finiftram, modo anteriorem, modo pofteriorem hypogaftrii partem, magis inclinans, præfertim in utero gerentibus, animadvertatur. Deinde exitus (d) urethræ (e), quæ proxime fub offium pubis fynchondrofi procurrit, neque ita oritur in fœminis a parte pofteriori, neque ita egreditur ab anteriori, quam in viris: qua de re matricem circa quintum, quo Ifchuria incepit, graviditatis menfem, jam multum expanfam, veficæ collum verfus offa pubis premendo, urinam penitus cohibuiffe, concepibile erit. Uterum (f) vero ob fuam, quam geftationis tempore fuftinet, expanfionem, in gravidis fic veram interdum Ifchuriam produxiffe, experientia conftitit.

Lotium tribus vicibus per artem eductum, quatuordecim libras ad minimum complet; quælibet enim matula, duas, uti jam monui, menfuras, quatuor faltim libras communes æquantes, tenebat. Nec concipi poteft, quomodo vefica in corpore gravido absque ruptura, tantam urinæ multitudinem continere queat. Omnis autem urina fuit fœtida, fanguinolenta & quafi corrupta; nec mirum, nimia enim ftagnatione in perfectam abiit putredinem, unde fœtor & corruptio. Sanguinolentia autem, quæ commixto urinæ fanguini debetur, vaforum fanguineorum apertionem indicat. Quando enim urina putrida, acrimonia, copia, diutur-

(a) Lommii *Obfervat. Medic.* Lib. II. p. mihi 224.
(b) Her. Boerhaave *Inft. Med.* §. 821.
(c) Reg. de Graaf *Organ. Mulier.* Cap. VIII. Henr. a Deventer *Ars Obftetric.* Cap. IX. Fig. IV.
(d) Verheyen *Anat. Tract.* II. Cap. XX.
(e) Reg. de Graaf *Organ. Mulier.* Cap. VI. Tab. I. p.
(f) Mauriceau *Traité des maladies des femmes groffes Chap. XV.* Garengeot *Traité des operat. de chirurgie Tom. I. p.* 265. 266.

diuturnave remora, veficam rodit, diftendit, irritat, deterfo muco, fit dolor, inflammatio, fibrarum deftructio, hinc vafa aperta fanguinem, urinam tingentem, exftillant. Porro, fi ea, quæ ad naturalem fpectant mictum, confiderentur, ratio, cur lotium non uno impetu, fed per intervalla, effluxerit, ftatim conftabit. Ad mictionem vero requiritur veficæ actio, quæ eft ejus membranarum contractio, cujus ope fphincter (a) veficæ orbicularis in fuperiori cervicis parte fupra proftatas, fub rectis exterioribus fibris, locatus, paralytice quafi comprimitur, unde urina eadem vi in urethram propellitur & dimittitur. Simulac ceffat illa veficæ actio, fibræ fphincteris, quæ non amplius comprimuntur, quafi relaxatæ fe reftituunt, hinc urinæ fluxus definit. Quæ cum ita fint, concipiamus nobis veficam, qualis illa, durante Ifchuria, hæc in fœmina fuit, id eft, mirum in modum expanfam, in qua prima lotii proruptione fpatium, ut ita loquar, vacuum fit factum, tum fibræ veficæ motrices, naturali tono orbatæ, tam fortiter fe uno momento contrahere haud poffunt, ut per hanc preffionem omnis urina fimul ac femel exprimatur; fucceffive vero, iteratis vicibus, id obtineri potuit.

Abortus, qui hanc veficæ exonerationem fequenti die fecutus eft, ex fitu nexuque matricis cum vefica, apparebit. Uterus enim in infima abdominis parte, regione hypogaftrica dicta, inter veficam & inteftinum rectum (b) interjacens, arterias venasque (c) a fpermaticis, (d) hypogaftricis, (e) iliacis internis (f) & hæmorrhoïdalibus, (g) cum veficæ & inteftini recti vafis (h) cohærentes: nervos vero, tum a pari vago, (i) tum a medulla offis facri, (k) ad veficam & inteftinum rectum tendentes, (l) fufcipit; unde veficam fe valde contrahentem uterum, cum inteftino recto, ob dictum vaforum nexum, fimili modo ita affeciffe, ut poftero die immaturus fupervenerit partus, facile credi poterit. Mortuus autem exiit fœtus, quia embryones circa dimidium geftationis tempus vix vivifcere incipiunt. Verifimile etiam eft, tum minorem

O 3

(a) Her. Boerhaave *Inft.* §. 366. Graaf ibid. Cap. X. Tab. XI. Fallop. *Obfervat. Anat.* p. 440. Santor. *Obfervat.* p. 203.
(b) Graaf ib. Cap. I. Tab. I. a.
(c) Her. Boerhaave *Inft.* §. 664. Euftach. Tab. XIII. 73. 18.
(d) Graaf ib. Cap. I. Tab. I. I. K. L. M.
(e) Graaf ib. T. T. V. V.
(f) Verheyen *Anat. Tract.* VII. Cap. I. Tab. XXXVIII. a. a.
(g) Bartholinus, qui has arterias facras appellat, *Anat. Libell.* II. cap. V. 5.
(h) Euftach. *Opufc. Anat.* Cap. 28.
(i) Vieuffens *Neurograph.* Lib. 3. Tab. 23. 84. 85. 87.
(k) Vefalius *de Fabr. Corp. Hum.* ed. nup. Tom. I. Lib. IV. Cap. X. 25. 26. 27. 28. 29. 30. quibus numeris fex facri offis nervorum paria, ex quibus hi nervi progrediuntur, indicat.
(l) Vieuffens. ibid.

rem fœtus præcocis molem, tum integumenta abdominis a prægressa Ischuria magis relaxata, partum adeo facilitasse, ut fœmina hunc actum ullo fine obstetricis auxilio absolvere potuerit.

Quod ad laciniam attinet, quæ apprehensa trahentisque obsequiosa manui, facile ex meatu urinario prodiit, illam, lapillis, quibus obducta erat, lavando sublatis, nerveam vesicæ membranam constituere, Celeb. Bœrhaave pulcherrime docuit. Vesica enim urinaria ex tribus distinctis, ut Anatomes docet, conflata est membranis, exteriori nempe communi, (a) a peritonæo oriunda, media musculari, (b) diversis fibris (c) constanti, interiori nervea, (d) glandulis mucosis (e) undique scatente, quæ humore mucoso obducta, impedit rosionem ab urina acri, stagnante, futuram. Jam vero ut pace vestra ea, quæ oculis vidi, ingenue fatear, structura, figura, magnitudo laciniæ, cujus iconem hic habetis, assertum hoc verissimum adeo confirmarunt, ut si quis ultra dubitare voluisset, quomodo in physicis convictus talis reddi posset, nescirem. Excoriatio autem, sine qua hujus membranæ excretio concipi nequit, ex paralytica, per gradus inflammatoria, suppuratoria, & ulcerosa dispositione, quam post Ischuriam, interjecto spatio, contraxit vesica, omnino comprehendi potest. Tum vero ob urinam, vesicam fauciam ac decorticatam, irritantem, ingens mingendi cupiditas adest, sic ut teneri urina vix possit, unde subsequens lotii stillicidium, cum aliis hujus generis facile concipiendis calamitatibus, intelligitur; dolor vero pubem & perinæum continuo exercens, qui circa emictionis finem augetur, a contactu & affrictu, quem inflammati, faucii, ac decorticati vesicæ parietes inter se tunc patiuntur, proficiscitur. At enim vesicam certissime fuisse exulceratam, ex urina, cruore & pure commixta, cernitur: nullum enim, ut supra jam dictum est, in renibus vitium, vel calculi signum, adfuit. Quodque interior vesicæ pellicula hac ratione exuviarum in modum abradi possit, id Clar. Ruyschius (f) in puerpera quadam observavit, qui illam perfecte sanatam, posthæc concepisse, feliciterque peperisse, superaddit.

Lapillis undique conspersa fuit lacinia; cujus rei explicationem in exemplo dare liceat: vas qualecumque, in quo sanissimi hominis recens ad putredinem usque lotium asservatur, facta effusione, crusta lapidea (g) intus

(a) Verheyen *Anat. Tract.* II. Cap. 20. Tab. 12. Fig. 4. a.
(b) Verheyen ibid. A.
(c) Eustach. Tab. 12. Fig. 7.
(d) Cel. Heister. *Comp. Anat.* ed. nup. §. 212. Graaf l. c. Cap. 6. Tab. 6. K.
(e) Her. Boerhaave *Inst.* §. 366. Drake *Anthropol.* Cap. 10. Tab. 3. b.
(f) Vid. *Advers. Anat.* Dec. Sec. IX. Tab. 2. Fig. 1. ubi excretæ membranæ portionis iconem exhibet.
(g) Her. Boerhaave *Chem.* Tom. 2. Proc. C.

intus undique cinctum deprehenditur, ita, ut quoties negotium hocce iteretur, toties dicta crusta evadat crassior; quod ut ita sit, vel matulæ diutius usurpatæ, nec mundatæ, dubitare non sinunt. Neque tamen propositum simile nimis claudicare videatur, concipiamus nobis, urinam diuturna retentione putrefactam, mulieris vesicam simili modo obduxisse, tunc lapillorum, laciniæ adhærentium, ortus assequi poterit.

Symptoma, cum mulier dictum intraret Nosocomium, maxime urgens, de quo illa præ reliquis querelans reperta est, fuit urinæ difficultas adhuc permanens. Jam autem ex morbi historia nos non fugit, fœminam per sesquiannum, & quod amplius, jam morbo fuisse conflictatam, priusquam a nobis auxilium petiit. Quæ vero hujus Dysuriæ caussa? omnibus rite perpensis, Celeb. Boerhaave suspicatus est, an forte vesica lotio suppresso mire expansa, ingenti illa, tam lotium reddendi, quam parturiendi pressione, vaginam adeo dilatasset, ut sub ore matricis, ubi minor est resistentia, sacculus sub herniæ vesicalis specie sit formatus; id quod ex tumore laxo, vesicali, in vagina hærente, haud alienum esse videtur. Dysuria vero exinde colligitur, quia omne, quod in hoc vesicæ sacculo stagnat, lotium, extra prementem positum est potentiam, hinc tantum abest, ut vesicæ actio in lotium agat, illudque expellat, ut potius hunc sacculum dilatando emictionem difficiliorem reddat, unde lotium ægerrime semper excluditur. Vesicam autem in gravidis, Ischuria laborantibus, unam vel duas hernias nonnunquam accepisse, Garengeot (*a*) testatur.

Longe aliam, notabiliorem certe, vesicæ herniam, in memoriam hic revoco, scilicet vesicam naturali suo loco excussam, quam Celeb. Boerhaave in Judæo Amstelodamensi ex Ischuria in scrotum delapsam quondam vidisse meminit: cujus rei veritatem mictus comprobat, quem æger utraque manu scrotum tumidum non nihil elevando, & leniter simul premendo, sibi semper facilitare debuit. Interim tamen, ne cuidam id videatur mirum, atque ab ipsa veritate alienum, imo plane impossibile, a Clar. Ruyschio, (*b*) fidelissimo omnium observatore, simile quid contigisse, bis observatum video.

Urina glutinosa, saniosa, purulenta, quæ adhuc memoranda restat, ex ipsa vesicæ exulceratione satis dijudicatur. Sedimentum autem glutinosum, instar ichtyocollæ, cruoris, saniei, purisque ichorosi particeps, quod sub duorum pollicum altitudine urinalis fundum occupaverat, ulcus vesicæ serpens, cum magna humorum jam coctorum, semicoctorum & crudorum in hac parte colluvie, indicavit.

Febri-

(*a*) *Traité des operations de chirurgie* Tom. I. p. 265.
(*b*) *Adverſ. Anat.* Dec. Sec. IX.

Febricula, tam ex veficæ inflammatione, quam puris ichorofi per venas abforptione, exorta, ob majorem fanguinis refolutionem, & quæ hinc pendet, fpirituum diffipationem, quam maxime ægrotantis vires proftraverat; unde pulfus debilis, pallor faciei, decubitus corporis fupinus, expanfis manibus, pedibusve, appetitus imminutus, fitis ingens, oculi plumbei, naturali acie ac vigore carentes, quæ omnia periclitantur, innotefcunt. Quartanam vero intermittentem, quæ his infuper accesfit, frigus hibernum, humores magis condenfans, excitaffe videtur; fi enim febres intermittentes, autumnales, æftate ob calorem folis majorem, qui fanguinem magis refolvit, in perfecte continuas (*a*) abire poffunt, quin vice verfa contrarium obtineri queat, nullus dubito. Febricula tantum non febris vehemens urgebat, unde illæfus fanguinis per pulmones tranfitus, hinc refpiratio commoda.

Lingua, de qua Hippocrates (*b*) recte fcripfit, illam humorum præftantiam indicare, bona apparuit, id eft, fatis humida & bene colorata; ideoque, dum per hanc ad humorum cognitionem pervenimus, ex lingua corporis ægroti multum fæpe difcere licet.

Gingivæ fanæ, rubicundæ, non tumidæ, in quibus nihil fcorbuti deprehendi poterat, cum optimo dentium nitore, certiffimum faniffimi corporis fignum, præbuerunt.

Dejectio alvi bona, quæ feces juftæ confiftentiæ & bene coloratis præ fe fert, naturales hoc in corpore actiones, optimum velut indicium, nondum ceffare, nobis perfuafit.

Diagnofis igitur hujus affectionis fuit corpus antea faniffimum, in optimo vigore atrociffima conflictatum Ifchuria, ubi vefica a lotio retento incredibiliter expanfa, poft paralyticam, inflammatoriam, fuppuratoriam, quæ eam interiori pelliculâ orbaverat, difpofitionem, denique plane ulcerata fuerat, facculo præternaturali in vagina fuperftite.

Prognofis exinde formata, cum multis de cauffis, tum maxime propter facculum veficæ lateralem, urina femper repletum, difficillimam nobis fanationem promifit. Urina enim per fe jam acris, fi diutius ftagnat, talem facile acquirit acrimoniam, ut, ne per hanc nova fibrillarum ftamina prorfus deftruantur, omnino verendum fit. Hæc eft cauffa, cur Hippocrates, (*c*) magnus in arte vir, veficæ pariter ac renum exulcerationes, in fenibus vix fanabiles, pronunciat. Attamen, cum ægra præter faniffimum corporis habitum, optimo ætatis flore gaudens, pro morbi duratione adhuc fatis fortis effet, aliqua evadendi fpes hactenus effulgebat. Jam vero nihil magis in votis erat, quam, fi efficere pof-femus,

(*a*) Her. Boerhaave *Aphor.* §. 752.
(*b*) Lib. VI. *de Morb. vulg.* Sect. V. 15.
(*c*) *Aphor.* Sect. IV. 6.

fernus, ut in vefica aliquid, quod amiffæ membranæ jacturam refarciret, ejusque vices gereret, renafcatur: quo facto ægra perfecte fanata foret. Si vernum innuiffet, ob herbas recentes, quas fertilis tunc terra profert, humores noftros corrigentes, fanatio facilior citiorque fperanda fuiffet; hiems vero, ulceribus quævis fanandis maxime infefta, in cujus frigore & gelicidiis, fato ita regente, hanc curam aggredi neceffitas urgebat, eo cautius in prognofticis agendum effe, jubebat.

MEDENDI METHODUS.

MEdendi methodus, a Celeb. Boerhaave hoc in cafu defperato adhibita, fequentes amplectebatur indicationes. 1. Ut veficæ exulceratio fanetur. 2. Ut priftinum ejus robur reftituatur. 3. Ut tumor vaginam opplens, ne amplius prolabi queat, non modo impediatur, verum fic etiam fenfim magis magisque retropellatur.

Ad primam obtinendam indicationem, eam nempe, ut ulcus veficæ compefcatur, purgans mercuriale hydragogum, utpote præftantiffimum in hujusmodi morbis remedium, pulchre electum eft. Quod fi vero, judice Hippocrate (*a*), axioma fit medicum: ad fummos morbos fumma quoque medicamenta adhibita, optime valere, hoc in malo graviffimo, fortiffimum, quod proxime dixi, purgans præfcribere, Celeb. Boerhaave confultum effe putavit; eo nimirum confilio, ut tentaretur, an forte materia glutinofa, vitrea, in vefica hærens, incidi, refolvi, eliminari, nec non diathefis ulcerofa corrigi poffit. Fuit autem purgans hujusmodi: *Rec. Mercurii præcipitati albi grana duo, Radicis Jalappæ grana quindecim, Scammonii grana fex, Sacchari femi-fcrupulum, mifce, fiat diu terendo in mortario vitreo cum piftillo vitreo pulvis tenuiffimus, mane hora feptima, vacuo ventriculo, cum aqua fumendus.* Cur autem Celeb. Boerhaave, hodiernorum medicorum facile princeps, mercurium præcipitatum album, qui interne, ob nimiam efficaciam, fumma cum circumfpectione femper propinari debet, mercurio fublimato dulci & mitiori & tutiori prætulerit, cuilibet fatis patebit, fi modo confideret, unicum præcipitati albi granum plus præftare granis viginti quinque mercurii dulcis. Hic vero tanta copia ingurgitatus, falivationem fic dictam certe excitaffet, quæ a duobus præcipitati albi granis, in corpore haud remanentibus, tam facile vereri nequit. Neceffe admodum eft, ut talis pulvis teratur in mortario vitreo, non in æneo, nec ferreo, cum piftillo vitreo; fin fecus, æger in artis artificisque opprobrium, loco medicamenti venenum accipere poteft, quia cuprum æque ac ferrum, dum fa-

(*a*) Aphor. Sect. 1. 6.

cilius, quam ipſe mercurius, ab acido nitroſo huic adhærente ſolvitur, in vitriolum ſumme emeticum abit.

Nunc ut de effectu, quem purgans laudatum præſtitit, pauca dicam, triginta & plures alvi dejectiones illud ſecutæ ſunt, cum quibus ingens ſemper aquæ quantitas ex veſica prodiit, haud ſecus, ac ſi ptyaliſmi ſpecies inferiora occupaſſet. Tantam vero in melius mali mutationem conciliavit purgans, ut tribus diebus poſt rurſus ad illud, veluti ſacram in his morbis anchoram, Celeb. Boerhaave confugiſſet, niſi major virium jactura a priſtino purgante adhuc ſuperſtes, per aliquot dies ab eo abſtinere, indicans fuiſſet. Tum vero haud minori cum fructu repetitum eſt purgans, ita tamen, ut, ne corpus jam debile nimis turbetur, unicum tantum hujus mercurii granum illud ingrederetur, formula priori ſequentem in modum mutata: *Rec. Mercurii præcipitati albi granum unum, Rhei ſemi-ſcrupulum, Reſinæ Jalappæ grana tria, Scammonii grana ſex, miſce, fiat pulvis, ut ſupra ſumendus.* Huic purganti ad motus in corpore nimios compeſcendos, ſequens, quod practici in arcanis habere ſolent anodynum, eodem die ſumendum, adjunctum eſt: *Rec. Aquæ ſtillatitiæ Florum Rhœados unciam unam, Opii puri granum unum, Syrupi Diacodii drachmas duas, miſce, fiat hauſtus veſperi hora ſexta purgationis die ſumendus.* Qui deinceps una cum purgante, per tres ſeptimanas, ſeptimo quovis die, incredibili cum fructu iteratus eſt.

Ut ſecundæ ſatisfiat indicationi, ſcilicet, ut veſica priſtinum acquirat robur, Celeb. Boerhaave proficuum fore exſtimavit: 1. Ut veſica, ne urinæ multitudine nimis diſtendatur, quam ſæpiſſime evacuetur. 2. Ut veſica, tamquam corruptorum humorum ſentina, blandos ſemper humores accipiat. Prior indicatio poſtulavit, ut mulier omni ſemihora lotium redderet; poſterior autem ut decoctum blande detergens, acrimoniam temperans, traumaticum præſcriberetur. Sic enim impedimentis prudenter ſublatis, priſtinam veſicæ conſolidationem ſperare licebat. Verum decorticatam veſicam nova quaſi pellicula intrinſecus obduci poſſe, nobis fidem facit Dyſenteriæ ſanatio, quæ in eo conſiſtit, ut crebrioribus alvi fluxionibus deraſa ſæpe inteſtina, amiſſam tunicam, villoſam dictam, prorſus acquirant.

Si in rerum opulentia fuiſſemus, decoctum parari potuiſſet, ex carnis vitulinæ juſculo cum oryza, ſimilibusve, quæ temperant, nec alcaleſcunt, additis ſubacidis, ut vino Rhenano, vel ſucco citri, & hujus generis, ad gratum acorem, aliis. Inopia vero hic urgens, medicamenta quævis lauta exſpuit, quam ob rem prioris efficaciam ſupplens, minus tamen pretioſum decoctum, concinnatum eſt: *Rec. Radicis Bardanæ uncias quatuor, Eryngii, Scorzoneræ ana uncias tres, Nitri puriſſimi drachmas duas, inciſa & contuſa coquantur per horam cum aqua, quibus adde Radicis Glycyrrhizæ unciam unam, ebulliant iterum parum, tum decocti libras quatuor exhibe, de quo ſumat omni hora diebus a purgatione liberis*

liberis unciam unam calide. Quod decoctum cum purgante hac ratione ufurpatum ; paulo poft tantum effecit, ut pus in urina hærens non modo imminutum, verum diathefis ulcerofa etiam demulcendo multum correcta, itemque dolor vefic æ jam valde fedatus fit.

Quod ad ultimam fpectat indicationem, ad faccum nimirum præternaturalem coercendum, Celeb. Boerhaave ægræ, ut fpongiam ficcam huic negotio accommodatam in pudenda immitteret, ficque hoc tumidum fenfim retruderet, confuluit. Hoc confilium, poftquam fœmina illud per aliquot menfes erat fecuta, tumorem adeo imminuit, ut, cum antea pugni minoris magnitudinem fuperaret, jam mole fua vix nucem juglandem æquaret.

His omnibus fequenti confultatione a Celeb. Boerhaave mixtura quædam, putredini refiftens, addita eft. *Rec. Aquæ ftillatitiæ Fœniculi uncias quatuor, Opii puri grana quatuor, Spiritus falis dulcis fesquidrachmam, Rob Sambuci unciam unam, mifce, fumat omni bihorio, fi non dormit, cochleare unum.*

Alimenta quæ fumfit, fuerunt ex vegetantibus, acefcentibus, fermentatis, fimilibusque, lotium minus acre & fœtidum reddentibus.

Hac ratione ægra mutatis tamen iis, quæ pro morbi ftatu, & fymptomatum præfentia, mutanda erant, tredecim feptimanarum fpatio ita convaluit, ut prioribus ex fymptomatibus vix unum fupereffet. Urina enim nihil vel fœtidi vel fanguinolenti amplius continens, fere naturalis fuit, excepto fedimento, quod perpaucum, æquabilius longe, minusve cohærens ; adhuc reftabat. Vefica quoque nunc adeo roborata fuerat, ut lotium per bihorium & commode retineret & fine dolore excerneret ; manifefto indicio ; haud levem veficæ confolidationem jam factam fuiffe. Non amplius febricitabat : & quartana poft primam purgationem ftatim ceffaverat ; nam mercurius fanguinem adeo refolvit, ut ille fanguis amplius effe fere definat. Pulfus erat optimus, non febrilis, ut antea ; vires, ut federe, ftare, ambulare, aliisque officia præftare poffet, fufficientes. Sitis parva ; appetitus modicus ; facies bona ; oculi naturales ; paucis omnia & vitalia & naturalia optima.

In hoc morbi decremento, ob mores malignos, aliaque filentio prætermiffa, quibus mulier, cum fe meliorem fentiret, hoc beneficio plane indignam fecerat ex Nofocomio difcedere debuit. Quid poftea cum ea acciderit, ignoro. Hoc certe, naturalis & fimpliciffima ifthæc medendi methodus, quæ tam mira jam effecerat, fi ulterius in illa prudenter perfiftere licuiffet, omnia, quæ ad perfectam quid conferre potuiffent fanitatem, fperanda feciffet.

Quibus intellectis ad quæfita, quæ fequentur, refponderi poterit : Quæ Ifchuriæ atrociffimæ fuit cauffa ? Quænam inde fecuta funt ? Cur mulier, vefica exhaufta, fequenti die peperit ? Unde diuturna urinæ difficultas ? Unde fubfequens ftillicidium ? Quæ fuit pars affecta ? An cal-

culus adfuit? nec ne? Quid tumor vaginæ præternaturalis? Cur lotium per artem eductum, non uno impetu ſed diverſis vicibus effluxit? Quid fuit lacinia? Quid lapilli eam cingentes? Cur dolor perpetuus in pube? Quare is circa ultimam augetur emictionem? Unde febricula cum quartana ſuperveniente? Quæ Diagnoſis? Qualis Prognoſis? Quot medendi methodus agnoſcit indicationes? & quales? Cur purgans ex mercurio præcipitato albo, non ex dulci, eſt paratum? Qualem illud fructum præſtitit? Cur febris quartana poſt primam purgationem illico ceſſavit? Illa & id genus alia quæſita ex dictis facile intelligi poſſunt. Et hæc ſunt, quæ circa hanc obſervationem, auditu memoratuque digniſſimam, in lucem edere haud abs re putavi.

Quod reliquum eſt, ſi quis eſſet, qui, in explicandis corporis noſtri effectibus phyſicis ac mechanicis, me hinc inde nimis properaſſe, objiceret; hoc forſan; quæſo, haud inique feras; ſi autem ubinam invitus erraverim; ignoſces, cogites me hominem eſſe; ſin vero ea, quæ pro virili parte ſcripſi, cuidam haud arriderent; conſideres, quam ſit carpere facile, difficile ſæpe meliora proferre; quantum denique uni poſſe viro placere.

T A N T U M.

EXPLICATIO FIGURÆ.

Exprimitur hac figura, quantum fieri potuit, ad vivum lacinia una cum vitro, in quo illa, liquoris appropriati ope, a chirurgo hic loci hactenus aſſervata, in poſterum quoque aſſervabitur.

J. BAPT.

Tab. XIV.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. pag. 116.
KOCH AFFECTUS RARISSIMUS.

CXVI.

J. BAPT. LUDOVICI CHOMEL

ET

J. FRANCISCI CLEMENTIS MORAND,

THESIS IN HÆC VERBA

ERGO TUMIDIS HÆMORROIDIBUS HIRUDINES.

Parisiis 1750. Mart.

I.

HÆmorroides ἀπὸ τῦ αἷμα & ῥέω, ſanguinem fundo, ſignificant ut plurimum venas quæ ſunt in ano. Nomen illud ſortitæ ſunt quia ſæpius ſanguinem fundunt, vel ab ipſo præter modum diſtenduntur. Cæcas dicunt vel apertas. Cæca ſive lateat intus, ſive ad marginem ani turgeat, ſanguinem non reddit, ſed illo plena tumet. Aperta dicitur quæ vel extra ſedem prominens, vel oculis non ſubjecta ſanguinem effundit. Aliquando etiam hoc nomine donantur venæ circa uteros mulierum, eodem naturæ molientis impetu, ſanguinem profundentes. Raro ante pubertatem invadunt: ineunte vero ætatis fervore, ſanguine purpureo exundante, juvenibus ἀφροδισιάζειν incipientibus, proſilire ſanguis æſtuat, & quemadmodum mulieribus menſtruæ fiunt purgationes, quæ, ſi quacumque de cauſa non fluant, miſeras mulieres variis male torquent affectibus; ſic Viris increſcente adoleſcentia quibus ex naribus vel ex hæmorroidibus ſalubriter non erumpit ſanguis, frequenter, pronunciante Hippocrate, accidunt acutiores affectus, ſanguineum ſputum, cæphalalgia, febris putrida, magni abceſſus; ideoque ad pubertatem accedentibus, febres magis diuturnas prænuntiat dictator noſter, aſſeveratque hæmorroidum fluxu laborantes neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagædena, neque furunculis & . . . . neque forſan lepra, fortaſſe autem neque aliis corripi; adeo ſolvendæ plenitudini & eluendæ cacochymiæ opportuno hæmorroidum fluxu natura potiſſimum conſulit. Intelligat igitur medicus ſalutiferam hanc nunquam cohibere vel ſupprimere evacuationem, naturam ſequi ducem; hanc utiliter operantem non turbare, laborioſe parturientem non offendere, huic ſatius,

 ubi

ubi præfens artis fuæ requiritur induftria; methodo tutiori auxiliatricem præbere manum.

II.

Non languidam folum juvare, fatifcentemque erigere, fed plethora redundantem expedire; altius fuccrefcentem naturam minuere, artis medicæ nunquam ceffans debet effe meditatio laborque; quod vero, noftra quidem fententia, fplendidius nunquam elucefcit, quam in hæmorroidum curatione. Cum etenim hæmorroides fint grandioris naturæ molimina, vel exundantem, vel corrigi nefcium humorem foras pellere ambientis, has placide fluentes finat effluere medicus; tumidas & dolentes leniat; alvum molliter fubducat, excrementorum pondus levet, horum duritiem acredinem-ve diluat; prefcribat interius fyrupum violaceum, ferum lactis; caffiæ medullam; & . . . . blandiatur exterius cum decocto foliorum lactucæ, hyofciami, betæ, cæterifque hujus generis medicaminibus, fub fomenti, fuffitus vel cataplafmatis forma; fuo denique loco, fi fieri poffit, reftituantur, molliterque repellantur hæmorroides. At illas caufticis adurere; fectione fupprimere; ligatura cohibere; naturæ quippe adverfum, nefas fit. Hæmorroides cum haberet Alcippus (Libro 4°. epidem.) à curatione prohibebatur; per chirurgiam excifæ funt, æger infaniit, & acuta fuccedente febre, ceffavit. Lariffæ Eudemus (Libro 5°. epidem.) intempeftive per chirurgiam curatus eft. Excifis hæmorroidibus & producto cancro in parte in qua fuerant excifæ, fæviit febris ad mortem ufque. Apud Hollerium vidiffe fe meminit Duretus epifcopum, cui protuberantia erat in ano, quæ colore & confiftentia cutim naturaliter conftitutam referebat. Chirurgi fuaferunt ut conftringeretur accurate ut excideret; negabat effe faciendum Duretus, huic nulla falus fperabilis, innumeræ vero calamitates accidere poffe videbantur, lino tamen conftricta eft ut moreretur & excideret. Ecce doloris nata eft acerbitas, & in convulfionem incidit miferandus æger. Illud eft, inquit Duretus, manu chirurgica curare fed non eft fanare. Qua quidem mente olim impulfus Hippocrates aphorifticas hafce leges fancire non dubitabat. Ab hæmorroidibus diuturnis curato, nifi una fervetur, periculum eft hydropem aut tabem accedere . . . . . à fuppreffis hæmorroidibus infania . . . . . melancholicis hæmorroides fupervenire bonum; non folum, ut ait Galenus, ratione evacuationis; fed refpectu peccantis humoris qui evacuatur; cur non etiam ratione loci quo celebratur & perficitur evacuatio; & ratione partium quibus fubjacet? Illa eft tutior breviorque via qua fe tentat explicare & expedire natura; dum fanguinis exonerationem immediate & directe per ea quæ impediuntur movens, movet facilius tutiufque quam fi traheret e longinquo & per infolites vias.

III.

III.

Quandiu ſtatis temporibus & periodis fluere non deſinunt hæmorroides, eadem eſſe debet ratio ac de menſtrua mulierum purgatione : naturæ auſcultandum. At vero ſi non fluant vel ſi fluere conſuetas inſpiſſans quævis cauſa, aut rudis medicaſter tardaverit, languet corpus, imminuitur appetitus, ſæviunt in inteſtinis tormina, lumborum adeſt gravitas, cephalalgia torquet, cæteræque bene multæ ingruunt ægritudines malorum irritamenta. Si duræ & tumidæ hæmorroides quas cæcas latini vocarunt, inteſtini recti actionem ita impediant, ut perpetua vellicatio cum ardore pruriginoſo orificium recti premat, pungat, atque, vel minimo motu, vel cum alvus deponitur, recrudeſcat, acerbiſſimus tunc exoritur dolor: morbo invaleſcente, vicinæ tument dolentque partes, afficitur veſica, urinæ ſecretio tardatur, ardet uritque inflammatio; cum dolore immani advenit ſuppuratio, & ſerpente malo fiſtula producitur, eo perfidiæ & periculi plena magis, quod cuniculos in pinguedine & opima carne agens, creſcere eundo & ſtr ges edere peſſimas ſit in promptu; ſic pari fere modo luem veneream non apta nata procreare quæ ad vota fluit gonorrhæa, vel, ex ſpiſſitudine & acredine humoris male fluentis ſuſpenſa, vel quod magno vertitur arti opprobrio, ex artificis imperitia, putida meretrice, ni fallimur, nocentiori ſuppreſſa, vel perverſo injectionum uſu in ſanguinem reflua, vel incongruenti draſticorum adminiſtratione devia, varia nefandæ luis nunquam non acceſſit advocatque ſymptomata. Ubi igitur maxime tument hæmorroides, ſanguinique moras nectunt, digitis butiro recenti inunctis molliter impellentibus, reſiſtunt, medicamentis emollientibus, doctam artem ſuperante malo, non cedunt; confugiendum eſt, ad eam medendi methodum, quæ ex ætate, temperamento, ſexu, anni tempeſtate. viſcerum abdominalium ſtatu, humorun craſi, vaſorum tumentium natura, colore, ſitu, functionibus &.... præſcribenda venit. Cavendum imprimis ne refluus ſanguis maſſam inficiat, viſcera contaminet, vaſa reddat immeabilia, œconomiamque ſubvertat. Nec cum germanis ad pilulas aloë, ſenna, colocynthide, gummoſiſque medicaminibus turgidas enemata-ve acria recurrendum cenſemus; noſtratum viſceribus adverſuntur. Geſtent veſte qui voluerint, ſcrophulariæ tuberculos, caſtaneas indicas; chelidonii radices, ari bulbum, cardui hæmorroidalis gallas, hæc illudimus mulierculiſque linquimus excolenda. Mollia, dulcia, anodina probamus. Pinguia incraſſantia, unguenta, emplaſtra, aſtringentia, ſpirituoſa, cauſtica non ſuademus. Quid agendum ergo? Quo ſe vertendum? An uſtio uſurpanda? Cruſta occæcantur, calloque indureſcunt partes quibus neceſſaria eſt lubrica mollities quæ ſanguini impellenti cedat & abundanti faveat perſpirationi. An ferro adaperiendæ

dæ hæmorroides ? Exquiſito ſenſui quem natura recti inteſtini extremis præſertim impertiit fibris ita adverſatur ferrum, ut nunquam niſi maxima urgente neceſſitate admovendum ſit, vetat etiam tumoris ad inflammationem vergentis natura & ſanguinis intus coertici præſentia; quis aliunde fluxum ſiſti forſan indocilem non verebitur ? At ligatura nodum ſolvere remque expedire conſulis. Naturæ profecto non obtemperas; naturam non imitatur ea medendi methodus quæ duram inducendo cicatricem, novos (occaſione data) obices ſanguini poneret, locumque calculo, lienis duritiei, hepatis obſtructioni &...... ideo daret quod ſpontaneam impediret naturæ purgationem. Ableganda igitur perniciosa hæc methodus quæ hæmorroideam tollendo varicem, corpus auxiliatori ſacculo defraudat, nec ſatis eſt; pellendum quo natura vergit, quo conſuevit ducere, eo ducendus eſt humor, hinc eſt quod venæ ſectio non ſemper tuta ſit e brachio, tumentibus hæmorroidibus, quæ naturæ non reſpondet votis. Non etenim à ſola vaſorum depletione, horumque vacuatione pendet hæmorroidum non fluentium curatio, requiritur vacuatio κατ' ἴξιν id eſt e directo, idcirco ſane majores noſtri, cucurbitulas, ſcarificationes, frictiones, ſinapiſmum, deurticationem, veſicantia, epiſpaſtica, fonticulos, cauteria, uſtiones, ligaturas frequenter in plurium morborum curatione adhibebant, ut materiam morbi in ipſamet parte oppugnarent, vacuarentque κατ' ἴξιν. Recentiores vero ex detecto ſanguinis circuitu, ex intellecta legum hydraulicarum mechanice, ſolam venæ ſectionem celebrandam ſufficere, cæteriſque medendi rationibus, quibus poſſit ſanguis minui, anteponendam eſſe exiſtimarunt, quod una ſublevata corporis parte cæteræ brevi, favente ſanguinis circuitu, expediri credantur; quaſi vero in humano corpore, ægroto potiſſimum, ad lancem & ſtateram ſemper ille exerceretur mechaniſmus, fluidorum æquabilis perficeretur motus, ſolidorum inconcuſſus vigeret elater, quem levior turbat cauſa, leviſſima ſæpe deſtruit. Quidquid ſit, rationi & experientiæ conſonum magis videtur, tumidas hæmorroides adhibitis ſanguiſugis aperire.

IV.

Hirudo græcis βδέλλα à ſugendo, apud latinos ſanguiſuga, inſectum eſt paluſtre, oblongum, reptile, tranſverſis lineis diſtinctum, ore ſubrotundo ac veluti calloſo inſtructum, quod extenſione & contractione ſui corporis lubrici, vermis inſtar, tractu volubili incedit. Hirudo paludoſa, ſubrufa, fulva, nigreſcens, obſcure maculoſa; craſſiori figura & longitudine, deterioris notæ cenſetur; ſubviridis vero ſplendore quaſi ſtriato, dilutiore, flaveſcente, fluviatilis vel rivulorum incola, tereti forma probatur & præfertur. Diu nihil paſta, ſicco ſervata vitro, admovetur, digitis molli linteo indutis, abſterſo vel leviter perfricto corporis exſugendi loco, ſatiata ſponte delabitur, partem dimittens, vulnuſ-

vulnusculo quasi triangulari commorsum; plures admoventur ubi larga sanguinis requiritur evacuatio. Dicunt etiam hirudinum caudas secundum fibrarum longitudinem esse amputandas cum jam sanguine repleri incipiunt, ut sanguinem tardius exsugere desinant, guttatim tunc stillat sanguis, suppolito, ut ajunt, vasculo; quod quidem observare nunquam nobis contigit. Animalculum etenim illud doloris vel levioris impatiens, derepente, si forcipe caudam attingas, vulnus dimittit. Ubi sat sanguinis exhauserint hirudines, tabaci fumo afflatæ, pauco sale vel cinere calenti, vel urina asperse, facile cedunt, caduntque, mox in recentes aquas, & sæpius renovandas transferuntur, at tarde novo infligendo vulneri idoneæ sunt, ob crassitiem nutrimenti quo diu turgent. Horum antiquus est in medicina usus, meminerunt quippe Græci, Arabes, Latini, Galenus, Plinius, Rhasis . . . . . hinc etiam cecinit Poeta.

Nec missura cutem nisi plena cruoris Hirudo.

Deficientibus chirurgis, vel exiliori vasorum diametro sectionem dissuadente, venæ sectioni mirum in modum succenturiantur. Referente Rhazi (lib. 36. cap. 3.) Hirudines tumidæ faciei rubrum colorem seu tineam rubicundam suctione profligarunt. Narrante Zacuto, inveteratis fædatæ faciei pustulis quadraginta admotæ hirudines curationem morbi absolverunt. Phrenitidem ex lochiis retentis quatuor ad uteri vicinia admissæ hirudines, præmissis incassum venæ sectionibus, sanaverunt, epilepsiam ab eadem ortam causa mitigarunt. Cephalalgiam & vertiginem venis retro aures inductæ, composuerunt: periculosam linguæ intumescentiam hirudinum exinanivit suctus. In ophtalmia pertinaci, oculi angulo, inferioribusque palpebris & temporibus maximo cum successu admotas vidimus hirudines. Nasi ruborem inhonestum datum est auferre unico hirudinis favente suctu. Quid plura? Dicendi non esset finis, si quæ passim apud authores, Stalhium imprimis, passim traditione, propriave experientia de efficaci hirudinum applicatione innotuerunt, liceret ennarrare; sed qualiscumque sit hujusce animalculi usus, pro sublevandis quamplurimis ægritudinibus, nullibi præstantior est quam in ani tumentibus venis; quod nullibi utilitatem magis eximiam, laboranti naturæ conferant, quam cum natura monstrante viam, fluxum sanguinis promovent. Ibi tuto, libere, commode, e directo, sanguis evacuatur, & tunc abscinditur radix, ut Stahlii verbis utar, omnium affectuum circa regiones corporis inferiores. Sic bilis orgasmum, sanguinis exuperantiam, melancholiæ furores, renitentis abdominis tumorem, hepatis obstructionem, lienis duritiem, quartanas rebelles, pertinacem ischiadem, morbum hypochondriacum, nullo medicaminum generi cedentem, sæpius exasperatum, vagam arthritidem, sola hirudinum admo-

admotio, vel tumidis hæmorroidibus, vel ipſiſmet ani marginibus, debellavit, fugavitque.

V.

Nihilominus anceps dubiuſque hæres; exiſtimas cum Galeno, Mercuriali, Alexandro Maſſaria, vulnus ab hirudinibus inflictum eſſe anguſtius, quam ut poſſit craſſitudo ſanguinis exire, partemque fluidiorem tantum erumpere; pro certo tenes ſanguinem eum attrahere hirudines, qui carni adjunctus eſt, non qui in imo continetur corpore: at vero ut irruenti ſanguini pateat liberior aditus, foramenque, licet tenuiſſimum, dilatetur, pars ab hirudine commorſa, ex Oribaſii præcepto, molli ſpongia fovetur, balneo aquæ dulcis & tepidæ irroratur; admovetur etiam, ſi neceſſe ſit, cum Galeno, Hollerioque noſtro, cucurbitula quæ ad libras plures ſanguinem cogit effluere, quæ quidem largior raro convenit evacuatio; ita enim aliquando abundanti rivo ex hæmorroidibus fluit ſanguis, ut ad cauſtica & aſtringentia, cum Hippocrate & Galeno confugiendum ſit, ne adveniant cachexia, tabes, hydrops. Ex toto igitur ſanguinem trahunt hirudines quæ trahunt ex hæmorroidibus, non vero unicum qui carni adjunctus eſt. Quare autem cæcis tumidiſque hæmorroidibus applicandas hirudines tam animoſe cenſemus? quod ſalutifera ea ſit evacuatio quæ naturæ congruit, quod ſecura quæ trahit e directo, quod utilis quæ peccantem humorem per breviorem viam educit, quod neceſſaria quæ ſanitatis ſervat integritatem, imminentes morbos antevertit, præſentes, herculeos quamvis, debellat & ſanat. Novimus mulierem ita aſcite laborantem, ut ad paracentheſim multoties celebrandam coacta confugere, curaretur ad tempus, non ſanaretur. Ecce autem artem docente natura, curamque ſuſcipiente, larga derepente advenit hæmorroidum vacuatio, ægramque liberavit ad annos. Vidimus mulierem annis triginta novem natam, aſthmatis paroxiſmo, variantibus anni tempeſtatibus, ſuffocatam, hepatitide ſæpius laborantem, nephritico quandoque dolore divulſam, colica modo inteſtinali, hiſterica modo fatigatam, hiſque affectibus variis eo magis obnoxiam quod ob hereditariam & vagam arthritiden, cum puerili ſcabie ſuppreſſa, conjunctam, tota nervorum compages ſævum in modum leviſſima de cauſa doleret, & ſpaſmodice torqueretur. Huic miſeræ mulieri ortu nobiliſſimæ, ingenio ornatæ, animo plenæ, fortis dignæ melioris, toties a pueritia repetita fuerat venæ ſectio, ut vaſa omnia cubiti, radii, carpi, pedis lanceola fœdata, & quaſi conciſa operationem licet indictam omnino rejicerent. Hanc in aſſueto diverſorum ſymptomatum paroxiſmo viſitans, cum inveniſſem dolente abdomine, hepate tumido, diaphragmate quaſi ſurſum retracto (ſæviebat acriter aſthmatis paroxiſmus) exiguoque pulſu laborantem: ecce natura, tantis, etſi oppreſſa

&

& fatigata fymptomatibus per tumidas hæmorroides fublevare fe enixa eft, mihique quid præfcriberem incerto, monftravit viam. Protinus occafionem arripiens elabi promptiffimam, admovendas hirudines juffi. Vix fanguis fluere incepit, fpiffus, fœculentus, atro rubefcens, cum fubito pulfum revivifcere, ventrem deprimi, urinas cieri, diaphragma defcendere, aërem fpirari, hepatis regionem elevari, fecretiones uno verbo redintegrari & quod fauftum magis nec fatis prædicandum, hæc omnia fymptomata non ad menfes ut olim cum balneis, venæ fectionibus, temperantibufque medicamentis, fed ad annum & amplius folis admotis hirudinibus, folo fluxus hæmorroidalis promoti beneficio conticuere, & quæ per plures annos in fella brachiata, noctes infelix erecta perdiderat, lecto nunc fana decumbit; adeo verum non quantitate evacuati fanguinis, fed qualitate, fed electione loci per quem extrahitur fanguis naturam ægrotantem juvari atque fublevari. Curavimus virginem annis viginti quinque natam, quibufdam abhinc annis ob menftruæ purgationis tardantem fluxum, colicis doloribus nephriticam, uterinamque colicam fæpe referentibus, ita vexatam, ut pluries noctu e lecto pulfus auxilium & opem laturus currerem. Lacerabant miferam diftenti ventris tormina; torquebant fævum in modum femianinem vomitus horrendi; venæ fectiones innumeras, fomenta, olea, victum tenuiffimum, cæteraque hujus generis medicamina, vix favente fucceffu præfcripferam. Balnea aquæ dulcis, ad menfes quavis die per quatuor horas, ufurpanda cenfueram, ut tumens & acriter renitens univerfum abdominis fpatium mollirem & redigerem; vix ægra tepidæ balneum aquæ fubierat, cum aquam proprio calore ita recalefceret ut plures aquæ fituli alternatim in balneo projecti, illud vix temperarent. (Quem vifceribus æftum!) Emulfiones, ferum lactis, & id medicaminum genus incaffum adhibebantur. Incendebant narcotica, non fedabant, aftringebant non aperiebant aquæ martiales, humores rarefaciebant non pellebant fulphureæ & thermales. Venæ fectionem non femper admittebat debilior pulfus; à fpiffo & vifceribus abdominalibus hærente fanguine univerfa fymptomatum cohors ut plurimum ducebat originem; at maffam hanc penetrare, vaforum mæandros permeare, hoc opus hic erat labor; cæca modo interius, exterius modo, tumebat hæmorroidum congeries, ftrictamque pertinaciter alvum reddebat ftrictiorem. Hirudines igitur pluries admovendas eo confidentius præfcripferam, quod ab ipfifmet abdominalibus vafis fanguinem, eliciendum effe fortiter perfuafum haberem; at nefcio quo fuffufa pudore puella renuebat acriter, per annumque fere integrum pugnaverat; fed atroci multotiefque recidivo victa tandem, & fere confecta malo, nullamque aliam à nobis fententiam quam enixe poftulabat accipiens, hirudines admoveri permifit; quæ quidem ita profpere fucceffit operatio ut dein-

de quavis die, quavis hora Hirudines invocaret; has amicas appellaret, precibusque admovendas efflagitaret, donec perfecte sanata fuerit, Hirudinum plusquam quinquaginta admotione trium mensium intervallo. Quidni igitur concluderemus?

Ergo tumidis Hæmorroidibus Hirudines.

CXVII.

J. HIERONYMI LAPI,

DE

CURATIONE STRANGURIÆ CONTUMACIS FREQUENTEM, MALEQUE TRACTATAM, GONORRHOEAM CONSEQUENTIS

DISSERTATIO.

Editio altera retractata & aucta &c. Romæ 1754.

INter plurima, maximeque hominum generi utilia, quæ paucis ante fæculis medicorum ingeniis reperta funt, jure, ac merito magni habendæ videntur regulæ, & modi, quibus exitiali morbo medemur, quem fyphilidem, morbumve gallicum appellant. Jam a pluribus dictum de argento vivo, ab aliis dictum de radice falfæ parillæ, cæterifque pharmacis huic pefti propulfandæ accommodatis. Etfi vero ob rectam eorum adminiftrationem, totam ab infecto corpore receffiffe fyphilidem, frequenter novimus: tamen nonnullas humani corporis partes, ita ipfius potenti viru, & medentium imperitia non femel affectas vidimus, ut ad priorem illas integritatem reftituere, viri peritiffimi minime potuerint. Ea in cæteris morbi hujus reliquiis deterrima affectionis fpecies numeranda eft, quam alii *carunculam urethræ*, *&* *carnofitatem*, alii *ftranguriam contumacem*, *frequentioris gonorrhææ pedifequam* nuncuparunt. Eandem patientes, fæpe, at ægerrime micturiunt, quandoque urinæ effluxus non fine vitæ difcrimine omnino impeditur, & puris aliquantulum ab urethra, quam ardores, & punctiones interdum excruciant, fere continenter defluit.

Huic fanandæ multiplices curandi methodos jandiu folertes medici excogitarunt, fed multæ ipfarum periculis, curifque refertæ funt, inanes aliæ, aut certe ejufmodi, ut nonnifi precaria, brevique duratura levamina adferant, ac propterea a re medica, ipfifmet novorum remediorum fautoribus, inventoribufque confentientibus, plane exulare jubentur. Porro fi unamquamque, ab iis defcriptam, methodum velim enarrare, multus effem, & mihi prorfus deeffe viderer, qui, cæteris omiffis, tutiorem aliam, pluriefque feliciter tentatam, exponere hac mea elucubratione decreverim.

Quam in rem illud primo animo recolendum arbitror, ante fæculum 15. hanc ftranguriæ fpeciem Europæ incolis haudquaquam patuiffe, quam fubinde, ceu venereæ luis, ex America ad nos tranfvectæ, propaginem, doctiores medici exiftimarunt. Quamvis hunc morbum aliunde deduci, negare plane non aufim; tamen ipfemet, præftantium quoque virorum teftimoniis innixus, neminem, hujufmodi ftranguria laborantem, adhuc a me cognitum effe memini, qui ante fyphilidem non acceperit, & urethræ, ob frequentem gonorrhœam tabefcenti, noxios liquores, ex acidis, aufteris, aliifque paratos, antea non infuderit. Quare fæminas, patientes gonorrhœam, quæ facilius externas pudendi partes, & uteri vaginam, quam urethram inficit, neque fimilia in hunc canalem, virili laxiorem, brevioremque, ingerentes, vix unquam in *carnofitatem* incidiffe, non ignoramus. At cum mares ubique huic morbi generi fpectentur obnoxii, & cum canalis, urinam e vefica ducendi caufa fabrefactus, atque finitimæ huic partes, primam, & propriam ægritudinis fedem fuftineant,

neant, tum ipſius canalis, tum finitimorum locorum brevem præmittam deſcriptionem, lecturis, ut ſpero, non ingratam, rei autem noſtræ futuram valde conducentem.

Itaque, urinæ, & feminis maſculini effluxui accommodatum, fabrefecit natura canalem, cui nomen urethra, amplitudine parvum calamum, ſcriptorium haud excedentem, longitudine varium, non omni ex parte rotundum. Adhæret urethra ambobus cavernoſis corporibus, mentulæ extumeſcentiam conciliantibus, ipſius portiuncula ad veſicam excepta, a cujus hiatu anteriori, vulgo collo, producitur. Anatomie in primis obſervat in urethra ſpongiis aſſimile corpus, pyriforme, cognomento bulbum; hic inferæ, convexæque illius hæret parti, atque exinde diviſus, ei circumvolvitur. Prior urethræ pars membranacea innititur albidæ cuidam maſſæ, duriuſculæ, caſtaneiformi, inter veſicam urinariam, bulbumque ſitæ, græco vocabulo προστάται, quod locum veſiculis anteriorem ſonat, & plurali numero dicimus, quia binos lobulos, canaliculo, ſuperne ducto a baſi ad verticem, diſtinctos efformare, videntur. Proſtatæ, quæ recto inſident inteſtino, intus ſunt ſpongioſæ, at dura præditæ ſubſtantia: hujus lobi plures habent folliculos, ad canaliculum, cujus ſupra meminimus, hiantes. Recto curſu eolem pervadens urethra, non mediam glandem oſtio ſublongo, ſed imam perforat.

Præterea in ſuperiori urethræ parte inſerta proſtatis, exigua quædam extat prominentia, poſterior craſſa, & ovalis, anterior in aciem deſinens. Hæc modo *caruncula*, & *criſta galli*, modo *caput gallinaginis*, *granum hordeaceum*, & *veru montanum*, dicitur. Ubi ea craſſior fit, vel unum, vel duo, vel tria diſpiciuntur foraminula, ſemini, tam recta fluenti a paraſtatis, quam a veſiculis, ad quas, moram facturus, digreditur, fluxum cedentia. In hanc etiam craſſam carunculæ partem quaterni, aut quini, aut ſeni, confluunt ductus, humorem, in proſtatis ſecretum, emittentes. Tenuis membrana, intro ſepiens urethram, pluribus diſtincta eſt vaſculis, multique oblongi hiatus, ſive lacunulæ per ipſam diſtribuuntur, quarum nonnullas, præſertim glandi proximas, facilius ſenſu apprehendimus. Hæ nihil aliud ſunt, quam canalium orificia, effundentium liquorem, in glandulis, per urethram diſpoſitis, elaboratum. Spongioſa urethræ textura vix incepta, duæ, cæteris ampliores, ſpectandæ occurrunt lacunæ, quas adeunt bini longi ductus, a totidem glandularibus maſſis, circa bulbum poſitis, prodeuntes. Quæ glandulares maſſæ, antiproſtatæ, proſtatæ inferiores, & glandulæ Cowperianæ vocantur. Adeſt ſæpe tertia, quam nonnulli glandulam Cowperi tertiam appellant.

Diximus, in craſſa carunculæ parte unum, duo, ſeu tria patere oſtiola, ſemen a teſtibus profuſum evomentia, canales vero, ſemen huc deportantes, prætermiſimus. Ii quidem ad urethram non adtinent; ſed quia non raro morbus, cujus ſanationem promittimus, hos, & veſiculas ſe-

feminales obfidere folitus eft; nonnulla de iis fummis labiis, ut aiunt, delibare, operæ pretium duco. Hi ductus, foris aliquantulum plani, intus cylindrici, qui vafa etiam deferentia nominantur, fubftantia quadam albicante, & valida donantur, atque ad calami ftraminei magnitudinem accedunt. Ab utraque epididymide, feu paraftata unus difcedens vaforum fanguineorum fpermaticorum cellularem vaginam afcendit, ac ex eorum mutuo nexu funiculus, nomine fpermaticus, coalefcit. Utrique fubinde membranaceam peritonæi laminam introeuntes, a vafis fpermaticis recedendo, per cellularem ejufdem fubftructionem, itinere inverfo, non longe ab arteria umbilicali, & uretheribus, veficam urinariam affequuntur. Sub hac reptantes, ejufdem collum petunt, ibique mutuo occurfu terminantur. Ita conjuncti, veficulas attingunt feminales, quæ funt membranacea, & cellulofa fervandi, perficiendique feminis receptacula, inter rectum inteftinum, & veficæ collum oblique collocata. Denique ab extremitatibus partim unius canalis deferentis, partim unius veficulæ, utrinque duo tubuli nafcuntur, qui proftatarum bafim inter, & urethram excurrentes, & hanc oblique penetrantes, ad veru montanum, uti animadvertimus, feminalem liquorem eructant.

His igitur perpenfis, delicatulam hanc, & mollem minimorum organorum ftructuram lædi facillime poffe; atque corrumpi, mirum certe non erit: ac cum præftantium doctrina hominum obfervationes; & experimenta liquido nobis fuaferint, hujufmodi ftranguriam earum alterutris partium infidere, reliquum eft, ut, fede morbi explorata, ad morbi ipfius indolem, naturamque fermonem convertamus.

Neminem, qui in re medica hofpes non fuerit, latere puto, fubftantiam illam principem, quæ & fyphilidem proprie conftituit, & infefta hujus ciet fymptomata, effe naturæ tenuiffimæ, & ceu potentis veneni, fummopere efficacis, ac particulis, phyfico vocabulo alcalicis, five acribus, nequaquam acidis, adfcribendam. Ipfa diftanti corpore apud nos nunquam obeffe vifa eft, cum, nifi mutuo attactu, virus non propagetur. Per os vero, mammarum papillas, cunnum, anum, mentulam, aliafque partes, tegumento fubtiliori munitas, vifcida madentes uligine, & tenui oleo illitas, celtica lues excipi folet.

Etenim, fi concubitu mas ab impura fœmina per urethram venereum recipiat contagium; & hinc gonorrhϾ fiat obnoxius, faniem cenfeo, tabumque a vulva, & genitalibus, jam labe corruptis, manantem, conclufam in fe retinere fyphiliticam materiem, quæ, aut vaporem fimulans, aut tenuioribus, liquidioribufque humorum partibus confufa, hiantem, calefcentem, atque expeditam erecti penis urethram ingreditur, & ftatim a muco, lymphaque, ipfius cavitatem linientibus, ebibitur. Ii tum computrefcere incipiunt humores, & membranæ, qua urethra intrinfecus veftitur, vafcula fibrillæque, virus potentia percúlfæ, rumpuntur, lacunulæ item, canalium emittentium oftiola, & caruncula fenfim ro-

duntur, lacerantùrque. Humores, canalibus retenti, fubinde diffunduntur, aër a firmis, liquidifque partibus, mutuo æftu ferventibus, recedens, parvulas movet extumefcentias; caloris, dolorifque pungentis fenfus, mingendo præfertim, urethram cruciat; mox quædam variæ amplitudinis, & continuo pure fluentia, ulcera nafcuntur. Hinc gallicum virus, intro reforptum, folutionis fpeciem referens, augetur in dies propagaturque, inftar fermenti, pene dixerim, panis conficiendi caufa, in triticea farina foluti.

Si nimium frequens admiffa fyphilis nova ulcera antiquis cicatricibus infligat, maximum parvis hifce, tenerifque organis detrimentum adfert, & difficillimam tanti morbi de die in diem fanationem reddit. Equidem haud negabo, ulcera perfæpe urinæ curfu irrigata, aëris acceffui expofita, & a manuum tractatione remota, tarde fanari, tantamque effe interdum firmarum partium labem, ut quælibet, a fapienti medico conquifita, remedia fruftra adhibeantur. At callus, cæteræque fordes, quibus talia ulcera, carunculam, ductus feminales, proftatas &c. depafcentia, adimplentur, & vere ftranguriam inducunt, nifi medendi ergo imperita manus acceflerit, nunquam mihi exoriri poffe videntur. Jam diu enim apud infcitum medicorum vulgus, agyrtafque mos invaluit, vixdum fignis virulenti fluxus apparentibus, inflammatam, dolentemque urethram perfundendi injectionibus ex chalcantho maxime, ex faccharo faturni, ex ferro, aliifque fimilibus, abftergendi nempe, & citiffime ad cicatricem perducendi gratia, ulcufcula recens enata. Quibus interdum alia ex rebus balfamicis, aromaticis, & roborantibus appellatis, medicamenta intermifcent. Horum particulæ, aqua innatantes, corruptis fibrillis adjunguntur, eafdem inter fe arctius compingunt, fluentefque liquores mirifice retardant. Quare & humores, & vafcula, & rerum injectarum particulæ, fimul coëuntes, adeo junguntur, ut luridas, fungofas, callofafque ulcerum oras paulatim fieri neceffe fit. Atqui, ipfam ægrorum, vera profitentium, affertionem, & albam duramque cruftulam, admoto poft atramento futorio, nuper exortis in ore ulcufculis fubcrefcentem, hujus rei fidem facere, ita eft perfpicuum, ut non fit opus longa oratione demonftrare. Tranfacto igitur virulentæ gonorrhϾ curfu, quem ad tres circiter menfes produci poffe concedimus, urethræ *carnofitatem*, five ftranguriam eos incurriffe, certum eft, qui poft diutinam, quoad volentibus contingere poteft, urinæ retentionem, externum urethræ hiatum, & penis glandem, pure aliquantulum illitam reperiunt, & digitis a perinæo ad coronam glandis premendo deductis, guttulam quandam, vel fubalbidi, vel virefcentis puris ab urethra defluentem confpiciunt. Sæpe contractiones, punctionefque circa perinæum excitantur, & valde moleftus glandem pruritus excruciat. Parce mictuфriunt ægri, ut fuperius indicavimus, ac frequentiffime; atque ægerrime poftea, gravique contentione, vix mingere poffunt, fi forte urina diutius

fue-

fuerit comprimenda. Nunquam pleno alveo lotium fluit; fed tenui, intermiffo, creberrime bifido curfu decidit, a veru montano ad penis coronam urethra dolente, albifque filamentis in matula fæpe defidentibus. Ampliores tunc, diuturnioresque fiunt aëris infpirationes, ut fortius diaphragma, eique fubjecta vifcera ad retardatum urinæ effluxum promovendum deprimantur. Ea morbi fymptomata ob frequentem coitum, & equitationem, in pravo item cibi, potufque genere utentibus, ac vehementi animi pathemate commotis frequenter adeo ingravefcunt, ut ftranguria in plenam urinæ fuppreffionem, ifchuriam dictam, quandoque evadat; vel contra, fed rarius, in perpetuam urinæ incontinentiam poftremo fe vertat.

Interea, fi catheterem, vel ex plumbo, ftanno, argento, cera conflatas virgulas quis immittat in urethram, ulcerum fitus, & calli, fungofæque carnis duritiem, mollitiemve explorabit; cum vero illas extraxerit, extremitatem pure inquinatam, ac urinam expeditiori, ampliorique alveo ad breve tempus fluxiffe, confpiciet.

Caufis, fymptomatibus, loco, & morbi fignis, quantum erat præfentis inftituti, veluti in confpectum quendam adductis, negabit mihi nemo unus, chirurgos omnes, & fuperioris fubfellii medicos, hujufmodi ftranguriam, aut difficillime, aut nunquam fanari poffe, mirum in modum confenfiffe; inter hos Junckerus, Benevolus, Heifterus, Aftrucius, Garengeotius, Brunnerus eminent, horum plerique omnia adurendi, exficcandi, & adftringendi vi prædita, topica remedia cane pejus effe & angue vitanda, arbitrantur. Virgulas autem, ex cera, plumbo, aliifque ejufmodi comparatas, in urethram, *carnofitate* affectam, demitti præfcribunt, haud cæteroqui negantes, propter virgularum ufum, temporis diuturnitate, ac nimium plena faftidii diligentia morofum, etiam atque etiam ægrotantes jure tædere, & ipforum neminem penitus, & omnino convaluiffe. Crebro ftranguria laborantes, curandi methodis, ab Heiftero, Benevolo, feu Aftrucio enarratis, diu fubjectos vidi; at, fruftra re tentata, immo fuo ipforum, detrimento, oleum, & operam perdiderunt. De tanti igitur morbi caufis, & fymptomatibus mihi quam fæpiffime cogitanti venit in mentem aliam novamque, veteribus prætermiffis, medendi rationem amplecti, qua olim amicus optimus, acerbis ftranguriæ affectionibus cruciatus, ocyus quam fperaret, primus & omnino convaluit (*a*).

Cum itaque ftranguriam, de qua nobis eft quæftio, ab ulceribus fordidis ad urethram præcipue latentibus provenire certum fit, quæ ipfa ad cicatricem nullo modo deduci poffe videamus, nifi enatas fordes, callumque removere moliamur. Hoc certe emollientibus fatius quam erodentibus, vel exficcantibus medicamentis, feu plumbeis virgulis obtineri,

R 2 tfe-

(*a*) Vide hiftoriam primam in calce Differtationis.

felici experientia innixi affirmare non dubitamus. Quibus auferendis sordibus omnia, quæ ex mucida, pingui, & terreftri materia fimul admixta componuntur, & in aqueo folvuntur fluido, apprime accommodata profpicimus, atque ob eorum effectum emollientium, five laxantium nomine funt infignita. Hæc tarde, & leniter agendo, neque fanas partes torquendo, tuto, nec multum incommode morbi femina paulatim extinguunt. In callo certe, & fordibus ab ulcere externo tollendis, chirurgi rariffime aquea, feu pinguia laxantia folent adhibere; cum & ferro cædere, & erodente confumere deperditas quidem, verum tamen vivo corpori adhærentes fubftantias opportune confpiciantur. Summus autem vir Johannes Junckerus (*b*) calli evulfionem commendat emollientibus effe tentandam, cujus a fententia clariff. Gerardus Van Swieten (*c*) minime difcrepare videtur: hi vero lene aliquid, balfamicam naturam redolens, laxanti remedio mifceri voluerunt. Optime quidem, & fapienter admodum, cum laxans medicamentum, infidere diu callo debeat, & pars affecta in fummum imbecillitatis gradum ceciderit.

Aquam porro, ignis præcipue calore tepentem, ab animantium corporis partibus, iis maxime quæ pinguedine, & oleo funt minus infarctæ, minimo negocio adtrahi obfervamus. Ob quam caufam hac mutua partium conjunctione tenacitas, duritiefque ipfarum emollitur; & fi extra humorum circulationem, veluti emortuæ, jacuerint, quandam folutionis fpeciem fubeuntes, diffolvi incipiunt, digeruntur, putrefcunt poftea, & a vivis partibus, quibus antea jungebantur, fub puris, faniei, vel aliarum corruptarum materiarum fpecie, prompte difcedunt. Tum vero a maligno, fordidoque liberata onere natura, teneras canalium fibrillas extendendo, & jam difruptas fimul jungendo, cicatricem inducit. Mucor fale, terra & pauco conftans phlogifto & per ebullientem aquam a plantis quibufdam, althæa videlicet, malva, viola &c. extractus, hanc partium immutationem vere promovet; ideoque omni laxanti remedio ejufmodi mucorem adjungimus. Cum vero a quantitate imprimis inflammabilis, five phlogifticæ, materiæ, difperfos undique igniculos contrahentis, hæc pendeat folutio, fæpe fit, ut aqua fola, tepefcens, vel mucilagine onufta, depellendis ab ulcere fordibus fatis non fit. Oleum tum, adeps, butyrum, aut quævis pingui phlogifto abundantia, ad vagantes colligendos igniculos, folutionemque in deperditis partibus excitandam aptiffima, erunt ufurpanda. Olea tamen leniffimo calore fluentia, atque e vegetantium feminibus expreffa, uti amygdalarum dulcium, nucum juglandium, & avellanarum, ex olivis, & feminibus peponum, cucumerum, cucurbitarum, lini &c., juxta locorum, temporifque opportunitates huic medicationi, mox exponendæ cenfentur accommodatiffima;

(*b*) Confpect. Chirurg. Tabul. XL. §. 5. Tom. VI.
(*c*) Comment. in Aphorif. Boerhaave, §. 207.

ma: olivarum autem oleum tepens, minime rancorem contrahens, tanquam ſatis idoneum quotidie præſcribo.

Certior igitur quis factus, ſordida ulcera, membranam urethræ, veru montanum, proſtatas, antiproſtatas, aut veſiculas ſeminales inficientia, ſtranguriam adtuliſſe, hac methodo ipſius curationem impenſe aggrediatur. Primum a vino, aliiſque vinoſis, ſeu fermentatione comparatis potionibus, ab aromatibus, acribuſque quibuſvis vegetantibus, & ab omnibus ſale exſiccatis, fumoque induratis abſtinentiam ad aliquod tempus indicito. Aquam ſimplicem optimam, vel acido tenui ſucco aſperſam, bibendam dato; in prandio autem & cœna vini meraci parum deguſtandum permittito. Piſces boni ſucci, teneras volucrum, & quadrupedum euchymas carnes, ova recentia, lac, butyrum, horarios fructus, olera ſubacida, amariuſcula, farinoſa, & cerealia ſemina, ſeu triticea, pro cibo ſobrie aſſumenda proponito. Equitationem, celeremque deambulationem, balneum, ſudoris nimiam expreſſionem, at præ omnibus concubitum vitare præcipito. Per hæc unam, vel alteram ex herbis malvæ, violæ, parietariæ, althææ, mercurialis &c. medicus aqua jubeat incoquere: mox aqua poſt decoctionem ſervata, mane, & veſperi per ſyringam, cum prius ea igne tepuerit, terna, quaternave injectione urinæ fiſtulam perlui, neceſſe eſt. Verum cum aliquantiſper immorari loco male affecto medicamentum oporteat, ne aqua injecta ſtatim refluat, facile obtinebis, ſi, detracta ſyringa, manus digiti, pollex, index, mediuſque colem intra glandis coronam non laxe circumplicent.

Æger autem ſi, nullo adjuvante, clanculum ſibi mederi voluerit, dummodo primis vicibus, nondum expertus, ab urethra extremo ſyringæ tubulo caveat lædenda, haud difficile rem perſequetur. Statim, injectione peracta, coles digitis circumvolvatur, ac ſyringæ tubulus educatur lente, ut commodius infuſus liquor intus contineatur. Subinde actionem conjecti liquoris in callum, & ſordes inſinuationi levi in perinæo manuum adfrictio apprime favebit: hinc laxatis digitis, liquor urinæ commixtus, vel ipſam ſubſequens, exilire conſuevit.

Itaque tertia, ſeu quarta poſt inceptas aquæ injectiones die, volens libenſque medicus, aut æger alias ex olivarum, vel amygdalarum dulcium oleo, iis poterit ſubſtituere; oleum a ſemuncia ad unciam circiter, quaque vice, in urethram ope ſyringæ conjiciendo, noctu ante ſomnum opportunius, quam cæteris diei horis: dabitque operam, ne infuſum reſiliat. Non hunc tamen curandi modum eligere ſemper erit neceſſe, quia & laxantibus aqueis injectionibus prius, & oleo poſtea quolibet uti poterimus, vel aqua tantum cum emollientibus herbis incocta, vel ſolo plures oleo curationes abſolventur. Prior autem medendi ſola aqua modus ad leviorem, alter ad graviorem morbum tuto erit accommodanda. Tam ex aqueis, quam oleoſis confiatas injectiones plerumque veſicam intrare, ibique ad proximam uſque urinæ emiſſionem innoxias prorſus

 ſtetiſſe,

ftetiffe, centies vidi: nihilque accidit trifte, fi triduo poft, quatriduove (quidquid nonnulli ex adverfo deblaterent) olei fœdata guttulis urina defluxerit. Cum vero mixtionem proximam ufque ad injectionis tempus quis protraxerit, ftatim conjectus liquor, fequens urinam, excidet.

Hinc punctiones, contractionefque ad anum, perinæum, urethram, & ardor, urina exeunte, percipiuntur; exinde numero juxta ac magnitudine augentur filamenta, in matula defidentia, frequentiorefque accedunt micturitiones, cum ulcerum fordes, & callus ob inductam a clyfmatibus folutionem abfcedere inceperint. Interim natura, machinationes, conftitutionemque humani corporis folerter dirigens, atque ad ipfius fervandam incolumitatem affidue excubans, vires repente fuas profert. Validius enim cunctam fere mufculorum feriem contrahit: proinde capitis dolores, pandiculationes ofcitationefque folicitæ, horripilationes multum infeftæ, febriumque rigores non leves creberrime ægrotantem divexant, quas anxius calor, & univerfa membrorum excipit laxitudo. Urina quæ tenuis & alba febriles ante commotiones copiofè fluebat, iis accidentibus, flavo & rubefcenti colore tingitur, multumque defidit.

Interea injectiones, etfi rarius adhibendas cenfeo, tamen omitti penitus, ineunte præfertim curatione, nunquam fuaferim. Eæ namque mufculorum, & nervorum diftentiones, & febriles commotiones majori minorive morbofarum caufarum ponderi refpondent. nec mali quidquam his in cafibus ominantur; maxime fi putres tum fordes, filamentaque in urina magis magifque augeantur. Ad quintam aut feptimam inceptis ab injectionibus diem corruptæ, atrorubentis, denfæ, aliquantulum vifcidæ, multimodis divifæ, & illico defidentis materiæ copiam fluens fecum trahere folet urina, & hac vix ejecta, ampliori liberiorique curfu, morbi feliciter interituri fignificatione, lotium prodiiffe cernimus.

Quamvis putris hujus materiæ multum ab ulceribus urina refixerit, morbus tamen extinctus minime putabitur. Etenim nonnulli febriles motus, mufculorum nervorumque diftentiones, atque recurrentes virium laxitudines; præfertim fi ab injectionibus ceffatum non fit, quam fæpiffime redeunt. Eæ vero ut corpori noceant tantum abeft, ut potius fordium evulfionem, majori humorum in male affectum locum concurfu excitato, faciliorem reddant. Ea quidem fymptomata putridæ materiæ egreffum vel antecedunt femper, vel comitantur, quibus admodum copiofa urinæ fluxio, cum levi dyfuria, folet adjungi. Cujus rei caufam ab oleo interiorem veficæ membranam, nerveam appellatam, irritante, non effe repetendam, præclara demonftrat eorundem fymptomatum acceffio, etiamfi liquores tantum ex mucidis, aqueifque veficam attingant, vel aliquandiu injectiones fuerint intermiffæ.

Callo, cæterifque durioribus fordibus, vi priorum clyfmatum evulfis,

ſis, inſequenti temporis curſu meri puris, concoctique portiunculæ, modo albas pelliculas, modo ſubtiles ejuſdem coloris ſquamulas, modo variæ amplitudinis furfures repræſentantes, poſt quamque injectionem cum urina prodeunt, ac majori, quam dicunt ſpecificam, gravitate ſubſidentes, colligi, urina effuſa, obſervarique facile poſſunt.

Injectiones, aut ex aqua laxantibus herbis incocta, aut oleo conficiantur, tum continuis quibuſque diebus, tum alternis noctu conſtantiſſime ante ſomnum, uſque eo ſunt adhibendæ, donec ex prædictarum albeſcentium ſquamularum &c., diſceſſione ab urina ſaltem per menſem integram ſe noverit æger valetudinem conſequutum, non ullam mingendo dyſuriam tulerit, & minime interruptum, expeditumque urinæ decidentis fluxum ſenſerit. Putridæ enim ſquamulæ, furfureſque, quoties quinque ſeptemve diebus neceſſario ab injectione vaces, recedunt; ſi vero ei novam des operam, conſuetis, levibus tamen ad caput, artus, ilia, femora diſtentionibus præeuntibus, revertuntur, &, affecta donec pars inſtauretur, perdurant. De qua etiam partium inſtauratione catheteris, & cerearum aut plumbearum virgularum repetita in urethram immiſſio medicum faciet certiorem.

Si magni nominis chirurgus Benevolus (*d*) non tantum ad partes relaxandas, multorum ſequens veſtigia, emollientes liquores ſyringa infudiſſet in urethram ægroti, ejuſdem modi ſtranguria laborantis, ſed ut iis artibus morbi curationem abſolveret; olei, aliorumque laxantium uſum, vel periculi plenum, vel inutilem certe non credidiſſet. Angores enim, & moleſtias, quæ, peractis injectionibus, adveniunt, ac Benevolum quoque non latuerunt, niſi ab iis ſubito deſtitiſſet, minime noxias fore animadvertiſſet, immo eas conatus eſſe naturæ, medicamento adjutæ, ulcerum ſanationem molientis, ipſe pro comperto habuiſſet. Quiſnam criticas fieri morborum expulſiones vidit unquam, quin & laborioſi febriles motus, & capitis gravitates, & muſculorum nimiæ nervorumque diſtentiones vel antecederent, vel comitarentur? Quibus temperandis ſi operam medicus navet ſuam, bene munere perfunctus habetur.

Diximus in ſuperioribus, ad canales, & veſiculas ſeminales quandoque ejuſmodi ulcera fuiſſe progreſſa; hoc tamen, fauſte procedente injectionum methodo, declarabitur, cum antea vix ullum læſionis hujus pathognomonicon ſignum præſto ſit. Aqua tepeſcens oleumve, intro conjecta, ſordes, primum, urethræ cavo propiores, excitata ſolutione, molliunt, deturbantque: deinde in vaſa ſeminalia, & veſiculas repunt, ac ſordes iis adhærentes, eadem ſolutione diſſolvunt. Tunc corporis natura novos in partibus, ſubſtantiam diſſolvendam proxime circumdantibus, ciet motus: nam præter eadem vaſa & veſiculas, funiculus cogno-

(*d*) Nuova propoſizione intorno alla caruncola dell'Uretra pag. 147. ediz. di Firenze 1734.

cognomento ſpermaticus, & teſtes intumeſcunt, dolent, anus prurigine affligitur; iliorum femorumque muſculi, humores, intra ſe excurrentes ad locum affectum deducendi cauſa, vehementius contrahuntur, ut optata ſordium evulſio, commodior, citiorque fiat.

Tunc inviti ſemen dormientes frequentiſſime projiciunt ægri, quod atrorubenti, ſanguinemque imitanti; colore tinctum, putidius, & conſueto denſius conſpicimus; ſique, dolore prope verumontanum excito, ſubito expergiſcuntur. Exinde dolor quidam inſolitus ingraveſcit, qui, ſi umbilicum digito ſcalpas, ab hoc per vaſa umbilicalia, fortaſſe magis ſubtenſa, ad veſicæ collum ſive potius ad urethræ bulbum, interne propagari ſolet, cum ſordes & calius injectis liquoribus molleſcant, & pus conficiatur. Sanato poſtea morbo, canalibuſque, & veſiculis ſeminalibus omnino deterſis, ſemen, atque organa huic emittendo, perficiendoque fabrefacta, in priſtinum reſtituuntur.

Erit quoque animadvertendum; calculum veſicæ interdum ſtranguriæ conjungi, vel ejuſmodi ulcera collum veſicæ ſerpendo aſcendere, & membranam ipſius interiorem, glandulaſque, nomine mucilaginoſas, afficere. Quamobrem muci copia maxima cum urina egreditur; ſubitoque deſidens, matellæ fundo tenaciter inhæreſcit. Eo ſi morbus proceſſerit, boni nihil injectionibus obtinetur; quod ulcera mucido loco inſidentia continenter urinæ præſentia madefacta, veſicæ dilatatione & conſtrictione diſtracta, difficillime ad cicatricem perducuntur, neque calculi angores evanuiſſe, niſi poſt evulſionem. certum eſt. Hæc autem mucilaginis fluxio, aut calculum in veſica latere, aut glandulas ipſius mucoſas ulcera attigiſſe demonſtrat, uti cadaverum diſſectio me ſæpenumero docuit. Quare in hoc difficili, luctuoſoque rerum ſtatu nunquam ſanitatem ægro deſpondendam; immo ab injectionibus recte abſtinendum; non ſemel admonui (e).

Cavere denique medicos omnes oportet ab emplaſtris, cataplaſmatibus, fomentis, inunctionibus; cæteriſque laxantibus hoc tempore ad-moven-

(e) Cujus rei veritatem mihi apertius tribus ab hinc annis contigit agnoſcere; cum de ſtranguria curanda æger, fere omnibus in urbe notus, me conſuluerit. Ei muci plurimum quotidie cum urina jamdiu fluebat & continua dyſuria neque rara iſchuria affligtabatur. Etſi hanc ægritudinem, vel a veſicæ calculo, vel ab ejuſdem vaſto, ſordidoque ulcere exoriri ſtatim exiſtimaverim; adeoque injectiones non eſſe adhibendas cenſuerim; is tamen, in ſpem ſanationis adductus, opinionem meam quodammodo ſpernens, & oleo amygdalarum dulcium, & emollientibus decoctionibus voluit urinæ fiſtulam, veſicamque ope ſyringæ perfundere. Ab herbarum laxantium decoctione nihil triſte neque bonum evenire obſervavimus, cum oleum vero infundebatur, hoc veſicæ muco jungebatur, & ita utraque ſimul commixta, ejuſdem cervicem obturabant, ut non, niſi ſub magnis conatibus, acerboque cruciatu, & denſior mucus & urina poſſet guttatim emitti; quare ab injectionibus optimo conſilio ceſſatum eſt.

movendis dolenti, excalefacto, vel tumenti perinæo, eique finitimis locis: deterrimum enim funeftumque femper eft, hanc externis remediis emollientibus curationem inftituere. Quod fi imprudenter id fecerint, laxatæ eorum attactu fibræ & vafa collabuntur, & putridæ materiæ finus cavantur, qua poftmodum, intus collecta putredo, cellulari membrana, cute, cuticulaque difruptis, fibi viam aperiet; fimulque in omni vita per fiftulofos infanabiles hiatus urina derivabitur (f). Et fi forte ulcerum finus, vel puris congeriem tam longe ab urethra fefe extendiffe conftet, ut externam partium difruptionem impedire nequeamus; perito artis chirurgo res committenda, qui prompte fcalpello abfceffum cedat, & manu, aptaque medicina plagæ cicatricem obducat. Hoc perquam trifte fuppurationis eventum, homines, *carnofitate* laborantes, ob medentium infcitiam incurriffe, femel iterumque cognovi. Et quendam olim offendi, cui, urethræ alveo relicto, per tredecim, fi bene memini, urina decidebat hiatus, hifque demum callo carneve fungofa occlufis, ifchuria mifer occubuit.

Poftremo, cum fordes omnino effe depulfas, ac ulcera vix puris aliquid ac, ne vix quidem progignere, liquido patuerit, pro laxanti liquore alius robur addens, firmanfque ex herbis virga aurea, millefolio, hyperico, tanaceto &c. aqua feu vino parum incoctis, ad menfis dimidium, femel in die utilius erit conjiciendus.

Verum qui brevi fanationem crediderit confequendam, is certo falfus eft. Ad menfes enim multos, nihil molefta, fæpe produci folet curatio. Neque medicinæ diuturnitas ægrum follicitabit, præfertim fi, nullo adjuvante, injectiones alternis, vel continuis diebus peragantur. Ægrotantes igitur etiam atque etiam exhortor, ut læto animo viam ingrediantur, non tamen fubito, fed ftato tempore decurrendam. Nam ut vetus fert proverbium: *Nemo repente fit fanus.* Sanitatem vero ferio ac vehementer defiderantibus ea brevior effe curatio, quæ tutior eft, videtur. Ego autem, nifi animus me fallit meus, certiffime confido, hujus mei confilii, ingenti ftudio, & obfervationibus parti, num-

(f) Miles, feptuagenario major, antiqua afficiebatur ftranguria, varias gonorrhœas, injectionibus ex chalcantho male tractatas, fubfequenti. Multorum communium remediorum, quibus jamdiu ufus fuerat, inutilitatem faftidiens, me de fuo morbo confulturus convenit. Emollientes ftatim injectiones, nulla fere die intermiffa, applicandas indixi, ex quibus febris de more acceffit, tumorque dolens in perinæo comparuit. Interea chirurgus imperitus injectiones prohibuit, & laxantia, immo fuppurantia cataplafmata loco tumenti accomodavit; his appofitis locus magis intumuit, ac paulo poft collecti jam puris figna advenerunt. Subinde puris non parum, extrinfecus rupta fuppuratione, egreffum eft. Sequenti die per apertum a putredine hiatum urina ftillatim cadebat, ex quo fluere nunquam deftitit ad mortem ufque, quam menfe exacto, virium imbecillitate, fenio, & febricula confumptus, haud dubie chirurgi infcitia, miferrime obivit.

nunquam fore ut ægros pœniteat; tum a medicæ artis peritis, qualecumque illud sit, haud improbatum iri.

MONITUM.

Quo amplior in dissertatione enarratis sit fides habenda, & sermones hosce meos, non domi fictos, sed experimentis esse confirmatos, certius omnibus pateat, tres morborum historias, quas antea in adversaria retuleram, hoc loco subtexere decrevi. In quibus etsi plurima pertractatæ rei illustrationi utilia, poterunt desiderari; historiæ tamen veritatem nunquam lectori benevolo defuturam promitto.

HISTORIA PRIMA.

Juvenis triginta & sex annorum, temperamenti sanguineo-melancholici, quater gonorrhœam virulentam decennio passus est. A prima, & altera diluentibus remediis cito convaluit. In curatione autem tertiæ, cæteris deterioris, diluentibus injectiones in urethram, chalcantho medicatas, adjunxit. Vigesima, & prima die gonorrhœa abiisse videbatur, at pruritus sæpe ano molestiam adferebat, neque amplius expedito, plenoque alveo urina fluxit. In quartam denique incidit gonorrhœam, præteritarum deterrimam, quam subito conatus est repellere diluentium copiosa potatione, & injectionibus ex atramento sutorio sæpius in die dolentem, ferventemque urethram infusis. In una supra vigesimam die morbi symptomata remisere; ab urethra vero semper aliquid puris scatebat, & difficile mingebat ægrotans. Interim ab injectionibus ad lenia medicamenta cathartica, mercurio, ut ajunt, dulci adjecto, frustra confugit. Ingravescere tum cœpit stranguria: namque urina nonnisi sub magnis universi fere corporis conatibus, eaque bifida excidebat, multaque putrida filamenta cum ipsa demittebantur. Digitus cum stricte, ad veru montanum, perinæo admoveretur, dura instar anuli prominentia, cum dolore pungenti percipiebatur; ibique morbi causam adesse, æger quærentibus adfirmabat. Primum vulgaribus injectionibus ex calce, vel ex lapide Crollii medicamentoso vel ex plumbo in calcem redacto, vel ex mercurio præcipitato & dulci, vel ex camphora, secundum artem paratis, magno cum sui detrimento usus est. Subinde ab eo accersitus, parvulorum cereorum medicationi ut sese daret imperavi, ex qua prominentiam, supra memoratam, esse principem morbi causam, apertius comperi. Cumque cerei cujusvis extremitas, pure inquinata extraheretur, de ulceris quoque præsentia certior factus fui; & puris fluxio major erat, si perinæi carnem digitis, immissi cerei extremitatem versus adactis, comprimerem. Postmodum virgulas plumbeas juxta methodum, ab Johanne Astrucio præscriptam, die-

bus pluribus, nihil proficiens, in urethra retinuit. Jam pro comperto habueram a callo fordibusque, ulcera opplentibus ftranguriam exoriri; quam cito lethalis ifchuria fequutura videretur; atque ob advenientem fuppurationem a carunculæ ægritudinibus (g) olim fanum evafiffe alium non ignoraveram: ideo prædictas fordes laxanti injectione mollefcere, ac putrefcere poffe fum (h) ratus. Itaque tepefcentes primo decoctiones ex herbis mucilaginofis emollientibus, fecundo ex oleo vel olivarum, vel amygdalarum dulcium, in urethram fiftula injiciendas exiftimavi. Is mihi morem gerens, per fe ipfum injectiones ex malva ad quintam diem, poftea ex oleo olivarum alias peregit, fex aut feptem horæ fexagefimis fpatiis intra urethram injectum retinens liquorem. Septimam a primis injectionibus diem dolor capitis, virium imbecillitas, nimia ad fomnum proclivitas, & denique cum rigore febris acceffere, quæ omnia copiofus fudor excepit. Per hæc cum lævi dyfuria plurima albefcentia filamenta in urina fubfidebant. Injectiones biduo prætermiffæ, die tertia in ufum revocatæ fuerunt; & vefperi ejus diei cum vehementi rigore, diftentionibus ad ilia præfertim, & femora, capitis dolore, & copiofo urinæ fluxu febris advenit, cui declinanti fudoris magna vis non defuit. Poftquam vero febris quievit, ægrotus facile mingens aliqua fubftantiæ carneæ putrefactæ fragmenta fcrutorum inftar cum urina eduxit, quæ mingendum inter apparentia, illico imam petebant matulam, exindeque liberior urina reddebatur. Triduo poft injectiones ex oleo repetebantur, febris ex more redibat, ardores fubrubefcentis lotii fluxu excitabantur, ac filamentorum plurimum defidebat. Tunc per virgulam plumbeam, urethræ immiffam, jam duram illam anuli inftar prominentiam imminui obfervavimus. Tribus fequentibus menfibus nihil eft confectum; fe enim a morbo fanatum æger putavit; at cum inde ex quadam urinæ difficultate, punctionibufque in perinæo revertentibus, de morbi reliquiis dubitaret, rurfus injectionibus peragendis fe dedit. Tertia autem vefpera febris de more recurrit, aliaque putridarum fordium fragmenta, lotio admixta, exciderunt; quare melius æger fe habuit. Hinc vel continuis vel alternis noctibus ante fomnum, ab injectionibus ab oleo nunquam deftitit; quo tempore, aut febriculæ, aut mufculorum vagantes diftentiones accedebant, aut tenuiffimæ pellucidæque urinæ magna copia excernebatur. Poftea maturi puris fquamulæ, morbi cum levamento, evellebantur. Interim dormiens creberrimas feminis ejectiones invite paffus eft, quibus, levem dolorem ad carunculam fentiens, expergifcebatur. Semen atrorubenti colore tinctum, tenax, fœtidumque ejiciebatur, quod paulatim naturali fuæ conftitutioni reftitutum eft. Ex quo vafa, & veficulas feminales ulce-

(g) Benevoli nuova propofizione pag. 133.
(h) Vide quod fupra in differt.

ra ſubter intraſſe agnoſcebatur; a natura idcirco teſtium & utriuſque funiculi ſpermatici contractiones, atque intumeſcentiæ inducebantur. Dexter autem funiculus, teſtiſque præ ſiniſtro magis ſurſum trahebatur; intumeſcebat, dolebat; quod aliis ſignis adjunctum, majorem in hac parte eſſe læſionem oſtendit. Eæ fortaſſe ſeminis frequentiſſimæ ejectiones in ſommo eveniebant, ut a materia ſeminali effluente ſordes abſtergerentur, quas hæc tranſitu attingeret. Et quidem remotis plane ſordibus, etſi oleum in urethram immitteretur, illa abierunt incommoda, rarioribus polluebatur ejectionibus, neque ſemen atrorubens nunquam effluxit. Pelliculæ dumtaxat, aut ſquamulæ, quas in Diſſertatione memoravimus, in urina ſubſiderunt, earum emiſſione levaminis plurimum ægro in diem eveniebat. Tandem ſæpiſſime, & abundanter mingere cœpit, ac moleſtus urethram ardor incendebat; cum inopinate magnam liquidæ putriſque materiæ vim, veluti a furunculo mature rupto, lotio commixtam, quadraginta circiter horarum ſpatio reddidit. Qua de re melius poſtea ſe habuiſſe, obſervavi; donec paulatim per adhibitas ad aliquod etiam tempus injectiones, radicitus morbo depulſo, incolumis factus eſt.

HISTORIA SECUNDA.

Cerdo, ætate quinquaginta circiter annorum ſanguineo temperamento, ob frequentes virulentas gonorrhœas, injectionibus, chalcantho medicatis, curatas in ſtranguriam incidit moleſtiſſimam. Sub qua, urina multa deferens putrida filamenta, difficili bifidoque curſu, aut ſtillatim cadebat. Stranguria demum tranſiit in iſchuriam; immiſſus urethræ catheter ad granum conſtitit hordeaceum, neque, omni adhibita diligentia, Nicolaus Damianius, chirurgus apud Volaterranos admodum peritus, ultra potuit illum adigere. Catheteri virgulas, & cereas, & plumbeas, regio pubis & perinæi poſtquam laxantibus fota eſt, fruſtra ſubſtituimus: his tantum duriſſimum inſtar anuli obſtaculum, uti priori in hiſtoria, deteximus, cui circa veſicæ collum inflatio quædam adjiciebatur, ex quibus iſchuriam fuiſſe exortam putavi. Cum penitus urina biduo ſupprimeretur, deque eo conclamatum eſſet, in urethram olivarum repente oleum fiſtula conjiciendum, & quoad fieri poterat, comprimi digitis & contineri præcepi. Duabus poſt injectionibus ex oleo, alias ex malva decocta infundi imperavi. Tribus hinc horis tranſactis ſtillatim primum, tenui deinde curſu, multum lutulenti, fœtidique lotii exiluit, in quo plurima filamenta putrida perſpiciebantur. Æger poſtmodum optimam victus rationem, & a coitu abſtinentiam obſervans, in continuo talium clyſmatum uſu ſordes urinæ admixtas quotidie excidere ſpectabat. Ex more tamen febres, & muſculorum, nervorumque diſtentiones eruptionem malæ corruptæque materiæ præceſſerunt,

ceſſerunt. Squamulæ denique albeſcentes, quæ nihil aliud erant, quam puris vere concocti particulæ, urina liberius effluente, decidebant. Hoc levamine contentus æger, parvique habens, quæ tum ferebat incommoda, antiquam vivendi rationem recepit; & injectiones omnino voluit dimittere. Quid poſtea illi, non bene & perfecte, ut opinor, ſanato, evenerit, in præſens neſcio.

HISTORIA TERTIA.

Vir nobilis, quadrageſimum annum agens, poſt gonorrhæam, injectionibus ex chalcantho male tractatam, levem pertulit ſtranguriam, cui laxantibus, a me præſcribendis, injectionibus mederi ſtatuit. Una die ut emollientem decoctionem, altera oleum infunderet juſſi. Intra menſem duabus tantum divexatus febriculis, & aliquot leniter recurrentibus nervorum, ac muſculorum diſtentionibus, putridarum albeſcentium ſquamularum magnam copiam quotidie urina demittente, perfecte ſanus evaſit.

FINIS.

CXVIII.

GOTTLOB HENRICI TROSCHEL;

DE
MORBIS EX ALIENO SITU PARTIUM ABDOMINIS.

Francof. ad Viadr. 18. Dec. 1754.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum accuratior in scientiis medicis meditatio, si rite constituta omnia sunt, vivam anatomen, proprias & aliorum selectas observationes ac experimenta, inde librorum, qui ad manus sint, numerum exigat: patet & notum est, quam difficile sit, ut in elaborandis inauguralibus speciminibus, tot aliis jam datis & repetitis, hæc in Candidatorum potestate sint. Rarissime certe hoc occurrit. Legerit, annotaverit, observaverit alias, nunc, si lecti libri, si annotationum frequens ponderatio, si observationum repetitio denegantur ut plurimum, illis niti non potest. Quid igitur fit? Lector nihil triti desiderat, ambiguum negotium, non jucundus labor injungitur, & tamen poscentibus satisfaciendum? Propria meditatio conjunctis illis, quæ tunc colligere licet, ut credo, omni æquo judici sufficiet, nam vel ex his apparebit, quid in ampliori occasione humeri valeant. Si thematis mei ratio consideratur, non negare possum recensita mihi defuisse, interim cum variis thematibus hinc inde perlustratis easdem semper invenerim difficultates, elegi, quod in promptu est, & cujus argumentum seorsim nunquam sat ample pertractatum est. Ample dicam, non quasi tantam materiam exhaurire vel mens fuisset, sed quia ne ambitus quidem hujus theoriæ satis monstratus est, quantum saltem mihi, & quos adire licuit, notum est. Extat Dissertatio D. Polycarpi Gottlieb Schacheri, quam M. Gottlieb Friederici pro licentia defendit de morbis a situ intestinorum præternaturali Lips. 1721. Non vidi hanc dissertationem, quam jam electo & disposito themate, avidus igitur illam legi, sed licet tanti Viri laborem multi faciam, nec mihi credere permissum sit, me ejus passus esse secuturum, vidi tamen & annotare licebit, illum plurima non tetigisse. Accedit dissertationem illius de situ peccante ceterarum partium abdominis nihil plane nihil dixisse, quod specificam illius de mea differentiam constituit. Scio tandem plures in hoc campo adesse observationes, quibus sæpe theoriæ forsitan additæ sunt, sed vel illas evolvere plane impossibile fuit vel alio tempore lectas & annotatas, si ipsi fontes non adsunt, in medium proferre, audax & iniquum judicavi. Hæc suffecissent fere, quæ me plane dubium reddidissent; sed periculum faciendum erat, parvam hujus theoriæ ampliori meditatione dignæ partem consideravi, a favore æqui lectoris sperans, fore, ut omnia illa excuset, quæ vel ex necessario defectu, vel ex aliis, circumstantiis irrepserunt, quæ in hujus generis scriptis conficiendis impedimento sint. His addo ut de aliis ex virium imbecillitate profectis erroribus illam veniam expetam, quæ sæpius primis scriptoribus non denegatur. Sic interea hæc speciminis locum teneant. Vale & conatibus meis favere non recusa. Dabam Francof. d. MDCCLIV.

TRACTATIO GENERALIS.

§. I.

SImulac medicus optimis certiſque ut debet ſuarum ſcientiarum principiis ſuffultus ſe jam jam accingit, qui ipſa Pathologiæ myſteria adeat & hos adeo ænigmaticos naturæ libros evolvat, nec tutius nec longius procedere poteſt, quam ſi ſat amplam & ſat veram morborum definitionem ſtabilire annititur. Quum igitur quædam de morbis ſim diſſertaturus, eadem lex mihi præſcribitur, & nihil certi aſſeram, antequam ſit præmiſſa. Crediderim autem ſufficere æque ac convenire cum natura & ambitu morboſorum adfectuum, ſi morbum in genere cum pluribus, omne præternaturale, & morbum hominis omnem præternaturalem C. H. habitum nomino. Puto tandem ex experientia æque ac theoria conſtare, omnem morbum eſſe ſtatum præternaturalem, omnemque, contra naturam conditionem ſanitati contradicere. (a)

§. II.

(a) Hæc definitio licet mihi pro ſtrictiori meo ſcopo ſufficeret, ſolam tamen hic adeſſe non ſufficit, quum in poſterum aliæ ſuppoſitæ mihi proderint, quam ob rem illas ex ſuis autoribus addere neceſſum duxi. Hi autem autores ſequenti modo circa definitiones morborum variarunt. *Hippocrates libr. de flatu II.* 8. Medicorum parens & princeps *omne id, quicquid moleſtiam adfert* & *Galenus de different. ſympt. cap. I. Diſpoſitionem illam contra naturam, ob quam actio læditur* morbum dicit, ut *Sennert. inſtit. med. Wittenb.* 1628. *Lib. II. C. I. p.* 134. *impotentiam naturales actiones exercendi.* Inter neotericos principe autoritate *Boerhavius inſtit. med. Norimb.* 1747. *p.* 362. definit morbum, eſſe *ſtatum corporis viventis tollentem facultatem exercendæ actionis cujuſcunque*, quam *celeb. Krugerus Natur-Lehre, T. III. Halle* 1750. *p.* 15. cum additione quadam nitide proponit. *Boerh. method. ſtud. med. Hall. comment. p.* 665. *wir ſind kranck, wenn wir Schmertzen empfinden, oder Lebens und natürliche Bewegungen, oder auch die Seelen-Wirckungen nicht gehörig verrichtet werden.*

His addere non negligendæ ſunt definitiones *Cl. Pitſchii Hamb. Magaz. B. II. ſt. II. p.* 208. quæ Synonima eſt cum mea, *alle wiedernatürliche Veränderungen* & *Cl. Unzeri Hamb. Magaz. B. II. ſt. III. p.* 299. *das Gegentheil der Geſundheit* (poſt definitam ſanitatem) *in ſo weit es von einer Hindernis der Natur herrühret.* Tandem *Ill. de Gorter compend. med. Fr. & Lipſ.* 1749. *P. II. Tr. LIII. p.* 4. §. 1. uberius morbum deſcribit ſequentem in modum. *Quoties in homine corporis & animæ functiones omnes peragi nequeunt cum tanta conſtantia, vigore, & ſine moleſtia, ut in ſano fieri conſuevit : vel* 2 *mala organi configuratio habetur : vel* 3 *quoties quædam intus ſunt aliena, etiamſi nullis indiciis ſenſibilibus in functionibus læſis detegi queant, talis ſtatus, Morbus, νόσος, νόσημα ab aliis paſſio πάθος quandoque ægritudo & ægrimonia vocatur.* Plura addere & contra brevitatis præſcriptos fines imo ſine peculiari eſſet uſu, ſufficiat igitur recenſuiſſe, quorum in ſequentibus erit uſus.

§. II.

Sic variarunt medici allegati, aliique, circa illas morborum definitiones, quas pro diverfa fyftematici fui ordinis regula diverfo modo præmittere utile duxerunt. Licet etiam fi accuratius confiderantur, hoc fine excepto, reapfe non differant. Amplus dein meditantibus apertus eft campus, quo omnem generalem eam & natura jam fua neceffariam morbi hiftoriam defcriberent; id fcilicet quod in omni initio præfupponitur, quæ in omni augmento crefcunt, cuncta ftafin prolongantia, & fingula in decremento fublata & auffugientia methodi feriei injuncta funt. Nec tamen tanto negotio ampliffima nofologiæ theoria abfolvitur. Quum enim practicus ad lectum dolentium citatur, varia in variis diverfa confufa fæpe cognitione obfervat, tanta fymptomatum disharmonia, tanta ægrorum varietas, ut perterritus abiret, nifi fpecialior cafuum anatome, illam ei fcientiam porrigeret, quæ ipfi nunc clariori indicatione ad pronas thefauri thecas manu ducit. Diftinxerunt hac neceffitate coacti & laboris gloria invitati medicorum doctores, diverfo plane modo, pro diverfa, natura, caufa, effectu, fine, hiftoria, duratione, pertinacia, initio, tempore, frequentia, ætate, fexu, vitæ genere, loco, remedio, vehementia, periculo &c. Multos exinde propriis determinationibus nominibus appellarunt, fic noti nobis funt morbi, malæ intemperiei, totius fubftantiæ, malæ conformationis, folutæ unitatis, medici, chirurgici, folidorum, fluidorum, congrui, incongrui, hæreditarii, connati, adfcititii, recentes, habituales, endemii, epidemii, fporadici, periodici, vagi, benigni, maligni, magni, curabiles, incurabiles, legitimi, fpurii, fimplices, complicati, corrupti, incorrupti, idiopathici, fymptomatici, fympatici, curati, recidivantes, vulgares, rari, retrogradi, univerfales, particulares, acuti, chronici, peracuti, peracutiffimi, acuti ex decidentia, continui, intermittentes, continentes, contagiofi, occulti, manifefti, calidi, frigidi, ardentes, horrifici, convulfivi, venenati, colliquativi, putridi, fanguinei, biliofi, pituitofi, melancholici, purulenti, inflammatorii, erifipelatofi, hectici, febriles, cancrofi, parvi, vehementes, lenes, faciles, difficiles, falutares, periculofi, fecuri, lethales, extremi, conftantes, periodici, vagi, ftationarii, intercurrentes, remittentes, recentes, inveterati, novi, breves, longi, pertinaces, aperti, latentes, cogniti, incogniti, externi, interni, fimplices. compofiti, primarii, fecundarii, puri, impuri, effentiales, veri, anomali, præfentes, futuri, incipientes, ftantes, decrefcentes, offium, nervorum, cerebri, cordis, pulmonum, hepatis, ventriculi, inteftinorum, lienis, renum, uteri, genitalium &c. Iliaftrici, cagaftrici, a Deo, ab aftris, a vitio naturæ, pagoici, coagulati, refoluti, a fructibus elementorum, inferioris globi, a feminibus

cæleſtibus, ſulphurei, mercuriales, ſalini, acidi, alcalici, tartarei, eudemii, epidemici, hungarici, anglici, &c. ſeptentrionales. meridionales &c. ex nexu, tono, quantitate, ſubſtantia, loco alieno, cohærentia, ſenſu, motu, fluxu, actione, ex alienis morboſis, a cauſis externis, internis, elaſticitate, proportione &c. Ex tanta deinde diſtinctionum copia electio inſtituenda, quænam rationi conformes, quæ e contra omni ſufficienti cauſa deſtitutæ deprehenduntur.

§. III.

Utile nihilo tamen minus ab omni perito putatur, ſecundum varios ſcopos alias diſtinctionum regulas pro fundamento ponere, ut eo diſtinctior omnis morbi natura & hiſtoria agnoſcatur & in medela ſemper major adſit certitudo & determinatio. Plane alias rem ſe habere puto, ſi quis tale pathologiæ ſyſtema conſtruere elaborat, quod primum ſimul & fundamentale, in tironis theoria & provectioris meditatione eſſe debet. Hic locorum enim illam unicam præſcriptam eſſe regulam cum pluribus exiſtimo, ut illæ morborum cauſæ, quas tollere in praxi medici erit, ordinis rationem ſufficientem contineant, ſic enim ſtatim exinde patebit, quidnam in hoc vel illo caſu potius conſilii erit, & breviſſima indicatur via. Ut enim cauſæ morborum ſunt primariæ, ſecundariæ, abditæ, materiales, formales, procatarcticæ, remotæ, proximæ, mediatæ, immediatæ, naturales, præternaturales, non naturales, externæ, internæ &c. ſic immediatæ primario præſcribentis ſubjecta ſunt præ mediatis; aliiſque quæ quidem multum claritatis dant, ſed tamen ipſi curanti indicationibus factis amplius non proſunt, quam quod, ſi adhuc adſunt & impediunt, removeantur.

§. IV.

Pro hujus regulæ æterna neceſſitate multi tentaverunt, ut omnes morbos ſic ad primas ſuas cauſas reducerent, quo tandem ſyſtema exſurgeret, quod perfecte morborum naturæ reſponderet, & omni medico certa norma & baſis eſſe poſſet. Non mihi ſcopus meus permittit, ut horum conatuum hiſtoriam, multo minus dijudicationem addere poſſem: Sed modo duos recentiores nominabo, qui, diverſo licet ſucceſſu, aperte profeſſi ſunt, ſe doctrinam morborum reformaturos eſſe. Sic *illuſtris de Gorter* (b) immortale ſuum ſyſtema contulit & *Celeb. Pitſch* (c) novam quoque methodum indicavit. Quum autem aliquod morborum genus meditationis meæ ſubjectum ſit, quod non in omni ſyſtemate receptum eſt, de his pauca mihi adhuc dicenda erunt.

§. V.

(b) *Joh. de Gorter. prax. med. ſyſt. T. II. 8. Harderov.* 1753.
(c) *Hamb. Magaz. B. II. St. II. p.* 208.

§. V.

Clarissimus Pitsch, (*d*) præsupposita sat ampla & sat sufficienti definitione (§. I.), acrius hactenus celebrioribus systematibus recensitis, omnia morborum genera ad duas classes solidorum nempe & fluidorum reducit. Simul primæ classis morbos modo vel ex relaxatione præternaturali, vel ex constrictione & solutione continui oriri posse affirmat (*e*) secundæ classis genera quoque tria constituit: erunt enim secundum illum humores vel nimis tenues, vel nimis densi, vel in nimia copia, prætereaque nihil. Egregium & immortale aliquid præstitisset *Cl. Autor*, & brevem sane ac facilem tantum laborem reddidisset, si hoc ambitu omnes morbi capi possent. Ast quotidiana non solum experientia, sed illa etiam in pathologicis meditatione, quæ cum physiologica qualitatum cognitione conjuncta est, docemur, in fluidis omnino dare cacochymiam, quam *Cl. Autor* plane negat, (*f*) & solida figura, textura, cohæsione & vario adhuc alio modo posse peccare sine ullo fluidorum vitio, & exinde hoc systema valde mancum esse minimeque speranti tantis promissionibus factis satisfacere, ne dicam de illis morbis qui a contentis alienis diverso sæpe modo producuntur, & ubi non sufficit stricturam modo solvere (*g*). Sic licet nondum sanguinis natura in suis intimis

T 3 nobis

(*d*) *Hamb. Magaz. B. II. St. II. p.* 217.

(*e*) *Hamb. Magaz. l. c. p.* 218. *p.* 131.

(*f*) *Ibid. p.* 229.

(*g*) Nihil adderem, cum insufficientia dicti novi ordinis pathologici abunde pateat nisi *Cl. Autor* jam minaci ubertate omnibus illis anathema quasi indicasset, qui de veritate suæ reformationis dubitare auderent. Sed potius existimo, has declarationes illi libertati e diametro contradicere, quam tam strenue contra nullum opponentem vindicavit. *Hamb. Magaz. l. c. p.* 209. Inde mihi restat officium, probatio nempe, me, non sine sufficienti ratione, de systemate suo, quod quidem omni lectori licet, sententiam meam dixisse, & contra illum omni bono esse defendendum. Quod primum attinet, in sequentibus paginis mihi proposui illorum morborum quosdam, qui ex solo situ alieno originem trahunt, enumerare & explicare. Si autem *systema Pitschianum* a me non negatum fuisset ex illo aperta oppositio & contradictio depromeretur, illos morbos esse fictos & me verba sine ideis pronunciasse. Non potui igitur tantum systema quod mihi plane silentium injungit intactum relinquere, quum tam bellicoso gaudeat titulo: *wie überhaupt die Lehre von den Kranckheiten zu verbessern sey.* Ubi meliori methodo *clarissimus Unzerus*, *Hamb. Magaz. B. VI. St. III. St. VI.* sua *allgemeine Betrachtungen* nominavit, & longe utiliora ac magis vera docuit. Deinde multam de iracundia *Cl. Pitschii* metuendum esset, nisi meas rationes darem, cum clarissimos & de re medica meritissimos, immo omnibus ævis immortales, viros contemtu vili & cachinno aggrediatur. Palam profitetur, *es würde mir eine Lust und keine sonderliche Mühe seyn, wenn ich alle die Fehler dieser angezogenen Scrifftsteller besonders anzeigen und deutlich wiederlegen*

nobis plane nota ſit, multo minus autem modo, a *Cl. Autore* inſtituto, nota erit, certo tamen certius ſcimus, in ſanguine bilem, nimis phlogiſton, ſive exaltatam, nimium alcali, acidi, ſalis, pituitam, quæ a mere denſo ſanguine longe differt, ac alia noxio cum effectu adeſſe poſſe ratione & ſæpius adeſſe experientia edocti ſumus. Putant forſitan aliqui horum poſſibilitatem non veriſimili modo negari ſeu ullo argumento negationem corroborari poſſe: ſed bene notandum, ne unicum quidem argumentum probans, prudenti, uti puto, conſilio, additum eſſe. Multa & plurima reſtant igitur inexplicata, non neglecta quidem vel illa, ſi daretur, reſtrictione, ut vel omnes chirurgici excludantur morbi.

§. VI.

Alio autem, eoque graviori conamine *Ill. de Gorter* difficile illud opus ſuſcepit & in tanto Labyrintho ſat felici ſucceſſu verſatus eſt. Utilius duxit plures morborum origines in medium proferre, quam exiſtentes

gen wolte. Quinam ſunt autem hi qui in tranſitu quodam ab illo refutari & rideri poſſunt? non minores quam *Sennertus*, *Boerhaavius*, *Hoffmannus*, *Schultius*, qui ex omnibus celeberrimi & optimi ſunt. Ingenue vero profitetur p. 211. ſe *Sennertum* non capere, ſed quomodo refutare ſi non capere poteſt? & hanc mentis hebetudinem, ſi res ita ſe habent, ut ſpecimen eximioris illuminationis jactat, ſed quum notum ſit, *Sennerti* ætate Ariſtotelicam philoſophiam floruiſſe, & in terminis non eam, quæ nunc ſæpe, non ſemper, nec in ſyſtemate de quo ſermo eſt, reperitur accurata determinatio & claritas, obſervari potuiſſe, vir iſte eximius alias exprimere ſe non potuit. Aſt ipſa verba quæ *Cl. Pitſch* quidem citat ſed non affert non ſunt adeo obſcura, & lædere putaſſem *Cl. Autorem* ſi facillimam hujus loci explicationem ſuſciperem, quam tiro, quibus me annumerare non recuſo, ſine difficultate præſtare poteſt. Præterea antecedentia & conſequentia legantur *Sennerti inſtit. med. Witteb.* 1628. *L. I. Cap. l. II. p.* 131-141. vel ut *Pitſchiana* citatio eſt *Witteb.* 1609. *p.* 127. omnia clariſſime erunt, imprimis ſi locus reſpondens in *capite de morborum differentiis* in alio *Sennerti* libro *Sennert. lib. de chymicorum cum Ariſtot. & Galen. conſenſu ac diſſenſu Witteb.* 1629. *p.* 252. confertur. *Illuſtris de Haller* in contrariam partem abit & longe honorificentius de *Sennerto* putat *Boerhaav. Meth. ſtudii med. cum Commentariis* v. HALLER, Part. II. pag. 282. *Danielis Sennerti Profeſſoris Wittebergenſis celeberrimi viri & egregii Syſtematici opera plurima ſunt ſæpe recuſa. Multa ſumſit - - ſed* bono certo *&* utili *ordine diſpoſuit - - in omnibus iſtis libris bono ordine ex veteribus* collegit. De *Immortali Boerhaavio* tandem adeo leviter judicat, ut mirum illi videatur, quod adhuc unquam prælectionibus academicis inſerviat, contendit, quaſi verum eſſet, ſerena fronte, *Boerhaavium* nullam explicationem dediſſe quam multis modis morbi pro ſua diſtinctione in C. H poſſibiles ſunt. Sed quem ſuccincta & ſolida *Boerhaavii* brevitas non fugit, inveniet, quod quærit BOERH. inſtit. med. Norimb. 1747. pag. 364. §. 699. imprimis ſi evolvat ejus prælectiones. *Prael. in inſtit. Boerhaav. edit. ab Hall. Gœtt.* 1748. *T. VI. p.* 19 §. 699. Erravit igitur graviſſime, ubi hi maximi viri, in quos adeo illicito modo invehitur, non erarunt, ſpero igitur me circa ea, quæ dixi, a Cl. Autore veniam impetraturum eſſe.

ſtes prætermittere (*h*). Plane non mei eſt, ut totum illius ſyſtema quod quatuor amplis tabulis continetur addam, quia unicuique fere notum, & ſimul perſuaſum eſt, multum ſtudii & experientiæ illi ineſſe, qui tanti labori ſufficit. Id ſolum ad me propius attinet, dum novo fere modo in ipſo ſyſtemate pathologico morbos aliquos ex loco alieno deduxit. Triplex horum morborum genus conſtituit, & C. H. natura veritatem hujus diſtinctionis probat. Sunt autem ſequentia (*i*).

TABULA ANALYTICA MORBORUM

LIBER I.

GENERALES SOLIDORUM MORBI

TIT. V.

EX LOCO ALIENO

Parte integumentis communibus

texta - - - - 50. HERNIA.
nudata - - - 51. PROCIDENTIA.

TABULA ANALYTICA MORBORUM

LIB. II. (*k*)

GENERALES HUMORUM MORBI

TIT. IV.

LOCI ALIENI

Humorum
Generalium
Subſiſtentium - - - 113. ERROR LOCI.
Collectorum - - - 114. COLLECTIO.
Effuſorum - - - 115. EFFUSIO.

Particu-

(*h*) Si *Cl. Vogel medicinische Bibliothek I. B. IV. St. p.* 284. *dixit Ill. Autorem interdum nimis prolixum fuiſſe, dum juſta & uberiori Gorteriano nomini data laude, hæc addit: bey alle dem aber iſt es auch nicht zu leugnen, daß es ihm wie allen Erfindern neuer Syſteme ergangen iſt &c. iterum p.* 290. *legimus, doch es ſey ferne, daß wir den Herrn Verfaſſer tadeln, oder ſeine Arbeit verachten wolten. Er wäre gewiß der erſte Syſtemmacher, der ſich nicht geirret, - - und es wäre zu wünſchen, daß es viele Gorter gäbe.*

(*i*) *Gorter pr. med. ſyſtem. T. I. p.* 1.

(*k*) *Ibid. T. I. p.* 27.

Particularium

Sanguinis - - -	116.	ECCHYMOSIS.
Bilis - - - -	117.	ICTERUS.
Aeris - - - -	118.	EMPNEUMATOSIS.
Materiae morbi - -	119.	METASTASIS.

Quibus si placet annumerari potest. (*l*)

LIB. IV.

ALIENA MORBOSA.

TIT. I.

MORTUA MORBOSA.

Solida - - -	237.	CALCULUS.
Liquida - - -	238.	FLATUS.

TIT. II.

VIVENTIA MORBOSA.

Motu suo & morsu morbum referentia - - - - - - - - 239. INSECTA.

Optimum sic illis morbis dedit locum ubi partes C. H. constituentes adsunt sed in alieno loco & externae partes in C. H. ut loco illis non convenienti. Addidit praeterea in secundae partis tractatione speciali breviter quosdam alienos viscerum situs. Attamen quod pace tanti viri dixerim, varios adhuc morbosos situs, & morbos ex illis orientes omissos esse existimo.

§. VII.

Ex allegata horum morborum recensione patet, si in genere de morbis ex alieno loco sermo est, in tria posse dividi genera. Vel enim partes solidae C. H. constituentes situ peccant, vel fluida illius in loco incongruo aderunt, vel corpora ad consistentiam nostri corporis non pertinentia, ibi reperiuntur. De unaquaque classe plura sunt annotanda, sed priora, solidorum nempe vitia, proprie subjectum meditationis meae erunt, nisi quatenus humorum in alieno loco historia interdum ob necessarium nexum intermixta erit.

§. VIII.

(*l*) *Ibid.* T. I. p. 212.

§. VIII.

Locus alienus pro ipſa termini idea loco naturali oppoſitus eſt, & hujus de unoquoque individuo deſcriptio neceſſaria facienda eſt, antequam illius exceſſus determinari poteſt. Anatome ſufficientem nobis C. H. rite conſtituti hiſtoriam præbere poteſt, inde aliqua ejus pars nos docet, in quo loco hæc vel illa C. H. integerrimi pars ſita eſt. Locus igitur naturalis eſt; ſi pars data locum ſuum omnimode determinatum occupat, contrarium locus ſive ſitus alienus. Dantur ergo tot errores circa naturalem ſitum in C. H., quot adſunt partes, & quot vicibus unaquæque harum partium in loco ſuo errare poteſt. Amplus ſic morborum ex ſitu alieno catalogus accreſcit, & ingens vacuum in theoria noſologica relinquitur, ſi doctrina hæc plane negligitur. Quum enim talis ſitus contra naturam ſit, nemo dubitabit eum inter morbos referre (§. I.) & concedere, multa mala inde oriri poſſe. Sæpe quidem hic morbus adeo levis eſſe poteſt, ut ne quidem obſervetur, ſed quum interdum ſub herba latens anguis ſit, ac ſemper præter naturam adſit, ab omni accuratiori medico ut morbus conſiderandus eſt, & nihil inde elicitur, quam quod in beneficium ægrotantium morbi dentur, qui tolerabiliores & abſque cruciatibus ſunt.

§. IX.

Neceſſariæ autem adhuc nobis de ſitubus præternaturalibus diſtinctiones faciendæ ſunt. Duplici primum modo in C. H. adeſſe poteſt. Reperitur enim; & vix tamen aut ne vix quidem morbus nominari poteſt nec etiam detegi, unde ortus fuerit, vel a morbo quodam antecedenti productus eſt, & alius eſt morbum producens, alius morbo productus, licet verum ſit, poſteriorem iterum ſemper morboſos adfectus poſt ſe trahere; quod etiam ita exprimi poteſt; ut alii ſitus ſint primi morbi; alii ſecundi morbi cauſæ.

§. X.

Antequam autem cauſas explicare incipiamus, diverſos ſitus alieni modos poſſibiles, ſi illas determinationes, quæ a cauſis, effectibus, & finibus deſumuntur, excipimus, diſtinctius paulo enumerabimus. Situs autem partis cujuſdam quintuplici modo errare poteſt. Occupat enim pars aliqua interdum ſpatium juſto majus (m), interdum minus (n) vel in diverſa plane regione ſita eſt, (o) vel in regione incongrua præter-

(m) *Schenck. obſ. Lib. III. Sect. I. obſ.* 91. &c.
(n) *Loc. cit. L. III. Sect. II. obſ.* 88. &c.
(o) *Ibid. L. III. Sect. II. obſ.* 3. &c.

naturales terminos habet, (*p*) vel tandem plane deest. Exceptis hisce, non facile alius loci error concipi potest nec alium quoque unquam observatum fuisse credo. Plures autem divisiones omnino causæ & aliæ determinationes admittunt.

§. XI.

Fig. VIII. Non nullis forsitan dubium videbitur, an major vel minor partium magnitudo inter situs morbosos referri possit: Quare hoc loco, ne scrupulus relinquatur, sequentia illustrandi ac demonstrandi fine subjungam. Sit parallelogrammum spatium quoddam in C. H. repræsentans a, c, h, e, & spatium quod viscus occupat a, h, g, i, k, d, c, b, a, tunc situs visceris determinatur lineis ac, ah, hg, gd, dc, fit autem spatium occupatum a h f i k d c b a & situs determinetur lineis ah, hf, fi, ik, kd, dc, ca, tunc spatium a, h, f, i, d, c, b, a, majus erit spatio a h g i d c a, sed quum lineæ situm determinantes in priori casu sint ac, ah, hg, gd, dc, & in posteriori ah, hf, fi, ik, kd, dc, ca, situs erit alienus. Nec id sine consequentiis. Quum enim in C. H. pars partem excipiat, datur alia pars, quæ in statu naturali spatium g i f occupat, cum autem viscus præternaturaliter majus hoc spatium impleat, necessario altera pars exprimitur, & cum ex regione f, g, i, & k, aliæ partes resistant, mediæ comprimuntur & pro majori & minori partium nobilitate inde proveniens malum vehementia differt. Sic etiam patet, situm lineis a, h, g, i, k, b, a determinatum, minorem esse situ a, h, g, i, k, d, c, b, a & præternaturalem, & duplex inde incommodum provenire potest, nempe functio visceris non rite peragi potest & adjacentes partes sublata resistentia locum alienum occupant, & in ordine suo turbantur, vel in tumores diversi generis facilius abire possunt. Et sic abunde patet, nimis magnas & parvas partes, tam natura, quam effectu suo inter situs alienos esse referendos.

§. XII.

In explicandis diversis situum morbosorum causis illum potius ordinem servabimus, qui in dijudicatione illorum pro norma esse potest. (3) Si nimia partium nutrientium ad aliquem locum determinatur copia, pars ibi sita plus nutrimenti accipiet, & in majorem molem augebitur. Motus autem hic omnino jam præter naturam & morbosus est. In sen-

su

(*p*) Ibid. *L. III. Sect. II. Obs.* 7. *Coel. Rhodiginus Lib. IV. cap.* 16. *A. L. Schenck. L. II. Obs.* 181. *p.* 448. *Columbus L.* 15. *Anat. Schenck. Lib.* 11. *Observat.* 184. *p.* 449. *&c.*

ſu latiſſimo vera hæc dicta eſſe volo, ſi enim ſtagnatio quædam, inflammatio, ſcirrhus oritur, plures partes ibi colliguntur, quam in ſtatu præternaturali aggregari debent. Ergo tot hæc claſſis habet ſubordinata genera, quot modis fieri poteſt, ut accumulatio ibi fiat. Aderunt e contrario alio tempore impedimenta ſat diverſa & ſat multa quo minus ſufficiens molecularum copia ad partem aliquam perveniat, ſic juſto minor erit, & morboſum impedimentum anſam præbet.

§. XIII.

Interdum, ſi particulæ ſimilares in inſolito pro earum congerie loco, colliguntur, fit concretum, & reperitur viſcus, alio alias loco inclusum, in diverſa plane regione, & omnino præternaturali ſtatu, cum inſigni a ſolitis regulis exceptione. In tanto errore, ſi rectum reſpicimus, omnes in §. antecedente dictæ cauſæ ſimul concurrere poſſunt, & quarta claſſis oritur. Tandem fieri poteſt, ut pars integra deſit, deſuerunt forſitan etiam ſimilares ejus partes, aut impeditæ ſunt viæ, aut alias determinatæ vires, aut alia, ut plurimum abſcondita humanæ perſpicaciæ, impedimenta tantis defectus cauſæ ſunt, quod ultimum & per ſe conſideratum maximum hujus generis vitium eſt.

§. XIV.

Si ex dictis certum eſt, omnem partem ex morboſis cauſis in alieno loco eſſe, evidens ſimul eſt, non dari ſitus primi morbi cauſas proprie ſic dictas ſed potius omnem ſitum vitioſum ſecundi morbi cauſam eſſe, (§. 8.) Non vero abſque magnis confectariis hæc theſis eſt, ſed practicum multa theoremata docet. Erit enim interdum in practici poteſtate per prophylaxin reſpectu hujus vitii & vera curatione reſpectu morbi cauſantis hunc morboſum ſitum avertere. Sciet e. g. metaſtaſin ſæpe hujus matrem eſſe (§. II.) & eo accuratius de natura ſtatus dati judicare poterit: concludet inde, interdum talem ſitum præternaturalem ut malum minus & naturæ quaſi beneficium eſſe conſiderandum. Regulas hinc depromere poteſt, utrum conducat hunc ſtatum mutare, nec ne, & quodnam potius remedium & quibus ſub legibus adhibendum ſit. Diæteticarum præſcriptionum rationes ex his ſumet, quibus prohibeatur, quominus malum ex hoc morbo oriundum, vel augeatur, vel nimis noceat. Præterea medico hæc conſideranti, ſi nulla alia ſymptomatum ratio inveniri poteſt, ſuſpicio hinc orietur, quæ in medendi methodo majorem circumſpectionem poſtulabit.

§. XV.

Quum ita generalius de morbis ex loco alieno locuti ſimus, uſque eo pervenimus, ut de curatione ſermo fieri poſſet, niſi hæc pro diverſis vitii hujus generis natura vel diverſa, vel plane impoſſibilis eſſet, & exinde adhuc præmittendas alias diſtinctiones requireret. Locus enim ſi adeo alienus eſt, ut nulla conformitas inter ſitum naturalem & præternaturalem ſit, quod ſitum tertii quarti & quinti ordinis conſtituit (§. 13.) dicitur monſtroſus, & omnium rariſſimus eſt (q): ſi vero quædam ſenſibilis conformitas ſitum naturalem & præternaturalem intercedit, tunc dicitur locus alienus ſingularis & eſt vel connatus, vel adſcititius. Primum genus monſtroſi loci plane immutabile eſt, quamvis omnia artis præſidia in auxilium vocentur. Sic generaliter omnes ſitus ſunt vel mutabiles, vel immutabiles, ſed caveamus, ne putemus, omnem ſingularem connatum immutabilem eſſe, & omnem adſcititium mutari poſſe.

§. XVI.

Licet autem monſtroſi ſitus immutabiles ſint, tamen non ſemper ſupra ſphaeram practici elevantur, & objecta nudi theoretici reſtant, ſed potius omnem ſæpe medici clinici attentionem requirunt. Sunt enim vel abſolute lethales, vel non; in priori quidem caſu non occupant medicum, niſi pathologum & forenſem ſi vero abſolute lethales non ſunt, ut embryo vel præſenti hoc vitio vitam degere poſſit, ſpes adhuc adeſt, naturæ aliquatenus poſſe ſuccurri. Sed nondum ſalvus eſt infans. Nam vel iterum aut abſolute aut hypothetice lethalis morbus hic adfectus eſſe poteſt. Priores autem adhuc duplicis ſunt generis; nunc enim embryo vix excluſus mori coactus eſt, nunc vero parvam quidem vitæ durationem corporis ſtatus permittit, ſed brevi certiſſime mortem poſt ſe trahit. In poſteriori caſu ſæpe accidit, ut medicus vocetur,

&

(q) Monſtroſi dici poſſunt convenienti modo cum uſitatiſſimis monſtri definitionibus ſi applicatio rite fit. *Ill. Hebenſtreit.* in *Anthropologia Forenſi Lipſiæ* 1751. 8 *Sect. I. cap. I. de cura naſcituri & naſcentis p.* 5. § 5. *Naſcuntur fœtus paſſim quorum forma ab humanitate ita abludit, ut illorum animæ ſi viverent, propter organorum ad animalium actionum exercitia deſtinatorum ineptitudinem erudiri & conceptus homine dignos de ſenſibilibus ſibi fingere haud poſſint. - - Conf. Sect.* II. *Membr.* III. *Cap.* II. *p.* 624. §. 1. *Monſtrum eſt corpus ſolius machinæ legibus vivens a matris ſanguine per funiculum umbilicalem adducto nutritum ſine anima, certe ſine illa humana; talia ſunt quæ tota forma ab humana natura abludunt, ut dubitari fas ſit hominem natum eſſe &c. Imprimis ſi obſervatur diſtinctio loc. cit. p.* 9. *in tres coordinatas ſpecies ex Jani Planci Medici primarii Arini de monſtris ac monſtroſis quibusdam Epiſtola Venet.* 1749. 4. *Maj.*

& anxie sollicitetur, ut prognosin formet, & opem ferat; & sic etiam practicus his speculationibus occupatur. Remanet ultima nominatarum classium, ubi prophylaxis accuratissima adhibenda est, ne alias sequentia symptomata graviora & nimis molesta fiant, sed potius vel plane tollantur, vel saltem imminuantur, & expertus æque ac eruditus medicus vel felici memoria jam inventa remedia cum necessariis cautelis adhibebit, vel diviniori ingenio manca emendabit, aut plane nova inveniet, quibus desiderio gementium satisfaciat. Eadem fere regula de situ singulari immutabili valet. Connatus absolute lethalis nunquam curatur, & hypothetice lethalis nullo pariter tempore tollitur. Notandum autem est, dari casus, ubi adscititii, vel plane, vel hypothetice lethales, mortis necessitatem adferunt.

§. XVII.

Omnium optimus mutabilis nempe restat. Nihil hic refert, num sit connatus, num adscititius (§. 15.), & in utroque gravitas morbi variare potest, ut hinc nulla certa prognosis erui possit. Duplices curationis fontes huic malo aperiuntur, pharmaceuticus & chirurgicus. Frequentius tamen chirurgia adhibenda est, & actu adhibetur, & ut plurimum de curatione morbi hujus generis dubitatur, si extra hanc sphæram reperitur: negandum interim non est, dari interdum casus, ubi internis remediis succurri potest.

§. XVIII.

Si his principiis contenti totum corpus perlustramus, nulla regio, nulla pars nec externa nec interna a possibilitate hujus anomaliæ exemta est, imo nullum dici aut fingi potest punctum in toto corpore humano de quo illud in alieno loco esse non posse adfirmari possit. Amplus igitur illi, qui de omnibus morbis in alieno loco dicere vellet, & ultra limites, dissertationi præscriptos, campus apertus est: verum enim vero mihi hac vice aliquam saltem partem elegisse sufficiat. Illi enim morbi aut potius eorum aliqui, qui ex loco alieno in abdomine oriuntur a me enumerabuntur & describentur, ad cujus situs itaque naturalis & præternaturalis historiam progredior.

ABDOMEN. INTEGUMENTA.

§. XIX.

Totum corpus humanum quatenus anatomicarum perscrutationum subjectum est, jam ab antiquissimis medicorum in tres ventres duasque ex-

tremitates commoda fane & in illius ftructura fundata diftinctione divifum eft, ita ut primus offeus, fecundus offeo-cartilagineo-mollis, & tertius a pluribus, quanquam uti mihi videtur, minus recte, totus mollis vocetur. Nam æque ac thorax offibus at cartilaginibus in parte pofteriori, immo, cavitas, pelvis dicta, ubique offibus cingitur. Audit autem tertius ille venter de quo omiffis cæteris locuturus fum. græc. γαστὴρ, ἦτρον, ὑποκοιλον, ἐπιγάστριον. arab. tenur. mirach. gall. ventre bas-ventre, ventre inferieur. ital. graffo ventre. batav. *Det niederbedde ob te liefe.* Angl. the belly, panch. germ. *der leib*, *unterleib*, *Schmeerbauch*, *Wannft.* lat. imus venter ufitatiori autem nomine abdomen (*r*). Incipit externe continuatis integumentis thoracis per pollicis fpatium fuper catilaginis xyphoidis apicem, & in peripheria utriufque lateris ad arcuatos margines coftarum adfcendentium irregulari via, ex diverfis arcubus conflata, continuatur ufque dum in pofteriori parte intra fpinam ultimæ vertebræ dorfi primæque lumborum ad earum fymphifin utraque latera fibi occurrunt & in ambitu fuo horizonti parallela finiuntur. Ex hinc amplo & lato defcenfu anterius libere, pofterius ad columnæ vertebrarum lumbarium longitudinem continuatur, tandem verfus anteriora integumenta iterum fuperiori & anteriori parti labii externi fpinæ fuperioris offis ilei annectuntur, inveftitifque omni externa pelvis fuperficie & annatis partibus ad finem capitis circa collum offis femoris fupra utrofque trochanteres anguftiora fiunt, in triangularem formam medium verfus ad anteriorem offis ifchii & pubis fuperficiem defcendunt, & plane verfus inferiora fe arcuant. In pofteriori regione os facrum & coccygis omnifque lateralis regio circumdatur & lento fic facto defcenfu mox inclinate adfcendente, mox horizontali linea, ex anteriori parte, defcenfa integumenta recipiuntur & an-

(*r*) Hæc denominatio ufitatiffima eft & omni jure retineri poteft quicquid alias fentiat *Cafparus Bauhinus Theatr. Anat. lib.* 1. *c.* 1. Nullam enim licet addiderit rationem, illam tamen Bruno addere voluit. *Jac. Pancratii Brunonis Caftellus Renovatus. Norimb.* 1682. 4. *p.* 2. *citatis duobus locis Plinii*, *Plinii Secundi Hift. Mund. l.* 2. *cap.* 37. *lib.* 8. *c.* 51. ubi fcrophis & fuibus abdomen tribuitur. Sed potius non hæc mihi *Bauhini*, fi hinc defumta eft, ratio videtur, nam & alia nomina in iifdem capitibus communiter de partibus animalium & hominum in ufum trahuntur. Sed *Plinius* ibi abdomen fumi opponit quod epigaftrium eft vid. *C. Plin. fecund. Hift. Mund. Lugd. Batav.* 1615. *fol. p.* 236. *a.* Quod valde illuftratur loco *Plautino* in *Commentario* citato allegato ibid. p. 236. 6. ubi *Plauto* regio pudendorum & teftium abdomen dicitur, quæ nobis Hypogaftrica generalius dicitur.

Vide iftic tibi fit acutus Cario culter probe Cario.
Quin jam ductum geftio mœcho hoc abdomen adimere.
Ut faciam, quafi puero in collo pendeam crepundia.

fed deinde melioris diftinctionis gratia nomen ftabilitum & totus infimus venter abdomen appellatus eft. *Celf. Libr.* 4. *cap.* 1. & *Joh. Anton. van der Linden Phyfiolog. Medic. libr.* 2. *cap.* 4. *art.* 1. §. 1. *p.* 38.

annectuntur. Hæc ſuperficies, licet irregularis nec mathematicæ dimenſioni adaptata videatur (*s*), pro ſolerti tamen ſecantium obſervatione accurato, & naturæ convenienti modo diviſa eſt. Non enim ſuperfluo ſtudio anatomici ſpatia pro regionibus ſemper anguſtiora & breviora reddidere, quia tunc modo interna cavitatis ſegmenta & inteſtinorum ſitum diſtincte determinare licet. Umbilicus locus in plane anteriori ſuperficie in collis modum elevatus centrum diviſionis fit, quod ab ipſa natura præfixum videtur. Duos circiter digitos, ſupra illum, in media anterioris abdominis ſuperficie, punctum, & ſimile punctum quoque inferius inſcribitur. Per hæc puncta horizontali umbilici diametro parallelæ lineæ arcum tandem circumſcribentes in peripheria abdominis uſque ad rachidem ducuntur fitque, ut ſuperior inferiores ex utroque latere coſtarum cartilaginoſæ partis arcus tangat, inferior autem ex dextra & ſiniſtra parte eminentes illas protuberantias ſpinæ ſuperioris criſtæ oſſis ilei tranſgreditur. Tres exinde oriuntur regiones primariæ, quarum ſuperior epigaſtrica, media umbilicalis, inferior hypogaſtrica dicitur. Epigaſtrica igitur regio a cartilagine Xyphoide, cartilaginoſa & oſſea ultimarum coſtarum parte, ſuperficie ad ſymphiſin inferiorem ultimæ dorſalis vertebræ, inferiori corporis ſecundæ lumborum vertebræ parte, & dicta linea umbilico ſic parallela determinatur. Umbilicalis ſuperne a dictis inferioribus prioris finibus & linea iterum umbilico parallela, & ſuperiori corporis quartæ lumborum vertebræ parte coarctatur. Hypogaſtrica a terminis umbilicalis & finibus abdominis ad pelvim clauditur. Nunc igitur faciliori negotio ſequentes ſubordinatæ regiones determinantur quatuor, quæ concurſu ſuo epigaſtricam conſtituunt. Ducitur linea a marginibus coſtarum notata uſque ad baſilarem & fit trapezion, non multum a triangulo differens, lineam tamen ſuperiorem habens inverſe incurvatam. Diagonalis

(*s*) Vid. *Caroli Aug. V. Bergen Diſſ. Circ. quo probatur menſuram & proportionem membrorum corporis humani ſummam perfectionem & rigorem mathematicum non admittere*, *Frf. ad Viadr.* 1759. *Dodart Mem. de l'Acad. Royale des Sciences* 1701. pag. 21. *Feſtelin Anmerkungen der vortreflichen Mahler.* Non diſquiremus, quo jure hoc de omnibus partibus vel affirmari vel negari poteſt, addemus modo ex *Elſholtio* duo loca huc pertinentia, primum dat ex *Hippocrate c.* 24. *p.* 230. Στενοτατην παντων των ζωων ἀνθροπος κοι λιην ἐχει ὡς ἐπι μεγεθει ἀπο τȣ ὄπισθεν εἰς το ἐμπροσθεν, μοτι και κατα το ϛηθοϛ. *Et Joh. Sig. Elſholtii Anthropometria* ☛ *Francof. ad Oderam* 1663. 8. *cap.* 24. *p.* 233. *Cunctæ hæ partes num debitam ſervent ſymmetriam hoc pacto ſcrutator. Applica Anthropometron & ſi corpus bene proportionatum fuerit* 16. *id monſtrabit uncias pro longitudine totius abdominis: ita ut umbilicus octo unciis a pectoris ſcrobe, totidemque a pudendis diſtet. Diſtet* 9. *uncias ab ilium loco utrinque, ubi oſſium innominatorum extrema prominent. Profunditatem ab umbilico ad lumbos Spigelius ſtatuit novem circiter vel* 10. *unciarum; verum creſcit id ſpatii, & decreſcit pro ratione aſſumtorum poſterius lumbi cum natibus longitudine* 11. *anthropometri uncias complebunt. Filum ab umbilico per ilia circumductum ſi venter cibis depite ſit diſtentus trium pedum menſuram attingat oportet.*

nalis iterum in hoc ſpatio a dextro latere ad ſiniſtrum ducitur, & ſuperior regio ſiniſtra cardiaca, inferior dextra epigaſtrica ſtricte ſic dicta audit, laterales ab ipſis vergentibus coſtis earumque inter ſemet ipſas ſpatiis & integumentis ſuis inveſtitæ hypochondriacæ ſunt, dextra quidem una, altera ſiniſtra. Area regionis umbilicalis quinque admittit ſectiones. Ad latera umbilici duæ perpendiculares lineæ verticali umbilici diametro parallelæ ducuntur, & media inter hæc regio umbilicalis ſtricte ſic dicta audit. Ex utroque hujus latere ab infimo coſtarum deſcenſu ad ſupremam ilei protuberantiam perpendiculus demittitur, & ſic umbilicali vicinæ regiones ſunt dextra & ſiniſtra iliaca. Reſtans ſpatium poſterius ſpinoſis vertebrarum proceſſibus perpendiculariter dividitur, & dextra ſiniſtraque ſic lumbaris regio deſcribitur. Infima hypogaſtrica regio quinque vel ſex diſtinguitur lineis. Ab inferioribus umbilicalem regionem determinantibus lineis iterum perpendiculæ ad connexionem oſſis iſchii & pubis demittuntur, & ſic peripheria regionis hypogaſtricæ notatur. Ad latera ab adſcendentibus oſſis iſchii & ilei ſpinis & dictis lineis adfinibus formantur regiones inguinales. Regio inferior hypogaſtrica in medio uſque ad radicem genitalium audit regio pubis. Hanc ſequitur & uſque ad abientes margines orificii inteſtini recti continuatur regio perinæi. Reſtans ſic ſpatium eſt regio ani, quam alii regionibus adnumerare dubitant.

§. XX.

Totum hoc abdomen nec ſitu peccaſſe obſervatum eſt, nec peccare poteſt. Non enim primo ventri ſuperſtrui, non inter caput & thoracem poni, non denique unius extremitatis locum occupare poteſt, quum a tota hac inſigni totius machinæ parte tantum dependeat; ut alienus totus locus cum idea hominis cogitari nequeat. Singulas quidem ejus partes vario modo aberrare poſſunt; & aberravere, ſed totum iſtud concretum, quod nobis abdominis nomine venit, fixum ſuum ſervat locum. Duplex igitur variatio poſſibilis, ſi nempe ſpatium illius; ab adjacentibus partibus compreſſum, nimis anguſtum redditur, vel a cauſis internis nimis extenditur (*t*). Magna ex nimis parvo abdomine oriuntur incommoda. Omnis enim ſecretio & excretio chymo-cholo-chylo-uro-ſpermato-poieſis tota eſſet irregularis. Mala inde ſequeretur nutritio; ſi nec chymus, nec bilis, nec pancreaticus ſuccus, nec hinc etiam chylus in ſufficienti quantitate ac naturali conſtitutione præparari & corpori porrigi poſſet. Si tandem per urinam non ſatis magna copia ſecernendorum & excernendorum e corpore emitti poteſt, prava inde humorum conſtitutio naſcitur; & tota ma-

(*t*) Evolv. *Sim. Frid. Frencel monſtrum humanum ventribus ſine proportione*, *Wittemb.* 1674. 4to.

machina turbata eft. Locutus fum, hæc corollaria eruens, de univerfo abdomine: alia enim res eft, fi fimul unum vifcus præ alio angufte limitatum eft, uti in fequentibus videbitur. Sic autem tabes faltim & cacochymia, quibus addimus partum difficilem, oriuntur (*u*). Tabi five atrophiæ alio modo non poteft fuccurri, quam prophylactica cura, qua mucilaginea & gelatinofa in majori copia porriguntur, quia frequentius corpus nutriunt, nec multum bilis ad illius præparationem requiritur, quippe quæ hic non in fufficienti copia feparatur. Addenda effent interdum ftomachalia, ut debiliori concoctioni, fi requiritur, fuccurratur. Evitanda e contrario omnia adfumenda quæ cruditates relinquunt & flatus producunt, quum & nutritio tanto magis debilitetur & vitia jam præfentia difficilius tollantur. Cacochymiæ generaliter in hoc cafu per diurefin, quia hæc naturæ functio in his debilitata eft non fatis tuto occurritur, fed potius diaphoretica fatisfacient. Singulare, cui non occurri poteft, incommodum fœminis gravidis inde oritur: impeditur enim vel uterus, ut non fatis poffit extendi, unde dyftocia oritur, vel fetus moritur vel alia vifcera nimis comprimuntur, ut in theoria de diverfo fitu partium in diverfis gravidis uberius docetur. Ventriofi in contrarium excedunt & caufam agnofcunt vel vitiofum fitum unius vifceris valde excedentem, vel alium morbum internum, de quibus inferius, vel æquali modo omnia funt extenfa. Quod fi ventriofitas hæc notabilior jam eft, torporem & lentum circulum fanguinis efficit, & alia incommoda (*v*) v. g. anxia refpiratio, pigritia, mentis hebetudo &c. inde proveniunt. Congruum credo hunc effe locum, ubi non prætereundus defectus integumentorum, ita ut vifcera vel inteftina nunc plura nunc pauciora nuda appareant. Quæ quidem anomaliæ monftrofæ incurabiles funt, licet parvum extra uterum vitæ fpatium interdum permittant, fed brevi certam mortem poft fe trahunt (*x*).

§. XXI.

(*u*) *François Mauriceau traité des maladies des femmes &c.* Tom. II. *obfervat. fur la groffeffe & fur l'acouchement des femmes*, 4. Paris 1738. p. 87. *Obf.* 105. *de l'acouchement d'une très petite femme*, le 12 Fevrier 1674. J'ai encore accouché dans la fuite, cette même femme de cinq ou fix autres enfans, qu'elle a eu depuis ce tems-là, que je lui ai tiré vivans & fe portans bien, quoiqu'ils fe foient tous préfentés en differentes mauvaifes poftures, à quoi avoit beaucoup contribué la petiteffe de la mere, dont le ventre avoit trop d'étendue pour laiffer la liberté à fes enfans, qui étoient affés gros, de fe retourner dans la matrice, & d'y prendre la pofture naturelle, qui eft de préfenter la tête la premiere.

(*v*) Vid. *Jac. Wolf Diff. de obefitate exfuperante. Jenæ* 1683. *Chrift. Lud. Wucherer Diff. de corpulentia nimia*, *Jen.* 1716 *Lud. Wilh. Lemonnier ergo in macilentis liberior quam in obefis circulatio. Paris* 1740. vid. *Hall. comment. in method. ftud. med Boerb.* p. 368.

(*x*) Et ego partim in theatro regio *Berolinenfi* ut etiam videre eft in *Scharfchmidts Verzeichniff der Merckwürdigkeiten*, *welche bei dem Theater befindlich find*, *Berlin*

§. XXI.

Dum circa exteriora abdominis adhuc verſamur, umbilicus non negligendus eſt, qui quadruplici vitio obnoxius eſſe poteſt. Dilatari enim & aperiri plane poteſt, ſed hoc non fit, niſi ſimul adſit hernia; quare de hoc adfectu alibi diſſerendum eſt inferius. Secundo nimis, ſubinde nempe ad magnitudinem membri virilis, prolongatur, & licet omnia alia rite conſtituta ſint canon tamen quidam legitur *quod nimia umbilici eminentia vix poſſit eſſe bonæ ſanitatis indicium* (y), bene igitur ab hoc vitio diſtinguendus eſt ſarcomphalos, qui ſæpius ſed falſo (v. inf.) herniis adnumeratur: & *Ill. de Gorter* jam ſeparatim de illo dixit (z). Eſt excreſcentia quædam fungoſa rubicunda ex umbilico, & in benignum & malignum dividitur. Benignus durus abſque doloribus cum partibus adjacentibus non adeo cohæret: malignus autem tactum non niſi cum cruciatibus admittit, dolor obtuſus eſt (a), venæ tumidæ lividæ ſunt. In priori caſu requiritur & a veteribus laudatur exſectio, in poſteriori vero, ſi propter corroſas jam inferiores partes exſcindi nequit, curatio cancri palliativa ſuſcipienda & in hunc finem antiſeptica tam interna, quam externa, nec minus frequentiora laxantia cum intermixto apozemate antiſeptico in uſum trahenda ſunt (b).

§. XXII.

1750. 8vo. partim in *Regiomontano Buttneriano* plura ejuſmodi exempla vidi & *Ruyſchius* tres caſus dat. *Fred. Ruyſch. Obſerv. Anat. Chirurg. Cent. Amſterd* 1691. 4to. *Obſerv.* LXXI. LXXII. LXXIII. p. 92. 93. 94. & ſimul bene monet hoc vitium omnino ab hernia umbilicali eſſe diſtinguendum *Obſerv.* LXXI. fig. 59. & quoque incurabile docet tamen vel per novem dies ejuſmodi infantes conſervatos eſſe. vid. quoque *Joh. Sigm. Elsholt. de conceptione tubaria Colon. Brand.* 1669. 4to. Alia, quæ evolvere non potui, videantur in *Alb. V. Haller. Comment. in præl. acad. Boerh.* Tom. V. pars 2. p. 503. 504. adde *Schacheri Diſſ.* ſæp cit. cap. 4. p. 45.

(y) *Elsholtii Anthropom. l. c. p.* 237. Dari prolongatum umbilicum abſque rubra fungoſa conſiſtentia & abſque hernia, inde per ſe ſanum, teſtatur obſervatio *Benvenii* c. 6. de abditis vid. *Schenckii a Grafenberg obſerv. l.* 3. *obſ.* 356. *p.* 988. In *Matthæi Gothof. Purmann chirurgia curioſa, Frf. und Leipz.* 1699. 4. *P.* 2. *c.* 7. *Tab.* 5. umbilicus extenſus obſervatus datur in fæmina *deren leib im Umkreiſſ* $3\frac{3}{4}$ *Ellen dick und gros und der auſgedehnte nabel als der græſte hut gros gewেſen*, inde jam morboſior: malum ſectione & ligatura Fourneriana ſuſtulit. p. 331.

(z) *Joh. de Gorter Chirurg. Repurgat. Leid.* 1742. 4to. p. 360. §. 1552.

(a) De quo eximium exemplum *Smetius* ex propria obſervatione dat *Henric. Smetii Miſcellan. med. Francof.* 1611. 8vo. l. 10. p. 524.

(b) *De Gorter chir. rep.* l. 12. c. 5. p. 360. §. 1552. *Joh. Juncker Conſp. chir. Hal.* 29. *p.* 203.

CAVUM ABDOMINIS.

§. XXII.

Antequam in fequentibus de fingulis abdominis partibus fingulatim dicere poffum, notandum eft, cavum abdominis in tot minores cavitates dividi, in quot regiones externa illius fuperficies diftincta eft, eamque divifionem eo minus effe omittendam, cum ille labor ab anatomicis non fufceptus fit, quam ut hic facilitetur. Si igitur apertum eft abdomen fuper illius vifcera eafdem lineas ductas nos nobis imaginari poffumus; quas in externa fuperficie duximus. Tranfverfæ illæ duæ lineæ ibidem fequenti modo repetantur: fuperior ducitur ad marginem inferiorem acutum lobi dextri hepatis in fuperficie anteriori fupra fundum veficæ felleæ, fupra fuperiorem capfulæ atrabilariæ dextræ prominentiam, fupra med'am defcendentis duodeni partem inter primam & fecundam illius curvaturam, per primam inteftini coli flexionem per totam mediam longitudinem partis tranfverfæ inteftini coli, per fecundam magnam illius curvaturam, fupra medium capfulæ atrabilariæ finiftræ & ad marginem renis finiftri; ubi arcuatur ad latera & defcendit ad mufculum rectum peritonæo inveftitum, per fuperius Pfoæ initium convexo arcu; fupra arteriam aortam & fuperficiem anteriorem inferiorem corporis fecundæ vertebræ lumbaris, fupra venam cavam; continuatur deinde iterum per initium Pfoæ & mufculi recti dextri fuperficiem adfcendit & in initiale punctum finitur. Inferior per pollicis fpatium fupra inferiorem dextri renis extremitatem incipit, per initium coli fuper flexuras ilii & jejuni infra inferiorem finiftri renis extremitatem per initium S. romani coli arcuatur ad eandem recti finiftri fuperficiem; ut fuperior fuper Pfoam & lumborum quadratum fuperiorem quartæ vertebræ corporis partem fuper arteriam aortam & venam cavam continuatur, & eadem lege in dextro latere adfcendit, & fuperius loco initii definit. Sic oriuntur tres cavitates, quarum fuperior epigaftrica, media umbilicalis latius fic dicta, inferior hypogaftrica. In epigaftrica laterales lineæ a cartilagine Xyphoide incipiunt; dextra ad marginem adfcendentem lobi dextri hepatis fuper extremitatem dextram ventriculi ufque ad inteftinum colon continuatur; finiftra ad marginem lobi minoris fuper fundum ventriculi quoque ad inteftinum colon ducitur. Diagonalis autem eft a dextra parte cartilaginis Xyphoidis fuper fiffuram magnam hepatis & convexam anteriorem minoris lobi fuperficiem fub radice cardiæ ad illum inteftini coli locum, ubi finiftram lineam lateralem tangit. Cavitas dextra fuperior eft cardiaca, minus recte fovea cordis dicta, finiftra inferior ipfum epigaftrium eft. Omne, quod reftat, funt hypochondria. Dextrum margine acuto lobi magni hepatis, initio fundi veficæ felleæ interiori angulo curvaturæ primæ coli; & ex-

 to-

teriori fecundæ curvaturæ duodeni, dextra extremitate ventriculi, & dextris marginibus lobuli Spigelii & innominati ac venæ cavæ terminatur. Siniftrum hypochondrium mediam fubftantiam lobi minoris, incipientem fundum ventriculi, mediam partem coli, & dextrum latus arteriæ aortæ pro finibus habet. Sub regione umbilicali cavitas umbilicalis bafi epigaftrii lineis perpendicularibus fuper flexuras ilii & jejuni ex lateribus ductis & linea tranfverfa inferiori notatur. Ad latera ilia funt, quorum dextrum initio coli ex cœco & illius primæ curvaturæ, ipfo colo, finibus umbilicalis cavitatis & epigaftrii, ac linea inferiori tranfverfa determinatur: finiftrum vero parte defcendente coli, & incipiente S. romano, epigaftrio, cavitate umbilicali, & dicta linea circumfcribitur. Lumbi tandem regionibus lumbaribus refpondent, & dextra extremitas fuperior capfulæ atrabilariæ & linea per inferiorem renis partem pollicis fpatio fuper infimam extremitatem, denique hypochondrium & ilium dextrum terminos dant: finiftri vero a fuperiori renis parte & fine illius affinibufque regionibus, hypochondrio finiftro & ilio finiftro fines præfcribuntur. Sub cavitate umbilicali, fi lineæ ad latera veficæ, urinariæ ad connectentia offa ifchii & pubis perpendiculares ducuntur, ipfum hypogaftrium invenitur; quæ reftant fpatia lateralia, ab illis, hypogaftrio & pelvi determinata, funt inguina, dextrum & finiftrum. Sub hypogaftrio ufque ad radicem penis vel ufque ad perinæum paralleliter cavitas pubis eft. Sequitur perinæum, quod inteftino recto finitur, & fic reftat, fi addere placet, cavitas ani.

OSSA. CARTILAGINES.

§. XXIII.

Diximus generaliter de abdomine quæ pro fcopo noftro maxime neceffaria fuerunt, nunc igitur nos accingimus, ad fingulas illud conftituentes partes eatenus anatomico oculo perluftrandas, quatenus fitum illarum a fapientiffimo naturæ conditore pro norma ftabilitum, determinare noftrum eft. Sicuti autem offeæ in corpore humano partes in ejus connexione fulcra & ftructuram dant, ita omnibus anatomicis in exponenda illa bafes fuerunt, quibus neceffario nexu cartilagines addi folent. Primum attentionem noftram illæ coftarum merentur, quæ hypochondriis fuperne arcuatum tectum dant: fed cum partes conftitutivæ thoracis fint, ftrictius earum hiftoria ibi recenfenda eft. Verum quidem eft, fi vel nimis defcendant, vel nimis adfcendant, & fic mox thoracem mox abdomen nimis coarctent, ejus vifcera in fitu fuo turbari: aft hæc caufa inter illas referenda eft, quæ a vitiofo thorace oriuntur, & ab illo modo explicari poteft, cui mens eft morbos ex omni alieno fitu in toto corpore humano pertractare. Interim quædam a nobis plane negligi nequeunt:

queunt: nam vel totum abdomen anguſtius faciunt, ut in §. 20. jam dictum eſt, vel unum alterumve viſcus incommoda inde habet, & tunc in ejus hiſtoria inferius aliquid addendum eſt (*c*).

§. XXIV.

Hoc loco breviter obſervationem hujus generis omittere non poſſum: vidi nempe ante aliquod tempus juvenem viginti annorum, pectore plane irregulari inſtructum. Sternum, ſi diverſe conſideras, nunc fere S. romanum æmulatur, nunc plane irregulare videtur. Superficies enim anteriores & poſteriores mox dextræ & ſiniſtræ, mox naturales erant, adeo tamen, ut mox a ſuperiori initio verſus inferiora magis deſcendat, & hic thoracem anguſtet. Hanc irregularitatem inſertiones coſtarum ſequuntur, & iterum adſcendendo & deſcendendo irregulares arcus formant, anguſtius tamen ſiniſtrum thoracis cavum redditur, quam dextrum. Incommoda valde ſenſibilia & inſigniter moleſta quidem non adſunt, ſed tamen adfectibus quibuſdam laborat, quos ex hac cauſa explicandos eſſe puto. Reſpiratio ſemper anxia, & circulus humorum lentus eſt, & torpor quidam ſemper in ejus corpore regnat, accedit aliud phænomenon, quod exinde derivare nullus dubito, ſenſibilis enim ſtupor mentis adeſt, debili gaudet ingenio, omneſque functiones animæ languide ſuccedunt. Cum enim lentus adeo humorum circulus fit, & ſemper quaſi turbatus, ſecretio fluidi nervei nec fit in juſta copia, nec forſitan rite conſtituta eſt, quidquod? ipſum ſecretum fluidum ſine dubio in lento progreſſu alios humores imitatur: quod ſane magni momenti eſt. Nam a copia & celeritate motus fluidi nervei omnia illa pendent, quæ debilitata in illo deprehenduntur. Cæterum non in poteſtate fuit illi perſuadere, ut dimenſionem vel delineationem permitteret.

§. XXV.

Nunc ſequi deberet hiſtoria ſpinæ lumbaris & oſſium pelvis, ſed quum in hiſtoria abdominis nunquam explicari ſoleant, nimis amplum eſſet & præſcriptos terminos excederet illam hic inſerere, ſed potius eam ex

 oſteo-

(*c*) Sic eſt exemplum ſingultus a detorſione coſtarum *Joh. Schenck. A. Graaf. obſ. med.* l. 3. p. 575. *obſ.* 49. deſumt. ex *Fernelio* vid. *Joh. Fernelii Ambian.* Med. Lugd. 1564. 8vo. lib. 6. de partium quæ ſub diaphragmate ſunt morbis p. 545. *ſed & quæ extrinſecus os ventriculi premunt ſingultum ingenerant. Quidam tres continuos menſes ſingultu vexatus nullis conſuetis remediis ante potuit expediri, quam coſtæ extremum, quod tum primum deprehenſum eſt contorqueri, altiuſque in ventriculum nullo ſenſu doloris infigi, blande ac molliter erectum fuerit confeſtim namque ſingultus adfligere deſiit, qui tamen repetebat, quoties coſtam denuo incurveſcere contigiſſet. In aliis dein non paucis eandem ſæpe ſingultus cauſam agnovi.*

osteologicis chondrologicis & syndesmologicis supponimus, & ad vitia quædam progredimur. Superius costæ diaphragmati infinuationis tubera dant, simulque determinant, ut a parte anteriori & a lateribus determinatum semper habeat locum, indeque ex suis regionibus superne abdomini fines dant. Sic enim semper justa proportione diaphragma in aliquibus momentis versus inferiora deducitur, intermediis autem rursus attrahitur, unde summus in naturalibus actionibus consensus oritur, quia motus, intestinorum æque ac peristalticus, facilis & proportionatus producitur, quod ad chymificationem & chylificationem (*d*), multum confert, licet concedam, solutionem omnino trituratione in priori longe efficaciorem esse. Promovet meliorem absortionem chyli in vasa bibula, ulteriorem progressum per longum iter meseraicum usque ad capsulam Pecquetianam, indeque tandem in ductum thoracicum. Omnis tandem excretio & secretio blanda, nec coacta, nec contra vires naturæ aucta pressione augetur & acceleratur, plus minusve mediato vel immediato simplici aut composito auxilio (*e*). Denique consensus efficit, ut augmentum & decrementum respirationis in omnibus his functionibus augmentum quoque vel decrementum producat, sæpe salutari, sæpe noxia consequentia, ut in omni morboso statu auxilia naturæ interdum impedimenta evadunt. Sed nobis nunc de naturalibus. Ultimæ vertebræ magis mediati usus sunt, & simul lentiori defectu ad latera abdomen totum liberum relinquunt, quod non sine utilitate institutum est.

§. XXVI.

Inde morbosus illorum situs omnino maximi momenti est. Si enim nimis alta est eorum situatio, thorax quidem maximam sensit molestiam; sed ex §. præcedente simul patet, multas inde oriri varietates morbosas in enumeratis functionibus partium abdominis. Huc imprimis referendum est, si hoc modo cor in actione impeditur, circulum sanguinis turbari, & iterum ex hoc impedimento in se- et excretionibus multa esse inordinata. Interea, si successive & lento progressu ejusmodi variatio producitur, nec ad magnum gradum pervenit, molestia inde orta minor & sine magnis consequentiis erit, uti quotidiana exempla, & maxime insignis illa differentia in situ viscerum gravidarum probant. In omni alio casu, ubi nullus sanæ naturæ finis, nulla præparans conditio, & omnia media morbosa sunt, tristior erit eventus. Negligimus vitia, in thorace in respiratione in circulo ipso orta, quæ nostra non sunt, sed modo enumeramus inde oriunda specialia abdominis incommoda.

(*d*) *Robert Hubert. Linquet. Ergo a placido intestinorum motu perfectior chyli secretio. Paris* 1732. *v. Hall. Comment. in Meth. Boerh.* p. 361.

(*e*) *Georg. Erh. Hambergeri physiolog.* c. 16. p. 796. §. 1618.

commoda. Motus ſanguinis in vena portarum multo tardior erit, ſanguis in liene non ſatis præparabitur, ſic oriuntur in illius ſubſtantia obſtructiones, tumores, ſcirrhi, omneſque hinc ſequentes ſitus præternaturales, ſuo loco recenſendi. (infra) Hepar craſſiorem bilem ſecernit, quæ tandem bili cyſticæ analoga eſſe poteſt; hinc cruditates bilioſæ, acrior vitioſior chylus, irritatio in inteſtinis, diarrhoeæ, colici & iliaci dolores, & quæ id genus alia ſunt, quæ pro diverſo gradu mali originalis vel leviora vel graviora ſunt. Si effectus adeo ſenſibilis fit, ſuccurrendum eſt acidis, cholagogis, abſtergentibus & leniter laxantibus, licet reſpectu cauſæ hæc cura non niſi palliativa ſit. Accedit pancreaticam ſecretionem minorem minuſque bonam eſſe, indeque chymum tanto minus ad boni chyli qualitates præparari. Cum hac indicatione illa, quæ nobis a ſtatu ventriculi datur, combinanda eſt. Ceſſant enim quædam chymificationis auxilia, & ſic dicta concoctio non plane naturalis eſt, ſed ſi incommoda inde producta creſcunt, eadem quæ ſupra, (§. XX.) hic ſufficient, ſi roborantia addimus. Vropoieſis in eum gradum poteſt turbari, ut partes Litheognoſiæ plane accommodentur, & lapides, cum materiæ tartareæ, in his regionibus ſemper frequentiori, longioris moræ & congregationis tempus detur, concreſcant. Per ſe patet, omnia lithontriptica, quæ initio profunt, hic eſſe commendanda, ſed triſti ſuperſtite certitudine, ejuſmodi ægrum ſemper calculoſum fore. Virilitas, ſi res ad ſummum pervenit, imminuitur, ſed ſimul venereus appetitus deerit, inde ne quidem poſcet aphrodiſiaca, de quibus alibi; interim ſi requiritur illi tam ea, quæ ſeminis ſecretionem augent, quam illa, quæ ſtimulos producunt, porrigenda ſunt. Unum reſtat incommodum: Interdum enim ventriculus cum ſuperne non limitatus ſit, facilius ibi inflabitur, & intumeſcet, & nova ſic mala generari poſſunt.

§. XXVII.

Ad contrarium progredimur vitium; ſi enim coſtæ nimis deſcendunt, valde ſuperne abdomen anguſtant, & fere ſimilia producunt, de quibus eadem & eo ordine cogitari poſſunt, ut in genere de coarctato abdomine (§. XX.) obſervavimus. Analogus eſt effectus, ſi ad unum alterumve latus nimis inclinant & declinant, ea modo variatione, ut ex omni latere viſcus maximum magis ſit afflictum, ejus functio inordinatior, & ad hæc in prophylacticis ſit attendendum.

§. XXVIII.

Vicina pars, mucro nimirum Xyphoides, non negligenda eſt. Inſignis illius uſus in ſtatu ſano quidem non eſt; ſiquidem adhæſionem tantum

tantum parat & cardiam ab externis læfionibus defendit, majora autem incommoda producere poteft, fi in fitu fuo peccat. Ad latera flexus, cornutus quafi, nihil impedit, nec quidem ftrictius præternaturalis dici poteft, fiquidem talis fæpiffime in corporibus deprehenditur. Longitudo & defcenfio nimia & curvatura verfus interiora hoftilior eft; nimis enim longa cartilago ad umbilicum ufque continuata, quæ ibi alias molli abdomini adjacent, in fua extenfione quaqua verfum naturali impedit (*f*). Defcenfus & curvatura hæc incommoda augent, ejufdem autem naturæ funt. Quum in medio abdomine fita fit, ventriculo vacuo, inteftinifque magis relaxatis non fenfibiliter obeft, nec unquam partibus lateralibus, quas noxio modo attingere nequit. Simulac autem ventriculus impletus vertitur, res aliter fe habet. Impedit extenfionem majorem inteftinorum & præcipue ventriculi, ad latera igitur magis extenduntur, tunicæ ultra modum naturalem tenfæ, fpafmodicos nifus accipiunt, fibræ nerveæ magis tenfæ in pluribus punctis irritantur, dolores oriuntur, flatus generantur. Tandem in motum excitatur ventriculus, fuperius quoque elevatur, quafi flatibus tumefactus afcendit, diaphragma elevat, cavum thoracis anguftat, refpirationem difficilem reddit, & circulationem anxiam, unde propenfio ad deliquia ejufmodi ægris, imprimis poft paftum, valde familiaris. Patet inde luculentiffime, hoc vitio affectum valde dolere, & auxiliatrices medici manus quæfiturum effe, liquet autem fimul, non, nifi chirurgice & prophylactice, poffe fuccurri. Minime autor fuaforque effe volo, nec credo, quenquam rationalem fore, ut nimis longa pars operatione manuali amputetur, & exftirpetur, unicuique enim, loci & partium naturam nofcenti, id temerarium] & lethale videbitur. Alius autem commodus & fecurus modus adeft. Fafcia pro fpatii, quod cartilaginis longitudo occupat, lata, ibi abdomini applicetur, fic externe aliquid adeft, quod irritatas partes in motu vehementi coërceat. Ne autem fic coarctatæ partes adhuc magis verfus diaphragma premantur, diæta ordinanda eft. Sæpius, quam folitus fuit, fed in parca copia, edat bibatque, ne ventriculus impleatur. Modice fic refertus non turbabitur in

(*f*) *Ill. de Haller* in *Comment. in method. ftud. med. Boerhaav.* laudat obfervationem & tractationem quandam *Baptiftæ Codronchi* de morbo novo five prolapfu cartilaginis mucronatæ, Bonon. 1603. 4to. quam evolvere non licuit. Similem autem obfervationem dat *Olaus Borrichius*, *v. Thom. Bartholini Hafnienfia Vol.* v. *Hafn.* 1680. ter enim id obfervavit, &, ut addit, femper in fœminis, fed in maribus idem accidere docet experientia (vid. §. 29.) *queruntur de dolore loci, de interceptione anhelitus, de metu deliquii, nec, fi incurvatio gravis eft, commode ducunt fpiritum nifi capite tantillum refupinato. Malum eft plerumque chronicum nec femper æque affligit, fed fubinde infeftat acrius, præfertim poft ufum eorum, quæ flatus generant.* (§. *XXIX.*) Legi quoque poteft *Ludov. Septalius*, *de morbis ex mucronata cartilagine provenientibus. Mediolan.* 1632. 4. *vid. Hall. loc. cit. p.* 275.

in actione sua, & fascia externa eo majoris usus erit; uti experientia id confirmavit.

§. XXIX.

Propriam experientiam dare possum. Vitam agit hic Francofurti civis ex opificum ordine, maritus; pater familias, qui hoc vitio laborat. Continuatur ejus cartilago ensiformis usque ad umbilicum, ubi saltem restat spatium calami tenuioris, latitudine duorum digitorum, & desinit in finem magis obtusum, quam acutum. Si edit vel bibit, primum ad latera inflatur ventriculus, & inflationes istæ oriuntur cum tensivo dolore, mox versus superiora ampliatur, diaphragma tenditur, sequuntur palpitationes cordis, respiratio difficilis, anxietas eum turbat, vertigo incipit, inclinatio adest ad lypothimiam (g). Pedetentim affectus ad eum gradum accrescit, & sic quoque successive minuitur, si sensim sensimque ventriculus evacuatur. Omne etiam id, quod ventriculum irritat, motus similes producit, unde non omnibus in officina laboribus interesse potest. Applicatam habet pro ordinatione fasciam dictam & in diæta præscriptas moderationes observat. Si alterutrum negligitur, symptomata iterum adsunt.

§. XXX.

Columna vertebrarum lumbaris his partibus maxime contigua est. Inservit hominis erectioni; & impedit, quominus molle abdomen coincidat, & summæ semper adsint turbæ; musculis præterea insinuationes dat, medullam spinalem investit; nervis foramina aperit, vasis majoribus securum situm conciliat; sicut primi ordinis lacteis. Superius adhuc diaphragmati adhæsionis puncta elevat, & inferius cum pelvi connectitur. Præterea mobilior est dorsali in aperta motus commoda & magis versus interiora iterum incurvata; eo firmior denique columna est, quum versus basin semper latior fiat.

§. XXXI.

Omnia situs vitia inde colligi queunt. Si superior pars vitiosa esset, diaphragma vel nimis versus superiora vel inferiora traheret (§. 23.); & inde (§. 26.) recensita incommoda vel producerentur, vel augerentur. Si cartilagines syncriseos nimis rigidæ, duræ, tenues sunt, mobilitas minor, & difficultas in pluribus motibus erit. Si ad latera curva existunt, vasis incommodum parat, & in circulo ac se & excretione abdomi-

(g) *Vid. observ. Bartholini* §. 15. §. 27.

dominis turbationes fiunt. Tota denique plane inordinatum ſitum pro-duceret, adeo diverſum, ut unum quodque viſcus ſingulatim conſiderandum, & ſic morbi ſequentes eruendi eſſent, ut ſingulis locis in poſterioribus paginis fiet. Reſtant luxationes, & tota earum theoria hic inſerenda eſſet, niſi jam dictæ cauſæ id prohiberent.

§. XXXII.

Relictis nunc vertebris, ad ipſam pelvim progredimur, quae ut in omni homine eximia oſſeæ machinæ pars, ſic inprimis in ſexu ſequiori ſummi momenti eſt, nec ulla pars accuratius et uberius, quam hæc & uterus conſideranda eſt. Conflatur ex his meditationibus tota ſcientia, quæ optimi genii homines occupat, & tanti eſt ambitus, ut vel in paucis, quæ hic dicenda ſunt, anxie nobis terminos neceſſarios præſcribere coacti ſimus. Conſtructa eſt ex diverſis illis oſſibus & ſufficientes, eæque maximæ, adfuerunt rationes, quæ prohibuerunt, quominus ex una maſſa oſſea formata ſit, ut phyſiologia uberrime docet. Accuratius ſi hoc perpenditur, id jam illis contradicere videtur, qui pertinaciſſime negant, unquam poſſibile eſſe, quod hæ connexiones motum quendam permittant, licet alias ex eadem hac ſtructura certum ſit, graviorem caſum requiri, ſi ejusmodi quid accidere debeat, pro differenti tamen iterum inter ſe connectendi modo. In lateribus os ilium omnibus inteſtinis & viſceribus ibi ſitis commodam ſedem parat, indeque ſemper in latiorem partem abit, imprimis autem in fœminis requiritur, ut ſat magna & ſat ampla ſit hæc verſus exteriora, ſi uterus extenditur, & viſceribus & huic, imprimis autem capiti infantis, tutus & conveniens locus conſtructus ſit. In eundem uſum os iſchium natum eſt, ſed majoris momenti oſſa pubis ſunt. Elevantur neceſſaria determinatione in ſuum arcum, ut partibus ibi locandis ſpatium juſtum relinquatur, & ſimul verſus anteriora prorogatis tutelà procuretur. Ipſe autem angulus, ſi fœminis felix ſit, obtuſior eſſe debet, nempe ut ad exitum fœtui via amplior ſit, & omnis menſura ideo accurata deprehendatur; unde clare apparet, quam rigoroſæ & exactæ leges ſint, ſecundum quas hæc omnia ordinata deprehendimus. (*b*) Hic etiam applicata eſt cartilago maribus non adeo eximii uſus, quam in triſtiori quodam ſenſu, & inde fit, ut ſæpe ſæpius in viris offeſcat quod in fæminis vel plane non, vel rariſſime in vetulis, aut nunquam antea gravidis, obſervatum eſt. Sed hic non diſquirere licet, an hujus ſynchondroſeos tenſio vel luxatio poſſibilis ſit, quum in utramque partem magni viri abeant. Durior jam eſt conjunctio Ilei cum oſſe ſacro, quæ certe non, niſi a magna vi cogi poteſt, inde etiam plane alia ejus eſt ſtructu-

(*b*) Nemo adhuc accuratius & praxi magis convenienti modo de pelvi differuit quam *Cl. Roederer* tum *in elementis artis obſtetric. Gœt.* 1753. tum *in programmate de axi pelvis, ibid.*

ſtructura. Tandem ſcimus, hæc oſſa, æque ac omnia alia, muſculis & membranis pro adhæſionis punctis deſtinata eſſe. Poſterius os ſacrum ideo interne excavatum, & externe concavum eſt, ut ſpatium pelvis augeatur, & iterum hanc ob rem in fœminis multo majus excavatur eadem lege, qua os coccygis, quod multum ad conformationem pelvis confert; quum in maribus multo majus ad interiora curvata ſint, ut robuſtiorem conformationem producant. Muſculi, aliæque molles partes communi forte illis affiguntur, aſt coccyx propriis musculis moveri poteſt, ut in fœmina pariente magis adhuc cavitas augeatur, nec generatim omni homini in duriori excretione alvina auxilium naturale deſit. Maxima ſane a præternaturali pelvi oriuntur incommoda, in fœmina nunc gravida nunc parturiente. Nam ſi conditio oſſis Ilei maſculina eſt, anguſtatur pelvis, premitur caput embryonis, irritatur ſimul & cohibetur uterus, omnia denique illi connexa viſcera in ſuo ſitu & in functionibus turbantur, quid, quod? ſi nimis peccans locus hujus partis oſſis Ilei eſt, partus plane efficitur impoſſibilis, & ſummæ, ut notum eſt, anxietates, & certiſſima pericula, cruciatus & mors ſequuntur. Minime autem inde concludere licet, omnia bene geſta eſſe, ſi modo Ilea ſatis ſint declinata, dum & hic exceſſus nocet. Nimis ampla pelvis ſuis quoque ſymptomatibus ſtipata eſt. Dolores non debito modo determinantur, quum non proportionatæ vires ſe opponant, nec nova inde irritatio, ab hac etiam parte alias producta, ſequatur, plus igitur virium perditur. Præterea cum cervix uteri non ſatis coërceatur, ſimul cum capite urgetur, nec ſequitur neceſſaria pro exitu apertura. Tandem prolapſus & inverſio uteri facillime contingere poſſunt, cujus periculum inferius explicabitur. Sed, ſi etiam his omnibus cautus & prudens medetur, una tamen manus ſemper occupata eſt, ut nixui uteri & cervicis reſiſtat, altera autem modo libera eſt, in longius igitur ſaltem tempus partus protrahitur, majora requiruntur molimina, & inde colligi poteſt, quanta hæc in pariendo ſit difficultas, licet cæterum ſitus aliarum partium optimus, omniaque alia naturalia ſint. Plures ex his vero comparantur caſus, ſi vel alia vitioſa correſpondent, & ſumma inde naſcuntur pericula, quæ ſingula enumerare majoris operis eſt, eademque igitur ſaltem attigiſſe ſufficiat.

§. XXXIII.

Os Iſchium rariſſimo exemplo introrſum nimis vel extrorſum incurvatum, ab Ilei ſitu dependet, cum tota illa diviſio etiam inde rejecta ſit, & vitia hæc, ad illa referenda ſint. Oſſa pubis autem ſæpe ſæpius variant. Nunc nimis deſcendunt, & ſic cavitatem inferiorem nimis anguſtam efficiunt, nunc magis aſcendunt; & angulus fit acutus, caputque embryonis ab inferioribus lateribus premitur & læditur. Jam verſus in-

feriora nimis vergunt, & tota pelvis anguftatur, tandem loco cartilaginis jam offea fubftantia eft, & omnis dilatatio & luxatio, plus minusve fæpius vel rarius in difficiliori partu benigna. Sic fi etiam offea fynchondrofis ad os facrum adeft, omnes illæ mutationes impoffibiles funt. Os facrum & coccyx peffime variant, fi nimis verfus interiora vergunt. Nam plane partum impediunt, aut tamen maximos labores efficiunt, imo etiam maribus incommodum generant (i). Idem fit, fi offea loco cartilaginis eft connexio, ubi vel fractura fit, vel partus impeditur cum fequelis, ex arte obftetricia fatis fuperque notis.

MUSCULI.

XXXIV.

Molles jam liceat defcribere partes cum earum fulcra & bafes confiderata fint, ubi primo integumenta ac mufculi adfunt. Locus integumentorum jam in generali fitu (§. XXII.) una opera determinatus eft. Sub his mufculi latent, (fi eos accuratiffima attentione perluftrare poffemus, quædam fubtiliora omnino detegi poffent, fed limites nos in omni paffu coercent,) in quibus nihil refert, an latiores, vel anguftiores, vel breviores, vel primi, vel fecundi, fi modo non abdomen anguftant, de quo autem jam generaliter (§. XX.) dictum eft. Unicus annulus abdominis diftinctius obfervandus eft. Oritur a duobus cruribus obliqui afcendentis, hic, fi in regionem inguinalem venit, fibras per angulum feparat, & initio tantum quibusdam fibrillulis aponeuroticis connectitur, quæ lateraliter membranaceæ fiunt. Tandem hæ quoque deficiunt, & duo faltem adfunt crura, quæ feparatim ad fpinam offium innominatorum affiguntur, & interius illorum ligamentum Poupartii vel etiam Fallopii dicitur. Locus ille eft, ubi annulus nimis amplus Herniis inguinalibus & fcrotalibus anfam præbet, & nimis anguftus tefticulo & imprimis ejus funiculo moleftus effe poteft. Hic, defectus vel præfentia Pyramidalium quafi in tranfitu annotetur, cum nullius momenti fit, præterquam, quod per fe fitus aliquatenus fit morbofus. Addi etiam poteft ex obfervatione, quam aliquando legi, Pyramidales cum vefica urinaria concretos fuiffe. Aft in tota de mufculorum fitu theoria inde norma fumi non poteft, cum omnes cœteri mufculi peritonæo inveftiti fint, & contraria pyramidalium conditio eft, quippe peritonæum ibi a mufculis recedit, & ad veficam defcendit. Nec huc referre potui illas herniarum claffes, ubi mufculi fimul extenduntur, quum hoc potius in vitiis peritonæi & vifcerum explicandum

(i) Vid. *Ol. Borrich.* in *Act Haffn Vol. V. loc. cit. nec minus affligit nonnullos offis coccygis incurvatio, fedentibus præfertim incommoda, quæ fi inveterata jam callum contraxit, mitigari poteft, tolli non poteft, fed ægro commoritur, ut in amica poft varia remedia mibi obfervatum.*

dum fit, ſiquidem ex hoc vitio anomalia muſculi morboſa præcipue generatur, & inde, ſtrictius ſi loquendum eſt, muſculum in ſitu peccare, dici non poteſt.

§. XXXV.

Remotis omnibus involucris ut impedimentis, quæ luſtrationem ipſius interni abdominis propinquiorem prohibent, totum apertum illum videmus & accedere licet. Si autem non præcipitatis paſſibus progredi, & maximi momenti quædam prætermittere volumus, a peritonæo incipiamus neceſſe eſt. Anatome viſcerum ſtructuram, ſibi propria voluptate, docet, ſed ab his deliciis nobis abſtinendum eſt, quoniam ſitus ſolus ad præſentem tractationem noſtram pertinet. Quum autem de hoc diſtincte nihil dare poſſimus, niſi ſitum antea ipſius diaphragmatis, quod multum omnino ad abdomen confert, explicamus, in noſtra meditatione præmittendus erit. Oritur ex tendinoſa adhæſione inferius a media parte corporis vertebrarum lumbarium quartæ nempe tertiæ & ſecundæ. Carnoſum tandem fit, & foramen ellipticum ſiniſtrum format, deinde quoque ad latus medii corporis vertebræ lumbaris ſecundæ magis carneis fibris adnatum eſt. Et denique a transverſo proceſſu primæ vertebræ lumbaris quoque carneum aſcendit, & in muſculos quosdam ſe unit, qui altius continuantur. Ad latera deinde a cartilaginoſa, imo interdum oſſea, parte coſtarum inferiorum ad ſeptimam uſque muſculoſas adhæſiones habet, & exin quoque verſus medium plus minusve oblique progreditur. (*k*) Formatur in tendine & in dextra quidem parte foramen alterum quadratum. Circa mediam tandem partem intervallum relinquitur, ubi pleura optime poteſt cognoſci. Superius a ſuperficie interna cartilaginis Xyphoideæ muſculus oritur, deſcendit, & ſic totum ad mediam ſuam partem vergit. Fit autem ibi univerſalis fibrarum ejus mutatio, tendineam nempe aſſumunt naturam, & centrum radioſum quoque, ab Helmontio ita dictum, (*l*) ſic conſtruitur, & ſic medio latiori angulo pericardium fulcit.

 §. XXXVI.

(*k*) De diaphragmate levius cogitarunt plurimi medicorum, & ex recentioribus pauci modo de illo curatius meditati ſunt, ut monſtrant, *ſpecimem novæ medicinæ conſpectus, Paris* 8. *Journal Des Savans Sept.* 1751. *Rawins des maladies occaſionées par les promptes & frequentes variations de l'air Caſpar Rodrigues De Payra Epicriſis critico Apologetica de affectu Atrabilario, mirachiali, ſive de morbis cerebri & mentis, qui extra cerebrum originem habent &c.* Quod eo magis mirum eſt, cum jam vetuſtiſſimi de illo graviores aluerunt cogitationes, quas plane negligere ſemper periculo ſum eſt, niſi probe examinatæ ſint. Non poſſum non locum hic dare *Ariſtotelicum*, qui certe egregius eſt, dum ſolitum ejus dicendi modum præſupponimus. Invenitur ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ περι ζωων μοριων, το Γ ed Baſileæ MCXXXI. Fol. 245. b. ουτω γαρ προς την ισχυν και την τασιν χρησιμωτερον. διοτι δε προς την θερμοτητα την κατω, οιον παραφυαδες εισι, σημειον εκ των συμβαινοντων. οταν γαρ δια την γειτνιασιν ελκισωσιν υγροτητα θερμην και περιττωματικην, ευθυς επιδηλως ταραττει την διανοιαν και την αισθησιν. διο και καλουνται φρενες ως μετεχουσαι τι του φρονειν. αι δε μετεχουσι μεν ου εγγυς δ᾽ ουσαι των μετεχοντων επιδηλον ποιουσι την μεταβολην της διανοιας.

(*l*) *Van Helmont. lib. a ſede animæ morbos Ed. Elzevir*, q. 28.

§. XXXVI.

Situs hic diaphragmatis variis infervit ufibus, e quibus nobis illi faltim confiderandi funt, qui in abdomine exeruntur. Defcendit in infpirationis momentis, ibique omnes amplos illos effectus producit, quos jam in loco de coftis (§. XXIII.) enumeravimus, & quos hic repetere fuperfluum effet. Præterea plane propriis finibus pro fuo fitu deftinatum eft, qui ex connexione cum tot partibus diftinctius explicandi funt, de quibus, quum adhuc vel plane lateant, vel theoria modo manca innotuerit, plura addere non licet.

§. XXXVII.

Sic etiam vitia, ex fitu fingularum partium ex dicta theoria deducenda, in medium proferri nequeunt: cetera autem, cum ab adhæfione fua dependent (§. XXXV.) jam in explicatione partium illi infervientium (§. XXIII. f.) recenfuimus, & proinde omnia hæc præterire poffumus.

PERITONAEUM.

§. XXXVIII.

Sic feptum hoc tranfverfum nobis locum fixum dat, a quo eo diftinctius peritonæi fitum derivare poffumus. Ad univerfam igitur inferiorem magis concavam diaphragmatis fuperficiem peritonæum fua fuperficie, exteriori refpectu cavitatis abdominis, adnafcitur fat firme, adeo, ut ipfum diaphragma lamina exteriori five cellulofa attingat, interiori membranula autem abdominis cavitatem refpiciat, fic ad omnia illius latera fuperius & inferius ad mufculos abdominis, vertebras & lineam albam in ipfam abdominis cavitatem continuatur. Per totum hoc cavum, fuperius, inferius & ad latera omnes vifcera excipientes partes inveftiens amplo quafi facco formato primum defcendit. Inhæret in multis viæ punctis partibus, quibus annectitur, & continuationes in medium abdominis fpargit. Tandem variis locis, variis modis ad finem abdominis tota lamina membranacea finitur, cellulofa vero nunc definit, nunc extra abdomen continuatur. Adhæret nempe primo Peritonæum ad hepatis cum diaphragmate connexiones, & fuperiorem, communem etiam dictam, & externam hepatis tunicam format. Ad latera oppofita ad Oefophagi partem, quæ mox thoracem deferit, annectitur, in modicæ latitudinis ligamentum abit, &, fenfim leniter aucta latitudine, infra cardiam defcendit, & parte fuperiori arcus minoris ventriculo adnafcitur, & audit ligamentum Gaftrophrenicum. Licet autem hoc ligamentum ad Oefophagi latus formaverit, non ipfam tamen laryngem nudam relinquit, fed quoque

que externam illi dat tunicam, quæ posterius supra totam ventriculi molem extenditur. In eodem latere, sed magis versus posteriora, peritonæum ad lienem descendere reperimus, eamdemque ibi viam eligit, dum lienem investit, & ligamenti forma duplicaturam facit, tandem versus renem descendit. Omitto, quæ dicenda sunt de transitu peritonæi per aperta foramina ad producendum pleuram, quod scopi mei non est. Dum ex utroque latere hic sub hepate, ibi sub liene venit, in media inter hæc viscera regione glandulam illam magnam, Pancreas dictam, non transit, sed adhuc paullum continuatum ex utroque latere ad musculos utriusque lateris Psoas vasa majora & corpora vertebrarum ascendit, seque ita insinuat, ut relictis vertebris in amplas latas laminas ascendat. Dato Mesenterio, per medium imi ventris internam longitudinem ad latera in crassam adiposam membranam mutatur, & sub hoc nomine renes cooperit. Inferius tandem arterias ad fundum vesicæ urinariæ, posterius autem ad intestinum rectum ultimo adhæret, & sic tandem finitur. In sexu sequiori duplicatur adhuc ad fundum uteri in lata illa ligamenta, alæ vespertilionum dicta, & ovaria recipit. Pars cellulosa autem per productiones continuatur & extra abdomen finitur. Investit vasa majora, arteriam aortam, & venam cavam, totumque illorum progressum concomitatur, & tandem cum vasis cruralibus sub ligamento Poupartii transit. In sexu nobiliori alia cellulosa portio per ipsum annulum abdominalem funiculum spermaticum cingit, & versus scrotum descendit; in sequiori autem sub nomine ligamentorum rotundorum a fundo uteri intus susceptis vasis abdomen in annulo deferit, & in cellulosa montis Veneris terminatur.

§. XXXIX.

Sic situm peritonæum investit musculos, & planam ac lubricam intestinis sedem parat, & in glabra, a continua in abdomine hinc inde e visceribus perspiratione, superficie attritum minuit, imo impedit. Primario autem situm viscerum abdominis coarctat, & motum omni modo regularem & uniformem conservat. Ne dicam, quantus ille usus sit, cum mater tot membranarum & partium existat, si tunicas, omentum, mesenterium, & involucra dat. Patet usus illius vel a posteriori, si situs illius naturalis esse desinit. Nam si dilatatur & in alia spatia abit, cessat coarctatio viscerum, sequuntur illa viam apertam, & fiunt Herniæ. Cum igitur in omni Hernia Peritonæum vel ruptum, vel dilatatum sit, illas hernias, quæ a loco alieno partium solidarum pendent, non melius, quam sub situ alieno peritonæi, recenseri possunt. Non igitur nostri sunt census, hydromphalus, hydrocele, pneumatomphalus, pneumatocele sarcomphalus (m) sarcocele, varicocele, varicomphalus.

§. XL.

(m) Bronchocele enim plane huc non pertinet, (vid. infr.) si secundum quosdam per uteri prolapsum explicetur. *Blancard, Lex. Med, Agnethler, Halæ* 1748. p. 361.

Hernia dicitur portio peritonæi in faccum extra abdomen prolongata, κήλη, *Bruch* &c. Sunt vero herniæ in genere vel veræ, vel fpuriæ five nothæ: Verum, cum noftra definitio ea fit, ut folum veris conveniat, ex his, fpuriis fcilicet, nullæ amplius addendæ funt, quam farcocele farcomphalus & varicocele, alio tamen refpectu, quam fub titulo herniarum: Sarcomphalus enim, jam (§. XXI.) recenfitus eft, farcocele autem & varicocele (vid. infr.) explicabuntur. Ipfæ veræ herniæ autem iterum vel umbilicales, omphalocele, & exomphalus, quæ in vel circa umbilicum accidunt, vel inguinales, bubonocele, fi in inguine adfunt, vel fcrotales, ofcheocele, quæ in fcrotum pendent, vel abdominales, hypogaftrocele, quæ circa lineam albam, vel femorales, fi fub ligamento Fallopii prolapfus fit, vel dorfales, fi per dorfum erumpunt: Sic enim a loco determinatæ funt. Præter hanc alia adhuc diftinctio recepta eft, quæ a contentis defumitur: Nam vel folum omentum, vel folum inteftinum, vel utrumque fimul ex abdomine prolabitur. Sic in enteromphalo inteftinum in umbilicali regione, in epiplocele omentum in fcroto, in entero-epiplomphalo inteftinum & omentum in umbilicali regione, in enteroepiplocele utrumque in fcroto pendet. Et fic, fi recepta effent nomina, cætera quoque denominari poffent. Denique funt vel fimplices fi una modo hernia adeft, duplices, triplices, fi plures adfunt, vel compofitæ, ubi hernia vera & fpuria conjuncta eft (*n*).

§. XLI.

Oriuntur herniæ (*o*) nunc a relaxatione, nunc ab extenfione (*p*), nunc a ruptura peritonæi (*q*) & pluribus cauffis. Memorata relaxatio a multis vel cum extenfione confunditur, vel plane neglecta eft, interim tamen extenfio facillime contingere poteft, cum poffibilitas ex nota ejus ftructura

(*n*) Joan. Juncker. *Confpectus Chirurgiæ*, *Halæ* 1731. 4. *p.* 156.

(*o*) Jam ab Aquapendente utrasque caufas diftincte propofuit Pentateuchos Chirurgicum Hieronymi Fabricii *ab* Aquapendente *opera* 10. Hartmanni Beyeri *Francof. ad Mœn.* 1592. 8. *L.* 1. *C. XXIV. p.* 219. *vid. et.* Schacheri Difp. *de morbis a fitu inteftinorum præter naturali.* §. 7.

(*p*) Hildani Oper. pag. 899. Nuk. Exper. Chirurg. *cap. de Herniis.* Nuk. Adenographia. p. 171. Ruyfch. Adverfar. Anat. Chirurg. Dec. II. pag. 9. ubi vel contendit, nunquam difrumpi, femper extendi, cui autem recentiorum optimi jure non adftipulantur. vid. infra.

Garengeot. *Trait. des operat. de Chirurgie* Tom. 1. Cap. 7. Art. 4. Obf. 16. p. 329. Salzmanni Differt. *de veficæ urinariæ hernia.* *Argentor.* 1732. p. 34. §. 21. quam Salzmannianam obfervationem Platner eandem cum Garengeotiana putat. Joh. Zachar. Platners *gründliche Einleitung in die Chirurgie*, *Leipz.* 1749. 8. *T.* 2. *p.* 51. §. 805. *in nota.*

(*q*) Ægineta lib. 7. cap. 65. Ronffet. *Sect. cæfar.* Barbette & Garengeot *in capitibus de Herniis.*

ftructura pateat; & revera illud extendi, graviditas fatis fuperque doceat. Nec defunt caufæ, fcirrhofum vifcus, inflatum, inflammatum, durum, conamina inteftinorum verfus exteriora aucta, quæ caufis ruptionis falfo adnumerari folent. Huc vero pertinent illæ, quæ licet eædem fint, tamen alio tempore relaxationem, alio extenfionem producere poffunt. Cafus ex alto, percuffiones, equitationes, vomitus, concuffiones, clamor, cantus, rifus, fternutatio, tuffis, vomitus, fortis nifus five ad parturiendum five ad alvum purgandam (*r*), flatus, faltus, fublatio graviorum ponderum, terror (*s*) & plura. Patet extenfionem nimiam rupturæ caufam effe, fimulque veritatem prioris caufæ demonftrat, admittit igitur easdem caufas procatarcticas, ea folum differentia, ut iftæ ad pofteriorem effectum producendum longe vehementiores effe debeant.

§. XLII.

Plane aliæ funt caufæ, quæ relaxationis autores agnofcendæ funt. In junioribus enim neceffario frequentiores erunt, quam in fenioribus, & fecundum illorum fententiam, qui in viris peritonæum debilius quam in fœminis effe putant (*t*), in fequioris fexus fubjectis copiofiores, quam in nobilioris. Ibi enim generalis & communis caufa fundamentalis, major nempe fibrarum laxitas eft. Priores caufæ laxitatis folæ in corpore, in quiete relicto, herniam non protrudent, fed, leni motu accedente, a caufis in §. præcedenti dictis, facillime produci poteft.

§. XLIII.

Extenfum hoc modo peritonæum obftantes partes premit, & tandem cedere jubet, fit facculus, fequitur vel omentum, vel inteftinum parti perito-

(*r*) Exemplum ofcheoceles enteroceles ex alvi adftrictione, Dekker dat ubi hac iterum præfente femper illa rediit, quam autem ægrotans ipfe femper curavit, dummodo fibi clyfma Mutfenbroeckii applicavit. Frederici Dekers *Exercitationes practicæ. Lugd. Bat.* 1694. 4. p. 449.

(*s*) Ruyfchius de hac caufa rariori exemplum dat in Obferv. fuis Anat. Chirurg. Obf. 98. p. 125. *Reticuit patiens hoc malum tam diu donec fimul, mirum dictu! in Bubonocelen folo terrore incideret. Dolium enim ingens vini de improvifo rumpebatur in ejus cella, unde ita obftupuit, ut illico in Bubonocelen incideret. Id quod femel mihi adhuc obfervare contigit in alio, qui folo terrore fubito herniofus factus erat, retulitque mihi fupra citatus Chirurgus* (Andreas Bœkelmannus) *in herniis fanandis verfatiffimus, fefe hoc quoque pluries obfervaffe.*

(*t*) Andr. Ottomar Gœlike Difp. *de Hernia femorali. Frf.* 1740. p. 5. §. 4.

peritonæi prolapſæ adjacens, & in ſacculum intrat. Amplo hiante ſpatio leniter progreditur, & in quiete manet, niſi frigus externa integumenta & illius contenta vehementius afficit, irritationes & ſpaſmos producit, & colicis, iliacis, inflammatoriis, mox gangrænoſis, tandem ſphaceloſis, mox ſcirrhoſis affectibus occaſionem præbet. Quando anguſtiori autem pro exitu aperto foramine, majori vi inteſtina premuntur, & cum impetu trajiciuntur, ſtatim irritatio adeſt, inflatur pars egreſſa, fit tumida, & ad omnes vix nominatas adfectiones proniſſima eſt, & Chirurgo repoſitionem tentanti multa obſtacula opponit. Impletur præterea interim inteſtinum fecibus induratis, omnia ſymptomata augentur, & eandem ludunt ſcenam, niſi, hujus generis herniis quæ incarceratæ nominantur, cita adferatur medela. Rebus ſic ſe habentibus, vocato medico, non ſemper eadem ſpes eſt; Plane aliter enim ſe recens, ac inveterata, libera ac incarcerata, ſimplex ac compoſita habet. In genere nulla fere hernia, niſi in junioribus, ſimulque tenerioribus ſubjectis, rariſſime autem in provectioris ætatis hominibus ac ſenibus perfecte tollitur, præſertim, ſi cura palliativa, uti plerumque fit, adhibetur (*u*), vel circumſtantiæ etiam non permittunt, vel æger prohibet, quominus vera ac radicalis inſtituatur curatio. Si per adeo longum temporis ſpatium intactæ relictæ ſunt herniæ, vel tot injuriis expoſitæ, ut jam nominatis vehementibus ſymptomatibus ſtipatæ ſint, omnis fere felicis eventus ſpes evaneſcit. In incarcerata autem magnum vel primo ſtatim tempore adeſt periculum, quare medico incumbit, ut ſine mora congrua & adæquata remedia ordinet.

§. XLIV.

Indicationes, quas Medicus in genere formare debet, variæ pro varia conditione ſunt. In hernia recenti, nullo graviori ſymptomate ſtipata; tres adſunt indicationes: nempe 1) inteſtina vel omentum ſunt reponenda in locum naturalem, 2) repoſitio ſuſtentanda eſt, & 3) tonus eſt reſtituendus. Si autem vel per ſe jam hernia periculoſior ſit, vel alia acceſſerint ſymptomata, ſequentes formantur indicationes: 1) dolores & inflammationes mitigandæ. 2) Spaſmis occurrendum. 3) Dilatatio eſt inſtituenda. 4) Repoſitio ſuſcipienda. 5) Facta repoſitio ſuſtentanda, & 6) tonus ac ſtatus naturalis reſtituendus. Quilibet videbit, priores tres hujus indicationum ordinis pro variis circumſtantiis nunc adeſſe, nunc deficere; & rationalis practici erit, in quocunque caſu disquirere, quænam illi ex indicantibus vel contraindicantibus indicata injungantur.

§. XLV.

(*u*) Juncker. Chir. *loc. cit.* pag. 192. ubi Lanfranci exemplum de duobus viris uno quadragenario, altero ſexagenario allegatur, ſed non citatio loci addita eſt.

§. XLV.

Singulas indicationes breviter perluſtrabimus. Primæ autem nobis curæ erunt recentes, optimæ notæ, herniæ. Quum ſimpliciſſimus nobis hic caſus fingendus ſit, emollientes unctiones in hiſce plane non conducere arbitror, quia atonia neceſſario adeſt, & laxitas tam peritonæi, quam contentorum non augenda eſt. Ponitur igitur æger in ſitu horizontali dorſum verſus ſubſtratum directum, & inteſtina uno cum prolapſo peritonæo vel ſponte retrocedent, vel, ſi antea herniofus bene abſtergitur, ne digiti propter lubricitatem cedant, cauta manu chirurgi, reponuntur. Repoſitione ſic facta, manu altera chirurgus partem reſtitutam leni preſſione in ſitu ſuo ſervat, interim altera admovet globulum ex emplaſtro ad hernias officinali paratum, illumque applicatum eadem circumſpectione tenet, emplaſtrum ejusdem compoſitionis imponit, & integumentis annectit, deinde applicat ſplenia, & cuncta tandem rite applicata faſcia umbilicali firmat. Cum autem hoc modo junioribus ſatisfaciat, in provectioribus ipſa ammata ſunt applicanda. Hac operatione facta ægrotans in quiete & ſitu, quem chirurgus commendat, maneat neceſſe eſt, & ſic uti motus corporis externi evitandi ſunt, ſic etiam animi pathemata vehementiora & diætam commoventem fugere, imprimis autem a venere abſtinere debet. Si tandem omnia ſunt legitima, emollientia eſculenta & nimia potulenta, imprimis autem flatulenta evitet. Sic non ſine utilitate erit, ſi aromatica calidiora adhibet, quæ flatibus reſiſtunt, & robori non repugnant, ſed iſtud potius juvant, uti ſunt ſpiritus nitri dulcis, ſpiritus anodynus mineralis, infuſa vinoſa ex rad. imperatoriæ, angelicæ. HB. melliſſæ citrar. flaved. cort. citri. aurantiorum, cortice culilawan, cinnamomi, baccis cardamomi, ſem. fœniculi &c. His imprimis addenda ſunt tonica, roborantia, ſubadſtringentia, martialia, amara leniter balſamica, ut grana chermes, rad. pœoniæ, morſuli ex myrrha genuina, ſemine ſantonico, croco & ſacharo in aqua fœniculi ſoluto, Elect. ex rob. juniperi, extr. cent. min. trifol. fibr. pulvere aniſi ſtellati, ſem. ſantonici, cumini Æthiopici &c. Et hæc tamdiu adhibenda usque dum medicus uſum ulteriorem interdicat.

§. XLVI.

Plane aliter res ſe habet, ſi plura ſunt impedimenta, & aliæ indicationes his præmittuntur (§. XLIV.) & hæ ipſæ in praxi vario rurfus modo mutantur. Si inflammatio adeſt, neceſſario antiphlogiſtica applicanda ſunt, ea tamen cautione, ut illa evitentur, quæ atoniam augent, ut venæſectio eſt, quæ ideo vel negligatur penitus, vel parce inſtituatur,

tur, nisi urgens adsit necessitas (x). Interne non melius fere remedium erit, ac nitrum, vel cum camphora & ⊖ ✝ tosellæ in pulverem reductum, vel cum seminibus quatuor frigidis & ⊖ libus mediis in potiuncula porrectum, externe cataplasmata adhibeantur quorum duo, unum excell. de Gorter, alterum ill. Heisteri, dabo.

℞. (y) Herb. parietariæ.
Malvæ.
Altheæ.
Phellandrii aa. Mj.
Coqu. in. s. quant ∇æ communis in cataplasma, adde
Far. lini
Fœnu græci aa. ℥j.
o°o Liliorum alborum ℥iss.
℞. (z) Boli
Oxycrati aa. ℥vj.
⊖ communis ℥j.
☽ tri depurati ʒij.
✝ti.
∇æ fontanæ aa. q. s. ad consist.

Prius tamen nimis fere in hoc casu emollit, & posterior itaque formula magis commendanda est, nisi circumstantiæ simul emollitionem requirunt, & sic huic indicationi satisfaciendum est. Alia facies est, si induratio, inflatio, & inde spasmi adsunt, tunc enim necessario emollientia adhibenda sunt, & si flatus simul premunt, quoque carminativa præscribenda, & externe vel formula Gorteriana in usum trahenda est, vel sequens.

℞. Rad. Altheæ.
Taraxaci.
Liliorum alborum aa ʒiv.
Fl. Chamomill. vulg.
Sambuci aa Mij.
Sem. Fœnu græci ℥ij.
Caricar. pingu. no. V.
C. C. gr. m. M. D. S. *mit Milch zu kochen.*

Si

(x) Quæ est magnus calor, ubi frequentius adhibenda phlebotomia teste Platnero S. Joh. Zach. Platner, *gründliche Einlaitung in die Chirurgie*, *Leipz.* 1749. 8. 2. *Th. pag.* 58. §. 21 & Garengeot *Tr. des operations de Chirurgie Tom. I. Chap. V. Art. I. Obs. XIII. pag.* 274.

(y) De Gorter Chirurg. Repurg. *l. c. Form.* 79.

(z) Heist. *Compend. Chirurg. loc. cit. pag.* 260.

Si tandem obſtructiones adſunt, clyſteres non negligendi, & imprimis in hoc caſu herba nicotiana commendanda eſt (a).

§. XLVII.

Si autem incarcerata dilatationem inſtituere jubet, peritus adſit Chirurgus (*). Determinet ille pro diverſa, operationi ſubjicienda, regione ſitum ægrotantis, quem Chirurgiæ præcepta præſcribunt, locum, & adſtantium quidam ſemel datam ſituationem ſollicite conſervent. Tunc cultro primo integumenta, quibuscunque regionibus communia, diſſecet, & ſimulac usque ad celluloſam, peritonæum externe circumdantem, pervenerit, extrahat cultrum, & longitudinem ſectionis, quantum neceſſum putat, ſub ipſa extractione augeat, ea tamen cautione, ut cultrum ad directionem ſpecilli ſulcati ſive conductoris ducat (**). Dilatatione autem facta cultrum reponat, adhibeat cauta circumſpectione manus, & adipem ac celluloſam, quæ nempe illi impedimento ſunt, leniter divellat, ut merum peritonæum nudum appareat. Tunc ſumma cum attentione iterum cultrum admoveat, & parvam ſecet in ipſo peritonæo aperturam in medio denudatæ partis, mox applicet conductorem, introducat cultrum, & ſic ſecundum neceſſariam directionem & in oppoſitas ſibi regiones ipſam peritonæi aperturam dilatet. In promtu etiam eſſe poteſt culter hujus generis (***) in ſulcato ſpecillo, ita radii modo affixus, ut manubrio extra illum premendo acies verſus exteriora moveatur, adduntur ad meliorem ſecuritatem alæ ex utroque latere, quæ inteſtina leniter premunt, & coërcent, ne durante ſectione quid detrimenti capiant. Probe autem tunc attendendum eſt, num pars prolapſa inteſtini cum peritonæo concreta ſit; neceſſario enim ibi ſolutio requiritur, caute tamen inſtituenda, imprimis ſi periculum augetur, dum concretio cum vaſis fiat majoribus v. g. cruralibus in crurali.

§. XLVIII.

(a) His indicationibus additur convolutio inteſtinorum, de quarum ratione infra uberius disquiremus, ſi autem illæ, quæ dantur, adſunt, eadem remedia in uſum trahenda ſunt, quæ ibi commendantur.

(*) Multi Chirurgorum non ſine hæſitatione ſe ad hanc operationem accingunt, & ſemper maxime periculoſam putant. Le Dran *Obſ. de Chirurg.* Tom. 2. Obſ. 58. pag. 18. Si autem incorrupta adhuc inteſtina ſunt, vel nimis magna portio extraverit, unde alteratio ſemper major, vid. Garengeot *Traité des Operat. Chirurg.* Tom. 1. Chap. 5. Art. 5. p. 359. hanc operationem pluribus leviorem puto, nec, ſi Chirurgus omnia rite peragit, & ægrotans diæteticas regulas obſervat, mali quid inde provenire poteſt.

(**) Vel digiti. Cypriani *epiſt. de fœtu e tuba uteri exciſo* p. 85.

(***) Biſtouri gaſtroraphique caché, herniaire: Heiſt. 73.

§. XLVIII.

Hac indicatione impleta repofitio fequenti modo inftituitur. Applicatur prolapfo inteitino vel unus digitus index, vel fimul focius medius ad illam partem, quæ margini aperti peritonæi proxima eft, fpecilli modo illum fub peritonæum leniter ducat, & angulum acutum, inteftinum premendo, verfus interiora faciat, ut fub digitis applicatis, digiti alterius manus eadem lege applicari poffint. Tunc primo digito ducat partem prolapfam verfus interiora ad locum confuetum, usque dum digitus primus jam in interiori abdomine lateat, tunc extrahatur, fed fecundus in fitu maneat ac lenis preffio eadem directione confervetur, usque dum egreffi digiti iterum fub illis locari poffunt, tunc enim quoque ductum continuant, & hoc artificium continuatur usque dum repofitum fit inteftinum.

§. XLIX.

Repofitione facta alterutrum digitorum in cavitate abdominis, pofteriorem nempe, relinquit, alterum anteriorem extrahit, & labia peritonæi ac integumentorum vel fimul mufculorum fecatorum conjungit, ut in medio prematur immiffus adhuc digitus. Tunc circa illum, quantum fieri poteft, duobus digitis alterius manus fuperne & inferne commode appofitis, claudatur vulnus, & leniffime, dum extrahitur digitus, applicati externi femper lenius & anguftius premant, ut, dum digitus plane vulnus deferit, claufum etiam fit. Tunc adveniat alius, qui hunc vulneris ftatum confervat, fumat ex apparatu (Appareil) filum Chirurgicum in cujus utroque fine acus gaftroraphica invenitur, leni modo iterum digitum indicem cui acus altera quafi fpecillo immiffa eft, & apice digiti apex acus tegitur, introducat, ut dorfo, contrario igitur priori modo, inteftina tanget. Alii recentiores fere accuratius putant digitum potius non effe extrahendum, fed modo leniter vertendum, ne motus & irritatio absque neceffitate augeantur, quibus, æque ac Præceptor illuftr. Pallas, non autoritatis præjudicio, fed ufus præftantia invitatus, absque dubio affentior. Introducto digito incurvetur palma manus, mons lunæ prematur verfus ibi fitum caput acus, fic apex verfus exteriora per pollicis fpatium a margine vulneris protruditur, exit, & pars fili poteft protrahi. Non extracto, pro eadem cautela digito, ad alterum latus in eodem fitu moveatur, & idem inftituatur proceffus. Hæc eft prima futura. Repetatur duabus vel tribus vicibus operatio pro longitudine vulneris. Tunc acubus fubtractis, labia, filo relicto, contrahuntur, imponitur digitus, fuper illum nodus formatur fimplex, & leniter conftringitur, dum eadem lege removetur digitus, usque dum plane nodus fit formatus, applicatur fplenium parvum, vel rotundum, vel oblonge

quadra-

quadratum, premitur iterum impofito digito, & ut antea fimplex, fic nunc chirurgicus formatur nodus & tandem nectitur (*wird eine Schleife gemacht*,) ut poffit nunc contrahi, nunc dilatari pro diverfis, quæ formantur chirurgo, indiciis (*).

§. L.

Nondum vero perfecta impleta eft illa, quæ repofitionem fuftentare jubet, indicatio, fed deligatio adhuc inftituenda. Vulnus ita claufum inungit chirurgus vel ballamo Arcæi, vel alio traumatico, imponit linteum rarum, ac tandem longiora emplaftra jungentia (*Heft - Pflaster*) applicat. Super hæc ponuntur plagulæ, tunc ducitur circa hanc abdominis regionem fafcia circularis abdominis, & finitis circulis fuperne immittitur humeris fafcia fcapularis, quæ fuis finibus, affigitur circulari. Si omnia hæc fecundum regulas artis rite peracta funt, relinquitur ægrotans in quiete, & conveniens ordinatur diæta. Obfervet fitum datum, evitet omnia fanguinem commoventia, interne traumatica & confolidantia in ufum trahantur, externe autem chirurgus omnia fuo tempore obfervabit & mutabit, usque dum confolidatio peracta fit.

§. LI.

Reftat ultima communis indicatio quæ tonum nempe & robur reftituere jubet. In pofteriori cafu ubi operatio facta eft, non, nifi plane cicatrifato vulnere, in ufum trahenda funt hujus generis pharmaca, ne fanguinem nimis commoveant. (§. XLIV.) Interne pauciora adhibenda funt, & fufficiet mixtura quædam, ut:

R. Eff. Meliffæ,
Cort. ⊙tiorum,
Flor. Cham. Rom. aa ʒij.
⩫ ⊕tri dulc. ℥j.
o°o Cinnamomi gt. XII.

Imprimis autem externe abdomini adhibenda funt linimenta & unguenta v. g.

R. Ung. Nervin. ℥j.
Axungiæ caftor.

Balf.

(*) Quam futuræ fpeciem jam laudarunt Celfus, Raiffel, Rolfinc, Heifterus & alii. Celf. *lib.* 7. *cap. de omenti defcenfu.* Rouflet. *l. de fect. cæfar.* Et Rolfinc *Differt. Anatom. Norimb.* 1656. *L.* 1. *cap.* 13. pag. 182. qui antea de fecuritate operationis dubitavit dicit. *Inde audentior factus benedictionem cœlicam expertus fum, fanatum vulnus nulla fubfequente Hernia.*

Balf. Peruv.
°°° Nucis Mofchat. expr. aa. ℈j.
Lavendulæ.
Roris marin. aa. gut. x.
Caryophill.
Cinnamomi aa. gt. v. M.

His interne jungenda funt fubadftringentia, martialia, & imprimis cortex peruvianus, vel in fubftantia, vel in infufo (*a*). Huc referri etiam poteft obfervatio, hernias ex terrore effe curatas (*b*). Sic generaliter de herniarum curatione cogitandum eft, requiruntur autem interdum variationes pro variatione loci, ubi hernia reperitur, quas recenfere nunc noftrum eft.

§. LII.

Ut fitus nobis in omni meditatione norma eft, fic hic determinabit, quænam herniarum fpecies primo confideranda veniat, Omphalocele nempe, & quidem illa, in qua inteftina & omentum (*c*) continentur, omiffis aliis, quæque mox major (*d*), mox minor, mox libera, mox incarcerata (*e*) reperitur. Eft autem extenfio (*f*) five etiam interdum integra apertura & ruptura umbilici cum prolapfu peritonæi aliorumque contentorum. Omnes generales caufæ (§. XLI.) eædem funt hic fufficientes, hac modo addita determinatione, ut quædam fingularis laxitas hujus

(*a*) Hifce ex commendatione veterum addi poffunt Pauli. Lib. 3. Cap. 53. ℞ *cortic. granatorum* ʒx. *gallarum immatur.* ʒv. *vini adftringentis* ℥v. *decoquantur & imponantur, prius abluto loco* ▽*a frigida, & quarto quolibet die renovetur.* Avicennæ ℞ *Nucum cupreffi, acaciæ, balauft. gallarum immaturarum aa.* ʒj. *myrrhæ, thuris, farcocollæ, tragacanthæ, gummi Arabici aa.* ʒiij. *mumiæ, fanguin. dracon aa.* ʒi. *terantur cum aceto.* Aliud quod Avicenna Celf. & ab Aquapend. l. c. L. I. C. 25. p. 223. laudant ℞ *malicorii, boli Armenæ, fanguin. Drac. aa.* ʒj. *tegulæ pulverifatæ* ʒij. *pulveris bislinguæ* ʒijfs. *cum ovi albo, modico* ✝*to & colophonia, fiat emplaftrum.* Quod fufficere affirmat ab Aquapendente ad totam herniæ levioris curationem. De quibus lector pro lubitu fentiat.

(*b*) Gunth. Chrift. Schelhameri *Ars med. univerf. ed.* Ern. Frid. Burckard *Tom. III. Roft. Et VVifm.* 1752. 4. *Lib. III. Sect. III. Cap. V.* §. *XV. p.* 303. & *Lib. V. Sect. III. Cap. III. P.* 413.

(*c*) Plateri Obferv. vid. Schenck. Obferv. Lib. III. Obf. 357. p. 989.

(*d*) Hildani *opera* p. 900. et. Obf. Gregor. Horftii.

(*e*) Sculteti *Zeughaus der Chirurgie* Tab. 37.

(*f*) Ill. Heift. Chirurg. T. II. C. 114. pag. 716. §. 15. in Chirurgia fua monet contra Dionem non femper in his herniarum fpeciebus Peritonæum effe ruptum, fed in contrarium cafum rariffimum profert, qui autem fine ejus addita figura communicari non poteft.

hujus partis, vel major directio impetus verſus hanc regionem hanc herniæ ſpeciem produxerit. Imprimis familiarior eſt infantibus, ubi ſolus frequentior clamor ad producendum hunc affectum ſufficit. Si non incarcerata & recens eſt, nulla operoſa ejusdem cura ac (§. XLV. XLVI.) ſaltem generalis requiritur. Si autem vel inveterata, vel incarcerata, vel nimis magna eſt, palliativa cura non ſufficit, & radicalis inſtituenda. Prima eſt valde analoga illi, quam indicationes generales docuere, cum paucis tamen differentiis. Invenit enim le Dran in commodiorem operationis finem proprium cultellum, *biſtouri herniaire* nominatum (*g*), & paulo diutius ligaturæ, etiam poſt cicatriſationem adhibendæ ſunt. Parum abit Petit (*h*) & decuſſatim ſectiones inſtituit, appendices celluloſas vicinas diſſecat, & alium dedit cultrum, qui ideo *culter Petiti* nominatur, licet jam (*i*) antea notus fuerit (*k*).

§. LIII.

Hypogaſtrocele ſive Hernia abdominalis nunc ad latera illius accidere poteſt, ſed impoſſibile, eandem paulo ſuper, vel infra lineam albam naſci. Nam ſuperius cartilago Xiphoides impedit externe, interne vero nullum

(*g*) Le Dran *Obſ. Chirurg.* T. II. p. 26. *Obſ.* 69.

(*h*) Heiſt. Chirurg. T. II. p. 714. C. 114. §. 13.

(*i*) Meekrins *Obſerv. Chirurg.* Rouſſet p. 279. *loc. cit.*

(*k*) Veterum modi non ſunt omittendi, qui multum a modernis diſcrepant, ſi uſtionem excipiamus, quæ hinc inde adhuc exercetur, ut ex ſequenti Coſtæi Laudenſis loco patebit, quem integrum addam Joan. Coſtæi Laudenſis *de igneis Medicinæ præſidiis Libri II. Venet. MDXCV.* 4. *Lib. II. pag.* 125. *c.* 50. cum omnia quatuor uſitata genera, Celſo citato, breviter proponat, imprimis, quæ ſub ævo frequentiſſima erant. *Primus* (curationis modus) *erat, ut reſupinato ægro, & eo, quod tumorem facit, repulſo, ſinus umbilici vacuus duabus regulis exciperetur, quarum capita arcte deligentur, ut quod illis ſuperius eſt, emoriatur. Secundus, ut acus, duo fila ducens, ad imum umbilici traducatur, de hinc utriusque lini capita in diverſum tracta adſtringantur, ſic, ut, quod ſupra vinculum eſt, tabeſcat. Tertius, ut umbilici ſummum una linea incidatur & exſcindatur; quo facilius digito demiſſo, quod illuc irrupit, depellatur, dehinc vinciatur. Hic igitur modus per acus traductionem & per ſectionem ut non probat* Celſus, *ita de periculo, quod ab his imminet, admonere exiſtimamus &c. Quartus hic eſt: Æger imprimis ſpiritum contineat, quo tumor, quam maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat, (hoc vero de ſtante homine intelligendum) tum ima tumoris baſis atramento notanda eſt. Dehinc reſupinato ægro digitis tumor premendus, ut, ſi quid lapſum non eſt, manu cogatur. Poſt hæc umbilicum attrahere oportet, & qua nota atramenti eſt, lino vehementer adſtringere, deinde partem ſuperiorem aut medicamentis aut ferro adurere, donec emoriatur, atque ut cætera uſta ulcus nutrire.* Si quis, præterea, medicamenta in quavis herniarum ſpecie topica veterum deſiderat, ex Aquapendente ſumat. Pentateuch. Chir. Lib. I. Cap. 23-30. p. 216-235.

nullum herniæ obnoxium inteſtinum ibi invenitur, ſed pars ventriculi mox in pylorum abit. Inferius iterum ſynchondroſis oſſium pubis obſtat, & non niſi veſica prolabi poteſt, utrumque, licet non hernia eſſet, prolapſus in linea alba, non ſupra autem vel infra illam, foret, licet non deſint, qui aliter ſentiunt (*l*). Extenſio & ruptura cauſa eſſe poſſunt, diſſentiente Dione, qui poſteriorem ſemper in culpa eſſe putat. Cura palliativa & Celotomia, quoniam hæc herniarum ſpecies ſimpliciſſima, licet raro leviſſima exiſtit (*m*), eadem quidem eſt, ac generalis; notandum tamen erit, plurimos expertos Chirurgos, ſi non urgentia adſunt ſigna, palliativam longe præferre radicali, imo putant, vel hac inſtituta, per totam vitam ammata eſſe retinenda (*n*), ne malum, uti facillime ob actionem lineæ albæ accidit (*o*), recurrat.

§. LIV.

Si inteſtina vel omentum per annulos abdominis & proceſſus peritonæi in inguina procidunt, formant herniam inguinalem, bubonocelen. Æmulatur hæc hernia ſæpe bubones in inguinibus, & attentior in perſcrutatione Chirurgus eſſe debet, ne abſceſſum loco Herniæ aggrediatur. Cognoſcitur autem, dum ſtatim major ſit, quam incipiens bubo, ſimul in initio tactui cedens, mollis, adeo, ut peritus & attentus Chirurgus non facile in hoc caſu peccare poſſit. In junioribus mera cura palliativa tollitur adeo, ut nec ammata conſtanter neceſſaria inveniantur, in adultioribus ac ſenioribus, hæc autem ſemper retinenda ſint (*p*). Generales ſequentes notandæ ſunt. Pili ſunt abradendi, vaſa majoris diametri liganda, & in dilatatione annuli obſervandum, ut directio teneatur ab oſſe pubis lateris affecti verſus criſtam oſſis ilei lateris oppoſiti, ne quicquam diſſecetur, niſi fibræ transverſales, ſuperius annulum anguſtantes; alias enim partes tendineæ ſive aponeuroticæ læduntur; Ne dicam, ſic etiam evitari arteriam hypogaſtricam, quæ magis exterius curſum ſuum dirigit. Dein, antequam ligatura fit, latera annuli a nonnullis ſcarificantur (*q*). Abit in alias partes Ill. Petit, dum ſaccum conſervat, & ſuperimponit convolutum quoddam, vocatum la pelotte de Mr.

(*l*) Heiſt. Chir. *T. II. p.* 718. *C.* 115. §. 1.
(*m*) Ex Platero Obſ. in Obſerv. Schenck a Grafenberg Lib. III. Obſ. 370. p. 993.
(*n*) Garengeot *Tr. des Operat. de Chirurg.* Tom. 1. Chap. 1. Art. 6. p. 367.
(*o*) Non negligenda hic obſervatio Saviard Obſ. Chir. 59. Heiſt. Chirurg. *T. II. C.* 115. *p.* 720. 25. poſt ſectionem cæſaream talem herniam eſſe ortam.
(*p*) Legitur tamen & ſine hac cautela curatio Jacobi Oethæi *lib. Obſerv. propr. vid.* Schenck a Grafenb. Obſ. *cit.* Lib. 3. p 986. Obſ. 35.
(*q*) In genere autem Cyprianus, teſte Ill. Heiſt. ſuadet, ut inciſio non ſit parca, ſed tam larga, quam unquam requiritur. Heiſt. Chirurg. *P. II. C.* 117. *p.* 730. §. 5.

Mr. Petit, sed non consilii est, dum plures obstant rationes; quas ill. Heisterus adeo sufficienter proponit, ut nihil addi possit (r).

§. LV.

Propinqua admodum est Oscheocele sive Hernia scrotalis (s) & ejusdem igitur curatio in principio ammatis quoque adplicatione tentanda est (t). Imprimis hic operatio, nisi urgentia symptomata illam requirant, non instituenda est, quia alias castratio conjuncta est. Adsunt igitur plura momenta Celotomiæ Bubonoceles & eatenus modo differt, quatenus castratio simul instituitur. Aperitur & secatur scrotum eodem modo,

(r) Loc. cit. §. 4. Veteribus etiam in hoc casu ignea jam medicina non defuit, & Laudatus Costæus Laudensis etiam de hujus curatione, per cauteria duplici instituenda, loquitur. Distinguit inter hanc herniam extenso & rupto peritonæo optimo quidem consilio. Verba de priori hæc sunt. Joan. Costæi Laudensis *Lib. II. de igneis medic. præf. Lib. 2. c. 51. p. 127. Ætius oppositis in principio astringentibus aliquando curari posse ait; tutiorem tamen esse ustionem, si peritus artifex contingat. De hac Paulus scribens, primum ægrum jubet moderato motu moveri, tum violentius tussire, (nempe ut, delabente in quam usque partem solet, intestino aut omento, tumor sese, quantus esse potest, prodat.) ejus tunc tumoris fines atramento notandi triangulari figura, ita; ut superiori parte, qua umbilicum spectat, transversa linea ducatur, duæ reliquæ laterales in declivi inguinis parte conjungantur. Notatur etiam triangulari medium. Tunc resupinato ægro, primam notam mediam urit elevato cauterio, tum latera trianguli ferramento, gamma litteræ figuram referente & tertio lateratis aut lenticulatis totum triangulum exæquant, ustio vero ita profunda fiat, ut pinguedo attingatur. Dum hæc fiunt minister saniem detergat. Post ustionem sal cum porro tritum crustæ injiciatur, & decens ligatura inducatur, & reliqua, quæ communia sunt, reliquis ustionibus ad perfectam usque curationem adhibeantur. De posteriori sequentia leguntur. Loc. cit. c. 52. p. 128. Superiorem affectum si negligatur, sequitur facile omenti atque intestini hernia. Cujus curationem sectione aggreditur* Paulus. *Ustionis tantum meminit ad cohibendum sanguinis effluxum, quem ad membranæ erythroidis sectionem, in ea curatione necessariam, sequi periculum est. De hac fusius* Albucases, *licet ob ineptam interpretis versionem obscurius. Id vel ipsum putamus, ut expurgata ægri alvo atramento locus notetur, in quem usque, intestinum aut omentum delabatur, semicirculi figura, ad cujus formam constructum ferramentum fit, oportet, quod intestino atque omento, in sedem suam diligenter immisso, &, ne elabatur, ministri manu detento, candens admovendum est, signato loco atque ita premendum, ut usque ad os pectinis pertingat, in quod, si primo non pervenerit, secundo etiam urendum, ut perveniat. Secus enim nihil proficitur.*

(s) Singularem casum, ubi jam feces in scroto accumulatæ fuere cum tota curatione legimus apud Forestum *Observ. & Curat. medicinalium Lib. XXI. Lugd. Bat.* 1596. 8. p. 73. *Obs.* 14.

(t) Quod caute applicandum, ut simul bene retineat intestina & tamen non epiploon & peritonæum nimis premat ob periculosiorem hic phlegmonem Sam. Sharp. *Treatise on the Operations of Surgery.* p. 15.

Aa 2

modo, ac integumenta aliarum herniarum, & folito modo omnes partes auferuntur, usque dum funiculus fpermaticus nudus appareat. Duas tum facit chirurgus ligaturas, hanc fuperiorem, illam inferiorem, ea lege, ut modo tantum fpatii duas ligaturas interfit, ut commode poffit fectio fieri, & pars inter ligaturam nimis brevis non recurrat. Deinde etiam in fuperiori chirurgicus formatur nodus, ne facilius folvatur, in inferiori quidem fimplex, ne operatio prolongetur, tunc amputatur fectione funiculus, & abfciffus tefticulus e fcroto leniter & cito divellitur. Aufertur tandem tantum fcroti, quantum nimium videtur in coalitione ad formandam fcroti naturalis formam. Theoria caftrationis alibi uberius exponitur; cætera autem funt ut in operatione herniæ inguinalis (*u*).

§ LVI.

In valde vicina regione alia herniarum fpecies occurrit fcelocele five hernia cruralis dicta. Oritur fub ligamento Poupartii, ubi vafa cruralia abdomen relinquunt, & extremitates petunt. Ligatura, fi fufficit, eadem ac ceteræ. Sin autem operatio requiratur, dilatatio ad ductum ligamenti Poupartii fiat, prælerea nifi neceffario requiritur, faccus herniofus non eft aperiendus ob partium nobilium propinquitatem, fi autem aperitur fumma cum attentione operatio inftituenda eft.

§. LVII.

Abfolutæ nunc effent omnes herniarum fpecies, nifi Celf. Pape (*x*) Phyficus Gottingenfis novæ herniæ fpeciem nobis notam feciffet in Epiftola

(*u*) Præter dictam circa operationem hancce adhuc tres notandæ funt: Nimirum punctum aureum a nonnullis adhibetur, Paræi Oper. Chir. *Lib. VII. Cap.* 16. Ceigeri *Liber de herniis.* Ubi non abfcinditur tefticulus, fed circa funiculum fpermaticum filum aureum, vel aliud, non rubigini obnoxium, acus craffitiem habens, ducitur & contorquetur, usque dum adeo angufte illum circumdet, ut modo circulus non turbetur, fed in recidivis non fatis refiftere filum obfervatum eft. Heift, Chir. *P. II. C.* 119, *p.* 744. §. 10. Deinde Little John *Anglus* fingulare, myfterium, regi pro 5000. Lb. Sterling venditum, habuit, adhibuit fcilicet oleum vitrioli, & mediante hoc cauterio potentiali, & inducta efchara curam præcipuam abfolvit, & deinde folitas ligaturas adhibuit. Heift. *loc. cit. p.* 745. §. 11. Houftons *History of ruptures* Douglas *Syllabus of Chirurgical Operations.* Tandem Sermes *Batavus Ultrajecti* 1726. *Tractatum de lithotomia* edidit, ubi faccum herniofum, externa fectione facta, ligare tantum & filum propendens, ut in gaftroraphia, relinquere, usque dum putredine feparetur, fuadet, quod Schokmann in *Differtatione de Kelotomiæ absque caftratione inftituendæ nova methodo*, *Kiel* 1730. & Freytag *Tiguri* 1721. valde commendarunt; fed aliis hæc methodus adhuc fufpecta eft.

(*x*) Chriftoph. Henric. Papen *Epiftola fiftens ftupendam & nunquam defcriptam herniam dorfalem*, *Gætt.* 1750. 4.

ftola *ad* Ill. de Haller. Multa de illa poffent annotari, fi fat clara mihi de hac hernia idea effet: fed quum nondum epiftola Papiana ad manus meas pervenerit, mihi cafus non fatis notus eft, nifi aliquantulum ex relatione Celf. Vogel (*y*) & Diario Hamburgico (*z*). Sufficit interim, poffibilitatem herniarum dorfalium, quæ accuratiorem omnino inquifitionem merentur, patefcere.

§. LVIII.

Licet autem de inteftinis & omento in hernia prolapfis jam fuo dudum loco mentio facta fit, quædam tamen addenda funt. Nam ficuti inteftina & omentum præfcripto modo vel reponuntur, (§. XLV.) vel concreta feparantur, (§. XLVII.) fic aliam adhuc dant indicationem, fi jam putredine affecta funt. Timidi Chirurgi defperatum declarant cafum & fæpe excellentiores quoque manum admovere nolunt (*a*), alii autem partem affectam plane abfcindunt, & fines cum externo vulnere concrefcere faciunt, ut excrementa tunc ibi exeant. Multa adfunt exempla (*b*) ex voto rem fucceffiffe; quare curatio hæc certæ morti omnino præferenda eft (*c*). Imo Cl. Ramdohr *Guelpherbiti* ipfa inteftina concreta, & viam excrementorum priftinam reftituit (*d*). Omenti putrefacti eadem hic ratio eft ac in gaftroraphia.

§. LIX.

Finita curforia herniarum perluftratione, quæftio occurrit de toleratione & dignitate Herniotomorum. Quum ex antecedentibus pateat, quantæ

(*y*) Rud. Aug. Vogels *Medici nifche Bibliothec. II. Stük. n. III. p.* 101. *Erfurt & Lipf.* 1751. 8.

(*z*) Hamb. Magaz. *VIII.* 1750. *V. St. n. III. p.* 524. In relatione Celf. Vogel legitur. *Er fand, dafs es ein würklicher Bruch fey, der über dem groffen Gefäsmuskel* (mufculus gluteus maximus) *rechter Seits in der Gegend des heiligen Beins mit einem faſt elliptifchen Zirkel feinen Anfang nahm.* In altera autem. *Nachdem man die Gedärme beyfeite gethan, hat man an der rechten Seite nahe an der Oefnung des Maſtdarms am Hintern, und hart an der Seite des Schwantzbeines ein länglichtes, und nach dem heiligen Bein aufwärts gehendes Loch gefehen, wodurch man die Finger in dem auffer dem Körper abhangenden Sak fehr leicht bringen konte, bis endlich derfelbe durch die eben befchriebene länglichte Höle, und unter dem ligamento ifchiatico facro aus dem Bekken gieng.*

(*a*) Ill. Ravius *tefte* Ill. Heift. *in* Chirurg. p. 733.

(*b*) Heift. Chirurg. *P. II. C.* 117. *p.* 733. §. 10. H'ft. Acad. Reg. Scient. *ao* 1701. *p.* 372. *edit. Amfterd.* Chefelden Anatom. *ed III. p.* 169.

(*c*) Melius enim eft tefte Celfo anceps quam nullum experiri remedium.

(*d*) Loc. cit. Heift. 5. Mœbii Differt. *defcribens varias obfervationes chirurgicas & anatomicas.*

quantæ durationis curatio Herniarum per Celotomiam fit, & cum vagus Herniotomus vel illi non femper intereffe, & neceffaria curare poffit, vel ingens pretium pro opera fua pofcat, patet quoque, in utroque cafu illum fuperfluum effe, & fimul exinde concluditur, omnem rationalem chirurgum, qui hæc perfpecta habet, ejusmodi vitæ genus non effe electurum (*e*).

§. LX.

Nondum relinquere poffem ipfas hernias & ad alia vitia tranfire, fi cum illis fentirem, qui prolapfus omnium vifcerum, lienis, veficæ urinariæ & uteri ad herniarum claffem reducere folent. Ipfe Ruyfchius hujus fententiæ defenfor fuiffe videtur (*f*), & alii etiam haud parvæ auctoritatis viri eidem addicti fuerunt. Sed cum plurimi herniam ita definiant, ut nihil nifi dilatatio five ruptura peritonæi, & contenta vel omentum vel vifcera præfupponantur, ubi etiam nos (§. XXXIX. XL.) determinavimus, illas potius inter prolapfus ftricte fic dictos five procidentias effe referendas arbitror. Idem etiam fecit Ill. de Gorter (*g*) & jam Gœlike (*h*), qui fimul non negligendum momentum difcuffit, nimirum an hernia, ubi pars quoque mefenterii prolapfa eft, mefaraica appellanda, & ut feparata fpecies confideranda effet. Hæc igitur fuo convenienti loco non præteribimus.

§. LXI.

Expofitis præcipuis, ad ipfarum herniarum differentiam, originem, naturam, & curationem fpectantibus, neceffe adhuc erit, ut fymptomatum complicatorum, & inde nafcentium novorum morborum mentio fiat. Primo fe colica & paffio iliaca offerunt. Nihil inopinati hic occurrit. Nam fi partes inteftinorum externis injuriis expofitæ funt nihil certius exfpectandum eft, quam fpasmodicæ earum contractiones, inflammationes,

(*e*) Ex multis recentiorum vide Illuftr. Hebeinftr. Anthrop. Forens. *Sect. I C. III. p.* 111. §. 5. & in loco de herniis Andr. Ottomari Gœlicke Diff. *de hernia femorali, Frf. cis Viadr.* 1740. *p.* 23. 237. ubi plane non laudandum puto Chalmethei miram fententiam, qui ipfe medicus & magnus chirurgus contraria fentit vid. Chalmethei Enchiridion Chirurgicum *Lugduni* 1588. 12. *Lib. I. p.* 224. ubi fequentia de chirurgica herniarum curatione leguntur. *Chirurgiam peritus Chirurgus relinquet empiricis*, paradoxa fane & in ejus modi viri ore inopinata fententia.

(*f*) Ruyfchii *Obf. Chir.*

(*g*) Gort. Prax. Med. Syft. *T. I. C. VI.* Tab. Anal. Morb. *Lib. I. Tit. V. n.* 50. 51.

(*h*) Andr. Ottom. Gœlicke *in Differt. de Hern. fem.* p. 9. §. 14.

nes, & dolores, nunc colici, nunc iliaci (*i*). His jungendas puto mesenterii & omenti inflammationes & fpafmodicas affectiones quæ eodem modo excitantur. Addi etiam poffunt agrypnia, anxietates, ardores febriles & alia fymptomata, quæ valde variant. Nonnulli in mulieribus fterilitatem quoque huc referunt, quod tamen falfum effe, nunc fere omnes confentiunt (*k*).

§. LXII.

Nondum morbofi peritonæi fitus, qui mali ominis funt dictis diverfis herniarum fpeciebus abfolvuntur, fed plures adhuc poffibiles funt, nunc a dilatatione nunc a conftrictione oriundi. Dilatationis vitia igitur primo confiderabo, quia de nonnullis illorum jam fermo fuit. Erroneam ergo puto fententiam, fi omnis & fingula peritonæi dilatatio herniam produ-cere putatur. Vis enim, five interna, five externa, ut jam (§. XLI. XLII.) expofui, requiritur, fi fimul vel umbilicus, vel linea alba, vel alia pars extendi debet. Si autem hæc deeft, & mera interioris peritonæi laminæ dilatatio fit, verfus inferiora in plicas dilabitur, aut fi mavis facculos quafi format, qui inteftinis neceffario incumbunt. Notum autem eft, motus periftaltici & refpirationis ope inteftina femper in motu effe, hinc facillime fieri poteft, ut longior talis plica inter quasdam inteftinorum curvaturas incedat. Fit igitur frictio continuatis his motibus, faccus peritonæi magis femper magisque preffus angufta-tur ac trahitur, & neceffario igitur inflammatio oritur. Neceffariæ hæ funt confequentiæ, & ex paragrapho præcedenti patet, fic colicam, iliacam paffionem, inflammationem omenti, mefenterii & peritonæi oriri poffe, & eandem ideo curationis methodum effe fervandam.

§. LXIII.

Quæ dicta fuerunt, concernunt fequelas dilatationis illarum peritonæi partium, quæ non inteftina inveftiunt, fed nunc ad ipfas tunicas progredior. Scimus, ubi mefenterium ad inveftiendas partes abit, fimul illud vifceribus adnafci, & multum inde firmitatem vifcerum pendere, ut ligamenta & connexiones uberrime docent. Si hæ autem dilatantur, mox vacillant vifcera, nec in fitu permanent, & magnæ tunc motuum turbæ oriuntur. Nam fic comparata eft hæc titubatio, ut alias partes ex

(*i*) Vid. Foreft. Obferv. & Curat. Med. *Lib. XXI. p.* 110. *Obf. XX. p.* 115. *Obf. XXI. pag.* 76. *Obf. XXII.*

(*k*) Ex multis vid. Joan. Junk. Confpect. Chirurg. *tam med. quam inftrumental. Hal.* 1731. 4. *Tab. XXIX. p.* 193. 8.

ex fitu fuo moveat atque duplex femper vitium inducat. Siquidem fecretio vifcerum vacillantium nunc augetur, nunc minuitur, fi enim minor eft, tranfitus fluidorum acceleratur & leniter promovetur, fi vero major impetus adeft, nimia fit accumulatio & obftructio. Ita quoque in ventriculo concoctio augebitur, major imo morbofus appetitus generari poteft. In inteftinis motus periftalticus augebitur, imo interdum illa compreffa, vel in alia parte magis propendentia in hac vel illa inteftini portione obftructioni, a fecibus oriundæ, imo anguftationi, five leniori invaginationi quanta pro ftructura & fitu partium fieri poteft, (vid. infra) anfam præbent: incontinentia urinæ, anguftatio uretheris, inde fuppreffio urinæ, fequuntur, & feminis excretio nimia vel intumefcentia veficularum feminalium produci poteft. Addo mirum in fœminis effectum: Dilatantur nimirum alæ vefpertilionum, ovaria vacillant, & magis elongantur a tubis Fallopianis & hæ itaque in congreffu illa amplecti nequeunt: hinc vera inde fterilitatis caufa oritur, quod de herniis affirmari non poterat. Sic Apepfia quoque, dyfpepfia, bulimus, colica, iliaca paffio, volvulus, obftructio, malum hypochondriacum, icterus, hepatitis, diabetes, ftranguria, gonorrhæa benigna, fterilitas, aliaque inde ortum trahere poffunt. Tanti dilatationis fingularum peritonæi partium effectus effe poffunt. Cum autem §. XLI. coll. §. XLII. diverfas dilatati peritonæi caufas & indicationes hinc orientes jam adduxerimus, fufficiat ad illa, & quæ e tractatione fpeciali horum morborum funt depromenda, provocaffe. In opere quidem fpeciali hanc electionem femper fuo loco feparatim fiftere utiliffimum foret, fed hic conftituti limites funt obfervandi.

§. LXIV.

Contraria plane affectio eft ftrictura earum partium, fed iidem fere, licet alio modo producti, effectus erunt. Paradoxa hæc veritas mox patebit. Non augetur enim contractio a propendentibus partibus, ut in præcedenti cafu (§. LXIII.) fed ab ipfa ftrictura tunicarum. Sic in ventriculo augetur digeftio, in inteftinis anguftatur canalis, in hepate, fi minor ftrictura eft, largior fecretio, fi major, parcior erit, inde obftructio, & idem in aliis vifceribus fequitur. Erunt igitur iidem morbi, fed contraria plane curatio. Tefticuli denique verfus inferiora trahi poffunt, inde major lafcivia, (vid. infr.) imo interdum quoque gonorrhæa benigna, (ibid.) & in fœminis ovaria aliorfum poffunt trahi ita, ut ab amplectentibus tubis nimis quoque fint remota, inde fterilitas, imo, fi totum peritonæum arctius conftringitur, in refpiratione, præfertim infpiratione turbæ oriuntur, & in exfpiratione quoque imprimis fi diaphragma magis verfus inferiora trahitur, & fic ejus actio femper inter-

interrumpitur. Cum autem in præcedentibus plane nihil de ſtrictura peritonæi dictum ſit, hic aliqua ſunt addenda.

§. L X V.

Strictura hæc omnino ſemper ſpasmodici generis eſt, & easdem varias agnoſcit cauſas. Omnium autem primaria eſt materia acris in vaſculis illius hærens; hac quippe abſente, vel ſaltem conſenſualis ſive ſymptomatica exiſtit, vel irritatio extraordinaria externa ſupponenda eſt. Cura interdum duplex fit: Si enim adeo vehementibus doloribus hic affectus ſtipatus eſt, ut majus periculum inde timendum ſit, palliativa iſta non prætereunda eſt, & tunc externe conducunt epithemata, fomenta, clyſteres, balnea ex radice Altheæ, Lil. alb. HB. & Fl. Chamomill. vulg. meliloti, malvæ, Altheæ, Sambuci, caricis pinguibus, Ungu. Dialtheæ, empl. de ſpermate Ceti &c. Vera interna cura autem inſtituitur diſcutientibus, reſolventibus, temperantibus Trochiſcis, imo interdum acidulis pro ratione acrimoniæ, nec non demulcentibus, abſtergentibus, caute adhibitis ſtrictius ſic dictis paregoricis anodynis opiatis, tandemque roborantibus nervinis, quia cauſa obſtructionum, ſpaſmum producentium, atonia eſt (*).

LIGAMENTA SUPERIORIS ABDOMINIS.

§. L X V I.

Quamvis autem hæc generaliter de vitiis alieni ſitus, ex ſpaſmo, vel relaxatione peritonæi oriundis, ſufficere poſſent, primo tamen duæ partes in ſuperiori abdomine ſpecialiorem adhuc requirunt annotationem, nempe ligamenta hepatis & ventriculi, nec non lienis. Ligamenta lienis, licet his vitiis affecta ſint, præter dictam in præparando ſanguine nocivam varietatem, ob minus hujus viſceris in ſtatu naturali pondus, non multum damni partibus adjacentibus adferunt, niſi ſtrictura ad eam directionem fit, ut aorta comprimatur, quod autem rarius accidit & illis ſtipatur ſymptomatibus, quæ mox de hoc ventriculi errore recenſebo. Plura in loco de ligamentis medii abdominis adnotanda erunt. Circa ligamenta autem hepatis nonnulli in errore quodam verſantur, quem antea refutare omnino noſtrum eſt. De ſtrictura nihil addam, niſi jam prolata, ſed de relaxatione, quæ interdum illis falſo tribuitur, ſequen-

(*) Vid. Jo. Frid. Cartheuſer Diſſ. *de variis ſpaſmorum cauſis & remediis. Erf. ad Viedr.* 1753.

tia obſervanda ſunt. Fit enim in eſurientibus, ſi ventriculum & inteſtina nullis contentis repleta habent, ut in ſuperiori media & laterali dextra abdominis parte tenſio quædam ſentiatur. Hanc multi a ventriculo produci credunt; ſed quomodo vacuus ventriculus diaphragma magis verſus inferiora trahere poteſt, quam repletus? Error ſane mox patet, & alii igitur hanc tenſionem ſolum modo coincidentem cum vacuo inteſtinorum ſtatu putarunt, & veram cauſam nullam aliam eſſe affirmarunt, quam laxitatem ligamentorum hepatis. Dum enim laxiora hæc ligamenta hepar non amplius ſuſtinere poſſunt, quod tamen pro eorum ſententia dictorum ligamentorum officium eſt, hepar pro gravitate ſua diaphragma poſt ſe trahit, & inde ille dolor oritur. Tria enim magnum latum, falſo ſuſpenſorium dictum, & duo lateralia, alterum dextrum, alterum ſiniſtrum jure ſaltem ligamenta nominari poſſunt (*), & ex eorum tenui ſtructura clare patet, illa ſuſtinendo tanto viſceri minime ſola ſufficere (**), ſed hepar re vera canale inteſtinorum ſimul ſuſtineri, qui vel modice repletus huic officio ſatisfacere poteſt: Quare ſi plane vacuus eſt, hepati prementi amplius reſiſtere non poteſt, & illud magis ideo ligamenta & diaphragma trahit. Cedunt igitur ligamenta ponderi trahentis hepatis, eodemque in ſtatu ſano, jam ſuffulto, tantum impediunt, quominus ad latera vel oblique moveatur, qui uſus magnitudini & robori ligamentorum omnino magis conveniens eſt, quam adſcriptum munus ſuſtinendi totam molem viſceris. Tolli igitur hic affectus non poteſt, niſi aſſumtione ciborum. Id autem verum manet ſi nimis longa ligamenta hepatis eſſent, & magis inferius annexa ad ſuperiores partes ſæpius hoc incommodum ſenſibile fore.

§. LXVII.

Progredior ad ligamentum ventriculi. Quamprimum enim peritonæum ad illum locum diaphragmatis pervenit, ubi œſophagus abdomen intrat, ſimul illi adhæret, & non ſolum ſub tunicæ forma cum illo deſcendit, ſed etiam in triangulare ligamentum, cujus baſis ad peripheriam cardiæ & partem quandam arcus minoris ventriculi deſcendit, apex autem ad tranſitum pharyngis per ſeptum transverſum eſt alterum latus marginale œſophago adhæret, alterum libere, licet interdum ſtrictum ſit (vid. infr.) pendet, & audit ligamentum gaſtro-phrenicum, ex quo poſtea ad latera

(*) Cætera enim & omnibus recentioribus accuratis anatomicis jure negantur ut. vid. Herm. Boerhaav. Præl. Acad. ed. *Alb. Hall. Vol. III. Gœtt.* 1741. 8. pag. 119.

(**) Cujus pondus in animalibus ſexta pars totius ſive ut 500. ad 3000. vid. Boerhaav. Præl. *loc. cit.* p. 110.

latera & antrorſum ac retrorſum in tunicam externam ventriculi finitur. Ligamentum hoc, in regione dicta ſitum, nullum plane in ventriculo vacuo uſum habet, ubi ille inteſtinis placide incumbit, nec ullo ligamento opus habet. Nec hoc quoque ligamentum vacillationes ligamentorum hepatis notabiliter impedit, quoniam ventriculus in utroque fine adnatum eſt. Demonſtratur autem in phyſiologia & probatur experientia ſecantium, in homine poſt paſtum, marginem, ante paſtum inferiorem, anteriorem, & ſuperiorem poſteriorem fieri. Nec deſunt cauſæ, cur hæc lex illi præſcripta ſit, quarum videtur primaria, ne aorta comprimatur, cujus libera actio tunc temporis maxime requiritur (*). Multa autem impedimenta eſſent circa finem hujus motus & in conſervando ac lente variando hoc ventriculi ſitu, ſi iterum ſenſim evacuatur, niſi adeſſet ligamentum gaſtrophrenicum. Jucundum foret, ſi nimis ampla theoria ac ſpatii ratio hic permitterent, hoc munus illius quoad modum ex ſitu ligamenti gaſtrophrenici demonſtrare. Sed, paucis hoc loco monuiſſe ſufficiat, nullum alium uſum hoc ligamentum præſtare, quam ut plenum ventriculum in magis horizontali ſitu conſervet. Simul corollarii loco concludere poſſumus, abſonum imo incommodum, indeque temporis tractu noxium eſſe, ſi vacuus ventriculus ſemper hunc ſitum teneret. Ergo vitia ventriculi ſæpe a ſpaſmo vel laxitate hujus ligamenti pendere poſſunt, quod tunc omnino ſitu peccat. Aſt etiam in ipſa adhæſione ita variare poteſt, ut eadem incommoda producat, cum eandem teneat directionem, ac ſi ſpaſmus, vel relaxatio primæ cauſæ fuiſſent.

§. LXVIII.

Magnus hujus ligamenti ſpaſmus efficit, ut ventriculus vacuus eum ſitum ſortiatur, qui alias non niſi pleno convenit, repletus autem, accedentibus cauſis iisdem, ea, quæ alias ventriculum levant, adhuc magis verſus ſuperiora trahat. Hinc plenum horizontale aſcendens egreditur, fundus ſitum, arcu minori elevatiorem, adquirit, & inde cardialgiis, anxietatibus præcordialibus, conatibus vomendi, lipothymiis, perturbationibus poſt paſtum anſa datur, imo fieri poteſt, ut nondum præparatus chymus in duodenum intret, chylificationem depravatam reddat, imo tandem cœliacam gignere poſſit. Rationes in promptu ſunt. Fundo elevatiori exiſtente, pondus aſſumtorum verſus inferiorem arcus minoris parietem premit, cardiam onerat, & oſtium pylori gravat.

 Sic

(*) Vid. Herm. Boerh. Præl. Acad. *ed.* Alb. Hall. Vol. 4. *Gœtt.* 1743. 8. p. 515. 516. 517. ubi fuſe demonſtratur, falſam eſſe theoriam, quæ docet, in ſtatu ſano aortam a ventriculo pleno vel leniter quidem premi poſſe.

Sic adhuc magis verſus inferiora deſcendit, omnes illæ cauſæ graviores fiunt, & diaphragma vel in ipſo loco, ubi cum corde ſive ejus pericardio connectitur, afficitur. Poſitis autem his ſepti tranſverſi & orificiorum ventriculi irritationibus, a quibus ipſe non immunis eſt, omnino effectus enumerati ponuntur. Iidem autem morbi ſe exſerent, ſi ſitus ligamenti jam natura ſua ita peccat, ut nimis longum & latum deſcendat, vel largiorem ad diaphragma adhæſionem habeat, ubi nimia vis in trahendo ventriculo exſeritur, ſic ut affectus, quos nominavimus, pro majori ſitus errore majoris momenti ſint. Videre eſt ex paragrapho antecedente, idem fieri, ſi ligamentum adeo infertum eſt, ut brevius ſit, vel analogice variet, & eo modo ventriculum quo in ſpaſmodicis affectibus trahit.

§. LXIX.

Indicationes, in curatione formandæ, vel utrique vitio, vel ſaltem alteri eorum ſatisfaciunt. Quando ſpaſmus nimius eſt, ante ipſam medelam parca & tenuis ægro commendanda eſt diæta, quæ eo inprimis redit, ut a cibis, qui cruditates relinquunt, vel longam, antequam ſolvantur, moram in ventriculo requirunt, vel, quod his commune eſt, gravitate in ventriculo moleſti fieri poſſunt, plane abſtineat. Præterea ſitum corporis horizontalem poſt paſtum, ut inter dormiendum &c. fit, evitare, & leniter ſe movere debet. Patet, utriuſque generis ægrotantibus hoc eſſe præſcribendum. Cura ſpaſmi autem eadem, quam in omni alio caſu therapia docet, erit. Hæc in altero caſu plane negligenda, nec niſi priori palliativa huic malo occurri poteſt. Cognoſcitur poſterior, ſi abſque ullo dolore, & abſque ullo in aſſumtis vitio, a teneris jam annis incommoda enumerata obſervata diæta, nullus dolor & affectus hujus generis ſentitur.

§. LXX.

Aliter de relaxatione & longiori ac ampliori ligamenti habitu ſentiendum eſt. Tunc enim ventriculus non plane horizontalem occupat ſitum, premit aortam arteriam, & in lienem, colon, & inteſtina pendulus magis, vim quandam exſerit. Inde longior ciborum in ventriculo mora oritur, cruditates acidæ, ac putridæ generantur, poſt paſtum torpor, ob impeditum circulum difficilior, & incompleta concoctio fit, in liene obſtructionibus via paratur, in colo flatibus generandis, aut generatis incarcerandis anſa datur. Colica, affectiones lienis, ventriculi morbi erunt timendi. Idem de monſtroſo ſitu monendum eſt.

§. LXXI.

§. LXXI.

Relaxationi occurritur ſecundum dogmata therapiæ, in omnibus illius generis caſibus præſcripta; aſt monſtroſum ſitum tollere non poſſumus. Diæta tenuis ſecundum eaſdem cautelas, quas in §. LXIII. enumeravimus, ſervanda eſt. E contrario autem commendandus ſitus poſt paſtum horizontalis, & meridianus ſomnus imprimis, ſi ita fit, ut dormiturus potius in latus ſiniſtrum incumbat, quo aortæ circulus liberior ſit, quæ in priori caſu recitata erant, nec nobis *Salernitanum* iſtud, *ſomnum fuge* (a) *meridianum*, contrarium erit, cum etiam in aliis caſibus a doctis & peritis viris neglectum ſit.

HEPAR.

§. LXXII.

Abſolutis, quæ circa ſuperioris abdominis ligamenta annotanda erant, nunc ad ipſa viſcera progrediar, quæ pro ſitus ordine ſequuntur, antequam medii abdominis ligamenta adire poſſumus. Offerunt autem ſeſe nobis hepar, lien, omentum, meſenterium, ventriculus, duodenum, ductus biliferi & pancreas, quæ ad ſuperiorem abdominis partem jure referuntur, licet aliquæ illorum partes jam medium, imo imum abdomen intrent. Sic meſenterii contemplatio neceſſario præmittitur ob quædam illi communia vitia, ſine quorum contemplatione de inteſtinorum vitiis non niſi inſufficienter & obſcure loqui poſſemus. Idem de omento & duodeno affirmo, uti uberius de ſingulis ex ſequenti peculiari tractatione patebit, de cæteris autem nemo dubitabit ad ſuperius abdomen eſſe referenda. Sequitur ergo hepatis conſideratio.

§. LXXIII.

Hepar, maximum tam abdominis, quam pro ſuperficierum extenſione totius C. H. viſcus in naturali ſuo ſtatu ſequentem obtinere ſitum obſervamus. Aſcendit ex intimis & poſterioribus ſuperioris abdominis partibus, & primum quidem ex hypochondrio ſiniſtro in latam, craſſam & longam molem, quæ lobus magnus dexter dicitur. Convexe

 ad

(a) Aſt alio loco jam paulo lenius eadem *Schola* ſentit, *ſit Brevis aut* nullus *tibi ſomnus meridianus*, & imprimis noſtris ægrotantibus febris, cephalalgia, catharrus, branchus & coryza inde non provenient ut Commentator *Arnoldus Villanovanus* pro filo textus ſui demonſtrare annititur. Vid. *Med. Salernit. ſ. cum exege. Arnoldi per curionem Frf.* 1612. 12.

ad glabram peritonæo inveſtitam diaphragmatis partem continuatur, & ad coſtarum peripheriam in acutum marginem finitur. Interne autem, five ut accuratius pro ſtantis hominis ſitu loquar, in inferiori ſuperficie concavum format planum, quod irregularibus quibusdam impreſſionibus, imprimis fabiformi, a dextro rene, pyriforme, a cyſtide, & cylindriformibus, a ductibus biliferis acceptis in eundem marginem exit. In hoc ſitu dexter hepatis lobus connexiones per ligamentum medium ſuſpenſorium, dextrum & ſiniſtrum triangulare, coronarium & degeneratum urachum accipit, quorum alia verum ligamentorum uſum præſtant, (§. LXVI.) alia modo adhæſioni inſerviunt, alia, ut urachus, nullius plane uſus ſunt in adulto, de quibus ſcitu neceſſaria ſuperius jam dicta ſunt (*b*). Diſpoſito ſic dextro lobo, ſuperior convexa ſuperficies ſub expanſo ligamento ſuſpenſorio, ſive medio, per epigaſtrium, & cardiam uſque in dextrum ſiniſtri hypochondrii initium continuatur & ſuperior lobi minoris ſive ſiniſtri ſuperficies formatur, quæ quoque in omni ſua regione convexa eſt, ſi illam communem foſſam, quæ pro excipienda ſpina dorſi excavatur, excipias, quæ tandem in ſimilem acutum marginem abit. Inferius res aliter ſe habet. Formatur inſignior cavitas, & poſterius ac anterius duo minores lobi adduntur. In poſteriori regione lobulus hepatis nominatus, eminet, qui baſin totam ac apicem acutam, quam aurigam, ut illam aram veteres nominarunt, format (*c*). Magis anterius innominatus ſive pro figura quadratus appellatus lobulus ſitus eſt. Ad horum lobulorum latera tres excavantur ſinus. Deinde inæquali imprimis autem concava ſuperficie ſiniſter hepatis lobus ſuper ventriculi partem continuatur, ubi in ſiniſtro hypochondrio, ut ſupra dictum eſt, finitur. Hæc de naturali ſitu hepatis ſufficiant.

§. LXXIV.

Adeo magnum & tam late extenſum viſcus diverſis modis aberrare poſſe, extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, ſed ſimul patet, tantos errores aliquam attentionem mereri. Primo magnus adjacentium & connectentium partium numerus ſtatim ſuſpicionem excitat, facillime hepar cum nonnullis earum coaleſcere poſſe, & re vera legimus ſæpius id accidiſſe (*d*). Ejuſmodi autem concretio duplici malo originem præ-

(*b*) Ubi quoque legi merentur *Winsl. expoſ. anat. Amſt.* 1752. 8. *Tom. III. Le Foye p.* 371. *n.* 267. & *Joh. Henr. Kramer Diſſ. de ſingularibus hepatis humani. Francof.* 1736. *p.* 11. §. *VIII.*

(*c*) Ab aliis veterum lobuli hujus eminentiæ communi nomine portæ vocantur.

(*d*) Inſigne hujus vitii exemplum dabo ex *Schenck. Obſ. Lib. III. Obſ.* 59. *p.* 582. *Poſt mortem apertus fuit præſentibus* - - *Hepatis majoris lobi dextri forte ſexta pars in*

præbet: Hepar enim & pars altera concreta ſimul alterantur. In ipſo hepatis viſcere neceſſario obſtructio quædam oritur, quæ vel in ſcirrhum, vel in inflammationem, quæ tandem in gangrænam & ſphacelum ſive in ulcus abire poteſt, mutatur (*e*), Funeſtus ſatis caſus, ſi gangræna ſuperveniet, ſed an jucundius, ſi ulceroſo viſcere corpus oneratur? unicuique enim notum eſt, viſcera exulcerata febrim lentam & hecticam generare. Alia morbi facies eſt, ſi ſcirrhus producitur. Invenimus enim, ut ex caſu allato patet, interdum cartilaginoſam fieri hanc partem, ſic enim ſpes adhuc adeſt minorum vaſorum oſcula & anaſtomoſes ad finem cartilaginoſæ ſubſtantiæ hoc temporis tractu adeo eſſe dilatata, ut circulus & ſecretio libera maneat, nec obſtructionis ulterior progreſſus metuendus ſit. Interim cave, ne putes, hoc naturæ beneficium ſemper idem fore. Si autem genuinus generatur ſcirrhus, omnia illa ſymptomata, & peſſimum imprimis carcinoma, imminent, & eadem tunc formantur indicationes; quod quoque de ulcere & inflammatione

ipſo erat ventriculo, ita, ut ſuperior & exterior ventriculi pars hepati extrinſecus eſſet adnata: ſic etiam inferior & poſterior ventriculi pars, quæ dorſum ſpectat, ipſi hepati accreverat; ita ut hepatis ea pars ad latitudinem duorum circiter digitorum in ipſo ventriculo eſſet, & a duabus ventriculi partibus contineretur. Accidit anno 1585. *Novembr. Menſe. Credo ego naturalem fuiſſe illam accretionem & in utero maternò acquiſitam. Mater enim ipſius, dum utero geſtaret, corpore ſemper inclinato ſedet netricis munere fungens D. D. Caſpar Bauhinus de Obſerv.* propr. cum quæ poſteriori annotatione conveniunt quæ §. XV. dixi. Alio loco p. 748. *Obſ.* Jecur peritonæo adnatum refert. *Columbus lib.* 15. *Anat.*

(*e*) Ubi tamen ut beneficium naturæ obſervatur rarius inflammationem & inde provenientes morbos in hepate licet interdum, accidere, v. *Hoffmann. Diſſ. de hepatis inflammatione vera rariſſima ſpuria frequentiſſima. Stahlii Diſſ. de Vena portæ. Paræi Chirurg. L. X. c.* 12. *Meibomii Diſſ. de natura abſceſſuum internorum. Bianchi Tr. de hiſtoria hepatis p.* 14. *Behrens in Act. Wratisl. tent. XXX.* p. 430. inprimis in affirmantem partem notentur. *Foreſt.* Lib. XIX. M. N. C. Dec. II. obſ. 11. *Coiteri Obſerv. anat. chir. Hoffmann Med. Syſtem. Tom. IV. S. II. Cap. VII. Obſ. I.* Quum adeo varie de his apoſtematibus ſentiant autores, mirum eſt veteres longe accuratius jam de hepatis apoſtematibus diſſeruiſſe, ubi non poſſum non locum ex *Arabe* dare, qui dicta mea, pro hujus gentis dicendi ratione, egregie illuſtrat. *Practi. Jo. Serap. neceſſarium ac perutile opus medicinæ practicæ profundiſſimi & antiquiſſimi Arabis Dni. Johannis Filii Serapionis &c.* 1530. *Venet. fol. Tract.* 1111. *p.* 27. b. *Cap.* 11. *Iſta & accidentia ſunt communia apoſtematibus quæ fiunt in gibboſitate hepatis: quum apoſtemata quæ fiunt in concavitate ipſius: quum dolor ſit in eis fortior apud anhelitum: & excitat tuſſim plus & extenditur dolor in eis uſque ad furculam dextram plus donec quaſi extrahatur exterius. Et apoſtemata quæ fiunt in concavitate hepatis diverſa fiunt ab illis quæ ſunt in gibboſitate hepatis per deſtructionem appetitus & per nauſeam & vomitum cholere & vehementiam ſitus, & adveniunt hujus accidentia quæ diximus ei in cujus hepate eſt almeſſire cum ſl. vehementis caliditatis intenſiva: & ſiti vehementi.*

matione dictum esse volo (*f*). Dolendum est, hoc vitium non prius obſervari, quam ſi ad eum gradum pervenit, ut inſignia inde ſentiantur incommoda, & radicalis hujus affectus cura nec chirurgice nec pharmaceutice ſuſcipi queat (*g*). Alterum vitiorum genus, quod partibus cum hepate concretis accidit ſuo ſemper loco enumerabitur.

§. LXXV.

Maxime præcedenti analogum vitium eſt excedens hepatis magnitudo (§. X. XI.), quæ neceſſario adjacentes partes expellit, ac comprimit (§. XI.). Verſus ſuperiora ſive ad thoracem major eſſe poteſt, ſi ſimul poſterior accretio, quæ falſo ſub ligamenti nomine venire ſolet, ſimul continuatur, & Diaphragma vel premitur, vel quoque, ſive mox initio ſive temporis tractu, concreſcit. Neceſſario cavum thoracis imminuitur, & pravæ metuendæ ſunt conſequentiæ. Reſpiratio & circulus omnino turbatur, & neminem fugit, quanta inde proveniant incommoda. Hic morboſus ſtatus unicus fere eſt, qui ex hac anomalia derivandus eſſet, ſi ſtatim ſub formatione fœtus adfuerit, cum jam adjacentes partes v. g. pulmones, propter conſtitutos ab excedente hepate terminos, vel minores remanſerint, vel iterum alias partes in ſitu ſuo turbaverint. Alius autem ſtatus eſt, ſi in formato homine hoc viſcus morboſe creſcit: Comprimit enim tunc ſimul pulmonem, & ſtaſin, inflammationem, obſtructionem, peripneumoniam, pleuritidem, diabroſin, Diaphæreſin, & hæmoptyſin producit. Sed quomodo occurrendum? Difficillima ſane quæſtio! Compreſſio ſemper eadem eſt, imo forſitan major fit, & nullo tamen modo neque magnitudo neque accrementum

(*f*) Alium adhuc ex ejuſmodi vitio Smetius defectum derivare vult, quem autem nec poſſibilem eſſe, nec exinde provenire poſſe autumo. *Henr. Smet a Leda, Miſcellanea medica, Frf.* 1611. 8. *Lib. X. p.* 540. *A.* 8. *Hepatis ille lobus, qui ventriculum ſupra integit extremitate ſua (dictu mirum viſuque inſolens) ſupremæ lienis regioni erat annexus, non equidem membrana aliqua, ſed epiphyſi tres digitos lata, & ſcriptoriæ pennæ craſſitudine, vere adnatus apparuit, per quam lienem multum purioris alimenti tranſumſiſſe credibile eſt: ut in hoc corpore rubicundo potius quam liveſcente colore præditus eſſe conſpiceretur.* Quam quidem alimenti transſumtionem falſe ſuppoſitam puto, & forſitan (licet ob defectum cæterarum circumſtantiarum non certe concludi poſſit) inflammatorius adfuit affectus, quod e dicto rubro colore veriſimile fit.

(*g*) Vid. *Carol. Auguſt. a Bergen Diſſ. de Coalitu viſcerum.* §. XIX. p. 26. ubi inprimis ex §. XX. p. 27. ſequentia, notatu digna puto. *Reliquæ vero concretionum cauſæ* (§. 11 - 17.) *quoniam extra poteſtatem medici ſitæ* (§. 19.) *ſunt, efficiunt pariter, quo minus medicus, ſiquidem de concretione cujusdam viſceris quodammodo certus eſt, ex voto opem & medelam afferre queat. Non tamen adeo tota hæc pathologica conſideratio ſua in praxi utilitate, præprimis quoad prognoſim morborum & ſymptomatum differentiam, deſtitui plane dicenda eſt, dummodo practicus veros hujus effectus a falſis, & apparentibus bene diſtinguat, &c.*

crementum visceris tolli aut impediri poteſt. Deſperatus videtur ſtatus, nec unquam aliquid præſtabit medicus, quam ut ſymptomata mitiget, inflammationi &c. occurrat, & reliqua a tempore exſpectet, ubi diætericæ regulæ, circa omne, quod phlogoſes producit, ſtrictiſſimæ erunt. Alia auxilia mihi non occurrunt. Interim cum in omni deſperato caſu aliquid tentandum ſit, quæritur, anne ſequens palliativum remedium tentandum ſit? Sit homo ſtans erectus in corpore nudus ante paſtum, ſi inteſtina vacua ſunt (*g*), tunc hepar ob gravitatem & defectum ſuſtentationis, ab inteſtinis exſpectandæ (§. LXVI.), magis verſus inferiora deſcendet. Si præſens medicus ex ſenſu admotæ manus, & ex relatione ægroti, qui ad meliorem perſcrutationem pro medici ordinatione reſpirationem nunc augeat, nunc minuat, certior eſſe credit, thoracem, quantum fieri poteſt, eſſe liberam, faſciam, quam ſequenti modo conſtitutam eſſe, & applicari debere puto, adhibeat. Habeat circiter duorum digitorum latitudinem, in ſuperiori autem parte externe applicata ſit lamina plumbea, quæ, ut ipſe faſciæ margo, ad figuram marginum coſtarum accommodata eſſe debet, & ſpatium a dextro latere ſpinæ dorſalis uſque ſub cartilagine Xyphoide pro menſura longitudinis habeat: cæterum autem faſcia illius longitudinis ſit, ut totum corpus plus una vice circumdare poſſit. Applicatio hæc ſit: Medicus utramque manum, & anterius & poſterius, ſub margine coſtarum verarum ponat, & leniter premat, verſuſque inferiora nonnullis vicibus trahat (*herunter ſtreichen*), deinde eodem modo alius ad margines manus ſuas, remotis pedetentim medici manibus, ponat, ſed non amplius moveat. Tunc applicetur dictæ faſciæ illa pars, quæ externe lamina plumbea inſtructa eſt in partibus, quas enumeravi: Appoſitam tunc leniter premat & ſuſtineat adſtans, ut reliqua ligatura rite fieri poſſit. Non ſufficit enim, iſtam applicaſſe faſciam circa corpus movendo, ſed, quia ob elevationem coſtarum alterius lateris ad finem cartilaginis enſiformis nullam haberet ſuſtentationem, nec tam arcte igitur applicari poſſet, quam requiritur, ſed potius relictis, hinc inde ſpatiis, nullius eſſet uſus, ſimul quoque faſcia ſcapularis adhibenda eſt, cujus pars bifurcata anterior ſit, & uterque finis ad utrumque latus exeuntis cartilaginis Xyphoidis, altera pars poſterior ſcapularis faſciæ, in ſpinæ regione, noſtræ faſciæ annectatur. Reſtans longior hujus pars ſine habita marginum coſtarum ratione ſuper hypochondria leniter circumducatur ad modum faſciæ circularis abdominalis, magis tamen verſus ſuperiora, ne hepar iterum ſurſum

(*g*) Quem in uſum forſitan proderit, ut vel tempus prandii aliquantum procraſtinet, quo eo certius inteſtina vacua ſint: imo exſpectare utile foret, uſque dum illum moleſtum ſenſum haberet, qui a gravitate verſus inferiora pendentis & trahentis hepatis oritur, quod ſignum eſſet, thoracem eſſe liberatum. Credo ſimul tunc ad tempus ſymptomata in thorace leniora fore.

ſurſum prematur, Sic medico tempus procuratur, ut vitiis thoracis occurrere poſſit, & niſi hepar, quoque in ſitu pedetentim mutetur, hæc faſcia ſemper ad ammatis modum portanda eſſet. Auſus ſum; has meas cogitationes proponere, licet nondum propter experientiæ defectum aliquid certi de effectus magnitudine addere poſſim; credo interim, a priori nullam in dicta curatione contradictionem monſtrari poſſe, & illam in eo ſaltem caſu tentandam eſſe arbitror, ubi gravior ſymptomatum moleſtia, moleſtum remedium eligere docet. Interim bonum eſt, rariſſime in eo gradu hunc caſum obſervari. (*b*)

§. LXXVI.

In alias regiones juſto magis extenſum hepar alia producit incommoda & pro diverſis compreſſis viſceribus diverſis ſtipatum eſt ſymptomatibus. Preſſus ventriculus ſubjacentibus inteſtinis continuata preſſione moleſtus eſt. Canales inteſtinorum anguſtantur magis quidem in dextro, quam in ſiniſtro latere, & fieri poteſt, ut parietes parietibus applicentur; inæquali autem ſic ductu inteſtinorum, flatibus & fecibus commorandi imo obſtruendi anſa datur, & inde colicæ & iliacæ paſſiones facillime ortum ducere poſſunt, & anologa etiam in ventriculo vitia obſervabuntur.

§. LXXVII.

Non adeo notabiles erunt variationes ſi hepar in ſitu lienem impedit, licet functiones lienis eo modo, ut ſupra jam annotavimus (§. LXIV), turbentur. Continuatur etiam uſque ad dextrum renem (*i*) comprimit ibi ſita ligamenta medii abdominis & magna incommoda ſuſcitat (vid. infr.): Renem vero ſi premit, & lenius quidem, diureſin auget; & accelerat; ſin illum vero fortius premat, urinæ ſecretionem turbat, & nunc inflammationi, nunc ſcirrho; nunc calculis accumulandis anſam præbet.

§. LXXVIII.

Prolabitur tandem adhuc alio modo, ita quidem ut prolapſum illius, licet non ſatis convenienti nomine, (§. LX.) medicorum plurimi Hepa-

(*b*) Similis interim legitur *Schenkii a Grafenberg Obſerv. Lib. III. Sect. poſterior de jecore p. 748. n. 5. in diſſecto aliquo hepar globoſum juſto minus, & una cum Diaphragmate in pectus ad mammillam dextram uſque aſcendens, oſtendi. Is autem magno etiam ſplene præditus fuerat.* D. D. *Cyriacus Lucius de Obſerv. propriis.*

(*i*) Exemplum datur *Schenck. Obſ. loc. cit. p. 748. n. 3. Anno 68. hepar magnum oblongum & ad dextri renis locum exporrectum (deficiente illo rene) Batavii Ital. vidi D. D. Cyriacus Lucius de Obſerv. propriis.*

Hepatocelen nominarint. Omnia incommoda, quæ in ſect'one de Herniis enumeravimus, hic quoque obſervantur, mutatis, quæ diverſitas viſceris mutare jubet, circumſtantiis. Obſervati ſunt hujus generis prolapſus (*k*), ſed rarius ſaltem, & caſus, ubi curationes additæ fuerunt, mihi nondum ad manus venerunt. Quum interim nullibi in ſcriptis theoreticis de hepatocele ſeorſim actum fuerit, fere inde concludo, de ejus cura ſolertius neminem adhuc meditatum eſſe, & annotatas obſervationes, vel in mortuis tantum factas, vel ſi de viventibus datæ ſunt, quoad cætera neglectas fuiſſe. Si autem nonnulli jam meditationes ſuas communicaverunt, veniam ab illis peto, me ignotis neglectis propria protuliſſe. Communem habet, ejusmodi prolapſus extenſionem, vel rupturam peritonæi cum herniis; hinc duplici modo huic malo occurri poteſt. Primo igitur faſcia ammatis loco adhibenda eſt, quæ ſi plumbeum iſtum marginem negligimus, & latiorem illam pro diverſa prolapſus magnitudine paramus, ejusdem generis eſſe & eodem modo applicari poteſt, ac illa, de qua paulo ſuperius locuti ſumus (§. LXXV.) Nullus autem dubito, dari inter ejusmodi prolapſus etiam tales, quæ ſectionem admittunt. Niſi enim hepar concretum eſt, nihil impedit, quo minus pro legibus herniotomiæ (§. XLV.) integumenta communia & peritonæum ſecentur, hepar leni preſſione, ac in herniis inteſtina, (§. XLV.) digitis vel manu in locum naturalem reponatur & futura eodem modo inſtituatur. Facili negotio autem expertus chirurgus deteget, num concretum ſit hepar, nec ne, ſi ægrum diverſos ſitus & motus imitari jubet, ſub quo motu applicata ſemper manu mox animadvertet, utrum hepar in omni prolapſus pariete æquali modo moveatur, nec ne, imprimis ſi in ſtatu quietis neceſſaria jam tactu exploraverit.

§. LXXIX.

Alius omnino ſtatus eſt, ſi hepar plane deficit (*l*). Si unquam exſtitit, rariſſimus caſus eſt, & cum prava ſemper nutritione conjunctus, quare nihil

(*k*) Vid. *Laurent. Woiffſtriecel Obſ. de tumore ex prolapſo hepate in M. N. C. A.* 1751. *Obſ.* 88 *Reiſeli Obſ. de Hepatocele. M. N. C, Dec. II. A. VII. Obſ. b.*

(*l*) *Schenk. Obſer. loc. cit. p.* 749. *Obſerv.* 7. quam ob rariorem caſum & annexam annotationem totam inſerere utile duxi: *Anno a Chriſto* 1564. *die vero* 11. *Septembris hanc vitam reliquit Dominus Matthias Ortelius, mercator oppidi Antwerpienſis celebris, natione Germanus. Duodecima vero facta fuit ejus corporis ſectio a Chirurgis ejus rei peritis, me præſente medico, ut conſtitutionem partium nutritioni ſervientium videremus, præcipue hepatis & lienis, nam aliquot annos antea hydrope laboraverat, qui morbus affectus hepatis, vel primario vel ſecundario neceſſario comitatur, cumque ſub ſepto transverſo ſeu diaphragmate atque coſtis ſpuriis hepar & lienem quæreremus, ne veſtigium quidem illarum partium invenimus. Caſus profecto inauditus & admirabilis: ut ſubſtantia omnium inteſtinorum carnoſa prorſus erat & multo ſolidior, quam ipſa muſculorum caro, ut ſoliditate cordis carni fere reſponderet & vena cava ex ipſis*

nihil quoque addam, quam quæ ex loco dato *Schenkii* allegata funt, de cujus fententia uberius difquirere differtationis limites minime permittunt. Aft in contrario cafu duplex obfervatum fertur (*m*), ubi, fi moles alias æqualis fanæ eft, cholopoiefis eadem manet, fi vero major, omnino etiam bilis in majori copia fecernetur. Si vero alterutrum in plane alia regione fitum eft, de hoc vitio eadem fentio, ac in fequenti §. dicam.

§. LXXX.

Obfervatum enim legimus, hepar interdum in alia, quam folita regione, fitum fuum habere (*n*). Si, ut obfervationes, quas *Schenckius* dat ferunt, Hepar in hypochondrio finiftro fitum eft, ventriculo, curvaturæ fecundæ five magnæ coli, & reni finiftro neceffario moleftum eft. Fundus ventriculi premitur, & interdum preffio adeo magna fieri poteft, ut impletionis tempore attritus contingat, & inflammatio oriatur, aut in alio cafu parietes, preffione fibimet invicem applicatæ, concrefcant. Deficit fic fundus in ventriculo, cujus neceffarius ufus in Phyfiologicis demonftratur, & varii in digeftione errores obvii funt, qui in chylificatione æque ac in chymificatione malæ confequentiæ funt, & hic cruditates, & inde orientes ventriculi dolores, pravus chylus & quæ ejus fymptomata funt obfervantur. In Colo facillime colica paffio in ejusmodi

fis inteftinis fuam orginem fumebat, eo fere modo in qua vena porta in ipfis inteftinis folet inplantari. Hæc fane caufa fuit, quod toties inflammatione & abfceffu inteftinorum laboravit: facilius enim, quod carnofum quam quod membranofum eft inflammatur & abfceffibus torquetur, nam carnofæ partes plus, membranofæ vero minus fanguinis & humoris participant. Lambertus Tulutanus Medicus civibus Antwerpienfibus adjuratus manu propria hanc hiftoriam texuit.

Ego Thomas Comaus Chirurgus & tonfor Antwerpienfis, atteftor me Dominum Matthiam Ortel Auguftanum, pace memoriæ, poft ejus obitum in præfentia Domini Lamberti Tulutani medici me ipfius manu fecuiffe in ejus corpore inveniffe ac vidiffe, quemadmodum præfati Medici teftimonium afferit in cujus rei fidem manu propria me fubfcripfi. Thomas Comaus.

Hanc hiftoriam primus nobis Clariffimus V. D. D. Cyriacus Lucius Medicinæ in celebri Ingolftadienfi Academia Profeffor prodidit & apud heredes Bernhardi Mulleri, civis Auguftani (fuit enim Ortelius, qui Antwerpiæ obiit patria Auguftanus) impetrandam fignificavit cujus occafione litteras ad D. D. Tobiam Cneulinum Auguftanum Medicum, dedi, qui eandem integram confecutus mihi liberaliffime ut multa alia communicavit. Eandem paulo poft. Cl. V. Joach. Camerarius una cum illuftribus aliis exemplis ad me mifit. Schenkius.

(*m*) Loc. cit. Schenk. p, 749. Obf. 8. *Semel hepar duplex vidi Gemma Lib. 2. Art. Cyglognom.* ubi autem dubium reftat, anne circa lobos error a minus accurato anatomico commiffus fuerit. Interim a priori impoffibilitas hujus vitii demonftrari nequit (§. XIII.)

(*n*) *Schenk. loc. cit. p. 749. Obs. Q. ex Cyglognom. lib. 2. p. 75 & Cofmocrit. lib. I. cap.* 6. & alia ex ore ab *Aquapenilente.*

(o) v. g.

di ſubjecto generatur, & alio tempore alvus adſtringitur. Ren ſiniſter, niſi preſſioni cedit, (quod tamen & non ſine incommodis eſſet, & in ſiniſtro quidem latere difficilius, ob adjacentes alias inteſtinorum partes contingere poſſet) malis quoque, quæ §. LXXVII. enumeravimus, exponitur. Omnibus his conſequentiis tenui modo diæta & bene ordinata occurritur, ne nimium ciborum in ventriculo & fecium in inteſtinis adſit, & ut cruditates ac flatus evitentur. Paucis hic addere poſſumus, vanam eſſe illorum opinionem, qui hepar, (o) ſalvis inteſtinis, per alvum poſſe excerni, ſtatuunt.

L I E N.

§. LXXXI.

Ad lienem progredimur, mirum certe quoad ſitum ſuum viſcus: Non contemnendus Phiſiologi labor eſt, variantem ejus, pro vario ventriculi ſitu, locum determinare & eadem circa actionem ejus opera eſt, quum igitur prolixam iſtam theoriam dare ſpatium non permittat, ſufficiat hic ad illos libros, ubi diverſe de his diſputatur, provocaſſe, cum multo adhuc dubia reſtent. Generaliter autem circa ejus ſitum notandum erit, illum aliquatenus cum ſitu dextri lobi hepatis convenire. Concludere autem hinc licebit, lienem ſitu peccare, ſi cum aliis, ut de hepate dictum eſt (§. LXXIV.), concreſcit, ſi ſiniſtri renis locum occupat, ſi in hypocondrio dextro hæret, & tandem, ſi valde magnum alias partes e locis ſuis expellit. Cæteræ minores variationes, in viſcere, cujus functio non eximii reſpectu totius machinæ uſus eſt, non magni momenti erunt, ut de ejus ligamentis jam annotavimus (§. LXVI.)

§. LXXXII.

Si lien cum adjacentibus partibus concreſcit omnia eadem ſunt, ac de hepatis concretione differuimus (§. LXXIV.): (p) nihil igitur novi addere poſſumus. Sed ſæpius de excedente lienis, quam heqatis magnitudine querelas legimus. (q) Adeo in hoc genere ſitus lienis erravit, ut mo-

 leſta

(o) v. g. *Sceník. loc. cit. p.* 767. *Obſ.* 47. & plura pro his præjudiciis frequentiſſima, quæ afferre tædet.

(p) e. g *Schenk. loc. cit Lib. III. p.* 788. *Obs.* 87. *Adnexum vidi peritonæo lienem, Columbus lib.* 15. *Anatom* & *p.* 788 *Obſ.* 90. 94.

(q) Imprimis notatu dignus caſus eſt, quem dabo ex *D. Chriſtian. Philipp. Berger Verſuch einer gründlichen Erläuterung merckwürdiger Begebenheiten in der Natur.* Lemgo 1737. 8. *Erſtes Stück. p.* 92 *IV. Ein Bauer-Mägdchen, das jederzeit friſch und geſund geweſen war, verlieret nach und nach den Appetit zum Eſſen, bekömmt einen Eckel*

leſta inde orta ſint ſymptomata, quorum numerus & differentia, ne repetendo uberior ſim, ex allegatis locis quos integro inſerui, patebunt: differunt enim pro differentia cæterarum affectarum partium. Facillime etiam concludere poſſumus, curam ſi nimia lienis magnitudo ſecundi morbi cauſa eſt (§. IX.) aliam ſemper eſſe eo gradu, quo morbus, exceſſus cauſa, alius eſt. Cæterum, ſi radicalis cura non ſperanda eſt, nihil niſi diætæticæ regulæ ſuperſunt, quæ ex præſentibus ſymtomatibus colligi poſſunt. Minoris momenti autem eſt, ſi nimis parvus lien obſervatur, (s)

Eckel vor Speiſen, öfteres Erbrechen, ſchweren Othem, Verſtopfung der monatlichen Reinigung, und andere Zufälle mehr, ſo ſich bey ſchwangern Weibern einzufinden pflegen, daraus urtheilet jedermann, ſie habe ſich beſchlafen laſſen, und ſey ſchwanger - - - Es fänget ihr aber auch der Bauch nach und nach an zu ſchwellen, worauf man - - - offentlich von ihrer Schwangerſchaft, als von einer ausgemachten Sache, redet. - - - Sie wird dannenhero vor ſelbiges (Amt) gefordert, - - um von ihr ſelber die Wahrheit zu vernehmen, und im Fall, daſs es mit ihrer Schwangerſchaft ſeine Richtigkeit habe, ihr anzudeuten, daſs ſie den Hurenbruch erlegen müſſe. - - - geſtehet ſie, wie ſie ſich habe von einem Baurenknecht, den ſie mit Nahmen nennet, beſchlafen laſſen, zeiget auch zugleich die Zeit und den Ort an, wenn und wo ſolches geſchehen. Der Baurenknecht - - auch alſobald eingeſtand. Hactenus nemo dubitavit illam eſſe gravidam, magisque poſtea ſuſpicio aucta fuit, cum mulieres dolores etiam, parturientibus familiares, ſeſe obſervaſſe perhiberent, licet nil, niſi ſitus præternaturalis ex nimia magnitudine cauſa hujus phænomeni fuerit. Sic fœmina hæc in partu mortua dicta eſt: ſed præfectus, ob laudabilem in, negligentes ut plurimum, obſtetrices attentionem, corpus mortuum ſecari juſſit. *Ich - - ließ den Sarg wieder öfnen - - ſie heraus nehmen, und auf einen Tiſch legen, worauf - - die Eröfnung mit aller Behutſamkeit vornahm. Mit unſer allerſeits Verwunderung fanden wir die Gedærme in ihrer natürlichen Lage, und die Mutter von eben der Gröſſe, wie ſie bey nicht ſchwangern Frauens-Perſonen zu ſeyn pfleget, nemlich von der Gröſſe und Figur einer etwas platt gedruckten mittelmäſſigen Birn, und in dem Eyerſtokke war nicht ein einziges zur Empfängnis geſchicktes Ey vorhanden. Wie ich mich hierauf nach der Urſache des hohen Leibes umſahe, und nur an der lincken Seite des Leibes die Häute und Muſkeln zurück zog, ſo ſtieg von ſelbſt eine falbe verhärtete Milz unter den Magen und Gedärmen hervor, die an ſtatt, daſs ſie bey geſunden ohngefähr ſechs Zoll in die Länge, drey in die Breite, und einen Zoll in die Dikke hat, anderthalb Schuh lang, ſechs Zoll breit und vier Zoll dick war, und am Gewichte ohngefær ſechs Pfund hatte. Die Gedärme waren über dieſes von Winden mercklich ausgedehnet, von welchen Urſachen eine jede das ihrige zur Aufſchwellung des Leibes beygetragen hatte. Inſonderheit aber war der Leib von der groſſen Milz ſehr aufgetrieben, denn wie ich ſolche aus ihrer Stelle nahm, ſo fielen die Gedärme ſo ſehr zuſammen, daſs man augenſcheinlich ſehen konte, wie wenn eine groſſe Milz im Leibe nicht vorhanden geweſen wäre, von denen in den Gedärmen enthaltenen Winden kaum eine Aufſchwellung des Bauchs wäre zu verſpüren geweſen.* Hoc caſu fuſius enarrato, ſingulatim ſymptomata ſupra deſcripta perluſtrat & explicat, quæ quidem erudita dijudicatio lectione digniſſima eſt. Non minus gravis caſus legitur *Commerc. Litter. Norimb. Annus* 1732. *Hebd. XXIII p* 260. *Lien monſtroſus - - - referens ventrem, pondus* 15. *Lb civilium cum dimidia adæquans, ſub quartam coſtam veram diaphragma in latere ſiniſtro, propellens, & ad regionem iliacam uſque propendens*, nec. non *V. Hieronym. Mercurialis Forolivienſis. Liber reſponſorum & conſultationum medicinalium per Mich. Columbum. Baſileæ* 1592. 8. *Conſ. CIII. Laelii a Fonte Eugubini Conſultationes medicæ, Frcf,* 1609 *Conſ XCIX. p* 544. *Conſil. medicinalia Antonii Mariæ Venuſti*

tur, (r) nam vel plane defuisse, idque sine sensibilibus incommodis, relatum legimus: (s) quid quod? arte sæpius lienes exciſſi ſunt (t) nec adeo vehementes fuerunt consequentiæ ac initio creditæ sunt, omne enim momentum, quoad hactenus observatum est, eo redit, ut ejusmodi subjecta salaciora fuerint, & deinde debilem & valetudinariam vitam degerint. Salvis autem intestinis, illum excerni posse, æque falsum & impossibile est, ac hæc hepatis (§. LXXX.) amissio. Duplices (u) imo triplices (x) lienes quoque non sensibilem anomaliam producent nisi alias partes comprimant, aut expellant, tunc autem eadem rerum conditio erit, ac de hepate dictum est. (§. LXXV-LXXVII.) Plane enim idem status est, ac si unus duntaxat lien in alio loco, ut in dextro hypochondrio (y), vel in pelvi (z) situs est. In priori casu incommoda inde oriunda

nuſti per Joſephum Lauterbachium. Frcf 1605. *Conſ.* LXXXIX. p. 24. & inprimis adhuc notanda obſervatio in *Miſcell. Henrici Smitii* a *Lida medic.* Frcf. 1611. *Lib. X.* p. 550. D. 29. Oct. *eadem partu levata ſcirrho ſplenis (qui utero gravido latitabat) jam manifeſto adeoque ingente, ut illum ſiniſtrum univerſum occuparet, ſuſpenſis partus purgationibus, quartana dupla adhuc ſuas periodos ſervante. Fœtus etiam perſpicillus, ſed macilentus quoque & miſellus puta cujus ſiniſtræ partis genu & cubitus inflammationem minarentur, ejusdemque manus digitelius medius lividus eſſet.* nec non *Schenck.* a *Grafenberg* Lib III. Obſ. 90. 91. 92. 94. 101. &c.

(r) *Schenck. loc. cit. p.* 788. *Obſ.* 88. 89.

(s) *Schenck Obſ.* 85. *Hollerius inter rara num.* 5.

(t) vid. *Boerhaavii Prælectiones c comment. Halleri Vol. III. Gœtt.* p. 69. n. d. plura de exſectis lienibus exempla citantur inprimis *Malpighii ac Bohnii*, nec non *Frid. Ruyſchii obſ. anat. chir, Obſ. LXVI.* p. 85. ubi non negligenda annotatio ipſi *Boerhaavii* loc cit. *p* 70. *animal enim non poteſt valetudinem integram diu conſervare in tanto vitio hepatis.* Interim tamen aliquam puto eſſe differentiam, ſi lien mox initio deficit, & ſi deinde tantum & nervorum diſpoſitionem, diſpertitionem & connexionem. Curſoribus autem ob peculiarem inde in currendo exſpectandum uſum exſcindi, ut *Schenkius* in Obſ. p. 793. Obſ. 105. ex *Plinio* Lib. II. cap. 37. *N. H. Plauto in mercatore Aretbaeo, Halliabba, & Bertino in medicina ſua* putat, falſum eſt, & ex ſententia *Boerhaavii* & experimentis patet, contrarium potius inde provenire effectum. Exſtat quoque *Diſſ.* quam nondum vidi *Joh. Chriſt, Pohlii de defectu* lienis & liene in genere vid- *v. Haller Comment. in Meth. ſtud. med. Boerhaavii* p. 364.

(u) *Schenk. Obſ.* 84, p. 787. *Gemma lib.* 1. *cap.* 6. *Coſmocrit. Ariſt. lib.* 4. *cap.* 4. *D. D. Petrus Spehr de obſ. Patav, D. D. Joan. Poſthius de obſ. propr,*

(x) Ibid. *Fallopius in obſerv. Anat. ad. Petrum mannam Med.*

(y) *Schenk. Obſ.* 86. p. 788. *Gemma lib.* 2. *p.* 75. *Cyclog. Coſmocr, lib.* 1. *cap.* 6.

(z) *Fred. Ruyſchii Obſ. Anat. chir. Obſ. LXII. Mulier - - poſt doloroſum & difficilem partum in hypogaſtrio duritiem contraxit non ſine dolore vehementiſſimo. Nonnulli ſuſpicabantur, placentam uterinam intus retentam duritiem illam producere. Variis itaque uſurpatis remediis, eandem nitebantur expellere, quibus tamen nihil efficientibus, animam Deo tandem reddidit puerpera. Diſſecandi cadaver anſam & copiam mihi faciebat eo tempore Noſocomii Medicus ordinarius, Gerardus de Peniyn. Partes interiores omnes ſatis bene diſpoſitas deprehendi præter lienem, qui naturali liene octuplo, & quod excedebat, major & bilanci impoſitus quatuor libras pendens in pelvim deſcenderat: in cujus naturali loco lieni analogum comparuit corpus, caſtaneæ majoris magnitudine, colore autem ſubſtantiaque lienem exacte referens. Vide Clariſſimi Domini Schraderi Obſervationes variores anatomico medicas. Decad. III. Obſ* 4. *ubi eandem recenſet hiſtoriam.*

da primario a ſimul aberrante hepate derivanda ſunt, quare ad illa provocare poſſumus, quæ ibi dicta ſunt (§. LXXX). In poſteriori vero ſymptomata alia ſunt, ut ex caſu *Ruyſchiano* patet, & ex eodem colligo, curam radicalem in hoc caſu impoſſibilem eſſe, imo ne quidem palliativam, prodeſſe. An autem talis ſtricte ſit dictus prolapſus lienis, ac de Hepate vidimus, (§. LXXVIII.) poſſibilis ſit, magna quæſtio eſt: Ratione naturalis hujus viſceris ſitus impoſſibilis quidem videtur, nec contraria exempla mihi nota ſunt, (*b*) nam in dorſo, nec tanta dilatatio iſtarum partium, multo minus autem ruptura cogitari poteſt, quæ tamen neceſſario ſupponi debent. (§. XLI. XLII.) Hactenus de liene. (*c*)

MESENTERIUM.

§. LXXXIII.

Lienem ordine exciperent *Omenta*: ſed quum plures circumſtantiæ, creſcente paginarum numero, impediunt, quo minus in hac diſſertatione omnes abdominis partes ſingulatim perluſtrare poſſim, ob figuras additæ tabulæ hac vice duntaxat *Meſenterium* addam, cætera alia occaſione daturus.

§. LXXXIV.

Meſenterium eſt continuatio peritonæi (§. XXXVIII.), & incipit dum portio interna membranacea peritonæi, ad ultimam curvaturam Duodeni dextrorſum & ſiniſtrorſum ampliata, duplicaturam formant, quæ intermediam habet cellulofam glandulis, vaſis, nervis, & adipe admodum repletam. Deſcendit per longitudinem vertebrraum dorſalium in dextro & ſiniſtro latere. In extremitate inteſtini Ilei laminam ſeparatam dat, quæ plicam iterum tranſverſalem, ligamentum nempe coli rectum, format. Continuatur dein ad renem dextrum & transverſaliter iterum ſub hepate, ventriculo, & liene ad renem ſiniſtrum pervenit, ut adeo ſemicirculum in ambitu adhæſionis repræſentet. Adhæret etiam triangulari portioni Duodeni annatæ & infimæ parti dextræ ventriculi, uti in loco de ligamentis medii abdominis fuſius dicendum eſt. Cæterum ex Anatomia notum eſt pro diverſo loco meſareum, meſorectum, meſocolon, & iliocolon nominari.

§. LXXXV.

(*b*) Videtur etiam cum hoc *Ruyſchii* caſu analogus de quo ſermo eſt in *Abr. Vater Diſſ. de lienis prolapſione ad illuſtrandum vexatum Hippocratis* ἐπιδημιῶν *Lib. VI. Sect. II. Aph.* 30. *locum Vitemb.* 1746. quem non vidi interim ea meditatio eadem fere videtur cum illa, quam ſub *Programmatis* nomine recenſet. *Ill. V. Haller in Comment. in meth. ſtud. med. Boerhaavii.* p. 364. *A. Vater de prolapſu lienis programma.*

(*c*) Ubi autem referenda ſit *J. Zach. Platner. De riſu a ſplene Lipſ.* 1738. *Progr.* in loc. cit. *Halleri* plane neſcio quia non legi.

§. LXXXV.

Ipſum iſtud meſenterium in ſitu ſuo morboſam habuiſſe anomaliam, fere non obſervatum eſt, ſi excipis prodigioſos illius tumores (*a*); ubi neceſſario abdomen implevit & alia viſcera compreſſit, & exinde eodem annotanda ſunt, quæ ſupra diximus (§. 76. 77.) & concretio ejuſdem generis eſt ac omnes aliæ (§. 74.) Sed aliam diſquiſitionem hic convenientiſſimam puto, dum a ſitu meſenterii totius hujus morbi explicatio pendeat, inquiſitio nempe an implicatio inteſtinorum locum habeat, necne.

§. LXXXVI.

Morbus, cujus ſymptoma implicatio inteſtinorum dicitur, iliacus, Volvulus, chordapſus, miſerere mei &c. audit. Conveniunt autem medici in eo, inflammationem inteſtini & meſenterii adeſſe, cum aliis inde provenientibus ſymptomatibus: diſcrepant autem, ſi alii dictam implicationem addunt. *Ill. de Gorter in praxi ſua* (*b*), hiſtoriam volvuli enumerans plane non tetigit implicationem inteſtinorum in egregium ſane mihi exemplum.

§. LXXXVII.

Ut autem ordine progrediar, ſingula conſideranda momenta ſeorſim perpendam. Noſtrum igitur primo non eſt, totam ilei hiſtoriam & curationem enumerare, ſed modo e ſitu & connexione meſenterii cum inteſtinis monſtrare, quatenus implicatio vel invaginatio cogitari queat. In genere autem illa duplicis cenſus erit; fieri enim poteſt vel ſpe adhuc præſente, ægrum reſtitui poſſe, vel modo, ſi mors neceſſario ſequitur: de utraque enim ſententia hinc inde diſputatum eſt.

§. LXXXVIII.

Sit a a inteſtinum quoddam; cujus pars continua ſit b b. Pro ſtructura meſenterii C C. annexum erit inteſtino a ad directionem fig. 5. C ut ex fig. 1. videre eſt. Sic etiam partis b meſenterium E tunc ad directionem E annexum erit. Quum autem E infra affixum ſit (per ſtruct. meſ.) moveri nequit ad directionem E b; annatum igitur inteſtinum b cogitur directionem E C ſervare: impoſſibile ergo eſt, ut pars inteſtini b b ad directionem b b trahi poſſit, ſalvo nempe meſenterio. Hæc igitur implicatio impoſſibilis eſt.

§. LXXXIX.

(*a*) *Schenk*, loc. cit. *p.* 744. *obſ.* 294. *Paræus lib.* 23. *cap.* 36.
(*b*) *Joh. de Gorter Praxis med. ſyſt. T. II. lib.* 3. *n.* 384. *p.* 117.

§. LXXXIX.

Quum inteſtini fig. 6. a a & b b eadem ratio ſit, ac in §. præcedente, & pars c c in directione c c modo continuatio partis b b ſit, patet, partem c c in directione impoſſibili (§. præc.) non poſſe continuari. Ergo & hæc falſa eſt.

§. XC.

Partes fig. 7. a a, b b, c c eædem ſunt, ac in §§. præcedentibus, ea modo differentia, ut partes c c in plures regiones continuentur: poſterior igitur directio, quæ ſine priori cogitari nequit (per ſtructuram figuræ) impoſſibilis eſt, ſi prior non datur. Inde & hæc rejicienda.

§. XCI.

Ad graviores pervenimus caſus. Eſt, fig. 1. I I vena cava, h h corpora vertebrarum, l l muſculus Pſoas, g g partes peritonæi abſciſſi, C C meſenterium, E alia pars meſenterii inteſtino poſteriori annexa. a a a a a a a inteſtinum ſitu ſuo anterius. b b b b b b b continuata (e parte in figura abſciſſa) illius pars ſitu poſterior. E igitur eſt meſenterium parti b b annexum & d aliqua illius portio. Contrahatur meſenterium C valido ſpaſmo, tunc inteſtinum a verſus inferiora trahet: fieri igitur poteſt, ut pars inteſtini b b ſuper inteſtinum a a deſcendat. Ponamus iterum, ſpaſmum fines inteſtini a a contrahere: patet partem deſcenſam b cum parte meſenterii d eſſe incluſam & compreſſam. Pars a a eodem modo a parte b b comprimi poteſt, ut in altero latere vidimus (c). Hæc igitur implicatio poſſibilis eſt, ſed, ut ex circumſtantiis patet, rara quoque accidit.

§. XCII.

Nemo forſitan dubitabit, inteſtina poſſe anguſtari, ut in fig. 1. Q n & in $\eta\,\zeta$ deſcriptum eſt; ſed de invaginatione plures aliter ſentiunt: aſt pro mea quidem ſententia ſalvo meſenterio nunquam fiet, ſed ſemper modo anguſtatio ſequetur, ut ex ſequentibus patere arbitror.

§. XCIII.

Antequam autem ipſam demonſtrationem aggredior, theſin quandam, vel potius experientiam præmittam, quæ mihi maxime neceſſaria eſt. Uni-

(c) Similem figuram vidi *Nathanael Highmor corp. hum. anat. diſqu. Hag.* 1651. p. 56. *T. I.* ſed auctor nihil de illa addidit, quod mihi ſane mirum viſum eſt.

Unicuique enim notum eſt, multos & inſignes quoque nervorum ramos in meſenterio deprehendi. De illis autem aſſero non extendi poſſe. *Alexander Stuart Archiater Reginæ Britanniæ* in *num.* 424. *Tranſact. philoſoph. Art.* 5. ſequens dat experimentum (*d*) III. Verſuch. *Ich band einem Hunde ein Stük feinen gedrehteu Bindfaden mit der Schenckel-Puls-Ader, der Blut-Ader und den Nerven, die hir zugehören parallel, band alsdenn ſowohl die Gefäſſe als die mit ihnen parallel gehenden Faden, oben und unten in der Weite von etwa* 4 *Zoll: alsdenn ſchnitte ich alles bei beiden Orten, wo ich gebunden hatte, ab, daß ich die Gefäſſe, und den nerven mit dem ihnen parallel gehenden Faden in einen Büntel abnehmen konte, ich legte ſie auf ein Brett, da ſich denn die beiden Blutgefæſſe ſogleich zuſammen zogen, und faſt um die Hælfte ihrer natürlichen længe, die ſie in dem Körper hatten, nemlich faſt auf drittenhalben Zoll verkürzte, da der Nerve unverkürzt blieb, und an den paralelfaden von* 4 *Zoll eben ſo paſte, als zuvor, ehe er aus dem Körper war geſchnitten worden -- da ich nur zeigen will, daß die Nerven keine Federkraft -- haben.* Cum igitur nervi non elaſtici ſint, quod egregie errorem, quem *Baglivius* inprimis defendere allaboravit refutat, inde concludo, meſenterium non poſſe ulterius tendi ac naturalis ſitus nervorum permittit: ſi autem tenditur, illud vel rumpi, vel vehementiſſimas inflammationes, citiſſime in gangrænam tranſeuntes, oriri, inde in utroque caſu certiſſimam mortem ſequi, apertum eſt.

§. XCIV.

Ex §. patet, ſi vis partem inferiorem τȣ a verſus ſuperiora trahit, id ſalvo meſenterio fieri non poſſe. Ergo directioni Qu directio u r opponitur, & illa pars igitur in quiete manet, ſit ſpaſmus in directione n Q & n s. motus erit ad n u. Si tunc repetitur, erit ſpaſmus ad u t & u y, quia parallelæ n Q & n s, ſunt ergo motus ad u x. In utroque igitur caſu nulla erit invaginatio.

§. XCV.

Sit ſpaſmus fig. 1. $= \gamma\varkappa \,\&\, \gamma\lambda$, motus erit $= \gamma\delta$, iterum ergo anguſtatio, non invaginatio ſequitur, & parallelarum $\eta\varkappa\zeta$, $\alpha\lambda$, $\zeta l\tau$, $\zeta l\tau$, $\beta\nu$, eadem ratio eſt.

§. XCVI.

Sit ſpaſmus $= \zeta l\tau$ tunc erit $= l\gamma + l\delta$ ſive ex his compoſitus (per princ. phyſica) ſed $l\gamma\nu f$ contraria eſt, ergo modo $l\delta$ reſtat, $l\delta$ contraria eſt $\delta\tau$, inde quies. Salvo igitur meſenterio & ſic invaginatio impoſſibilis eſt.

(*d*) *Hamb. Magaz. IV. B. IV. St.* n. 3. p. 377.

§. XCVII.

Inde concludo nullam aliam inteſtinorum implicationem, quam deſcenſum & anguſtationem, poſſibilem eſſe: cæteras autem non accidere poſſe niſi plane corrupto & diſrupto meſenterio, ubi mors certiſſime ſequitur.

§. XCVIII.

Egregie hic ſuccurrit ſententia Ruyſchii (*e*), qui duo exempla affert, ſed ambo diſrupto dudum meſenterio obſervata, & idem eadem annotat. fig. 2. contra in figura *Schacheriana* (*f*) errorem commiſſum puto nempe addere neglexit, meſenterium fuiſſe ruptum, quod ex præcedentibus ſuppono. Nam QN, ns, nu, uC eædem directiones ſunt, quas in §. 94 - 96. conſideravimus. Reliqua vide in explicatione tabulæ.

§. XCIX.

Variis inevitabilibus circumſtantiis coactus finem præſenti diſſertationi impono. Reſtant autem adhuc, *omenta*, *ventriculus*, *ligamenta medii abdominis*, *pancreas*, *duodenum*, *ductus biliferi* & *Wirſungianus*, *inteſtinum jejunum* & *ileum*, *cæcum colon* & *rectum*, *ligamenta inferioris abdominis*, *renes*, *veſica urinaria*, *ductus urinoſi*, *teſticuli*, *veſiculæ ſeminales earundemque ductus*, *penis* & *ſcrotum*, *uterus*, *tubæ* & *ovaria*, *pronaon*, *vaſa arterioſa* & *venoſa*, *nervi*, *Anaſtomoſes*, *plexus* & *ganglia*. Quæ ſingula perluſtrare mens fuit, ſed limites arctiores, uti dictum, mihi præſcripti ſunt, & nihil itaque ſupereſt, quam ut *Benevolum Lectorem* rogem, ut magis me adhuc excuſatum habeat, cum ne quidem ſecundum primam diſpoſitionem progredi potuerim. Ab hoc judicio pendebit, num, quæ reſtant, alio tempore addere, aut negligere, conſultius erit.

TANTUM.

Tab. XV

Disp. Medico-Pract. Tom. IV. G. H. TROSCHEL DE MORB. ALIENO SITU PARTIUM ABDOMINIS. pag. 212.

CXIX.

JEREMIÆ LOSS

ET

FRIDER. GEITZINGER,

DISPUTATIO

DE

LANGUORE LYMPHATICO.

Wittebergæ 11 Junii 1673.

NOn fine caufa *Fr. Baco de Verulamio in lib. de augment. fcient.* notat, quod medici deficiant ab *Hippocratis* diligentia, cui moris erat narrativam componere, cafuum circa ægrotos fpecialium, referendo, qualis fuiffet morbi natura, qualis medicatio, qualis eventus. Nam, quod verum eft, pauciffimi hodie inveniuntur, qui accuratius hæc perpendant. Multi enim ne morbum quidem examinandum exiftimant, cum illis generalis medendi ratio in omnibus fufficiat, parum de fignis, parum de caufis, parum de eventu foliciti; cum tamen multum interfit ad cafus fpeciales animum dirigere. Nam etfi de morbis, eorumque caufis, de methodo medendi quoque non pauca & erudita fint tradita; in praxi tamen & applicatione ad individuum fæpiffime res longe aliter fe habet. Differt fæpe corpus à corpore, & materiei refpectu partes à partibus, & tanta earum fæpe eft diverfitas in diverfis hominibus quoad figuram, connexionem, poros, quantitatem &c. ut, nifi accurate examinentur, fruftra fiat curatio, etiamfi purges, aut fermentationes fiftas, & alia peragas fecundum methodum. Docuit hoc fuo exemplo ante annum puer Drefdenfis melancholicus, in cujus aperto corpore cor mira quantitate fuit repertum. Atque ut unius affectus plures caufæ poffunt effe; ita earum enodatio difficilis eft in morbis. Sæpe fingitur aliqua caufa in generali affectuum expofitione, quæ deinde, ad praxin ubi accedas, difficulter deprehenditur, fæpe plane non eft. Fingitur hydropis caufa intemperies hepatis, cum tamen hepar innoxium non femel fuerit deprehenfum. Ejufmodi fexcenta poterunt notari à medicis, qui, Hippocrati obedientes, cafus confcribunt, eorumque eventus bene attendunt. Et quod emolumentum exinde habebit medicina! Licuit nobis effe tam beati in quibufdam anafarca laborantibus levia quædam obfervare; ut propterea e re medica exiftimaverimus de hac materia publico exponere judicio Difputationem. Faxit *Deus*, ut omnia cedant *Feliciter*!

CAPUT PRIMUM.

Definit. exhibens.

§. I.

ANà σάρκα ὕδωρ dicebatur Græcis illa *hydropis fpecies*, de qua impræfentiarum agendum: quo factum, ut *Anafarca* in latium tranftulerint. Idem judicium de *Catafarca* & *Hypofarca*. Quod nonnulli rectius, ut putant, fubftituunt; fed fruftra. Nam ἀνὰ & motum & quie-

tem

tem ſignificat. Vocatur alias *aqua intercus* ſeu potius *inter cutim*, it. σαρκίτης, ἀπισαρκίδιον, ὑποσαρκίδιόν. Rectius autem *languor lymphaticus*, quoniam lympha & vaſa lymphatica hic potiſſimum afficiuntur; ſed cum determinatione ἀνὰ σάρκα.

§. I I.

Nobis ſynonymum quoque eſt *leucophlegmatia*. Novimus quidem *Platerum*, & alios leucophlegmatiam ab anarſarca diſtinguere; ſed quoniam ſaltim lymphæ craſſitie differunt, parum intereſt. Plane autem rejicimus cum *B. Sennerto* diſtinctionem *Aretæi*, qui λευκοφλεγματίαν oriri ſtatuit ab *humore pituitoſo*, *anaſarcam* autem *à carnis colliquatione*.

§. I I I.

Eſt autem *anaſarca tumor p. n. totius corporis habitum æqualiter occupans à lympha præternaturali*, & *ſtagnante ſubortus*.

§. I V.

Tumor eſt anaſarca; quoniam adeſt p. n. partium conſtitutio quoad magnitudinem auctam. Hinc patet non ſymptomatibus, ſed morbis hunc affectum eſſe formaliter adnumerandum. Ut hac ratione diſtinguatur à *cachexia*, quæ proprie ad ſymptomata mutatarum qualitatum pertinet. Ut ut enim maxime inter ſe conveniant cachexia, & anaſarca; in eo tamen differunt, quod nondum adſit tumor in cachexia. Adeſt quidem levis intumeſcentia, ſed nondum tumor: & ubi tumor accedit, tunc ſane incipiens eſt anaſarca. Dicimus autem ὄγκον κατὰ φύσιν. Nam obſervati ſunt quoque *tumores non naturales* aquaticulorum ſeſquipedalium, qui ſecundum latum & profundum augentur, quales fuerunt *Rabbi Eleazar*, & *Rabbi Iſrael*.

§. V.

Quandoquidem hic tumor *totius corporis habitum* occupat; diſtinguitur ab aliis hydropis ſpeciebus, *aſcite*, *tympanite*, & *uteri hydrope*; quoniam in his ventrem inferiorem; *abdomen* tantum, vel *regionem uteri* occupat. Diſtinguimus etiam hac ratione ab aliis tumoribus, quorum ingens catalogus recenſetur a *Sennerto* & *Platero*. Reliqui enim tumores partes ſolum quaſdam occupant, ut herniæ, œdemata, hydrocephalus: cujuſmodi tumorem partialem hic vidimus Wittebergæ in ruſtici cujuſdam filia; cujus labium ſuperius inſtar ſpongiæ in tantam excreverat magnitudinem, ut duas libras æquaſſet. Notanter dicimus *æqualiter*: nam

nam novimus, quod etiam tumores per corporis habitum disperfi, sed *inæquales* obferventur. Vivit enim & hic puellula, quæ varios tumores per totum corporis habitum monftrare poteft. Et retulit Pharmacopola Chrimnizenfis, vir alias in fua arte fatis peritus, fe vidiffe puellulam, cui hinc inde in corpore tumores varios more modoque talparum excitaverat vermis, erucæ fimilis, quem fingulari prudentia necatum ex umbilico extraxiffet.

§. V I.

Interdum quidem totum corpus æqualiter etiam intumefcit, fed *à flatibus*; quam *inflationem* vocat *Platerus*. Uti aliæ partes itidem à flatibus intumefcunt, quemadmodum refert *Borellus* de nobili, qui tumorem fpinæ dorfi paffus eft, e quo diffecto, nil nifi ventus emittebatur. Notiffima autem eft *Tympanites*, tertia hydropis fpecies, quæ à flatibus abdomen diftendentibus oritur. Ab his omnibus diftinguimus, dum caufam materialem addidimus, &, *à lympha quod oriatur*, pofuimus.

C A P U T II.

De fubjecto.

§. V I I.

S*ubjectum*, vel, medice loquendo, *pars affecta* eft *totius corporis habitus*: quo tamen peripheriam corporis, & omnes partes exteriores intelligimus. Neque enim facies, neque fcrotum hic eximuntur, fiquidem per proceffus peritonæi in fcrotum copiofe defcendit. Potiffimum tamen intra cutim, & carnem lympha ftagnat, quas adeo attollit, ut, recedente lympha, cavitas deprehendatur, & fpongiofa appareat cutis. Pinguedo non fine ratione à magno νῦν ἐν ἁγίοις *Rolfincio* huc quoque refertur. Etenim & ipfa intumefcit, quod nuper obfervavimus d. 12 Decembr. anni præteriti in puero militis præfidiarii, anafarca demortuo, ubi pinguedinis pori lympha copiofe repleti erant, cum aliæ partes, e quibus in cavitates confluxerat, faltim fpongiofæ erant.

§. V I I I.

Partes iftæ ex *poris*, *fibris*, *vafis* &c. conftant: unde inquirendum, fecundum quas afficiantur. Primo certum eft, quod *pori* accufandi, qui propter laxitatem nutrimentum retinere nequeunt. Nam fi nutritio debito

modo fieri debet, non tantum requiritur nutrimentum bonum, fed pori profecto bene conformati fint, neceffum eft. Eatenus enim nutritionem fieri credimus, quatenus particulæ nutritiæ aptæ funt poris fe infinuare, & extendere fibras, & pori apti particulas recipere. Hinc fit, ut non omnes partes iifdem nutriantur particulis, fed aliæ ficciores, aliæ humidiores, aliæ craffiores &c. expetant. Quod fi igitur pori fint adftrictiores, fæpe ceffat nutritio, etiamfi bene edant, bene coquant, fani & falvi fint homines, uti quotidie hoc in praxi obfervatur. In anafarca noftra pori etiam peccant partim *conftrictione*, vel *conftipatione*, fi vapores exhalare non poffunt, fed cum lympha uniuntur: tunc enim lympha in poris non poteft contineri, fed intra cutim & carnem colligitur: partim *laxitate*, cum plerumque cachexia antecefferit, quæ laxitatem inducit: hinc vitiofum alimentum accedens locum equidem ampliorem invenit; fed cum nulla conveniens adfit proportio, inter recipiens, & recipiendum, neque fit adhæfio, neque adfimilatio. Unde ibidem ftagnans magis magifque poros extendit.

§. I X.

Deinde *fibræ* etiam à culpa non funt excludendæ: nam pori laxiores effe non poffunt, nifi & *fibræ relaxentur*. Extenduntur alias *naturaliter* in nutritione, fed hic *p. n.* fit extenfio propter nimiam humiditatem, quæ partim in ipfis fibris latitat, partimque in poris partium refidet. Hinc dum propter laxitatem, & humiditatem fe conftringere non poffunt, nec lympham in vafa lymphatica propellunt. Manifefte hoc obfervatur in paralyfi, ubi ejufmodi fibrarum laxitas eft, & fæpiffime tumor à lympha fubfequitur.

§. X.

Vafa lymphatica, noftris temporibus à *Bartholino* & *Rudbeckio* inventa, merito accufamus ut quam maxime. Nam præfuppofito, quod in artubus, & plerifque corporis partibus vafa lymphatica deprehendantur; uti in *tefticulis* jam antea obfervavit *Regnerus de Graaf*, & alii. Nos autem fub *cerebri meningibus* triduo poft mortem militis cujufdam, qui à contufione cranii mortuus, & à nobis diffectus erat, ubi hinc inde manifefte vafa lymphatica diffeminata confpiciebantur. *Lienem* tantum *Charleton* excepit, *in quo*, ut putat, *nulli adhuc reperti funt*. Sed obfervavimus haud obfcure ejufmodi ductus d. 19 Jan. in liene bovis recens mactati. Præfuppofito 2do, quod vafa lymphatica liquorem tenuem, aquofum, fluxilem, (de quo infra) vehant, & quidem à partibus ad centrum; ab extremitatibus vaforum, verfus cor: uti hoc evincunt valvulæ à Dn. *Ruyfch* obfervatæ, & confirmant ligaturæ, cum primis ductus

tho

thoracici, ubi videbis ex omnibus partibus inferioribus lympham eo adſcendere. Quicquid etiam *Bilſius* ſtatuat, nam duplicem ductum lymphæ accuratiores anatomici nondum obſervarunt. Sane his præſuppoſitis non poſſumus non & eadem accuſare, quatenus vel *obſtructa* ſunt, & ita lympham e partibus revehere non poſſunt, quod fieri amat, ſi cachexia præceſſit, quæ obſtructiones facit: tunc enim lympha neceſſario ſtagnare cogitur; vel *diſrupta* ſunt quoad extremitates, & tunc eadem ratione lympham, ut venæ ſanguinem, effundunt intra cutim & carnem. Quemadmodum in medio ſi diſrumpantur, aſcites oritur.

§. XI.

Ductus thoracici, *roriferi*, obſtructionem in cane anaſarca laborante ante quadriennium obſervavimus, & in Collegio privato tum temporis notavimus; lympha enim plane coagulata in hoc ductu latitabat. Hunc ductum, quod obiter notandum, jam olim ante centum annos deſcripſit *Bartholomæus Euſtachius* lib. de *ven.* ἀζυγ. *p. m.* 301. *Itaque in illis animantibus, ab hoc ipſo inſigni trunco ſiniſtro juguli, qua poſterior ſedes radicis venæ internæ jugularis ſpectat, magna quædam propago germinat; quæ præterquam quod in ejus origine oſtiolum ſemicirculare habet, eſt etiam alba, & aquei humoris plena: nec longe ab ortu in duas partes ſcinditur; paulo poſt rurſus coëuntes in unam; quæ nullos ramos diffundens, juxta ſiniſtrum vertebrarum latus penetrato ſepto tranſverſo, deorſum ad medium uſque lumborum fertur: quo loco latior effecta, magnamque arteriam circumplex, obſcuriſſimum finem, mihique adhuc non bene perceptum, obtinet.* Quandoquidem autem non omnes lymphaticæ in hunc ductum effundunt, ſed tantum quæ infra diaphragma ſunt; reliquæ autem in venam jugularem & axillarem, ut *docet Gliſſonius*, *Charleton*, *Bartholinus*, dubitamus, quod hoc tantum obſtructo anaſarca oriatur; niſi ſimul altera lymphaticorum inſertio etiam obſtruatur. Id quod tamen non difficulter adferitur. Et hoc eſt, quod ſæpe diu partes inferiores intumeſcant, ſalvis ad tempus ſuperioribus. Hic ductus roriferus ſi poſtmodum propter nimiam repletionem rumpatur, liquor in cavitates abdominis & thoracis effunditur; & ſic detumeſcunt partes exteriores, & anaſarca in aſcitem degenerat, prout d. 12 Decemb. in puero, de quo §. 7. vidimus. Ut hac ratione manifeſtum ſit interdum parum vel ſolo gradu differre anaſarcam, & aſcitem, quicquid etiam *Helmontius*, contra ſcholas invehendo dicat.

§. XII.

Glandulæ an etiam afficiantur, merito inquirendum. De *conglobatis*, per quas vaſa lymphatica tranſeunt, dubium non eſt. Ut enim alias

glandulofum genus propter defectum fpirituum animalium vel craffiorem lympham facile intumefcit, & in fcirrhos degenerat : ita interdum propter hanc caufam lymphæ motus perhibetur. De *conglomeratis* alia res eft, in quibus diverfa, a partium lympha, confpicitur; nam ex arteriis eo defertur, & in certas cavitates effunditur. Nihilominus tamen obfervatum eft obftructiones pancreatis, lienis, anafarcam generaffe, retinendo liquorem excernendum, vel fanguini vitium propter defectum fermenti imprimendo. Quemadmodum tertium glandularum genus, *renes*, nifi excernant ferum fuperfluum, propter nimiam copiam inundationem faciunt.

CAPUT III.

De caufa immediata.

§. XIII.

Caufa *materialis* & *immediata* tumoris *eft lympha*, quatenus p. n. intra cutem & carnem ftagnat, & ita intumefcentiam excitat. Nam cum liquore illo hydropico nullus alius humor, fi conferatur, convenientiam habet, quam lympha. Et deprehenduntur vacua vafa lymphatica in hydropicis. Serum & colore, & confiftentia diftinguitur; quanquam non negandum, interdum aliquid feri lymphæ admifceri. Alii nutrimentum, alii pituitam accufant; fed ab his parum recedimus, modo res explicetur.

§. XIV.

Lympha quid fit, nondum conveniunt phyfici. Nos, præmiffa diftinctione inter *lympham*, *quæ in glandulis conglomeratis excernitur*, & illam, *quæ in partibus exterioribus colligitur*, falvo aliorum judicio exiftimamus: lympham *naturalem* in partibus collectam nihil aliud effe, quam *nutrimentum aquofum*, & *ad nutriendum minus aptum*. Et quidem quod vel ineptum eft pro hac *vel* illa *faltim parte nutrienda*, cum non omnes partes eadem materia nutriantur : aliud enim fpermaticæ vulgo fic dictæ, aliud fanguineæ expetunt nutrimentum : *vel ineptum pro nunc*, *tum* quod nondum fatis exaltatum fit, fed opus habeat ulteriori circulatione, fermentatione, exaltatione, vel digeftione &c. *tum* quod nimis aquofum, & fpiritibus animalibus non fatis turgidum, & exaltatum fit. Hinc nutrimentum hoc in poris partium hæret, cumprimis fub membranis, & quoniam a fanguine feparatum eft, a venis revehi non poteft, fed in

lym-

lymphaticos ductus ad circulandum penetrat. Lympham nutrimenti partem esse probatur (1) quoniam in omnibus partibus nutriendis colligitur, (2) iterum cum chylo, novo adveniente nutrimento, permiscetur, & (3) iterum in sanguinem infunditur, ut ad partes nutriendas denuo propellatur. (4) Quod cachectici, scorbutici, & ii, quibus ventriculus male habet, copiosiori lympha abundant, & plerumque catarrhis vexantur. Objiceret fortasse aliquis, quod idem posset de sero praedicari, & quod sudor quoque colligatur in partibus. Sed serum utut alias dicatur ὄχημα τῆς τροφῆς: & à *Barbato* pro *lympha* habeatur; diversam tamen a lympha substantiam, & consistentiam sortitur, quin semper cum sanguine circulatur, nec facile extravasatur. Sudor sane aut aliud excrementum lympha non est, quoniam in M. S. iterum regreditur.

§. XV.

Novimus *Glissonium* & *Charleton* lympham dicere *vaporem sanguinis continuo effervescentis condensatum, & in partibus collectum.* Sed ut hoc credamus, vix persuademur. Nam halitus isti mere sunt inutiles, qui alias obstructis poris, si colligantur, febres dicuntur excitare. Deinde in tanta copia non colligerentur, cum per insensilem διαπνοὴν istiusmodi exhalationes abeant. Insuper modus condensationis aegre explicatur. Si enim fieri deberet a frigore, quid de hepatis lympha afferendum esset? Accedit & hoc, quod lympha non tam liquida in aliis animalibus, quam forte canibus, deprehendatur; in equis enim & bobus viscidiorem, & satis pinguem deprehendimus.

§. XVI.

Bartholinus nobiscum facere videtur, dum lympham statuit *aquam a singularum partium privata coctione separatam*; sed quóniam eodem loco defendere conatur aquam non nutrire, diversam fovet opinionem. Nos utut aquosum liquorem statuamus, nihilominus pro nutrimento habemus, quoniam solam etiam aquam nutrire experimento declaravit *Boyle.* Et, si sola aqua esset secreta, parum differret ab excremento, quod tamen de lympha, uti jam antea dictum, adserendum non est. Metuenda quoque esset inundatio, si continuo haec aqua massae sanguineae confunderetur, cum quotidie potu, & cibo nova accedat materia, quae vim habet diluendi sanguinem.

§. XVII.

Exaltatur lympha, sive nutrimentum ineptum, potissimum quidem in sanguine, ubi denuo fermentatur, & intimius cum nutrimento in corde

confunditur; magnam tamen perfectionem illico accipit in glandulis conglobatis, ubi partim ſpiritus animales ex nervis, partim acidum ſanguinis cum ſero ex arteriis exſtillans admiſcetur. Tunc enim blanda excitatur effervescentia, & motus concitatior fit, ut cum ſanguine iterum confuſa, accedente ſale volatili, melius fermentari queat.

§. XVIII.

Hæc lympha interdum *ſolo motu* peccat, dum propter vaſa lymphatica obſtructa, vel diſrupta liberius remeare non poteſt; v. §. 10. Utut alias non adeo inutilis ſit. Nam dum non movetur ex partibus, accedente alia nova lympha, replentur partes, & intumeſcunt.

§. XIX.

Utplurimum tamen *p. n. lympha* in anaſarca deprehenditur, quæ nobis eſt *nutrimentum, non ſolum pro nunc, vel hac ſaltim parte; ſed plane ad nutriendum ineptum. Tota ſubſtantia* tunc peccat, quatenus neque in prima, neque in ſecunda concoctione perfectionem accepit; ſed ita cruda remanſit, ut neque adhærere, neque adſimilari queat. Eſtque tunc lympha *vel* nimis *craſſa*, aut, ſi mavis, pituitoſa. Nam quid pituita aliter eſt, quam chylus crudus, & non ſatis coctus? Hinc ſi ſub partibus ſtagnet, intumeſcunt partes, & oritur leucophlegmatia, prima illa juxta *Platerum* ſpecies: *vel* nimis eſt *ſeroſa*, uti plerumque eſt in anaſarca, partim quo nutrimentum adeo liquidum, partim etiam quod aliquid ſeri ſanguinis extravaſatum admiſceatur, alteram leucophlegmatiæ ſpeciem juxta *Platerum* dixeris, quæ κατ' ἐξοχὴν anaſarca dicitur.

§. XX.

Quantitate peccat, quatenus chylus crudus copioſior exiſtit, diutiusque corpus alit & tandem ſtagnat. Vel etiam quatenus liquida potius per vaſa lactea in M. S. tranſeunt, ut copia gravetur corpus. Hinc enim fieri non poteſt, quin tandem intumeſcat. Interdum etiam tota M. S. liqueſcit, & in lympham ſeroſiorem convertitur.

§. XXI.

Contendunt nonnulli etiam *qualitate* peccare lympham, quatenus ſit nimis ſalſa; quod vel ſiti hydropicorum probari poterit. *Chimici ſane ſal reſolutum* cauſam hydropis ſtatuunt. Sed refutantur ab *Helmontio*, *qui ſomnium ſtatuit, quod ſal in nobis deſtilletur, ſublimetur, calcinetur, aliaque tormina ſubeat. Lympham* interdum in *anaſarca ſalſam, acrem, acidam*

eſſe,

esse, evincit pruritus, fcabies, gutta rofacea &c. quæ communiter præcedunt, vel comitantur anafarcam. Et eroduntur interdum vafa lymphatica in fcabie, ut effufio lymphæ fiat copiofior. Quoad *colorem* utplurimum cineritii coloris lympha fub cute ftagnans deprehenditur. Viridior erat in puero a nobis diffecto; fed tantum in poris pinguedinis. Viridem & luteum obfervavit *Marcellus Donatus*, *Guarinonius* flavum in nigrum vergentem. Nil novi eft fi loturæ carnium recens mactatorum fimilis fit, uti notavit *Fabr. Hildanus*, naturaliter enim interdum ita deprehenditur, uti *Charleton* fatetur.

CAPUT IV.

De caufis Naturalibus.

§. XXII.

Vidimus qua ratione lympha anafarcam producat. Jam porro *caufæ mediatæ* inveftigandæ, & inquirendum, ubi vitium contrahat. Ubi ante omnia perpendendum unde lympham ad partes derivetur; vel enim jam vitiata adfertur, vel in partibus vitium contrahit. In partibus quod interdum propter moram augeatur, acefcat, non negaverim. Potiffimum tamen jam antea vitium habet impreffum.

§. XXIII.

Gliffonius, *Willifius*, *Charleton* & alii cumprimis Angli, quod per nervos influat nutrimentum, obtinere conantur. Unde in cerebro vitium contraheret. Et confirmari poterit hæc fententia Hippocratis placito qui, *lib. de loc. in homin.* Leucophlegmatiam oriri a cerebri fluxionibus ftatuit. Sed his refponfum fuit a *Deufingio*, *Th. Bartholino*, *Highmore*. Hanc litem hac vice noftram non facimus; cum difficulter res explicetur, & tantum partes fpermaticæ eo nutrimento juxta Hypothefin nutriantur. Salva hac hypothefi nihilominus poffumus adftruere, quod in prima & fecunda coctione vitium contrahat, cum prius fit in M. S. antequam ad nervos deferatur.

§. XXIV.

Veteres, quandoquidem fanguificandi munus hepati adfcripferunt, ad unum omnes hepar in anafarca accufaverunt. Solus *Helmontius in ignot. hydrop.* variis obfervationibus confirmatus, primum conatus fuit adferere hepar

hepar innoxium esse in hydrope. In cane, de quo §. 28. hepar etiam salvum & sine noxa deprehendimus. In puero, nuper dissecto, hepar pallidum erat & fere exsangue, sed alias citra noxam. Magis adhuc confirmatur Helmontii hypothesis dum inventis vasis lacteis & circulatione sanguinis communiter hodie statuitur, sanguificationem non esse actionem organicam, sed potius similarem. Hinc hepati & omnibus reliquis organicis visceribus hoc munus adimunt ii, quibus certo persuasum, quod sanguis fiat in sanguine, quicquid etiam dicant, qui pro corde patrocinium susceperunt. Nam dum cordis vel hepatis patroni ad mentem veterum & recentiorum statuere coguntur, quod hepar, cor & reliqua viscera depuratoria, communiter sic dicta, sint partes sanguineæ, concedere coguntur, sanguinem, tanquam causam, prius fuisse, quam effectum, viscera nimirum, quæ ex sanguine constant. Quod ipsum quoque inspectio ovi manifestat, quando ante vesiculam pulsantem sanguis jam in venulis conspicitur. Hinc concluditur quod vitia sanguificationis qq. nec ad hepar, nec alias partes sint referenda. Videatur *Helmontius* insuper & *Lowerus*. Nos, utut verum existimamus, quod hepar interdum innoxium sit, non possumus tamen in totum helmontio adsentiri, sed concedimus hepar interdum in culpa esse, quatenus ejus substantia vitiata, uberiorem bilem generat, obstructiones patitur, vel aliis morbis infestatur, & sic vitium communicat sanguini.

§. X X V.

Recentioribus primaria causa est *refrigeratio sanguinis*, seu *intemperies frigida* sanguini impressa, qua omnis chylus, qui in rubicundum sanguinem converti deberet, in aquosum vel pituitosum alimentum convertitur. Confirmant hoc exempla eorum, qui in febribus & æstivo tempore, nimio potu frigido se ingurgitant, & Anasarcam incurrunt. Quamdiu sanguis veteranus, scribit *Lowerus*, crasin debitam sive temperiem servat, reliquæ mixturæ præpollet, ejusque particulas quascunque sibimet commixtas, & aliquatenus assimilatas, intra cordis focum rite accendi facit. Sin vero cruoris primigenii crasis depravatur, exinde αἱματώσεως vitia quædam non levia suboriuntur; nam si iste, prout interdum evenit, nimis frigidus & aquosus, proinde non rite fermentescibilis evadit, adventitii humoris penum non rite præparat, sed tota M. S. cruda usque & imperfecta manet, nec rite in corde accenditur, nec in materiam corporis nutritioni, aut spirituum generationi idoneam exaltatur. *Intemperies hæc frigida* dependet maxime à calidi nativi, h. e. spiritus vitalis defectu vel fixatione; hoc enim deficiente, vel quocunque modo non rite agente, frigida dicitur M. S. & minus apta ad motum internum. Hinc dum 🜔 debito modo non exal-

exaltatur, nec Elia agitantur, juxta aliorum hypothesin, neque tinctura rubicunda elici poterit.

§. XXVI.

In sola intemperie non acquiescendum, sive frigida statuatur, sive, uti interdum fit, calida qq. in culpa sit. Interdum enim neutra adest, sed quoad *qualitates secundas* potissimum peccat M. S. Non calidum, non humidum tantum nos alterant, sed acidum, salsum, dulce, innumerabiles mutationes in M. S. excitant. Acidum si prædominatur, coagulatio quædam fit sanguinis, & fibræ sanguinis coëunt in unum, unde serum secedit à sanguine, & Chylus, si admisceatur diluitur nimis, nec in sanguinem convertitur. Quin imo si acidum excedit, Sal alkali, quod alias in sanguine & effervescentiam facit cum acido, obtunditur, debilitatur & tandem perit, unde motus ille internus quoque perit, & mera Cachexia oritur.

§. XXVII.

Hanc aciditatem accipit M. S. juxta modernorum opinionem, à lympha glandularum conglobatarum: quando propter defectum spirituum animalium, vel moram, vel obstructionem glandularum nimis acida fit; & deinde in sanguine p. n. effervescentiam excitat.

§. XXVIV.

Ad *primam concoctionem & chyli segregationem* potissimum respiciendum esse existimamus. Docuit nos ipsa experientia Anno 1669. Canem tum temporis æqualiter intumescentem cultro anatomico subjecimus. Facta incisione effluxit magna copia serosi & congelati humoris. Ulterior inquisitio fecit nos certos de anasarca. Hinc avidi præsentes studiosi aperuerunt corpus, visuri an hepar aut aliud viscus vitium contraxerit. Sed erant salva omnia. Solus ventriculus erat flaccidus & plenus materia aquosa, non bene cocta, sed cruda, cineritii coloris, qualis antea ex habitu corporis effluxerat. Eundem liquorem vidimus qq. in ductu thoracico, qui neutiquam lacteum vel lymphaticum colorem, sed cineritium habebat. Et erat liquor instar gelatinæ, ut suspicionem præbuerit obstructionis; quod & verissimum fuit, siquidem dissecto ductu thoracico ægre effluxit liquor crudus, & quibusdam in locis plane coagulatus instar gelatinæ. *In intestino duodeno, jejuno & ileo insignis copia bilis conspiciebatur, quod peculiariter notandum.*

§. XXIX.

Concoctionem ventriculi hic in cauſa fuiſſe non difficulter adſeritur. Nec dubitamus in aliis multis idem evenire. Qui fermentationem ſtatuunt, accuſarent fermentum, hoc enim in naturali ſtatu cum ciborum & potus alkali facit blandam fermentationem & intimiorem ſolutionem mixti, ut laudabilis Chylus, h. e. ſubdulcis, vel ſalſus volatilis, vel ſaltim acido volatilis cremor eliciatur. Si itaque fermentum peregrinum ſit, h. e. *vel* nimis *acidum* & ſic volatilitas illa deficiat, non debito modo procedit fermentatio, & omne quod aſſumtum fuit in liquamen acidum & viſcidum convertitur. *Ipſe Hippocrates* aperte deducit, quomodo a cruditate Stomachi acida Anaſarca dependeat, dum in *l.* 3. *de diæta* ſcribit : *Alii porro quidam talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & ubi comederint, paulo poſt eructant acida, & acor in nares proſerpit. His corpora pura non ſunt, & plus eſt quod de carne colliquatur præ labore, quam quod depurgatur præ circuitu. Et hoc ſane intus manens alimento contrarium eſt, ipſumque violat ac acidum facit. Alimentum quidem igitur eructatur, illud ipſum vero ſub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos ſimiles aquæ inter cutem parit.* *Vel*, ſi nimis *dulce* ſit, uti poſt nimium Sp. Vin. uſum fieri amat, de quo §. 33. neque ſic poterit peragi fermentatio, quoniam non ſolvitur mixtum & cibus crudus permanet. Quodcunque tandem vitium habeat, illud omne communicatur poſtmodum Chylo & M. S. quo minus nutrimentum aptum fieri queat.

§. XXX.

Similiter *chyli ſegregatio*, quæ in inteſtinis fit, ſæpiſſime in cauſa eſt, quo minus laudabile nutrimentum partes obtineant. Quod docet bilis in caſu præcedenti nimis copioſa. Nam ſi verum eſt, quod bilis cum ſucco pancreatico effervefcentiam in inteſtino duodeno efficiat, & ita ſegregatio chyli fiat; uti ad mentem *Sylvii* hoc *Schuyl* inteſtini ligatura probare ſatagit. Sane ſi in copia adſit naturaliter illa, cum nulla ſit proportio inter acidum pancreaticum & alkali bilis, fieri non poteſt ſegregatio. Quinimo exiſtimarem, quoniam effervefcentia illa nondum omnibus arridet, quod propter copioſiores particulas ſalis volatilis & oleoſi, bilis non ſolum viſcidiores, ſed omnes craſſiores & excrementitias alimentorum partes ita incidat, ut fluidæ adeo factæ etiam per vaſa lactea in M. S. tranſire queant. Quæ, cum puræ ſint excrementiæ, ſanguinem inquinant & pituitoſiorem reddunt. Nec ineptum erit dicere, bilem propter nimiam copiam in ventriculum aſcendere, & ibidem propter jam dictam rationem, & quod obtundatur fermentum,

mentum, concoctionem vitiare. Videtur quod etiam veteres obfervavefint bilis copiam, quoniam multi rhabarbarum in anafarca laudaverunt. Atque *ut copia bilis* anafarcam generat; *ita etiam ejus defectus* hoc præftare poteft; nam fi deficiat, neque vifcidiores partes alimentorum incidunt, neque chylus à vifciditate alimentorum liberatur. Hinc fola potulenta materia in M. S. tranfit. Quemadmodum d. XII. Decem. in puero ejufmodi obftructionem ductus choledochi obfervavimus.

§. XXXI.

Nec dubitamus etiam *fuccum pancreaticum* interdum effe accufandum. Si nimis fit acidus & cachexiam excitet. Ut enim fæpe præcedit cachexia: ita merito etiam huc refpiciendum.

CAPUT V.

De caufis Nonnaturalibus.

§. XXXII.

Quoad *caufas remotiores* merito accufantur *res nonnaturales.* Aër quidem quatenus nimis humidus, vel nimis frigidus & aufterus, dum aciditate fua vel, cachexiam inducit, vel vafa lymphatica erodit. Uti in pulmonibus propter hanc caufam fæpe hydrops pulmonum excitatur.

§. XXXIII.

Potiffimum tamen cibus & potus eft incufandus, fi in nimia copia affumatur, quid enim frequentius, quam quod Bacchi filii tandem hydrope luant pœnas. Labefactatur enim ventriculus, diluitur fermentum, & M. S. chylo aquofiori gravatur. *Poft nimium potum frigidæ* intra paucos dies veram anafarcam in ruftico ortam obfervavimus ante quinquennium. Nec novum aliquid eft, plures enim proftant obfervationes. Nimia frigiditate figuntur & concentrantur fpiritus, unde frigida intemperies M. S. de qua §. 25.

§. XXXIV.

Anafarca genuina proles eft Sp. Vin. Vix enim illi lenæi heroes hoc malum effugiunt. Nam *fpiritus vini fua volatilitate & oleofitate f. pinguedine, acidum fermenti obtundit & infringit*, quo minus poftmodum affumpta fermentari queant. Unde fieri non poteft, quin crudus & indi-

indigeftus chylus producatur. Accedit & hoc, quod fermento adeo edulcorato, fames pereat, & raro cibos appetant: e contra autem fitis magis urgeat propter acrimoniam falfam vini adufti. Unde fieri non poteft, quin ad reftinguendam fitim copiofiori potu cerevifiæ fefe ingurgitent, & ventriculus debilitetur, &c. Et quid tunc aliud, quam cachexia & hydrops, fperandum, fi nulla fit concoctio, nulla feparatio?

§. XXXV.

Pari modo excedens *cibi* affumtio non parum confert. Sive in *quantitate*, five *qualitate*, five *modo affumendi* excedatur. Ingefta enim in majori copia vim fermenti eludunt, ut non poffint debito modo fermentari, agitari. Hinc vel plane non diffolvuntur, & tantum potulenta materia in M. S. defertur; vel in crudam, vifcidam, & mucilaginofam maffam convertitur; quod utrumque anafarcæ occafionem præbet. Si nimia frigidorum & humidorum, quæ craffum & humidum pariunt alimentum, vel etiam pinguium & oleoforum copia obruatur ventriculus, fermentum fupprimitur. Qualia funt *lactuca*, *portulaca*, *cucumeres*, *melones &c.* *Atriplex* peculiari proprietate dicitur excitare hydropem, autore *Plinio*. Quo referunt etiam *Mandragoram* & *cicutam*; fortaffis quod nimium refrigerare dicuntur. Victus inordinatus, ut omnis cachexiæ autor, quod & hic accufandus fit, quis negaverit? Huc referenda funt etiam omnia *medicamenta*, quæ nimis M. S. refrigerant, vel fpiritus figunt & concentrant.

§. XXXVI.

Poft nimium motum & æftuationem corporis, five à *laboribus* fiat, five a *faltationibus*, five à *balneo*, f. *ab alio motu*, fi illico fuperbibatur potus frigidæ, fit anafarca. Dum enim calor eft per totum corpus diffufus, debilis eft, & facile opprimitur frigiditate potus. Unde fpiritus debiles, & ferofior fit fanguis.

§. XXXVII.

Omnes *evacuationes nimiæ* hic funt accufandæ. Quoniam poft *hypercatharfin* frequentiorem, *longas diarrhœas*, *lienteriam*, & *cœliacam* fæpiffime fubfequuta eft anafarca. Poft *hæmoptyfin* ante biennium hydropicus erat futor quidam. *Nimiæ hæmorrhagiæ narium*, *hæmorroidium*, *menfium*, idem efficiunt. Nam fpiritus diffipantur, opprimuntur, & fanguinis intemperies frigida fuboritur. Quemadmodum idem præftant *evacuationes confuetæ fuppreffæ*. *Hæmorrhoidum*, *menfium* & *urinæ fuppreffio*, tandem in anafarcam degenerat. Nam excrementitiæ particulæ, fi

si iterum M. S. permifceantur, cachexiam, jam ante plerumque exiften-tem, magis magifque augent. Et nifi *urinæ excretio* debito modo fiat, augetur ferum, & lympha fit ferofior.

§. XXXVIII.

Helmontius caufam unice adfcribit huic urinæ *retentioni*. Dum enim contra fcholas *in Ignot. hydrope* difputat, *archæum renum errantem introducit*, *quod eatenus fiat hydrops*, *quatenus fcilicet exorbitat*, *ac in furorem velut percellitur à caufa occafionali*, *cruore extravafato*, *ideam gignit five fpeciem*, *per quam non aut vix feparat urinam.* Vera quidem dicit *Helmontius*, quod urinæ retentio occafionem præbeat anafarcæ; fed quæ de *archæo* dicit obfcura funt, & falfum eft, quod femper hæc caufa adfit, cum fæpe urina fufficienter excernatur in hydrope.

§. XXXIX.

Quantum faciant ad generationem hydropis *animi pathemata*, non erit prætereundum. *Novi*, inquit *Helmontius* in *Conform. morb. fed. in Anim. Senfib. longo mœrore defeffos in hydropem*, *icterum*, *lienarefque tumores proruiffe.* Idem quoque de aliis affectibus merito afferendum, quatenus fpiritus turbant, diffipant vel figunt, ut inde concoctiones vitientur, & cachexia oriatur.

CAPUT VI.

De Rebus p. n.

§. XL.

Cachexia enim inter *res p. n.* primum fibi vendicat locum, à qua anafarca & leucophlegmatia interdum folo gradu differt. Nam cum cachexia à vitiato nutrimento oriatur quam facillime, fi magis magifque augeatur in quantitate, tandem tumorem excitat. Adeft itidem fruftrata fanguificatio, fruftrata nutritio, fruftrata chylificatio, quæ æque faciunt ad generationem anafarcæ & cachexiæ.

§. XLI.

Maxime autem cachexia in caufa eft, quoniam omnium *obftructionum* mater genuina eft, & dicitur. Vulgo quidem obftructiones dicun-

tur generare cachexiam: sed falsissimum est; nisi enim prius generetur chylus crudus, nisi eo abundet M. S. fieri non potest obstructio. Unde si cachexia ejusmodi obstructiones vasorum lymphaticorum; ductus thoracici, & glandularum fecerit, de quibus §. 10. 11. 12. necessario subsequitur leucophlegmatia.

§. XLII.

Et sic juxta hanc hypothesin omnes corporis partes interdum in culpa essent, quatenus obstructionem patiuntur, scirrhis laborant, vel propter sanguinis vitium, labem contraxerunt, eamque iterum sanguini communicant. Nuper admodum post *asthma serosum* in cive Coswicensi anasarca oriebatur. A lienis vitio, à testiculorum obstructione, ab uteri passione, notaverunt alii.

§. XLIII.

Post *febres* male curatas, vel propter diætam neglectam, sæpissime oritur anasarca. Plus simplici vice hoc observavimus in pueris. Quemadmodum etiam præterito anno; in jam nominata civitate Anhaltina fere omnes pueri post *variolas* in anasarcam inciderunt. Nam communiter ad sedandam sitim nimio potu frigido se replent, quo non solum aquosior fit lympha, sed etiam totum corpus una cum M. S. refrigeratur. Dum etiam in his casibus p. n. in M. S. fit effervescentia vel commotio, nulla potest fieri vera concoctio. Hinc cruditas sanguinis permanet; nec illico post febres subigi potest.

§. XLIV.

Scabies; si intempestivo topicorum usu omissis universalibus tractetur, leucophlegmatiam non facile curabilem corpori accelerat. Etenim *topicorum* administratione *pori* cutis vel *occluduntur*, & sic materia vitiosa, pituitosa intra cutim & carnem remanet; *vel laxiores redduntur*, ut ampliorem locum habeat. Sæpe etiam acidum lymphæ obtunditur, quo minus exulcerationes excitare possit, sed quoniam nihilominus lympha p. n. adest, sub cute postmodum stagnat, & quoniam per ulcuscula egredi nequit; tumores excitat.

CAPUT

CAPUT VII.

De signis diagnosticis.

§. XLV.

Signa diagnostica optime congessit Dn. D. *Beckers in nott. Barbett.* Nimirum totum corpus quasi enervatum languet & intumescit, vestigium impressi digiti aliquandiu remanet: respiratio est difficilis, potissimum tamen post assumta alimenta: carnes emortuo corpori persimiles, molles enim laxae & pallidae redduntur: urinae tenues & albae, febrisque continua, cum pulsu debili & inaequali adest. Sitis urget fere insatiabilis. Ex quibus fontibus desumta sint haec signa, facile cognoscunt etiam tyrones. Quomodo ab aliis hydropis speciebus distinguatur, in cap. I. explicatum dedimus.

§. XLVI.

Ratione causarum non difficulter res declaratur. Nam externae causae per se facile cognoscuntur, si nimirum nimio Sp. Vin. vel potu frigidae post exaestuationem, fuerit excitatus, relatio aegri id manifestat. Ex propriis signis cachexia facile cognoscitur, si praecesserit, & plerumque lente anasarca subsequitur: quemadmodum ἀθρόως incipit, si post rupturam vasorum lymphaticorum, vel refrigerationem sanguinis, vel nimiam evacuationem irruat. Si viscera interiora morbo laborant, ex signis propriis apparet. Si fermentum in culpa sit, ex vitiata concoctione, ructibus acidis, appetitu laeso cognoscitur. Bilis copiam sapor amarus & aestuatio in hypochondrio dextro prodit: quemadmodum ejus defectum difficilis alvus, & excrementa alba detegunt. Aciditatem lymphae gustu cognosces, quoniam plerumque saliva acida & salsa percipitur. Ejus copiam nimium sputum, catharri, & defluxiones manifestant.

Et prognosticis.

Prognosin variis in locis *Hippocrates* nobis reliquit, cumprimis *l.* 2. *S.* 2. *praed. coac. Qui aqua inter cutem detentus est, & servari volet, eum robustis visceribus & contentis viribus esse convenit, simulque suapte natura facile concoquere ac bene spirare, sine dolore esse, totumque corpus aequaliter calere, neque extremis partibus esse colliquefactum.* Et 47. praenot. *Aqua inter cutem, quae ex acutis morbis oritur, mala; nam neque febris*

liberat,

liberat, *vehementesque dolores excitat*, *& lethalis est.* it. eod. loco. *Caput autem & manus*, *& pedes frigere*, *ventre*, *& lateribus calentibus*, *malum denunciat.* id. Hipp. aphor. 8. Sect. 6. *aqua inter cutim laborantibus*, *excorta in corpore ulcera non facile sanantur.* Quod C. Celsus confirmat lib. 3. cap. 21. Quantum nobis licuit observare, facilioris est curationis, quæ à causa externa oritur; ita enim rusticum, qui potu aquæ frigidæ hoc malum contraxerat, feliciter restituimus. Facilior qq. curatu est anasarca, quam ascites, cumprimis si ab initio recte instituatur curatio. Post febres etiam interdum fit curatio, cumprimis autem in pueris, ubi non semel feliciter successit. Multi post variolas, in §. 43. nominati, anasarca laborantes feliciter restituebantur pristinæ valetudini. Sed post nimias hæmorrhagias difficilem semper experti sumus curationem. Omnium autem difficillima est, si cachexia præcesserit. Ut enim cachexia alias difficulter per se sanatur; ita difficilior anasarca curabitur. Notandum qq. etiamsi curetur anasarca, quod neglecta diæta revertatur, & juxta *Hippr.* 460. *Sec.* 2. *l.* 2. *Coac. præn.* tunc spem tollat.

§. XLVIII.

Modi eventus ratione ad *salutem* terminatur, (1) si adsit virium integritas juxta *Hipp.* modo citatum locum. (2) Alvi profluvio; ita enim Hippocr. 457. *Sec.* 2. *l.* 2. Aquæ inter cutem initio aquosum profluvium alvi absque cruditate ortum, morbum solvit, vel (3) alia evacuatione aquæ: ad *mortem*, si rumpantur vasa lymphatica, & in abdomen lympha confluat. Item si aqua confestim effluxerit, juxta aph. 27. hipp. Hinc n. simul spiritus, qua data porta, erumpunt.

CAPUT VIII.

De Curatione.

§. XLIX.

COgnita jam natura languoris lymphatici, & enucleatis signis; videndum porro, quomodo curari queat, ne verum experiamur, *Hydrops*, *Quartana*, *Medicorum scandala plana.* Ut recte fiat curatio pendat medicus, *an* sit curandum? *quid* sit faciendum? & *quomodo* agendum? Videndum ante omnia, an vires constent, & quamdiu malum duraverit. Si enim vires jam deficiant, & morbus sit inveteratus; melius est desistere, quam opus aggredi.

§. L.

Quid sit agendum, docent *Indicationes.* (1) *Curatoria*, quæ morbum

morbum refpicit. Hæc imperat, tumorem effe imminuendum, quod fieri non poteft, nifi caufa proxima & immediata, lympha nimirum, tollatur, & quidem partim *purgatione* dum fic naturæ ductum fequimur; quæ fæpe diarrhæa juxta *Hippoc.* aquam inter cutem curat. partim *fudore*, partim etiam *diurefi.* Non tamen commode fit evacuatio, nifi vifciditas, quæ partim lymphæ ineft, partim quoque obftructiones fecit, per convenientia incidatur. Fruftra enim peraguntur omnia, nifi hoc fiat, & obfervavimus fæpe hoc unicum, quod pituita non potuerit debellari, curam retardaffe. Alias concoctio hic expectanda non eft. (2) *Præfervatoria* indicatio fuadet, ut caufæ, mediatæ & remotiores tollantur & corrigantur, ne denuo malum revertatur. Ubi prima & fecunda concoctio bene confideranda, ut fermentum corrigatur, acidum temperetur, & fanguificatio rite peragatur: (3) *Vitalis*, ut vires confortentur, imperat.

§. LI.

Barbette fcribit, fe plerumque tribus hifce medicamentis, obfervata fcil. diæta, curaffe. (1) *Per epicrafin purgantibus*, *quibus neceffario mifceri debent confortantia.* (2) *Sudoriferis.* (3) *Paracentefi.* Rectiffime fane in hoc affectu prius eft *confulendus fons pharmaceuticus.* Et quidem primum vifcofitas incidatur. Optime hoc fit per potenter incidentia fale lixivo volatili prædita & aromatica omnia. Qualia funt *mentha*, *fœniculum*, &, quod primo loco ponendum, *marrubium &c.* Ex his commodiffime noduli parantur, quibus per ἐπίκρασιν, ne vires debilitentur, commode fimul evacuamus.

Rec. Rad. fœnicul. ℥j *Cichor. glycyrrh. aa* ℥ß.
Herb. marrub. Majoran. menth. aa mj.
fol. Senn. f. ſt. ʒx. *Rhabarb. ver.* ℥ß.
Cortic. inter. Sambuc. ʒij.
Sem. Carthami. ponderof. ʒiij. *fœnicul. anif. aa* ʒj.
Macis ʒß. *Cinamom.* ʒij.
Paffular. min. ℥ij.
Concif. & contuf. d. c. Syndone S. Notulur pro Vino.

Obfervavimus matronam, hoc nodulo quæ utebatur, infignem copiam primum vifcofæ materiæ inftar nucis juglandum coagulatæ, depofuiffe. Cui poftmodum infequebatur incredibilis copia aquofæ materiæ per triduum, quæ iterum convaluit & in hunc diem adhuc vivit. Nec minori felicitate fucceffit in ruftico Kitfcheriano, de quo §. 33. diximus. Ut alias obfervationes taceamus.

§. L I I.

Pueros nonnullos, post febres & variolas restituimus sequenti nodulo.

℞. *Herb. fœnicul. marub.* à m ß.
Rhabarb. ʒ ifz.
Agaric. ʒ ij. *fol. Senn.* ℥ ß.
Cinamom. ʒ ij. *Passul. min.* ℥ ij.
Concis. & Contus. D. S. Notulus pro Vino.

Semper addimus *rhabarbarum*, quoniam bilis interdum & fere semper simul respicienda est, siquidem ejus copiam & viscositatem in causis accusavimus.

§. L I I I.

Lympha autem serosior commode evacuatur per *hydragoga* communiter dicta; *jiualapium præprimis*, *gumm. de peru*, *fol. Soldanell.* Commendant nonnulli ☿ *dulcem* rite præparatum, quandoquidem magnam vim habet movendi lympham ut ex inunctione mercuriali patet. Desperato cuidam, cum propter paupertatem vix aliquid tentare potuerim, suasimus succum *radicis irid. nostr.*, quo magnam copiam aquosæ materiæ deposuit, & reconvaluit brevi tempore. Idem tentavit puer 16. annorum post scabiem male curatam hydropicus, & iridem bene se habet. Cavendum tamen sedulo, ne continuis purgationibus mortem potius acceleremus. Rectius fit evacuatio per epicrasin, & immisceantur confortantia. *Mœbius* in Coll. MSto, sequentes *Pilulas* commendat:

℞. *Extr. fl. persic.* ʒ j.
mecchoac. ʒ ß.
esul. ℈ i.
☿ *dulc.* ʒ i. M. F. Pil. Dos. ℈ j.

§. L I V.

Difficulter explicatur, per quas vias ex habitu corporis ad intestina derivetur. Nam vasa lymphatica ex intestinis vehunt, non vero ad intestina. *Regn. de Graaf.* post exhibitum jalapium observavit in cane multum seri vel lymphæ ex ductu pancreatico effluxisse. Igitur commode afferendum esset, quod per hunc ductum, qui cum aliis vasis lymphaticis convenientiam habeat, excernatur. Nec fortassis à veritate alienum erit, adstruere, quod in intestinis orificia vasorum lymphaticorum aperiantur, & motu inverso lympha evacuetur.

§. L.

§. L V.

Utrique etiam indicationi ſatisfacere poſſunt *Sudorifera*, quæ propter ſal volatile incidunt & lympham qq. per poros evacuant. Commendat *Barbette* ſequens ſudoriferum. ℞. *Rad. Ireos florent.* ℥j. *Rad. ſalſæ parillæ, Chinæ à* ℥iij. *Ligni quajac* ℔ iß. *Infuſa tepide in ſ. q.* ▽ *comm. hor.* 24. *Coqu. parum & Colat. evaporetur lento* △ *ad* ℥iij. *quæ rurſus diſſolvantur in* ▽ *petroſelin.* ℥xvj. *Elex. citr. Ang. Sal.* ℔j. *Filtrentur per manic. Hippoc. addend. Julapii roſacei q. ſ. de quo capiat æger bis de die* ℥ß. *frigide.* Hoc ipſum prodeſſe ſimul videtur exſiccatione.

Vel ℞. ▽ *petroſelini* ℥ij.
fœnicul. theriacal. à ℥j.
Spirit. ⊖ ✱ g XX.
Sirup. Card. bened. ℥j.

Fiat *miſtura* brevibus intervallis ad ſudoris eruptionem cochleatim aſſumenda. Qua ſimul qq. ſi acidum peccet, corrigitur, & habetur apud *Sylvium in praxi.* Præfertur alias *bezoardicum martiale*, *Tinctura & Eſſentia lignorum*, *ſpiritus lignorum.* Non ſine magno fructu ſudor elicitur in balneo artificiali, tecto, quali in lue venerea alias utimur cum ſpiritu vini ſilicibus ignitis infuſo. Hoc enim diſſolvitur lympha, & acidum peccans per alcali ſpiritus vini corrigitur.

§. L V I.

Quandoquidem haud raro natura per urinam evacuat molem, merito eam ſequimur, & *diuretica* adhibemus; *baccæ juniperi* decantatiſſimæ ſunt in anaſarca, & quæ exinde parantur medicamenta. *Fœniculum* etiam præ reliquis laudandum eſt, quoniam non ſolum urinam pellit, ſed etiam incidendo aperit. *Spiritus* ⊖ vulgariter ab omnibus commendatur, & ſuadet Mœbius ejus uſum ad ʒj in multo vehiculo, qui pellit urinam, & præterea etiam fermentum & viſcera roborat. Alii laudant Spirit. Tart. urinæ, ⊖ urinæ. *Spirit. therebinth. juniperin. lumbric. terr. eſul. gratiol.* &c. Aliis palma præripit Spirit. *hydropicus Mynſicht.* it. *Sal communne, ut Sal geniſt. ſtipit. fabar. Sal. hydrop. Mynſ. &c. pulv. bufon.* commendat nonnulli tanq. ſpecificum in hydrope.

§. L V I.

Si fruſtra hæc tentata fuerint, ſuadent autores *Paracenteſin* ſ. apertionem, quo lympha præternaturalis evacuetur. Periculoſa quidem operatio eſt, ſed quæ interdum bono cum fructu à natura & arte fuit

 tentata,

tentata. Cavendum modo, ne in iis fiat adminiſtratio, quibus viſcera interiora ſunt corrupta & in hydrope inveterato, vel qui à cachexia ortum duxit. Fruſtra enim omnia erunt. Per umbilicum quod extracta fuit aqua hydropica, plures proſtant obſervationes. Et vidimus nos ipſi hoc opus naturæ in puellula, quæ poſt febrim in anaſarcam inciderat, cui tanquam deſperatæ impoſuimus emplaſtrum de baccis lauri, facto in medio foramine. Natura enim in umbilico, altero, ab impoſito emplaſtro, die, veſiculam per illud emplaſtri foramen emittebat, an, quod emplaſtrum conſtringebat cutim, ſive quod aperta hic via fuerit? Suaſi apertionem; ſed operationem antevertit natura. Siquidem diſrupta illa veſicula, ingens copia aquæ effluxit, uno, quod mirandum, impetu. Nihilominus tamen in hunc diem in *Eyla* adhuc vivit ſana & vegeta. Quis igitur recuſaverit naturam ſequi, cum viam hic nobis monſtret? Et recte quidem ſcribit *Barbette*: *multa curari poſſent, ſi citius Paracenteſin admitterent.* Cumprimis in anaſarca, ubi alias metus eſt, ne, rupto ductu thoracico, in abdomen confluat.

§. LVII.

Operationem Paracenteſeos vide apud eundem *Barbette in chirurg.*, quam tranſcribere nolui. Notetur ſaltim novum *Blockii* inſtrumentum, quo, ſine periculo, quantum volueris aquæ poteris educere. Notetur etiam, quis locus ſit eligendus, nimirum *umbilicus*, ſi protuberet, vel ſaltim, ut naturæ ductum in §. præced. ſequamur. Fabrit. Hildanus putat, quod etiam minori cum periculo in umbilico inſtitui queat. Loquitur quidem de aſcite; ſed eadem ratio eſt in anaſarca, uti ex §. præced. patet. Alii ſcrotum eligunt, alii crura: ſed gangræna ſæpiſſime exinde naſcitur, uti ex obſerv. Hildan. & aliorum patet. Cavendum ſedulo, ne una vice confeſtim effluat. Nam *qui aqua inter cutem laborant, ſi uruntur, aut ſecantur, & aqua confeſtim effluxerit, omnino moriuntur. juxt. Hipp. 6. aph. 27.* Facillime hoc præcavetur inſtrumento jam nominati *Blockii*, vel ſi empl. de pilis leporinis imponatur.

§. LVIII.

V. S. & *ſcarificationes* exulent. Illa enim magis debilitat M. S. ſpiritus exhaurit, & tamen nulli indicationi ſatisfacit: hæc autem gangrænam minitantur. Idem judicium eſto de *cauteriis*, *veſicatoriis*, *fonticulis &c.*

§. LIX.

Evacuata materia, *indicationi vitali* quam citiſſime eſt ſatisfaciendum, ut vires jam maxime debilitatæ reſtaurentur. Nec omittenda ſunt confortan-

ſtantia, dum evacuatur lympha. Laudantur calida, quoniam primaria cauſa eſt refrigeratio ſanguinis. Et ſi ſimul ſale volatili conſtant, ſpiritus reſuſcitant, & fermentationem excitant. Qualia ſunt *ſpec. aromat. roſat. diacinamom. dialoe, diaxylo aloes. diambr. diamoſch. It. conſerv. flor. borrag. buglos. condit. cortic. citr.* ▽ *menth.* &, quæ omnibus palmam præripit, ▽ *cinamomi.* Nam *cinamomum*, & omnia medicamenta exinde parata, ſingulariter in anaſarca propter aromaticam vim proſunt: ut Rec. ▽. *cordial. temperat.* ℥iij.

cinamom. carbuncul. à ℥ij.
caryophyll. ℥i.
Spirit. roſar. Eſſ. ambr. à ℥iß.
Confect. alkerm. ℥ij.
Sirup. de cinam. ℥ij. *fr. rub. id. q. ſ.*

F. Pulv. D. S. potio cordial. pro una doſi. vel: Rec. *ſpec. diacinamom. diambr.*
Aromatic. à ʒiß.
Confect. alkerm. c. M. & A. ʒij.
Sacch. in ▽ *Cinamom. Solut. q. S.*

F. l. a. Morſuli D. S. Shorſulæ confortativæ.

Alia vide hinc inde apud practicos.

§. LX.

Sed, ne revertatur malum, cavendum ſedulo: unde *indicatio præſervatoria* nequaquam negligenda. Quæ ſuadet, ut cauſæ remotiores bene perpendantur, iiſque debita adhibeatur curatio. Ubi generaliter ſciendum, omnia hic prodeſſe, quæ alias in cachexia ſolent uſurpari, ut ita vix liceat hic evagari, niſi exquiſitam cachexiæ curam meditari vellemus. Brevibus me expediam.

§. LXI.

Ad primas vias ante omnia reſpiciendum. Si fermentum peregrinum adſit, propinentur ea, quæ abſorbent acidum abundans, & ſal volatile ſpirituoſum reſtaurant. *Illud* faciunt *præcipitantia* vulgo ſic dicta, qualia ſunt, *ſpodium, corallia rubra, ebur. ſ.* △ *ocul. 69. Lap. percar. dent. apr. Unicorn. foſſil. &c.* Dum enim poros ampliores habent, & *alkali* prædita ſunt, acidum abſorbent egregie. Palmam reliquis omnibus dicuntur ♂lia medicamenta præripere, quocunque modo præparata, modo ab acidis menſtruis non antea fuerint corroſa. Si enim jam antea ſaturatus ſit ♂, acidum peregrinum abſorbere nequit. Commendant tinct. ♂. *aperit. Zwölferi. Bezoard.* ♂. & notus eſt nobis *pulv. diaphoret.* ♂ pe-

 pecu-

culiaris, qui valde prodeſt. Jam nova tinctura ♂ ☉ris decantatur; de cujus efficacia nobis tamen nondum conſtat. *Aliis arridet vinum chalybeatum mynſicht.* Nec negligenda ſunt ſalia communia *fixa*, ut *arcan. duplic. mynſ.* quod nonnulli tanquam ſingulare laudant in hydrope, ſi urina ſit alba, non rubicunda. it. tartarus ſal commune lat. &c. *Hoc* autem optime præſtant, *medicam. ſtomachica* vulgo dicta, quæ ſale communi volatili conſtant, & *aromata* omnia: ut cinamomum ſupra a nobis laudatum, & propter ſal commune volatil. oleoſum inſtar omnium. it. *Calamus aromaticus*, *mentha*, *galanga*, it. *cochlearia*, *naſturt. aquat. rad. ari* Ex quibus formulæ facile concinnari poſſunt, vel ab autoribus concinnatæ uſurpandæ ſunt. Proſtant enim varia elixiria, ſpiritus, ▽æ &c. Commendatur valde *Q. E. Matthioli. Elix. propriet. Helmont. Elix. aromat. mynſ. ſpir. vini camphorat.* &c. Communiter in hydrope laudatur *abſinthium*, partim quod fermentum roborat, partim etiam quod hepar calefacere dicitur.

§. LXII.

Si a nimio ſpirit. vin. uſu fermentum ſit edulcoratum, commendant accuratiores practici *ſpiritum ſalis communis dulc. elix. propriet. acidum tart.* & alia quoque aromatica ſale communi volatili acido prædita, quo acidam volatilitatem reſtaurare poſſunt.

§. LXIII.

Si *bilis copia* ſegregationem chyli impediat, non ſolum per *rhabarbarum*, & alia *cholagoga* evacuabitur; ſed attemperabitur etiam juxta *Hippocratem per acida*, ut ſunt *ſucci acidi plantarum*, & *ſpiritus minerales*; ⊕, ſal commune, ☾. Multi magnopere in hoc caſu fidunt *ſpirit. ſal. com. dul.* Alii utuntur præcipitantibus, ut Ebor. f. ▽. corall. rubr. Alii adhibent alimenta & medicamenta viſcoſa, quæ obtundunt acredinem, qualia ſunt *amygd. dulc. ſem.* 4. *frigid. pap. alb.* &c. ex quibus emulſiones conficiunt. *Defectum* ſupplent per ſalia communia volatilia acriora, quibus augebitur, & volatilior reddi poterit bilis; ut ſunt ſal commune ✱c. *aromata*, & *ſalia* ex plantis antiſcorbuticis & aromaticis, *cochlear*, *raphan. ruſtic. ſinapi* &c.

§. LXIV.

Maſſæ ſanguineæ temperies reſtituitur, ſi calor, h. e. ſpiritus, reſtaurantur, & fermentatio iterum reſuſcitatur. Quemadmodum enim vina, nova excitata fermentatione, reſuſcitari poſſunt: ita nullus dubito, quod etiam in M. S. hoc fieri queat, etiamſi plane corrupta ſit. Convenientiam vini & ſanguinis declarat *Willis.* Poterit fieri, partim per conve-

venientia calida reſtaurantia: partim per ea, quæ lymphæ aciditatem hic prædominantem corrigant: partim etiam per ea, quæ particulas acti-vas biliofas in motum vertunt. Omnibus hiſce ſcopis ſatisfaciunt *Salia volatilia oleoſa*, atque *olea aromatica*, ſi cum *ſpir. vin.* conjungantur, & exinde mi tum vel elixiria fiant, qualia ſunt, *ol. caryophyll. cinamom. cor-tic. citr. majoran. roriſmar, &c.*

§. LXV.

Quæ *hepati* proſunt, ex practicorum libris patet. Commendant *ſpec. diar-rhod. abbat. die Lacc. Trochiſc. de abſinth.* Et verum eſt, quacunque tandem ratione operetur, ſive hepar confortando, ſive calorem ſanguini re-ſuſcitando, plurimum prodeſſe in anaſarca *abſinthium*, quemadmodum etiam *helenium*. Novimus quendam, ſuaſu alicujus medici, ſolo *abſinthio & baccis lauri* ſe reſtituiſſe, facta exinde, cum pane adhuc calido & cere-viſia, potione.

§. LXVI.

Ab obſtructione *menſium*, *hæmorrhoidum*, vel aliarum partium, ſi oria-tur, proſunt aperientia, & alia, quæ traduntur in horum affectuum tra-ctatione. Si autem a nimio menſium, vel ſanguinis fluxu oriatur, cauto opus eſt, monente *Sennerto in Praxi*, ne, dum ſiſtimus ſanguinem, ex-citemus anaſarcam; vel ſi aperientia adhibemus, moveamus ſanguinem. Laudat jam laudatus *Sennertus Abſinthium*, *betonicam & ſpicam nard.*

§. LXVII.

Pororum & fibrarum laxitati ſuccurrunt *adſtringentia moderata & exſic-cantia*, tam interna, quam externa; quæ ubivis proſtant.

§. LXVIII.

Externe proſunt *emplaſtra* & *cataplaſmata*; ut *empl. de bacc. laur. & ſter-core vaccino*, cum ♃ & *Sem. Carv.* mixtis. Cataplaſmata vid. *ap. Grembſ. in arbore integra & ruinoſ. hom.* Fateor equidem hæc externa parum ſpei præ ſe ferre, nihilominus tamen interdum feliciter adhibentur, uti ex §. 56. conſtat. Conſtringunt poros & cutim, ut repellatur in vaſa lymphatica lympha ſtagnans, & per renes, vel aliam viam evacuetur.

§. LXIX.

Diæteticus fons tandem neutiquam eſt negligendus. *Aër ſiccus* ſit & *calidus*.

Vete-

Veteribus ψάμμωσις καὶ ἡελίωσις in uſu erat. *In cibo & potu* cardo verſatur. *Abſtineat ab omni potu*, ſi nobilis illius apud Hildanum fortunam deſiderat; *non tamen* a cibo. Nam ἀπολιχώρϐσιν ἐκ τῆς ἀσιτίας οἱ ἄνθρωποι. Reliqua vide apud Practicos. *Soli Deo Gloria*!

F I N I S.

CXX.

JOANNIS BOECLERI,

Bot. Chym. Prof. P. Ord. Argent.

AD EXTEROS MEDICOS,

OCCASIONE FRAUDULENTÆ MULIERIS, QUÆ PER TOTAM FERE VITAM FICTO MONSTROSO VENTRE OMNIUM DECEPIT OCULOS, CONSCRIPTA

EPISTOLA.

12. Mart. 1728.

QUA olim Medici etiam experientiſſimi lacerabantur, ea adhuc & quidem magis hodienum viget, in famam eorum, qui, ut hoc præſciscini dixerim, omni cura in mortalium vita ſanitateque conſervanda reſtaurandaque conſcientioſe laborant, ſceleſtis graſſandi modis protervia, ne dicam inſania. Non enim tantummodo argutis mordentur ſalibus, ſed enormibus atrocibuſque injuriis, carminibus libelliſque famoſis tum ſcriptis tum impreſſis, variis itidem probroſis imaginibus æri lignoque inciſis proſcinduntur, qui hic Argentorati ſacram adminiſtrant artem, cujus fons & origo Deus ipſe eſt, quamque Altiſſimus de terra creavit: Idque occaſione fraudis pleniſſimæ anus, quæ per triginta novem circiter annos uſque ad ſuum interitum Deo mentita homines luſit. In vico, ab oppido trans rhenum ſito, cui Oberkirch nomen, milliari fere diſtante orta ſubdola mulier *Anna Maria Salome Erdriechin*, ſub finem fere ſuperioris ſeculi in urbem hanc noſtram conceſſit in actum deductura, quos ſcelerata mente conceperat, aſtus. Poſtquam enim per aliquot annos hinc inde a ſervitiis extitiſſet, incepit incedere cum abdomine paulatim intumeſcente, conquerens vaferrime de doloribus per vices redeuntibus, & inſigniter excruciantibus. Medicorum interim vix unquam & haud aliter implorabat auxilium, quam ut eo magis ſuos occultaret dolos. Factum hinc eſt, ut dum continuo augmentum nefando auſu ſumeret uter, omnes omnino ad miſericordiam pelliceret, ſicque non exiguas ſed potius largiſſimas a plurimis extorqueret eleemoſynas, callidiſſima vulpes. Conſtare non potuit, an malitioſis his technis anſam dederit clandeſtina ingravidatio, (cujus rugæ in abdomine reperiundæ præbebant conjecturam) quam hoc modo cooperire animus erat, an vero impia vitam ex aliorum marſupiis commodiſſime & abſque multo labore tranſigendi lubido tam deteſtabilia inſpirarit molimina. Hoc certiſſimum eſt, quod in antro quaſi degens minime permiſerit, ut cubitum euntem aut lecto membra componentem vel ipſa umbra hominum utriuſque ſexus conſpiceret. Mirum interim eſt, dum audaci quotidie conatu tibialia ſibi induere fecerit, nemo unquam de ſumma, qua cunctos circumvenit, fraude vel minimum detegere aut ſaltem ſuſpicari potuerit. Ut autem pietatis quoque pallio malitiam ſtabiliret, ædes ſacras cultumque Divinum frequentavit ſolerter, quo ipſo obtinuit, ut fraudulenta hac hypocriſi de die in diem vicem ipſius iniquam dolentium animos reddiderit magis magiſque faventes. Accedit quod proterva calliditate aliis quoque egentibus aliqualia, ex benefactorum, quibus cumulabatur, cornu copiæ, quandoque erogaret munuſcula. Vivebat interim clanculum laute, & licet pondus, quod de collo ſuſpenſum geſtabat, inſigne, non potuerit non moleſtias creare, illas tamen eo facilius

lius ſuperabat, quo magis & haud ingratis eſculentis & gulæ abblandientibus potulentis incommoda, quibus adſueverat, demulcere, datum ſatis erat. Placuit autem tandem Divinæ Providentiæ execrabili huic Comœdiæ finem imponere, dum perfidam hanc creaturam ex hac vita migrare & die 24. Februarii anni currentis ad ſuum ire locum juſſit. Qua autem præciſe ratione ergaſtulnm ſuum malitioſa reliquerit anima, aſſeri non poteſt, cum demum foribus ſpeluncæ, quam inhabitarat, vi apertis, innotuerit, ipſam ex hoc mundo exceſſiſſe. Morte nunciata detenti hactenus in ſuſpenſo omnium animi, qui in turgidis viſceribus extraordinaria miracula latitare ſibi perſuaſerant, mox fuere ab errore, cui hactenus aſſentiebantur, liberati, dum ocularis inſpectio & denudatum cadaver non magis inflatum ac aliarum macilentarum demortuarum abdomen exhibuit, fictus autem venter prope lectum collocatus effuſum omnibus expreſſit cachinnum. Examinatus ſaccus, novendecim & quod excurrit libras pendens, ſordidam variorum linteaminum vetuſtorum detritorumque congeriem ſpectandam præbuit, in quibus ingens pediculorum agmen caſtra locarat, quæ animalcula in corpus præſtigiatricis, dum adhuc viveret, excurrentia atque tripudiantia, forſitan ſupplerunt eum voluptatis ſenſum, quem lubricæ meretriculæ ex choreis ductis percipere ſolent. Tam turpi jam fallacia non tantum Medicis, Chirurgis atque matronis, ſed omnibus omnino, qui eandem conſpexerunt, aut de ea audiverunt, terrigenis, ſive in alto honorum faſtigio fuerint conſtituti, ſive mediocrem ſocietatis civilis locum occuparint, aut etiam infimæ annumerati fuerint plebi, impoſuit improba mulier. Dum autem jam plurimi a ſe declinare volunt vel ſolam ſuſpicionem, quod fuerint decepti, omnis non detectæ aſtutiæ culpa in inſontes conjicitur Medicos atque Chirurgos. Ridere equidem & feſtivis jocari verbis non eſt prohibitum, unde & tenuiſſima mea Muſa ſe continere non potuit, quin ſequentes in chartam conjiceret verſiculos.

Errores Medicos Hominum mors pallida condit,
Nunc illos retegit nex ſimulantis anus.
Ventre in prætumido ſperabant cernere mira,
Quem vivæ Medicis tangere crimen erat.
Contendunt, ægros, Medici, contingere quosvis,
Cur hic non factum? dicere nemo poteſt.
Cunctorum luſit ſpem ficti ventris imago,
Infarcti variis, plaudite, quisquiliis.
Aſt cur ridetis Medicos? animalcula quærunt,
Ac invenerunt millia multipedum.

Lepidis

Lepidis, , ut repetam, jocis uti poſſumus, ſed honeſtorum virorum famam, quæ pari cum vita paſſu ambulat, diabolicis invadere calumniis, eamque putidiſſimis conſpurcare mendaciis, ea demum res eſt, quæ diſplicet ſummopere Deo, lædit proximum, propriamque onerat conſcientiam. Non autem hæcce eo tantum a me proferuntur fine, quaſi injurias a flagitioſis ejuſmodi hominibus illatas vindicare vellem: Minime. Nam utique aſſenſum præbeo venerando Facultatis noſtræ medicæ Seniori Dn. *Joh. Valentino Scheidio*, Urbis Argentoratenſis Archiatro, qui interrogatus, quo vultu aſpera hæc convicia intueretur, ſumma cum modeſtia reſpondit, ſe imitaturum magnum iſtum Philoſophorum Principem Socratem: de quo hæc in commentario de liberorum educatione refert Plutarchus *Ἀριςοφάνȣς δὲ ὅτε τὰς νεφέλας ἐξέφερε παντοίως πᾶσαν ὕβριν αὐτȣ̃ κατασκεδαννύντος, καὶ αινος πῶν παρόντων τὰ τοιαῦτα ἀνακωμωδȣ̃ντος, οὐκ ἀγανακτεῖς εἴποντος ὦ σώκρατες, Μὰ Δί' ȣ̓κ ἔγωγε, ἔφυσεν, ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ τῷ θεάτρῳ σκώπτομαι.* Socrates, *quando nubium fabula edita* Ariſtophanes *in ipſum omnis generis convicia jaciebat, iisque in ſcena recitatis amicorum quidam dicebat, Non iſta moleſte fers* Socrates? *Nequaquam vero, inquit, nam in theatro veluti in magno convivio verbis vexor.* Utique enim tali cum conſtantia perferenda veniunt inique objecta opprobria, & non magis curanda, quam ſi canes allatraſſent. Nullus interea malam in partem interpretari poterit, ſi veritatis cauſa res geſtæ eruditis etiam clarius manifeſtentur. Inter alia objicitur, Medicos aut minus aut nimis fuiſſe curioſos. Curioſitatem deficientem facile excuſat, quod nulli maſculorum, etiamſi Apollineam profiteantur artem, conceſſa ſit facultas, fœminei ſexus, quem pudor naturalis hac in re protegit, corpora pro lubitu ubivis tangendi atque viſitandi. Adde quod ſemper novas artes pectore verſans mulier, de qua agitur, non tantum naturalem prætexerit pudorem, ſed & ſe manus marium non niſi cum morte admiſſuram eſſe regeſſerit, quoniam voto ad ſummam hanc caſtitatem ſe adſtrinxiſſet. Adeo callide Medicos Chirurgoſque ab examine coërcuit. Quod ad nimiam attinet curioſitatem, illam in eo conſiſtere faciunt quod exteris quoque communicata a noſtratibus Medicis fuerit, uti fama fert, hujus abdominis monſtroſi hiſtoria. Sed quid inde? communicantur ſæpius invicem hiſtoriæ, quarum falſitatem tempus aperit. *Decipiuntur Theologi, decipiuntur Juriſconſulti magnique Politici, decipiuntur Philoſophi, quidni & Medici?* In hoc caſu nullus reperitur, qui non confictis deceptus fuerit mendaciis. Objicitur porro & quidem a quibuſdam, qui ſibi fœnum non eſſe pro cerebro autumant, ideo ſuſpicionem fraudis debuiſſe Medicis ſubnaſci, quoniam tam admiranda integumentorum corporis expanſio incomprehenſibilis imo plane impoſſibilis compareat. Aſt ita ratiocinantes & illud Apellis, *ne ſutor ultra crepidam*, & tritum illud Juris Anti-

 ſtitum

ftitum pronunciatum, quo dicitur, quod *incivile fit de lege judicare non inspecta lege tota*, obfervare debuiffent, fic namque tacuiffent, Philofophique manfiffent. Medicorum annales turgent numero obfervationum de præternaturalibus, ut corporis partium quarumvis, ita etiam abdominis tumoribus mirificis imo ftupendis. Hac vice contentus ero pauca tantummodo enarrare exempla, quæ noftrates annotarunt in arte periti. Illuftris Melchior Sebizius Medicinæ Dr. & Prof. in alma noftra Univerfitate & Argentoratenfis Reipublicæ Poliater anno 1627. typis jam imprimi curavit hiftoriam de fœmina quadam Argentoratenfi, quæ ventrem fupra modum tumidum atque diftentum ultra decennium geftavit, & tum hydrope uterino, tum molis carnofis 76. tum ea hydropis fpecie conflictata fuit, quæ afcites dicitur. Hiftoria ab Authore, quem fæpius adibat ægra, cumque eo de tumore ventris fui ftupendo fermones conferebat, & quibus affligeretur fymptomatibus commemorabat, fequentibus recenfetur verbis, *Vixit annis bene multis noftra in Republica fœmina nomine* Anna Taubin *Weickershemii ad Tubarim nata. Ea cum ante plures annos modo famulam modo netricem egiffet apud cives quosdam honoratiores, tandem libellioni five tabellario cuidam nupfit: qui tamen, nefcio quo fato, aliquot annos poft celebrationem nuptiarum factus eft maniacus, & ob rabiem ægritudinis in vincula atque compedes majoris noftri Nofodochii conjectus. Marito ad faniorem mentem revocato, concepit aliquoties, fed modo abortum, modo genituræ adhuc liquidæ egreffum paffa eft. Tandem & concepit & puerum enixa eft anno ætatis circiter 32. Verum partu peperit feftino & inexpectato: adeo ut, quæ obftetricandi munere fungi debuiffet, in tempore adeffe minime potuerit. Puero in lucem edito venter nonnihil quidem detumuit, attamen longe turgidior manfit, quam fuerat ante impraegnationem. Sufpicabatur mifella alterum fe partum geftare: fed ratione obftetricis perfuafa, quæ caufam in flatus referebat, opinionem depofuit. Tumor ventris a partu fenfim crevit, & venter magis magifque fuit diftentus, diftentufque ultra decennium permanfit. Dies fatalis ipfi fuit 17. Sept. fupradicti anni, cum annum ætatis ageret 42. aut 43. Toto geftationis tempore de nullo fere fymptomate conquefta fuit, quam de pondere & gravitate ventris: interdum & de dolore tenfivo & aliquali refpirationis difficultate querelas movit. Retulit tamen, flatus fibi quandoque cum crepitu exiviffe per pudendum: & quo plures fibi erupiffent, eo minores moleftias fenfiffe. Paffa fuit menftruum fluxum lunis fingulis. Quale autem quantumque menftruum fuerit non explicuit. Menfibus vero poftremis, qui vitæ finem præcefferunt, cachectico plane fœdata fuit colore: faciem habuit cadaverofam, fuperiores artus extenuatos, emaciatum pectus ut coftæ numerari potuerint: pedes œdomatofos, qui ad preffum digitorum contrahebant foveas: ventrem longe turgidiorem prominentioremque quam prius: adeo ut tandem ægre admodum refpirarit, affumptoque cibo de anguftia pectoris & difficultate anhelitus vehementer fuerit conquefta. Aperui eam, pergit* Sebizius,

zius, *secunda ab obitu die*, & *primum cutem in modum crucis dissecui usque ad matricem: dein matricem ipsam per medium divisi. Abdomine aperto effluxit ex cavitate ejus aqua tenuis & albicans, sero lactis persimilis, qua mensura ignoro. Magis enim de matricis contentis sollicitus eram, quam de abdominis. Dissecta matrice, emanavit aqua sanguinolenta copiosa, quæ loturam carnium recens mactatarum plane repræsentabat & una cum aqua molæ carneæ septuaginta & quinque, erant enim omnes solutæ & liberæ. Unica solum; quæ septuagesima sexta numerabatur, dextræ uteri parti inferiori, quæ orificio ejus interno contigua, annexa conspiciebatur. Variabant magnitudine, figura, colore & substantia. Nam ratione magnitudinis aliæ erant parvæ: aliæ majores: aliæ inter illas maximæ. Ratione figuræ, rotundæ, quadratæ, triangulares aliterque effigiatæ. Ratione coloris pleræque nigræ, quædam tamen albæ. Denique ratione substantiæ una atque altera satis crassa duraque & fere cartilaginea, illa præsertim quæ utero adhærescebat. Reliquæ fungosæ, raræ, laxæ & spongiosæ. Excretam aquam mensurari jussi & inveni mensuras Alsaticas quindecim & illas quidem antiquæ doseos, quæ vulgari aliquanto largior. Pendent autem singulæ uncias 64. ita ut in universum cruentæ illius aquæ unciæ 960. ex utero defunctæ promanarint, quæ constituunt 80. libras pharmaceuticas. Cutis admodum erat tenuis atque transparens. Umbilicus plane obliteratus, ita ut neque cavum, neque pellicula ejus rugosa apparuerit. Pinguedo fere nulla. Musculorum abdominis carnes pallidæ, flaccidæ, graciles valde. Panniculus carnosus, qui & membraneus dicitur, cum tendinibus musculorum illorum confusus & complicatus. Peritonæum certis in locis ita cum utero conjunctum & glutinatum ut vix ac ne vix quidem ab eo avelli potuerit. Corpus matricis non secus atque cutis admodum tenue, cum alias satis crassum existat. Adeo quoque amplum & spatiosum, ut hospitium aliquot infantibus justæ magnitudinis præbere potuisset: Hepar luridum flaccidum tale, ut digitis conteri quiverit facillime. Lien paulo melior, sed ne is quidem naturalis. Altitudo ventris a vertebris lumborum ad umbilicum erat sesquipedis. Longitudo a cartilagine Xiphoide sive ensiformi usque ad pudendum duorum pedum & dimidii. Crassities sive circumferentia, quam cingulum alias metiri solet, quatuor pedum & duarum unciarum cum dimidia. Moles ventris pro corporis statura videbatur monstrosa. Erat enim defuncta natura parva. Ideoque venter major reliquo corpore.* Dn. Ludovicus Saltzmann Argentinensis nobis quoque, in dissertatione inaugurali anno 1671. habita, sistit abscessum internum insignis magnitudinis. *In Nosodochio Argentinensi, ancilla, quæ aliquot nobilioribus familiis hujus urbis servitia præstiterat, annos nata 23. constitutionis calidioris sicciorisque conquerebatur a tribus jam annis, de suppressione mensium & facta inde intumescentia abdominis, hoc quippe, juxta notabiles venas atro & crasso sanguine refertas, quas exhibebat, sensim in tantam excrevit magnitudinem, ut a plurimis ipsa crederetur gravida. Imploraverat misera opem Medicorum, qui menses ab initio ob imprægnationis speciem & suspicio-*

suspicionem provocare non sustinebant, postea ob diuturnitatem temporis remota impraegnationis suspicione fortiora imo fortissima exhibebant medicamenta, quae menses pellerent, sed in cassum laborabant, quippe abdomen potius sensim a sinistro hypogastrio versus sinistrum hypochondrium magis extendebatur, reliquo corpore fere contabescente, ambulare tamen hinc inde poterat, utcunque valebat, vigebat appetitus. Vivebat sine notabili mutatione, usque dum circa initium Aprilis 1671. *gliscente pede cum vehementia in terram ruebat, ex quo lapsu multum sensit incommodi. Abdominis enim tumor surgebat altius, ita ut umbilicus totus obliteraretur. Venae in abdomine antea notabiles, jam nodosae in majorem extendebantur magnitudinem, subsequebatur spirandi difficultas, pulsus erat parvus, frequens & inaequalis. Cordis systole & diastole sub clavicula sinistra (hucusque enim protrudebatur cor) exacte cernebatur. Ventriculus respuebat omnem cibum, unde inter omnes, qui adstabant, conveniebat, ipsam paucis diebus esse exspiraturam, sed praeter omnium expectationem, vitae terminus de die in diem protrahebatur, ingravescebat in dies morbus, tantaque in abdomine ex largo potu retento colligebatur copia materiae, ut abdomen cum distendi amplius non posset, mitteret ejus partem ad crura. Sexto igitur a lapsu die his tumorem inducebat, assumebat iterum aliquid cibi. Die à lapsu* 14. *insequebatur Diarrhoea, quae fere ad finem vitae eam comitabatur. Moriebatur autem die* 26 *Aprilis anni* 1661. *matutino tempore, quo ipso die à meridie in Nosodochio, cadaver aperiebatur. Facta itaque in dextro hypochondrio levi incisura, prosiliebat ex abdomine aqua, quae colore, consistentia & spuma cerevisiam probe coctam aemulabatur, foramine dilatato insequebatur purulenta & faetida materia, imo totae portiones omenti pessime olentes, implebat autem haec aqua* 14. *mensuras Argentinenses seu* 56. *libras. Evacuata hac materia & sensim subsidentibus abdominis partibus continentibus, ingens & solidior sub illis moles observabatur. Aperiebatur itaque totum abdomen, quo aperto, vah, quae mira sese offerebant, quippe sub inguine sinistro conspiciebatur insignis tumor, quem suae alebant venae, circumjacentibus undique membranis annexus, qui vinculis suis liberatus eximebatur pendens* $6\frac{1}{2}$. *Lb. civiles. Erat autem tumor iste congeries plurimorum abscessuum cysticorum, quos communis involvebat membrana, horum alii majores erant, minores alii: singuli, qui aperiebantur, peculiarem continebant materiam gelatinae similem; maximus in duorum pugnorum magnitudinem excreverat, quem materia mucosa albumen ovi referente impletum videbamus, alius magnitudine ovum excedens melleam continebat materiam, alius albam, glaucam alius, alius subfuscam, paucis, quot aperiebantur abscessus, tot diversa fere conspiciebantur contenta & subinde novus abscessus novam promebat materiam. Considerata hac mole etiam in alia inquirebatur: infinitae erant hinc inde hydatides variae magnitudinis, aliae enim ad nucem juglandem magnitudine accedebant, aliae minores inveniebantur. Peritonaeum apparebat crassum instar cutis, Omentum pene totum erat consumptum.*

tum. Ventriculus bene se habebat, erat autem plane inanis. Intestina plane erant livida, turgebant mirum in modum quasi fistula inflata fuissent, colon præcipue, donec adacto cultello inusitatum exspirantia fœtorem concidebant, membranis præter naturam sibi invicem erant insuper annexa. Hepar dextro hypochondrio valide quoque adhærebat, ejusque membrana, dum eximebatur à parenchymate sponte abscedebat, cæterum quoad speciem substantiæ externam bene erat constitutum. Renum sinister magnitudine fere cum Liene certabat. Uterus & vesica nil præter naturam patiebantur. Pancreas durum erat instar cartilaginis. Diaphragma ab aquæ copia & mole illa carnea sursum protrusum apparebat, ita ut pectus fuerit angustissimum. Remoto sterno etiam in thorace aqua sanguinolenta putrida inveniebatur, ut & in pericardio. Pulmones pleuræ firmiter erant affixi. Cordis ventriculus dexter præter naturam erat mollis & flaccidus, qui apertus hydatidibus erat obsessus: sanguis totius corporis erat fæculentus, serosus. Superiores corporis partes macie erant consumptæ, inferiores tumidæ ob aquam contentam. Jungam duabus his observationibus tres alias à Grandævo Sene Dn. Dr. Scheidio superius laudato communicatas. *Anno* 1687. *d.* 15. *Maji. Mulier quædam diu insigni ventris tumore, qui paulatim ita succreverat, laboraverat, in qua nulla medicamenta vel purgantia vel diuretica quicquam profecerant. Cum ergo demum fatis concessisset, inventus est affectus Hydrops uterinus, vel potius Tubæ Fallopianæ & testis sinistri, siquidem salvis reliquis ad uterum spectantibus partibus, ac cæteris visceribus nulla tam insigni labe, præter omentum quod computruerat, infectis. Testis inde sinister cum tuba adeo prætermodum in enormem molem excreverat, ut non solum totam abdominis cavitatem reliquis visceribus depressis occuparet, sed etiam plus justo extenderet. Ipse vero tumor inæqualis undique erat pluribus eminentiis inæqualiter rotundis exasperatus. Apertus hinc inde cultro anatomico ex innumeris veluti cellulis, membranis, inter quas nonnullæ cartilagineam fere soliditatem conceperant, à se invicem distinctis constans & plurimis hydatidibus refertus observatus fuit. Ita tamen nonnullæ ex cellulis istis dispositæ erant, ut una in alteram hiaret, aliis contra undique occlusis nec sibi invicem communicantibus. Humor in iis contentus partim serosus, partim viscidus instar gelatinæ erat.* Alteram observationem suppeditavit d. 30. Nov. Anni 1688. *Puella nempe quædam, Galla natione* 20. *circiter annorum, non indecora, famulitio in diversorio quodam Gallicano functa, ob ventris tumorem & dyspnœam à mensium suppressione ad Nosocomium deducta, per aliquod temporis spatium ibi decumbens, cum ex eo, quod gravida credebatur, nec purgatio nec venæ sectio tuta videretur. Tandem diureticis nihil proficientibus velut catarrho suffocativo, prout ab adstantibus relatum, correpta exspiravit. Ad controversiam an gravida fuerit decidendam nihil examinatum est præter abdomen, in cujus cavitate aquæ stagnaverant. Uterus parvus, ut est earum, quæ nondum conceperunt, observatus fuit. In dextro teste duæ*

vesiculæ præ cæteris notatæ sunt pisi minoris magnitudine ornamento foliaceo velut tenui membranula contorta adhærentes, ac si sese, ut exciperentur, componerent. In sinistro teste ornamentum foliaceum, ob aquas, in quibus velut natabat, explicitum erat. Tertia, sed magis notabilis, historia contigit anno 1689. *Fœmina scilicet quædam Offenburgensis* 40. *circiter annorum staturæ corporis admodum parvæ, ab infelici partu post sesqui annum hydropica, ventre in enormem adeo tumorem undique tumente, ut umbilicus non solum vix ejus apparente vestigio præ nimia expansione obliteratus esset, sed etiam tumor ventris fœminæ ipsius longitudinem fere æquaret. Cum per mensem unum atque alterum in nosocomio nutrita erat, nullaque medicamenta tum purgantia, tum diuretica quicquam proficiebant, adeoque nihil aliud ipsi ægrotanti, quam exiguum levamen per asthmatica atque cordialia à Medicina expectandum supererat, cum jam continuo lecto affixa hærere cogeretur, nec erecto corpore stare amplius multo minus ambulare posset. Inscio hinc me, dum ob morbum officio præesse non potuerim*, (verba sunt Scheidii, qui eo tempore ordinarius in Nosocomio Medicus erat) *paracenteseos operationi auctoritate Quæstoris à Medico Vicario & Chirurgo operatore ut vocatur, forsitan quod ascitica ipsis crederetur, dum hydropis uterini non obscura essent indicia, misera subjicitur. Postero die ad Nosocomium accedo, quid factum quid non factum sit exploraturus. Ibi præter omnem expectationem certior fio, misellam istam hydropicam, citra quam quod venter effatu digno modo diminutus fuisset, paracentesi esse tentatam: unde illico prognosticon statuo, vix triduum ipsam superfuturam. Hinc eam accedo, & in conclavi, quod puerperis sustentandis inservit, invenio: in id etenim ad conservandum melius calorem, quanquam äer tum temporis non adeo frigidus, turbidus tamen atque humidus erat, meliore quam ipsius paracenteseos ratione ducti eam collocaverant. Vix videram, cum ex pulsu aliisque indiciis prognosticon, audita primum operatione ista Chirurgica, pronunciatum non falsum fore obfirmor. Qua de causa, quicquid vellet, præterquam legumina atque aquam frigidam, adstantibus, ut præbeant misellæ, pro solatio commendo. Exegit ita adhuc diem cum dimidio, quo fatis cessit morte accelerata. In cadavere aperto inventus fuit hydrops, quem auguratus eram, uterinus: utero cum testibus ac tubis non tantum in insolitam magnitudinem extenso, sed mirum in modum deformato, vel potius pluribus tumoribus aut veluti cellulis inæqualiter distorto, ita quidem, ut præter testium seu ovarii nonnullas vesiculas, sed & ipsas distentas, nihil reliquarum partium fere dignosci aut distingui potuerit. Tumorum quidem nonnulli subsederant, scilicet è quorum cellulis, humor fluxilis per incisionem factam effluens elabi potuerit, nempe quæ in se invicem hiabant, & ubi humor contentus velut cuniculos inter membranas fecerat, reliquis adhuc repletis ac turgidis. Materia vero in istis tumoribus contenta non una & simplex erat, quandoquidem nonnulli serum tum flavum tum putridum ac fere nigricans, alii lentum*

&

& viſcidum humorem inſtar gelatinæ, alii velut amurcam fœtidam continebant. Ita nec, qui cellulas iſtas diſtinguebant parietes, unius ejusdemque ſubſtantiæ inventi ſunt, cum alii quidem ex membranis, alii velut ex cartilaginibus conſtabant. Quod viſcera reliqua attinet omnia erant contaminata. ita ut perfecta fuerit κακοσπλαγχνία.

Plura addere potuiſſem & quidem recentiora adhuc exempla, quæ ſuo quoque tempore communicabuntur, ſi integrum tractatum conſcribere voluiſſem. Solatio interim eſſe poteſt, quod quo ſanctior ſcientia atque ars eo magis etiam ludibrio tenebrionum ſit expoſita. Illius fere fuiſſem oblitus, quod falſus quoque increbuerit rumor, quaſi Medici Chirurgique ignorantes nectentem continuos dolos anum certa conduxerint mercede, & copioſo quavis hebdomade præſtito ſtipendio aluerint, quo poſt obitum de ventre inſpiciendo ſolliciti eſſe poſſent. Quam firma autem ſit frivola hæcce aſſertio, ſaniores utique norunt, & ipſius deceptricis teſtimonium, ſi revera ita prolatum fuit, oſtendit. Refert namque mulier quædam, ſe dum ante annum circiter cum ea ex ædibus ſacris egreſſa eſſet, quæſiviſſe, an Medici illius corpus certa pecuniæ ſumma coemerint & hactenus ipſam aluerint, reſponſum autem ab ea tuliſſe, confictum hoc eſſe mendacium contra ſe & contra Medicos, ſe Dei eſſe, cum vetuſtis autem ſuis linteaminibus poſt deceſſum ſuum poſſe peragi omnia, quæ hominibus placuerint. Sed, uti antea dixi, fides ſit penes auctorem. Interim ejusmodi in Medicos Chirurgosque doloſe excogitatis fictionibus dehoneſtantur viri probi, qui rurſus exemplum ſequantur ſupra allegati ſapientis patientisque philoſophi, cujus mentionem quoque injicit loco citato Plutarchus, σωκράτης μὲν γὰρ λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκȣ θρασέος μάλα καὶ βδελυρȣ̃, τȣ̀ς ἀμφ᾽ αὐτὸν ὁρῶν ἀγανακτȣ̃ντας καὶ σφαδάζοντας ὡς καὶ διώκειν αὐτὸν ἐθέλειν. Ἆρα (ἔφησε) καὶ εἰ με ὄνος ἐλάκτισεν, ἀντιλακτίσαι τȣ̃τον ἠξιώσατε ἄν. Socrates *calce impetitus ab adoleſcentulo admodum feroce & impuro, cum ſuos videret indigne id ferre an fremere, adeo ut illum in jus quoque trahere cogitarent. Quid ergo? inquit, an ſi me aſinus calce feriiſſet, juſſuri eratis, ut contra calcem ei impingerem.* Optandum interim ut reſipiſcant inſanientes, ne vel ſimilia cum modo dicto adoleſcentulo fata experiantur, quippe qui, dum omnes ei facinus commiſſum exprobrarent, calcitronemque appellarent, ſuſpendio vita ſeſe exuit, vel pœnis dictatis in legibus, imprimis in decreto quod anno 1658, prudentiſſimus juſtiſſimusque Noſter Magiſtratus contra nefarios ejusmodi calumniatores, quos ſimul excommunicatione eccleſiaſtica ligare juſſit rectiſſime, edidit, ſubjiciantur. Quod autem Vos omnes Viri Apollinei hiſce literis compellare & graviſſima Veſtra interpellare auſus fuerim negotia, in cauſa eſt quod conſtet non ægre Vos laturos, ſi quæ in arte contingunt, fideliter Vobis enarrentur, Non dubitans, quin

merces hasce qualescunque meas serena fronte sitis suscepturi, finem sermoni impono, verbis Marcelli Palingenii exiguo meo labori accinens,

Quid cætera dicat
Turba, parum cura & vulgi convicia ride.
Judicium vulgi insulsum, imbecillaque mens est:
Stulta placent stultis, obsonia quisque palato
Digna sua quærit, non omnibus una voluptas.
Sed docti atque boni, quæ sunt pia vera & honesta,
Auscultant, avideque legunt, discuntque libenter
Hic cibus illorum est, hæc consolatio mentis.

CXXI.

HERMANNI PAULI JUCH

ET AUCTORIS

GEORG. CHRISTOP. BEATI BREHM

DE

HYDATIDIBUS.

Erford 4. Jun. 1745.

SI inter Scandala Medicorum, ubi doctissima plus valet arte malum, hydrops in genere referendus venit, certe species ista hydropis, saccatus nempe & hydatides hunc titulum præ omnibus merentur. Quoniam in hydrope Ascite & Anasarca non solum, ubi viscera nondum corrupta, convenientibus adhibitis rite præparatis remediis balsamicis, aperientibus, evacuantibus, roporantibus optima sanitas in junioribus tamen facilius quam ad senium vergentibus, iterum restitui potest; sed & licet viscera sint læsa, ex quibus semper novus affluxus & collectio seri provenit, ad minimum tamen ægrotis per paracentesin levamen aliquod & ultimi vitæ temini prorogatio interdum & non sine difficultate promitti potest. Sed hisce in casibus evacuatio & correctio hujus seri extravasati per interna nullo modo exspectari potest, quia in peculiaribus hæret folliculis, qui ut plurimum in nulla amplius cum vasis sanguiferis sunt connexione, & licet adhuc sint in connexione aliqua, ob nimiam tamen extensionem vasorum, partes connexas comprimunt & sibi occludunt; hinc nec medicamenta hosce in folliculos penetrare, nec serum collectum exinde evacuare possunt, nec per paracentesim ullum solatium reddi potest; sed potius malum malo augetur, imo mors ipsa acceleratur. Interim tamen medicus non desistere debet, in tam gravi & periculosa hydropis specie, quando morbus invaluit, remedia convenientia adhuc applicare, an fortassis malum, si non plane profligari, mitigari possit. Ubi autem datur occasio, incipiente ejusmodi morbo, medendi malo, medicus allaboret, ut ortum ejus aptis medicamentis opprimat, & in prima quasi herba suffocet & avertat. Eapropter, cum ad summos in Facultate medica obtinendos honores & privilegia mihi incumbat specimen quoddam inaugurale in publicum edere, in recensendo & explicando tali casu specialissimo singulariter officio meo me satisfacturum putavi: cui conatui, ut Deus ter optimus terque maximus assistat, humillime rogo.

D E

DE HYDATIDIBUS HISTORIA.

MUlieri cuidam, temperamento ſanguineo phlegmatico & habitu corporis macilento, quæ annos fere XLVI. habebat, fluxus menſium poſt ſecundum puerperium ante triennium, & quod excurrit, ceſſare cœpit: medicas itaque nullas, ad corrigenda exinde facile oriunda mala, adhibens manus, patiebatur acerbiſſimos abdominis dolores, inde abdomen in dies inſigniter intumuit, & quotidie ſeſe augens per tres annos duravit, ex quo magna oriebatur imbecillitas. Cum itaque tumor tantam in altitudinem creſceret, ut ambulatio ei ob difficultatem reſpirandi denegaretur, & vix prætefitis ſex hebdomadibus ſimilis fœmina hydrope Aſcite laborans per paracenteſin feliciter curata eſſet, hanc etiam operationem inſtituendam fortiter efflagitabat. Quoniam autem ſigna præſentia hydropem ſaccatum adeſſe indicabant; pedes enim & femora nullo tumore affecta, imo contabida erant, nulla corpore moto ſentiebatur fluctuatio, ſed ſub diaphragmate ſentiebatur hepar durum & ſcirrhoſum, circa quoque veſicam urinariam aliqualis durities erat; hanc ob cauſam quidem hæſitabamus in tali operatione inſtituenda. Sed ægrota tamen acriter huic inſiſtente, die XVII. Decembris Anno MDCCXXXIX. inſtituebatur paracenteſis in latere ſiniſtro in diſtantia latitudinis manus ſub umbilico, ubi tumor molliſſimus tenuiſſimusque deprehendebatur, & in cujus ſuperiori loco erat colliculus durus magnitudine piſi hortenſis, Chirurgus digiti longitudine paracenterium intrudebat, ante effluebat aqua, cujus tamen unica tantum menſura circiter effluebat; & erat nimis glutinoſa; paulo poſt mutabatur in gelatinam vel mucum imo fere in tenacem cutem; veſperi nec ulla proveniebat aquæ hujus gutta, inciſio etiam ſe occluſerat, & pulſus factus erat crebrior; proxima autem nocte non mediocris ex incendio vicina in domo orto ægrotæ terror inferebatur. Die XVIII. profluebat iterum nihil aquæ, ſed inciſione latiori & profundiori facta, iterum aliquid aquæ profiliebat, aſt etiam in momento deſinebat. Id quod nos certiores reddebat, ſerum hocce in cellulis incluſum eſſe. Inciſio ad quinque digitos profunda erat, cujus tamen in fundo ſpecillum allidebat, ac ſi præterea adhuc paries quidam præſto eſſet, in quo etiam ſerum tale eſſet incluſum, ſed nemini noſtrum conſultum videbatur inciſionem reddendam eſſe profundiorem, ſed potius turundæ ex gentianæ rubræ radice inciſioni imponebantur, clyſterque applicabatur. Veſperi deligatione inciſionis facta, nulla erat mutatio. Die XIX. mane loco ſeri nonnulla muco ſimilia recrementa proveniebant, atque cuticulæ quædam; veſperi ſimili ratione. Die XX. abdomen & lumbi, medicamento laxante propinato, & corpore novies repurgato, erant permolles, ſub emplaſtro inciſioni impoſito exiſtebat mador, ac ſi aqua effluxiſſet, at inciſione aperta pariter apparuit nihil, niſi viſcida & cuticulis intermixta materia. Veſpe-

ri autem aliquot centum veficulæ fero repletæ (partim difruptæ, plurimæ autem fero claro repletæ, ac duplici alba tunica circumdatæ, ficut veficæ pifcium, imo ut fperma ranarum five bufonum, magnæ, parvæ, tamen puræ ac fi lotæ effent) cum impetu profiliebant. Fœmina interim doloribus ifchiadicis latere finiftro afficiebatur. Die XXI. proveniebant veficularum harum fero repletarum, durante deligatione, magnitudine avium ovorum identidem aliquot viginti, vefperi pauciores. Die XXII. iterum pauciores. Die XXIII. fimiliter ut antea, & latere finiftro circa umbilicum cavitas magnitudine pugni fefe repræfentabat, ibi veficulæ hæ fero repletæ probabiliter fedem fuam tenuerunt, & quia nullæ in hac cavitate exiftebant, nullæ etiam amplius in confpectum proveniebant. Verum enim vero foror ejus illam vehementiffime iratam reddidit, hoc facto, fubito quam maxime debilitata & fracta eft viribus, qualis debilitas antea non aderat, omni tempore enim è lecto furgere & ambulare poterat, femperque etiam & fumendi cibos aviditatem & utendi potu fentiebat. Tunc die XXIV. vitam cum morte dé improvifo commutavit. Poft meridiano tempore fectio fubjecti hujus hydropici præfentibus tribus Medicis inftituebatur; cute igitur rejecta, mufculos abdominis oblique afcendentes una cum peritonæo in quoddam haud ferofum, fed fcirrhofum genus tumoris, ut hyperfarcofis, intumuiffe obfervatum eft, qui tumor craffitiem palmæ fuperabat. Hinc licet in inftituenda paracentefi incifio quinque digitos profunda erat facta, tamen ille non erat perfoffus, fed quafi paries adhuc apparebat magnus, priusquam omentum & inteftina videri poffent, quæ vero una cum ventriculo fub duro hoc craffoque tegumento fuo in ordine reperiebantur, ita, ut profunditas incifionis ad digitos adhuc duos imo tres effet continuanda prius, quam vifcera fuiffent attacta. Incifio etiam non erat cancrofa, ut illi hujus caufa naturæ debitum reddendum fuiffet, fed ira vehemens & fubitanea maffæ fanguineæ alteratio, à diffufione bilis dependens, in febri hac vulneraria fine omni dubio celerioris mortis fuit caufa. Scirrhofus hic tumor ad renes ufque fefe extendebat & fupra cordis fcrobiculum. Uterus una cum ligamentis fuis & vefica urinaria hac fcirrhofa carne concretus erat. Hoc ex tumore ubivis ad dimidium ufque prominebant veficæ rotundæ fero pellucido repletæ, quæ Hydatides appellantur. Quæ vero non intra fed extra & circa vifcera hoc in cafu inveniebantur magnitudine ovorum gallinarum, anferum, quarum tunicæ duplicibus pifcium veficarum tunicis conformes erant. Itemque fcirrhofum hoc abdomen ad fimilitudinem quafi metallifodinæ æris pulchræ accedebat, innumeræ fere & feparatæ cavitates in illo aderant. Caro autem hæcce fcirrhofa fecta carni pectorali bovinæ erat fimilis & optimi coloris multa millia veficarum fero repletarum continentes, & connexa erat cum dorfo, & vifceribus, inprimis autem utero, hepate & mefenterio. Veficis ergo fero repletis eminentibus ovis fimilibus, exemtis atque remotis, multæ cavitates in-

veniebantur inftar nidorum hirundinum partim majorum partim minorum colore flavo. Totum per abdomen & fcirrhum huncce cavitas cavitatem excipiebat. Quæ cavitates prorfus mundæ ficut elotæ, colore flavo & cute inftar corii flavi erant obductæ: quælibet hujusmodi cavitas, magna effet aut parva, duobus, tribus, imo fex & pluribus harum veficarum fero repletarum manipulis duplici alba tunica circumdatarum, pellucidum ferum continentium, erat impleta. Forma erat partim fphærica, partim fphæroidica, partim oblonga, à fe invicem feparatæ erant: hæ veficulæ, ficut multæ fponte elaberentur, nullas habebant fibras nec ligamenta, & diverfa gaudebant magnitudine. Innumeræ erant hæ cavitates, quarum in nonnullis veficulæ magnæ, parvæ, inftar globi plumbei, glandis, ovorum avium, columbarum & gallinarum, repertæ, in aliis autem femimaturis aurantiorum pomis, pifis hortenfibus, & in cavitatibus noviter ortis, ervis, milii & cannabis feminibus erant fimiles. Ubi igitur nonnullæ hujusmodi veficæ fero repletæ deformes, hinc & illinc exaltatæ & non circulares (uti multæ erant) apparuerunt, fpeciem alborum magnorum decorticatorum cyclaminum (*Artoffeln oder Erdbirn*) induerant, & tunica eorum erat opaca, quibus fectis, triginta, quadraginta imo centum veficulæ fero repletæ reperiebantur, quæ omnes à fe invicem feparatæ, ac fi de induftria in cavitates effent collocatæ. Toto in corpore nihil feri erat, præterquam quod in veficulas erat inclufum: quapropter etiam nihil feri in conficienda operatione acceperamus nec XVII. nec XVIII. Decembris, nifi phlebotomo & prima & fecunda vice talis cavitas folliculis ferofis repleta nobis infciis fuiffet perforata. Harum ergo veficarum fero repletarum modium & nonnullæ patinæ plenæ, non numeratis iis, quæ in terram ceciderunt, exemtæ funt, priusquam vifcera videri poterant. Hacce mole fcirrhofa una cum veficis fero repletis magna adhibita cautione, diligentia atque labore, quantum poteramus, remota, inteftina & ventriculus in fitu decenti inveniebantur, ita, ut omnino nihil præternaturaliter in illis videri poffet, nifi nonnulli lumbrici vivi in illis reptantes; ab hypocondrio autem finiftro ad dextrum ufque ligamentum quoddam erat extenfum, craffitudine pennæ, ac fi ligamentum hoc de induftria effet extenfum, in quo fecundum ordinem fex ad octo veficæ fero repletæ magnitudine prunorum fylveftrium pendentes obfervabantur; in hypochondrio autem finiftro lien erat accretus, hepate exemto lobus ejusdem dexter five major in ftatu naturali inveniebatur, finifter vero five minor fcirrho hoc craffo obductus & inclufus erat, loboque hoc feparato, tumidus hic ambitus etiam veficas fero repletas continebat fere feptuaginta. Lobus autem ipfe licet fcirrho obductus, reapfe erat incontaminatus, immaculatus, liber & non accretus. In latere dextro in regione lumborum etiam tales tumores erant fex & adhuc plures, magnitudine pugni, & unusquisque horum fphæricas continebat fero reple-

repletas veficas, ex quibus nonnullæ iterum tenebant hujusmodi vefi-cas minores, ac fi hæ magnæ quafi procreaffent parvas, omnes uti lotæ, fphæricæ fero claro repletæ, & omnes à fe invicem feparatæ erant, ac fi omnino de induftria, ut jam dictum, feparatim effent impofitæ. Qui-libet ren fcirrhofo tali fcirrho ad medietatem ufque implicitus erat, ita ut pars renis fuperior incontaminatus & fanus, inferior autem fupra me-dietatem fcirrhofo tumore, nonnumerandas fero repletas veficas diverfæ magnitudinis continente, circumdatus erat. Lieni adhærebant fimiliter verfus dorfum quoque hujusmodi deformes veficæ fero repletæ, nec non pancreati itidem. Uterum & veficam urinariam hic quoque fcirr-hus adeo firmiter connectebat, ut feparari non poffent, & ovaria in utroque latere offis facri tumorem magnitudine duorum pugnorum exhi-bebant, quilibet tumor erat pondere & forma æqualis, & hi tumores cum utero, vagina uteri, & vefica urinaria propter cohæfionem ma-jorem feparari non poterant, ideoque conjunctim eximendi erant, ex quibus refectis innumeræ veficæ fero repletæ duplicibus albis tunicis cir-cumdatæ, prodibant. Pectore curiofitatis quoque gratia aperto, pulmo-num lobi reperiebantur lividi, cor cum pericardio in fitu decenti & or-dine. Diaphragma vero & cordis fcrobiculus præditus erat fcirrhofo tu-more, qui etiam plenus erat cavitatum, quæ continebant veficas non numerandas ferofas diverfa magnitudine. Hujus tumoris fcirrhofi pon-dus fere fex libras æftimatum fuit.

§. I.

In deducendis & explicandis caufis & origine hujus cafus fpecialiffimi præ omnibus neceffarium erit, ut definitio hydropis in genere & fpecie, ejusque diverfa, quæ occupare poteft, loca, in medium proferatur. Quod itaque Hydropem in genere concernit, ille definitur, quod fit tumor aquofus cavitatum, pororum & glandularum earumque vaforum lym-pham fecernentium, ab eorum diftentione præternaturali per lympham ftag-nantem extravafatam & accumulatam facta proveniens. Quod autem at-tinet fpecies hydropis, earum definitiones ex partibus diverfis, ubi tu-mores hi aquofi exiftunt, defumenda erunt. Afcitis itaque definiri po-teft per tumorem aquofum cavitatum, & fi ex lymphæ ftagnantis refo-lutione & deftructione aër contentus liberetur & tumorem augeat, Tym-panitis vocatur. Anafarca vocatur tumor aquofus in externarum partium, cutis nempe, mufculorum & tunicæ cellulofæ pinguedinem continentis, poris & fibrillarum interftitiis. Hydrops faccatus audit tumor aquofus major peculiari folliculo inclufus. Hydatides funt tumores aquofi mino-res glandularum, quorum tumorum ut plurimum infignis oritur quan-titas.

§. II.

Diverfa autem hydropem ejusque fpecies occupare loca quotidiana teftatur experientia. Sic Afcitis utplurimum extravafatam lympham exhibet in cavitate abdominis & fcroti, fæpiffime etiam in cavitate thoracis, non raro quoque in cavitatibus cranii & cerebri. Anafarca utplurimum offendit pedes, fed & fæpiffime ceteras externas occupat partes. Hydrops faccatus glandulas majores & cavitates peculiaribus fuis membranis inclufas præternaturaliter extendit, & invenitur in cavitatibus majoribus e. g. abdominis inteftinorum & uteri. Sic in *River. Cent. IV. obf.* 48. invenitur cafus, ubi vir ob abdomen tumidum à Medicis pro hydropico reputatus, tandem poft medicamentum purgans exhibitum excrevit veficas numero feptem oblongas inftar farciminum, craffitie in diametro unum digitum, & longitudine fex digitos æquantes, quæ humore fœtido repletæ, iifque excretis omnino liberatus eft. Porro novi feminam nobilem, quæ per biennium hydrope faccato, ut plurimi Medici putarunt, laborabat, dein poft medicamentum emmenagogum affumtum ex utero reddidit faccos feptem, quorum diameter quatuor digitorum, longitudo autem unius pedis erat, in fex hifce faccis continebatur ferum infigniter fœtidum, in feptimo autem facco reperiebatur fceletum fœtus, poft hunc partum quidem in integrum reftituta fuit, fed poft aliquos annos tamen hydrops ultimum ei vitæ terminum pofuit. De tumoribus talibus uteri legi quoque meretur *Segerus in Mifcell. cur. D.* 2. *Anno MDCCVII. Obf.* 9. Hydatides funt tumores aquofi glandularum; hinc in omnibus locis & partibus, ubi glandulæ exiftunt, inveniuntur.

§. III.

Ex his quoque colligi poffunt diverfarum hydropis fpecierum figna. Afcitis nempe fefe prodit tumore abdominis, itemque fæpiffime fcroti, præcipue autem fonus inftar aquæ intus fluctuantis percipitur, fi æger decumbens fitum corporis mutet. Anafarca ex manifefto tumore œdematofo partium externarum cognofcitur. Hydrops faccatus tumorem abdominis uti in Afcite oftendit, fed nulla fluctuatio percipitur fitu corporis mutato, interdum tamen perceptio ponderis gravioris in hoc motu conjuncta eft. Hydatides fi in majori quantitate adfunt, etiam tumorem abdominis conjunctum habent, nullus autem percipitur in motu corporis fenfus ponderis. Hydatides autem minori præfentes quantitate vix nifi poft mortem fectione manifeftantur.

§. IV.

Caufas quod attinet hydropis, in omni fpecie hydropis requiritur ftafis lymphæ & feri excrementitii & hinc diftentio vel cavitatum vel pororum vel glandularum eorumque vaforum lympham fecernentium, ut- inde

inde vel extravafatio vel accumulatio lymphæ oriatur. Hæc omnia multis ex caufis oriri poffunt. Pertinent huc quantitas lymphæ nimia, fanguis pituitofus, lympha nimis vifcida & tandem lympha nimis acris. Ad caufas itaque non naturales referri debet aër frigidus, ciborum quantitas nimia, affumta frequenter copiofa craffiora, vifcida, lenta acida, acria feculenta & fumo indurata, potus nimis aquofus, fpiritus vini, motus deficiens. Somnus & vigiliæ modum excedentes, animi pathemata, excretio copiofior partium balfamicarum. Ad caufas præternaturales obftructiones vifcerum, eorumque tumores & fcirrhi, obftructio & ceffatio menfium, itemque hæmorrhoidum: Cachexia, febres continuæ non rite tractatæ, febres intermittentes adftringentibus tractatæ, in primis quartana, febres hecticæ: Evacuationes fanguinis nimiæ: Evacuationes feri & bilis copiofæ, hinc & purgantia fortiora refinofa. Qua ratione dictæ hæ caufæ hydropem efficere valeant, ex Pathologia fatis patet.

§. V.

Hifce præmiffis ad explicationem cafus hujus fpecialiffimi me verto, in quo notantur 1) cohæfio major uteri cum vefica urinaria per carnem fcirrhofam & cum iis cohærentes duo tumores majores; 2) tumor carnofus fcirrhofus in pectore, abdomine, ejusque partibus repertus; 3) cavitates in iisdem exiftentes; 4) veficulæ diverfæ formæ & fero repletæ majores in hifce cavitatibus; 5) veficulæ fimiles minores in hifce majoribus abfconditæ; 6) quod plurimæ veficulæ à fe invicem feparatæ fuerint. Originem totius hujus mali tribuo ceffationi menfium, quæ quidem huic feminæ ea contigit in ætate, ubi præcipuè in feminis laboriofis ob firmiorem fibrarum refiftentiam ceffare folent, patiuntur tamen tunc temporis graviffima ut plurimum incommoda, nifi aperientibus leniter evacuantibus, præcipue autem Venæ fectione fubleventur. Sanguinis enim quantitas recurrente menfium tempore tamen adeft major, qua non imminuta ftafes, & ex his varia efficiuntur mala, præcipue fi fanguis una eft vifcidus, non raro etiam ingravidatio talem infert ftafin conf. *Potes Obf. & Annot. Cent. III. C.* 45. Præ omnibus autem ftafis hæc afficit uterum & partes cum eo connexas. Hinc femina hæc acerbiffimos experta eft dolores abdominis, ex hac ftafi fanguinis vifcidi & hinc orta eft caro fcirrhofa & præprimis in utero ejusque partibus cohærentibus; unde 1) connexio fcirrhofa uteri cum vefica urinaria, tubis fallopianis, talisque tumor ovariorum, quibus tumoribus forfan & imprægnatio occafionem præbuit. Ob vaforum hypogaftricorum connexionem hæc ftafis fanguinis etiam 2) tumorem carnofum fcirrhofum in mufculis abdominis peritonæo & anteriore parte pectoris repertum effecit. Si obftructio fuit in hifce partibus æquabilis fanguinis deftructionem inducere non potuit, fed potius majorem exhibuit appofitionem partium ad augendam carnem neceffariarum. Hinc orta eft tanta moles carnea,

 §. VI.

§. VI.

Reliqua hacce in mole carnea reperta, mirandi funt effectus glandularum hifce in partibus infigni copia exiftentium obftructarum & extenfarum. Nam peritonæum multas ad fecretionem feri in cavitatem abdominis pro lubricandis in iisdem contentis vifceribus poffidet glandulas. Simile quoque dicendum de diaphragmate, mediaftino & pleura. Cum autem hæ partes per fanguinem ftagnantem expanderentur. ut glandulæ etiam expanderentur neceffe erat. Ab hac itaque expanfione glandularum dependent 3), cavitates in hifce tumoribus repertæ & cum in glandulis ferum vifcidum exifteret & ob motum fanguinis retardatum magis tale redderetur, illud quoque in hifce glandulis ftafin patiebatur, hinc illarum orta eft glandularum à fero repletio & hanc ob rationem reperiebantur 4) in hifce cavitatibus veficulæ diverfæ formæ fero repletæ majores. Hæ veficulæ itaque reputandæ funt pro glandulis harum partium præternaturaliter extenfis, in quibus vafa in iifdem alias exiftentia á fero ex ftafi corrupto & acri reddito deftructa & refoluta fuerunt. Forma earum variabat prout in earum cavitatibus á partibus vicinis parum aut multum comprimebantur. Magnitudo earum major derivanda eft partim ab ipfa harum glandularum magnitudine, partim ab earundem extenfione præternaturali. Hinc quoque in omnibus partibus, in quibus glandulæ reperiuntur, tales veficulæ exiftebant, præcipue in iis partibus; quæ cum carne hac fcirrhofa connectebantur. Quod autem attinet 5) veficulas minores in illis majoribus repertas, habendæ hæ funt pro expanfis vafis ferum fecernentibus. Nam dictorum horum vaforum expanfio á ftafi fanguinis & feri vifcidi proveniens prima & maxima caufa totius glandulæ expanfionis fuit, ex ulteriori autem illorum vaforum fecretoriorum extenfione & intumefcentia quædam ruptæ funt, hinc nihil quam ferum ftagnans extravafatum & corruptum, quod deinde etiam vafa fanguifera in glandulis deftruxit, fuit in hifce glandulis repertum. Quæ vafa autem fecretoria integritatem confervarunt, veficulas iftas fiftebant minores.

§. VII.

Explicationi huic maxime contradicere videtur illud, quod obfervatæ fuerint fere omnes tam majores quam minores veficulæ á fe invicem feparatæ, ex quo negare quis poffet poffibilitatem intumefcentiæ talis glandularum harum; nam ob defectum communicationis cum vafis fanguiferis & lymphaticis nullum nutrimentum adfluere poterat. Maximi igitur momenti hocce in cafu eft explicatio hujus á fe invicem feparationis & connexionis deficientis. Duplici tamen modo illam fibi concipere licebit. Primus modus, quem in *Memoires de l'Academie Royale des fciences*

Anno

Anno MDCCXXIII. invenies, fequens effe poteft. Quum extenfio harum glandularum fit, funt adhuc in neceffaria ad capiendam nutritionem connexione, extenfione autem hac tantum in gradum aucta, ut tunicæ harum glandularum & vaforum feri fecretoriorum vel ob robur proprium, vel ob preffionem vicinarum partium amplius extendi nequeant, ferum in hifce cavitatibus ftagnat, quiefcit hinc & copiofas partes tartareas vifcidas, quas commixtas habet, præcipitat, per quod vafa nutrientia occluduntur, & tunica concrefcit fatis cohærens. Ex eadem ratione autem tunica, quæ parietem talis vafis in ftatu naturali conftituebat, nutritione deftituitur; hinc fi quædam vafa fecretoria ob hanc expanfionem rupturam patiuntur, ferum exinde extravafatum corrodit & deftruit hunc parietem, qui etiam fæpiffime ab expanfione propria rumpitur, & fic liberæ & a fe invicem feparatæ veficulæ exiftunt, quarum tunica non eft membranofa vel fibrofa, fed ex præcipitatione vifcidi tartarei concreta. Talem originem habuerunt veficulæ iftæ minores, quæ in veficulis majoribus fuerunt repertæ. Serum autem in veficulis majoribus ortum habuit partim à ruptura quorundam vaforum lympham fecernentium, quæ contingebat antequam ex præcipitatione vifcidi tartarei nova tunica mucofa generari poterat, partim à refolutione deftructiva tunicarum parietes naturales horum vaforum conftituentium. Secundus modus originem veficularum & folliculorum majorum concernit, quæ in cavitatibus carnis fcirrhofæ reperiebantur, & fequens eft. Expanfione à lympha ftagnante eum usque in gradum facta, ut vis extendens fluidi à motu cordis & arteriarum proveniens æqualis effet refiftentiæ, quam dabant tunicæ harum glandularum, quietem hancce lymphæ ibi exiftentis præcipitatio partium tartarearum vifcidarum commixtarum fequebatur; hinc vafa hafce glandulas nutrientia plenarie obftruebantur, hinc quoque fubfidentiam patiebantur. Quod ariditatem & debilitatem ipfis conciliavit talem, ut quum ob factum à glandulis vicinis extenfionem cedere deberent, abrumperentur quidem, fed tamen ex iis nullum extravafari poterat ferum, quia vaforum connexorum orificia a dicta præcipitatione partium tartarearum jam erant obftructa. Hinc etiam tunica naturalis in nullam abire potuit deftructionem, hanc ob rationem folliculi vel veficulæ hæ duplici gaudebant tunica, externa erat tunica parietem naturalem glandulæ iftius tunicæ conftituens, interior autem originem debebat vifcido tartareo præcipitato. Ubi autem glandularum in uno eodemque loco non tanta aderat copia, ut vicina vicinam ob extenfionem præternaturaliter ortam de loco ad rupturam ufque movere conaretur, ibi etiam adhuc connexæ reperiuntur cum vafis hæ veficulæ, id quod ut plurimum contingit, fi glandulæ in ipfis vifceribus exiftentes extenduntur & hydatides fiftunt. Patet quoque exinde quod in peritonæo, diaphragmate & pleura femper plurimæ in uno loco exiftant glandulæ.

§. VIII

§. VIII.

In curandis hiſce malis ſpes medicis relinquitur inanis, ſed potius præcavendæ ſunt hydatides quam curandæ. Id habet hydrops aſcites anaſarca præcipui, quod viſceribus illæſis ex toto interdum curari poſſit; hydatides autem nunquam, ob connexionem ulteriorem cum vaſis ſanguiferis & lymphaticis deficientem, quapropter neque medicamenta in illas penetrare neque ſerum ibi ſtagnans & corruptum educi valet. Cum autem rarius contingat, ut hydrops nullam viſcerum læſionem connexam habeat, hinc ut plurimum nulla niſi ad palliativam fuga pateat curam; melioris conditionis ea ſubjecta cenſeo, quæ hydrope ſaccato & hydatidibus, quam quæ aſcite vel anaſarca laborant, in hiſce enim remedium quod hic eſt optimum paracenteſis, ultimum vitæ terminum vix ultra unum vel duos annos protrahere valet, cum in illis malis, ſi ulterior hujus mali progreſſus & ſymptomata mitigentur & arceantur, multos adhuc per annos conſervari vita poſſit. Hiſce enim in caſibus ſerum, quod in hydrope aſcite & anaſarca ob deſtructionem, putredinem & reliqua graviora ſymptomata infert, peculiaribns ſuis folliculis incluſum exiſtit & connexione cum toto corpore deſtituta nullam amplius inducere poteſt noxam. Hanc ob cauſam maximi puto eſſe momenti, curam hancce ſuſcipiendam tam ratione præcautionis hujus mali, quam ratione mitigandorum ſymptomatum & avertendi ulterioris hujus mali progreſſus.

§. IX.

Ut malum hocce avertatur & præcaveatur, eadem remedia Medicus, ſi cauſas quaſdam hydropem efficientes & ex Pathologia ipſi cognitas, adeſſe videt, applicare debet, quæ in curando hydrope aſcite & anaſarca, ubi integritas viſcerum adhuc conſervata eſt. Nam in principio hujus morbi glandulæ extenſæ adhuc vaſis ſanguiferis ſunt connexæ, hinc eadem indicata hic adſunt ac in hydrope nempe 1) extravaſatio lymphæ ulterior impedienda 2) lympha extravaſata evacuanda. Proſunt itaque aperientia, balſamica, roborantia & evacuantia. Inter aperientia ea potiſſimum eligenda, quæ una evacuant tam per diureſin quam alvum, hinc maxime laudanda ſequens mixtura. Nro. 1. ℞. ~ Tartari non rectific. arcan. tartari, TR. ♂is hellebor, aa. ʒj. ~ Sal communi. ✱ci aniſ. aa. ʒß M, D, S. Mixtura aperitiva ſumantur mane hora 11a. & veſpera hora 5. 40. Guttulæ in decoctione ſequenti. Aperiunt quoque & evacuant Decocta, in quibus ut ſpecifica conſideranda parreira brava & radix bryoniæ quapropter Nro. II. ℞. Rad. parreir. brav. ℥ij. trifol. fibr. chin. pimp. alb. bardan. aa. ℥j. bryon ℥ß. Herb. trif. fibr. hepat. nob. meliſſ. aa. mj. Flora arnic. hepat. nob. Summit. abſynth. aa. p. ij. Raſur. lign. ſaſſafr. ℥j. Cubeb.

Cina-

Cinamom. acut. aa. ℨj. C. C. M. D. S. Specierum decocta quarta pars, in 4. menfuris aquæ fervidæ leviter ebulliat, dein frigida, ad fitim bibatur. Poteft etiam aquæ, cerevifia vel primaria vel fecundaria fubftitui. Si febricula & ftatus lixiviofus abfit, infufum ex vino & hifce fpeciebus præparari poteft, & tunc addantur limat. ♂ ℥j. Crem, Tartari ℥ij. Hocce in infufo poft prandium, fumi poffunt gr. xij. ⊖ Sylv. rite præparati. Profunt etiam pulveres blande refolventes balfamici e. g. Nro. III. ℞. Arcan. dupl. cum o°o ⊕. ppt. Sal marini depur. aa. ℥ß. Cinnabaris nativ. ocul. ♋ ppt. aa. ℨj. M. F. Pulv. Nro. XXIV. Sumatur quotidie mane nona hora & poft prandium hora tertiâ dofis una. Ad evacuationem feri obtinendam vefperi fequens pulvis propinari poteft. Nro. IV. ℞. Rhabarb. Crem. tartari aa. ℥ß. Pulv. rad. bryon. ℨj. M. F. Pulv. No. XXIV. D. S. pulvis laxans. Dofis una omni vefpera lectum adeundo fumatur. Ad vires confervandas & tonum reftituendum prodeft fequens Mixtura tonico nervina No. V. ℞. TR. ♀ii ℥j. ⏦ rofar. ℥ß. Ol. cinamom. Balf. vit. Hoffm. aa. gr. x. M. D. S. Mixtura tonico balfamica; fumantur quotidie mane, triginta guttulæ in effufione thée. De Tinctura Antimonii vero notandum quod ifta requiratur præparata juxta modum à Præceptore meo nunquam non deveneranda Dn. D. *Ludolfo in fiegender* Chymie traditum, nam hæc tuto & optimo cum fucceffu adhiberi poteft, licet febris jam lateat lenta. Hacce cura quatuordecim per dies continuata alvus purgari poteft cum ℨvj. ⊖ mirab. Glauber. propinato prius digeftivo nempe ℨß. Cremor. tartari. Deinde eadem laudata cura iterum continuandum, donec omnia fymptomata ceffaverint, & tunc præfervandi caufa, mane Mixtura No. V. & vefperi Mixtura No. I. fingulis diebus fumi poteft.

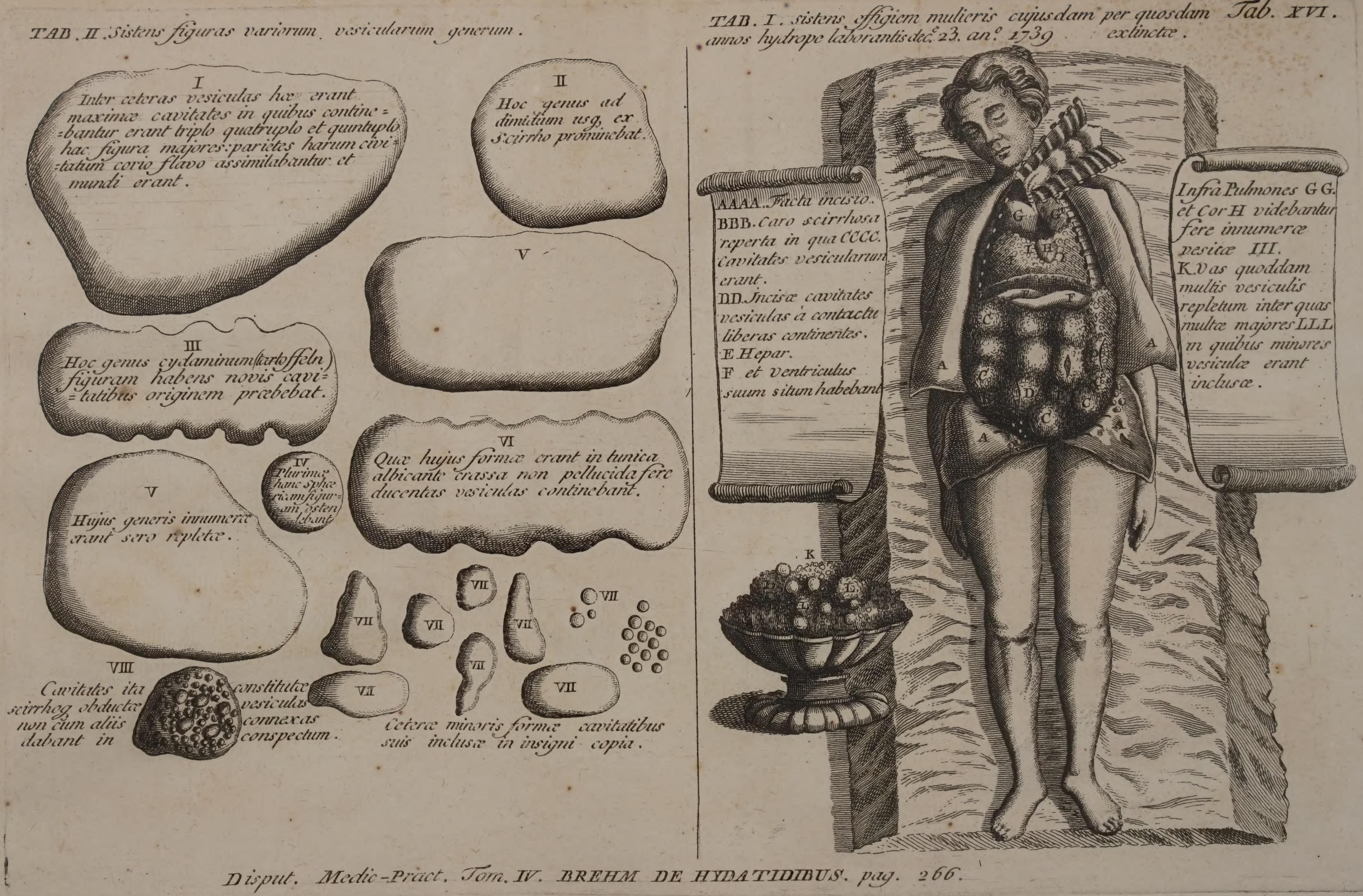
§. X.

Dolendum tamen, quod pauciffimi horum ægrotorum in principio Medici auxilium requirant, hincque optimam curandi occafionem dimittant. Quapropter curæ palliativæ fymptomata mitigare valentis mentionem hic facere non inutile erit. Confiftit ea 1) in impedienda lymphæ extravafatione ulteriori 2) in mitigandis fymptomatibus ab hydatidibus jam ortis dependentibus. Nam extravafatio lymphæ hifce folliculis inclufæ nullo fuperari licet modo, & folliculis integris evacuandis nulla patet via, nifi illis, qui in canali inteftinorum orti fuerunt, id quod tamen raro contingit. Lymphæ extravafatio ulterior prohibetur aperientibus, evacuantibus & balfamicis §o. antecedente recenfitis. Poteft hæc extravafatio ulterior impediri, fi fingulis menfibus per aliquot dies fal. mirabil. Glauberi fumatur, ita ut primo die ℨiij. fecundo ℥ß. tertio ℨv. quarto ℨvj. affumantur & fequentibus diebus eadem dofi iterum defcendatur. Quod attinet mitigationem fymptomatum inter ea potiffimum

 recen-

recenſenda eſt 1) reſpiratio difficilis à reſiſtentia nimia muſculorum abdominis per hoſce folliculos præternaturaliter expanſorum dependens. Ad quam faciliorem reddendam conferunt emollientia & evacuantia. Emolliendi ſcopo inſerviunt ſacculi, cataplasmata & emplaſtra, ut de meliloto, de ſpermate ceti, de galbano. Emolliunt & evacuant ſimul clyſteres emollientes applicati. Ab iiſdem folliculis oriuntur etiam 2) dolores abdominis, tam ob compreſſionem partium internarum quam ob extenſionem præternaturalem muſculorum abdominis, quos dolores quoque laudata mitigant externa atque interna emollientia.

F I N I S.

TAB. II. Sistens figuras variorum vesicularum generum.
I
Inter ceteras vesiculas hae erant maximae cavitates in quibus contine=bantur erant triplo quatruplo et quintuplo hac figura majores: parietes harum cavi=tatum corio flavo assimilabantur et mundi erant.
II
Hoc genus ad dimidium usq, ex Scirrho prominebat.
III
Hoc genus cydaminum (tartoffeln) figuram habens novis cavi=tatibus originem praebebat.
IV
Plurimae hanc sphaericam figuram ostendebant.
V
V
Hujus generis innumerae erant sero repletae.
VI
Quae hujus formae erant in tunica albicante crassa non pellucida fere ducentas vesiculas continebant.
VII
VIII
Cavitates ita scirrho obductae non cum aliis dabant in constitutae vesiculas connexas conspectum.
Ceterae minoris formae cavitatibus suis inclusae in insigni copia.
TAB. I. sistens effigiem mulieris cujusdam per quosdam annos hydrope laborantis dec. 23. an. 1739 extinctae.
Tab. XVI.
AAAA. Facta incisio.
BBB. Caro scirrhosa reperta in qua CCCC. Cavitates vesicularum erant.
DD. Incisae cavitates vesiculas à contactu liberas continentes.
E Hepar.
F et Ventriculus suum situm habebant
Infra Pulmones GG. et Cor H videbantur fere innumerae vesicae III.
K. Vas quoddam multis vesiculis repletum inter quas multae majores LLL in quibus minores vesiculae erant inclusae.
Disput. Medic-Pract. Tom. IV. BREHM DE HYDATIDIBUS. pag. 266.

CXXII.

J. CHRISTOPHORI POHL,

DE

HYDROPE SACCATO

EX HYDATIDIBUS.

Lipsiæ 21. April. 1747.

ANatome aliis ſcientiis ad medicinam ſpectantibus palmam eo potiſſimum nomine præripit, quod, quæ tenebris interdum ſunt obvoluta, intuſque in corporibus latent, morbi mortiſque cauſas manifeſtet, &, quæ morbo potiſſimum afflictæ fuerunt, partes detegat; quo factum eſt, ut ſcientia medica ex viſcerum perluſtratione majus quotidie nacta ſit incrementum. Hæc diſciplina nos ex defunctis docet, quæ viventibus utilia eſſe poterunt; hac arte efficitur, ut ad demonſtrationis plenam lucem aliquando devenire medicis poſſe certa ſit fiducia, ſi omnes, quas habent, ſingulari morbo defunctorum cadavera perluſtrandi, occaſiones, haud prætermiſerint. Singulis enim, qui artem vel docent, vel faciunt, dictum eſt, quod Hippocratem inter enunciata habuiſſe legimus: nihil in medicina perinde, atque verum, eſſe admittendum, præterquam, quod experientia per ſenſus externos confirmaverit (*a*). Sane uſum haud ſpernendum ſectiones cadaverum ſingulari mortis genere extinctorum nobis afferunt. Quamvis enim, quod morbos attinet, fixam in humoribus radicem habentes, parum eſt, quod diſſecto cadavere conſpicitur, vel diſcitur; attamen ſi ad partium ſolidarum morbos animum advertas, anatome nobis ſæpe poſt fata hominis veram morbi cauſam declarat, dum nobis curioſiſſime morbo deſtructorum aliove modo immutatorum viſcerum formas offert, cauſaſque manifeſtat, quas nulla ars unquam expugnare poterat. In unico, eoque certe rariſſimo caſu, qui mihi non ita pridem obtigit, pedem figo. Scilicet nupero die VIII. Martii, currentis anni, mihi ſubnata eſt occaſio, inferioris conditionis fœminam, XXVI. annum ætatis ſuæ agentem, trium liberorum matrem, quorum ultimum adhuc utero geſtabat, cultro anatomico poſt fata ſubjiciendi. Fuerat, cum viveret, fœmina ſummis anxietatibus præcordiorum oppreſſa, ſpiritum difficulter traxerat, nullis tamen doloribus vehementer divexata fuit. Sexto ante mortem menſe conceperat, fœtumque nutrivit ſufficienter, quem ſextimeſtrem in ejus utero reperi. Præcox fuit mali incrementum, & ſubito toto ventre intumuit. Abdomen defunctæ externe maxime intumeſcebat, ut ambitu ſuo tertiam ulnam noſtratem excederet, ſupra umbilicum, potiſſimum verſus thoracem protuberare & acuminari ventrem deprehendi ut vel cutis in ſuperficie præ nimia extenſione gliſceret. Aperto abdomine, copioſe ſerum, materia purulenta mixtum, maximo cum fœtore promanabat. Supra regionem umbilicalem verſus cartilaginem xiphoideam, incidenda fuit cavitas quædam & veluti alterum quod-

(*a*) *Vid. Deleboe Sylvii Diſputat. medic.* §. 12. *& ſq. & ejuſdem Libr. de Idea praxeos medicæ cap.* 27.

dam abdomen. Offendebamus enim faccum, qui latitudine ulnam duosque pollices, longitudine ulnæ femiffem trefque pollices æquabat. Scilicet diaphragma inter lamellam a peritonæo ortam partemque mufculofam, eam, quæ utrinque intercedit, texturam cellulofam fenfim dilatatam habuit validiffime, ut, quo magis lamina peritonæi verfus abdomen defcenderet, eo plus diaphragmatis mufculus major & fuperior verfus thoracis cavitatem retrocederet; quare & thoracis & abdominis vifcera ab enormi ifthoc tumore faccato e fitu naturali receflerunt infigniter: nam neque ventriculus, neque inteftina in confpectum prodire valebant, quin tam in parte fuperiori, quam circa latera, ab hoc facco tegebantur. Sectione longitudinali ufque ad cartilaginem xiphoideam continuata, ex cavitate hujus utriculi hydatides, ne jufto plus dicam, uti videbatur, numero fere bis centum, variæ magnitudinis, (*vid. figura Lit. A.*) & inter eas duæ magnitudine pugni majoris viri, hinc aliæ magnitudine ovi anferini, gallinacei, columbini, juglandis, vel nucis avellanæ forma, pifique majoris, maximo cum impetu fero extravafato & materia purulenta mixtæ, cum fœtore vix tolerabili, emanabant. Majores, mediæ, minores, minimæ, figura gaudebant ea, quæ ovis familiaris eft. Quas quidem hydatides effe, nullum fuperfuit dubium; illud tamen admirabile vifum eft, ex tot tantifque ampullis, proxima vicinia fefe attingentibus, ne unam quidem cum altera concreviffe, nec a communi quodam petiolo plures pependiffe, fed omnes fuiffe feparatas, fingulafque fluctuaffe liberas. Eadem fuit omnium textura, ex membranis fphæram effingentibus, abfque indicio reptantium per eas vafculorum. Pelliculæ five membranæ, liquorem ferofum in fe continentes, veficulafque aquofas conftituentes, dividi poterant in membranam aliquam fuperiorem, aliamque inferiorem. Interftitiis harum membranarum contextus cellulofus, qui mediante aëre inflato in confpectum veniebat, intererat: membrana autem fuperior, aliqua ex parte craffior inferiore, in novam lamellam fuperiorem & inferiorem dividebatur. Ab humore intus contento turgefcentes omnes, pelluciditate gaudebant, fimili illi, quam ova pennatorum abortiva habere folent; more laciniarum, membranæ exterioris fquamulæ (*vid. fig. Lit. B.*) diftinguebantur. Veficulis iftis corpufcula lutea (*conf. fig. Lit. C.*) quamplurima intererant, colorem vitelli ovorum referentes, quæ res, aniculas, quæ fectioni adftabant, ut fe ova genuina videre crederent, fabulamque urbe fpargerent, induxit. Diffectis tunicis, quæ bullam coercent, humor ferofus pellucidufque effluebat, parum glutinofus, qui tamen, coctione cum aqua fervente inftituta, haud concrefcebat, uti albumen, cum quo aliquam fimilitudinem alebat, coctura infpiffari folet. Cum coquerentur veficulæ, quædam iftarum penitus diffluebant, pauciores, eæque tenaciores, partim natabant, partim fundum vafis petebant, nulla tamen in coagulum indurata fuit. Pelliculæ autem five membranæ,

veficulas

veſiculas aquoſas formantes, ferventes, craſſiores reddebantur; elaſticitatemque majorem nanciſcebantur; liquor, intus contentus, ſyrupo violarum viridiuſculum colorem dedit, quo experimento compertum fuit, illum ad indolem alcalinam vergere. Inſtitutis porro experimentis, neque cum ſpiritibus alcohol, neque cum aceto deſtillato, neque cum liquore alkalino per deliquium facto, ulla oriebatur efferveſcentia; cum ſpiritu autem rectificatiſſimo partes quædam de fluido, quod ampullis inerat, in coagulum converſæ, fundum vitri petebant. Evaporatione inſtituta mox in ſubſtantiam mucilaginoſam coaleſcebat fluidum, ut particularum mucilaginoſarum plus, quam ſeri, ineſſe abinde cognoſcerem. Ut autem res clarior evaderet, ex quibuſnam particulis conſtitutivis pelliculæ ſive membranulæ iſtius partes componerentur, ſequentia experimenta a me fuerunt inſtituta. Et primo quidem cum ſpiritu ſalis ammoniaci, ex calce viva parato, nihil immutatum fuiſſe percepi. Spiritus autem vitrioli, præterlapſo aliquot horarum ſpatio, & digeſtione leniori inſtituta, eaſdem pelliculas in liquorem mucaginoſum, qui colorem cæruleum referebat, permutavit. Cum lixivio ſalis tartari molliores quidem reddebantur membranulæ, neque tamen in liquamen abibant. Cum ſpiritu vini rectificatiſſimo inſtituta digeſtione, primo quidem immutabiles manebant membranulæ; deinde vero, ſuperaffuſa aqua fontana, eademque evaporationi expoſita, ſubſtantia glutini ſimilis in conſpectum veniebat, tandemque de novo ſuperaddita aqua ſimplici, & guttulis olei tartari per deliquium adſperſis, liquor ſaponaceus effectus fuit. Ex iſtis omnibus intellexiſſe me arbitror, & involucra, & humores iisdem contentos, de natura animali, licet putredini iſtorum morborum origines tribuendæ ſint, nihil receſſiſſe, & alcalinam indolem conſtanter ſervaſſe. Digna autem obſervatu res viſa eſt, ipſius utris, qui tantam hydatidum molem contineret, naturam inveſtigaſſe. Nihil ſane fuit ille aliud, quam abſceſſus omnium maximus, qui ſeſe intra celluloſam diaphragmatis ſubſtantiam effinxerat. De ulcere tamen illud habuit, quod internæ ejus oræ callo duro inducerentur; ad latitudinem atque longitudinem quatuor digitorum tranſverſorum partes internæ calloſæ erant, ſinubus excavatæ, quibus materia purulenta magna copia inhærebat, non ſola equidem, quin ſero hydropico mixta, quo utroque humore heterogeneo ſenſim aucto tumor verſus thoracem vehementer increvit, cavitatem thoracis preſſit, illamque naturali ſtatu multo arctiorem effecit; pulmones tamen obſervabantur integri, uti ſubſtantia hepatis lieniſque adhuc ſalva erat. Omentum autem contractum valde, luridoque colore infectum fuit. In latere enim dextro circa coſtas ſpurias muſculoſque abdominales illius lateris abſceſſus verſus exteriora inclinabat, & procul dubio materia purulenta ſerumque exitum hac parte quæſiverat, erant enim muſculi jam aliqua parte exeſi, ut digitis cederent. Obtinere a me non poſſum, ut reticeam,

quid

quid circa uterum evenerit, quamvis illa res cum ftatu fœminæ morbofo nihil commune habeat. Erat enim, uti omnes abdominis partes, ita & uterus ab omni vitio liber, nec multum quidem feri hydropici mediæ huic cavitati inexiftebat; quare vifceribus naturalibus vitalibufque, præter unum diaphragma, falvis, potuit in fœmina, anxiam cæteroquin vitam vivente, tamen feliciter fuccrefcere embryo, & ad XXIV. ufque feptimanam enutriri. Habuimus uterum valde extenfum, & de fœtu quidpiam fufpicati fumus. Nec fpes nos fefellit: vidimus enim embryonem fuis inclufum membranis, chorioque incifo fœtum, amnii humoribus circumfufum, fere fex menfes utero innutritum, jucundo fpectaculo intuiti fumus. Membrana chorii embryonem amnii liquoribus immerfum continens, fubftantiæ uteri inhærebat. Placenta, uti primis menfibus folet, firmiter circa fundum uteri adfixa videbatur. Venit mihi tunc in mentem, difpicere, quid *Ruyfchium* (*b*) inducere potuerit, ut mufculum orbicularem in fundo uteri quæreret, vidique fibras equidem carneas, aft a fubftantia uteri haud diverfas.

Ex relatione mariti defunctæ percepimus, ipfum ante hos feptem annos infantem in lucem edidiffe fatis fanum atque robuftum; exclufo autem partu, non ex voto omnem intumefcentiam abdominis tunc ceffiffe, fed quandam femper circa regionem umbilicalem eminentiam ab illo tempore fuperfuiffe, peperiffe tamen illam altera vice; menfe autem Januarii fuperioris anni, abdomen fenfim fenfimque intumuiffe, & fingulis fere menfibus magis magifque extendi cœpiffe, fimulque doloribus imi ventris præter omnem opinionem fæpiffime correptam fuiffe defunctam, ut multi ab initio menfis Januarii anni fuperioris jamjam fœminam effe gravidam exiftimaverint, quæ autem graviditas, uti ex eventu & ex defcriptione morbi & fectione patet, non nifi multo poft illam intumefcentiam confecuta eft. Ultimis menfibus ante obitum, defuncta, increbefcente malo afthmate oppreffa, neque alterutri lateri, neque dorfo, incumbere potuit, a quo corporis fitu fe in præfentaneum fuffocationis periculum induci conquefta eft. Sane res eo devenit, ut quatuordecim dies ante obitum fomnum capere in lecto nequiverit; fummis itaque anxietatibus obruta & tandem fuffocatione fuit extincta. Patet ergo ex præfentis hydropis faccati, quo fœmina ifta laboravit, hiftoria quorundam morborum graviorum primordia non femper maximi effe momenti, nec nifi progreffu temporis tragœdiam fuam illos ludere. Lento certe incremento omnes tumores tunicati procedunt, in quorum claffe hæc, qua fœmina laboravit, ægritudo etiam collocanda eft. Tumores potiffimum ferofi folliculis inclufi non præcocius increfcunt, ut ab initio omnia levioris momenti effe videantur, donec longe graviffima fymptomata fucceffu temporis enafcantur.

Solent

(*b*) *Fredericus Ruyfchius Adv. X. Dec. II.*

Solent iſtos tumores a ſero folliculis incluſo ortos hydropem ſaccatum appellare practici, nomine rem explicante. Scilicet non in cavo abdominis, uti aſcitici habent, aqua increſcit, ſed alicubi, inter peritonæum muſculoſque vicinos, in illa, quæ vulgo peritonæi duplicatura dicitur, textura celluloſa, humor morboſus congeritur. Hujus eventus varii ſunt modi. Aut enim, qui anaſarca vel aſcite laborant, a communi quadam cauſa, & intercutem & abdominalem & cyſticum aliquem tumorem eodem tempore contrahunt, aut ſano cæteroquin corpore, alicubi cellula adipoſa una altera vel plures, in peculiarem concamerationem coaleſcentes, ab arteriis adipoſis lymphaticiſque ruptis, congeſtione aquoſa facta, diſtenduntur. Valde autem vereor, ne ſaccus ille fœminæ noſtræ non tam ſerum hydropicum, quam pus, continuiſſe videatur. Quamvis enim aquæ aſciticæ poſt fata etiam fœtidiſſimos odores ſpargant, pus tamen his intereſſe nunquam videmus, uti in præſenti caſu eſt; quare ſicuti novi ſubinde morbi, vel illi certe valde mixti, in corporibus excitantur, ita hoc quidem phænomenon morboſum de triplici morbo aliquid habere videtur. Ratione enim puris contenti haud dubitanter pro empyemate abdominis haberi poteſt, ſiquidem empyema vi vocis folliculum materia purulenta farctum ſignificat, nec uni thoraci ille morbus addictus eſt; aſt ratione intermixti ſeri de hydrope aliquid tenebit; hinc hydatidum nidus haud incompetenter appellari poterit. Puros hydropes ſaccatos haud novos eſſe, obſervatores loquuntur, celeberrimique auctores medici exempla producunt, utpote cum *Sennertus* (*c*) de hydromphalo aut de hydrope inter peritonæi duplicaturam, *Horſtius* (*d*) de hydrope omenti inter duas illius lamellas, marſupii veluti in modum formatas, *Hildanus* (*e*) de hydrope uteri tubæque fallopianæ; *Hoffmannus* (*f*) de pulmonum hydrope egerint. Ab iſtis omnibus haud leviter diſcrepat hydrops noſter ſaccatus diaphragmatis, ab hydatidibus excitatus. Eo autem rariorem hunc noſtrum affectum hydropico-apoſtematoidem eſſe puto, quo ſolidiori magis corporis muſculo fuit ingenitus. Diaphragma enim eſſe partem corporis noſtri muſculoſam, robuſtam, abdomen a thorace diſtinguentem, vel tyronibus artis ſalutaris, maxime anatomes, non poterit eſſe ignotum, cujus duo ſuperiores & majores ventres, uti pauca pinguedine

(*c*) *Libr. III. Med. Pr. c.* 17. *Stalpart van der Wiel obſerv. rar. medicar. anat. chirug. cap.* 2. *Obſerv.* 28. *Mangeti Bibl. med. pr. libr. VIII. p.* 970. *Joh. van Meckren obſerv. chir. cap.* 52.

(*d*) *In Oper. medic. Tom. II. L. II. Obſ.* 4.

(*e*) *Vid. ejus obſerv.* 56. 62. *Obſerv.* 305. *D. II. A.* 5. *Obſerv.* 67.

(*f*) *Videantur acta phyſico-medica acad. N. C. Anni* 1727. *obſerv. CCXIII.*

dine intertexti ſunt, ita illi juxta circulum tendineum omni celluloſo contextu prorſus carent, conſentiente celeberrimo *Hallero* (*g*). Nihilo ſecius ſenſim increſcens humoris copia, tendinea ſtrata in hoc caſu ſeparavit illiſque interfluxit, &, quæ a peritonæo abſcedit, laminam magno hiatu diviſit. In hac enim duplicatura, peritonæum & partem diaphragmatis muſculoſam intercedente, ſeparatio humoris ſeroſi in cadavere antea deſcripto ortum duxerat, unde poſtea ejuſmodi ſacculus, qualem hiſtoria ſupra data propoſuit, ſe formavit, maximam abdominis thoraciſque partem occupans. Quam ob cauſam etiam viſcera abdominis in anguſtius ſpatium compreſſa, & cutaneæ muſculorumque abdominis partes ultra modum extenſæ conſpiciebantur, itidemque thoracis contenta, cor & pulmones, in motu ſuo impediti fuerunt, quo minus munere ſuo fungi potuerint.

Aſt qualis hydatidum in hoc ſacco genitorum origo fuerit, nunc diſpiciendum erit. Quemadmodum in omnibus corporis noſtri partibus obvia ſunt vaſa lymphatica, ita illis nec diaphragma caret. Et teſtante *Nuckio* (*h*) uti maxima in quantitate vaſa lymphatica paſſim ex thorace verſus venas jugulares properant, ita, quod planum diaphragmatis abdominale concernit, analogiæ anatomicæ conſentaneum eſt, ea ſuper hepar in ciſternam lumbarem deferri. Aſt ſi de ortu hydatidum cogitare velis, aliter de illis ſentire non potes, quam, ſicuti aneuriſma arteriarum, varix venarum, ita hydatides eſſe vaſorum lymphaticorum ſobolem. Uti enim vaſa lymphatica nodulis celluloſis diſtincta ſunt, ita ex uno vaſe facile plurimi diſtincti globuli fieri poterunt. Ex horum etiam vaſorum nimia dilatatione ac ruptura in interſtitiis harum lamellarum peritonæi atque partis muſculoſæ diaphragmatis, in præſenti caſu, progreſſu temporis, ejuſmodi quantitas ſeri extravaſati, & quidem ultra quatuor menſuras ſolummodo in hujus utris cavitate, excepto abdominis ſpatio, ſe accumulaverat, a quo humido ille hydatidum numerus, quantum ſupra denotavimus, augmenti ſui materiam accepit. Numerum ejuſmodi hydatidum non levem ſub titulo hydropis ovarii deſcribit, & inſuper virginis ex hydrope aſcitica defunctæ meminit celeberr. *Ruyſchius*, in cujus abdomine veſiculæ innumerabiles, humore tenaci & glutinoſo repletæ, fuerint deprehenſæ, quarum nonnullæ pugni minoris, aliæ nucis juglandis, vel avellanæ, magnitudinem, uti in noſtro caſu, æquaverint. Sunt tamen etiam, qui ratione denominationis in aliam abeunt ſententiam, &, illos tumores hydropis nomine minime inſigniri

(*g*) *In tractatu de diaphragmate; elegantes diaphragmatis figuras vid. in Cowperi nova Myotomia Tab.* 34. & 35.

(*h*) *In adenographia pag.* 142.

ſigniri poſſe, (*i*) opinantur, ſed veſiculas illas, ſero repletas, pro veris debere hydatidibus haberi, easque hydropem non poſſe conſtituere, quamvis ſerum pelliculis incluſum præ ſe ferant. In cujuſcunque vero partis interſtitiis iſtiuſmodi veſiculæ aquoſæ formentur, raro ſolas invenimus easdem, ſed hydropici quid ſemper concurrit, & in mediis aquis iſtæ pelliculæ fluctuant, uti de hydrope ſaccato ex inſtituto commentatus eſt *Mercklinus* (*k*), qui exemplis matris aliorumque ex hydrope ſaccato mortuorum ipſum morbum illuſtrat, & harum veſicularum, inſigni colluvie ſeroſo repletarum, inque abdomine inventarum, mentionem injicit, easque a vaſis lymphaticis ortum duxiſſe putat. *Hic ichor*, ait, *interveniente vaporatione per calorem improportionatum in veſiculam attollitur, relicta in ea aliqua illius portione, quæ hac ratione tenuiſſimo membranaceo folliculo obducitur, idque ex neceſſitate materiæ, ſimili propemodum modo, quo ex ſaponata aliqua inſufflatione, per fiſtulam ſtramineam facta, bulla exſurgit.* Nec eorum reprobanda eſt ſententia, qui putant, hydatides ab humoribus intus contentis expandi, ut ſaccum tantæ amplitudinis ſenſim implere & hydropem aſcitico-veſicularem efficere poſſint; quod largiendum omnino erit, ſiquidem hydatides ſerie quadam connexæ vaſiſque adducentibus inſtructæ fuerint, aſt, niſi a reſorpto in ſe humore, cui innatabant, noſtræ ſolitariæ hydatides auctæ fuerunt, unde profecerint, haud video.

In more habent hydatides, inter cellulas pinguedinis naſci, uti grandines, quo morbo ſues copioſum adipem gerentes ſæpe laborant, id docent. Ejuſmodi in pinguedine humana enutritas hydatides enarrat, ſimulque de hydrope ſaccato memorabile refert exemplum Dn. D. *Alexander Camerarius* (*l*), ubi de obſtetrice aliqua in vicino pago, quadragenaria, paupercula, jamque decem liberorum matre, refert, quod illa tamdiu gravidam ſeſe reputaverit, donec præterlapſo pariendi tempore immota manſiſſet, quin in dies increverit, abdominis moles, tabeſcente interim & in ſtatum mere ſceletiformem redacto reliquo corpore, quo poſt ejus fata cultro anatomico ſubjecto, varia atque curioſa viſu in conſpectum prodierunt. Nimirum abdomen ambitu ſuo æquaſſe duas ulnas: propendiſſe quidem & inclinaſſe magis in dextrum latus, in ſiniſtro tamen latere, infra umbilicum verſus pubem, protuberaſſe & acuminatum fuiſſe; ubi etiam mollius ad tactum extitiſſet, ut fovea digitis potuiſſet imprimi, cum in reliquo tractu tenſum ac durum fuiſſet,

 digi-

(*i*) *Schorkopff in Diſſertatione de Hydrope Ovarii Muliebr. Baſil.* 1685. *habit.*

(*k*) *In Diſſert. de Hydrope ſaccato, habita Altorfi die VIII. April. Anno* 1695.

(*l*) *Confer. Acta Phyſico-Medica Academiæ Cæſareæ N. C. Anni MDCCXXVIII. Obſerv. CLX.*

mutata, & in tantam aliquando molem aucta, ut infantis caput non raro superasse viderim. Et in alio loco (*r*) idem *Ruyschius* vasorum sanguiferorum extremitates, mucoso humore explicatas, hydatidum naturam induere affirmat. Cui etiam consentit B. *Schacherus* (*s*), adhuc post cineres multis nominibus mihi devenerandus: *Hydatides*, inquiens, *quæ ovario observatæ fuere, ovulis non inepte accensentur, utpote quarum lympha non tenuis erat & fluida, sed igne in substantiam pinguem eamque copiosam & solidam facile condensabantur.*

In contrariam autem abit sententiam Clar. *Brendelius*, hydatidum primordia ab ovulis deducenda non esse, afferens, idque potissimum discriminis observans, quod ovuli lympha igne in coagulum albuminis instar abire soleat; quod tamen de hydatidum liquore minime concedere valemus. Porro celeberrimus *Boerhaavius* (*t*), ubique locorum corporis nostri glandulas defendens, hydatidum originem a glandulis deducit; quare nec ego a veritatis tramite aberrare videbor, si hydatidum in defunctæ meæ abdomine repertarum origines cum jamjam laudato *Ruyschio* (*v*) ad lymphaticorum vasorum fontes, glandulas, retulero, quarum plures etiam visum effugientes in omni adipe, adeoque & in contextu diaphragmatis, musculum a membranis dissepiente, sedent; quo fieri aliter haud potuit, quam ut ex congerie (*w*) hydatidum multarum, uni sacco simul inclusarum, hydrops empyico-hydaticus evaserit. In causis autem hydatidum indagandis, cum sæpe plus opinionis sit, quam veritatis; lentorem humorum accusandum esse existimaverim. In hoc casu meo corpus cacheсticum fuisse, extra omne est dubium. Æquilibrium tamen inter partes solidas atque fluidas ablatum simul accusandum est: hoc enim modo fit, ut vas ab humore suo superari atque extendi se patiatur, dum minus firmiter resistit; hinc in vasis, licet minimis, progressu temporis, excitari possunt ampullæ capacissimæ. Ast cur diaphragmati potissimum ingenita fuerit tanta hydatidum copia, obscurum omnino est. Fassus est maritus, a puerperio laborioso tragœdiam hanc ludi cœpisse. Quare sine dubio nixus ad partum, qui diaphragmatis potissimum actione instruitur, effecit, ut fibræ quædam septi, uti conatus ad partum hoc organum vehementer urgent, divulsæ, transitum sanguinis per istam partem impediverint; unde totum malum suam sine dubio originem traxit. Fieri etiam interdum

(*r*) *Vid. thes. Anat.* 6. *Expl. tabul.* 5. *f.* 3. 4. 5. 6.

(*s*) *In dissertatione inaugurali de Virgine ascitica post paracentesin purpura maligna exstincta, Lipsiæ* 1725. *die IV. Jul. habita.*

(*t*) *In epist. anat. ad celeberr. Ruyschium de fabrica glandular. pag* 40.

(*v*) *L. c. Observ.* 27. *pag.* 33.

(*w*) Legi merentur *Gerardi van Swieten Commentaria in Hermanni Boerhaave aphorismos de cognoscendis & curandis morbis Tom. I. de obstructione pag.* 165. *Edit. secunda. Lugduni Batavorum MDCCXLV. edit.*

A. Hydatides variæ magnitudinis.
B. Laciniæ hydatidibus adhærentes.
C. Corpuscula lutea circa hydatides occurrentia.

dum solet, ut morbosæ ad viscera metastases variis abscessibus ansam suppeditent. Sic fiunt pulmonum hepatisve vel mesenterii abscessus, suppressa morborum legitima crisi, suffocatis maxime febribus intermittentibus, retropulsa scabie. Nostra, uti sordide misereque vixit, ita in morbis, qui illi evenerunt, corpus negligentius habuit, potuitque illi mala materies ad interiora conversa fuisse.

Verum, quid de corporibus luteis, hydatidibus admixtis, sentiendum sit, breviter exponendum est. Pinguedinem esse, nemo negaverit, quæ successu temporis in similes ampullas convertenda erat. Aëre enim in ejusmodi portionem inflato, massula in tumorem subito efferri cœpit. Est autem in diaphragmatis cum transversis abdominis musculis confinio haud levis pinguedinis quantitas, quæ ab initio in steatomata elevari haud dubitanter cœpit; hinc, in saniem diffluxit, quæ juxta leges putrefactionis expansiva virtute ampullas producere potuit. Putredinem sane in hoc casu concurrere, insignis, non qualis de cadavere, sed qualis de turpi abscessu halat, fœtor docuit. Aerem tamen aliquem istas ampullas elevasse, qualis ex putredine nasci solet, haud putarem, cum ampullæ istæ omnes in aqua vel spiritu fundum petant, omnique proinde aëre destitui merito putentur. Jam quilibet secum reputare poterit, quantas afflictiones miserrima, ex quo illi diaphragma in utriculum ejusmodi expandi cœpit, maxime tunc, quando ad ἀκμὴν malum pervenerat, sustinuerit. Orthopnœam ac asthma ab hydatidibus, inter tunicas septi nascentibus, oriri debere, quilibet perspicit, quandoquidem ad horizontem cum costis spuriis pervenire diaphragma non potuit, quapropter inspirationis negotium fœminæ omnino fuit impeditum, pulmonibus in arcto semper spatio conclusis & aërem sufficienter haud admittentibus, quo tandem, folle aëreo haud sufficienter expanso, circuitus sanguinis per pulmones vacillare, totiusque vitæ negotium, quod in circuitu sanguinis atque humorum consistit, everti cœpit. Enimvero nulla sunt indicia, quæ, tumorem abdominis ab hydatidibus, hydrope saccato contentis, ortum esse, diserte innuant. Neque, si medicus hydatidum præsentiam etiam cognovisset, ulla solvendo morbo medicina par esse potuit, nisi forte, ut natura jam istud negotium peragendum suscepe- rat, abscessuum more, quorum plures, musculos abdominales ac integumenta communia perterebrant, spontaneus ad externa effluxus supervenisset. Quis enim ausus fuisset, gravidam, uti habebatur a marito, acu triquetra pertundere, & quo signo constitisset de loco perfodiendo? Quamvis enim juxta *Celsum* satius sit, anceps, quam nullum, experiri remedium, tamen nec temeraria capienda sunt consilia, ne occidisse videamur, quos servare haud poteramus.

FINIS.

JACOB

CXXIII.

JACOB. CHRISTOPH. SCHEFFLER

ET

CHRISTIANI JACOBI,

HISTORIA

HYDROPIS SACCATI.

Altorf 13 Junii 1724.

PRÆFATIO.

EXhibemus Tibi *L. B. historiam* hydropis faccati, *in fœmina rustica haud ita pridem observati, & ob stupendam molem suam oppido digni consideratione, quem ordinis & brevitatis pari studio pro viribus nunc explicare conabimur: non quidem eo animo, ut prorsus inaudita Tibi enarremus, sed quoniam nobis illi sectioni interesse licuit, & à* Gratiosissima Facultate Medica *benigne concessum est, materiam quandam in publica cathedra defendere, non inconsultum duximus, rarissimæ contemplationis casum illum describere, brevique commentariolo illustrare.* Te *autem quam humanissime rogatum volumus, si quid fortasse in tractatione hac non satis accurate propositum aut elimatum deprehenderis, id benevole condonare & levidense hoc studii nostri specimen æqui bonique consulere velis.*

OBSERVATIO.

DIe 10 Novembr. A. 1723, in pago Schwand, tribus circiter milliaribus Altorffio distante, mulier quadraginta octo annos nata, diuturno gravique morbo confecta, ad explorandum, quæ corpori præter naturam inhærerent, anatomico cultro subjecta est. Statim vero apparens vastissima moles abdominis spectatores omnes in admirationem traduxit; superabat enim novem pedes mechanicos in circumferentia & quinque a scrobiculo cordis usque ad montem veneris. Reliquus corporis habitus externus erat, qualis esse solet tabe aut hectica febre consumptorum, adstante D. D. Ammon Physico ordinario Schwobacensi, nobis, aliisque præsentibus sectio peragebatur a balneatore illius loci, qui cum in cavitatem abdominis vix novacula sua penetrasset, rivum quasi proritavit seri lenti & viscosi atro-rubentis, sine fœtore tamen; vasta quantitas illius humoris, quæ duas amphoras ferme æquabat, non permittebat statim conspicere latentia viscera: evacuato postmodum omni sero, *saccus* à peritonæo ortus & intestina occultans visui primum se subjiciebat, cui in dextro latere prope cristam ossis ilei adnatum erat *steatoma* quinque libras & dimidiam pendens. Separata illa membrana sacciformi præter uterum vesicam ac renes nulla conspiciebantur vel intestina, vel alia viscera in sede & loco naturali, sed omnia sursum, thoracem versus, compulsa delitescebant, hincque diaphragma ita premebant, ut pulmonibus tantum aëris, quantum ad vitam sustentandam mulier necesse habebat, ægerrime haurire licuerit, & nos propterea facile fidem habere potuerimus illorum relationibus, qui ante extrema fata ipsi adfuerant;

ejusque querelas de summis angustiis, suffocationem minitantibus, audiverant. Nec sedere, nec jacere per satis longum temporis spatium misera potuerat præcipuam experta requiem, si nixa genubus prægravantis corporis molem sustentasset.

EXEGESIS.

§. I.

Hydropem *saccatum*, sive *ascitem in sacco*, descripturis opus est, ut recepti moris & ordinis observandi causa originem & etymon hujus vocabuli præmittamus. Derivatur autem *hydrops* à græco ὕδωρ aqua, & ὤψ facies, quasi illo affecti aquosa & pallida facie abundantem intus serosam colluviem oculis illico objicerent; *saccatus* vero dicitur a peculiari sacco, cui inclusa est aqua, quæ abdomen ita intumescere facit. Ascites autem originem debet græco nomini ἀσκὸς uter, *ein Schlauch*, quasi uter aqua repletus; germanice *die Wassersucht*.

§. II.

Ad synonymiam quod attinet, multa quidem apud veteres occurrunt usitata nomina, sed ascitem in genere potissimum concernentia, & ad nostrum casum non æque spectantia; veteres enim nullam, quantum quidem nobis constat, mentionem de *hydrope saccato* fecere: Primum, qui observaverit ac designaverit hunc affectum, deprehendimus *B. G. A. Mercklinum*, qui Miscell. Nat. Cur. Decur. II. A. I. observationem luculentam isto titulo inseruit Num. 183. quem postmodum alii autores medici secuti sunt.

§. III.

Huncce affectum ergo definimus, quod sit *tumor abdominis præternaturalis ab humore quodam seroso ac lento intra duplicaturam peritonæi extravasato proveniens*; quæ duplicatura peculiarem illam cystidem format, sive affectus oriatur à viscere quodam, sive in peritonæo ipso. Plerique autores *saccum hunc membranaceum* solummodo describunt, sine recensione, unde membrana illa proveniat vel generetur, excepto Clariss. *Nuckio* qui in *Adenographia sua curiosa* accuratissime illud proposuit. Hac itaque definitione alias species hydropis exclusas esse volumus, licet adhuc duæ dentur *universales* dictæ, *anasarca* & *tympanites*, imo adhuc plures *particulares*, tam in abdomine quam aliis partibus; illas vero, quia

quia noſtri inſtituti non eſt, & jam ſatis ſuperque actum de iiſdem ab aliis autoribus, hic non recenſebimus.

§. IV.

Abdomen unice quaſi affectum eſſe hoc morbo dicimus, *cauſam proximam* conſtituente humore ſeroſo ac gelatinoſo intra duplicaturam peritonæi extravaſato, quæ ſenſim ac continuo affluxu adeo expanſa fuit atque ſic particulari ſacco incluſam congeſtam materiam ſervavit. *Saccum* illum à peritonæo oriri extra dubium eſſe poſitum videtur. Probat enim hoc aſſertum multitudo vaſorum lymphaticorum ejuſdem, demonſtrante laudato *Nuckio* (*a*), deinde quoniam circumvolutio contegit omnia abdominis viſcera; denique probabile idem reddit aptitudo ejus membranæ ad diſtendendum, præcipue in ſexu ſequiori, ob craſſitiem fibrarum, ut Clariſſ. *Verheyen* obſervavit (*b*) & in noſtra ægra ad occulum apparebat.

§. V.

Cauſam illam *propinquiorem* excitarunt variæ ſtagnationes à vitioſis humoribus ortæ, cujuſmodi præprimis eveniſſe videntur ægrotæ huic miſeræ, cum ante ſeptem fere annos puerperæ lochia non rite ſucceſſiſſent. Ipſa tunc nihil mali ſuſpicata poſt aliquot menſes dolorem obtuſum in dextro latere prope os ilei ſenſit, qui paulatim adauctus poſtea comitem habuit dolorem in pectoris latere eodem pungitivum cum difficili reſpiratione, ac ſi pleuritica eſſet, de quo admodum conqueſta fuit. Obtuſum quidem illum dolorem proveniſſe credibile eſt a continuo ſteatomatis incremento, pungitivum vero ab appulſu circumjectorum viſcerum thoracem verſus.

§. VI.

Sexum ſequiorem præcipue præ nobiliori *ſubjectum* præbere hujus morbi, quotidiana obſervatio docet & ſana ratio perſuadet. Dum enim utero gerunt; ab illius extenſione integumenta communia cum ipſo peritonæo valde diſtenduntur, lymphæ per ſua vaſa in peritonæo diſperſa motus intercipitur ac ſtaſis inducitur humorum, per illam obſtructionem, a preſſione circumjacentium partium factam, vaſa ampliora redduntur ac diſtenduntur uſque ad rupturam, hinc ſerum inter duplicaturam membranæ deponunt. Nec obſtat, quod hic affectus nonnunquam iliis etiam accidat, quæ nunquam gravidæ fuerunt. Per conatum

 enim

(*a*) Adenograph. curioſ. p. 97.
(*b*) Anatom. corp. hum. in 4to. p. m. 49.

enim naturalem occafione ac tempore fluxus menftrui materiam fuperfluam eliminandi, vafa infarciuntur, illo vero utcunque impedito eadem intumefcentia vaforum ac obftructio liquorum fit, uti antea diximus, eademque ruptio aut læfio vafis fecedere finit humores.

§. VII.

Mifera noftra, per quinquennium fummis doloribus cruciata, fe tandem gravidam effe putabat, quoniam abdomen in molem quampiam accrefcebat: per illud vero luftri fpatium maxima alvi fuppreffione, concomitantibus torminibus, affligebatur, quæ omnia produxiffe videtur *fteatoma* hocce, quod imminuerat inteftino cœco, illudque ita compreffserat, ut fecibus exitus naturalis ac liber denegaretur; hinc feces duriores factæ, propter nimiam remoram, enematibus crebris emollientibus ad excretionem follicitandæ erant. *Steatoma* vero ab obftructione ac retentione lochiorum, cujus in §. 5. mentio eft facta, proveniffe probabile eft. Natura enim tunc temporis occupata fuit in eo, ut heterogenea illa ad loca inferiora derivaret, perque hæc tanquam ordinariis viis e corpore profcriberet; ex neglectu vero bonæ diætæ vel aliis de caufis procatarcticis, quæ multæ ac variæ poterant accidere, lochia fuerunt fufflaminata, hinc fieri vix aliter potuit, quin materia excernenda ad alium collecta locum fubfifteret, anfamque huic concretioni præberet.

§. VIII.

Vicina iftius loci vafa ferofum atque vifcidum liquorem advehentia tandem crepuere ac continuo affluxu peritonæum ita dilatavere, ut in uno anno abdomen adeo intumefceret, acfi gravida effet, quamobrem illa tempus parturiendi folummodo anxie attendebat, licet hoc expectationi ejus atque votis non refponderet; quippe de menfe in menfem in fupranaturalem molem abdomen affurrexit, ut locum habuerit Horatianum illud: *Crefcit indulgens fibi dirus hydrops.*

§. IX.

Steatomatis & juxta cum eo nati *hydropis* propinquioribus caufis, quæ circa præfentem cafum erui potuerunt, breviter confideratis, opus nunc foret, ut remotiores etiam ac procatarcticas pariter exponeremus. Verum enim vero, cum nos defunctæ confeffio, tum etiam domefticorum & adftantium recordatio, in illis declarandis, deftituat, parum omnino certi affirmare licebit. Quodfi enim errores in convictu quotidiano

diano commiſſos, alimenta præſertim difficilis concoctionis & mali ſucci; ad obſtructiones viſcerum & incraſſationem humorum diſponentia accuſare velimus, rem quidem prudentioribus hominibus ſatis probabilem, vulgo autem vix perſuadendam de perſona ruſticanæ vitæ adſueta ſtatueremus. Circa poſtremum vero puerperium ejus accidiſſe quædam vitia diætæ ſingularia, utique veroſimillimum eſt, tametſi ea ſeorſim indicare nequeamus.

§. X.

Pariter obſcurum eſſe arbitramur *quibuſnam ſignis potuiſſent diſcerni affectus illius initia*, quandoquidem peritiſſimis etiam medicis imponere interdum ſolet accreſcens abdominis tumor, cum menſium retentione, ut gravidam putent; quæ hydropica fieri incipit, & contra. Neque ſemper in progreſſu facilius diſtinguuntur ambo iſti caſus, ut non aliquando, unius loco, alterius perſeveret incerta ſuſpicio, donec ultra dimidium vel integrum tempus conſuetum graviditatis producta geſtatio tumoris, plus minus aucti, vanam expectationem puerperii tandem prodat.

§. XI.

Multo autem adhuc difficilius diſtingui à ſe invicem poſſunt *hydropis ſpecies*, præſertim vulgaris *aſcites*, ubi ſerum extravaſatum libere in cavo abdominis fluctuat, & ipſe *hydrops ſaccatus*, de quo in præſenti agitur. Varia equidem ejus indicia commemoravit *Excell. D. D. Joh. Abrah. Mercklinus*, ſupra laudati *D. Georgii Abrahami* filius digniſſimus & h. t. in Ampliſſ. Collegio Med. Norimberg. inter Seniores Succeſſor, in diſſert. ſua Inaug. *De hydrope ſaccato*, hic olim edita §. 41. de quibus tamen ipſemet confitetur, quod pleraque ſint communia & ambigua, ideoque ad declarandum τὸ ζητούμενον conjunctim eſſe ſumenda monet. Inter alia ſpeciem iſtam hydropis declarantia, duo hæc majoris momenti videntur; (1) quod tumor ventris a purgantibus, etiamſi validis & largiter operantibus parum aut nihil minuatur, tum & alia medicamenta vix quicquam proficiant: (2) quod utplurimum iſte affectus duret longius, quam aliæ hydropis ſpecies, & non raro per aliquot annos. Utrumque in noſtra, cujus hiſtoriam expoſuimus, *hydropica*, uſu venit. Ipſa enim, ſicuti §. 5. notatum eſt, ante ſeptem annos ab ultimo puerperio, funeſti hydropis fundamenta poſuit, ſuppreſſis tunc lochiis, tametſi tumor abdominis non ſtatim pleniſſime apparuerit, credibile tamen eſt, infauſtæ illius *collectionis ſeri in ſaccum*, una cum ipſo *ſteatomate* radices tunc jam inſediſſe altius; quamvis in tumorem extrinſecus percipiendum, nonniſi poſt longius temporis intervallum excreverint. Alterum

terum vero ſupra memoratum *hydropis ſaccati* ſignum, quod ſcilicet ægrota, *purgantibus*, quantumvis *validioribus* alias, per agyrtas non ſemel ſubminiſtratis, liberales quidem dejectiones ſeroſas experta, nec tamen inde, quoad tumorem levata fuerit, uno quaſi ore teſtati ſunt illius propinqui ac domeſtici. Unde licet facile concludere, congeſtam in ſacco, a vitioſa peritonæi expanſione lympham, exiguum aut vix ullum amplius habuiſſe commercium cum reliqua in corpore humorum maſſa, ut hac quomodocunque exagitata, ſecretus jam in ſaccum ille liquor commoveri vix potuerit. Hanc etiam fuiſſe cauſam arbitramur, quare *hydropica noſtra*, quo magis crevit abdominis tumor, eo magis decreverit reliquo corporis habitu; iniquo ſcilicet avaroque *ſacco* nihil boni remittente, ſed particulas nutritias optimas quaſque ad viciniam pertingentes abripiente.

§. XII.

Rebus ita comparatis haud difficulter poteſt colligi, quid tandem in eventu expectare liceat. Non ſolum enim miſera noſtra, poſt tot annorum cruciatus fato demum ſuo comprobavit, ſimul cum infelici lymphæ theſauro in *ſaccum*, & *ſteatoma* vitalis laticis quintam quaſi eſſentiam ſenſim, ac veluti furtim abſtrahi, natum vero hinc tumorem viſceribus ad vitam ſuſtentandam neceſſariis & locum & energiam, adimere; ſed eundem tragicum *hydropis ſaccati* exitum alia, & tantum non omnia, nobis quidem cognita exempla confirmant.

§. XIII.

Quid igitur in hoc noſtro, aliiſve caſibus ſimilibus *medicinæ cauſa faciendum aut fuiſſet aut foret*, tanto minus a nobis edoceri deſiderabunt æqui lectores, quo minus opportunum exiſtimamus aut defunctis, aut nondum oblatis ægrotantibus præſcribere medelam. Quod ſi ad extremum *hydropicæ* noſtræ ſtatum vitæ, quo *ſaccatus hydrops* patere, plenius poterat, reſpicere velimus, utique fruſtra judicatis tam *pharmaceuticis*, quam *diæteticis auxiliis*, ſaltem ſolis, ad *chirurgiam* confugiendum fuiſſe unice putaremus. Hæc autem unicum fere ſuppeditat remedium *paracentheſin*, ſeu perforationem integumentorum communium, cutis nempe & muſculorum abdominis cum peritonæo, ad ipſum uſque hinc efformatum *ſaccum*.

§. XIV.

Aſt vero hic labor hoc opus eſt! ne *vel intempeſtive*, *aut præpoſtere*, *aut loco incongruo* fiat. Prius equidem credimus non facile committi poſſe, ſicubi de exiſtentia *hydropis ſaccati* jam ſatis turgidi conſtiterit.

Alte-

Alterum vero prudentiam defiderat medicam, num vires ægrotantis adhuc fatis conftent, neque circumjacentium vifcerum gangræna aut fphacelus fignis fuis appareant. Tertium denique momentum, ut congruo loco *paracentefis* inftituatur, fingularem quoque definientis medici & operantis chirurgi fupponit providentiam. Neque enim adeo certa hic, ut in quibufdam abfceffibus, comparent veftigia, ut potius eminens etiam alicubi tumor, digito quafi demonftrans *perforationis opportunitatem* aliquando fallat. In teftimonium adducere poffumus obfervationem D. D. *Samuelis Steurlini*, *Ephemer. Acad. N. C. Centur. VII. & VIII. pag.* 44. qua relatum legimus ex profundo fatis vulnere prætumidi abdominis in virgine, primum nihil omnino feri profluiffe, donec idem chirurgus denuo altius penetraverit inftrumento acuto, in latentem fcilicet *faccum*; unde tandem confertim prorumpens neque cohibitus in tempore humor liberavit quidem tumore miferam virginem, fed etiam paulo poft vita privavit. Hunc ipfum vero cafum amplius dilucidavit eruditis animadverfionibus, defunctæ cognatus, *Joh. Sebaft. Steube*, *differtat. inaug. medic. de infelici hydropis faccati curatione*, Præf. Viro Celeberrimo D. D. *Joh. Hadriano Slevogtio* Jenæ A. 1721. ad quam remittimus lectorem benevolum; paucifque tantum admonemus, Virum Excell. D. D. *Sylv. Anhornium* fenatorem & Poliatrum St. Gall. *Sam. in Ephem. Ac. N. C. Cent. IX. & X. obf.* 100. haud obfcure oftendiffe, quomodo per paracentefim eductis aquis, ipfe *faccus*, vel etiam hydrope tumefacta uteri tuba, fectione artificiofa extrahi, & afflictis hoc pacto vita & fanitas reftitui queant: quod problema, tanquam *periculofæ plenam rem aleæ*, cordatis medicis ac chirurgis accuratius examinandum, ac decidendum relinquimus.

T A N T U M.

CXXIV.

HADRIANI SLEVOGT,

ET

JO. SEBASTIANI STEUBE,

DE

INFELICI HYDROPIS SACCATI CURATIONE.

Jenæ, 19. *April.* 1721.

PROOEMIUM.

DUM in eo eram, ut dissertationi inaugurali, de Infelici Hydropis Saccati Curatione, finem imponerem, præter opinionem, a Patrono in Ephemerid. Germ. Centur. 7. & 8. observatio 17. D. D. Samuelis Steurlini, mihi legenda offerebatur, in qua vir celeberrimus eundem casum, sed minus recte sibi communicatum, descripsit. Cum autem nonnullas circumstantias aliter comparatas sciam, nemo mihi, arcto sanguinis vinculo beatæ defunctæ nexo, vertet vitio, si proœmii loco benevolum Lectorem de iis, quæ de tristi istius fato sinistre relata deprehendi, ingenue monuero. Neque enim, ut sectionem anxie ægrota desideraret, eam nisus aliquis naturæ excrementa per os evacuandi, sed dolores potius dorsi fere intolerabiles, & per multas horas subinde protracti, impellebant. Saccus enim compresserat vasa & viscera adjacentia, & in latere, spectante putredinem minabatur. Neque etiam convulsiones, aut horrendi vomitus vulnus, post elapsam aquam, sero compressum, sed lipothymiæ potius & syncoptici sudores continuo excipiebant. Nulla quoque sacci cum diaphragmate connexio videbatur. Cor vero non magis flaccidum, aut cruore destitutum apparebat, quam in illis, qui præsente systole moriuntur, esse solet. Judicium de αὐτοχειρία, beatæ imputata, justo durius videtur: cum excusari magis, imo laudari debeat, quod, pharmacis hactenus denegatum auxilium, a Chirurgo desideraverit. Nequaquam autem periculum, ex tali operatione metuendum, ipsi jure potest objici, quod artis medicæ inexperti minime erat exploratum, &, tantopere a Chirurgo laudatum, neutiquam repudiandum videbatur. Hujus igitur & Medici, ad operationem invitati, officium fuisset, dubii remedii usum vel plane non suadere, vel majori cum prudentia istud administrare. Fecit certe misera, quod potuit, pietatisque fundamentis probe imbutum animum in ægerrimi corporis custodia omnino retinuit, probe conscia, haud jubente Deo, ex hac vita non esse emigrandum. Mihi interea, historiam hanc, speciminis inauguralis loco, in præsentia ventilaturo, incumbit, fontem veritatis atque sapientiæ devotis precibus implorare, ut, quæ in medium proferentur, in sui sanctissimi nominis gloriam, proximique & meum emolumentum cedant.

CASUS.

Virgo ſanguineo cholerica, corporis habitu laudabili prædita, & ab otio quidem aliena, attamen diætæ negligentior, anno ætatis 18. prævia alvi ſegnitie, iliacis paſſionibus, & poſt has aliquamdiu dolente mammarum tumore corripiebatur. Quibus vix ſuperatis, menſes ſolito parcius fluebant, & tandem, junctis vomitibus iteratis, lumborumque & abdominis torminibus, plane emanebant, ut a Medico, aliisque, non ſine ſummo ægrotantis, nil mali ſibi conſciæ, animi cruciatu & perpetua indignatione, gravida haberetur. Cum autem altero demum anno inferior venter intumeſcere inciperet, ægraque atrocibus ſubinde doloribus afficeretur, ab eodem Medico, errorem ſuum agnoſcente, inter hydropicas referebatur, eique varia medicamenta purgantia, ſudorifera, diuretica &c. ſed ſine levamine propinabantur. Durabant hæc per decennium, ut ægra equidem ſæpiſſime affligeretur, neque tamen inde notabiliter debilitaretur, reſpiratione enim & voce libera, integroque appetitu pollens, colore faciei florido gaudebat, nec lecto decumbere cogebatur, aut quod aliis hydropicis accidere ſolet, inferiores ſuperioresque corporis partes emaciatas habebat. Ut a Medicis, quid porro agendum eſſet, dubiis exiſtentibus, prognoſtico relinqueretur: usque dum Chirurgus, dives promiſſis, ſed plus juſto ſuæ arti & paracenteſi, infido iſti aſcitæ remedio, tribuens, opem pleno ore promitteret, &, ægra quidem diuturni morbi, totque fruſtra uſurpatorum medicamentorum pertæſa, annuente, Patre autem, praxeos medicæ bene gnaro, contradicente, in præſentia Medici, in latere ſiniſtro, præ altero eminente, integumenta cum muſculis, per expanſionem admodum extenuata, promte pertunderet, largumque laticis effluxum promitteret. Cum autem præter guttas aliquot ſanguinis, ex vulnere nihil prodiret, & temerarius empiricus, rubore ſuffuſus, inſtrumento ſuo exploratorio obſtaculum in cavitate abdominis molle, aſt renitens tamen, offenderet, hoc quoque, quamvis, quid vulneraturus eſſet, prorſus neſciret, deſperata audacia incitatus, ſauciabat, & cum limpidam aquam inde profilire cerneret, glorioſe triumphans, quaſi re óptime geſta, ultra 28. libras effluere permittebat; tam egregio cum effectu, ut miſera, una cum aqua diu geſtata, nunc autem uno actu imprudenter emiſſa, viribus prorſus ſpoliata, quarta poſt apertionem ventris hora, inter continua animi deliquia, ne fortiſſimis quidem cordialibus pharmacis cohibenda, fatis cederet. In cadavere occurrebat ſaccus membraneus, ex duplici tunica, multa vaſa ſanguifera complectente, conſtructus, in fundo aliquot adhuc libras humoris continens, lieni & ſiniſtro reni, dextrum magnitudine

multum

multum ſuperanti, firmiter annexus, & communia cum illis vaſa habens. Reliqua viſcera ſine manifeſto vitio obſervabantur, uterus in anguſtam molem contractus erat.

R E S O L U T I O.

§. I.

Dum virginem hydrope laboraſſe dicimus, eam iſti vitioſæ conformationis ſpeciei, quam tumorem præternaturalem vocant, ſubjectam fuiſſe indicamus, qua abdomen a ſeroſo liquore, in iſtud, ex uno vel pluribus male affectis viſceribus, confluente, inſigniter & cum gravibus ſymptomatibus, vitæque ut plurimum periculo diſtenditur.

§. II.

Vocatur hic infimi ventris affectus *hydrops* κατ' ἐξοχὴν ſumſitque, verbis Cælii Aureliani, lib. 3. morb. chron. c. 8. p. 467. *ab accidenti nomen, ſiquidem aquoſus humor hanc paſſionem neceſſario comitatur.* Quamvis enim aliæ quoque corporis regiones, caput nimirum, pectus, umbilicus & ſcrotum, nec non intus contenta viſcera, hepar, lien, renes, uterus, teſtes, ipſaque poroſa carnis glandularum & integumentorum, in trunco & artubus ſubſtantia, ſubinde a feroſa colluvie intumeſcant, ejusmodi tamen inundationes non æque abſolute hydropes ſalutantur: ſed vel cum adjuncto ægrotæ partis nomine, per unicum vocabulum compoſitum *hydrocephali*, *hydromphali*; vel per plura ſimplicia, *hydropis pectoris*, *ſcroti*, *pulmonis*, *hepatis*, *lienis*, *uteri* efferuntur; vel etiam per peculiares terminos, exemplo λευκῦ φλέγματος, *anaſarcæ*, *œdematis* & *hydroceles* exprimuntur, & ſingula vel ſeorſim exſtare poſſunt, vel una earum alteraque ſpecies junguntur, ideoque abdominis aliæ tumorem modo antecedunt, modo comitantur, modo ſequuntur, ut raro aſciticum videas, cui non etiam crura, aut ſcrotum & genitalia, pectusque tumeant.

§. III.

Cum nomen morbi græcum ſit, a nonnullis iſtud ex duabus vocibus ὕδωρ aqua, & ὤψ oculus, viſus, coaluiſſe creditur, quod viſui aquæ abundantia occurrat, & proinde Germanis *die Waſſerſucht* dicatur. Sed ſimilior vero evadit etymologia, ſi illa quatuor & quinque ſyllabarum vocabula, ὑδρώπιον, ὑδρωπίασιν, aut ὑδρωπισίαν, Galeno & aliis Græcis, ipſique Plinio familiaria, a properante lingua ita contracta

tracta fuisse fingimus, ut dissyllabum *hydrops* inde emerserit, cujus synonyma cum ὕδωρ & ὕδερον, teste Foesio quondam fuerint, illi a Caelio Aureliano, l. c. p. 468. reprobantur, qui ὕδερον ex renibus, hydropem autem ex duritie jecoris generari dixerunt. Num autem Celsus, lib. 2. de Med. c. 7. p. 59. per *aquam inter cutem, quam ubi pedes tument, & longae dejectiones sunt, aut dolor in imo ventre & coxis est*, instare scribit, ejusque notas, periculi absentiam significantes, longa serie, l. c. c. 8. p. 68. recitat, hydropem quemlibet & specialiter ὕδερον ἀσκίτην, ad quem noster affectus referendus est, intelligat, ideoque, ut nonnemini placet, graecum hoc nomen convenienter Latinis aqua intercus reddatur, merito dubium videtur, cum lib. 3. c. 21. p. 160. data opera de *hydropicis* agens, manifesto discrimine hos affectus sejungat, & quos aqua inter cutem male habet, nisi illis primis diebus succurritur, in ὕδρωπα incidere doceat.

§ IV.

Plura synonyma, quando a Paracelso obscure *ros humidus*, *resolutus liquor*, *undemia* &c. vocatur, clarius autem a Poeta, Quinto Sereno Samonico & Helmontio, *error languorque lymphaticus* salutatur, in praesentia non excutimus; verbo tantum innuentes, hydropis vocabulum aequivocum esse, &, praeter receptam hujus morbi significationem, modo Hippocrati lib. 2. de morb. t. 16. §. 10. *ichorem* ex naso & auribus, post lipyriam salutariter fluentem denotare; modo lib. 4. t. 1. §. 7. & t. 25. §. 34. *quaternionem* corporis humorum, qui ipsi Φλέγμα, αἷμα, χολὴ καὶ ὕδρωψ audiunt, complere: modo t. 9. §. 1. *humorem superfluum*, quem splenem ad se trahere Cous finxit, & in aliis morbis pariter, ac in nostro casu continentem causam constituit, indicare; modo de ipso aegro, quem ὑδρωπιῶντα, Latini *hydropicum* vocant, praedicari: per admodum coactam homonymiam autem *Diabetem* huc trahi, & *hydropem ad matulam*, Apollonioque Memphitae *hydropem cum fluore* salutari.

§. V.

Cur nostrae virginis affectum *hydropem saccatum* appellaverimus, ex peculiari statu interanearum, post mortem demum deprehenso, patet. Quamvis enim is quoque abdominis tumor, qui a serosa humiditate, peritonaeo inclusa, ortum ducit, & Graecis ἀπὸ τοῦ ἀσκοῦ, *ab utre*, ἀσκίτης & ἀσκίτης ὕδερος *hydrops utricularis*, & vulgatissima consuetudine, absolute *ascites* vocatus, etiam Latine, *saccatus* dici queat; in praesente tamen casu inprimis sacci mentio facienda est, quia latex in receptaculum membranaceum, a peritonaeo distinctum, succedente tem-

pore

pore confluxit, & hoc modo vicina vifcera illæfa reliquit; quæ ille, in aliis afciticis libere circa ea natans, fæpe contaminare, & tantum non femper omentum corrumpere folet.

§. V I.

Generis loco pofitus eft *tumor*; id quod negant, qui cum B. Chrift. Jo. Langio, Oper. part. 3. difp. 25. hydropem potius *morbum in fitu* vocare volunt, quod in interno hydrope capitis & pectoris nullus tumor confpiciatur; & interdum afcitica deprehendantur cadavera, in quibus, dum viverent, propter obefitatem, nil tale augurari licuerat. Verum hi a nobis quoad ordinem proponendi faltem recedunt; dum materiæ peccantis, ceu continentis caufæ, vitium in fitu pro effectu ejus & morbo, inde oriente ponunt. Latex enim extra circulum maffæ fanguineæ evagans, quando fibi obviam, & expanfioni aptam *cavitatem*, abdomen v. g. fcrotum, uterum; aut *vifcus porofum*, lienem, pancreas, renes occupat, fitum equidem naturalem mutaffe dicendus eft; fed per talifmodi mutationem, nondum morbum, quem hydropem vocabimus, efficit; donec, aucta indies mole, hæc fua diverforia fecundum tres dimenfiones amplificaverit, & naturalem eorum conformationem in morbofam converterit. Quod fi vero idem in loco, extenfioni minus idoneo, cranio nempe & thorace adultorum colligitur, ibique non femper vifui occurrentem tumorem excitare valet, id non caufæ agenti, fed ineptitudini fubjecti patientis adfcribendum, & fic actus primus pro fecundo habendus eft: cum etiam hafce regiones in objectis difpofitis intumefcere poffe, experientia teftetur.

§. V I I.

Quod enim in *junioribus* individuis capita in monftrofum, & vix credibilem tumorem fubinde ab aqua diftendantur, ipfe celeberrimus Langius conceffit, & hiftoriis, ex Hildano petitis, confirmavit, quibus in præfentia, chartæ parcentes, unicam tantum *hydrocephali infantilis*, a D. Præfide nobis fuppeditatam, adjiciemus. In puello biennio catarrho, ut referebatur, fuffocante interemto, caput tactui molle & fungofum erat, & naturalem magnitudinem bis fuperabat, oculi, extra orbitas protuberantes, aliquamdiu ante mortem vifu caruerant, futuræ offium capitis longe a fe invicem diftabant, earumque integumenta cum dura matre arcte cohærebant. His remotis occurrebat globus qui, tenui tunica inclufus, per cujus internam fuperficiem fubftantia alba, mollis, adipi liquefcenti quodam modo fimilis, & telæ araneæ in modum expanfa, difperfa videbatur, quæ, fimulac aquæ limpidiffimæ minimum

libræ tres emiſſæ erant, in ſeipſam abibat, &, non ſine admiratione adſtantium, conſiſtentiam mollis cerebri, quale infantibus eſſe ſolet, acquirebat.

§. VIII.

Per hoc, & ſimilia exempla, ſitus non modo humidi morbifici mutatus, ſed ſimul quoque ab eo productus tumor cerebri ſatis conſpicuus redditus eſt: qui in adultis, ubi firmitas oſſium obſtat, non ſemper manifeſtus fit, & tantummodo in palpebris, ſuperciliis, cuteque piloſa, ab aqua diſtentis, ſe exerit, caputque ſubinde totum grandius reddit, ſæpius autem nullum in externis ſignum, intus latentis hydrocephali, præbere ſolet, ut ex actionibus animalibus læſis Medicus eundem hariolari cogatur. Utrumque hiſtoriæ, a Piſone notatæ declarabunt; quorum una virginem, 22. annorum, Obſ. 1. de ſeroſa coll. ſect. 2. part. 2. p. 4. ſub titulo hydrocephali deſcriptam, concernit, quam, cum inſignem palpebrarum & frontis, cutisque capitis tumorem, a fluctuante ſub ea humore dependentem, exhiberet, de ipſius cerebri quidem ſtatu Autor, cum ægra adhuc in vivis eſſet, accurate judicare nequibat: inde tamen per futuras laticem ad exteriora penetraſſe ſuſpicabatur. In altera proponit Juvenem, ſect. 4. c. 2. p. 294. in cujus capite etſi nullus tumor appareret, cum tamen intra cranium limpida aqua meningem, atque cerebellum imprægnaviſſet, principiumque ſpinalis medullæ circumdediſſet, ideo defunctus merito inter hydropicos referendus erat.

§. IX.

Par ratio eſt hydropis in pectore, intra quod plerumque latex, absque externo tumore, occultatur, quem tamen in infante Medici hujus loci ſatis grandem D. Præſes vidit. Coſtæ enim valde diſtractæ erant, & muſculi interjecti triplo longiores evaſerant, dorſalesve, inſtar ſpongiarum, ab aqua imbibita tumefacti, miſellum gibboſum reddiderant, ut ipſi ex duplici hydrope, interius utriculari nempe, atque externo anaſarca intereundum eſſet.

§. X.

Si tandem alicubi, quod itidem contra noſtrum genus adferunt, tumor hydropicus in obeſo corpore non agnitus eſt, id mitiori gradui morbi, & paucitati aquæ, vel potius Medici negligentiæ adſcribendum fuit, qui εὐεξίαν a καχεξίᾳ, per utrique familiaria ſigna facile dignoſcendas, non diſtinxit.

§. XI.

§. XI.

Tumorem *præter naturalem* diximus, ut eum difcernamus à *naturali*; quando poft conceptionem abdomen potiffimum, aut, ab abundante nutrimento, hujus & reliqui corporis regiones intumefcunt, & a particulis gelatinofis moles mufculorum & aliorum externorum mollium partium augetur, ab oleofis autem veficulæ adipofæ exterius in peripheria, & intus circa vifcera multiplicantur, ut individuum obefi appellationem accipiat.

§. XII.

Subjectum afcitæ *ut quod* cujusvis ætatis ac fexus homines fieri queunt, in quibus fubjectum ut quod, vifui & tactui obvium, *totum abdomen*, fpecialius autem & focum caufæ, intus quoddam latens vifcus conftituit. Inter quæ olim vix frequentius aliud, præter vitiofum hepar nominabatur; cum, communi confenfu, iftud officina fanguinis haberetur, qui ibi male elaboratus, & in liquorem, corpori alendo minus idoneum converfus, cachexiæ & tandem hydropi materiam præberet. Confirmavit hanc opinionem etiam in animis recentiorum, eorum inprimis, qui hoc, a Thoma Bartholino tumulatum vifcus, ad fanguinis elaborationem refufcitarunt, defunctorum extifpicium, quod fæpiffime jecur, a naturali ftatu alienum, molle fuum parenchyma in fcirrhum mutaffe, & lympham, ad chyli receptaculum ablegandam, in hydatides collegiffe oftendit. Quale etiam D. Præfidi plus fimplici vice, ex æquabili, molli, & rubello hemifphærio, in nodofum, durum & decolorem globum, *faxeamque denfitatem*, ut Cælius Aurelianus loquitur, mutatum videre contigit. Verum quia neque cum Helmontio, in Tr. ignotus hydrops, §. XI. & aliis doctiffimis viris, plurima integri in hydropicorum cadaveribus reperti jecoris exempla recenfentibus, vifcus prorfus a culpa abfolvere, aut *renes* ipfi plene fubftituere liceat, media potius via incedendo, tutius videtur, cum Sylvio Lanceano, Sennerto, aliisque, in cerebro, thymo, pulmonibus, liene, renibus fedem mali quærere, ut inde modo hydrocephalus, modo hydrops pectoris, modo afcites &c. excludantur, docuitque autopfia in noftra virgine manifefte, fplenem cum finiftro rene materiam humori, hujusque receptaculo præbuiffe, ideoque fubjecti *ut quo* fpecialis nomen meruiffe.

§. XIII.

Caufa tumoris *immediata* & *continens* eft *ferofum humidum*, quod per venas lymphaticas renis finiftri & lienis ad cor ducendum, in curfu fuo impeditum, hic fubftitit, & tandem in faccum collectum eft. Operam

 perdere-

perderemus, ſi, quæ de exiſtentia harum venarum ab Anatomicis motæ ſunt lites componere vellemus: hinc verbis tribus ſaltem innuimus, eas negare Warthonum, admittere F. Sylvium, & Ruyſchium modum inſuper aperire, eas in liene, per ligaturam vaſorum omnium detegendi. De renis autem vaſis variæ Autorum opiniones leguntur, inter quas Bartholinus, in Anatom. ref. p. 38. ſic loquitur; *lymphatica vaſa ad renes* (potius a renibus) *quoque lymph'am immediate ob viciniam deducere in hiſtoria vaſorum lymphaticorum dubitabam: mediate per lacteas vicinas concedit Mœbius: lymphæ ductus omnibus adſignat Bellinus, adcuratiori manu aliquando oſtendendos.* His conſentit Pecquetus, in experimentis, & vidit Rudbeckius, lib. de vaſ. glandul. ſeroſ. Omnium clariſſime autem æneis figuris depictos exhibuit Antonius Nuckius, in adenograph. p. 58. & ſeqq. ut nullum de illis reſtet dubium.

§. X I V.

Ut porro occaſionem productionis ſacci, & lymphæ in eam col'ectionem inveniamus, conſiderare debemus ſanguificationis opus, quatenus per illud albi chyli in rubicundum liquorem converſio intelligitur, hodie non amplius hepati, aut ulli viſceri ſoli, ſed toti potius ſanguinis maſſæ, ope cordis in circulum, trans totius corporis vaſa & viſcera pulſæ, inque perpetuo digeſtionis fermenteſcentis motu conſtitutæ concedi; ut proinde cuncta organa, in ſeparatione atque diſpenſatione ſeri occupata, materiam & focum hydropi dare poſſint; ſi illa, per quascunque cauſas, in ſuo officio turbata, humidum, a ſanguine ſecernendum, nec decenter inde ſegregant, nec ſecretum, quorſum duci decet, dimittunt; ſed vel *intra poroſam ſuam ſubſtantiam*, tanquam in ſpongiam recondunt, ut ea interdum enormem inde vaſtitatem acquirat; vel *ambientem ſuam membranam* & *vaſorum*, excretioni inſervientium, *tunicas* in veſicas, quas *hydatides* vocant, expandi ſinunt. Ex quibus ruptis liquor, hactenus vitioſe ſubſiſtens, nunc vero, vel ἀϑρόως in cavitatem aliquam erumpens, vel lente trans poros diſtenſarum membranarum diſtractos, ſudans, hic tarde, & cum mora aliquot menſium, illic autem cito, & intra paucos dies vel hebdomadas, aſciten excitare aptus natus eſt.

§. X V.

Quod ſi vero humorem excipiens tunica tenacior denſiorque fuerit, ut nec per diæreſin, nec per diapedeſin evacuari queat, tunc natura, vel ſi mavis, anima, aliud quaſi agens, per vegetativam facultatem, de receptaculo præſentis affluentisque humidi ampliando ſolicita, per vaſa, ex

ex viſcere ipſo petita, & alia nova inde producta, alimentum adducit, ut ex una exigua hydatide, vel multis, in unam coaleſcentibus, ſuccedente tempore ſaccus, multarum librarum humoris capax, generetur. Similem noxiamque naturæ induſtriam obſervamus, quando non ſolum in verrucis, ſtrumis, fungis, polypis, ſarcomatibus, gangliis, molis, ſimilibusque concretis, reliquis corporis partibus adverſis, nutriendis, & ad monſtroſam interdum molem provehendis, occupatur.

§. XVI.

Prolixum nimis eſſet, talismodi errorum, in diverſis locis animadverſorum, hiſtorias ex Practicis colligere, cum nobis in præſentia ſatis ſit, unum alterumque caſum ſaltem citaſſe, unde innoteſcet, quæ, in duobus proximis paragraphis, de præternaturali conſtitutione viſcerum, ad producendam materiam aſcitæ, ejusque conceptaculorum, conferentium protulimus, revera in defunctis deprehenſa, & per varias vias aditum ad interitum comparatum fuiſſe. Ab Hœchſtettero deſcribuntur, Dec. 6. obſ. 6. glandulæ meſenterii, ichori bilioſo innatantes, & globoſam molem adeptæ, quæ exterius multis puſtulis aquoſis obſitæ, diſciſſæque largiter ſerum effuderunt, quod in vivente in abdomen ſtillaſſe Autor putat. Platerus idem ex fungoſo corpore, hepati adnato, factum fuiſſe ſuſpicatur. Num 30. librarum pondus ſuperans lien, a Fioraphanta deſcriptus, huc pertineat, in medio relinquimus. Quinque autem libras *pendentem*, &, *procul* dubio, in detrimentum individui, ad tantam molem auctum, ex hydropico extraxit D. Præſes.

§. XVII.

Quæ de hydatidibus pulmonis, cum hydrope thoracis combinatis, Piſo l. c. ſect. 3. c. 7. habet, rarioribus fere exemplis debent annumerari, reſpectu illarum ſcil. quæ crebrius in aſciticis occurrunt. Abdominis enim, a veſiculis, aqua plenis, ut hydropem referret, expanſi, meminit Aretæus, earumque Cordæum octingentas numeraviſſe, teſtatur Hœchſtetter, l. c. Tulpius innumeras, novem libris aquæ & puris plenas, cornibus uteri, (tubas voluit nominare) incluſas obſervavit, lib. 4. obſ. 45. pag. 350. Platerus, ut alios taceamus, in hominibus pariter ac brutis tales vidit. Quod renes quoque, ad collectionem ſeri in talismodi, receptacula, efformanda, numero & magnitudine ſatis conſpicua, proclives ſint Zwingerus. Ephem. Germ. Decad. 2. ann. 6. p. 544. Williſius, pathol. cerebr. c. 9. Segerus. Ephem. Dec. 1. ann. 2. obſ. 23. Bonetus, Anat. pract. lib. 3. ſect. 21. obſ. 43. & alii ſcriptis teſtantur.

§. XVIII.

Ut autem ſaccos, noſtro caſui analogos, ex hydatydibus atque tuni-cis viſcerum natos, oſtendamus præter *meningem* hydrocephalici infantis §. 7. deſcriptam ex Piſonis lib. cit. p. 193. *pericardium* ab aliquot libris aquæ in immanem tumorem diſtentum, nec non ex pag. 190. renis ſiniſtri tunicam, per chronicum abſceſſum adeo amplificatam, ut 14. libras puris comprehenderet, huc referimus, illisque inprimis memora-bilem hydropem peritonæi, ut a Tulpio, l. c. obſ. 44. p. 348. voca-tur, utpote noſtri caſui admodum congruentem, ſuperaddimus. Con-veniunt enim ſexus, cauſa & mos morbi, ejusque παρακολȣ́θησες cum ibi, poſt menſium minus convenientem fluxum, venter quotidie magis magisque ad ingentem molem intumuerit, idque *ſine magna virium jactura*, ut ægra per *ſeptem*, plus minus, *annos*, perinde ac ſaniſſima, non tan-tum quocunque ambulare, ſed etiam excelſam turrim conſcendere value-rit. Differunt tamen ratione *quantitatis aquæ*, & ſubſtantiæ, atque or-tus eam continentis *ſubjecti* ſpecialis. In hac enim centum & decem aquæ libræ *intra duas peritonæi tunicas*, *craſſitiem digiti* annularis haben-tes, delituerunt; in noſtra virgine autem non ultra quadraginta libræ inveniebantur, ſaccique duplex membrana, poſt exſiccationem, corium ovillum vix ſuperabat; & præterea a peritonæo libera, lienique tantum & reni adnata erat, a quibus tunicas ſuas, vaſa & laticem contentum acceperat. Ut hoc loco non opus habeamus, quod Mercklino, in diſ-ſert. de Hydrope ſaccato, placuiſſe legimus, ejus ortum *ex ichore*, *in-terveniente evaporatione*, *per calorem improportionatum in veſicam ſublato*, *deducere*; cum nimis clara non ſolum ſanguiferorum vaſorum diſtributio adſit, ſed indicia etiam inæqualis augmenti ambarum tunicarum, eum componentium, conſpiciantur: dum in exteriori aliquot veſtigia crepa-turæ occurrunt, quam ea ab interiori, per accumulatam lympham ni-mis extenſa, paſſa fuit.

§. XIX.

Quid autem anſam dederit errori lymphæ, ut deflectens de via, a natura ipſi verſus cor præſcripta, huc potius concefferit, vaſaque & tunicas extenderit, difficile equidem videtur definitu; attamen quærenti, quænam *mediata propior cauſa* noſtri affectus ſit, ſatisfieri credimus, ſi ad communia illa humorum vitia, *quantitatis*, *qualitatis*, atque *motus* reſpicientes, hunc potiſſimum accuſandum eſſe reſpondebimus: cum va-ſorum diſtenſionem, ſaccique efformationem, & lymphæ collectionem hujus vitiatum motum excepiſſe, dudum ex ſuperioribus liqueat, ut tantummodo, quænam cauſa remotior obicem ad cor recurrenti lymphæ poſuerit, explicandum reſtet.

§. XX.

§. XX.

Hanc externam, *compressionem* fcil. *regionis affectorum viscerum* ftatuimus, non uno modo contingentem. Unam enim ab arcta conftrictione hypochondriorum, fequiori Sexui, ne habitiores, &, Terentiana phrafi, *pugiles* videantur, nimis familiarem derivamus: quæ, ficuti in aliis toties chlorofios, obftructionis menfium, aliorumque a fanguinis motu turbato dependentium ægritudinum autor fuit, ita in noftra etiam lieni atque renibus officere potuiffe, credibile eft; cum alibi ad uterum, ab his longe diftantem, fuam noxam extendere valuerit. Notavit D. Præfes duos hydropicos, unum equorum informationi deditum, alterum mercenarium: quorum ille, ne vifcera per fortem equitationem nimis quateret; hic autem, faxa & trabes elevans atque geftans, ilia rumperet, (das Nez zerfprengen vocant) Zona lata infimum ventrem adeo conftrixerat, ut, cum uterque præcavere cuperet infortunium, fibi imprudenter aliud adfcifceret. Altera compreffionis occafio fuit geftatio ponderoforum utenfilium œconomicorum, improvide lumbari regioni impofitorum, quam quotidie a fequiori fexu fieri videmus; inde autem urinas cruentas, vomitus fanguinis, abortus, & difficiles partus plus fimplici vice produci, pluribus exemplis probaremus, fi aliquem Practicorum talia latere putaremus.

§. XXI.

Stante hac, ex rationi & experientiæ conformi analogia eruta, &, ut fperamus, approbanda caufa, non opus erit, ut operofe, quod in genere afcitem explicantes, facere tenentur, res *naturales*, fexum, ætatem, temperamentum, corporis habitum &c. aut *non naturales*, & contra diætam patrata delicta, perfcrutemur, horumque nocendi poteftatem explicemus; imo nec *præternaturalium*, alvi fegnitiei, paffionisque iliacæ, doloris item mammarum, & vomituum, ac menfium emanfionis, in hiftoria memoratorum, ratio habenda aut quomodo alii per diætam, a noftra neglectam, tanquam per gradus, cacochymiam, hinc cachexiam, & tandem tumores lethiferos fibi conciliare foleant, prolixe disquirendum erit: cum ejusmodi pathemata, earumque caufæ, quamvis omnino etiam κακῆς τῶν χυμῶν κράσιος figna & effectus haberi mereantur, ad præfentis tamen hydropis generationem eadem non *directe* concurriffe, fed potius unum alterumque eorum inde productum atque fotum effe videantur; ideoque peculiarem ætiologiam, & fuis indicationibus competentem medelam, a nobis hac vice minime expectandam, requifiviffent.

§. XXII.

§. XXII.

Quod non una species hydropis sit, ex superioribus innotuit, quas Cornelius Celsus, l. c. p. 160. τυμπανίτην, λευκοφλεγματίαν vel ὑπὸ τὴν σάρκα, & ἀσκίτην vocat: Cælius Aurelianus autem, postquam Hippocratis, Dioclis, Heraclidis, & Demetrii sententias recensuerat, & ex parte refutaverat, mutato ordine, l. c. p. 470. ita effert: *Melius, quantum ad species hydropis, est, alium dicere in toto corpore constitutum, tanquam in papyro vel spongia inter viarum raritatem insertum, à liquore vocari leucophlegmatiam, quem latino nomine etiam intercutem recte dicemus: Alium in parte corporis, inter peritonæum & intestina, subjecto liquore solo, vel admixto vento plurimo, vocarique alterum ascitem, alterum tympanitem.* Verum sicut hæc nomina nondum totum specierum catalogum absolvunt, ita ab illis etiam, a subjectis petita distinctionis membra, non comprehenduntur; ex quibus alias innotescit, quomodo subinde ex unico male adfecto viscere, tota sanguinis massa infici, & a turbata seri secretione, modo totus externi corporis habitus, modo una saltem pars exterior, aut intus unica cavitas, unumque in ea viscus, vel eorum plura inundentur; & hac ratione hydrops *universalis* atque *singularis*, vel *totius* & *partis*, *compositus* item *simplexque* oriatur, & denique quorsum noster referendus sit. Cum enim ex *duobus* visceribus acceptam proximam tumoris causam in *unum* saccum collegerit, respectu hujus eum *particularem & simplicem*; propter distinctos focos autem, *compositum* appellari posse, ex hactenus dictis patet.

§. XXIII.

Præter hasce formales & essentiam morbi concernentes differentias, est quoque, cur unus *longus*, alter *brevis* dici meretur. Quamvis enim omnes hydropes inter chronicos morbos numerentur, tardius tamen nonnulla individua ab eo prosternuntur, quæ nempe non ob propriam culpam, ingluviem scil. aut immoderatiores animi affectus, fabri sui infortunii fiunt, sed a Parentibus haustam dispositionem ita supprimere nequeunt, quo minus ea cum tempore sensibilior evadat, & in quavis ætate, a levissima diætæ trangressione aut alia occasione, causa προηγουμένη excitetur, & instar fermenti, indies nocentior fiat.

§. XXIV.

Citius autem intereunt ægri, & unius semestris spatio, imo non raro citius, initii, augmenti, & mortiferi ἄκρου τῆς καχεξίας terminos absolvunt, qui post morbos acutos, febres malignas, largasque sanguinis profusiones &c. aut tardas quartanas, *vetustosque morbos*, ut Celsus loquitur,

quitur, ulcera fcil. interna vifcerum, aut externa rebellia, & diu cum euphoria manantia, fubito autem fponte, vel per inepta medicamenta fiecata, intumefcunt, aut, culpa fuæ intemperantiæ, morbum recenter accitum, per eandem deteriorem & infanabilem reddunt, juftumque fuæ imprudentiæ præmium accipiunt. Quod illi feliciter declinant, qui a modo recenfitis ægrotandi caufis alieni, non admodum graviter delique-runt, & in tempore inteftinum hoftem per convenientia media expellunt, caufamque præterea morbi continentem ita comparatam habent, ut cor-rigi atque tolli poffit. Tales enim facile & cito fanantur: cum e con-trario diu eandem fecum geftare, & fere omnem fpem reconvalefcendi deponere cogantur, qui noftræ virgini fimile monftrum intus alunt, quod pharmacorum virtutem eludit, & per miraculum quafi a ferro fa-lutem recuperat.

§. XXV.

Auxit pravitatem morbi in noftra, quod is non æque, ut reliquæ enumeratæ hydropis fpecies folent, per confueta figna fefe prodidit. Cum enim in aliis individuis, poft caufas & occafiones varias morbiferas, in uno plures, rurfusque pauciores in alio, magis vel minus corruptarum coctionum, & inde natæ dyfcrafiæ humorum, malique habitus notæ emergant, & hinc in afcite plerumque pulfus inæqualis, mollis, undo-fus; parvus, frequens; refpiratio difficilis, crurum laffitudo & tumor, color faciei pallidus, luridus, flavefcens, tuffis ficca, fitis, appetitus proftratus, urina pauca, rufa obferventur, crefcenteque abdominis & crurum mole, partes reliquæ manifefte contabefcant; in noftro cafu nihil horum fefe obtulit, ut ipfe Medicus, faciem bene pictam cum vomiti-bus, & mammarum incremento, menfiumque fluxu emanente, confe-rens, ex furtivo potius amore germinantem fœcunditatem, quam mor-bofum aliquem ftatum hariolans, Junoni Lucinæ magis, quam Æfcu-lapio litandum effe concluferit. Donec ægritudinis duratio geftationis tempus excedens, & multitudo reliquorum atrocium fymptomatum, ven-trisque crefcens ambitus, fallaces de conceptione formatas ideas depo-nere, & de medicatione cogitare cogeret.

§. XXVI.

Quam autem nimis fero fufceptam irritamque futuram effe dudum illuftris Wedelius, aph. 4. aphor. Hipp. 55. S. 7. p. 352. prædixerat: *Quicunque hydrops fit ab hydatidibus hepatis* (addimus lienis, renum) *vel fcirrho, & gravior eft & magis lethalis.* Cum contra ea fi in tempore fontem mali cognofcere licuiffet, non omnis fpes reftitutionis abjicienda fuiffet: fiquidem, verbis Wedeliani Aphor. 5. aphor. 15. fect. 6. pag. 168. Hippocr. *per poros in vafa reforberi aqua extravafata, in motum citari, fícque ad renes & inteftina educi poteft.*

§. XXVII.

Actum ageremus, ſi jam diu defunctæ, medendi methodum præſcribere conaremur: cum in præſentia non amplius quæ facienda ſint, ſed tantum, quæ fieri potuiſſent, adhuc breviſſime explicare, & proinde ex pharmacia in genere *purgantia*, *aperientia* & *diuretica* laudare liceat. Quamvis enim purgantia a magni nominis viris rejiciantur, plus tamen apud nos venerandi Academiæ noſtræ Senioris autoritas valet; qui aph. 4. l. c. ea inter *optima* hydropem curandi remedia ponit. Tuto igitur noſtræ cathardtica data eſſent, cum reſpectu ſimul ad menſes habito. Exempli loco nominabimus aloëtica, rhabarbarina, cum aperientibus cremore & cryſtallis tartari, tartaro vitriolato & tartariſato maritata, quibus, pro re nata, fortiora in debita doſi jungenda fuiſſent, mechoacanna, gialappa, helleborus niger, reſina ſcammonii, ſoldanella, gratiola, ebulus: nec non aperientes ſimul & laxantes pilulæ de gum. Sylvii, tartariſ. Schrœderi, hydragog. Bontii, extract. hydragog. cathol. Andernac. panchymagog. Crolii &c. quibus Waldſchmidius pulverem bufonum, cum gialappa miſtum ſingulisque diebus auctum addidiſſet.

§. XXVIII.

Quando autem Heurnius aquam, lenioribus non cedentem, elaterio & euphorbio educendam eſſe putat, eorumque ſalutarem efficaciam Martinus Lilterus etiam deprædicat, cum circumſpectione magna talia uſurpanda ſunt, & præſtat, ope leniorum, per ἐπίκρασιν corpus evacuare, quam tumultuarie cum aqua vires & vitam profundere. Ex recentioribus exemplis, novimus civem hujus loci in ætatis flore, & principio hydropis verſantem, per ſuccum iridis noſtratis vita ſpoliatum, & matronam honeſtiſſimam, a vaniloquo Empirico, dogmaticorum Medicorum præſentiam & conſilia fugientem, per creberrimas purgationes & ſudationes inſanabilem redditam eſſe.

§. XXIX.

Purgantibus diuretica ſuccedere potuiſſent, utpote viſcidum ſerum diluendi porosque viſcerum aperiendi facultate pollentia. Talia fuiſſent inprimis ſalia, tam pura lixivioſa, geniſtæ, ononidis, tartari, juniperi; quam acidula, ſuccini volatile; ſalſaque, arcanum duplicat. tartarus tartariſatus, liquor terræ fol. tartari, clyſſus antimon. tartareus, cum terreis, oculis chelisque cancrorum miſcenda, & in aqua ononidis, petroſel alkekengi, fœniculi propinanda. Optimo etiam conſilio clyſteres, ex laxantibus & diureticis herbis, ebulo, aſparago, ononide, heder terreſtr. &c. parati, injecti eſſent, quia per colon ad renis & lienis regiones pertingere, eas fovere, & erroneum modum lymphæ inſtaurare potuiſſent.

§. XXX.

§. XXX.

Non levem quoque operam præftitiffent diaphoretica, antimonium diaphoreticum fimplex, & martiale cacheđ. ac Joviale, fudoriferum magnum Fabri, mercurius diaphoretic. admifta cinnabari vulgari & antimonii atque camphora. Ex liquidis tinct. Bezoard. Wed. M. S. cruda & rectificata, eff. lignor. extract. fumariæ. C. B. fcord. decocta lignorum, & alia paffim nota.

§. XXXI.

Ex fonte chirurgico Venæfectio equidem, a menfium obftructione indicata, locum inveniffet, reliquis, inde defumendis præfidiis, fcarrificatione fcil. fonticulis, fetaceis & veficatoriis, parum profuturis, præferenda, cum ifte fontem mali non attigiffent. Ubi obiter, in Chirurgorum gratiam, monemus, ejusmodi auxilia ulcerantia, noftris in climatibus, tumentibus locis facile inflammationem, gangrænam & fphacelum inducere. Cui legere placet, ulcera in hydropicis difficilem curationem admittere, evolvat Hildan. cent. 4. obf. 73. Zech. confult. 22. p. 214. & aliorum. Quando autem Celfus, Hippocratem multis in locis præeuntem habens, lib. 3. c. 21. pag. 164. crebra in ventre tumente ulcera, per ferramenta candentia excitare jubet, de tympanite potiffimum intelligendus videtur; quia, p. 161. Hippocratis aphorifmo 5. fect. 6. congruenter locuturus, in ægris, humore abundantibus, ulcera non facile fanefcere edixerat. Annus eft, cum uxori Ludimagiftri in vicino pago, a balneatore crura, ad rupturam tumentia, fcarrificarentur, &, vix triduo elapfo, poft largiffimum feri effluxum, νέκρωσις fuperveniens flammam vitalem, aliquamdiu adhuc duraturam, extingueret; ipfo Chirurgo non diu poft, ex mœrore, ut ajunt, ob male cedentem medelam, fatis cedente.

§. XXXII.

Cum, fine dubio, per tot annorum decurfum, quicquid Pharmacia fuppeditare potuit, tentatum, nullumque inde levamen impetratum fuerit, ideo in noftra ægra, viribus adhuc pollente, in ætate florente conftituta, nulla febre aut macie artuum laborante, vitæque cupida, recte ad paracenthefin, heroicum iftud remedium, & ab antiquiffimis Medicis cum fucceffu ufurpatum, confugere, neceffarium fuit.

§. XXXIII.

Haud ignoramus quidem, multos cum Erafiftrato eam plane rejicere, fatiusque effe putare, permittere, ut ægram vi morbi mortuam effe dicatur, quam ut ars chirurgica profanetur. Hinc ex recentioribus Mangetus, in Bonet. fepulchret. lib. 3. fect. 21. p. 530. fequentibus argumentis eam impugnat, quod veficarum, tumorem fubinde excitantium, numerum, fitum & connexiones, nec oculis, nec tactu, nec judicii acie fatis perveftigare poffibile fit, eæque femel vacuatæ, poft vulneris

inflicti confolidationem, denuo impleantur, ficque nova aquarum conlectio metuenda fit; fi vero locus punctus non coiverit, aquam abdominis cavitatem, cum periculo vifcerum, inundare; vel ipfas etiam veficas corruptiones fubire, ut fic æger in magnum difcrimen conjiceretur. Verum cum dubia falus certa defperatione potior, nihilque intermittendum fit, quo natura juvari poteft; effatoque Hippocratis, fect. 8. aphor. 6. *quæcunque non fanant medicamenta, ea ferrum fanare* debeat, & *magnis morbis magna remedia fint adhibenda*, præterea expreffis verbis libri de affect. text. 23. §. 25. poft pharmaca & diætam nil juvantia ταμὼν ἀφεῖναι τῦ ὕδατως, fecando aquam educere jubeat, Celfusque, inftar Coi echo, idem fonet, nec experientia adverfa fit, ideo in noftra ægra, indicantibus & permittentibus indiciis munita, circa electionem hujus remedii, a Chirurgo minime erratum fuiffe ftatuimus.

§. XXXIV.

Nec locum quoque fectioni minus aptum is elegit, quem abdominis finiftra regio obtulit, a pleno facco tumida, feptem vel octo circiter digitis transverfis fub umbilico, & totidem a linea candida acum immerfit; fucceffu, quem in hiftoria defcripfimus, ideo minus profpero, quia imprudenter aureum monitum Hippocratis obiter habuit, fect. 6. aphor. 27. ita loquentis: Ὁκόσοι ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τῦ πύυ, ἢ τῦ ὕδατος ἀθρόυ, πάντως ἀπόλλυνται, quem aphorifmum Celfus lib. 2. c. 8. p. 78. ita explicavit: *Si aqua inter cutem, quam implevit, five in magno utero multum puris coiit, fimul id omne effudiffe, æque mortiferum eft, ac fi quis fani corporis vulnere factus exfanguis eft.*

§. XXXV.

Quamvis enim, ut apud Fienum, Schenkium, & alios legere datur, nonnulli, fimili periculo expofiti, fervati tamen fint, & D. Præfes mulierem Ordrufienfem noverit, quæ, ex defperatione, cultro abdomen perforans, fine vitæ jactura, ad animi deliquium, contentam aquam emifit, ut juvenis Medicus, & fenex Chirurgus, qui antea, ob nefcio quas rationes, lege artis, per Paracenthefin miferam a pondere liberare noluerant, jam advocati, id tantum, agere cogerentur, ut vulnus occluderent, & per convenientia media ægram ab inftante morte vindicarent, priftinamque poftmodum fanitatem ipfi reftituerent: quam noftræ, fi vel maxime rite tractata fuiffet, vix promittere potuiffemus: cum firma facci fubftantia, ob diuturnitatem morbi, nec a medicamentis, nec ab ipfa natura potuiffet refolvi, erroneaque in eum excretio lymphæ impediri. Id tamen effectu poffibile fuiffe credimus, ut, ablato humore premente, aliquamdiu commodius vivere valuiffet, & per obfervatas juftæ diætæ regulas, continuumque fuperius laudatorum medicamentorum ufum, quibus etiam *balnea ficca*, multis modis paranda, interponenda fuiffent, nimia humidi quantitas abfumi, aut aliorfum diverti potuiffet.

MICHAE-

CXXV.

MICHAELIS ALBERTI

ET RESP.

CHRISTOPH. ERNESTI CONO

AUCTORIS.

CASUS MEMORIA DIGNUS HYDROPICÆ LAPSU, INTEGRO ABDOMINE SANATÆ.

Halæ 7. Januar. 1727.

PROOEMIUM.

Medicinam divinatrices inter artes qui referunt, præſtantiæ divinæ artis adeo nihil detrahunt, ut potius gloriam ejus magis augeant. Eſt enim haud exigua ſalutaris artis laus, quod non ſolum obvia ac quæ in oculos incurrunt expendat ac dijudicet, ſed quod etiam abdita ac quæ oculorum aciem effugiunt mentis acie proſequatur ac prudenti judicio eruat. Quam difficile autem tale judicium, jamdudum Parens medicinæ, Hippocrates, expertus eſt, ac hodie illi experiuntur qui illius Coi veſtigiis inſiſtunt. Cumprimis autem multæ occurrunt difficultates circa diagnoſin morborum, & quidem talium, quos initio abunde cognitos imo plane exhauſtos crederes. In exemplum ſaltem allegabo hydropem, non pectoris aut pericardii, ſed ipſum aſciten, cujus tam variæ dantur ſpecies, ut haud raro etiam ſagacibus medicis circa diſtentum hydropicorum aqualiculum aqua hæreat. Quo autem hæ difficultates, quantum licet, denique tollantur, jamdudum clariſſimi Viri monuerunt, ut caſus, qui aliquid monſtri alerent, exacte conſignati in publicum emitterentur, quo denique accedente aliorum induſtria, illa quæ nondum ſatis cognita eruerentur ac majori luci exponerentur. Et in hunc finem noſtrum quoque caſum tecum B. L. communico, quem omnes rei medicæ gnari, ad quorum notitiam pervenit, dignum memoria, dignum conſideratione judicarunt. Ad me autem ejus cõnſignationem ac qualemcunque analyſin amici pertinere crediderunt, quod ægra arcto ſanguinis vinculo mihi fuit juncta illamque non ſolum cum diro morbo conflictantem ſed & lapſu reſtitutam ſæpius inviſere licuit. Dum autem, B. L., tuo arbitrio tuoque judicio exiguum hunc ac ſæpius interpellatum laborem committo, ſimul æquitati tuæ confido, fore ut tenuis ingenii fœtum benigne ſuſcipias, ac tua benevolentia complectaris. Deus autem cœptis annuat, quo omnia in S. S. Sui Nominis gloriam ac proximi ſalutem cedant.

HISTO-

HISTORIA.

Honesta matrona, sanguineo - cholerici temperamenti ac obesioris corporis habitus, duro, ob praematurum parentum obitum, initio usa est aetatis, simul tamen integra valetudine, si illos saltem excipias morbos, quibus tenerior aetas alias exposita. Adultior virgo, 20. circiter annorum, primum seni satis vegeto, dein, hoc defuncto, viro juveni, sed caussario, nupsit, neuter tamen exoptatam prolem ex nostra suscepit, quare haud mirum quod nec tertium maritum, jam aetate gravem, patrem fecerit. In sterili autem matrimonio vivens eo majori cura ac solertia amplae rei familiari praefuit, suaque praesentia domesticos & suscitavit & adjuvit. Cum igitur post obitum tertii mariti aestivis messorum laboribus interesset, sub vesperam tota sudore perfusa domum rediit, quare, aestus ac sitis impatiens, calidum ac madidum adhuc corpus, relaxatis imo rejectis denique vestibus, frigidiusculo vespertino aëri exposuit ac insuper totum cyathum gelida aqua repletum exhausit. Vix aliquid mali initio exinde sensit, nisi quod levi febricula intermittente corriperetur, quam essentia amara stomachica, sibi alias familiari, mox quidem profligavit, remanentibus tamen insolita quadam lassitudine ac aliqua, inprimis dum corpus moveret, respirandi difficultate, quae ut levia patiens nihili faciebat. Hinc denuo expetita, anno, qui luctui dicatur, exacto, etiam ad quarta accessit vota, fidemque connubii viduo consistentioris aetatis dedit, annum agens trigesimum tertium. Relinquenda jam erat antiqua sedes simulque pristinum vitae institutum, nostra a mobili vitae genere, cui a teneris fuerat assueta, ad magis otiosum ac pene sedentarium transeunte. Initium matrimonii videbatur admodum faustum; assurgente enim sensim abdominis mole conjuges in laetam futurae prolis spem erigebantur, quam & imperitae mulierculae, licet menses statis temporibus, sed parcius, prodirent, magis magisque inflabant, similia aliarum gravidarum exempla copiose afferentes. Cum autem annua mora satis ostenderet inanem esse spem, inanem uterum, medici arcessebantur, ut, dimissis obstetricibus, opem distento abdomini ferrent. Praeter tumorem enim abdominis nostra nil fere habebat, de quo conquereretur: Facies floridum ac vividum exhibebat colorem, appetitus erat integer, (post pastum tamen ardor ventriculi & ructus nostram fatigabant) somnus tranquillus, respiratio satis libera, nullus pedum tumor, nulla superiorum partium macies, urina sufficiens; alvus tamen obstipatior ac menses plerumque parciores, quandoque autem praegressis animi pathematibus uteri haemorrhagiae intercurrebant. Mole autem abdominis magis magisque augescente, umbilicus quam maxime protuberabat, ita ut omphaloceles metum etiam incuteret, adhibitis vero convenien-

convenientibus ligaturis umbilici prominentia tandem fuit repressa. Haud miraberis B. L. quod difficilis hic ac implicatus morbus medicis, etiam peritissimis, multum facesserit negotii ac doctam illorum artem, diro malo inferiorem, eluserit. Quinque extrahebantur anni quod tantum non omnia in prædicto permanerent statu, licet a celeberrimo medico quæsitissima remedia ægræ suppeditarentur, quibus tamen id fuit obtentum, ut menses largiori quantitate justis temporibus prodirent. In hunc finem etiam quotannis circa æquinoctia binis vicibus sanguis ex pedibus fuit detractus, quod ægra quam optime tulit, ac exinde multum levaminis sensit, quare his evacuationibus adsueta illas nunquam, quamdiu ob denique insecutum pedum œdematosum tumorem licuit, neglexit. Tandem morboso lustro elapso, pedes, qui hucusque a tumore immunes fuerant, aliqua ex parte intumescere cœperunt; nihilominus tamen, quanquam & tumor abdominis latius sese diffunderet, patiens in publicum prodire ac sacris interesse poterat. Dum autem denuo lares in aliam ac splendidiorem urbem essent transferendi, ex molestiis forte itineris ac majori motu, quem instauratio rei familiaris requirebat, tumor inprimis sinistri pedis adeo invaluit, ut denique rumperetur, absque tamen ullo morbi decremento, licet quotidie multum seri exinde proflueret, ac post novem demum menses consolidationem admitteret. Sed vix ulcere pedis occluso quartus maritus, œdematoso pedum tumore ab aliquot annis correptus, in confirmatum ascitem, sibi denique lethalem, incidebat. Præsidio itaque viri denuo orbata, ac permolesti morbi, quocum per septem annos jam conflictabatur, satis pertæsa, nihil magis in votis habebat, quam ut desideratissimo marito, placidæ mortis beneficio, quam citissime iterum jungeretur. Morti ergo unice intenta illum repetiit locum, ex quo sub initium quarti matrimonii emigraverat, ut ibi a strepitu hominum ac turbulentiori vita magis remota curam animæ eo melius gerere posset. Hic in tantam molem abdomen excrescebat, ut etiam incuriosis alias ruricolis urbem intrantibus admirationem moverit, qui haud raro nostram ad sacra prorepentem prævertebant, ac defixis oculis stupendum aqualiculum intuebantur. Actum de ægræ salute videbatur, omniaque ad ultimum spectabant; sed jam en Deum e machina! Forte Serenissimus ac Potentissimus REX BORUSSIÆ, FRIDERICUS WILHELMUS, *Dominus noster Clementissimus, urbem, ubi tunc temporis nostra degebat, die 8. Junii 1717. ingrediebatur, quare ad visendum, ad salutandum Regem incolæ confertim ædibus prorumpebant. Dum itaque læta urbs faustis acclamationibus undique personabat, non poterant non publici plausus etiam abditos ægræ recessus penetrare, quibus perceptis, nostram non ponderosum abdomen, non deformitas morbi retardavit, quo minus ad conspectum Regis, quasi ad salutem sanitatemque proreperet. Nec fuit falsa, quanquam initio omnia in perniciem ægrotæ ruere viderentur. Cum enim viso Rege, ex discurrentibus ministris, quæ in usum Regis desiderarentur, intelligeret, nostra quæsita subministratura adeo & sui & morbi*

quasi oblita reditum accelerare conabatur, ut fallentibus vestigiis, pondere abdominis victa, prosterneretur ac quam gravissime tumidum abdomen siliceo strato allideretur. Accurrebant proximi ac exceptam, vix ex gravi lapsu & terrore mentis compotem, in domum deferebant. Interea & medicus & chirurgus advolarant, absque mora in abdomen, ruptum omnibus creditum, inquirentes, sed quod integrum ac nullibi læsum deprehendebant. Hinc præmissa venæ sectione, qui est vulgi mos ad averruncanda terroris mala, ac exhibitis refocillantibus, lecto ægra, paulatim ad se rediens, tradebatur. Jam placidus ægrotæ obrepserat somnus, cum violentia urgentis urinæ, ita videbatur, subito excitata matulam posceret, ac porrectam totam repleret. Vix quisquam ad excretum liquorem, quem omnes urinosum credebant, initio attenderat, sed cum sæpius postea, ac fere intra horas eadem quantitas redderetur, insolita copia effecit, ut adstantes missi liquoris ingenium attentius lustrarent. Nullus hic occurrebat color urinæ alias familiaris, nec nidor molestiam naribus afferebat, sed liquor limpidus ac omnis odoris expers deprehendebatur. Profluebat vitiosum serum, quod fidem fere excedit, per 14. dies, non tamen continue ac præter patientis voluntatem, sed interruptis vicibus ac per urethræ canalem, quare etiam ægræ semper liberum erat illud, vesica exonerata, cohibere, aut etiam cum redderetur intensius provocare. De quantitate excreti liquoris nil certi afferre possum, quod adstantes de pondere illius parum fuerint solliciti, primis tamen diebus longe majori copia effluxit, subsequentibus autem profluvium hoc magis magisque decrevit. Huic copioso profluvio denique etiam, quatuor circiter post lapsum diebus, spontaneus supervenit sudor, qui matutinis inprimis horis largiter prorupit; in alvum autem nihil peccantis seri redundavit; sed illa, nisi sollicitata, vix sicciora contenta deposuit. Quamvis autem satis magna seri copia per prædictas vias quotidie exturbaretur, haud tamen exinde notabilis virium jactura ægræ oborta, quod & integro adpetitui & nocturnæ quieti, quibus patiens gaudebat, haud injuria magna ex parte adscribas. Nihilominus tamen, & quidem ventre magis magisque subsidente, multa nostram circumveniebant incommoda. Jam enim facile post largiorem pastum ægra in summas præcordiorum incidebat angustias, quibus quandoque etiam animi deliquia superveniebant. Præterea, ægra diu post lapsum nec sternutatione nec tussi illa, quæ vel naribus vel faucibus molesta, emoliri poterat. Tandem haud levem etiam rugosus ac jam plane collapsus venter inferebat molestiam. Ejus enim ultra genua exporrecta moles ingressum valde impediebat, quod pendulus venter alternis genuum ictibus sub ingressu semper feriretur. Omnibus tamen hisce malis & beneficium temporis & commoda ligatura consuluit, sicque redeunte sensim abdomine ad pristinam formam, ac discusso pedum œdemate, etiam patiens cum sanitate in gratiam rediit, ac prædicta symptomata penitus evanuerunt. Extollant jam summis laudibus aliæ gentes mirabilem Regum suorum sanandi virtutem, de nostro merito quoque prædicamus, quod Augusta ejus præsentia ægræ conclamatæ &

a me-

a medicis desertæ sanitatem ac vitam reddiderit. Nec recruduit infidus alias morbus, sed nostra per biennium salva ac incolumis vixit, Denique autem anno 1719. dysenteria, quæ tunc nostris in oris epidemice grassabatur, correpta, ac demum confecta, diem suum ruri obiit, cum 43. annum esset emensa. Sic nostram alvi profluvium denique extinxit, quæ vesicæ profluvium sibi tam proficuum olim experta fuerat. Jam B. L. sectionem demortuæ forte desideras, sed hanc nec adstantes nec locus, quo ante obitum secesserat, admisere.

---

§. I.

HYdrope ægram nostram laborasse, quivis, medicæ artis haud plane ignarus, ex morbi historia facile colligere poterit; minime tamen indoles ac sedes nostri mali adeo obviæ, in illas itaque, omissa critica nominum dilucidatione, cum alii abunde hoc egerint, pro ingenii modulo jam paulo fusius mihi erit inquirendum.

§. II.

Hydropis tres vulgo recensentur species, anasarca scilicet, tympanites & ascites. Anasarca seu leucophlegmatia dicitur, quando universus corporis habitus inundatur; quodsi ventrem ita flatus extendant, ut percussus sonitum tympani instar edat, tympanites appellatur, de qua tamen notandum, quod vix sola occurrat; sed in tympanitide etiam serum cum flatibus conjunctum observetur. Ascitis autem nomine venit, cum aqua in abdomine collecta illud instar utris replet.

§. III.

Et huic tertiæ speciei, ascitti, nostræ quoque morbus erit annumerandus, quod & tumidum abdomen & copiosus post lapsum aquæ profluxus satis testantur. Cum vero & ascitis variæ dentur differentiæ brevibus illas enumerabimus, dein indicaturi ad quam ascitis speciem noster morbus sit referendus.

§. IV.

In ascite aqua non in abdominis cavitate tantum, sed etiam intra abdominis integumenta quandoque colligitur. Sic vitiosus latex modo inter abdominis musculos ac peritonæum, modo in duplicatura peritonæi subsistit ac hospitatur. Nec minus quando aquosus humor in ca-

vo infimi ventris congeritur, aquæ collectio ratione loci admodum variat. Plerumque aqua libere in abdominis cavitate fluctuat, nonnunquam tamen veficulis, faccis imo abdominis vifceribus inclufa hæret, quorum exempla paffim Autores tradunt. Hinc ex diverfitate loci afcites varia trahit cognomina, ut nunc hydrops peritonæi, nunc veficularis, faccatus, omenti, mefenterii, uteri, ovarii &c. audiat, prout nempe huic vel illi membranæ aut vifceri abdominis ftagnans ferum includitur.

§. V.

Si jam ex me quæras, quam afcitis fpeciem in noftra ægra fubfuiffe autumem, mihi fane, ut ingenue fatear, admodum verifimile videtur, quod hydrops, quem noftra per tot annos geftavit, peritonæi fuerit, id enim figna hujus morbi, id fortuita ac mirabilis morbi folutio mihi perfuadere videntur. Quo autem omnia eo melius pateant, nunc ex folertibus obfervatoribus illa afferam, quæ in cognitionem occultioris morbi nos deducere poffunt.

§. VI.

Antiquiffimi medici vix noftri morbi videntur habuiffe notitiam; (licet *Hippocrates* notionem hydropis pro fero & ichore variis locis fumat: *vid. Foefii œconomia* & *Caftelliano - Brunoninum Lexicum* fub voce *hydrops* acceperit:) quod non tam infrequentiæ morbi, quam faftidio ac neglectui anatomiæ, cumprimis practicæ, adfcribas. Cum autem proximis feculis anatomica ftudia magna excolerentur diligentia, nofter quoque morbus, qui per tot fecula delituerat, e tenebris fuis ope fcalpelli anatomici tandem emerfit, quanquam quis primus hunc morbum obfervaverit haud dixerim. Sunt quidem nonnulli qui de *Jacobo Cameniceno* hoc affirmant, quorum tamen errorem quivis facile deprehendet, qui ipfam Cameniceni *Epiftolam*, quam ad *Petrum Andream Matthiolum* dedit & quæ inter ejus epiftolas *Libr. I.* extat, fimulque illa quæ Matthiolus regeffit, infpiciet. Hoc tamen certo certius, quod ingeniofa *Clar. Walæi* conjectura magnam, fi non primam, huic affectui lucem affuderit, cumque dein ejus veritatem demortuæ quoque fectio comprobaffet, virorum clariffimorum, *Nicolai Tulpii* ac *Jobi a Meckren* nunquam fatis laudanda induftria hanc plane fingularem obfervationem ab oblivionis injuria afferuit. Et ex illo tempore hydrops peritonæi majorem notitiam acquifivit, præfertim cum etiam fubfequentes quidam medici in ortum ac figna neglecti morbi accuratius inquirerent, inter quos *Nuckius* ac *Littre* procul dubio eminent.

§. VII.

§. VII.

His præmiſſis jam ad ipſa morbi phœnomena devenimus. Initio, ac nondum apparente ventris tumore, ægri tenſionem ac obtuſum dolorem in hypogaſtrio perſentiunt, quæ cum levem ſaltem moleſtiam inferunt, etiam in levi habent nec medici opem facile expoſcunt.

§. VIII.

Inſequitur dein, ſed lento admodum paulatinoque gradu, abdominis tumor, ſecus ac in vulgari aſcite, in quo aquæ longe citius accreſcunt & abdominis molem augent. Primum autem tumor in imo ventre ſeſe manifeſtat, deinde ſenſim ſenſimque adſcendit ac demum, elapſis jam aliquot annis, per totum abdomen ſe diffundit, illudque in ſtupendam ſæpe molem attollit. Præterea tumor hic magis extrorſum vergit, & quanquam ægri in alterutrum latus decumbant ventris tamen figura exinde vix immutatur, ſed venter æqualiter fere tenſus cernitur.

§. IX.

Meminit. *clar. Nuckius*, quod in ægra quinquagenaria, hydrope peritonæi laborante, umbilici prominentiam viderit, quod eo minus ſilentio involvere volui, quia mihi admodum veroſimile videtur, quod in hac aſcitis ſpecie hydromphalus, ſi non ſemper, tamen longe frequentius, quam in vulgari aſcite, ac magis inter morbi initia, occurrat. Cum enim intra duplicem peritonæi membranam aſſurgentes aquæ uſque ad umbilicum jam pertingant, vix aliter fieri poterit, quam ut umbilicus ab urgente aquarum mole protrudatur, quanquam poſtea cum aquæ, divulſis magis magiſque peritonæi lamellis, etiam altiora loca petant, umbilici prominentia iterum quodammodo evaneſcere poſſit, inprimis ſi commodis ligaturis tali protuberantiæ proſpiciatur. Licet autem hactenus allata forte ſatis probabilia, illa tamen, cum ab experientia majorem adhuc lucem expectent, ulteriori & attentæ obſervationi lubenter non ſolum ſubjicio, ſed & commendo. Sic quoque indagationem adhuc meretur, utrum in peritonæi hydrope, quodſi in viris occurrat, etiam aqua in ſcrotum depluat, inprimis cum apud Autores altum ſilentium, nec meminerim, hucuſque in viro talem hydropem fuiſſe obſervatum.

§. X.

Circa reſpirationem, ægri noſtro hydrope detenti, nullum inſigne

 patiun-

patiuntur incommodum, quare, quamdiu abdominis tumor in tantam molem nondum auctus ut ingressum retardet, satis commode obambulare, ac munia sua obire possunt. Refert *clar. Tulpius l. 4. observ. c. 44.* de Jugitta, uxore pictoris Flinchii, quod perinde atque sanissima non quocunque tantum deambulare, verum etiam peregre proficisci, &, quod mireris, excelsam Clivensium turrim, etiam paucis ante mortem diebus, uti *Jobus a Meckren* addit, adscendere potuerit; quam tamen agilitatem de omnibus non possumus affirmare.

§. X I.

Quoad appetitum ciborum, ille minime collapsus observatur, cum apetentia enim cibos capiunt, & assumtos in succum & sanguinem vertunt. Nec sitis nostros excruciat, quare etiam in nostrum morbum non cadunt, quæ olim Poëta de hydrope cecinit.

§. X I I.

Facies, quæ alias haud immerito index morborum dicitur, in nostro affectu nihil præ se fert insoliti. Micat enim ab oculis pristinus fulgor, ac facies nativum ac vividum intuentibus offert colorem, ut itaque illis, & inter hos *Argenterio*, qui asciticos floridi coloris se quandoque vidisse dicant, non omnis fides sit deneganda.

§. X I I I.

De excernendis notandum, quod alvus satis recte se habeat ac debito ordine excrementa reddat, nonnunquam tamen etiam segnior observetur. Urina quantitate potus tantum non respondet, & naturalis est coloris; menses vero nunc recte, nunc minus convenienter fluunt. Refert *Dn. Garengeot Traité des operations de Chirurgie T. I. p. 240.* quod *Dn. Arnaud*, ad dignoscendam aquæ sedem, inprimis ad quantitatem urinæ respiciat, quodsi enim hæc justa quantitate, reddatur, nec a naturali colore deficiscat, aqua peculiari sacco includeretur; quod eo minus fallet, si nec reliqua signa negligantur, sed potius conjunctim sumantur.

§. X I V.

Neque silentio plane prætereundum, quanquam ad illustrationem nostri casus nihil faciat, quod fœminæ hydrope peritonæi detentæ quandoque etiam conceperint, & propitia Lucina infantes excluserint, intumescentia tamen a partu nihil quicquam remittente.

§. X V.

§. XV.

Oedematofus pedum tumor, qui alias in vulgari afcite ventris intumefcentiam plerumque præcedit aut ftatim fubfequitur, noftro morbo tunc demum, quando jam confirmatus & aliquot annos duravit, fupervenit. Peritonæi enim hydrops ad plures annos fe extendit, & diuturnitate communem afciten longe fuperat. *vid.* §. *VIII.*

§. XVI.

Medicamenta, quæ alias in vulgari afcite fatis efficacia deprehenduntur, in noftro affectu vix quicquam profunt, *vid. Cl. Littrii* obfervationem, quam *Hift. Ac. Reg. Scient. Ann. MDCCVII.* exhibet. Et in hoc etiam cum faccato hydrope convenit, de quo nofter quondam *D. D. Gahrliep Mifcell. Nat. Cur. Dec. III. Ann. II. obferv. LXI.* teftatur, quod remedia, tam alterantia quam evacuantia, abfque aliquo, faltem notabili, levamine, adeoque fruftra fuerint exhibita; imo quod ne hilum quidem ab emeticis & purgantibus, etiam validiffimis & drafticis, fubfequente licet hypercatharfi fatis enormi, moles abdominis decreverit.

§. XVII.

Præter hæc, quæ partim in fenfus incurrunt, partim ipfi patientes referunt, quædam adhuc fub paracentefi, quando adminiftratur, occurrunt, quæ abditum morbum produnt. Cum autem noftra ægra paracentefin non admiferit, miffa hæc facio, & lectorem, qui horum defiderio tenetur, ad *Cl. Littrii* jam citatam obfervationem remitto.

§. XVIII.

Nolumus hactenus allata ad noftrum cafum jam prolixius applicare, præfertim cum fatis clare pateat, quod dicta tantum non omnia in noftram ægram quam optime quadrent. E re potius erit, ut brevibus oftendam, quomodo hydrops peritonæi a congeneribus affectibus differat. Circa vulgarem afciten ac tympaniten nihil difficultatis occurrit, in illa enim fere omnia contrario modo fe habent, uti fuperioribus thefibus paffim indicavi; hæc autem, tenfo ventre percuffo, fonitu fe prodit, ac præcipitis eft exitus. Magnam autem hydrops faccatus cum noftro affectu affinitatem habet, cumque pleraque figna cum noftro morbo communia habeat, etiam longe difficilius dignofcitur. Quodfi etiam medicus hos binos affectus inter fe confunderet, crederem, quod haud adeo gravem, aut ægro noxium, errorem effet commiffurus. Differt

fert autem hydrops peritonæi a faccato, quod in illa afcitis fpecie tumor abdominis, cum aqua intra peritonæum, tanquam integumentum abdominis proprium, hæreat, magis verfus exteriora feratur, *vid.* §. *VIII.* ibique perfentiatur: in faccato hydrope autem, faccus præternaturali fero refertus, ipfam abdominis cavitatem occupet, quare etiam præ noftro affectu longe majorem ægris creat moleftiam. Quodfi experientia illa quoque confirmaret, quæ §. *IX.* attuli, multum etiam ad diagnofin noftri morbi facerent. In faccato enim hydrope hydromphalus, quamdiu faccus illæfus, vix poterit occurrere, quod tamen illo rupto, & aqua in abdominis cavitatem effufa contingere poffet. His merito addimus celeberr. *Ruyfchium* notaffe, quod hydrops faccatus, aut ut illi, ex vulgi fententia, audit claufus, fit abfque undulatione uniformi duriffimeque tenfo tumore manifeftetur, neque patiatur prementi cedere partes, nec fonum edat ullum ofcillante corpore *vid. Adverf. I. Cap.* 2. *p.* 8. Quando vero aqua intra abdominis mufculos & peritonæum colligitur, hæc hydropis fpecies, quoniam præ noftra adhuc magis & vifui & tactui expofita, etiam his fenfibus facilius dijudicari poterit.

§. XIX.

Ne autem cum graviditate nofter affectus confundatur, inprimis ad motum latentis fœtus, qui vigefima feptimana obfervatur, attendendum; contingit tamen quandoque ut peritonæi hydrops etiam ingravidationi jungatur *v.* §. *XIV.* Porro ab hydrope ovarii dignofcitur, quod in hoc tumor cum aliqua inæqualitate rotundus in alterutro hypogaftrii latere, ubi ovaria recumbunt, exfurgat, cui dein, præter alia mala, etiam difficultas urinæ & inceffus junguntur. Ab uteri hydrope autem quodammodo diftinguere poteris, fi ad illas attendas, quæ §. præcedente de differentia faccati hydropis monui, habent enim illa etiam hic locum, quanquam exinde uteri hydrops non cognofcatur, cujus diagnoftica figna difficultate nondum carent. Obiter faltem addo, quod illi, qui menfium fluxum in uteri hydrope nunquam obfervari contendant, mihi errare videantur, cum illorum opinio lubrico fatis fundamento nitatur, quafi menfes ex ipfius uteri cavitate femper prodirent. Interea tamen minime nego, quod menftruus fanguis etiam ex ipfo utero quandoque promanet, ipfe enim, cum cadaverum fectionibus in theatro anat. Regio olim vacarem, uterum fanguine inquinatum obfervavi, uti *Cl. D. D. Gohl in Act. med. Berol. Vol. VIII. Dec. I. p.* 74. retulit. Sed cum quoque menfes ex uteri vagina haud raro ferantur, vix ratio patet, cur in hydrope uteri menfium fluxus quandoque non poffit occurrere, & fi forte in uno aut altero individuo menfium defectus obfervetur, de omnibus tamen ob prædictas rationes hoc non poffumus affirmare.

§. XX.

Nunc ad caufas, a quibus præfens malum originem duxit, devolvor. Ex præmiffa morbi hiftoria conftat, quod noftra integrum diem fub ferventiffimo fole ad obfervandos mefforum labores exegerit, ac demum fub vefperam rure pedibus urbem ac domum repetierit. Reverfa, tota fudore diffluens, denudatum corpus frigidiufculo vefpertino aeri non folum commifit, fed & fcyphum gelida aqua plenum evacuavit. In repreffum itaque fudorem ac cohibitam perfpirationem tantum non omnis culpa videtur rejicienda, quæ quo melius intelligantur, pauca de tranfpiratione ejufque impedimentis, pro inftituti mei ratione, delibabo.

§. XXI.

Totum noftrum corpus effe perfpirabile jamdudum Hippocrates memoriæ prodidit, hujufque afferti veritatem ingeniofiffimus Italus, *Sanctorius*, experimentis triginta annorum ftabilivit. Cum autem corporis perfpirationi, præter refpirationis organa, cutis potiffimum inferviat, non folum patet, quod hæc excretio fit valde copiofa, fed & fimul intelligitur, quod intercepta perfpiratio eo plus damni noftro corpori inferat, quo magis reliquas evacuationes antecellit, fi non fuperat. Inprimis autem huic excretioni favent illamque promovent, quæ fanguinis circulum citatiorem reddunt, hinc cum fub æftuofo cœlo aut vehementiori motu incalefcimus, fanguis a folis æftu aut exercitiis corporis concitatus impetuofius ad habitum corporis fertur & uberior fecretio contingit, cumque prorumpentes humores, ob nimiam copiam, haud adeo facile poffint diffIari, in copiofas aquæ guttas, imo fudoris rivos, colliguntur, tuncque cutanea hæc excretio, quæ antea vix in fenfus incurrebat, jam fenfibilis redditur. Quemadmodum vero ab illis, quæ fanguinis circulum augent, cutim laxant ejufque poros recludunt, perfpiratio provocatur ac promovetur; ita ab illis, quæ progreffum fanguinis retardant, cutim conftringunt ac poros obftipant, perfpiratio imminuitur imo cohibetur.

§. XXII.

Inprimis autem perfpirationi & frigidus aer & gelidus potus obicem ponunt, quorum effectus, antequam ulterius progrediamur, paucis recenfebo. Et quidem quod ad frigidi aeris effectus attinet, illos fuccincte & nervofe *illuftris Stahlius in theor. med. ver. Sect. I. p.* 170. ne jam alia loca commemorem, tradidit. Potiffimum autem frigidus aer

conſtrictorium ſuperficiei corporis motum inducit, a quo humorum ad intimiora corporis repreſſio, pallor corporis, adſpectus cito ſtrictus, frigoris repentina pervaſio, vaſorum ſanguiferorum ex conſtrictis partibus veluti diſparitio ac ſenſus quidam gravativus tenſivus dependent. Inprimis autem prædicta phænomena obſervantur, quando æſtuans ac ſudore perfuſum corpus, veſtibus remotis, derepente frigido aeri committitur, tunc enim cutis, quæ præ aliis partibus frigori maxime expoſita, adeo conſtringitur, ut etiam ſtrictura in ipſos oculos incurrat, quam noſtrates *Gänſehaut* appellant. Denique & hoc adjiciendum, quod aer veſpertinus ac nocturnus, etiam per æſtatem, in ſudore madens corpus haud tuto admittatur, & quanquam veſpertinus aër æſtivo tempore ſatis tepidus videri poſſit, reſpectu tamen coloris, qui in corpore ſudante & ab exercitatione calefacto tunc exiſtit, frigidi rationem omnino habet.

§. XXIII.

Quos vero noxios effectus frigidus potus, ſi æſtuanti corpori, & quidem copioſe, offeratur, producat, *celeb. Frid. Hoffmannus* integro X. *capite Pathol. gener. P. II. p.* 313. indicavit. Mihi ſaltem annotaſſe ſufficiat, quod frigidus potus æque internas partes, ac frigidus aer externam corporis ſuperficiem, conſtringat, cumque ſub ſpaſmodicis illis ſtricturis circuitus ſanguinis haud parum lædatur, ſanguis fluiditatem ſuam amittit ac inſpiſſatur; quanquam & frigus copioſius oblati liquoris, ipſi ſanguini communicatum, haud plane excludendum veniat. Inprimis autem frigidæ potio perniecioſiſſima deprehenditur, quando vel exercitatione calefacti ab hauſto potu ſimul & ſemel a motu vel laboribus deſiſtunt, ac corpus quieti tradunt, cujus noxæ tamen quodammodo præcaventur, ſi poſt potum motus aut labor continuetur, quale quid etiam in jumentis obſervamus, quibus ſub itinere innoxie aqua præbetur, quando vero ad diverſoria deventum, a peritis veredariis potus calefactis minime conceditur, ſed ab illo omni cura initio arcentur.

§. XXIV.

Jam ſatis apparebit, quod cum noſtra urente ſirio per integrum diem admodum incaluerit ac ſe vehementer commoverit, corporis perſpiratio, ſanguine ad cutim magis evocato, admodum fuerit aucta, quod & ſubſecutus largus ſudor abunde teſtatur. Ab incautius autem in denudatum corpus admiſſo veſpertino aere univerſæ ſuperficiei corporis ſtrictura fuit inſecuta, hinc humores in ambitu corporis copioſe hærentes, poris antea patulis derepente obſtipatis illisque exitum denegantibus,

tibus, cor verſus ac vaſa ſanguinis majora, ut ita loquar, fuerunt rapti, qui ſubito repreſſi non potuerunt non vaſa maximopere replere, diſtendere illorumque tonum dejicere. Dein, cum pro reſtinguenda ſiti etiam patiens frigidum aquæ potum ſuperingeſſiſſet, internæ quoque partes, inprimis ventriculus ac inteſtina, exinde fuerunt conſtrictæ, cumque multa ſanguifera vaſa inteſtinorum quoque canalem perreptent, in illis ſanguinis progreſſus haud parum fuit læſus. Vaſis autem majoribus nimium repletis, ac ultra naturalem diametrum diſtentis, ſanguinis circulus admodum fuit retardatus, quod ob nimiam diſtenſionem neque cor neque vaſa vim ſuam contractilem debite exſerere, ac mole laborantem ſanguinem propellere potuerint. Haud mirum itaque, quod ob prædictas cauſas ſanguine difficulter progrediente ſerum haud decenter reliquæ ſanguinis maſſæ fuerit interagitatum, ſed juſto copioſius in vaſa lymphatica ſeceſſerit, quibus nimium diſtentis contenta lympha vel per diductos nimis repletorum vaſorum poros transſudavit, vel ruptis vaſis inter duplicem peritonæi membranam, uti forſan haud vane auguror, lente depluit.

§. XXV.

Nec minus a cohibita perſpiratione febris, quæ ſucceſſit, potiſſimum provenit. Materia enim exhalatura ſubito reſtricta, vaſa ſanguifera exinde admodum fuerunt prægravata v. §. præc. quare ne tonus illorum penitus deſtrueretur, neceſſe erat, ut ſtrictoria illorum vis magis magiſque augeretur, ſicque ingeminatis vaſorum ictibus ſuperflua moles verſus corporis ambitum denuo propelleretur. Sufficiat in prolatæ ſententiæ confirmationem ad grave experientia edocti *Sanctorii* teſtimonium provocaſſe, quod *Aphor.* 10. *Sect. I.* exhibet. Quanquam autem impeditam perſpirationem potiſſimum accuſem, minime tamen omne ventriculi vitium excludo, inprimis cum febris intermittentis genium æmulata ſit, quin potius illum, non ſolum a frigido potu, ſed etiam a durioribus meſſis tempore aſſumtis alimentis, fuiſſe læſum exiſtimo.

§. XXVI.

Nihilominus tamen a ſubita humorum coacervatione vaſa ultra modum oppleta ac dilatata atoniam aliquam fuerunt paſſa, quare ſanguis, languente organorum motu, ſegnius circumactus craſſior ac ſpiſſior evaſit, ſuaque ſpiſſitudine impedivit, quo minus menſtruus ſanguis justa quantitate ſolitis temporibus prodierit. Præterea etiam hic conſiderationem omnino meretur, quod noſtra mobile ac laborioſum vitæ genus cum ſedentario ac magis otioſo permutaverit, ac inſuper plena diæ-

ta uſa fuerit. Quæ omnia cum ad producendam plethoram quam maxime conſpiraverint, ita luxurians ſanguis vaſis, jam antea debilitatis, reſtitit, quo minus debitam vim in propellendo illo exſerere potuerint, unde ex tardiori progreſſu ſanguis ſpiſſior redditus, ac menſtruorum fluxus demum fuit imminutus. Et ſane haud dubitandum, quod longe graviora mala ac citius hydropis incrementum inſecuta fuiſſent, niſi iracundis animi pathematibus excitata natura ſuperfluum ſanguinem per conſueta loca quandoque exturbaſſet, ac prudens acutiſſimi medici conſilium tempeſtivas venæſectiones imperaſſet, ſed de V. S. in noſtro hydrope infra agemus.

§. XXVII.

Quamprimum vero aqua intra peritonæum collecta aliquatenus accrevit, difficultas aliqua in reſpiratione neceſſario fuit oborta. Diaphragmati enim, non ſolum ſub inſpiratione, ob reniſum aquoſi tumoris, libere deſcendere & abdominis contenta propellere haud licuit; ſed etiam vitiatum, ob prædictam cauſam, peritonæum ac tenſi abdominis muſculi haud adeo promte, ſub exſpiratione, ad abdominis conſtrictionem ac diaphragmatis convexitatem concurrere potuerunt. Languente autem diaphragmatis, peritonæi ac muſculorum abdominis motu, cum negotium concoctionis quodammodo fuerit turbatum, nemini mirum videri poterit, quod noſtra ſæpius poſt paſtum ventriculi ardore ac ructibus fuerit vexata.

§. XXVIII.

Quanquam autem aquarum moles, ſucceſſu temporis, intra geminam peritonæi lamellam admodum fuerit aucta, reſpiratio tamen in noſtro malo haud æque ac in vulgari aſcite fuit læſa. In comuni enim aſcite, aqua in abdominis cavitate libere fluctuans diaphragmatis deſcenſum non tantum remoratur, ſed vitioſi etiam feri copia ipſi diaphragmati, inprimis ſub decubitu, incumbens, illud ſurſum in thoracem agit ac inibi quaſi detinet, quale quid in noſtra aſcitis ſpecie contingere non potuit, quod aqua peritonæo fuit incluſa. Ponderoſus tamen ac propendens aqualiculus œdematoſum pedum tumorem demum produxit, quod venas, inprimis crurales, comprimendo venoſus ſanguis minus promte refluere potuit, quo factum, ut, ob ſerum juſto copioſius ſeparatum, pedum tumores denique fuerint enati.

§. XXIX.

Viſcera, quæ alias in aſciticis varie læſa deprehenduntur, in noſtro

ftro affectu vix labem in fenfus incurrentem inveftigantibus exhibent. Itaque patet, cur noftra neque de anorexia ac fiti, neque de imminuto urinæ fluxu, vel aliis, in vulgari afcite obviis fymptomatibus, fuerit conquefta. Cum etiam alias aqua, in afciticorum ventre collecta, vifcera continuo alluat ac quafi maceret, neceffe eft, ut, ex diuturniori tali mora ac maceratione, laxitas ac flacciditas, ne alia mala afferam, illis concilietur, quæ omnia in noftro malo haud eveniunt, quod peccans ferum, veluti facco contentum, a vifcerum contactu arceatur.

§. XXX.

Atque hinc etiam facile poterit colligi, cur nofter morbus in plures fæpe annos protrahatur. Vifceribus enim bene conftitutis ac falvis, illorum functiones fatis jufte poterunt adminiftrari, cumprimis fi morbus lente incrementa fumat, nec ponderofa moles organorum officia turbet. Cum autem malum noftrum aliquot annos duret, ex eo ipfo fequitur, ut fit admodum rebelle ac refractarium, præfertim cum experientia conftet, quod omnem pharmacorum vim eludat v. §. XVI. ac faltem paracentefi, nec quidem femper, ac abfque recidivæ metu, cedat.

§. XXXI.

Nunc demum ad lapfum, ægræ noftræ adeo falutarem, confideratio noftra dilabitur. Lapfu afciticos fanitati quandoque fuiffe reftitutos, obfervationes fcriptorum fide dignorum paffim loquuntur: omnes tamen, quotquot evolvere licuit, a noftro cafu differunt. Vel enim 1) lapfu vulnus abdomini fuit illatum, per quod aquarum moles dein effluxit; vel 2) quodfi abdomen poft lapfum illæfum fuerit obfervatum, vitiofum tamen ferum confertim ac præter patientis voluntatem prorupit, quare etiam hanc involuntariam excretionem utero Autores, haud abfque ratione, affignarunt. Uti autem, integumentis per violentiam externam difruptis, contenta aqua non potuit non fponte elabi, ac ferofa uteri colluvies, effractis repagulis, per vaginam facile invenit exitum; ita, quod ad noftrum cafum attinet, haud adeo facile intelligitur, per quas vias peccans ferum in veficam urinariam fuit delatum. Cum autem nunc meum fit, opinionem, quam hac de re foveam, publice proferre, paucis id, falvo tamen aliorum judicio, expediam.

§. XXXII.

Veficæ urinariæ arctum cum peritonæo commercium intercedere,

 ex

ex anatomia conſtat. Hinc omnes diſſectionum magiſtri in eo conveniunt, quod communis ac exterior veſicæ tunica cum peritonæo ſit continua, imo complures teſtantur, quod veſica intra peritonæi duplicaturam, aut, quod alii malunt, intra duplicem peritonæi lamellam, ſit recondita. Præter hanc autem veſicæ cum peritonæo connexionem, veſica quoque meatibus ac poris foris introrſum ſpectantibus inſtructa deprehenditur, qui ope ſiphonis anatomici, a *Cl. Wolffio* inventi, facile in conſpectum prodeunt. Hujus enim breviori ac latiori cruri ſi inverſam veſicam alligaveris, aqua, altiori cruri infuſa, veſicam alligatam elevabit, poros foris introrſum vergentes diſtendet ac demum copioſe transſudabit. Per has itaque vias, per hos poros ſtagnans peritonæi ſerum in veſicam penetraſſe exiſtimo. Cum enim ſub lapſu, aqua, intra peritonæum collecta, magna vi verſus hypogaſtrium ac veſicam in pelvi ſitam fuerit adacta, admodum veroſimile videtur, quod peccans ſerum in prædictos poros ſeſe inſinuaverit, quos dein incumbens aquarum moles magis magisque dilatavit, ſibique viam ad exitum pandit. Sed cur aqua per tot annos intra peritonæum otioſe hæſit? Cur ante lapſum hos poros non ſubiit? Ad hæc reſpondeo: primo, quod prædicti pori, cumprimis in vivo corpore, haud adeo dehiſcant, ut tranſitum cuivis ambienti liquido ſponte concedant, quodſi enim veſicæ, ventriculi ac inteſtinorum pori introrſum ſpectantes, nam præter veſicam etiam ventriculus ac inteſtina poris modo memoratis gaudent, adeo conniverent, nec vulgaris aſcites occurreret, quod aqua per tales patulos meatus quam facillime dilaberetur, cui tamen experientia contradicit. Dein annoſum ſerum, ſub diuturniori mora, magis magisque lentеſcit, ac, depoſito lentore, prædictos poros illinit ac obviſcat, & huic etiam magna ex parte tribuendum videtur, quod tunicæ ſacci hydropici admodum craſſæ poſt fata ſectione deprehendantur. Nec obſtat, quod aqua, in aſciticorum abdomine collecta, ſatis limpida quandoque appareat, illam enim nihilominus multum gelatinoſi continere, illius evaporatio quemvis edocere poterit.

§. XXXIII.

Porro etiam ipſa aquæ emiſſio aliquam adhuc conſiderationem merebitur. Aquam per intervalla, ſed breviſſima, nempe horas, initio fuiſſe redditam, hiſtoria teſtatur, in eo itaque vulgaribus regulis ac cautelis, hucuſque utplurimum a medicis traditis, minime reſpondit, utpote qui tantum non omnes paulatinam aquæ eductionem non ſolum commendant, ſed & ſollicite inculcant. Hanc autem ſatis repentinam evacuationem plura prava ſymptomata dein fuerunt inſecuta. Muſculi enim abdominis, quos antea ſeroſa colluvies quam maxime ac ultra ſidem extenderat, jam ſubito, aqua ſubtracta, concidentes, munia ſua,

ob

ob amiſſum tonum, haud rite obire potis erant, ut itaque haud adeo obſcurum eſſe poterit, cur poſt largiorem paſtum ægra in ſummas præcordiorum anguſtias, imo animi deliquia, facile inciderit, nec diu poſt lapſum ſternutare aut tuſſire potuerit. Quod autem muſculos abdominis relaxatos potius, quam ſpiritus confertim emiſſos, uti nonnulli aliis perſuadere voluerunt, accuſandos exiſtimem, me maxime movet, quod prædicta ſymptomata facile, mediante arctiori abdominis ligatura, avertere liceat, quale quid ſæpius obſervavi, quando aſcitis paracenteſi aqua ſimul & ſemel fuit educta. Sancte enim teſtari poſſum, me nec animi deliquia, nec alia incommoda, tunc obſervaſſe, modo, ſub aquæ eductione, abdomen miniſtrorum manibus debite comprimeretur, quod admodum neceſſarium; quare etiam ægri ægre admodum ferunt, quando adſtantes in comprimendo abdomine deficiunt, ac forte manus quodam modo remittunt. Aqua vero educta abdomen faſcia probe involvendum ac muniendum, quo facto ægri optime ſe habent, nec unquam chirurgo illa ſymptomata erunt metuenda, quorum alias chirurgi, omiſſa ligatura, mentionem faciunt, *vid. Act. Med. Berol. Vol. IX. Dec. I. p.* 58. *Vol. V. Dec. II. p.* 88. *Garengeot traité des operations de Chirurgie T. I. p.* 251.

§. XXXIV.

Denuo non incongrue hic quæritur; an V. S. in hoc malo locum inveniat? Ut autem propoſitam quæſtionem eo facilius ſolvam, merito hic recolo, quod in hoc affectu ſatis firmum ventriculi robur, vigor appetitus ac reliquorum viſcerum integritas obſervetur v. §. XL. & §. XXIX. Quodſi itaque plena & lauta diæta ac otioſum vitæ genus accedant, ſanguinis abundantia facile progignitur, quæ ad graviora mala inferenda eo magis apta, quo minus, ob indies accreſcentem aqualiculi molem, ægris licitum, luxuriantem ſanguinem per motum conſumere. His igitur ars merito ſuccurrit, ac prudenti ſanguinis eductione illa mala præoccupat, quæ neglecta V. S. certo certius ægris immineren. Sanguis enim, qui nunc quantitate ſaltem peccabat, mox etiam qualitate peccabit, ſicque præſentem affectum, per ſe ſatis gravem, magis exacerbabit, V. S. autem magis adhuc neceſſariam judicabis, ſi apud fœminas menſium, apud viros autem hæmorrhoidum vitia ſimul occurrant.

§. XXXV.

Habes B. L. leviſſima cogitata, quæ hiſtoria hydropicæ, lapſu, integro abdomine, priſtinæ ſanitati redditæ, mihi ſuggeſſit. Tuum erit, ut illa benigne accipias, &, ſi merentur, adprobes. Quodſi autem forte

forte una cum mea ægra lapſus fuero, opto, ut meus lapſus & mihi & aliis æque ſit ſalutaris, ac lapſus noſtræ hydropicæ fuit, ita enim veritas, cui unice ſtudui, ſemper magis magisque emerget. Summo autem Numini, pro conceſſis viribus, humillimas, quas mente concipere poſſum, ago habeoque gratias, illudque ſupplex precor, ut noſtris conatibus ac ſtudiis porro clementiſſime velit adſpirare.

F I N I S.

CXXVI.

POLYCARPI GOTTLIEB SCHACHERI

ET

JO. GOTTLIEB MOEBII,

DE

VIRGINE ASCITICA POST PARACENTHESIN PURPURA MALIGNA EXTINCTA,

Lipsiæ 4 Julii 1725.

C A S U S.

Puella ſedecim annorum, corporis & temperamenti phlegmatici, dolore imi ventris præter omnem opinionem corripiebatur, quem uti aptis verbis exprimere haud poterat, ita is eam modo vehementius, modo levius adfligebat. Interea temporis abdomen paulatim extumeſcebat, ita, ut multi puellam eſſe gravidam exiſtimaverint, famæque ejus non levem maculam adſperſerint. Eam ſuſpicionem tumor conſuetum graviditatis terminum excedens, & ad aliquot annos protractus, penitus delebat, potiuſque majora indies capiens incrementa, incredulos docebat, ægram aſcite laborare. At vero contumaciſſimæ indolis erat hydrops hicce; etenim neque purgantium, neque diureticorum, neque aliorum remediorum uſus ægræ quicquam ſolaminis attulit, nedum a malo eandem liberavit. Quo fieri aliter non poterat, quam ut abdomen diuturnitate temporis, congeſtarumque aquarum mole ad crepaturam pene uſque expanderetur; ſiquidem craſſities ejus quatuor fere ulnas Lipſienſes efficiebat. In hoc ſtatu miſeriarum pleniſſimo conſtituta per totum morbi decurſum ob vigentem cibi appetitum bene comedebat, ſitim vix moleſtam modica cereviſiæ quantitate ſedabat, alvus officii ſui memor ſingulis diebus erat aperta, urina pauca plerumque ſaturata rubedine tincta promanabat, ſudor ſponte ſua nunquam, ſudoriferorum virtute ægerrime e corporis peripheria ſtillabat, menſes nunquam fluxerant, pedes colluvie ſeroſa tumebant ac ſplendebant, reliquæ corporis partes externæ extenuatæ quidem erant, ſed extrema tabe haud adfectæ. Inprimis autem ſpirandi difficultas perferri vix poterat; præterquam enim quod jam dudum neque alterutri lateri, neque dorſo incumbere valuit, protinus ob eum corporis ſitum in præſentaneum ſuffocationis periculum incurrens, ſane etiam res eo tandem devenit, ut tres ante obitum menſes ſomnum capere in lecto nequiverit, niſi genibus flexis innixa, corporeque anteriora verſus inclinato, ac capite ſubſtratæ culcitræ impoſito, eum corporis ſitum globoſum æmularetur, quem olim in utero materno ſervaverat. Summis itaque anxietatibus obruta, & tantum non oppreſſa, atque id mali tres annos cum dimidio perpeſſa, ad paracentheſin, tanquam ultimum hydropicorum aſylum confugiebat, qua non infeliciter inſtituta, intra trium dierum ſpatium quadraginta ſeptem aquarum menſuræ tanta cum euphoria ſeparatis temporibus per cannulam in abdomine relictam extrahebantur, ut liberius longe reſpiraret, dorſoque incumbens blande dormiret, & non ſine appetitu cibo potuque uteretur. Sed enim vero quarto die nondum elapſo, inopinata febre exanthematica, anxietatibus ſummis, & interſperſis deliriis ſtipata, infeſtabatur, purpura rubra æque ac alba ex univerſo corporis habitu affatim erumpente. Gravia ea ſymptomata ulteriorem aquarum evacuationem prohibebant,

 præ-

præcipue cum ob situm cannulæ relictæ mutatum, oppositum abdominis latus denuo perforare necessitas postularet, atque insuper vires attritæ febris atrocitati ferendæ pares amplius haud essent, quin potius tandem ita succumberent, satis ut ægra octavo post operationem die cedere cogeretur. Post beatum ejus obitum dissecto abdomine circa aperturam paracenthesi factam, vestigium nullum inflammationis, nedum sphacelosæ corruptionis, comparebat; at residuæ aquæ mensuræ novendecim ibidem collectæ inveniebantur, & pelvim occupabat tumor stupendæ magnitudinis. Is autem erat non nisi ovarium sinistrum insuete expansum, uterumque exilem mole sua cooperiens. Tunicæ idem amicientes laxæ admodum erant crassæque, in peripheria hinc & illinc aperturis satis patentibus, serumque plorantibus, in conspectum prodeuntibus. Tunicis incisis, blanditerque reclinatis, plurimæ vesicæ variæ magnitudinis sero turgidæ, ac numerosissimis vasis sanguifluis ornatæ, quas hydatides vocant, in oculos incurrebant, quarum majores ovi anserini magnitudinem æquabant: uti quævis in adjecta icone luculentius conspici queunt. Diaphragma alte in thoracem adscenderat, utpote quod in sinistro latere ad secundam, in latere dextro ad tertiam costam erat protensum, ibidemque fibrillarum ministerio pleuræ adnexum. Reliqua viscera tum in thorace, tum in abdomine bene satis constituta nihil memoratu digni exhibebant, exceptis saltem pulmonibus, qui lurido erant colore. Ceterum quantumvis aqua ex abdomine exempta satis videretur limpida, evaporationi tamen exposita mox in substantiam pinguem coalescebat, ita, ut partem unam aqua evaporatione abacta, tres vero partes residua portio sebacea efficeret.

RESOLUTIO.

§. I.

QUemadmodum minima scintillula gliscendo interdum incendio vasto fomitem præbet; ita idem in plerorumque graviorum morborum generatione observare est. Etenim eorum scintillulæ sunt sæpe minimæ, vixque perceptibiles, quæ tamen pro diverso genio suo jam repente, jam lente morbum accendunt. Ad posteriorem classem jure meritoque refertur hydrops, quo puella laboravit. Equidem nonnunquam hydropysis intra paucorum dierum vel hebdomadum spatium generatur, & pene ad ἀκμὴν perducitur; uti inprimis in hydrope, quem febris comitem habet, frequenter animadvertere solemus: alio tamen tempore lenta admodum est ejusdem generatio, a minimis vix definiendis principiis oriunda. Sane nostra ægra in principio morbi de nescio quo, ventris imi dolore conquerebatur, ex quo, me judice, vix œdipus hariolari potuis-

tuisset, eum fortassis a latentis hydropyseos causa natales suos deducere. Progressu temporis in ima & laterali abdominis parte tumor durus, & nonnihil dolorificus efflorescebat; qui etiam tactu explorari poterat, nonnisi obscurissimis indiciis ovarii tumorem, nedum ejusdem hydropem declarans. Pedetentim abdomen totum intumuit, multisque imposuit, sibi ut persuaderent, puellam esse gravidam. Tandem immodica collu-vie serosa cum imus venter cum pedibus enormiter expanderetur, nemo non hydropem lente generatum optime cognoscebat.

§. II.

Equidem vocabulum hydrops civitate latina est donatum, atque Germanis dicitur *die Wassersucht*, idem tamen originem suam debere Græcis, binisque vocabulis constare, quorum unum ὕδωρ, aqua, alterum ὤψ, oculus sive facies audit, plerorumque onomatologorum est sententia: tametsi nec ii in definienda hujus origine plane concordes sint atque unanimes. Parum vero referre videtur, quamcunque quis amplectatur sententiam; siquidem nec data etymologia affectus præsentis naturam exhaurit. Numne enim omnium hydropicorum facies est aquosa, aut anne hydrops semper oculis cerni potest? Id ego non facile afferuerim. Ceterum cum aqua princeps hujus affectus sit causa, ab ea quoque hydrops recte suam mutuatur denominationem; hinc etiam latinis aqua intercus, error lymphaticus, *Helmontio* languor lymphaticus, ros humidus, atque sic porro, dicitur. Etenim hydrops est non nisi copiosi seri congestio, pro partis adfectæ constitutione nunc tumorem, nunc alia, eaque gravia ac lethifera excitans symptomata.

§. III.

Apposite satis hydrops abs nonnullis diluvium microcosmi nuncupatur. Quemadmodum enim quondam diluvium globum macrocosmi inundabat, mortaliumque improbitatem aquis ultricibus immergebat, aut idem certe saltem prata, ægros, pagos ac civitates devastat: ita sævissimum illud microcosmi diluvium summa cum ferocia modo totum corpus, modo partes saltem quasdam obruit, vitaliaque suffocat. Siquidem hydropem in universalem & particularem recte dispescunt practici; illius exemplum anasarca seu leucophlegmatia, hujus hydrocephalus externus æque ac internus, hydrops thoracis, pericardii, mediastini, tumor pedum vel manuum œdematosus, hydrocele, pluresque hydropis species, in abdomine quæ observantur, præbent. Equidem lympha in abdominis cavitate majori minorique quantitate collecta hydropem proprie designare videtur, quem alii specialissime ascitem nuncupant, seduli tamen rerum medicarum observatores jamdudum alias insuper descripsere

 species.

ſpecies. Ut enim nihil de hydrope (a) uteri (b), tubæ Fallopianæ, deque hydromphalo, aut de hydrope intra peritonæi (c) duplicaturam vel intra duas (d) omenti lamellas, marſupii veluti in modum formatas, vel in peculiari ſacco membranaceo genito dicam; qualia exempla memoratu digna infra citati auctores tradunt: ſaltem in præſenti aſcitis, hydropis ovarii, ut & tumoris pedum œdematoſi contemplationi, utpote qua triplici hydropis ſpecie laboravit noſtra, nonnihil inhærebimus.

§. IV.

Et quidem, quod ad ovarii hydropem attinet, ſane ex hiſtoria ſupra data eluceſcit, ovarium tantæ fuiſſe molis, ut lanci impoſitum ſex circiter libras pondere æquaverit: præterea tunicam naturalem, aut, ſi mavis, binas pelliculas ovarium cingentes craſſitie multum ſuperaſſe, atque hac remota numeroſiſſimas veſicas, latice ſeroſo repletas, magnitudine varias, pellucidas, vaſiſque ſanguineis purpureo colore tinctis conſperſas, oculis ſe obtuliſſe, eaſque tumorem illum effeciſſe. Equidem *Ruyſchius* (e), *Vaterus* (f), aliique (g) de arte medica bene meriti, ſimiles prorſus ovariorum tumores delineant, figuriſque æneis illuſtrant, tamen uti eos nonniſi in iis, quæ matrimonii vinculis fuere junctæ, aut quæ jam pepererunt, obſervavere; ita omnes fere ancipites hærent, an etiam virgo huic adfectui ſit obnoxia. Quandoquidem ovulum unum alterumque aura genitali imprægnatum, ac paulatim ab ovario ſeparatum fomitem hujus mali poſt ſe interdum relinquere, veri eſt ſimillimum. Quoniam enim iſtiuſmodi ovuli fœcundi ſeparatio, tranſituſque ejus in alterutrum ovi ductum ſine inſigni humorum turgeſcentia, pellicularumque dehiſcentia, animo concipi nequit, facile fieri poteſt, ut vitalis humorum motus interdum impediatur, ita, ut lympha paulatim in ovario congeſta idem in tumorem majorem minoremque elevet atque diducat. Nihil jam ut de graviditate partuque dicam, quibus identidem vitalis humorum motus in ovario ſubinde conturbatur. Iſtas autem

(a) *Hildan.* c. 2. obſ. 56. M. N. C. D. I. A. 3. obſ. 305. D. II. A. 5. obſ. 67. *Horſt.* oper. T. 2. l. 4. obſ. 53.

(b) M. N. C. D. 2. An. 2. obſ. 95. D. 3. A. 9. 10. obſ. 191.

(c) *Sennert.* Paralip. ad l. 3. med. Pr. c. 17. *Stalpart* van der *Wiel.* obſ. rar. med. anat. chir. c. 2. obſ. 28. *Job van Meckren* obſ. chir. c. 52. Mangett. Bibl. Med. Pr. libr. 8. p. 970.

(d) *Horſt.* op. med. T. 2. l. 2. obſ. 4. *Bonet.* anat. pract. 54. ſect. 21. obſ. 12.

(e) Obſ. medic. chir. 17.

(f) Differt. de graviditate apparente.

(g) *Brendel.* diſſ. de hydrope ovarii. M. N. C. D. 2. A. 9. p. 171. D. 2. A. 9. p. 234. Dec. 2. A. 10. p. 66. *Schenck.* obſ. l. 3. *Mangett.* Biblioth. Med. Pr. l. 8. p. 969. *Hoffman.* Diſquiſ. Anat. Pathol. p. 115. 116.

autem mutationes virgines cum non æque experiantur, eas nec in hydropem ovarii delabi, haud pauci exiſtimant. Sed enim vero uti hujus adfectus multiplices obſervantur cauſæ, atque virgines ab aliis hydropis ſpeciebus haud ſunt exemtæ, vix ratio patet, cur virginem propterea pro ſuſpecta habere velimus, ſi id mali eidem acciderit. Conſentientem hac in re habeo *Sennertum*, quippe qui hujus afferti veritatem memorabili exemplo probat; neque vero obſervationem noſtram nauci faciendam eſſe opinamur, utpote qua pariter docemur, virginum quoque ovarium unum alterumque interdum in inſignem tumorem hydropicum excreſcere.

§. V.

Cl. Ruyſchius præſentem adfectum ſub titulo hydropis ovarii deſcribit, & inſuper virginis ex hydrope aſcite denatæ meminit, in cujus abdomine non niſi veſicæ innumerabiles, humore tenaci & glutinoſo repletæ, fuerunt deprehenſæ, quarum nonnullæ pugni minoris, aliæ nucis juglandis vel avellanæ magnitudinem æquarunt. Sunt contra alii, qui opinantur, præmemoratos tumores hydropis nomine nequaquam eſſe inſigniendos, ſed rectius iſtiuſmodi veſicas ſero repletas pro meris hydatidibus haberi, eaſque hydropem conſtituere non poſſe, quamvis ſerum pelliculis incluſum hæreat. Hanc diſtinctionem probe obſervans *Cl. Schorkopff* (*b*) eum ſaltem tumorem nuncupat ovarii hydropem, quando interna ovarii ſubſtantia conſumta integumentum ſaccum duntaxat amplum format, extravaſatum ſerum complectentem: id quod paulo rariore obſervatione illuſtrat. Sane ex diſſenſu illo id ſaltem apparet, quod auctores in re conveniant, ratione autem denominationis diſſentiant. Id vero in arte medica verſatis ignotum eſſe nequit, jam dudum medicos ſaccatum quoque deſcripſiſſe hydropem; quo de inprimis *Cl. Mercklinus* (*i*) ex inſtituto egit, matris ſuaviſſimæ ex eo mortuæ, aliorumque exemplis eum ipſum adfectum illuſtrans: ad quem brevitatis ergo benevolum lectorem remitto. Atque laudatus auctor ampliſſimæ veſicæ, inſigni colluvie ſeroſa repletæ, inque abdomine inventæ ortum ab ipſa lympha deducit. *Hic ichor*, inquiens, *interveniente vaporatione per calorem improportionatum in veſiculam attollitur, relicta in ea aliqua illius portione, quæ hac ratione tenuiſſimo membranaceo folliculo obducitur, idque ex neceſſitate materiæ, ſimili propemodum modo, quo ex ſaponata aquæ inſufflatione per fiſtulam ſtramineam facta, bulla exſurgit.* At enim vero an ab aqua ſaponata flatu in veſicam vacuam extenuata ad ſerum in abdomen effuſum, & inæquali motu exagitatum, nec in veſicam expanſum, ſed

(*b*) Diſſert. de hydrope ovarii muliebr. Baſil. 1685. habit.
(*i*) Diſſert. de hydrope ſaccato, habit. Altdorfi, d. 8 April. 1693.

fed tunicæ fatis craffæ inclufum adeo commode argumentari poffimus, animi omnino pendeo; veri mihi videtur longe fimilius, hydatidem interdum adeo enormiter proceffu temporis expandi, ut faccum tantæ amplitudinis formare, & hydropem afcitem efficere queat. Hæc autem faltem eum in finem adducuntur, ut clare pateat, ad hydropem non neceffario hydatidis rupturam requiri, fed infignem ejus expanfionem eidem fufficere, proptereaque nec eos erroris adeo effe arguendos, qui tumorem mole infignem, & ex multiplicibus hydatidibus coagmentatum hydropem nuncupant.

§. VI.

Parum proinde referre videtur, five præfentem ovarii adfectum hydropem, five hydatidum congeriem quis adpellare malit, potius e re erit, nonnihil indagare, quæ partes ovarii in hydatides fuerint mutatæ. Equidem me non latet, non paucos inprimis ad laudati *Ruyfchii* (*k*), mentem exiftimare, vaforum fanguiferorum extremitates mucofo humore explicatas hydatidum naturam induere; neque vero ignoro, quæ dubia contra hanc fententiam moveantur a *Cl. Boerhaave* (*l*); atque infuper notum fatis eft atque perfpectum, multos hydatidum originem modo a glandulis, modo a vafis lymphaticis derivare, tamen, uti quælibet hypothefis probabilitate haud caret, atque hydatidum membrana fortaffis jam ab hac, jam illa parte originem fuam mutuatur, ita a veritatis tramite me non ita deflexurum fore confido, fi adferuerim, ovula præfenti in cafu in hydatides quoque fuiffe mutata. Quod fi enim interdum totius ovarii fubftantia colluviei ferofæ acritudine paulatim confumitur, ita ut nonnifi integumenta externa faccum aquam comprehendentem effingant, veritati maxime eft confentaneum, fubinde ovula infarctu feri diduci, & fi quid rudimenti futuri embryonis ibidem affervetur, in liquamen aquofum diffolvi, hydatidefque formari; præcipue cum præter hydatides in ovario fupra defcripto obfervatum fuerit prorfus nihil. Equidem *Cl. Brendelius* eos, qui hydatides ovulis annumerant, imperitiæ infimulare haud veretur, tamen, fi, quæ tradit figna difcrimen utriufque partis indicantia, ad veritatis libram expendo, non eft, ut credam, hydatidum primordia ab ovulis deducenda non effe. Laudatus autem vir id potiffimum difcriminis in iis partibus obfervat, quod ovuli lympha igne in naturam albuminis concrefcat, hydatidum liquor non æque. Ita enim ovuli lympham defcribens loquitur: *Quem quidem liquorem facile confpiciamus licet, fi ovaria in aquam ferventem, quoad fatis vifum fuerit, conjiciuntur, quæ poftea exempta; liquorem inftar albuminis*

(*k*) Thef. anat. 6. explic. tab. 5. f. 3. 4. 5. 6.
(*l*) Epift. anat. ad *Cl. Ruyfchii* de fabrica glandular. p. 40.

minis cocti, ovaque exiguæ magnitudinis produnt & ostendunt. Atque hac ratione facile sese ab hydatidibus, in ovariis subinde conspicuis, disjungunt, utpote quarum liquor coctione non indurescit, & tunicas, quibus amiciuntur, laxius cohærentes habent. Verum enim vero si hæc veri speciem præ se ferunt, fortassis hydatides, quæ in nostræ ovario observatæ fuere, ovulis non inepte accensentur, utpote quarum lympha non tenuis erat, & fluida, sed igne in substantiam pinguem, eamque copiosam & solidam facile condensabatur. Et si etiam hydatidum lympha interdum tenuis admodum, membranæque, quibus cinguntur, paulo laxioris texturæ animadvertuntur, tamen ovulum in hydatidem mutatum dum indicat statum præternaturalem, eo ipso naturalis ejus dispositio haud difficulter immutabitur. Ac profecto cum ovuli pelliculæ secundum consuetas naturæ leges non modo lympham complectantur, sed & gestationis tempore ita explicentur, ut fœtum perfecte formatum cum consociata lympha amplexu suo foveant, ratio vix conspicitur, quare ovulorum in hydatides degenerationem adeo morose negare velimus.

§. VII.

Cum autem conceptio & graviditas ob rationes supra memoratas locum haud inveniat, propetereaque causæ ab iis pendentes, & hydatidibus occasionem subministrantes, in præsenti attentionem mereantur nullam, de aliis dispicere convenit causis, a quibus probabiliter hujus mali origo ducenda est. Sane puellam phlegmatici fuisse temperamenti, ex historia morbi constat. Quemadmodum vero ejuscemodi subjectorum humores ad lentorem sunt proclives: ita is emansione mensium, qua laboravit puella, ad cachexiam fere usque fuit adauctus. Etenim purgatio menstrua id commodi parit sexui sequiori, ut non modo sanguine separatis temporibus per genitalia excreto, æquilibrium partes solidas inter & fluidas sartum tectumque conservetur, verum insuper etiam, si quæ quisquiliæ in sanguine oberrent, non sine summo œconomiæ animalis commodo simul evacuentur. Contra excretione ea sanguinea quamcunque demum ob causam impedita, luxuriantes humores receptaculis suis sunt oneri, iisdemque languorem conciliant: quo fieri solet, ut sanguis ab excrementitiis moleculis non rite repurgatus, nec vigente organorum motu decenter exagitatus lentescat, lentoreque suo obstructionibus non ineptam præbeat causam. Sane ex mensium emansione vel obstructione hydropem ipsum generatum medicinæ antistites jamdudum descripserunt, pluribusque observationibus illustrarunt; ut ideo veritati satis sit consonum, defectum lunaris tributi ovarii tumori occasionem dedisse. Quemadmodum vero in unius morbi generationem variæ interdum causæ amice conspirant; ita a ratione nequaquam est alienum, vita sedentaria, qua tanquam netrix impense delectabatur, humorum lentorem non parum

fuiffe auctum. Quandoquidem id extra dubitationis aleam pofitum effe arbitror, convenienti mufculorum motu interfperfa vafcula fanguiflua conquaffari, lente progredientem fanguinem attenuari, inque citatiorem motum cieri, eoque effici, ut fe & excretiones melius longe procedant. Vitam vero fedentariam amantium mufculi dum etiam vigiliarum tempore jufto diutius quiefcunt, humores motore eo deftitutos magis lentefcere, nemini obfcurum effe poteft. Ut nihil jam de minus provido cibi potufque ufu dicam; paupercula namque erat, & appetitu vigente in iis eligendis non ita fcrupulofa erat, vel effe poterat. Neque commemorabo mœrorem & angorem animi, quo tum inprimis adficiebatur noftra, cum increfcente abdominis tumore in graviditatis fufpicionem veniret. His enim & fimilibus corpus fuccis impuris impleri, virefque ejus frangi, rem accuratius perpendenti cognitu difficile effe nequit.

§. VIII.

At vero fic nondum adparet ratio, cur fanguis lentore peccans præcife in ovario, non æque in alia parte vicina vel remota, tumorem excitaverit. Profecto ea in re ardua fi quicquam fari licitum mihi eft, putarim, particularem ejufmodi tumorem particularem quoque agnofcere caufam, quæ modo fanguinis circulantis, modo partis organicæ fpeciali difpofitioni debetur. Etenim quamdiu humores etiam impuri diametro vaforum refpondent, vafaque ipfa tanta vi motrice pollent, ut admiffos humores urgeant, propellantque, tamdiu humoris ftafis, & ab ea oriundus tumor animo concipi nequit. Jam vero fanguis impurus e corde projectus, perque vafa univerfi corporis diftributus ubique locorum fortaffis non eft ejufdem plane indolis; quid enim impedit, quo minus fanguis in arteriolam influens, una alteraque jufto craffiori molecula fit onuftus, quarum deinceps intuitu is per vafculum, cujus diameter minor eft diametro transfluentis liquoris, trajici commode nequit, quin ftafi fua tumori occafionem det. Neque vero fpicula falina commemorabo, e quibus unum alterumque fortuito cafu extricatum particularis cujufdam vafculi poro infigitur, eidemque preffione fubfequentis, impulfique humoris altius intruditur, & quidem non fine dolore, non fine tubuli male adfecti, vicinorumque vaforum ftrictura fpafmodica, vitalem fanguinis motum impediente, obftructionibufque anfam fuppeditante. At nec quifquam facile negaverit, vim motricem non femper æquabiliter per quaslibet partes organicas effe diffufam, cum certe partis cujufdam vigor jam culpa fluidi nervorum non rite influentis, jam refrigeratione, jam preffione, aliifve cauffis minui infringique poffit & foleat. Quare partis cujufdam tubulos plus vel minus languidos ftafi & congeftioni pravi lentique humoris multum favere, fponte fua elucefcere arbitror. Simile quid probabiliter ovario accidit, atque ideo mirari non

con-

convenit, si idem ex microcosmi oceano pravos humores veluti imbiberit, iisdem domicilium præbuerit. Et, nisi fallor, laticis hujus stasis effecit, ut poruli vasorum nimis humectati laxatique ultra diametrum naturalem fuerint ampliati, ampliatique plus justo copiosiorem lympham in membranacea ovulorum receptacula eructaverint. Uti vero guttulam guttula trudit pellitque, ita certe a sanguine, cursu non interrupto, adfluente dum serosæ particulæ in parte istiusmodi morbosa separantur, atque per patentiores vasorum poros transcolantur, non potest non effusa lympha congeri, auctaque vesiculas diducere & expandere, & quidem sine harum præsentaneo rupturæ vel extenuationis periculo. Quoniam enim non subitanea, sed sensim paulatimque facta est expansio; & vesiculæ succis vitalibus & nutritiis scatent, certe dum dilatantur, dum nutriuntur, increscunt, atque hac ratione eædem interdum insignem amplitudinem & crassitiem adipiscuntur. Interim non facile adseruerim, uno eodemque tempore omnia ovulorum receptacula id mali experta fuisse, sed veri videtur similius, unam alteramque vesiculam inflatam contactu & pressione sua vicinas male adfecisse, inque eis vitalem sanguinis motum turbando, uberiori lymphæ transudationi fomitem dedisse, ita ut paulatim non tantum ovarium totum intumuerit, sed & idem in hydatides plenarie mutatum fuerit.

§. IX.

Insuper tumorem ovarii prægrandem ascite & tumori pedum œdematoso occasionem dedisse, non sine ratione omni suspicor. Præterquam enim quod abdomen circa mali principium æquabiliter haud intumuit, sed saltem in alterutro latere tumor durus comparuit, atque eundem ad maturitatem veluti perductum ascitis demum cum tumore pedum œdematoso est subsecutus, sane a ratione nequaquam abhorret, ovarium tumidum utriusque mali fuisse causam. Id quidem non nisi in praxi medica hospitem latere potest, gravidas subinde tumore pedum œdematoso corripi, atque ab eo post partum sponte sua liberari. Etenim aliquando uterus gravidus in antea jam dispositis subjectis mole sua truncos venarum cruralium premit, ita, ut sanguis venosus e cruribus libere remeare nequeat: unde usu venire solet, ut a sanguine per arterias advecto, inque cruribus cumulato, exagitatoque, serum justo copiosius separetur, eodemque crura inundentur, obruanturque. At utero post partum pristinam figuram & exilitatem recuperante, & ita causa premente cessante, instauratur sanguinis vitalis motus, & pedetentim tumor omnis evanescit. Consimilem pressionis vim cur ovario ponderoso, moleque insigni, denegare velimus, causam non perspicio satis idoneam. Potius vero est simillimum, compressione venarum tum cruralium, tum aliarum, congestioni sanguinis, lymphæque transudationi occasionem fuisse datam.

Potiſſimum vero ex ovario ipſo emanantem, & in abdominis cavitatem effuſam lympham aſcitem excitaſſe, aut incrementum ejus non parum auxiſſe, tumidi ovarii multiplices, eæque patentes, ſerumque fundentes aperturæ, dilucide ſatis probant, utpote quæ dubio procul ab hydatidum ſero, integumentum commune exedente, originem traxere.

§. X.

Omnes aſciticos moleſta admodum, atque anxietatum plena abdominis expanſione cum ſpirandi difficultate complicata adfici, nemo eſt, qui ignorat. Quo major namque ſeri extravaſati quantitas in abdominis cavitate congeritur, eo gravius non duntaxat eſt pondus haud citra moleſtiam ſummam circumferendum, ſed eo moleſtius etiam integumenta ad crepaturam fere uſque diſtenduntur. Sed cum eodem tempore aquæ inſigne ſpatium occupantes, atque integumentis tenſis compreſſæ, tum coſtarum, tum diaphragmatis deſcenſui remoram injiciant, individuum fere aſcitis ſymptoma eſt difficultas ſpirandi. Atque hac inprimis mirum in modum, & ad ſuffocationis uſque periculum vexabatur noſtra, cujus rationem mirabilis diaphragmatis ſitus clare ob oculos ponebat. Siquidem aquarum prementium vi diaphragma tam enormiter elongatum, tamque alte in thoracem protruſum erat, ut, abdomine licet ab aquis evacuato, idem uno in latere coſtæ ſecundæ, in altero tertiæ non procul a ſterno accumbens conſpiceretur. Quare mirari pene convenit, quomodo ægra ſpiritum tamdiu ducere valuerit, cum certe fornicata diaphragmatis pars utrumque thoracis latus totum fere occupaverit, quod alias dilatandis pulmonibus ſpatium concedere ſolet. Sane poſtremis ante obitum menſibus curvo & anteriora verſus inclinato corporis ſitu ægram paulo liberius reſpirare, atque ſic demum ſomnum capere potuiſſe, ex hiſtoria patet. Fortaſſis definito corporis ſitu effectum eſt, ut non modo diaphragma altius in thoracem, ſed anteriora etiam ſeu ſternum verſus aſcenderit, atque in parte thoracis poſtica ſpatium vacuum reliquerit, quo obſcuro thoracis, diaphragmatiſque motu, pulmo ſuo modo explicari, contrahique potuerit. Etenim in noſtra convexam diaphragmatis figuram inſpirationis tempore parum in planam fuiſſe mutatam, fibræ non obſcure docent, quarum miniſterio altero in latere diaphragma ſuperiori thoracis parti erat adnexum. Utrum autem fibrillæ eæ a mucido liquore, in fila diducto, an vero a filamentis ex pleura vel pulmone protruſis, enutritiſque originem duxerint, jam juſto ſcrupuloſius indagare non vacat: ſufficit monuiſſe, unionem, quæ diaphragmati cum elatiore thoracis parte interceſſit, impedimento fuiſſe, quo minus in inſpirationis gratiam diaphragma deſcenſu & complanatione ſua thoracem rite dilatare potuerit.

§. XI.

Præter ſymptomata aſcitis jam enarrata, dantur adhuc alia bene multa, quibus adfectus hicce ſtipatus incedere ſolet. Ad ea enim ſitis inexplebilis, anorexia, nauſea, alvi ſtypticitas, tormina imi ventris, agrypnia, pulſus arteriarum inæqualis & interruptus, tabes conſummata, aliaque pertinent. Quod autem ſymptomata hæcce in omnibus aſciticis promiſcue haud obſerventur, variæ extravaſati ſeri qualitati, variæque viſcerum conſtitutioni inprimis debetur. Qui hydrope extinctorum cadavera diſſecuerunt, modo ſerum croceo, viridi, citrino, alioque colore pravo tinctum, idemque plus vel minus corroſivum, modo omentum telæ inſtar tenue, aut plane conſumtum, modo inteſtina livida, modo in hepate, liene, pancreate, glandulis meſenterii, ſimilibuſque organis, obſtructiones, jam in his vel aliis partibus ſcirrhoſas concretiones, jam renes putridos, aut alia viſcera exulcerata, ſicque porro, obſervavere. Hæc cum ita ſint, mirari commode vix poſſumus, ſi aſciticum aliis præterea morbis adflictum ſymptomatum ab his ſimul propullulantium ſyndrome penitus obrutum animadvertamus.

§. XII.

Occaſione hiſtoriæ ſupra delineatæ monuimus, ſerum paracentheſi extractum, & poſt fata in abdomine inventum, aquei fuiſſe coloris, idemque multa ſcatuiſſe materia ſebacea. Quare illud non tam acredine viſceribus labem adſperſiſſe, ſed pondere inprimis variorum malorum extitiſſe cauſam, veritati ſatis videtur conſentaneum. Neque vero in præſenti ovarii tumorem, perverſum diaphragmatis ſitum, pulmonem decolorem, malaque inde manantia, ut ne crambem bis coctam haud citra tædium apponam, commemorabo: ſed id ſilentio præterire nequeo, cetera viſcera ſatis bene conſtituta fuiſſe animadverſa. Quandoquidem inde ratio fortaſſe liquet, cur noſtra neque ſiti, neque anorexia, neque alvi ſtypticitate, neque aliis ſymptomatibus, in aſciticis quæ frequenter obſervantur, laboraverit. Sane *Avicenna* hydropicorum ſitim clamoſam & inextinguibilem perbene nuncupat; etenim aliquando eidem leniendæ, extinguendæque vix potum quemcunque ſufficere, autopſia locuples eſt teſtis; ut ideo tritum illud: quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ: apprime in hydropicos quadret. Probabiliter vero eo tempore vel ſubita hydropis generatio, vel meſenterium obſtructum, vel vaſa ejus chyloſo-lymphatica rupta, vel acriores primarum viarum cruditates, moleſtiſſimo illi affectui occaſionem præbent. Quodſi enim ſubito & copioſe ſerum effunditur in abdomen, ſanguis ſero ſuo privatus, nec humectandis faucibus idoneus non poteſt non ſitim ægre explebilem excitare; non

 ſecus

secus ac in diarrhœa, sudatione larga, aliisque copiosis excretionibus serosis animadvertere solemus. Sic porro potus assumtus propter vasorum mesenterii obstructionem vel dilacerationem in via interceptus, aut ab ea deflectens, jacturam seri, quam sanguis excretionibus naturalibus, tum vero præternaturali effusione in hydrope facit, resarcire dum nequit, non est, cur seri penuriam, indeque oriundam sitim miremur. Verum & hoc non raro accidit, ut cruditates bilioso-acres vaporetenus in os adscendentes, sitim in hydropicis moveant, augeantque, aut similibus moleculis sanguinem imbuant, eumque nimis acrem reddant. At enim vero cum nostra neque de ructibus acribus conquesta sit; neque quicquam sensibilis vitii in mesenterio comparuerit, & insuper hydropis generatio lenta admodum fuerit, quilibet facili perspicit negotio, potum chylumque per viam regiam sanguini advectum, istum purpureo illi liquori conciliasse fluorem, ut humectandis faucibus omnino sufficeret. Imo quoniam nihil labis in hepate, liene, pancreate, ventriculo, & intestinis, est observatum, & omnia hæc viscera partim succis præparandis ad chylificationem absolute necessariis, partim chyli præparationi, & distributioni, secumque alvinarum exclusioni sunt destinata; exinde non obscure patere arbitror, cur nostra, non obstante hydrope, non sine appetitu comederit, alvum quotidie purgaverit, nec in consummatam tabem inciderit: quale quid tamen in hydropicis plerumque videmus, in quibus præmemorata viscera male, pessimeque solent esse comparata.

§. XIII.

In cognoscendis binis hydropis speciebus, nempe ascite, & ovarii hydrope, nonnullos medicorum errorem commisisse non modicum, in historia indicavimus. Id omnino negari nequit, orientem ovarii hydropem vix ac ne vix quidem, aut plane non cognosci posse: præcipue quando corporis partes externæ nihil œdematosi tumoris exhibent. Equidem nostra in principio mali dolorem obtusum, fixumque, quem ipsamet recte explicare nesciebat, sensit: at incertum plane hoc esse signum vix suspicioni movendæ aptum; quilibet cordatus facile mecum fatebitur. Sed cum paulatim tumor in abdomine absconditus ea ceperit incrementa, ut tactu percipi potuerit, certe si quis, non modo historiarum de ovarii hydrope editarum probe callens, sed & situs partium naturalis haud ignarus, tum puellæ phlegmaticam indolem, tum ipsius tumoris pondus, & lapsum ejus in illud latus, cui corporis situs favebat, perpenderit accurate, eum probabili quadam ratione ovarii hydropem suspicari potuisse, nemo non intelligit. Quantumvis autem signa hæcce non omni ambiguitate careant, siquidem nonnunquam ovarii steatoma hydropem ejus mentitur; & non absimilis tumor circa eandem regionem effloreſcit, integro existente ovario: tamen error vix condo-

nan-

nandus eſt iis, qui inſecutum aſcitem cum graviditate minus conſiderate confuderunt. Me quidem haud præterit, non paucos medicorum ſubinde graviditatem pro hydrope & vice verſa, habuiſſe, ita ut imaginarii hydropis per partum infantis felicem ſolutione, graviditatis vero falſæ ſubſecuto partu nullo errorem ſuum demum agnoverint: tamen, ut ne quis in ſimilem incidat errorem, famamque ſuam ludibrio vulgi exponat, in declarando præſenti adfectu ſumma circumſpectione utatur, neceſſe eſt. Sane hydropi uteri cum graviditate interdum inſignem cognationem intercedere, Cl. *Præſes*, Præceptor meus devenerandus, olim in propemptico quodam inaugurali memorabili exemplo illuſtravit. Namque mariti cujuſdam uxor, plurium liberorum genitrix, hydrope ſic laboraverat, ut non modo durante imaginaria geſtatione ſe multoties tenelli motum percepiſſe retulerit, ſed & probationis ergo mammas tumidas lacque fundentes conſpiciendas exhibuerit; nihilo tamen ſecius, cum circa poſtrema geſtationis tempora lecto adfixa hæreret, facies pallida corpuſque tabidum compareret, tumorque ille non ſine gravativo ſenſu rueret, quorſum corpus inclinabatur: profecto ſagaciores ante aquarum partu excluſarum eruptionem, eam pro mera imaginaria gravida habuere. Uti vero hydropicarum lac in mammis inſoliti plane quid olet: ita, cum in noſtra thorax contabuerit, abdomen vero intumuerit, decumbentis abdomen cum gravativo ſenſu de latere in latus fuerit converſum, reſpiratio inprimis pro diverſo corporis ſitu ægerrime proceſſerit, fluctuationem aquarum in abdomine miſera ſenſerit, pallor faciei, & univerſi corporis macilentia incrementa quotidie ceperit, præfatus ovarii tumor antegreſſus ſit, urina pauca, eaque lixivioſa, emanaverit, eam inconſiderate pro gravida habiatm eſſe, nemo non videt. Aſcitis quidem inter ſigna ſitis intolerabilis, anorexia &c. haud poſtremum locum occupat; tamen uti hydrops ſaccatus & uterinus hos adfectus ſubinde comites nequaquam habet: ita cum pleraque viſcera in noſtra ſalva fuerint, iſtiuſmodi adfectuum abſentia medicus decipi haud debuiſſet: cum ſane ex antea commemoratis ſignis aſcites jam tum ſatis clare patuerit. Interim diſſimulare nequimus, interdum aſcitis primum ortum cognitu eſſe perarduum. Proinde eo tempore non nimis præcipitanter de præſenti adfectu animi ſui ſenſa explicet medicus: ſiquidem proceſſu temporis luculentius cognoſcet, quid boni malique ſubſit. Hac enim ratione inſonti puellæ non facile maculam adſperget, nec fæminæ gravidæ partus felicis ſpem præſcindet.

§. XIV.

Neque vero minus circumſpectum in prædicendo morbi eventu ſe gerere decet medicum. Etenim aſcitem ambigui admodum eſſe eventus, quis, quæſo, eſt, qui ignorat? Nonnulli ſcholam Salernitanam in ſui

ipſius

ipſius opprobrium: hydrops, quartana, medicorum ſcandala plana ſ ceciniſſe arbitrantur; atque *Aretæi* (*m*) effato: *hydrops injucundum*, inquientis, *adſpectu vitium eſt*, & *toleratu difficile*; *ab ipſo enim perpauci liberantur*, *idque felicitate quadam*, *ac deorum potius*, *quam artis auxilio*; nullo modo ſunt contenti, exiſtimantes, medicinæ vires tam anguſtis cancellis haud eſſe includendas; præcipue cum plurium hydropicorum pro deſperatis habitorum, & convenienti methodo tractatorum, fauſta fortunataque cura arti medicæ inſigne decus conciliaverit, & etiamnum conciliet. Quantumvis itaque hoc in paſſu Apollineæ arti nihil gloriæ detractum velim, auctor tamen ſuaſorque ſum, medicus ut ſibi caveat, ne forte huic vel illi medicamini nimium confiſus, quemlibet hydropem pro adfectu curatu facili ſine diſcrimine proclamet, vanaque ſpe clientem ſuum lactet. Haud pauci ex bona ventriculi, inteſtinorum, hepatis, lienis, pancreatis, meſenteriique conſtitutione, atque adeo ex appetitu ciborum, ſitis penuria, alvo quotidie aperta, ſimilibuſque ſignis, nec quidem ſine ratione, felicem hujus adfectus eventum augurari ſolent. Sed enimvero hæc omnia vana fuiſſe in noſtra, exitus eheu! ſatis ſuperque docuit. Alii ex dyſpnœa, eaque inſigni, qua inprimis noſtra laboravit, funeſtum aſcitis eventum ſibi concipiunt; nec ſic quidem male: præcipue ſi id mali a corrupto pulmone, aut conjuncto thoracis hydrope ſimul originem ducat. Nuda vero ſpirandi difficultas, tametſi etiam inſigniori gradu vexet ægrum, nihil certi deſignat: ea namque eſt conſuetum aſciticorum ſymptoma, qui tamen, ceteris paribus, interdum ſanitatem ex animi ſententia recuperant. *Celſus* (*n*) jubet, tam potum, quam urinam hydropici metiri, & quod ſi quantitas urinæ quantitatem potus ſuperet, bonam ſpem ſanitatis recuperandæ ſupereſſe perhibet. Certe ea felicitas noſtræ nunquam contigit, ut copioſe minxerit; quandoquidem ex morbi hiſtoria conſtat, eam toto morbi curſu parum urinæ excreviſſe. Sed cum ex eadem quoque hiſtoria innoteſcat, ægram ob ſitis defectum pauco potu quotidie uſam eſſe, pauca quoque urina parum luminis morbi prognoſi accendere videbatur. Hydropem ovarii non ita periculoſum eſſe, ii cumprimis docent, qui eundem viginti annos duraſſe exemplis comprobare haud verentur. Eum vero curatu eſſe difficillimum, omnes fere uno fatentur ore. Uti namque quilibet ſaccatus hydrops quorumvis pene remediorum efficaciam eludit, quia materia peccans munimento veluti quopiam, ſeu ſacco hydropico, circumſepta eſt, quorſum, ut veroſimile fit, medicamenti vis pertingere nequit: ita non inconcinne hydrops ovarii ſaccato hydropi accenſetur, cujus cura fortaſſis multitudine hydatidum difficilior longe redditur. At vero ſi contingat, ut ovarii tumor hinc illinc dehiſcat, ſerum pluat, &

(*m*) L. 2. de diæt. c. 1.
(*n*) L. 3. c. 21.

& ascitem simul gignat, tantum abest, ut periculo careat, ut potius in vitæ periculum ægrum conjiciat. Atque hanc principem fuisse rationem, cur nostra lentam obierit mortem, animo meo persuasum omnino habeo. Siquidem ascitis quidem longo affligit tempore, sed certa pernicie tarditatem compensat, eundo crescit, crescendoque deterior fit. Quapropter sicuti diuturnitas mali, nec non irritus optimorum etiam remediorum successus non obscuris indiciis prodit, funestum mali futurum esse eventum: ita cum idem in nostra fuerit animadversum, insuperque ascites ex immedicabili fonte promanaverit, eidem convalescentiæ spem promitti haud potuisse, sponte sua innotescit. *Galenus* (o) suo jam tempore asseruit, hydropem, si cum febre acuta conjungatur, curatu esse impossibilem. Profecto cum febris acuta exanthematica paracenthesi inopinato supervenerit, mortem metuendam esse, judicatu non erat difficile, eamque suspicionem mox subsecutus ex hac vita discessus confirmavit.

§. XV.

Quamvis autem eventus docuerit, malum rebelle admodum fuisse, atque lethiferum, tamen uti viventes morbi calamitatibus mire afflicti ad vitæ usque exitum medicam opem anhelant, atque insuper insoliti quid in praxi medica subinde observatur; i. e. ut desperanter decumbentes præter expectationem convalescant, atque etiam medici ceteroquin ingeniosi, in abstrusarum, absconditarumque, quas suspicantur, causarum cognitione falluntur nonnunquam, ideoque in ambiguo statu versantes vix quicquam intentatum relinquunt: ita mirandum non est, si nostra variis remediis irrito licet, vanoque successu, fuerit usa. Nonnulli catharcticorum in hydrope curando usum ad sidera usque extollunt, atque medelam ejus sine iisdem inutilem esse, minusque salutarem, opinantur. Alii ea quidem non insuper habent, at promiscue tamen non adprobant, imo plane rejiciunt, nempe si ascites cum phthisi, induratione & exulceratione viscerum sit conjunctus. Sane purgantium ministerio plurimos hydropicorum ex animi sententia pristinam recuperasse sanitatem, extra controversiam esse collocatum judico. Nemo vero praxeos medicæ gnarus ignorat, sine iis, aut perpauco laxantium saltem usu interposito, feliciter curari hydropem. Quis vero exoptatam istiusmodi curam propter neglecta catharctica inutilem, minusque salutarem pronunciabit? Profecto uti natura crisin per alvum, modo per vias urinarias, aliaque organa molitur, & efficit; ita pro ægrorum diversa constitutione, catharcticorum, sudoriferorum, diureticorumque effecta non uno modo se habent. Itaque ægrotantis idiosyncrasia dum medentis animo obversatur, non facile spem omnem atque fiduciam in decantatum catharcticum ponet,

(o) Comment. 1. & 3. progr.

ſed potius evacuantia particulari ægri diſpoſitioni accommodabit. Equidem noſtra neque phthiſi, neque induratione vel exulceratione viſcerum laboravit, atque ideo contraindicantia, quæ catharcticorum uſum diſſuadent, haud adfuere: tamen eidem purgantia plus damni, quam ſolaminis, peperiſſe, ex jam dicendis clarius innoteſcet.

§. XVI.

Nimirum in eligendis catharcticis inſignis Practicorum eſt diſſenſus; etenim non pauci fortiora, quæ draſtica alias audiunt, ad quæ elaterium, euphorbium, ebuli ſuccus, cryſtall. lun. aliaque pertinent, magni in hydrope obſtinato æſtimant; alii contra ea cane pejus & angue eſſe vitanda, perhibent; & ſaltem lenioris naturæ purgantia, v. c. fol. ſenn. radic. rhabarb. mechoacan. jalapp. hellebor. nigr. ☿. dulc. ſimiliaque interdum minima doſi draſtici acuata calculo ſuo adprobant, ita, ut junior inprimis Practicus, quorſum in ancipiti caſu ſe vertat, propemodum neſciat. Neque enim exigui ſunt momenti argumenta, quibus draſtica maxime impugnantur; ſiquidem eorum vi ſeptica ventriculi, inteſtinorumque tonum jamdum labefactatum infringi & deſtrui, ſubſtantiam eorum arrodi & exedi, humores vehementius commotos per dilacerata vaſa largius effundi, tormina & ſpaſmos intendi, flatus congeri, vitalem humorum motum impediri, ſubitaque & larga colluviei feroſæ evacuatione ægrum ſuffocari, adſeverare non dubitant. Hæc omnia ſi cum veritate plane congruerent, lævæ is mentis foret, qui ejuſcemodi remedio ſumme nocivo uti velit. At vero quodſi commemorata remedia huic vel illi data parum vel nihil noceant, ſed potius iis hydropicus remediis veluti ex orci faucibus eripiatur, numne ea indiſcriminatim atro carbone notare fas eſt? Minime gentium. Nolo jam ad empyricorum turbam provocare, qui draſtico fortuito quidem caſu, ſed tamen aliquando appoſite adhibito hydropicum ſanant, qui ex ſcholis medicorum, juſto modeſtius forte ibidem tractatus, ad eorum tranſiit caſtra, utpote de quibus *Tim.* a *Guldenklee* non ineleganter ſcribit, quod ſol quandoque proſperos eorum ſucceſſus adſpiciat, adverſos autem terra tegat, & perpetuum injungat ſilentium. Sed venit mihi in mentem *Sydenhamii*, lectionis veterum monimentorum amantiſſimi, ſententia, quam hac de re fovet. Is namque non ſolum ſalutares ita dictorum draſticorum in hydrope vires pluries expertus eſt, ſed & iis auctoritate veterum medicorum munitus priſtinum honorem reſtituere allaboravit. Inprimis laudato viro bilem movet, quod conterraneus ſuus, *Williſius*, adeo ſiniſtre de medicis ſentiat, qui elateria quadam pharmacia in hydropis curatione utuntur; hinc ſibi temperare nequit, quin in ſequentia erumpat verba: *At egregius hypotheſium artifex nimium inconſiderate hæc protulit, antiquis medicis, vel prorſus neglectis, aut certe inconſultis, a quibus tamen ampliſſimus nobis* de

de re medica thesaurus summa fide, verborumque integritate, traditus est: fiet itaque honor suus elaterio. Neque vero tralatitia est sententia, quam fini dissertationis de hydrope subnectit: *Fortasse objicies*, inquit, *ex his medicamentis hydragogis pleraque deleteria & mali moris esse, adeoque minus tuta; imo istiusmodi pharmacorum symptomata fere lethalia esse. Respondeo: in gravissimo morbo, & casu desperato vehemens auxilium experiri melius, quam nullum. Deinde, si quæ sint, raro per se, sed antidotis commissa exhiberi solent; perinde ut in alexipharmacis compositionibus fieri solenne est. Postremo, quæ proprie & peculiariter gravi alicui morbo accommodata sunt, facile tolerantur, etiamsi eadem in integro corpore, sine summo vitæ periculo, dari non poterunt: ita in ascite ob aquæ abundantiam sævitia medicamenti ferocissimi parum sentitur.* Hæc si quis perpendat probe, facile animadvertet, tunc demum ad ea remedia transitum esse faciendum, quando purgantia, aliaque mitioris indolis gratis adhibita fuere. Quid enim opus est drastico, si medicina naturæ magis amica morbus tolli queat. Et quemadmodum medicus ex juvantibus & nocentibus signa depromit, quibus & curæ & morbi eventum bonum vel malum cognoscit; ita si drastico vel cathartico mitiori dato observet, ægrum id remedii genus bene ferre, ventrem detumescere, reliquaque symptomata mitescere, cur a provido eorum usu abstinere debeat, causam non video satis idoneam. Contra si cathartica quæcunque liquores parum aut copiose; sed sine solamine, i. e. permanente aut increscente tumore, & non sine exacerbatione symptomatum reliquorum, eliminentur, prudentia medica postulat, ut cathartico tempestive valedicat. Nostræ leniora & fortiora multoties a variis data sunt cathartica; inprimis autem medicus, qui in vicina civitate degens, sibi fortunata hydropis cura non mediocrem famam acquisiverat, sex hebdomadas, & quidem alternis diebus apozema purgans validissimum eidem exhibuit, sed inauspicato successu: durante enim cura male se habuit, pejus post eandem: tandem quippe abfuit, ut crebriori purgatione venter detumuerit, ut potius majora indies ceperit incrementa. Adeo multum interest, ut caveamus, ne curæ uni, cujus amore potissimum sumus capti, nimis indulgeamus, eademque subinde abutamur.

§. XVII.

Alii asciticorum aquas per habitum corporis sudoriferorum externorum, æque ac internorum auxilio eliminare conantur, eumque in finem modo infusa & decocta sudorifera, modo essentias & spiritus ex vegetabilibus sudoriferis paratos, modo fixa diaphoretica terrea, aliaque pro diversa circumstantiarum varietate eligenda, modo balnea laconica; aut topica calefaciendi, exsiccandique virtute pollentia suadent. Sane *Helmontius*

Xx 2 mer-

mercurio diaphoretico bis mille hydropicos curasse dicitur, atque Cl. *Boerhaave* (*p*) sale communi calefacto abdomini applicato ascitem exsiccavit; nec non *Langius* (*q*) rustici summe hydropici meminit, qui in clibano pistorio tolerabiliter fervido per trihorium sudando, ab imminente vitæ discrimine se liberavit: qua de cura *Schneiderus* (*r*) hoc fert judicium: *Rustici*, inquit, *solent ingredi furnum calefactum, in quo sudant ad animi deliquium, quandoque curantur, & sæpius suffocantur, & sic a morbo liberantur.* Alii de sudoriferorum usu in hydrope ascite non adeo magnifice sentiunt, tametsi eadem, declinante hydrope, ad reliquias pituitosas discutiendas, & occultam transpirationem promovendam, adprobent: quos inter Cl. *Waldschmidius* haud ultimum sibi vindicat locum: *diaphoretica*, inquiens, *ob atrophiæ metum suspecta sunt, ut vix tuto usurpari possint, tantum enim abest, ut serum evacuent, utpote exagitando massam sanguineam, calorem & sitim augeant, corpusque magis extenuent*, adde, si mavis, spirandique difficultatem intendant. Et si etiam expectationi in proliciendo sudore faciant satis, crediderim tamen, quavis larga feri evacuatione non parum damni ascitico adferri, si ea sine ejus levamine, i. e. permanente aut increscente tumore ventris, fiat. Quandoquidem hac ratione residui humores serosis particulis spoliati magis lentescunt, & inacrescunt, hydropicorum symptomata non parum exacerbantes. Nostra suasu supra memorati medici laconico balneo, & diaphoreticis ita est usa, ut uno die purgaret, alteroque sudaret, atque reciprocum catharcticorum, sudoriferorumque usum per sex hebdomadum spatium serie non interrupta continuaret, quo successu, eventus docuit.

§. XVIII.

Cum diuretica more sudoriferorum non ita fatigent corpus, nec catharcticorum instar tormina, aliaque mala moveant, ideoque naturæ magis sint amica, & insuper superfluum serum naturaliter per vias urinarias expurgetur, hæc inprimis in hydrope omnium tutissima esse, atque optima, communis fere cordatorum medicorum est sententia. Hinc infusum (*s*) trifolii fibrini, cerevisia (*t*) ex absynthio & bacc. juniper. recentibus parata, lixivia, ex cinerib. genist. ononid. stipit. fab. &c. vino vel aqua confecta, aliique sales fixi & volatiles, temperiei ægrotantis accommodandi, tantopere commendantur. Licet vero nostra præter alia diuretica tres hebdomadas lixivium e stipitibus fabarum paratum, non neglectis alterantibus, &

(*p*) *Hoffmanni* differt. de hydrope, p. 45.
(*q*) In animadv. ad Pathol. spagyr. fabr.
(*r*) Diff. de hydrope, §. 56.
(*s*) *Job. Francus* tr. de trifol. fibr.
(*t*) M. N. C. D. An. 9. 10. obs. 18.

& lenioribus laxantibus, hauferit; tamen nec hujus ufus quicquam fola-minis eidem peperit, urina quoque eo tempore parce fluente. De domefti-cis remediis, aliifque ipfi a variis commendatis jam nihil dicere attinet, præcipue cum eorum notitiam non habeamus fatis exactam: panaceæ au-tem mentio adhuc eft facienda, quam adeptus miris præconiis extulit, cujus tamen ufus vanus fuit, irritufque.

§. XIX.

Ex fuperioribus clare innotefcere arbitror, hydropem variis adminiculis pharmaceuticis fæpius ex voto diffipari, alio vero tempore quævis incaffum prorfus adhiberi, & noftra, & alii bene multi ex hydrope denati funefto fuo teftantur exemplo. At enim vero quæ fubfit ratio, cur remedia, quæ multis eximie profuere, aliis fint nocumento, aut minimum defideratum effectum haud præftent, id quidem difficiles explicatus habet. Certe unius, alteriufque, aut plurium vifcerum functionibus naturalibus & vitalibus deftinatorum pertinaciffima obftructione, fcirrho, corruptione, exulce-ratione, hydropem reddi curatu difficilem, & plane impoffibilem, non ita mirum eft. Nam uti afcites in fe fpectatus mirum in modum fatigat ægrum, nec ita facile fanari poteft, fane fi is foveatur vifcerum morbis, quibus mederi nequimus, & qui anti-hydropicis non raro exacerbantur, ita, ut ab his fæpe abftinere cogamur, atque affectus ii unitis viribus me-dicinæ cuicunque refiftant, ægrumque enervent, profecto tandem neceffe eft, antiquam illam cantilenam canamus: contra vim mortis non eft me-dicamen in hortis. Vix autem exiftimaverim, hanc fuiffe genuinam ra-tionem, cur noftræ hydrops omnem remediorum pharmaceuticorum elu-ferit efficaciam. Equidem ovarium in hydatides erat mutatum: quoniam tamen nulla corruptionis aderant figna, & infuper actio ejus non tam ad individui, quam fpeciei confervationem facit, & cetera vifcera bene fatis erant comparata, excepto pulmone, cujus color luridus fatalem corrup-tionem non indicabat: fponte fua hinc fluere autumo, alii caufæ effe adfcribendum, quam ob rem afcites curari haud potuerit. Hydropem aliquando ex vaforum mefenterii chylofo-lymphaticorum ruptura natales fuos deducere, medicorum monumenta fatis fuperque teftantur. Sane nifi fingulari naturæ artificio, evacuatis licet aquis, canales ii confolidentur, non tantum hydrops renovabitur, verum tandem & hujus, & confum-matæ tabiei atrocitate extinguetur æger. Tale quidem noftræ metuendum non erat, quippe cujus mefenterium, & actiones naturales nullam ruptu-ræ memoratorum vaforum fufpicionem movebant. Propterea vero haud negaverim, ovarium in peripheria hinc illinc apertum immedicabilem præ-buiffe fontem, ex quo emanavit lympha in abdomen confluens. Nihilo tamen fecius fi modo ea catharcticis, aliifque, feparatis temporibus fuiffet evacuata, probabiliter ægra aliquamdiu in vivis confervari potuiffet.

Sed enim vero uti natura fua fponte, quod interdum fieri folet, ferum ex corpore haud extrufit; ita nec medicamentis id effici potuit. Etenim licet eo fine quamplurima fuerint data, tumor tamen abdominis nunquam decrevit, fed accrevit. Profecto quo pacto liquor ferofus in abdomen effufus, ibidemque magna quantitate collectus, per vias urinarias, aut per alvum, aut habitum corporis evacuari foleat, ægre utique intelligere licet: tametfi experientia rei ipfius veritatem fatis confirmet. Nolo in præfenti operofius indagare, utrum extravafati liquoris aut medicamentorum virtute inteftinorum, aut veficæ pori adaptentur ita, ut per eos extravafatus liquor trajici, in eorum cavitatem effundi, & fic demum extra œconomiam animalem profcribi poffit, an vero fimile quid vafis lymphaticis aut fanguifluis accidat, quo circulationis lege tandem per emunctorium quodcunque liquor peccans evacuari queat. Quamcunque vero amplectaris fententiam, neceffe tamen eft, definitam fupponas proportionem poros inter fecernentes, & liquorem fecernendum. Quam fi nulla medicina efficere poteris, hydrops quoque erit incurabilis. Et hæc fortaffis eft ratio, cur ex noftræ abdomine aquæ ibidem collectæ, & copiofiffimam materiam febaceam continentes, ideoque forte ad fecretionem minus idoneæ, neque catharcticis, neque diureticis, neque fudoriferis, evacuari potuerint, & cur ex iis remediis omnibus ne levamen quidem eadem fenferit.

§. XX.

Sed quid tandem de paracenthefi dicendum, poft quam noftra brevi vitam miferiarum pleniffimam finiit. Sunt utique nonnulli, qui eam non modo floccipendunt, fed & plane rejiciunt. Quod fi enim ad eorum mentem interna fint rite conftituta, ægerque naturæ robore polleat, vix opus videtur effe paracenthefi, cum natura medicamentis adjuta, fublevataque, fuburram aquofam per loca convenientia expellere potis fit. Sin vero prava adfit vifcerum indoles, aut hydrops nimis invaluerit, & æger jufto fit debilior, periculum omnino eft, ne vita cum aqua effluat, aut etiam punctura paracenthefi facta fphacelofam corruptionem contrahat, funeftique eventus caufa fit. Equidem prolata argumenta non plane nullam habent vim, at tanti tamen momenti mihi haud videntur, ut iifdem commoti paracenthefin ex remediorum catalogo expungere debeamus: quandoquidem ex antecedenti thefi nemini non perfpicuum fit, noftræ vifcera fatis bona fuiffe indole, eoque tempore, quo ipfi data funt hydrotica, natura ejus fatis valida erat, quæ tamen medicamentis fuffulta eliciendis aquis minime fufficiebat, non obfcuro indicio, regulam datam non ita effe univerfalem, ut non quandoque patiatur exceptionem. Propterea vero id ego haud afferuerim, paracenthefim vifcerum indurationi, exulcerationi, aut corruptioni, vaforumque rupturæ, medelam afferre, fed neque mihi hoc

fa-

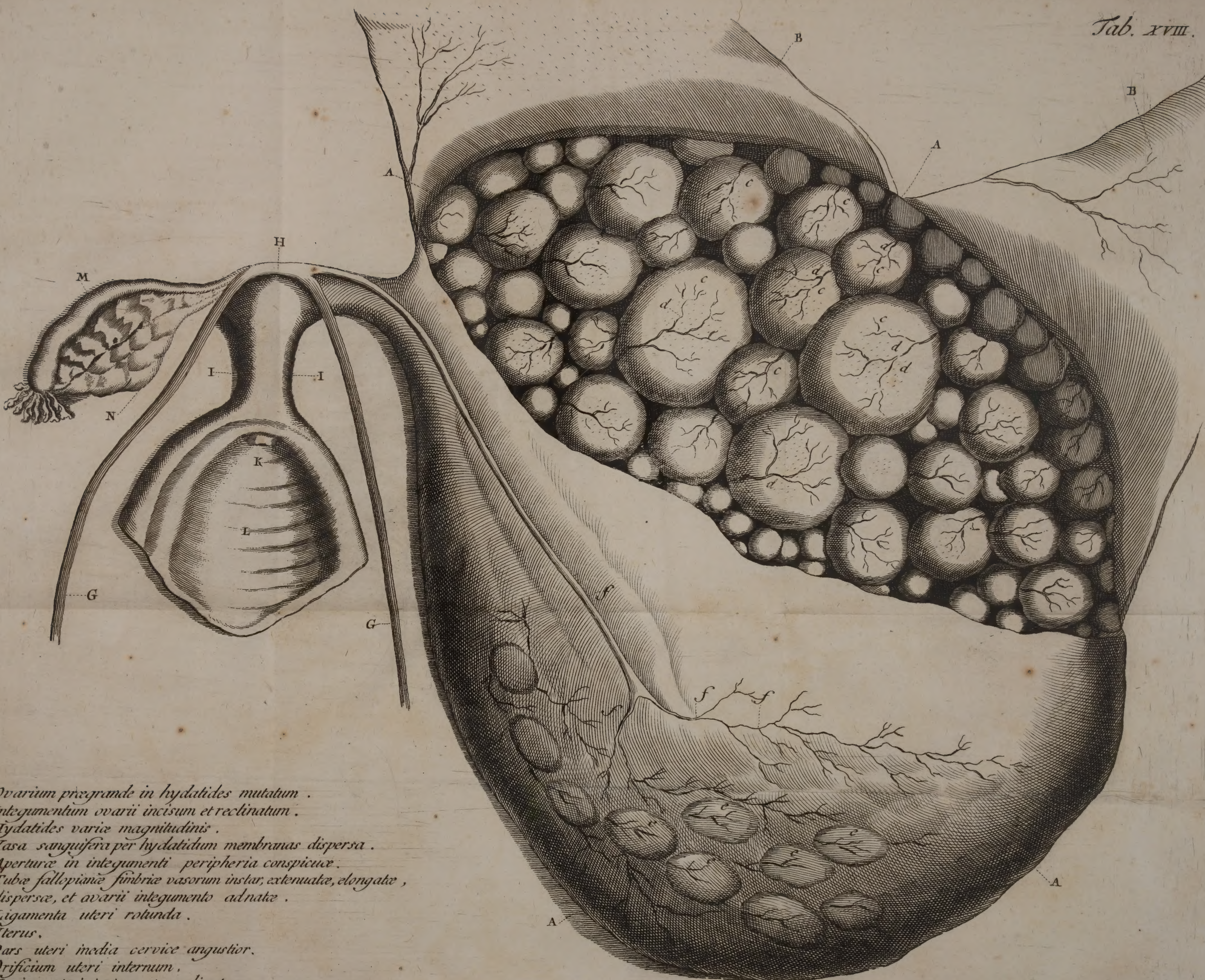
facile perfuaderi paterer, hydragoga iis adfectibus adeo eximie conducere, multo minus iifdem curandis fufficere, ita ut hac in re medicamenta hæcce cum paracenthefi unam fere eandemque videantur habere vim. Utinam remediorum pharmaceuticorum vires ea certitudine fe nobis commendarent, quam merito in operationibus chirurgicis magni facimus; etenim hac ratione morbos poffemus depellere longe felicius, exoptatiufque. Quis autem adeo præfractæ erit frontis, ut negare audeat, aliquando magno molimine per cathartica, diureticaque, intendi fruftra aquarum evacuationem, quam tamen fimplici punctura intra breviffimum temporis fpatium obtinebis. Fortaffis, nifi fallor, in adhibendis ejufmodi operationibus fumus aliquando nimium fcrupulofi, ne dicam, jufto meticulofiores: quo fieri folet, ut tempus fubinde elabi finamus, quo æger paracenthefeos ope plenarie fanitati reftitui potuiffet. Sane fi forte fortuna ufu veniat, ut umbilicus afciticorum fponte fua rumpatur, tantaque cum euphoria aqua evacuetur, ut æger fuæ fanitatis omni ex parte fiat particeps, falutaria naturæ molimina merito laudamus, deprædicamufque. An adeo magnum difcrimen fpontaneam inter umbilici rupturam & puncturam arte factam intercedat, & an huic non æque vis fit tribuenda, hydropem, ceteris paribus, plenarie fanandi, penes æquum lectorem efto judicium. Catharcticis, fimilibufque, interdum afciticos palliative faltem curari, i. e. minui quidem iis tumorem, aut diffipari, at eundem brevi denuo repullulare, in vulgus eft notum: idem propemodum in paracenthefi obfervare eft. Etenim quando fons, e quo promanat aqua, eft immedicabilis, & ubi prava vifcerum conftitutio emendationem admittit nullam, novo hydropi fomes fubditur: ex feri quidem evacuatione folamen percipit æger, fed a malo plene haud redditur liber. Atque eum potiffimum in finem operationem amplectebatur noftra, ob fuffocationis periculum fummis anguftiis expofita. Equidem funt, qui paracenthefi fuffocationi, aut puncturæ fphacelofæ corruptioni occafionem dari, opinantur, proptereaque remedium hocce, quantum in fe eft, maximopere diffuadent, in noftra tamen contrarium emicuit; fiquidem paulatim facta aquarum evacuatione res eo devenit, ut longe commodius, tranquilliufque refpirare potuerit, & poft fata clare patuit, puncturam nullum inflammationis, nedum fphacelofæ corruptionis fignum exhibuiffe, haud obfcuro argumento, aliquando remedium quodpiam præter neceffitatem fufpectum fieri. Quod autem ægra, non obftante qualicunque folamine, interierit, id febri malignæ exanthematicæ adfcribendum eft, quam fortaffis ante operationem nemo olfacere potuit. Profecto chronico quopiam morbo detenti, fibimetipfis ex eo mortem præfagire folent; tametfi non hujus, fed alius præter fpem fupervenientis atrocitate quam fæpiffime mortalium numero eximantur. Idem noftræ accidiffe, eventus edocuit. Utrum atmofphæra calida, an vero vafa fanguifera a ponderofo liquo-

re

re liberata fermentationi ſanguinis prædiſpoſiti malignæ occaſionem ſubminiſtraverint, jam brevitatis ergo haud inveſtigabimus, finem potius huic qualicunque meditationi impoſituri.

FINIS.

Tab. XVIII.

AAAA. *Ovarium prægrande in hydatides mutatum.*
BB....... *Integumentum ovarii incisum et reclinatum.*
c c c.... *Hydatides variæ magnitudinis.*
d d...... *Vasa sanguifera per hydatidum membranas dispersa.*
e e e... *Aperturæ in integumenti peripheria conspicuæ.*
ffff..... *Tubæ fallopianæ fimbriæ vasorum instar, extenuatæ, elongatæ, dispersæ, et avarii integumento adnatæ.*
G G....... *Ligamenta uteri rotunda.*
H.......... *Uterus.*
II.......... *Pars uteri media cervice angustior.*
K.......... *Orificium uteri internum.*
L.......... *Vagina uteri incisa et explicata.*
M.......... *Tuba fallopiana.*
N.......... *Ovarium naturali magnitudine gaudens.*

CXXVI.

LUDOVICI SALZMANN

DE

ABSCESSU INTERNO MIRÆ MAGNITUDINIS DIGNIS CUM HYDROPE ET ALIIS NOTATU IN MULIERE ARGENTORATI NUPER OBSERVATO.

Argent. 14. *Dec.* 1671.

HISTORIA

Anno 1671. d. 26. April.

IN Nofodochio Argentinenfi, ancilla quæ aliquot nobilioribus familiis hujus urbis fervitia præftiterat, annos nata 23. conftitutionis calidioris ficciorisque, conquerebatur à tribus jam annis de fupreffione menfium & factâ inde intumefcentiâ abdominis, hoc quippe juxta notabiles venas atro & craffo fanguine refertas quas exhibebat, fenfim in tantam excrevit magnitudinem, ut à plurimis ipfa crederetur gravida. Imploraverat mifera opem medicorum, qui menfes ab initio ob impraegnationis fpeciem & fufpicionem provocare non fuftinebant, poftea ob diuturnitatem temporis, remotâ impraegnationis fufpicione fortiora imo fortiffima exhibebant medicamenta, quæ menfes pellerent, fed in caffum laborabant, quippe abdomen potius fenfim à finiftro hypogaftrio verfus finiftrum hypochondrium magis extendebatur, reliquo corpore fere contabefcente, ambulare tamen hinc inde poterat, utcunque valebat, vigebat appetitus. Non conveniebat hactenus inter Medicos, quali morbo hæc mifera laboraret. Alij eam judicabant hydropicam, quod quidem ab initio fatis colorata facies, & gracilitas pedum negabant, dum imprimis neque fingularis fitis eam fatigabat. Molam potius adeffe credebant alij, verum figna aliâs molam indicantia, non exactè aderant, nec molam fufpicari concedebat virginitas quam patiens fancte femper defendebat. Hydropem uteri effe, (qualem in fœmina Argentinenfi Anno 1628. *Magnificus Dn. D. Melchior* SEBIZIUS *Med. Prof. Publ. Senior, Com. Palat. Cæf. & Capit. Thomani Præpofitus, ut & Civit. Archiater*, Vir quem profunda eruditio & rara fenectus ad 94. annos fe extendens admirabilem reddit, obfervavit cum 76. molis,) figna diagnoftica multis perfuadebant. Quibusdam tamen abfceffus quidam præternaturalis internus, cujus generis non ita pridem tres infignis magnitudinis in abdomine puellæ 3. annorum, ex præclara familia oriundæ fummo cum ftupore ab Excellentiffimis aliquot Medicis me præfente confpiciebantur, & quales à Cabrolio Obferv. 33. 35. notantur, fufpectus erat.

Hæ erant Doctorum Conjecturæ, certi tamen quid definire nullus audebat, certitudinem rei ex apertione cadaveris finguli defiderantes; vivebat hæc interim fine notabili mutatione usque dum circa initium Aprilis Anno 1671. glifcente pede cum vehementia in terram ruebat, ex quo lapfu multum fenfit incommodi, abdominis enim tumor furgebat altius, ita ut umbilicus totus obliteraretur, venæ in abdomine antea notabiles, jam nodofæ in majorem extendebantur magnitudinem, fubfequebatur fpirandi difficultas, pulfus erat parvus, frequens & inæqualis, cordis fy-

 ftole

ftole & diaftole fub clavicula finiftra, (hucusque enim protrudebatur cor.) exacte cernebatur. Ventriculus refpuebat omnem cibum, unde inter omnes qui adftabant conveniebat, ipfam paucis diebus effe exfpiraturam, fed præter omnium exfpectationem vitæ terminus de die in diem protrahebatur, ingravefcebat indies morbus, tantaque in abdomine ex largo potu retento colligebatur copia materiæ, ut abdomen cum diftendi amplius non poffet, mitteret ejus partem ad crura. Sexto igitur à lapfu die his tumorem inducebat, unde hydrops notabatur. Moriebatur autem die 26. April, Anni hujus labentis 1671. matutino tempore, quo ipfo die à meridie præfentibus Excell. Dnn. *Profefforibus & DD. Practicis* nec non Medicinæ Studiofis in Nofodochio cadaver aperiebatur, factâ itaque in dextro hypochondrio levi incifurâ, profiliebat ex abdomine aqua, quæ colore, confiftentia & fpuma cerevifiam probe coctam æmulabatur, foramine dilatato infequebatur purulenta & fœtida materia, imo totæ portiones omenti, peffime olentes, implebat autem hæc aqua circiter 14. menfuras Argentinenfes feu 56. lb. Evacuata hac materia & fenfim fubfidentibus partibus abdominis continentibus, ingens & folidior fub illis moles obfervabatur, aperiebatur itaque totum abdomen, quo aperto, vah! quæ mira fefe offerebant, quippe fub inguine finiftro confpiciebatur infignis tumor quem fuæ alebant venæ, circumjacentibus partibus undique membranis annexus, qui vinculis fuis liberatus eximebatur pendens 6½. lb. civiles. Erat autem tumor ifte congeries plurimorum abfceffuum cyfticorum, quos communis involvebat membrana, horum alii majores erant, minores alii, finguli qui aperiebantur peculiarem continebant materiam gelatinæ fimilem; maximus in duorum pugnorum magnitudinem excreverat, quem materia mucofa albumen ovi referente impletum videbamus, alius magnitudine ovum excedens melleam continebat materiam, alius albam, glaucam alius, alius fubfufcam, paucis, quot aperiebantur abfceffus, tot diverfa fere confpiciebantur contenta, & fubinde novus abfceffus novam promebat materiam. Confiderata hac mole etiam in alia inquirebatur: infinitæ erant hinc inde hydatides variæ magnitudinis, aliæ enim ad nucem juglandem magnitudine accedebant, aliæ minores inveniebantur. Peritonæum apparebat craffum inftar cutis. Omentum pene totum erat confumptum. Ventriculus bene fe habebat, erat autem plane inanis. Inteftina erant livida, turgebant mirum in modum quafi fiftula inflata fuiffent; colon præcipue, donec adacto cultello inufitatum exfpirantia fœtorem concidebant, membranis præter naturam fibi invicem erant infuper annexa. Hepar dextro hypochondrio valide quoque adhærebat, ejusque membrana, dum eximebatur à parenchymate fponte abfcedebat; cæterum quoad fpeciem fubftantiæ externam bene erat conftitutum. Renum finifter magnitudine fere cum liene certabat. Uterus & vefica nil præter naturam patiebantur. Pancreas durum erat inftar cartilaginis. Diaphragma ab aquæ copia & mole illa carnea furfum protrufum apparebat,

rebat, ita ut pectus fuerit anguftiffimum, remoto fterno etiam in thorace aqua fanguinolenta putrida inveniebatur, uti & in pericardio. Pulmones pleuræ firmiter erant affixi. Cordis ventriculus dexter præter naturam erat mollis & flaccidus, qui apertus hydatidibus erat obfeffus. Sanguis totius corporis erat fæculentus, ferofus. Superiores corporis partes macie erant confumptæ, inferiores tumidæ ob aquam intus contentam.

Hæc vera eft eorum quæ in hoc fubjecto obfervavimus relatio, cujus fides ob præfentiam *Clariffimorum Virorum*, qui ipfi fingula perluftrarunt & obfervarunt, non vacillabit. Utinam in re tam obfcura & comprehenfu difficili, in negotio naturæ tam fecreto, quantum cognofcunt & admirantur omnes, tam certi effemus, de vera rei caufa, quantum ingenio valebimus, auxilio divino fulti, inquiremus.

QUÆSTIO I.

Num moles illa infignis in dictæ ancillæ corpore inventa, fuerit Mola (ein Mutter-Gewächs)?

Mola (fic dicta forfan à Mole, quia fœminæ Molam geftantes moleftum onus fentiunt) in fpecie eft, uti Gorræus defcribit in definit. medic. *Caro informis & inutilis in muliebri utero concepta.* Hæc interdum rudimentum cujusdam formæ obtinet, fed inchoatum duntaxat. Cute vel membranis obducitur, intus venis abundat, fine offibus, fine inteftinis, fine vifceribus interdum etiam venis deftitutum, nil eft nifi nudum parenchima. In genere Mola alia vitalis eft, alia vitæ expers, vitales vel carnem informem tantum referunt, interdum venis intertextam, interdum venis deftitutam! vel varia mentiuntur animalia, lacertæ quippe, ferpentes, ranæ & alia à mulieribus excreta leguntur: Imo humanam quoque æmulantur figuram, ceu Hipp. l. 2. Epid. fect. 2. narrat. Antigenis Uxorem, carnofum puerum peperiffe, membris quidem & præcipuis corporis partibus diftinctum, magnitudine vero quatuor digitos non excedentem, totumque exoffem. Aliæ iterum ratione *Subftantiæ* ex fanguine funt concretæ, aliæ referunt pultem, nonullæ flatuofæ funt, aquofæ aliæ, aliæ ex alia conftant materia; ratione *Quantitatis* aliæ majores, minores aliæ apparent: *Numero* interdum plures, interdum tantum unica obfervatur. *Caufa* autem hujus erroris naturæ (Molarum intellige) eft materia quæ inhabilis eft, ut inde fœtus formetur, quod materiæ vitium facultatem plafticam, quæ per fe perfectum & laudabile opus intendit, impedit, quo minus finem fuum affequatur, unde hæc in locum perfecti fœtus monftrofam ejusmodi molem producere cogitur, quam interdum folam, interdum vero penes laudabilem fœtum elaborat. *Excluditur* vero talis mola vel ante fœtum, quod obfervavit *Guilh. Fa-*

 bri-

bricius. Cent. 2. *Obf.* 54. vel cum fœtu *Schenck.* *l.* 4. *Obferv.* 199. vel poft fœtum, quod fit modo aliquot à partu menfibus, nunc anno uno, mox aliquot annis, interdum decem, viginti, pluribus annis. *Schenckius l.* 4. *obf.* 205. imo ad finem vitæ à quibusdam retinentur, *Schenck. l. c.* ceterum Molæ five folæ generentur, five cum fœtu, *locus generationis ipfis* alius non eft, quam uterus, & quidem ipfius cavitas, *Laurent. anat. l.* 8. *quæft.* 13. Unde illas excrefcentias quarum *Schenckius l.* 4. *obf.* 227. mentionem fecit, quarum altera extrinfecus matrici adnafcebatur, altera vafi feminali, molas non agnofco. Et fic merito quoque negamus, molem illam in fœmina cujus in cafu noftro mentio facta prope uterum inventam, Molam fuiffe, quia in cavitate uteri non hæfit, quippe qui in naturali magnitudine conftitutus pyrum ex minoribus non excedebat, præterea ne quidem utero originem fuam debuit, utero enim nullibi alligata fuit, nec ullo modo eam ab ipfo generatam vel confervatam fuiffe monftrari potuit.

QUÆSTIO II.

An in Virginibus & Viduis caftis Molæ generari poffint?

Cum multi curiofi novarumque rerum ftudiofi molem in cafu memorato narratam judicaverint Molam effe, & fimul crediderint fine femine virili molam procreari minime poffe, fœminæ patientis virginitas in dubium vocari cœpit, placuit itaque hanc quoque quæftionem paucis examinare, ut quodammodo intelligi poffit quid judicandum de materia propofita. Ad quæftionis autem hujus explicationem neceffe eft fcire materiam, ex qua producatur Mola, de qua varias fovent Authores fententias; rem proponamus diftincte. Molæ funt vel veræ vel falfæ. *Falfas* concedunt Authores poffe generari fine femine virili. *Veræ molæ* funt vel viventes vel vitæ expertes; ad *viventes* credo præter fanguinem menftruum & femen muliebre requiri etiam femen virile, unde talem fine congreffu maris generari, dicere vix aufim. *Vita carentes* conftant aliæ ex fola parenchymatica materia, negatis venis, & has ex folo fanguine concretas affirmat, nunquam fine honoris titulo nominandus *Dn. D. Melchior Sebizius*, in *Tract. de muliere Argent. quæ* 76. *molas fovebat*, afferit hoc quoque Mercurialis, aliæ vero præter carnes parenchymaticas etiam fibris, vafis & membranis funt præditæ, quas quia ex duplici conftant materia, plurimi Authores dicunt ex duplici quoque produci principio, ex fanguine menftruo quoad carnes, ex femine vero quoad fibras & vafa; verum femen non adeo neceffarium hic exiftimo, cum natura in aliis nobis monftrat fe absque femine membranas & venas producere, quippe abfceffus cyftici aluntur per venas, quas natura ipfis demum efformavit, membrana inveftiuntur quoque propria, quæ ex

femine demum fieri vix ullus affirmabit. Firmiter itaque concludere fas erit, neque in mola ad venas comparandas femen requiri. Si ergo non femen defideratur, ne virili quoque opus erit. Unde tandem videtur poffe dici: Ad molam veram viventem congreffum virilem expofci, vitæ expertem autem, five conftet ex nudo parenchymate five venis fit intertexta, cum nullo femine nedum virili indigeat, in virginibus & viduis fine virginitatis aut caftitatis jactura poffe geftari, recenfet *Levin. Lemnius l. 4. de occult. Nat. mirac. c.* 19. eveniffe puellæ nubili, cui dum amafio frui negatum fuerit, illum animo menteque abfentem concepiffe, ita ut ex crebra imaginatione maffam quandam informem conceperit, refert quoque *Schenckius l. 4. obf.* 203. *ex Marcell. Donato.* Nobilem mulierem, indubiæ honeftatis Matronam, quinquagefimum fextum annum natam, carnofo corporis habitu donatam, cum jam per aliquot annos menftruæ purgationes defeciffent, annis 1573. & 1574. molas plures carnofas ediditfe, quæ diligenter examinata fe nullum feminis profluvium in fomnis nec ullam oblectationem perpeffam affirmavit. Erant autem huic carneæ molæ nonnullæ ad pugni magnitudinem, aliæ minores. Hæc fane Exempla fententiam à me propofitam egregie confirmant. vide infuper *Valefci de Taranta philon. l.* 6. *c.* 15. *item Fuchf. prax. l.* 6. *c.* 58.

QUÆSTIO III.

An moles illa, quam negavimus molam fuiffe, fuerit Abfceffus.

Ad hanc quæftionem folvendam opus erit notare prius, quid per abfceffum defignent Medici. Infignis autem in hoc vocabulo latet homonymia, cujus vitio multos dum fæpius committimus errores, hanc nos primum enarratione removebimus.

Prima itaque abfceffus fignificatio eft, qua quemcunque tumorem fua fponte fub cute erumpentem denotat, five fuerit phyma five exanthema, five puftula &c. quam fignificationem vid. ap. *Hipp. l.* 2. *Epid. f.* 1.

Secundo fuppurationem indigitat, dicit enim *Hipp. in prognoft.* Oedema quod in ventre fatigat, minus facit abfceffum, quam quod in iliis, quem locum *Gal. in Comment.* 1. *th.* 41. exponit, ajens. Oedema non folum citius, fed etiam magis in iliis fuppuratur, propterea quod fedes eft calidior.

Tertio abfceffus ap. *Hipp. l.* 1. *Epidem. Sect.* 2. Morbi in morbum mutationem fignificat, ut cum fit quartana per digreffionem alterius.

Quarto. *Hippocrati in Coac. prænot. oph.* 2. 6. videtur abfceffus fignificare corruptionem, dum ibi præfagit Hipp. ad dentis fiderationem, vehemens accedens febris cum delirio mortem minatur. Quod fi ferventur ægri, ulcera pus colligent & offa abfcedent; ubi pofterioribus verbis

verbis *Anutius Fœsius* annotat. h. m. Ulcera autem purulenta offa corrumpunt, unde & fanies emanat, & teftulæ & fquamæ excidunt, indeque abfceffum facere dicuntur.

Quinto, abfceffus fieri dicuntur, cum, quæ corpore quidem cum aliis partibus conjungebantur, adverfa valetudine contactum amifere, quod obfervatur in fracturis offium, ulceribus, fiffis & contufis talem *Hipp. in Prænot. Coac. aph.* 501. notat inquiens, in fracturis offium capitis γίνεται ἀπόςασις τῆς σαρκὸς ἀπὸ τȣ̃ ὀςέȣ fit abfceffus carnis ab offe, & hanc fignificationem videtur nos docere etymologia. Abfceffus enim apud Latinos eft a verbo abfcedere, unde partes antea unitas invicem abfcedere indicat. Græci vero abfceffum dicunt ἀπόςιμα, quod ut fcribit *Gal. ad Glauc.* eft ἀπὸ τȣ̃ ἀφίςαϑαι quod itidem abfcedere fignificat.

Sexto, *Galenus* videtur præter abfceffum, qui per nudam fit abfceffionem adhuc alium nobis indigitare, dum *l.* 2. *ad Glauc. c.* 7. Abfceffum defcribit quod fit talis affectio, in qua invicem diftant, quæ prius fe contingebant corpora, & porro fpatium dicit in medio fieri oportere, quod aliquam fubftantiam fpirituofam vel humidam aut miftam ex utrisque comprehendat. *Duplex* autem eft hic abfceffus dictitante *Galen. l. meth. med.* 14. *c.* 12. Unus, cum phlegmone in pus verfa, pus ipfum tanquam in finu aliquo eft collectum, qui abfceffus in fpecie phlegmones feu inflammationis nomine venit Medicis, licet Hipp. eum non phlegmonen, fed compofito nomine durum & dolens œdema appellet, quod notavit *Gal. Comm.* 1. *in Prognoftica Hipp. cap.* 13. *aph.* 33. Signa hujus abfceffus funt, 1. Calor. 2. Rubor. 3. Dolor. 4. Renitentia ad tactum. 5. Molefta pulfatio. Alter abfceffus eft, cum nulla præcedente phlegmone feu inflammatione humor aliquis ftatim ab initio in parte aliqua colligitur. Et talis abfceffus vel contingit rarius, vel frequentius. *Frequentius* fe *offerunt* tria illa genera, ἀθέρωμα, ςεάτωμα & μελικηρίς. *Rarius* ille, qualis fuit moles illa, de qua noftra agit quæftio, cujus fere ideam *Galenus* nobis *in lib. de meth. med. l. c.* proponit, dum fcribit. Alterum inter abfceffus genus eft, cum nulla præcedente phlegmone humor aliquis ftatim ab initio, isque alias fpecie alius, cæterum omnino acris in parte aliqua colligitur: porro excoriat hic circumpofita corpora: fpatium videlicet fibi moliens, vel inter duas tunicas vel inter certas membranas. Excoriat autem omnino ipfa copia diftendens: interim vero acrimoniam quandam a putredine tempore contrahens. Sane inveniuntur in hujusmodi abfceffibus cum fcalpello funt divifi, proprietates quædam non paucæ, nec humorum modo, fed etiam folidorum quorundam corporum: fiquidem unguium, pilorum, offium, teftarum, lapidum, & tophorum fragmentis fimilia inventa in his corpora quædam funt. Ac humorum ipforum alius veluti lutum vel cœnum vel olei quidam limus, vel vini fæx, alius adeo graviter olens, ut omnes averfentur.

fentur, verum hæc rarius incidunt. *Hucusque Galenus* : cujus elegans abſceſſus deſcriptio, cum tam belle cum affectu noſtro conveniat, ceu in quo peculiaris etiam procul dubio humor ſine phlegmone molem illam recenſito modo produxit, quod in generationis conſideratione perpendemus, & præterea etiam in eo aperto non quidem oſſicula, pili, teſtæ & ſimilia, ſed inſignis variorum humorum varietas eſt obſervata, quorum alius utique amurcam, alius vini fæces, alius neſcio quid aliud referebat, neque inſuper teterrimus defuit fœtor, non dubitamus Galenum hac in re ſequi, & affectum noſtrum abſceſſum appellare.

QUÆSTIO IV.

An fuerit noſter abſceſſus per congeſtionem, an per decubitum?

Reſp. Videtur fuiſſe abſceſſum per congeſtionem, qui uti ſingularis doctrinæ Vir *Marc. Aurel. Severin. in Tract. de recondita natura abſceſſ. lib. 3. cap. 6. obſervat.* frigidi ſunt natura, quippe quos diuturnos perpetuo frigidas cauſas agnoſcere oportet. Deinde videtur & ipſorum propria peculiariſque ratio frigiditas, propterea quod nullus generando dolor, nullaque febris aut febris prænuntius rigor inſequitur, ac inſuper quod frigidas exhibent ſymptomatum notas, nullas omnino calidas, puta doloris, inflammationis, ruboris, pulſationis atque uno verbo fervoris & acrimoniæ. Etiam poſt diuturna tempora, ſi ſuppurationem inire debent (non enim ita frigida ſunt corpora ut nullum calorem concipere vel non ſuppurari poſſint) exiguas caloris notas præbent, cum præter alia ſaniem crudam ichoreſque aperti reddunt. His præterea abſceſſibus ſingulare eſt, inſenſile incrementum, nam creſcit occulto velut arbor ævo. *Noſtro* igitur in abſceſſu cum nulla præceſſit febris, nec ipſe dolore acri vexabat, ſed cum potius erat indolens, crudus, intime reconditus, ignavus, nullum caloris ſenſum exhibebat, nullique inflammationi vel pulſationi ſucceſſit, quia dum ſenſim fiebat, nullam notabilem intulit mutationem ſeu moleſtiam, ſed tum ſeipſum quodammodo prodidit, cum in aliquem cumulum elevatus tumor ſeipſum extulit, hæc, inquam, cum fuerunt ſigna noſtri abſceſſus, eum judico fuiſſe abſceſſum frigidum per congeſtionem. Cum vero duplex ſit ſecundum *Severin. l. 3. c. 9. & Averrhoëm* congeſtionis modus, *alter* qui ſolius concoctricis facultatis vitio commiſſus eſt, ubi membrum, uti loquitur *Petr. Aponenſis* ſuum non poteſt dirigere nutrimentum, & ſibi aſſimilare convertitur in ſuperfluitatem apoſtemantem, qui quidem ſimplex congeſtus eſt, & proprie dictus. *Alter* vero cum congerit quidem pars non a ſe manantem humorem, ſed aliunde profectum & non concitatum quidem, ſed conſiſtentem, materia enim quæ in cavitatibus & conceptaculis corporis communibus acervatur, poſtquam adaucta ab his capi non poteſt,

aut contineri, refunditur ad cavitates & poros loci particulares, & huc conjecta excitat larga congestione tumorem. Hoc duplici modo, inquam, dum fiat abscessus per congestum, ipso etiam dictitante *Galen. l.* 2. *ad Glauc. c.* 10. non priori quidem, posteriori tamen modo Abscessum nostrum procreatum dico. Cumque præterea uterque modus & suppurabilis sit & suppurationis expers, nostrum suppurabilem, imo in ipso suppurationis actu fuisse statuo.

QUÆSTIO V.

An abscessus fuerit criticus, an symptomaticus?

Criticus abscessus a nostris dicitur monente *Severin. l.* 1. pag. 69. qui productus a natura, materiæ translatione morbum ad salutem determinat atque præjudicat, non aliter quam decreto ejus, qui præsidet reus absolvitur. Symptomaticus vero est, qui peculiariter a vi morbi & ubertate materiæ proficiscitur, licet enim natura videatur intervenire expellendo materiam, & transferendo in alium locum, non tamen libere id agit, sed humoris vel acrimonia vel quantitate coacta; tentat quidem etiam natura commoda animalis promovere, & materiam commode disponere, coctione perficere, humores secernere, & die critico expellere sed materia præpollente, & ob id ipsum pro lubitu agente, natura victa ejus nutum sequi cogitur. Ex hac utriusque abscessus contemplatione, noster abscessus non criticus sed symptomaticus videtur esse, quod signa criseos perfectæ *à Gal. in Comment. ad aph.* 20. *l.* 1. consignata (quæ nulli quidem abscessui, nisi illi qui est per ἐκροτὴν competunt) nobis clarius demonstrabunt.

Primum enim inquit *Gal. l. c. melior* est judicatio, quæ fit per evacuationem inferiorem, quam quæ per abscessum: *Deinde* per quam humor noxius & abundans, quam per quam alter evacuatur: *Tertio* loco quæ recto tramite, quam quæ non recto tramite procedit: & quarto post has quæ facile toleratur; deinde quæ cum coctione fit & in decretorio die. Hæc, subjungit, omnia adesse convenit perfectæ judicationi: cui si quid desit, vel plura, neque exquisita, neque integra fuerit judicatio. In nostro autem cum omnia vel plurima tamen signa laudabilis criseos desiderentur; nam 1. Nulla facta est judicatio per excretionem. 2. Neque tumor noxius & abundans omnis est evacuatus, cessisset enim morbus & melius sese habuisset ægrota; & sic nec fida crisis fuit. 3. Videtur quidem recto tramite factam esse translationem humoris, in corpore tamen delituit abscessus, ita ut cognosci non potuerit. 4. Neque subsecuta est facilis tolerantia, quæ quidem finis est naturæ in abscessu producendo. 5. Licet observata sit aliqualis in abscessu coctio, nulla tamen 6. facta est crisis die decretoria, quibus diebus natura dum bene

bene operatur, folet humores noxios ἀθρόως & confeftim expellere. Hæc, inquam, figna Galeni cum in abfceffu noftro non obferventur, e contrario autem ipfi conveniat defcriptio fymptomatici abfceffus, fymptomatici utique nomen meretur, qui velut appendix ad præfubfiftentem morbum fucceffit, unde etiam ipfius conatus ad ægræ interitum tendebant, quod triftis confirmavit exitus. *Tandem* cum hic materia fuit frigida, quæ difficulter mutatur ac movetur nec hoc modo crifis, ceu quæ repente fit, ipfi competit.

QUÆSTIO VI.

Quænam fuerit abfceffus hujus generatio?

Abfceffus, critici potiffimum, peculiare naturæ funt inventum, quo ipfa animali laboranti fuccurrit; uti enim natura in fanitatis ftatu follicita eft, ut omnes actiones laudabiliter exerceantur, ita etiam in adverfa valetudine, maxime ipfa eft occupata, ut animal ab infidiis luctifici morbi liberet: ut autem finem fuum felicius affequatur excogitavit abfceffus, ceu per quos egregie fuccurrit animali, in morbis præcipue diuturnis, nec tamen lethalibus; in his enim potiffimum abfceffus obfervantur *Gal. comm. ad Hipp. Prognof.* 65. *l.* 2. & 23. *l.* 3. Quos enim febres longæ exercent, iis tubercula ad articulos vel labores fiunt, docet *Hipp. l.* 4. *aph.* 44. *Modus* autem *generationis* in abfceffu hic eft. Cum natura partem principem, aut vicinam principi, vel huic inferviectem obfervat obfeffam a materia morbifica, omnem movet lapidem, ut partem illam ab hac farcina, extrema minitante pericula, liberet, movet itaque materiam, & a parte nobili, ad partes ignobiliores juxta & exteriores detrudit, ac ibi per emiffaria propria & cavitates naturales, alvum, veficam, aures, nares &c. excernit liberaliter, & fic abfceffus per decubitum non fit, ubi enim fpes eft ad articulos abfceffum iri, abfceffu liberat urina multa, craffa & alba reddita: qualis in febribus laboriofis quarto die quibusdam exire incipit, quod fi ex naribus etiam fanguis profluxerit, brevi admodum folutio fit, præfagit *Hipp. aph.* 74. *l.* 4. Negato vero exitu deponit tamen materiam in locum viliorem & debiliorem, ubi abfceffum exinde format *Gal. in Comm. ad Hipp. Progn.* 65. *l.* 2. & fic egregie digniores partes levat. Cæterum non fine notabili moleftia talis procedit crifis, quippe, requiritur ut prius fiat materiæ pepafmus & concoctio, item vehemens agitatio, acre enim oritur inter naturam & morbum certamen, unde etiam prædicit *Hipp. l.* 2. *aph.* 13. Quibus crifis fit, nox quæ acceffionem præcedit gravis, in græco dicit δύσφορ@ id eft, talis nox, quæ vix perferri poteft; mox tamen fubfequitur εὐφορία, unde pergit Hipp. quæ vero nox fubfequitur, levior fere folet exiftere, melius enim fefe habent

 ægroti,

ægroti, quia natura laudabiliter eſt operata. Ecce hoc modo generatur abſceſſus, hoc modo opitulatur natura animali per abſceſſum, ſi ipſa eſt libera, nec a materia opprimitur. *Symptomaticus autem abſceſſus*, materiæ morbificæ prævalentis potius effectus eſt, natura quidem in hoc etiam operatur, ipſi tamen imperat morbus, & cum natura vellet agere, a materia valentiore ipſa movetur, unde laudabile quid proficiſci nequit; germen morbi eſt talis abſceſſus ex valido hujus apparatu deciſum, belle naturam hujus abſceſſus nobis illuſtrat ſimili aliquo *Severin. in l. de abſceſſ.* 1. *c.* 10. ſcribit enim, ſi natura valet, ipſa præeſt, ſin minus, transverſim agitur, & cum ipſa vellet movere, a materia, in qua ſubeſt, valentiore movetur, ut ſi quis inſtitutus cuſtos domus pro ſervandis rebus a furum rapinis, hic interdum ab his, qui viribus ſunt ſuperiores, cogatur ut ipſe dilapidet etiam bona, faciatque per vim id, quod inſtituti ſui non erat, ita & natura, quæ vis eſt quædam ordinans bona corporis, ſi materia quidem obediat, accommodate hanc diſponit ac procurat, ſin materia præpolleat, vincitur & a nutu ejus trahitur, & hinc apparet, quis ſit autor abſceſſus ſymptomatici: huc usque Severinus.

En levis eſt hæc abſceſſus cum critici tum ſymptomatici delineatio, quoad generationem, perfectius autem hanc intelliges, ſi cauſas abſceſſus diſtinctius perpenderis, quarum ſat magna reperitur apud Authores congeries. Non quidem de materiali cauſa hic ſolliciti erimus, quam reſervamus in ſeq. quæſt. potius efficientes contemplabimur, quæ ſunt vel externæ vel internæ.

Externæ variæ ſunt, quarum aliæ affluentem humorem generant, aliæ collectum ad fluxum proritant, fundunt, exprimunt, aliæ membrum recipiens debilitant, & vias ad illud aperiunt & dilatant. In ſpecie autem ſunt, uti *Fallop. Tom.* 1. *in Tract. de Tumor. c.* 4. *p.* 623. recenſet. 1. *Aer*, qui, dum eum perpetuo inſpiramus, inſigniter noſtrum valet mutare corpus, etiam nos ambiens, varia in corpore noſtro poteſt producere, inprimis abſceſſus inducit, multos in corpore generando humores, aut æſtu nimio humores in corpore latentes fundendo ac poſtea frigore poros claudendo, ita ut hi materiæ exitum quærenti illum non concedant; juvat etiam abſceſſus aer, partes laxando, ut materiam facilius recipiant, quod auſtrinus potiſſimum efficit, imo etiam per contagium aërem abſceſſus inducere affirmat *Fallop. l. c.* Cæterum, ſi cum aëre reliquas res non naturales, prout multos & varios humores tum in corpore cumulant, tum poſtea movent, abſceſſus cauſas dixero, forſan non erravero. 2. *Cauſa eſt contactus* a re vel frigida, ut mulier illa ex ſeſſione ſuper marmore frigido paſſa eſt tumorem p. n. vel calida, ut ferro & aqua candente, vel alia aliqua. 3. Eſt *Fricatio corporis*, quæ intenſa tumorem ſeu abſceſſum facit, 4. Eſt, quando apponitur aliquod corpus attrahens corpori, ut ſi cucurbitulæ applicantur,

tur. 5. Causa est *solutio* continui, sive fiat ab ictu, sive a casu, sive a morsu animalis. 6. Malus est usus partis, hoc ipso enim pars debilitatur, unde promptior fit materiæ affluxus plures vide sis l. c.

Internæ causæ duæ sunt, aliquando enim materia est in parte aliqua coacervata, quæ non potest egredi. Secunda causa est derivatio materiæ de uno loco ad alium. Ad hanc autem transmissionem requiruntur a quibusdam, uti *Tagault. in Institut. Chirurg. l.* 1. *de Tum. p. n. c.* 3. recenset, sex causæ. Nempe 1. Membri propellentis robur. 2. Excipientis imbecillitas, quæ ortum trahit vel ex prima formatione animalis, vel fit quia postea aliquam suscepit noxam, vel denique pars debilis est, quia natura ipsa exigit, ut pars aliqua talis habeatur, e. g. cutis. 3. Materiæ copia seu multitudo. 4. Meatuum deferentium laxitas. 5. Propellentium angustia seu strictura, & 6. Loci fluxum excipientis situs inferior. Hæ autem ad 4. reduci possunt: ad membrum propellens; particulam suscipientem; humoris fluentis conditionem, & spatium per quod fit defluxio.

Cæterum concitatur transmissio ratione membri expellentis, quod varium est, vel propter facultatis expultricis irritatæ robur, vel propter propriorum meatuum angustiam. Pars vero fluxionem excipiens, quæ itidem multiplex, hoc patitur, quia est debilis & infirma; quia dolet, natura enim ipsi opem latura sanguinem & spiritum copiosum ad dolentem partem ablegat; vel quia est calefacta ab igne, sole aut aliis, sic enim humores ad se ex reliquo corpore trahit; vel quia est in inferiore loco sita, quæ quidem conditio non semper requiritur, fiunt enim etiam abscessus in partibus superioribus, cum, quod *Perdulcis in medicina sua l.* 3. *c.* 6. notavit, morbus est acutus & materia non admodum crassa, vel pars imbibit fluxionem, si est imbecillior facta. Nam quibus ex morbo convalescentibus pars aliqua laborat, eo abscessus fiunt, uti loquitur *Hipp. Aph.* 32. *l.* 4. vel recipit pars humores facile, si rarioris est texturæ, si est ignobilior, vel hoc fit etiam propter connexum ejus naturalem cum parte mandante. *Humoris* ratione fit defluxus in partem quandam, si is fortiori parti aut nobiliori est molestus, vel copia, vel qualitate acri aut maligna, item si substantia fuerit tenuis. *Spatium* tandem seu viæ per quas fluit materia, fluxionem promovent, ob meatuum, qui vel sunt manifesti, vel occulti, amplitudinem. *Et hæc est descriptio causarum abscessus in genere.*

Ad nostrum autem ut accedamus, licet quid certi de generatione ejus definire admodum sit difficile, quantum tamen ingenio valebimus, in eam inquiremus. Fuit autem noster abscessus in corpore latens, qui causis externis non videtur multum debuisse, potius eum ab internis ortum traxisse colligimus. Prima autem interna causa est, coacervatio materiæ in parte, a qua abscessum nostrum productum credo. Coacervationis autem hujus in subjecto nostro judico causam fuisse, mensium

 sup-

fuppreffionem, de qua conquefta erat patiens, & fic fuppreffio m enfi. erat caufa mediata dicti abfceffus; fubfidentibus enim menftruis accidunt ab utero morbi ait *Hipp. Aph.* 57. *l.* 5. hoc eft, materia redundat in corpore, quæ alias evacuari confuevit, & hinc variæ oriuntur ægritudines, & in utero & extra uterum, ut funt inflammationes, apoplexiæ, dolores capitis, lumborum, abfceffus, notante *Magnif. Dn. D. Melch. Sebiz. in fpecul. Pract. Hipp. l.* 1. *de morb. mul. p.* 153. inquit accidere fuppreffionem menfium patientibus, fuffocationem ab utero, ciborum faftidia, infomnia, vehementem fitim, *& paulo poft p.* 155. Cum menfes in occulto latent, dolor infimum ventrem infeftabit & pondus quoddam incumbere videtur. Si vero menfes nullo modo profluant, ij redduntur ex morbo craffi, lenti & glutinofi (qualis materia exacte in patiente noftra fuit obfervata, ex qua etiam procul dubio abfceffus funt generati,) adhibeantur igitur medicamenta, fuadet. Nota, quod fi ne fic quidem (pergit) profluant, continget, ut talis prægnans effe videatur, & in viri congreffu doleat, ita ut aliquid incumbere videatur, & pondus aliquod in ventre infit, venter prominet &c. quæ cum in patiente noftra apparuerint, menfium utique fuppreffionem abfceffus iftius caufam fuiffe videtur; quod autem ex fuppreffione menfium redundaverit fanguis, ex quo poftea abfceffus ortus eft, inde videtur colligi poffe, quia nihil obfervatum fuit, quod materiam, quam natura alias fingulis menfibus evacuare confuevit, confumferit, non enim fecit hoc labor affiduus, non inedia aut vigiliæ diuturnæ, crebræ & largæ fanguinis vacuationes, curæ, luctus vel mœror, neque erat gravida, neque etiam chronicus morbus eam confumfit materiam, unde fanguis ille alias evacuari fuetus, neceffario fuit accumulatus, ex qua collectione abfceffus fenfim fieri facile potuerunt. Dum enim fanguis (quem quidem non purum intelligo) in venis abundans naturam follicitabat, inde emiffus abfcedebat ad inguina ceu locum inferiorem & fentinam corporis, ubi natura, quantum per materiam licuit, opus difpofuit, & materiam effufam in commodiorem formam, rotundam nimirum redegit, materia tamen fuperior femper extitit, unde tandem fymptomaticus hic productus eft abfceffus.

QUÆSTIO VII.

Qualis fuerit materia hujus Abfceffus?

Notabilis eft varietas materiæ in abfceffibus, cum ratione continentis, tum illius quod in ipforum cavitatibus continetur. Ipfum continens conftat ex materia vel membranofa, multis intertexta fibris, vel carnofa, quæ aut mollis eft, aut oftracofa duritie firmata, vel etiam glandulofa. In ipfis autem cavitatibus tam varia inveniuntur, ut nulla fere

fere fpurcitiei fpecies fit, quæ his veluti ftagnis & matricibus concreta non offendatur : ibi enim obfervabis, modo humores, modo corpora folida, imo etiam animalia, unde videnda tibi veniunt in abfceffibus, pus, fanguis, fanies variis notata coloribus, item materia mellea, pultacea, adipofa, mox amurca, vini fæces, materia urinæ fimilis, ut obfervat *Tagault.* & *Guido de Cauliaco.* Porro ex folidis offeruntur tibi pili, ungues notante *Ingraffia*, materia inftar cryftalli lucida, qualem *Fallopius* invenit in corpore, carnes hebetes, calx, carbones tefte *Severin. Tract. de Abfceff. l.* 3. *c.* 11. p. 109. Offa, glandulæ, teftæ, tophi, lapides variæ figuræ vid. eund. *Severin. l. c.* p. 259. Arenæ ap. *Ingraff.* ramenta quafi fulphuris, ap. *Aetium*, ramenta ligni, lutum, cœnum, rafæ cartilagines, ovum, creta, limacum cochleæ, ovorum teftulæ molliores, materia partim carnea, partim mucida, ut in muco carneis apparet. Animalcula infuper in abfceffuum cavitatibus deprehendes, prope omnibus, quæ ex putredine generationem habent, fimillima, quippe in iis funt mufcæ, culices, vermes, quos ex propria αὐτοψίᾳ teftatus eft *Fallop. Tom.* 1. *de Tum præter nat. p.* 623. *lin.* 29. *Cabrol. in Obferv. Anat.* 27. Noftri abfceffus qualis fuerit obfervata materia, in hiftorica jam indicavimus relatione, cingebat abfceffum membrana, feu folliculus, quo aperto, fe offerebat materia folida, ex variis ut videbatur compofita, erat enim mucida, carnem referebat & fevum, per hanc diffeminabantur abfceffus multi, finguli folliculo fuo inveftiti, quorum varia erant contenta, finguli tamen concretam inftar gelatinæ emittebant materiam, horum maximi materia referebat albumen ovi, alius melleam reconditam habebat materiam, alius pultaceam, alius vini fæces imitabatur, alius albus erat, citrinus alius, alius fubflavus, imo finguli abfceffus novam offerebant materiam.

QUÆSTIO VIII.

Unde tot & tam diverfæ materiæ fuam traxerint originem?

Materia ex qua tumores producuntur varia exiftit, a pituita enim ducit originem œdema; ab atra bile cancer: ab humore aquofo hydatides : a fanguine eryfipelas, variolæ; a mixtis humoribus, fcabies, eryfipelas fpurium; præterea a dictis humoribus, (fed qui, ut Excellentiff. *Dn. D. Joh. Albertus Sebizius* Præceptor ætate venerandus *in Difput. de Tumoribus p. n. th.* 75. notavit, in materiam ab humoribus diverfam funt mutati,) ortum trahunt, melicerides, atheromata, nodi, ganglia. *Felix Platerus in prax. med. tract.* 3. *c.* 3. *th. de caufis p. m.* 235. peculiarem fovens fententiam, fcribit caufam abfceffuum effe fuccum nutrientem vel quantitate, vel qualitate peccantem, & hunc vel effe folum, vel cum aliis mixtum, unde tot abfceffuum diverfitates:

quod

quod vero hic fuccus caufa fit, probat exinde, quia ungues, offa & alia in abfceffibus inveniuntur; Succus enim nutriens, inquit, partis laborantis, dum attrahit fuccum partium vicinarum earum, quæ craffiore fucco nutriuntur, fit quod dein cartilagines, offa &c. in abfceffibus deprehendantur. In atheromate vero & meliceride fcribit, fuccum carneum non in pus, fed in humorem tenacem excoctum fuiffe, qui, fi ulterius coquatur & terreus magis fiat, carbones & calculos referat; fi enim, pergit, pituitofum aut melancholicum excrementum abfceffuum caufæ effent, hi putredini magis effent obnoxii. Hæc autem opinio non arridet *Sennerto*, unde *l.* 5. *p.* 1. *c.* 35. eam refutat. Nos in fubjecto noftro obfervavimus fuccum lentum, tenacem & mucofum, (qualis fere e mucilaginofis ftirpium feminibus & aliis elicitur,) ex variis humoribus fed mutatis procul dubio, collectum, qui, cum aptiffimus fuit abfceffibus producendis (quippe quem naturam, cum is in legitimam corporis partem abire non poterat, in eam formam, quantum licuit, deduxiffe, quæ fc. maxime ipfi conveniebat, & adjutam a calore partium, in formas nobiliores, rotundas nimirum, traxiffe credimus) potiffimam utique caufam eum judico variorum abfceffuum, quos obfervavimus, quod ipfum contentorum vifciditas quoque confirmat, non excludo tamen alios humores imprimis pituitam copiofam, quæ fibrofæ materiæ, tefte *Severin. de tumor. l.* 4. *cap.* 2. tum etiam meliceridum & atheromatum caufa fuit. Diverfitatis autem materiæ in folliculis contentæ, dum alia melleam, alia pultaceam, alia tenuiorem, alia craffiorem &c. fubftantiam habebat, potiffima caufa videtur concoctio. Eft nobis exemplo pituitofus humor, qui, tefte *Sennert. l.* 5. *part.* 1. *c.* 35. lente, temporis progreffu in materiam, nunc melli, nunc pulti, nunc fevo fimilem mutatur, unde cum *Sennerto* etiam *Ingraffias de Tumor. tract.* 1. *c.* 1. *p. m.* 85. Pituitam atheromatum, meliceridum & fteatomatum caufam determinavit. vid. & *Aëtium* & *Avicennam.*

QUÆSTIO IX.

Qua ratione fuerint generati folliculi abfceffus inveftientes?

Membranæ alias tegmentum folent effe rerum utilium & maxime neceffarium, uti videmus in oculis fingulos humores propriis includi tunicis: hic autem in abfceffibus noftris utiles & neceffariæ res nullæ, potius abjectæ & abominabiles exiftunt; fed exiltimo; propter hoc ipfum, quia funt tam malæ notæ, facultas formatrix nunquam in corpore otiofa, quories aptam habet materiam operandi, fuis terminis abfceffus hofce conclufit, & ne propter malam naturam fuam, partibus vicinis & circumjacentibus noxam afferrent, membrana feu folliculo obduxit, quem folliculum vel de lenta tenacique materiæ fuppofitæ portione, vi fpiritus fufflan-

fufflantis, modo opificis vitriarii exhibuit, uti *Hipp. l. de carnib. p. m.* 30. *lin.* 12. docuit, vel, quod *Hieron. Fabricio* placuit, non exordio, nec plane funditus id rei creavit, fed cum adverfam illam fubftantiam fentiret, continuo de membraneis nexibus tunicam extendit, vide *Fallop. de Tumor. Tom.* 2. *p.* 276. *lin.* 50. *it. Severin. l. de tum.* 3. *c.* 13.

QUÆSTIO X.

Quomodo venæ, per quas abfceffus nutriebantur & augmentum fumebant, fuerint productæ?

Venis abfceffuum nutriculis, eft, uti Marc. Aurel. *Severin. l.* 3. *de Tumor. c.* 4. tanquam quid fingulare notat, ortus & fcaturigo ex una, quæ feu radix, feu matrix eft. Dubitat de his idem *Sever.* & hæret, an non æquivoca tantum vafa fint hæ venæ, ejusdemque conditionis cum venis illis, quæ in oculi tunica cornea interdum valde turgidæ apparent, Arabibus *Sebel* five *Schebel* aut *Scebel &c. it. Altheben* dictæ, quæ ab hepate non procedunt, tefte *Abenzoar* & *Averrh.* imo uti *Ingraff. de Tum. tract.* 1. *c.* 1. *p. m.* 291. declarat non nifi nudæ venarum funt fpecies. Scribit enim *l. c.* Si venæ ibi exiftentes naturales mirum in modum craffiore fanguine replentur, dein ex refudante paulatim e vafis glutinofo fanguine, imprimis juxta illas venas, & arterias, quædam exterius lineæ, ac tanquam novæ venæ & arteriæ depinguntur, non quidem quod venæ aut arteriæ fint, fed cum rubeæ lineæ fupra venas jam arteriasque exterius emineant, illarum penitus vel gyros vel rectitudinem confervantes earum quoque effigiem minus exquifite intuentibus repræfentant. Verum enim vero venæ abfceffus noftri, cum his venis Zebel dictis conferri non poffunt, noftræ enim, (licet largiamur eas non omnes perfectas fuiffe venas, tamen) neque nudæ lineæ rubræ erant, fed canales nutrimentum vehentes, & licet raro novæ producantur venæ *Galenus* tamen, cum *l.* 1. *de femine c.* 17. (in quo uti & in 16. & 18. valde occupatus eft, ut demonftret venas regenerari poffe) & *l.* 14. *meth. med. cap.* 17. vidit venas fatis memorabiles in ulceribus abfumptas poft ea fenfibiliter reftitutas, cur non etiam de novo producerentur. *Modum autem generationis* hoc modo defcribit, antea memor. *Severin. l. c. cap.* 13. Suboriuntur ex eructato primum fanguine, quem natura nil utile abjiciens, & omnia meliorem in formam trahens, & fua etiam adoptata cuftodiens, vi fpiritus (potius facultatis πλαςικῆς) in vafculi formam educit, ut educatum fuum fœtabulum in vita manere queat, & a cæteris partibus difcludatur. Natæ etiam ex nutrimentitiis propriis membri liquoribus originem ducunt, eorum-

que a quibus proveniunt liquoribus similitudinem recipiunt, ut inde sequatur aliquas esse cartilaginosas, aliquas carnosas, & nonnullas ligamentosas aut aliis membris similes, ut ossibus & articulis.

QUÆSTIO XI.

Unde insignes illæ in abdomine venæ?

Varices non solum in cruribus, uti *Marcellus Vergilius* somniavit, (testante *Ingrassia*) proveniunt, qualem quidem notabilem, crassitie brachium ad carpum adæquantem curavit *Guilh. Fabricius*, ipso scribente *Cent.* 4. *Obs.* 85. sed etiam in aliis partibus observantur, nempe in ima ventris parte sub umbilico, docente *Ingrassia de Tumor. tract.* 1. *c.* 1. *p. m.* 244. & *Celso l.* 7. *medicinæ cap.* 17. quo in loco *Severino* visæ sunt varices mirum in modum implicitæ atque distentæ, ita ut venter quidem appareret Medusæ caput: item in inguinibus observantur, docente itidem *Celso. l.* 7. *c.* 18. Notabiles etiam fuerunt, in infimo ventre demortuæ nostræ, quæ cernebantur, quæ ex suppressis mensibus ortum traxisse videntur, si enim alias varices multoties, ut *Ingrassias l. c. p.* 246. docet, excitantur ex splene duro, materia nimirum, quam splen alias allicere solebat, cedente ad venas vel crurum vel aliarum partium, easque implente, cur non & hic dicere liceret, sanguinem alias per menstruam vacuationem evacuari suetum, secessisse ad venas epigastricas vel his vicinas, & sic has varices produxisse.

QUÆSTIO XII.

Unde nostra facta sit hydropica?

Fœminam nostram hydropicam fuisse, in ipsa jam indicavimus historia, & confirmant hoc hydropis signa in illa observata: intumuerat enim ipsi abdomen, hinc & pedes, superiores vero partes marcescebant, ægra de latere in latus conversa fluctuationem & murmur sentiebat, dispnœam imo orthopnœam patiebatur ob insignem aquæ & flatuum copiam, sitis quoque vehementer eam, potissimum primis a lapsu diebus, fatigabat. Causæ autem Hydropis possunt esse variæ, quas omnes examinare, dum breves esse volumus, prohibemur. In nostra demortua videtur hujus affectus causam fuisse suppressionem mensium; mensium enim uti & hæmorrhoidum suppressa vacuatio hydropem facile inducere potest: quod ipse docet *Hipp. l.* 6. *aph.* 12. Diuturnas curanti hæmorrhoidas, nisi una quæpiam servetur, periculum aquæ intercutis vel tabis impendet, hepar enim, annotante *Galeno ad l. c.* per hos modos evacuat

cuat abundantem ſanguinem fæculentum, ſi quis igitur ei hoc intercludat iter, ſimul duritiem in hepate facit, ſimul multitudine gravans ac craſſitie, calorem in ipſo extinguit nativum, cum tale quid accidat, quale in flammis exterioribus, in quibus multa ligna ſuperingeſta ſuffocant ignem atque extinguunt, ſi igitur a nativo calore generatur ſanguis, perſpicuum eſt, quod ipſo extincto non generabitur amplius. Aqua vero inter cutem fit, cum ſanguinis generatio fruſtratur, *hactenus Galen.* *Sennertus* etiam dum prolixe, ſed elegantiſſime de hydropis generatione diſcurrit, perbelle etiam oſtendit, qua ratione ex ſuppreſſis menſibus oriatur, in his enim, ſcribit, pag. 756. una ſeroſi humores cumulantur, unde hepatis & lienis (quæ viſcera aquam ex primis viis trahere ſolent) calor nativus obruitur, vel uti p. 716. loquitur, impurus & fæculentus ſanguis tumorem in iis excitat, quæ ſane impediunt hæc viſcera, quo minus aquam hanc ulterius attrahere valeant, aqua vero relicta in primis viis, abit in cavitatem abdominis, eamque replendo, abdomen inſigniter diſtendit, qualis diſtenſio præprimis obſervata fuit in puerulo illo apud *Severin. Tract. de Tumor. l.* 4. *c.* 36. qui (quod alias inauditum & vix unquam obſervatum) in hanc lucem hydropicus editus eſt, continens magnam aquarum copiam cum in pectore, tum in abdomine, quod expanſum, reliquum corpus magnitudine fere exuperabat, & quod notandum, hepati in hoc ſubjecto nulla erat tabes aut vitium, niſi quod fiſſuræ expers, nulliſque lobis pendulis, erat globoſum.

Cæterum; dum partes inferiores in tantam extenduntur molem, ſuperiores interim contabeſcunt in aſcite, quod in noſtra etiam contigit: Hepar enim alias ſanum etiam, diu ſero immerſum corrumpitur, & vis ſanguifica in eo labefactatur, qua læſa laudabilis ſanguis non producitur, & ſic nec diſtribuitur, quo negato, neceſſe eſt partes contabeſcere.

QUÆSTIO XIII.

An non licuerit prægnanti menſes provocare?

In hiſtorica relatione circa initium dictum erat, Medicos non fuiſſe auſos patienti noſtræ menſes provocare, metuentes ne ipſa eſſet gravida, unde hæc exſurgit quæſtio: An igitur non liceat prægnanti menſes non fluentes provocare? ℞. Non licet. Provida enim natura & ſollicita de ſpeciei propagatione, tempore imprægnationis ſanguinem ordinarie non emittit, ſed retinet in fœtus nutritionem & augmentum, quod, quia laudabilis eſt naturæ operatio, nullo modo eſt movendum & immutandum, & licet quibusdam gravidis & nutricibus, menſes ordinarie fluxerint, cum ſanguis fuerit copioſior, hoc ad imitationem nos invitare minime debet, rara enim hæc ſunt, & *Hipp. l.* 5. *aph.* 6. monet, ſi prægnanti

nanti purgationes menſtruæ curſum ſuum teneant, bene valere fœtum eſt impoſſibile. Et licet natura interdum talia tentet, ipſa etiam novit, ſi quid abundet, quantum & quando excernere debeat, quæ nos ſane latent, & licet medici certis in caſibus, ſed admodum caute permittant prægnantibus venæ ſectionem, menſium tamen provocationem non concedent.

QUÆSTIO XIV.

Quid circa hydatides, ſeu veſicas ſero repletas, quæ frequentes in cadavere apparebant, venerit notandum?

Notandum hoc, quod in hydropicis aqua interdum non in abdominis cavitate, ſed veſicis quibusdam includatur; cujus rei *Sennert. l. 3. part. 6. Cap. de Aſcite p.* 709. recenſet exemplum ex *Mauritio Cordæo*. Fuiſſe nimirum mulierem, in cujus eviſcerato cadavere nulla fuit capacitas, in qua non veſica pendebat, non enim hæ ſolum in utero, in veſica urinaria & renibus, ſed etiam in ventriculo, pericardio, imo ipſo corde inveniebantur. In noſtro ſubjecto aqua quidem copioſa abdomen replebat, ſed inſuper etiam multæ partes ejusmodi veſicis erant obſitæ, ita ut ipſum quoque cor ab iis non fuerit liberum; facile autem in ſubjecto noſtro hæ produci potuerunt, lenta enim & tenax exiſtebat in corpore materia, quæ in folliculum, humorem aqueum includentem, facile abire potuit.

QUÆSTIO XV.

Occupata eſt circa partes quasdam internas, in quibus ſingularia ſunt obſervata?

Peritonæum alias membrana tenuis, craſſitie cutem æquabat fere, quæ quidem craſſities aucta eſt, dum idem extenſum antea, poſtea in ſe relaxabatur.

Omentum, in aliis multa perfuſum adipe, multisque intertextum glandulis, hic pene totum erat conſumptum, nec mirum ſerum enim acre, cui diu immerſum erat, hoc ita corroſit.

Ventriculus bene ſe habebat, omnem tamen reſpuebat cibum primis a lapſu diebus, forſan quia vehementi lapſu ita fuit turbatus, vel quia aqua & flatibus valde premebatur.

Inteſtina erant livida, diu enim cum jam hac ſentina jacebant ſepulta, propter calorem ſuum debilem, quo ſe contra externas injurias diu munire

munire non valent, putrefcere incipiebant. Inflata autem erant, propter adftrictam alvum exitus non patebat; imprimis autem tumebat colon, ceu quod ob cellulas flatus optime valet includere & retinere, talia inteftina obfervavit etiam *Marc. Aurel. Severin.* in *Marcello Sacchetto* vid. *Sever. de Tum. p.* 271.

Hepar & *pulmones* in latere proximis parietibus valide annectebantur, procul dubio ope glutinofæ illius materiæ, cujus aliquoties facta eft mentio, ex qua natura membranas efformavit. Hepatis præterea membrana externa fponte fere a parenchymate abfcedebat, quia hepar diu maceratum in fero quadantenus confumebatur extrinfecus, uti alias aceto immerfum confumi ipfius parenchyma folet. Pulmones vero licet raræ fint fubftantiæ & mollis, noxam non patiebantur, nondum enim diu ferum in pectus penetraverat.

Renum finifter ad duplam magnitudinem erat extenfus, qualem etiam Londini Anno 1637. vidit *Edwardus May. Cabrol.* finiftrum obfervavit pondere 14. libr. pendentem, fed purulentâ materia plenum, vid. *Cabrol. obf.* 28.

Cordis ventriculus dexter, præter quam ufus ejus expofcit, flaccidus erat, & marfupii pellicei modo in fe recidebat, cujus fubfiftentiæ totum cor invenit *Severin.* in dicto *Marcell. Sacchet.*

In *Pericardio* (de cujus aqua, an in viventibus inveniatur, an vero poft mortem colligatur demum, multum difputat *Jul. Jafolinus in quæftionibus fuis Anatom. quæft.* 3.) fanguinolenta quoque, uti in pectore, continebatur aqua.

Pancreas cui multum in procreandis morbis tribuit *Severin.* p. 273. *l. c.* erat fcirrhofum, quali etiam laborabat *Marcellus Sacchetti*: Et fane, fi Severino l. c. credimus, hoc ipfum non levis fuit, tum abfceffus tum Hydropis caufa.

QUÆSTIO XVI.

An abfceffus nofter potuerit curari?

Ob paginæ anguftiam breviffime refpondemus, non potuiffe curari. Feliciter enim curaturum non debet latere fpecies affectus, nofter vero abfceffus nunquam fuit cognitus; imo exploratus etiam auferri minime potuiffet, ampliffimum enim vulnus fecando fuiffet infligendum, per quod cum fanguine & fpiritu copiofiffimo, citius vitam quam abfceffum, tantæ magnitudinis, minimeque fluxilem, fed folidum & undique annexum extraxiffes.

Hæ noſtræ ſunt, Lector benevole, in re tam intricata & difficili opiniones & conjecturæ, quas ſupprimere quam luci dare ſatius forſan fuiſſet. Verum cum materia pro cathedra defendenda conſcribenda fuerit, his Tibi anſam ſaltem doctiora meditandi dare voluimus, quæ ſi meliora erunt, meliora ſequemur.

Laus ſit Altiſſimo.

CXXVIII.

J. HULDR. PEYER IMHOFF,

OVARIUM HYDROPICUM IN VIRGINE REPERTUM.

Basil. 28. Febr. 1718.

PRÆFAMEN.

Nemo sane de partis in corpore humano alicujus usu sive officio quid recte determinaverit, nisi ejus in pluribus animalibus fabricam, situm, annexa, vasa, aliaque accidentia accuratius lustraverit, secumque diligenter pensitaverit. Quem in finem medicis, præprimis junioribus, maxime confert, cadavera hominum morbis denatorum oculis intueri lynceis, eorumque viscera studiose perlustrare, ne & ipsis, sicuti mulo-medicis & agyrtis sæpiuscule accidit, in profligandis morbis andabatarum more sit pugnandum; experientia enim omnium rerum magistra, hac methodo docebit morborum omnium & originem veram & causas genuinas. Interdum tamen, imo sæpe difficultas occurrit circa apertionem cadaveris, dum hæredes & cognati, nescio cujus superstitionis instinctu religioni sibi ducunt eandem permittere. Quin optandum foret, ut homines ad unum omnes, cum virgine quadam minus perterrita ejusdem essent sententiæ, quæ in vivis adhuc sæpius monuit, ac moribunda quoque anxie desideravit, si ex usu superstitum mortalium fore judicarent medici, ut cadaver suum aperiretur, quo vera corporis interior facies & constitutio, de qua hactenus tot diversæ, & dubio procul pleræque vanæ, fuerint conceptæ ac prolatæ cogitationes, conjecturæ & opiniones, tandem ad oculum pateret; dixitque adeo se ultro consentire, ut corporis sui exuviæ, in victimam cultro anatomico medicorum illorum, qui morbi sui curam satis diu & magna cum sollicitudine gessissent, concedantur, & qua fieri posset exactitudine in morbum ejusque causas ac circumstantias inquiratur. Et certe nullam video rationem quare defunctorum superstites medicis non perlustrandum id concedant, quod tamen nequeant negare vermibus. Heic proin casum sisto virginis, quæ ultra spatium quatuor annorum insignem & stupendam abdominis molem circumgessit; ita ut hi quidem suspicarentur, illam monstrosi quid in proprio alere corpore, alii vero arte magica illam fascinatam esse somniarent, alii aliud quid de illa augurarentur; ut ergo qualis proprie tumor ille fuerit palam fieret, & curiositati multorum satisfacerem, observationem, quemadmodum propria αὐτοψία suggessit, dissertatione hac medico-anatomica inaugurali exponere; meaque de phænomeni tam insoliti generatione, de qua paucos hucusque scripsisse deprehendi, cogitata in apricum proferre sustinui, spe fretus, candidum lectorem æqui bonique consulturum, si quid a me in tam difficili materia forsan vel omissum, vel minus accurate expositum fuerit; quin potius eundem hinc occasionem credo sumturum, materiæ dignitatem diligentius enucleandi; atque politiore lima accurandi. Deus autem, fons omnis boni, dirigat mentem, quo tum hæc, tum reliqua nostra conamina ad divini nominis sui gloriam, & proximi, nostramque salutem feliciter cedant!

 CASUS.

CASUS.

Barbara Müller, virgo agri Basileensis, 50. plus annos nata, statura mediocri, habitu corporis macilento, colore faciei ex flavo subfusco, viribus & valetudine infirma donata, insuper animi passionibus ac præcipue iræ dedita, terroribus subinde etiam afflicta, & ob ærumnas varias sæpius contristata ita ut mœrori plus nimium indulgens fere melancholica evaserit. Ab ineunte ætate, licet sanis prognata parentibus, variis defluxionibus, inprimis autem paronychiis vexata fuit cum carie officulorum articulationis digitorum extremæ subsequente, ob quam officula illa corrupta in aliquot dextræ quidem manus digitis, in sinistræ autem unico tantum digito exciderunt. Ab hoc dein malo circa pubertatis annos liberata est, unguibus digitorum vel servatis vel regeneratis, atque eorundem ulcusculis post consolidationem nunquam denuo recrudescentibus, quoad vixit. Inordinatum deinceps menstruorum fluxum passa est, & plura alia dubio procul incommoda, tempestatum mutatione experta; quorum exacta tamen notitia ad nos haud pervenit. Cum autem angusta res domi esset, eaque de causa ad ancillæ servitia præstanda mature adhiberetur, modo tunc frigidæ, modo humidæ tempestati exposita, vigiliis præterea nimiis indulgere coacta, sibi consulere, suæque sanitatis rationem pro voto habere vix potuit.

Circa annum ætatis 47. menses paulatim deficere cœperunt, brevi post omnino cessantes; ab hoc tempore abdomen ejus sensim intumescere inchoavit sine dolore, atque insensibiliter quotidie magis extendi perrexit, cum renitentia tantum non sonora. In tali proin statu pallidior & macilentior indies facta, atque insuper nausea vomituque non raro defatigata, ab imprægnationis suspicione libera non mansit insons utcunque. In hoc vero morbi latentis initio quibus usa sit remediis & auxiliis, qualemque ea effectum ediderint, nos latet, utut medicos peritos æque ac agyrtas in consilium adhibuerit. Biennii spatio dein venter per insensibiles gradus ad stupendum tumorem, renitentem illum, subdurum, doloris, si tensivum aliqualem excipias, expertem, accrevit, ut ad ambitum ejus dimetiendum, ubi maxime tumebat, funiculus requisitus fuerit, ulnam unam & fere dimidiam Parisiensem longus; cumque pectus haberet misera emaciatum ac depressum, tumor ventris vehementer prominuit, umbilicus elevatus & expansus, venæ abdominis cutim perreptantes varicosæ & valde conspicuæ redditæ, ut earum aliquæ humani pollicis amplitudinem superarint. Urinæ interea fluebant nonnihil pallidæ, & parcius quam ante morbi

insul-

infultum confueverunt: alvus erat ficcior; pedes non tumidi, neque lumborum Regio, nec alia corporis pars: facies decolor, pallida, fqualida: habitus macilentus; appetitus naturalis & fitis: pectus à tuffi liberum, non autem à dyfpnœa; fomnus pacatus; pulfus naturalis; vires fufficientes ad deambulandum extra ædes, quin imo ingreffus vix fenfibiliter impeditus, fi pondus abdominis excipias incommodum ac moleftum valde ipfi diutius erecta ftanti. Anno 1715. in Xenodochium, quod Bafileæ exiftit, conducta fuit, ubi ex confilio diverforum medicorum ufa eft medicamentis catharcticis, aperitivis, diureticis, diaphoreticis, antihydropicis, præfertim vinis medicatis purgantibus, infufis martialibus, decoctifque aperitivis, quorum diligenti potu aliquamdiu continuato venter detumuit fextam circiter partem, alvo referata & urinis provocatis copiofius. ut quotidie melius ipfa ægrota habere videretur. Sed diu non duravit hæc fecuturæ incolumitatis fpes, quin recidiva poft exiguum temporis intervallum fuccedente, venter priftinam tumoris recuperavit molem, ufque adeo ut tandem defperata omni medela curationis negotium foli naturæ fuerit relictum; affectu dein ad quadriennium adhuc durante, quo fane tempore non defit abdomen crefcere ulterius, venæque fubcutaneæ in abdomine quoad truncos & furculos magis confpicuæ reddi. Refpiratio facta difficilior; urinæ parcæ, craffæ, rubicundæ, habitus corporis colliquefcens, oculi collapfi, ad poftremum etiam pedes œdematofo tumore affecti funt, nunc accedente illo, nunc recedente, & cum appetitus imminui tum magnopere pergeret, ad tabem fenfim virgo converti videbatur: Quinquennio poft morbi infultum afthma, debilitas virium, anxietates circa præcordia & anorexia in tantum invaluere ut perpetim in lecto fe continere cogeretur, ubi erecto corporis trunco pedibus de lecto pendulis & ad terram demiffis, inter anxietates & infomnia mifere dies noctefque degebat. Acceffit quoque vomitus pertinax circa mediam æftatem An. 1718. cum alvi conftipatione; alimenta & medicamenta quævis brevi poft affumptionem ἄνω reddidit, ita ut in agone fuiffe videretur, fed referata alvo per fuppofitoria & lenientia, vomitus requievit, vires paulatim aliquantillum reftitutæ cum appetitu: Pedes autem maxime tumidi & œdematofi evafere, tandemque dextra pedis fura erofa fuit & exulcerata, cum limpide acrifque lymphæ copiofiffima exftillatione, à qua non folum hujus, fed & oppofiti pedis, imo ipfius abdominis tumor paulatim fubfedit, non fine anxietatis imminutione: & quamvis pes finifter per erofionem nullibi fauciatus fuerit, detumuit tamen protinus. Gangræna in pede dextro erofo imminens epithematibus plantarum aromatico - amararum in vino decoctarum præcavebatur. De pedis ejufdem in circuitu paulatim excoriati pruritu & ardore graviffimo fæpius conquefta eft ægra, qui neque unguentis demulcentibus nec emplaftris mitigari potuit, fedatus autem pulveribus exficcantibus, & traumati-

cis aliquo modo : in hoc ftatu magis magifque confumebatur, debilior quotidie reddita, nullis vel quam pauciffimis alimentis affumptis, ad autumnum ufque ejufdem anni vitam miferrimam infelix duxit, donec viribus plane exhaufta, facie apparente hippocratica, cum fumma orthopnœa, quafi in deliquio, matutinis horis diei 23. Septembr. 1718. placide exfpiravit. Deinceps horis pomeridianis in præfentia diverforum medicinæ Studioforum, Doctorum, Profefforum, atque etiam nonnullorum Chirurgiæ cultorum, fectionem cadaveris inftituit *nobiliff. atque in fubtiliori anatome exercitatiff. D. Joh. Rud. Mieg, Bafil. med. Doct.*

Quo in opere nobis primo quidem intuitu abdomen extus inæqualiter tumidum comparuit; venæ antea vivente adhuc ægra varicofæ; non amplius confpicuæ fuerunt; funicu'us abdomini circumjectus ulnam parifinam longitudine fuperabat, prominentia ejus exiftente antrorfum à fterno ufque ad pudenda, quæ omnia præfagiebant extraordinarii quid in abdomine latitare; caput, pectus & extremitates marcidæ, tabidæ, & exfuccæ fuerant, dextri pedis extremum tumidum; fura ejus excoriata. Aperto tunc vel diffecto per cruciformem incifionem, ceu omnium aptiffimam; abdomine; integumenta ejus univerfalia valde extenuata fefe præbebant, peritonæum autem craffius; quibus caute remotis occurrebat ftatim faccus membranaceus, albicans, fubrotundus, figuram cucurbitæ majoris repræfentans, ftupendæ molis, utpote univerfum ventris inferioris cavum undiquaque violenter extenfum adimplens; inteftinis incumbens, omento fuperficietenus undique fubjacens & connatum, imo etiam antrorfum peritonæo, nec non colo & ventriculo hinc inde firmiter adhærens. Hic faccus ftupendus ad originem exploratus, confpiciebatur effe ovarium dextrum; quod ejus cohæfio manifefta cum tuba fallopiana & mediante hac cum ipfo utero indicavit; venæ & arteriæ fpermaticæ in hanc molem definentes ampliores, quam naturæ curfu ordinario exiftunt; repertæ fuere : exemptum ac excifum hoc ovarii monftrofi corpus, & ftatera ponderatum fuperavit 42. librarum pondus, poftquam jam una vel altera liquoris menfura emanavit, ab extus illud involucro membranaceo, uniformi, albicante, craffo gaudebat; intus plurima loculamenta diverfæ amplitudinis complectens, in quorum cavitatibus hærebat materia fluida, craffa, aquofa majorem partem, hinc inde tamen etiam mucofa, gelatinofa, cafeofa, fœda non fœtida, terebinthinæ inftar fluida, verficolor, nunc albicans, nunc in aliis cellulis fubfufca; inftar aquæ per longum temporis intervallum corruptæ ac depravatæ, ufque adeo ut tot materiæ quoad confiftentiam ac colorem diverfitates confpicerentur, quot quidem cellulæ diffectæ fuere.

Omentum erat corruptum, plane nulla in cavo abdominis lympha apparente extravafata : ventriculus valde parvus, contractus, inanis, inteftina

inteftina quafi omnia jejuna & vacua, ad dorfum à mole ovarii compreffa, tenerrima & rubentia, nullo flatu diftenta: Inteftinum rectum paucas fœcum reliquias continebat. Reliqua vifcera à fano non adiudebant ftatu; uterus perexiguus cavitatem anguftiffimam arctiffime conftrictus monftrans: tuba fallopiana dextra longior majorque, naturaliter conftituta finiftra: diaphragmate furfum in pectus fornicato, thoracis cavitas valde angufta erat reddita, nulla ibidem, uti nec in pericardio lympha deprehenfa; pulmo leviter utrinque adnatus pleuræ, cujus lobus finifter parte fua inferiori parum lividus & ad nigredinem vergens erat. Cor præter modum flaccidum & molle, naturalis magnitudinis: auriculæ ejus tumidæ, præcipue dextra, polypo magno nullas radices in cordis thalamum fpargente, per cavam autem venam tam fuperiorem quam inferiorem longiffime propagato inftructa: finiftra auricula fanguine grumofo repleta, fub quo polypus latitabat per venæ pulmonalis ramos protenfus. Dura meninx mollis, tenuis & flaccidiffima; cerebrum valde molle, tenerum quafi femiputridum, fanguis in arteriis & venis nigricans, non coagulatus, tandem mufculi omnes pallidi, flaccidiffimi comparuerunt.

THESIS I.

Modica adhuc fuit hæc quantitas humoris in ovario virginis illius contenta, fi cum exemplis conferamus, quæ ab *ampliff.* D. D. Joh. Jacobo Wepfero, *diverforum S. R. J. Principum & Reipubl. Scaphuf. Archiatro excellentiff.* (piæ memoriæ) fuo tempore annotata fuere, duarum nempe *fœminarum* quæ affectu hoc mortuæ ultra libras CXX. feri fuis in ovariis monftrofe expanfis exhibuerunt: & *vetulæ* cujufdam fexagenaria majoris, quæ tumorem in ovario, mole & contentorum copia his majorem, ultra XX. annos geftavit, nec tamen ab hoc, fed à pleuritide, male tractata, animam exfpiravit. Imo idem *Vir celeberr.* dum in vivis effet; aliquot adhuc *Matronas* notas habuit, tales in ventre tumores foventes, capite virili majores, qui pilæ magnæ inftar hinc inde manus impulfu trudi potuerunt, dubio procul etiam in ovariis exiftentes.

THESIS II.

Aliam *Hydropis ovarii* hiftoriam à fupra laudato D. D. Wepfero obfervatam, ac itidem notatu digniffimam recenfere operæ pretium duxi, quæ à fuperioribus propter contentorum diverfitatem difcrepat; illa autem ipfiffimis *excellentiff. Authoris* verbis ita habet. Fœminæ cuidam rufticæ ex lochiorum fuppreffione fenfim primum hypogaftrium intumuit, ut gravida crederetur etiam poft obitum mariti pefte 1629. oc-

cumbentis : indies augebatur moles ut monſtrum alere Agricolæ putarent : vixit utcunque ſatis commode, ac ruſticis operibus præter fidem ſtrenue vacavit : menſes ſtato tempore, quantitate debita, bene colorati ad annum ætatis 50. rite fluxerunt : a frigore aliquoties paſſa eſt ſymptomata hyſterica : aliquando ichor fœtidus ex ſinu pudoris emanavit, quod uteri procidentiæ tribuit; nam adultior nihil horum amplius animadvertit. Anno 1660. ſub finem Sept. correpta fuit pleuritide, morbum neglexit, à vino in principio non abſtinuit, omnia medicamenta reſpuit : d. 17. Octobr. mortua eſt : ac poſtridie aperto abdomine molis ingentis tumor in hypogaſtrio & altius occurrit, accrevit omento & aliquot in locis peritonæo : ambabus manibus attractus facile ſequebatur, nam nec peritonæo nec omento valide adnatus fuerat : illo ſiniſtrorſum declinato uterus parvus, uti in vetulis eſſe ſolet, apparuit, ovarium dextrum prorſus naturaliter cum omnibus ad illud pertinentibus ſe habebat : tumorem à ligamento lato ſiniſtro craſſiſſimo pendentem abſcidi, in ligamento nullum veſtigium ovarii inveni, nec in tumore : tuba fallopiana accubuit illi amplior. Tumor foris æqualis fere fuit & lævis, albicans, rubebat palmi amplitudine, ubi peritonæo in ſiniſtro latere incubuit, ſauciatus cultello, effudit aquam turbidam, ſubpallidam, ſimilem ſero caprino, aut cerevifiæ albæ, fœtore virulento, inſtar ſeminis aut atriplicis fœtidæ præditum. Quantitatem ſeri copiam aquæ nequivi metiri ob menſurarum defectum in tugurio ruſtico, ex vaſe tamen ligneo quo excipiebatur, credebatur menſuras 10, ſeu lib. 30. multum ſuperaſſe ;* dum aqua ex vulnere emanavit, ſimul eruperunt globuli ſubflavi, ſylveſtris Ceraſi magnitudine, pauci majores, nulli minores, friabiles inſtar vitelli ovorum ad duritiem cocti, ex lamellis ſimilis conſtitutionis compoſiti, intus continentes nucleum quoque friabilem, leves erant & aquæ innatabant, facile flammam concipiebant : ſpatulæ inſtar emplaſtri mollioris linteo induci potuerunt, aduſti fœtorem ſpirabant ſimilem illi, quem oleum ovorum fortius aduſtum edere ſolet, ponderabant gr. v. plerumque vii, pauciſſimi X. Inveni quoque duas pilas piloſas, quarum una ex meris pilis compoſita erat, foris laxius, in centro denſiſſime complicatis : exſiccata quadrangula fere evaſit, cum antea rotunda eſſet, ponderabat ℥i/ß cum aliquot granis : altera æque rotunda, mediocris ovi magnitudine, minus in ſuperficie piloſa : inter pilorum interſtitia hæſit ſubſtantia globulorum ſimilis, ponderoſior prima, ſiccata ſuam rotunditatem retinuit : in ſuperficie tumoris interna, ſinulos aliquot inveni, ac hinc inde accreta corpuſcula, figura, colore & magnitudine ſem. Milii ſimilia, quaſi ſemina globulorum futura. Tumoris tunica ſimilis ventriculo humano mediocriter diſtento, ſiccata quavis veſica bubula craſſior manſit.

THE-

Thesis III.

Similem affectum in *Ephemeridibus nat. Curiof. Decur. II. Anni IX. Obfervat. CXXXVI. pag.* 234. *& feqq.* ab *Excellentiff.* atque *Experientiff. D. D.* Theod. Zuingero, *Philof. & Med. Doctore, in Univerfitate Bafileenfi P. P. Primar. & Reipubl. Archiatro, Praeceptore & Studiorum meorum Promotore ad cineres ufque colendo*, annotatum invenimus fequenti modo: Mulier annos nata 42. ab ineunte ancillans, nupfit anno ætatis 20. viro robufto operario, cui curta fuerat domi fuppellex, ita ut victu non nifi exiguo & craffo uti cogeretur. Cum peftis heic Anno 1766. graffaretur, fecundo matrimonii anno tali Lue quoque correpta, fed inde iterum liberata, paulo poft fenfit crus dextrum a pede extremo ad Ifchium ufque intumefcere: neglexit tumorem, quamvis ad ftupendam paulatim molem excrefceret, quod nullam ex eo infignem moleftiam perciperet: abdomen quoque fenfim increvit, fine tamen magno incommodo, viginti annorum fpatio tres, fed mortuos in hanc lucem enixa eft fœtus, ab ultimo partu femper fuit valetudinaria. Menfes ordinate & naturaliter fatis apparuerunt, ufque ad aufpicia Anni 1685. quo tempore retardari cœperunt, fœminæque ipfi ingravidationis fufpicionem movere: fed paulo poft menfes recurrerunt, ac poftea iterum fubftiterunt; inter hæc abdomen increfcere, appetitus imminui, refpiratio nonnihil offendi cœperunt, ut fibi hinc mifera firmiter perfuaderet, fœtum in utero latere, eoque id magis, quod fentiret quendam in abdomine motum, haud abfimilem Embryonis motui, qui tamen non nifi fluctuatio fuit aquarum, alia quoque manifefta Hydropis indicia adfuerunt. Quapropter tum varia antihydropica ordinata, quorum nulla alia vifa eft efficacia, nifi quod ferum e pede dextro licet non ulcerato copiofiffime emanarit, & ægræ levamen per aliquot hebdomadas attulerit: venter enim poftea quotidie magis intumuit, refpirandi difficultas femper aucta, ufque dum viribus plane exhauftis longitudine mali die 20. Aprilis anni 1687. mane ante folis ortum placide exfpiraverit. Aperto tunc abdomine, adftantibus aliquot Æfculapii filiis, integumenta tam communia, quam propria, quæ fingula tenuia fatis, valide expanfa, emaciata, ac fine ullo intercutaneo fero extiterunt, à fe invicem dividebantur: quo caute peracto, moles jam ingens in confpectum venit, non dura illa, fed ad tactum mollis, livida, utrem aqua repletum referens: in Hypochondrio hoc malum ingens extitit, faccus videlicet ampliffimus, quem non ex utero, naturalem magnitudinem atque figuram habente fed ex tefticulo dextro enatum, perfpicue, imo clariffime confpeximus: finifter enim tefticulus five ovarium cum fua tuba quoad magnitudinem, figuram atque foliditatem recte fe habebat: loco dextri ovarii faccus ille five uter

exiftebat,

exiſtebat, quem accuratius examinando duplici ac utraque craſſa & tenaci membrana undique donatum notavimus, quibus adapertis tunicis ſerum flavidiuſculum guſtu acre, & 60. libras pondere ſuperans, effluxit. In fundo autem hujus utris corpus reperimus magis ſolidum, matricem verſus ſitum, quod magnitudinem & craſſitiem humanæ ſecundinæ propemodum ſua mole exæquabat, figura teſticuli præditum, neque, adcuratius conſiderando & inſpiciendo aliud quid eſſe comperimus, quam dextrum ovarium in miram magnitudinem excretum, cujus tunicæ ſuperficiales à cumulatione lymphæ extravaſatæ inſigniter expanſæ utrem illum ſtupendum formabant. Subſtantia hujus corrupti & intumefacti ovarii interior variis præterea coloribus apparuit; in ſuperficie plures conſpeximus protuberantias, ceu ovorum ſublatentium veſtigia, aliquibus in locis ulcuſcula notavimus aperta, & in ſacci cavitatem hiantia, plura vero in ovario latentia, poſt ejus diſſectionem reperimus quæ non erant niſi loculi ovorum corruptorum, ſaniem continentia heic lividam, illic albam, alibi flaveſcentem &c. eamque modo viſcidam, modo limpidam & tenuem, nullibi autem fœtentem. Sed & plurima ſimul ovula deteximus, magnitudine differentia, quorum maximum exæquabat nucis avellanæ magnitudinem, ſingula liquamen continuerunt, quod coctum albuminis inſtar concreſcebat: tuba hujus ovarii monſtroſi plane fuit obliterata. Inteſtina verſus diaphragma erant protruſa, vacua & ſana; omentum omni pinguedine erat deſtitutum. In meſenterio autem glandulæ extiterunt nonnihil humidæ & induratæ; ventriculus vacuus, valde compreſſus, cætera viſcera nulla labe inquinata. In cavo abdominis ne guttula quidem ſeri extravaſati obſervata, ſic & in thoracis cavitate ac viſceribus nullam prorſus labem deprehendere licuit.

THESIS IV.

Non admodum diſſimilem caſum, ſub *hydropis teſticulorum mulierium* titulo, produxit *celeberr.* Caſp. Bauhinus in *Addit. ad Franciſc. Rouſſeti Tractatum de Fœtus vivi exſectione Hiſt. VII. pag.* 359. *& ſeqq.* ubi ex teſticulo dextro prodiiſſe tumorem ingentem refert, qui copioſum ſerum continebat, atque ex tunica craſſa conſtabat, cui alius adhærebat, & circum circa parvi multi tumores ſive hydatides.

THESIS V.

Sed & *Nobiliſſ. D. Doctor* Mieg *Baſileenſis inter Fautores non infimus*, hiſtoriam ovarii hydropici mecum communicavit, quam ipſemet Argentinæ, ſuis operam ſtudiis navans, obſervavit, mihique ſequenti modo narravit. Fœmina 45. circiter annorum, obeſula, per plures annos

nos viduæ vitam ducens, atque ob egeftatem diætæ inordinatæ dedita, præprimis autem frigidæ fæpius aquæ, artus immiferat; lotricis quippe munus exercens, pedesque continue aqua humectatos habens, antea fatis robufta, poft fuppreffos aliquamdiu menfes, haud abfque fummis lumborum cruciatibus fenfit ventrem paulatim intumefcere, ita tamen ut, quantum illius tumor increfcebat, tantum ipfe dolor remitteret: abfque remediorum ufu fic muneribus fuis quamvis infirma per longum fat tempus defungebatur, tandem autem accedente febri lenta cum fymptomatibus confuetis pedes atque pudenda tumorem etiam conceperunt, quotidie increfcentem, ita ut poft interjectos aliquot menfes, refpiratione difficillima reddita cum accedente fimul palpitatione cordis vehementi, diem obierit fupremum: Venter hinc in luftratione cadaveris fic fatis amplus erat, à naturali cutis colore haud multum abludens, pedes & pudenda tumida, rubicunda: in abdomine ultra menfuram aquæ virefcentis non reperiebatur: peritonæum aliquot hydatidibus aqua limpida repletis obfeffum; uterus erat exiguus rubicundus, veficis extus aliquot donatus; vefica vacua; ovarium dextrum valde tumidum, craffa membrana obtectum, intus plures in cellulas diftinctum, liquore aquofo-gelatinofo repletum: Hepar fcirrhofum; lien & reliqua abdominis vifcera fana: pulmones non adnati pleuræ: In auricula cordis læva polypus pollicem craffitie fuperans per ramos pneumonicæ venæ propagines fpargens reperiebatur.

THESIS VI.

Quam plurima adhuc exempla in medium proferre poffem, fi instituti ratio & limites differtationis id permitterent: unde benevolum Lectorem, ablegatum velim ad *Acta tam Parifina*, quam *Hafnienfia*, ad *Ephemerides* item *Nat. Curiof.* ad *Boneti Sepulchretum Anat.*: aliofque auctores, in quibus curiofus diverfas & ftupendas Hydropis fpecies inveniet, ita ut fecundum effatum Parifienfis cujufdam Doctoris vere affirmare poffim: vix inter medicos practicos aliquem hoc tempore reperiri, cui non contigerit, hydropica diligenter cadavera evifcerando, talem quoque *Ovarii hydropem* obfervare.

THESIS VII.

Præmiffis quibufdam *Hydropicorum ovariorum* hiftoriis, difpicienda nunc erit nobis, atque exponenda talium partium naturalis ftructura. *Ovarium* veteribus fub alio nomine, videlicet tefticuli venit, analogia petita à partibus corporis mafculini, quorum tamen maxima quoad fitum, figuram, integumenta, confiftentiam & ufum eft diverfitas, quemadmodum id hodie plures indefeffi naturæ Scrutatores cum perfpicaciffi-

ſpicaciſſimis Stenonio & Graafio demonſtrarunt, & pro antiquo *teſtium* nomine, aliud magis proprium & convenientius vocabulum ſubſtituerunt. Cum enim viri modo laudati, in omni fœmineo animalium genere, *Ovula*, vel hiſce quid analogum cernerent, in ipſo quoque ſexu ſequiori hominum *veſiculas* deprehenderunt *teſticulis* incluſas, ovorum proprietatibus, haud deſtitutas, eas *Ovulorum*, horumque promptuaria *Ovariorum* nomine donarunt: licet autem hæc appellatio primis ſui auſpiciis, non omnium palato accommodata eſſet, attamen tractu temporis per plura eaque ſatis clara experimenta, hiſque ſuperſtructa ratiocinia, non ſecus ac per frequentes eruditorum obſervationes eadem ſenſim majorem acquiſivit applauſum, ut ſic priſtinum *ovaria* ſplendorem, quo per plurima ſecula deſtituta erant, merito recuperarent.

Thesis VIII.

Ovarium itaque congeries eſt multarum veſicularum, humorem ex limpido-candicantem includentium, qui vi caloris admoti inſtar albuminis Ovi indureſcit, eundemque cum illo colorem ſaporem & conſiſtentiam acquirit.

Thesis IX.

Situm habent ovaria non externum, ſed in interiori abdominis cavo collocantur, utrinque duobus digitis tranſverſis ab uteri fundo, cujus lateribus annectuntur partim valido quodam ligamento, quod à quibusdam anatomicis Vas deferens appellatur, partim aliquatenus per tubas fallopianas latumque uteri ligamentum ideo à natura datum, ut Ovaria utero proprius adſtarent, & tanto melius, promptius atque facilius id, ad quod nata ſint, efficerent. Duo Ovaria eo forte ſubſidio naturæ fabrefacta ſunt, ut deficiente vel depravato uno, alterum nihilominus officio ſuo fungeretur. Circa regionem oſſis Ilii committuntur peritonæo mediantibus vaſis ſpermaticis, membraniſque vaſa ſpermatica involventibus, ita ut ab utraque parte affixa Ovaria, quaſi ſuſpenſa, eandem fere altitudinem cum uteri fundo in non gravidis obtineant.

Thesis X.

Figura teſtium fœmininarum non ita rotunda eſt ac virilium, ſed utrinque depreſſa, in antica nempe & poſtica ſui parte, ſuperficies quoque eorum magis inæqualis, quam in maſculinis exiſtit, quatenus propter contenta hinc inde inæqualiter protuberant, & diverſis quando-

quandoque in locis ab involucro retracto exiguas quasdam fiſſuras repræſentat.

THESIS XI.

Si *magnitudinem* ſpectas, pro ratione ætatis illa ſemper variat, ac dimidia fere parte cedit teſtibus virilibus: ❧ ætatis enim flore conſtitutis plerumque ſeſquidrachmam pendere, & ſucci pleniores eſſe, in provectioribus vero ac decrepitis minores, duriores & magis emarceſcere, nunquam tamen evaneſcere, atque minimos vetularum teſticulos adhuc ℈j. in infantibus demum ac recens natis a granis V. ad ℈ß. ponderaſſe, notat Regnerus de Graaf, *de Mulier. organis Cap. XII.* Ut profecto mirum ſit, quod in tantam molem Hydropicam in ſtatu præternaturali & morboſo excreſcere poſſint, uti in obſervationibus ſuperius enarratis factum fuiſſe perhibetur.

THESIS XII.

Cinguntur teſticuli ſive ovaria integumento duplici, alio communi, & à peritonæo producto, alio proprio, quamvis nonnulli unicum illud eſſe malint, cum ægre à ſe invicem ſecedant. Ablato hocce involucro, ſubſtantia interior apparet ſubalbida, atque ex multis membranulis ac fibrillis ovula efformantibus, laxe ſibi invicem junctis, compoſita, quam arteriæ, venæ, nervi, vaſcula lymphatica ac ſæpenumero Hydatides copioſe perreptant. Confundere autem ovula cum Hydatidibus non debemus, quæ humorem aqueum magis intra ſeſe continent, nec ita facile ut ovula ignis admotione ſive coctione indureſcunt. Præterea etiam tunicarum, quibus Ovula & Hydatides conſtant, ſtrictior vel laxior connexio notam addit diſtinctoriam; ovulorum enim tunicæ operoſe, hydatidum vero facillime disjunguntur, confirmantibus id ipſum experimentis in hunc finem aliquoties inſtitutis, ut plura ſigna non afferam, quæ toto eadem cœlo differre oſtendunt.

THESIS XIII.

Forſan nemo erit qui hoc tempore adhuc de certitudine *Ovariorum* in omnium animalium genere dubitabit, ſiquidem ea non tantum in avibus & piſcibus tam oviparis quam viviparis, ſed etiam in quadrupedibus ac Homine ipſo evidentiſſime conſpiciantur. *Celeberrimus* Redi, *curioſus* ille *Italus* in *obſervationibus ſuis circa animalia viventia*, memorat; ſe in exenteratione Leænarum, Urſarum, Vaccarum, Fœminarum, Aſinarum, Damarum, Cervarum, aliorumque Animalium quadrupedum ſemper illa inveniſſe. Regnerus de Graaf in omnibus quo-

que animantibus à ſe diſſectis illa invenit. Vidimus & nos dum Scaffhuſiis in patria, ſub manuductione *Nobiliſſ.* atque *Clariſſ.* D. Burgaueri, *med. Doct.* Zootomiæ operam navaremus, ex gr. in Avibus, Piſcibus, Leporibus, Cuniculis, Canibus, Felibus, Vaccis, Ovibus, Scrophis, Pica, Vulpe, Marte ſaxorum, Noctua, Falcone, Corvis, Fœminis humanis, prout pluribus demonſtrare poſſemus, ſi inſtituti & temporis ratio id permitteret.

THESIS XIV.

Maximam autem eſſe diverſitatem *Ovariorum & Ovorum* pro animantium genere nemo non credet; obſervantur enim ea in Cuniculis ac Leporibus rapæ ſeminium quantitate vix excedere, in porcis ac ovibus ad pili magnitudinem pleruinque accedere, in vaccis ceraſi amplitudinem aliquando ſuperare. Notandum tamen hisce in animantibus præter majora ova, quoque tam parva reperiri, ut viſum fere effugiant. Maximam vero iis mutationem adfert ætas & coitus, in junioribus namque animalibus minima ſunt, & in provectioribus majora evadunt. In mulieribus *Ovula* piſi molem vix excedere ſolent; indicat nobis tamen exemplum Drelincurtius *de Fœm. Ovis p. mihi* 68. patefactum ſibi fuiſſe teſtem dextrum, glandulis refertum novem decemve, (quaſi anſerum aut Struthiocamelorum potius ova uni ineſſent membranæ) ſingulaque talia corpora glanduloſa humore ovorum albo non abſimili, aut paulo craſſiore repleta extitiſſe.

THESIS XV.

Interdum præternaturales res in fœminarum teſtibus obſervantur v. gr. *Hydatides* & magna liquoris quantitas, *Pilæ piloſæ* (uti ſuperius vidimus) *Lapilli*, *Steatomata*, *Pili*, *Vermiculi*, aliaque, ſicuti in *Obſervationibus* paſſim oſtenditur. Ita Steph. Blanc. in *Anatomia ſua Pract. Ration. Obſervat. XXVII. p.* 240. recenſet hiſtoriam *Hydropis Ovarii*, in quo pili reperti fuere his verbis: Mulieris venter poſt puerperium in tantam excrevit magnitudinem, ut circumferentia, ducto per medium umbilici filo, pedes geometricos quinque contineret; miſere per aliquod tempus vixit, tandem triduo ante obitum rupto umbilico, ultra menſuras octodecim aquæ effluxerunt. Aperto cadavere iterum aquæ ultra menſuras viginti emanarunt, præterea ovarium dextrum ad ovi anſerini magnitudinem adauctum, pilis materiæ cuidam purulentæ & oleaginoſæ commixtis, infarcitum fuit; major autem pars pilorum, quaſi confuſe in globum acta, prædictæ materiæ immixta extitit: multi quoque in [illegible]iori membranæ tenaciter adhærebant: ratio geneſeos & fiendi modus horum pilorum, quibusdam admodum obſcura videbitur; præſertim

præſertim illis, qui omnia occulta ad occultas qualitates vel faſcinationes ablegant. Quamvis autem res ſit explicatu ardua, hoc tamen cum Blancardo dicere auſim, pilos hoſce nil aliud fuiſſe quam vaſcula minima obſtructa, quæ varie ſibi invicem intorta, atque à functione deſiſtentia, pilorum ejuſmodi ſpeciem præbuerunt. Notum eſt, venam & arterias umbilicales poſt partum coaleſcere, & ligamenti Φάσιν acquirere; cur non & hæc minuſcula vaſcula ſimiliter formam tenuium ligamentorum acquirere, hincque ob teneritudinem pilorum genus referre poſſent; pili proin revera non ſunt, ſed ſolummodo vaſcula minima concreta.

THESIS XVI.

Inſuper *Nobiliſſ.* Redi antea citato *Libello p.* 270. mentionem facit piſcis, qui in Ovario vermiculos alebat, inquiens: eſt quidam cancer marinus, italis *Grancevola* nominatus, qui *Pagurus fœmina venetorum* ab Ulyſſe Aldrovando nuncupatur, in hoc piſce obſervavi, quod eo loco, ubi ovaria in unum corpus coaleſcunt, (quæ coalitio ovarii naturalis eſt horum piſcium) veſicula nucem magnitudine exæquans ipſi ovariorum corpori tenaciter hærebat, inque ea veſicula materiam inveni colore aureo tinctam, viſcoſam, & intra quam latebant ſexdecim Vermiculi vivi, aurei quoque coloris, ſat lati, & plani ad inſtar ſeminum ſubrubrorum cucumeris, niſi quod illi Vermiculi in latiori ſua extremitate falcati eſſent, uti in dicto libello icone expreſſi ſunt.

THESIS XVII.

Plura in præſentiarum de *Ovario*, ejuſque fabrica naturali ſcribere non eſt noſtri ſcopi, ſi curioſus lector ampliorem deſiderat deſcriptionem, adeat *Graafium*, ubi ſatis claram & diſtinctam ejusdem inveniet adumbrationem: Nobis interim magis ad propoſitum noſtrum & aliqualem reſolutionem præmiſſi caſus eſt properandum. De *Etymologica* origine *Hydropis*, ceu nemini non nota, non eſt quod multa verba faciam. *Ovarii* autem *hydropem* ſic definio, *quod ſit tumor vel excreſcentia ejus præternaturalis, orta à ſero acri & copioſo plus minus fluido; Ovula cum Ovario corrumpente, effuſo, ac inter membranas hujus partis collecto.*

THESIS XVIII.

Generis loco *tumor* vel *Excreſcentia* conſtituitur, quem tumorem, ceu morbum in magnitudine aucta, ovarium communem habet cum aliis hydropibus, ſive univerſalibus, ac totum corpus occupantibus, ſive

particularibus, hanc vel illam corporis duntaxat partem invàdentibus: nullus enim absque tumore datur Hydrops, ad quamcunque etiam speciem illum referas, qui modo major modo minor apparet, pro feri effuſi copia aucta vel imminuta. Diverſas eſſe Hydropis ſpecies in liquido eſt, quæ ſecundum partes affectas, diverſa ſortiuntur nomina: quarum præcipuæ & medico Practico magis conſiderabiles ſunt ſequentes: v. gr. *Hydrocephalus* ſeu *Hydrops capitis*, dum lympha extravaſata colligitur in capite, eſtque hæc vel ſupra vel infra cranium. *Hydrops Pectoris*, *Thoracis* vel *Pulmonis* eſt, in quo ſerum aliquod in cavitate pectoris, aut Hydatides in veſiculoſa pulmonis ſubſtantia colliguntur. Si flatus in abdomine ſero junguntur, indeque abdomen dolorifice diſtenditur *Hydrops tympanites* audit. *Hydrops anaſarca* ſive *leucophlegmatia* vocatur, dum cutis peripheria in univerſo corpore œdematoſe eſt diſtenta. Ubi venter infimus ſolus aut una cum pedibus intumeſcit *Hydrops aſcites* vel *ſaccatus* nominatur. *Hydrocordia* eſt, ſi juſto major liquoris ſeroſi quantitas in pericardio exiſtit. Aqua ſimiliter in umbilico *Hydromphalon*, in ſcroto collecta *Hydrocelen* conſtituit. *Hydrops Meſenterii* nominatur, ubi loco glandularum, copioſæ & magnæ hydatides, aqua repletæ, abdomen valide diſtentes intra Meſenterii tunicas exiſtunt. *Hydrops ad matulam* nil aliud eſt, quam *Diabetes* ſive juſto copioſior urinæ excretio, cum paulatina hominis conſumptione. Si denique magna quantitas ſeri aquoſi in cavitate matricis collecta eſt, nomine *Hydropis uteri* venit. Sin vero in una vel altera tuba fallopiana humoris quantitas habitat, *Hydrops tubi uterini* appellari poteſt.

Thesis XIX.

Ad Hydropis ovarii *cauſarum* explicationem & fiendi modum ortumve me nunc accingo, qua in re utut à doctioribus edoceri mallem, potiores tamen cauſas mihi plauſibiles adducere lubet, quamvis plures accuſari poſſent. *Cauſa efficiens præcipua & immediata* fuiſſe videtur vaſorum lymphaticorum, ad ovarium excurrentium, magna dilatatio, diſruptio, atque hinc lymphæ extravaſatio, & cum ulterior progreſſus non concederetur, coacervatio, (ad quam recipiendam vaſorum teneritas eſt promptiſſima:) ea tunc ovarium repletum in molem hydropicam plus minus grandem aſſurgit. Uti enim pectoris hydrops jam dudum Hippocrati etiam *Lib.* de *int. Affect.* ex tuberculis aquam continentibus in pulmone ſæpe oriri dictus fuit, quæ tubercula, recentioribus *hydatides* vocata, nihil aliud eſſe quam lymphaticorum vaſorum varicoſas dilatationes, à lymphæ in corpore reſtagnantis copia productas, Jacob. Sponius in *Aphor. novis Hipp. Sect.* 2. *Aphor.* 43. commentatur, ex quibus nempe diſruptis lympha dein in cavum pectoris effluit: ita & hunc noſtrum tumorem ex ejuſmodi hydatide vel diſ-

ruptione

ruptione canaliculorum lymphaticorum primum habuiſſe fundamentum exiſtimo. Valetudinaria enim cum noſtra ægra fuiſſet, & ſuppreſſionem menſium paſſa, ſanguis in utero, aut vaſe aliquo tubæ uterinæ facile ſtagnare, illudque vas mole ſua dilatare potuit. Vel alia quædam interna aut externa cauſa ovarii vaſcula quædam aquoſa comprimere apta eſt, unde reliqua à tergo adveniens lympha ab ulteriori progreſſu impedita, atque continuo affluxu coacervata, canaliculorum cavitatem dilatat valde, tandemque diſrumpit : lympha enim per diſruptas haſce apertaſque cavitates penetrans, in membranis ovarii fulcimento inſervientibus plura ſic tubercula efformavit, quæ dein à ſenſim ſenſimque advenientis novæ lymphæ copia magis extenſa fuerunt, ſucco videlicet ab arteriolis minimis ſanguinem vitalem & nutritium ordinaria naturæ lege lymphaticis advehentibus recepto. Non enim unico quaſi ictu Hydropem ovarii generari credendum, cum canaliculorum ſeroſorum ibidem obſervata exilitas illud non concederet, utpote qui ſuſceptam foraminulis ſuis lympham e proximo vulnere brevi rurſus dimittunt, id quod exempla ſuperius allata confirmant, in quibus animadverſum eſt, ovarium poſt plures demum menſes imo annos 4, 5, 17, 20. ad ſtupendam excreviſſe magnitudinem, omnemque etiam huic malo eradicando adhibitam curam irritam facere debuiſſe, exitu hoc ſemper demonſtrante.

THESIS XX.

Inter *Cauſas procatarcticas* præprimis numeranda eſt ſeri ſanguinei minus laudabilis & depravata conſtitutio, quantitate peccans, vel qualitate. 1. *Quantitate*, dum glandulis utplurimum in corpore affectis, & ab officio ſuo deſiſtentibus, dictum ſerum in ſanguine retinetur, & major deinde copia ad ovarium defertur, quam ut reſorberi commode poſſit, atque ſic lymphatica vaſa obruuntur, diſrumpuntur, & facilis ad Hydropem ſternitur via. 2. *Qualitate* peccat ſerum, quando ex prægreſſis morbis chronicis, maxime illis, qui latiſſimo hyſtericorum & cachecticorum, ſive intemperiei ſeroſo pituitoſæ (qua noſtra miſera ſemper laboravit) nomine vulgo veniunt, viſciditate illud nimia irretitur, vel acrimonia quacunque afficitur, unde hæc quidem eroſionum, illa obſtructionum mater eſt frequentiſſima, & quaſi injuſta noverca. Si vero conſpirent iſtæ qualitates ac vi unita agant, longe facilius malum accelerare poſſunt : quod ipſum dum contingit, ovulorum liquor pervertitur corrumpitur & deſtruitur. Nec minus culpanda hic eſt ipſius Ovarii conformatio vitioſa ac textura debilior, ſive nativa fuerit iſta, ſive adventitia, unde quæ ibi ſanguinis & lymphæ in vaſa ſua ſecretio fieri

fieri debebat, non rite peragitur, & compages iftius infirma, levi accedente adjumento morbofo facilius dirimitur & depravatur.

Thesis XXI.

Quæftio hic moveri poffet, num talis excrefcentia vel tumor ovarii, non à corruptis ovulis natales fuos traxerit? Probabile autem hoc vel ideo non eft, quia materia in noftro ovario contenta, uti jam fupra in Cafu monitum, nullum nec odorem nec fœtorem de fe fpargebat, id quod maxime admirati fumus; qualem autem materia illa faporem habuerit, non aufim dicere, quia nullus adftantium eam deguftavit: a corruptis interim rebus odor fatis ingratus expirat, qui ad papillas nervofas narium accedens, modo admodum ingrato moleftove eas ferit, id quod in exenteratione hujus cadaveris neutiquam factum erat.

Thesis XXII.

A caufis externis maxima nocumenta in ovarium fæpenumero redundant, quales funt omnes abdominis contufiones, fortiores conftrictiones, onerum ponderoforum geftationes frequentiores, cafus ab alto, motus omnes exceffivi ac alia ejufmodi, quæ, qui volet, huc quoque referre poterit, quamvis enim ab his folum exteriores partes noxam fentire vel accipere videantur, facile tamen hæc ad interiores quoque partes propagatur. Huc tamen pertinent fex res non naturales, quæ varias in noftra mifera excitarunt turbas: Quotus quifque enim nefcit, quales incommoditates ab aere nimis gelido & humido in corporibus hominum excitentur, cui tempeftati ægra ancillans femper fuit expofita. Cibi & potus tam quantitate peccare poffunt ad morbos producendos fecundum *Cl. D. D.* Boerhaave in *Inftitut.* §.754. quam qualitate. In quantitate autem non credo mîferam errores commififfe ullos, utpote Ciborum multitudine carentem, bene tamen in qualitate, dum enim ipfi res fuerat angufta domi cibos affumfit crudiores & minus rite præparatos, ac potum fimul minus laudabilem bibendum habuit, quæ alimenta minime potuerunt in chylum fatis bonum converti; *Qualis* enim *cibus, talis chylus, qualis chylus, talis fanguis, qualis fanguis, talis lympha, talis fanitas.* Nimio fomno non peccavit, nec nimia quiete; infelix enim cum ancillæ fervitia præftaret, vigiliis & motu nimio femper indulgere coacta; quales autem effectus ab hifce oriantur, clare expofuerunt tum antea laudatus D. Boerhaave, tum *Cl. D. D.* Waldtfcmidt in *Inftitut.* quod enim, fecundum tritum illud proverbium, *caret alterna requie durabile non eft.* Si excernenda detinentur, aut retinenda

tinenda excernuntur, non poſſunt non variæ inde excitari in œconomia animali turbæ, de poſteriore miſera nunquam conqueſta eſt, ſolummodo de priore: nam ſi conſuetæ evacuationes ſupprimuntur graviſſimis morbis laxatur janua, quales ſunt hydrops, apoplexia, ſcabies, icterus, febres inflammatoriæ &c. Alvum ſcilicet ſæpiùs habuit adſtrictam, ac menſium ſtillicidium, vel plane ſuppreſſionem paſſa eſt; quid autem ex hiſce accidat, fuſius legi poterit in *Celeberr.* Bonneti *Sepulch. anatom.* ut & in *Clariſſ.* Freind *Emmenologia*, aliiſque, brevitatis enim amore, plura heic apponere ſuperſedemus. Paſſiones tandem animi quod attinet, triſtitiam, mœrorem & iram, quibus miſera noſtra præprimis fuit dedita; quotus quiſque medicorum eſt, qui neſcit, quamnam in œconomia corporis humani malorum lernam excitent; ſanguis enim hinc incraſſeſcit, lympha redditur viſcoſa, omnia fluida, quaſi in vappam & acorem abeunt, appetitus perit, chylificatio fatiſcit, languent digeſtiones, melancholiæ, cardialgiæ, tumoribus variis, imo ipſi tandem gangrenæ & ſphacelo fores aperiuntur. Interdum in ira exoritur brutalis furor, & fertur equis auriga nec currus audit habenas, de quibus ſi placet conſule practicorum experientiam. Accedunt his in fœminis gravidis præcipue laborioſi ab obſtetricum temeritate vel imperitia intempeſtive injuncti parturiendi niſus: in his enim diaphragma ſubjectas partes uterumque arctius premendo, adjuvantibus muſculis abdominis undique incumbentibus, premit ſimul tenella utrinque ad latera matricis ſita ovaria, quæ proin hinc variis modis diſtorquentur, lacerantur, labemque poſtmodum hydropicam non raro ſuſcipiunt. Hiſce omnibus ſubjungendi ſunt adhuc alii in diæta, nec non in catameniorum & lochiorum fluxu commiſſi errores, quos cum cætera in corpore viſcera, tum ſuo damno ovaria quoque luunt.

THESIS XXIII.

In caſu poſuimus, molem illam abdominis ſtupendam craſſo gaudere involucro, ejuſque muſculos fuiſſe flaccidiſſimos, tenuiſſimos; hæc tenuitas & flacciditas non aliunde provenit, niſi quod per tranſpirationem inſenſibilem & ſudorem major quantitas particularum in auras externas avolarit, quam per nutritionem iterum reſtituta & agglutinata fuerit, ob molem illam maxime diſtendentem cutim, & hinc compreſſas arteriolas minimas ſuccum nutritium advehentes, ut eo minor portio potuerit loco perditarum apponi: præternaturalis autem illa incraſſatio involucri, & interdum naturalem craſſitiem triplo ſuperans, tantum à pluribus particulis, gelatinoſo-pituitoſis ac balſamicis intra poros ſuæ ſubſtantiæ admiſſis, ortum duxit. Sic antea laudatus *Excellentiſs. D. D.* Zuingerus, in exenteratione mulieris, hydrope ovarii ſiniſtri defunctæ,

non fine admiratione tunicas hujus partis maxime incrassatas conspexit; ac in apertione alius matronæ Cadaveris ubi integumenta abdominis, tympani instar validissime extensa maxime tenuia, & una cum musculis summe emaciata, ovarii autem dextri tunicas valde crassas, atque in stupendam amplitudinem expansas observavit.

Thesis XXIV.

Signa ex quibus medicus diagnosin hydropis ovarii haurit, non carent difficultate, nec nisi plura collecta & inter se collata de isto affectu sufficienter testantur, uti in superioribus allatis casibus videre est; qua de re pauca hic assignasse & repetere nobis sufficiat: I. Est, si tumor abdominis renitens in alterutro Hypogastrii ibidemque siti ovarii latere deprehenditur rotundus cum aliquali tamen inæqualitate, & pedis ejusdem lateris intumescentia, sic ex gr. si dextrum ovarium hydropicum fit, crus etiam dextrum, ob pressuram canalis lymphatici ejusque cruralis rami, & hinc refluxum lymphæ nonnihil impeditum, intumescet, hocque magis in latere affecto quam in opposito animadvertetur. II. Si iste tumor in maritatis, post difficiliora inprimis puerperia sensim sensimque augescat. III. Si pudenda ut in plerisque fit, œdematoso corripiuntur tumore, ac excretio urinæ pallidæ & parcioris difficilis reddita est. IV. Si tumor pro vario in alterutram partem decubitu mobilior deprehendatur, & paulatim circumscriptus. V. Si ossi Iliaco accedat, & ossi pubis incumbat, cum Dysuria & difficili incessu: ægrota insuper sub scalarum ascensu impulsum in eas partes sentiat, citra graviditatis signa alia communia. VI. Si in principio & augmento morbi appetitus satis constat, neque febris hectica ullas parit molestias, hinc est quod talis affectus per plures annos sæpius durare queat.

Thesis XXV.

Inquirendum jam nobis est, quomodo ope allatorum signorum affectus noster ab aliis affectibus hydropicis, ab impregnatione & mola distingui debeat; & quidem 1. ab *ascite* differt, in quo totus ubique venter tumidus cum fluctuationis sensu percipitur, abdominis quoque integumentis molli tumore plerumque afflictis, succedente tandem febri, à sero in abdomine stagnante & visceribus simulque d in sanguini labem febrilem fortius imprimente, cum e contrario in hydrope ovarii effusum serum folliculo includatur, neque febris ita facile concitetur. 2. A *tympanite* distinguitur, in quo totum abdomen dolorifice tensum est ac renitens, instar tympani sonum à percussione edens. 3. Ab *hydrope uteri*, in quo distensio abdominis est æqualis, & magis antrorsum prominens ubi simul adest suppressio mensium, nullumque crus ab

initio

initio tumidum apparet, in *ovarii* autem *hydrope* tumor magis ad latus alterutrum & inæqualis exiſtit ac menſtruum tributum ſanguineum ordinarie, præſertim ab initio morbi perſolvitur. 4. A *tubarum hydrope*, figuræ diverſitate, quam ſemicircularem notavit Brechtfeld in *Act. Hafn. An.* 72. *pag.* 195. Blancardus autem in *Anatom. Pract. rationali Obſervat. XCVIII. pag.* 298. meminit alicujus *hydropis tubi uterini* ubi abdomen æqualiter & in ſtupendam molem excrevit. 5. A *ſcirrho Meſenterii* in quo major durities, ac varia obſervantur tubercula, cum manifeſta, utut paulatina corporis conſumtione. 6. A *Meſenterii apoſtemate*, quod mollitiem habet, neque manifeſte quoad tumorem augetur, cujuſque vel comes vel ſoboles fluxus eſt cœliacus, celerque commutatio vel tranſitus ad tabem. 7. A *liene monſtroſo*, qui haud obſcure in hypochondrio ſiniſtro tangi trudique hinc inde manu poteſt, raro enim contingit, ut deſcendat in locum hypogaſtrii inferiorem, quod ſemel obſervavit Pariſiis ſupra laudatus Drelinc. in muliere, quæ perperam utero ſe geſtare cum medicis crediderat. 8. Ab *imprægnatione vera*, quam non raro mentitur; in qua tumoris circa umbilicum fit eminentia aliqualis; præterea ſymptomata nauſea, vomitiones, anorexia aliaque imprægnationis ſigna vehementius adſunt; qualia non obſervantur in hydrope ovarii, in quo ſymptomata cum tumore paulatim augentur & ingraveſcunt, cum e contrario minuantur in vera imprægnatione, mammæ molles in hydrope ſunt vel molliter tumidæ, ſi gravida eſt autem fœmina duriuſculæ magis evadunt & grandiores. Præterea in hydrope nullum e mammis lac emulgeri poteſt, ſecus in conceptu vero, menſtruus quoque ſanguis plerumque profluit in hydrope, contrarium autem videmus in gravidis, ſecundum Coi noſtri effatum *Aphor.* 51. *Sect. V.* Quæ in utero gerunt harum os uteri clauſum eſt. Ut de infantis motu blando ac manifeſto, quem matres in utero percipiunt ac aliis ſignis jam nihil ulterius dicamus. 9. A *mola* tandem, quæ ponderis inſtar inutilis, ab uno latere in oppoſitum hypogaſtrii devolvitur; in hydrope fœminæ ſenſim decreſcunt & macilentæ evadunt, in mola autem tale quid vel plane non vel rariſſime contingit. Diſtinguitur porro mola ab hydrope per pallorem totius corporis, urinæ emiſſæ paucitatem, abdominis tumorem molliorem, pedum quoque intumeſcentiam, artuum ſuperiorum tabem quæ in hydrope obſervantur, contrarium autem in mola. Egregiam obſervationem harum molarum *Excellentiſſ.* D. D. Peyerus *Scaphuſienſis beat. memor* in *Parergis ſuis Anatom.* ubi legenda extat; annotavit

THESIS XXVI.

Tradita diagnoſi, ſequitur nunc ordine *Prognoſis*, quæ eventum morbi reſpicit, ubi ſtatim dicendum, quod is ſit periculoſus valde imo

incurabilis, vel certe diuturnus maxime, tardeque admodum foemi-nas ad mortem ducens, nisi eam forte perversa medendi methodo agyrtarum & medicastrorum lethifera consilia infausto omine sequentes accelerent: Etenim mulierculæ talem affectum per plures, imo ad viginti annos citra magnum incommodum circumferre, tandemque aliis morbis mori possunt, quemadmodum ex historiis supra allatis patet. Et sane si cadavera inspiciamus ovarium in se foventia hydropicum, in his cæterorum simul viscerum morbosa constitutio deprehendi solet, ut mors non præcise ab illo, sed aliunde deduci possit ac debeat: In alios proin degenerare morbos facile potest, v. gr. in *ascitem*, quando ad tantam plenitudinem & extensionem attollitur ovarium ut medium crepet, atque tunc aqua in cavum abdominis effluat: talis meminit casus nunquam satis laudatus *D. D.* Wepferus in foemina quadam post vomitum enormem hydropica facta, in qua invenerat ovarium mole majus mireque disruptum, ex quo aquas in ventrem effluxisse verosimiliter colligit. Malum insuper istud sterilitatem minitatur, interdum plenariam, si utrumque ovarium affici cœperit, morbum si non curabilem, saltem tolerabilem.

THESIS XXVII.

Enucleatis hucusque *Causis* & traditis *signis* quibus malum istud ab aliis dignosci ac discerni queat; ad *curationem* pergo, quam vel ideo brevem reddere cogor, quoniam nemo hucusque gloriari potuit se hydropem ovarii curasse, utcunque medendi rationem secundum indicationes & indicata instituerit, iisque satisfacere studuerit discutientibus ac resolventibus remediis e triplici fonte, *pharmaceutico* nimirum, *diætetico* & *chirurgico* petitis; quorum alia quidem seri in corpore imminutionem, alia vero correctionem, alia vitalium spirituum hincque virium conservationem, alia denique liquidi in ovario habitantis evacuationem producent.

THESIS XXVIII.

E *Fonte pharmaceutico* desumi possunt *evacuantia* & *alterantia* v. gr. *leniora purgantia* qualia sunt *Rad. Rhabarb. electi*, *Mechoacannæ albæ*, *Jalappæ*, *Fol. Sennæ Alexand.* bene elect. *Flor. Acaciarum*, *Persicorum*: *Resina* vel *Magisterium Jalap. Agaricus trochiscatus*, *Manna*, *Cassia*, *Succus tamarind. Extract. Panchymag. Crollii*, aliaque plura, quæ ad liquidum in corpore superfluum detrahendum, ac ulterius morbi augmentum impediendum absque magna sanguinis fusione in usum vocantur, hæc enim si concitetur, magna quidem copia seri excerni-

tur

tur, non exigua tamen ex illa maſſæ ſanguineæ ſolutione ovario denuo ſuffunditur.

Thesis XXIX.

Diaphoretica hoc in caſu quoque ſuam conferunt ſymbolam, & ſi omnia reliqua medicamenta incaſſum fuerint adhibita; *Sudorifera* tamen mitiora, nam fortiora nocent, aliqualem effectum edunt, uti hoc mihi retulit *Excell. atque Experientiſſ. D. D.* Emanuel König *P. Med. Theoret. p. t. Facultatis Decanus ſpectatiſſ.* qui ſequenti diaphoretico. v. gr.

℞. Roob Samb.
Junip. aa. ℥j. cum ʒij.
⊖is ✱ci.
Ciner. clavellat. aa. ʒß.
Ol. ♂ti Bacc. Junip. ℈ß.
⌒us ⊖is ✱ci ſuccin. ʒß.
⌒us Bacc. Junip. per digeſt. parat. ℥jß.
MRæ ſimpl. D. L. ʒijß. M. d. ad V.

de quo omni mane in lecto adhuc conſtituta cochl. tria ſumſit & copioſiſſime ſudavit: quo tantum in noſtra miſera effecit, ut tumor ille ventris ſtupendus ſenſibiliter detumuerit, brevi autem tempore poſtea iterum priſtinæ extenſioni reſtitutus: *Fortiora Sudorifera* & *Decocta* v. gr. *Lignorum Guajaci*, *Juniperini*, *Corticis Capparum* & ejuſmodi alia *Excell. D. D.* Wepferus in ovarii hydrope minus convenientia exiſtimavit: A *fortioribus* autem *ſudoriferis* exhibitis tam inſignis æſtus in corpore miſeræ fuit excitatus ut materia in locellis iſtius tumoris contenta, conſiſtentiam *mellis* vel *terebinthinæ*, vel *gelatinæ* cujusdam aſſumpſerit, evaporatis nempe ſubtilioribus particulis aquoſis.

Thesis XXX.

Remedia *diuretica* quoque heic non poſtremum occupant locum; quippe lympham blande per vias deſtinatas eliminantia: qualia ſunt *Rad. Aſparag. Apii*, *Allii*, *Ceparum*, *Capparum*, *Chelid. maj. Eryngii*, *Fænic. Ononidis*, *Pimpin. Raphanorum qualiumcunque Ruſci*, *Ebuli*, *Vincetoxici*: *Herbæ* & *Folia Petroſelini*, *Trifol. fibrin. Virgæ* ☉*eæ*, *Urticæ. Sem. Fænicu-li*, *Geniſtæ*, *Mil.* ☉*is*, *Petroſel. Bacc. Juniperi*, *Alkekengi*; ⊖ *vol. Succini*; ⌒ *us formic.* ⌒ *us* ⊖*is* ♀*ri* ⊕ *lat.* ⊖ *Polychreſt. vel. Anglic. Infuſ. Millep. in vino albo veteri generoſo*, *Roob Ebuli*, *Juniperi*, *Sambuci*, aliaque quamplurima, quorum apud practicos tanta farrago, ut eam hic apponere minus neceſſe exiſtimem.

Thesis XXXI.

Inter auxilia e *fonte chirurgico* petita primo occurrit *paracentheſis* ſive *acu punctura*, conſuetum alias aſciticorum remedium, ſi legitime abſente

 viſce-

viſcerum corruptela inſtituatur, cum alioquin poſt ipſius uſum occumbere ægri ſæpe ſoleant: curatio tamen iſta etiam anceps hic eſt; quamvis enim ſerum hoc pacto eliciatur, brevi tamen rurſus ſuccreſcit; & operationem eludit. Si vero tunicæ ab extracta aqua collabuntur, putredinem facile concipiunt vicinis partibus exitium minitantem; etiamſi hæc operatio in miſera inſtituta fuiſſet, neutiquam tamen credo quod guttula ſeri effluxiſſet, ob conſiſtentiam quam habebat gelatinoſam vel terebinthinæ inſtar.

THESIS XXXII.

Quæſtio hic moveri poſſet, annon, ſi omnia reliqua adhibita remedia erronea & fruſtranea fuerunt, ſtupenda hæc ovarii moles per exciſionem potuiſſet curari? Cui quæſtioni obviam imus dicendo, quod in principio ſtatim ubi moles fuit à medicis animadverſa, ſymptomata fere talia illam comitata ſint, quæ alias prægnantibus ſunt communia, idcirco medici tunc temporis illam tractantes, ancipites hæſerunt, neſcii quid ex hocce abdominis tumore & præſentibus ſymptomatibus facere vellent; tractu autem temporis, & cum ſpatium gravidis deſtinatum effluxiſſet, moles illa nimis magna facta, ut ſine crudelitate & maximo cum vitæ periculo non amplius potuit extirpari per ſectionem, totum enim abdomen fuiſſet diſſecandum, & maxima apertura facienda, ubi tunc, ob nimium aeris in abdomen ingreſſum viſcera ſtatim gangrænam ſibimet ipſis acquiſiviſſent & ægræ neceſſario paucis diebus fuiſſet moriendum: qua de re melius & tutius eſt hoſce morbos ſolummodo palliare, *Ven. Sect. Scarificat. Fonticulis* quibus aliquam ſeri imminutionem utcunque adipiſcimur.

THESIS XXXIII.

Supereſt *indicatio vitalis* cum *fonte diætetico*. Vires in hoc affectu omni niſu ſunt conſervandæ, & enervatæ quantum poſſibile refarciendæ: obtinemus iſtud per *analeptica omnia*, item *cardiaca medicamenta*, quæ recenſere opus non eſt, ne tot *aquas cardiacas*, *electuaria*, *tragemata* nominando tædioſus ſiam.

Diætam quod attinet, ſit ea accuratiſſima, & attendendum eſt ſtudioſe ad ſex res non naturales ne peccetur, vel in exceſſu earundem, vel in defectu: τὸ μέτριον τῇ φύσει φίλον hic: *aer* ſit temperatus; *cibis* utantur boni ſucci & pauci excrementi, vitent craſſos, acidos, ſalitos &c. quibus tamen mulierculæ interdum delectari ſolent; *potus* non ſit gelidus, ſed fere ad teporem inclinans, ac parcior, ne ſeri quantitas augeatur: *excreta* reſpondeant, & quæ præter naturam retinentur, ad ea ſollicitetur natura: præſtat *motus* blandus nimia *quiete*; *animi* etiam pathemata, *ira*, vel *mæror* & *ſollicitudo* abſint. Atque hæc ſunto, quæ pro ingenii tenuitate de hoc affectu brevibus delibare in animum induxi, interim plura ac meliora monſtraturo, libenter manus dabo, atque fidem haud difficilem adhibebo. Deo jam tri-uno, pro conceſſa mihi hactenus, ſtudiiſque meis gratia, ſit Laus! Honor! & Gloria in æternum!

FINIS.

ABRAHA-

CXXIX.

ABRAHAMI VATER

ET

PAULI GOTTLOB BERGER,

GRAVIDITAS APPARENS

EX TUMORE OVARII DEXTRI ENORMI ORTA PER TRES ANNOS CUM DIMIDIO DURANS TANDEMQUE IN ASCITEM TERMINATA.

Wittemb. 4 Aug. 1722.

Q. D. B. V.

PRÆFATIO.

Generationis in animalibus negotium, uti abſtruſiſſimum, & ab humanorum acie occulorum remotiſſimum eſt, ita ab omni tempore naturæ miraculum merito reputatum fuit, in quo plenarie detegendo ſagaciſſimi naturæ venatores, adhibita licet omni induſtria, fruſtra ſe tandem laboraſſe, ſenſerunt. Mirum propterea neminem habere debet, illos in hoc delineando tantopere titubare, ac in tam varias circa conceptionem, fetus formationem, atque partum, ſententias abire. Conceptionem quidem alii in ovario, alii vero in utero fieri, diſputant; quidam eam ab animalculo, quidam a ſpirituoſa ſeminis maſculini aura peragi, contendunt. Formationem corporis alii animæ, aut principio cuidam plaſtico, adſcribunt, alii e contrario a ſtaminum, in ovulo præexiſtentium, extenſione atque explicatione derivant. Partum ipſum quidam defectui nutrimenti, quidam ſpatii anguſtiæ, quidam aëris liberioris denegationi, alii legi naturæ adjudicant, ob quas cauſas fetus diutius in ergaſtulo ſuo contineri nequit, ſed exitum ſibi parat. Tempus quoque pariendi, in homine quibuſdam videtur incertum, quod alii in hoc, æque ac in brutorum familia, certiſſimum eſſe, demonſtrant. Præcipue vero graviditatem veram, a ſpuria & apparente dijudicare, difficillimum deprehenditur opus, quamobrem de ſignis certis ac infallibilibus cogitare coacti ſunt medici, quibus illa ab hac diſtingui poſſit, & debeat. At nec talia ſufficientia ſemper adeſſe, docent caſus ſingulares & rariores, ubi fæminæ, præcipuis licet ingravidationis ſignis apparentibus, partum tamen nullum ediderunt. Exemplum hujus rei ſat curioſum, nobis ante duos annos, hic loci videre contigit in muliere, quæ, ob ſigna quædam imprægnationis apparentia, gravida ſibi aliiſque viſa eſt. Tempore autem partui deſtinato præterlabente, ac tumore abdominis in nimiam molem accreſcente, ſpes tandem omnis partus futuri evanuit. Fæmina nihiloſecius conſtanter in ea opinione permanſit, ſe vere gravidam fuiſſe, fœtumque in utero mortuum aut corruptum, aut induratum in corpore adhuc latere. Ea de cauſa ipſa a nobis, repetitis precibus, efflagitavit, ut corpus ejus poſt mortem, ſibi imminentem, aperiremus. Fæmina proinde, elapſis ab imprægnatione imaginata, tribus annis cum dimidio, fatis defuncta, hunc laborem tanto lubentius in nos ſuſcepimus, quanto major ſpes nobis affulſit, fore, ut notatu digna quædam obſervatio oculis noſtris ſe exhiberet, in quo nequaquam nos fefellimus. Aperto enim cadavere, ovarium dextrum, in inſignem tumorem expanſum, invenimus, qui

graviditatis hujus apparentis, ac afcitis fubfecuti caufa extitit. Operæ igitur pretium facturos nos effe duximus, fi cafum iftum, haudquaquam vulgarem, in præfenti, loco fpeciminis inauguralis exhiberemus, ejufque occafione de graviditate falfa commentaremur. Quod ut Deus Ter optimus maximus, ad fui gloriam, ægrorumque falutem dirigat, optamus, piifque precibus efflagitamus.

HISTORIA.

Mulier, quadraginta & aliquot annos nata, poftquam, partu perquam difficili, gemellos procreaffet, de novo impraegnationis figna percipere fibi videtur. Retinentur in ea menfes, ad hoc ufque tempus fluentes, abdomen fenfim incipit intumefcere, lacti fimilis liquor in mammis turgefcit, motus quoque, fœtum mentientes, in abdomine ab ipfa fentiuntur. Conftanter enim illa affirmavit, fe artus embryonis, abdomen percutientes, manu eidem applicata, tactu judicare potuiffe, in quo quidem maximopere fe fefellit. Superveniente vero, uti ipfa referebat, lapfu graviori, motus hi ceffant, tempus partui præfcriptum tranfit, tumore nihilofecius ventris, diuriori quidem, fed primum non adeo ponderofo, ac molefto, permanente. Quid itaque mirum eft, quod illa fibi perfuaferit, fœtum in utero extinctum permanfiffe, præcipue, quoniam illa primum, præter tumorem iftum, nil quicquam mali fenfit. Succeffu tamen temporis, omnia in pejus abire ceperunt, intumefcentia abdominis nimium quantum crevit, refpiratio difficilior reddita, ingreffus moleftior factus: donec, abdomine ad rupturam ufque aucto, expletis tribus annis, cum dimidio, mifera tandem fatis fuccumberet. Defiderio fœminæ demortuæ, ac mariti non minus, quam curiofitate rei excitati, ad fectionem corporis ftatim acceffimus. Abdomine autem duriffimo incifo, ultra 30 menfuræ aquæ flavefcentis fœtidiffimæ effluebant, naribus fpectatorum non parum moleftæ. Liquore exhaufto, in confpectum prodiit tumor infignis, caput humanum magnitudine fuperans, figuræ ovalis, quem omnes ftatim uterum, monftri quidpiam alentem, augurabant. Eodem vero inferius ab angufto fuo principio refecto, ac tranfverfim incifo, nullam in eo cavitatem, uterinæ cavernæ fimilem, detegere licuit, fed totus ex capfulis rotundis, diverfæ magnitudinis, liquido mufco atque purulento repletis, coagmentatus videbatur. Sedem itaque uteri naturalem, cavitatem pelvim vocatam, ulterius perluftrantes, nil uteri fimile apparuit, ufque dum in vaginæ prolapfum inquifituri, manum in offis pubis hiatum intruderemus, quo ipfo uterum, intra pudendum egreffum, ad interiora retraximus. Tum demum igitur clarum redditum eft, tumorem iftum prægrandem non uterum, fed ovarium dextrum, in hanc molem excretum, effe. Vifcera abdominis reliqua nil omnino labis monftrarunt, præterquam, quod ab aquis pu-

putridis, tamdiu ibi stagnantibus, corruptio ingruens in superficie se manifestaret. Renes tamen flaccidi, & ureteres, inprimis dexter, ob tumoris ad illud latus inclinationem, ampli, ac urina repleti, observabantur, ita, ut dexter ad digiti crassitiem accederet; ac, in suo e rene egressu, saccum, nucis juglandis capacitate, exhiberet, vesica non minus urinaria exigua & contracta, ac omnino vacua reperiebatur.

THESIS I.

PRiusquam ad exempli præsentis, graviditatis falsæ, contemplationem nos accingamus, non inutile fore, existimamus, conceptionem atque ingravidationem veram, ejusque signa examinare. Mittimus autem, & consulto negligimus ea, quæ de animæ humanæ ortu, de corporis ab anima fabricatione, de generatione animalium ex animalculis, in semine masculino fluctuantibus, perhibentur, ac disputantur. Ea enim omnia, utpote altioris indaginis argumenta, controversias inanes & superfluas, nullo quidem pacto terminandas, generant, multisque erroribus, cum religione & ratione pugnantibus, præbent occasionem. Etenim quis tanto gaudet ingenii acumine, ut idoneis rationibus demonstret, quomodo anima nostra a parentibus procreetur, quandoquidem religioni repugnat, animas omnes primitus jam tum una & semel a Deo creatas esse, aut adhuc hodie singulis generationum actibus ab Eo creari. Corporum quidem animalium rudimenta in primorum viventium ovariis, ac humanorum sigillatim in Evæ ovario jam tum creata fuisse, & præextitisse, rectius cum *Swammerdammio*, *Malpighio*, & Celeberrimo *Bergero*, *de nat. human. l. 2. c. 1.* statuendum erit, quoniam hoc nec religioni, nec rationi contrariatur. Quamvis enim hoc intellectu comprehendere, ac sensibus assequi nullatenus licet, ex eo tamen sequi videtur, quoniam singula ovula cicatricibus suis donari, per experimenta, in ovis gallinarum instituta, constat, quæ propterea nuda tantum evolutione & extensione opus habent. Quamobrem nulla videtur adesse necessitas, ut animæ rationali corporis fabricationem adscribamus, eamque architecti munere in exstruendo corpore fungi, existimemus, quia, ipsam rerum, in eodem actarum, parum consciam esse, experientia docet. Multo minus *Leuwenhoeckii* sententia, de generatione animalium ex animalculis vivis, femini virili innatantibus, talis est, quæ nobis probari potest, quoniam hoc pacto ex multis millibus animalculorum vivorum, cum semine una vice emissorum, unicum tantum, aut certe pauciora, cohærent, & fœtum humanum constituunt. Quid autem de reliquis fiat, non patet; quæ tamen, quoniam vita jam tum gaudent, animam humanam certe, ante conceptionem, possidere deberent. Ita

vero embryo a patre unice dependeret, cui mater nil, præter nidum ac nutrimentum præberet: id quod ſane difficultates inſuperabiles creat.

THES. II.

Poſt habitis itaque ſententiis iſtis, parum probabilibus, ad eorum potius caſtra tranſimus, qui conceptionis rationem in eo collocant, quando in conjunctione maris cum fœmina, pars ſeminis ſpirituoſa, ovulum ingreſſa, in ſtaminibus, in hoc præexiſtentibus, ac ſigillatim in puncto, uti in ovis incubatis vocatur, ſaliente, ſeu rudimento cordis, motum vitalem expanſivum excitat: quo ipſo in homine anima, modo incomprehenſibili, producitur, ac generatur. Hæc quippe ſententia, de ſtaminum corporis in ovulo præexiſtentia, neque ſacris literis fidem derogat, neque potentiam divinam infringit, potius eandem clariſſime, non ſine ſingulari ſummæ admirationis incitamento, declarat: uti pluribus hoc demonſtratum a *B. Brendelio*, *diſſertat. de embryone, in ovulo ante conceptionem præexiſtente.* Quando itaque ſemen maſculinum, apta utriuſque ſexus organorum genitalium combinatione, in arvum muliebre injicitur, aura ejus ſubtilior per tubam fallopiam, eo tempore ovario, mediantibus fimbriis expanſis, applicatam, intra ovulum, ibidem latens, penetrat, atque illud fœcundat. Non quidem ignoramus, medicorum celebrium quampluies, conceptionem in ovario, ovulique fœcundati per anguſtum tubæ canalem deſcenſum, difficilem judicantes, in ea hærere ſententia, ova ante conceptionem ad uterum deſcendere, ibique demum a ſemine maſculino fœcundari. Alii e contrario novum aliquod ovarium, in orificio uteri interno, ſtabilire voluerunt, expeditiorem ita viam cenſentes, qua ſemen proliferum facilius in ovula, ibidem collocata, penetrare poſſit, quam ſi per tubam, cum ovario non cohærentem, ſed libere in abdomine fluctuantem, ad ovaria hactenus nota tranſire opus habeat. Utriſque autem contradicunt fœtuum, in tuba repertorum, exempla non tantum, ſed etiam Celeberrimi Ruyſchii obſervationes curioſiſſimæ, qui non ſolum ſemen in tubis Fallopianis fæminarum, a paucis diebus gravidarum, ſed etiam ovula fœcundata, turgida in ovariis earum aliquoties reperit. *vid. Theſ. Anat. VI. Tab. IV. fig.* 1. & *Adverſar. Anat. Dec. I. Tab. I. fig.* 2. & *Tab. II. fig.* 3. quo loco etiam ad Epiſtolam Clariſſimi Etmulleri, de ovario novo reſpondet, pluribuſque ſolidiſſimis argumentis illud deſtruit.

THES. III.

Ovulum fœcundatum, oborta intrinſecus turgeſcentia, & motu expanſivo in ſtaminibus, ac concitato propterea largiori affluxu ſuccorum, ſucceſſive e clauſtris, quibus firmiter antea cohærebat, prorumpit, ac,

rupta

rupta exteriori ovarii membrana, vel dilatatis potius foraminulis, aut osculis, in hac, post fœcundationem, a *Verheyen* in brutis observatis, *Anat. Tr. II. c.* 24. ad extra tendit, atque a tubæ parte ampliori exceptum, versus uterum descendit. Quamprimum ad uterum accessit ovulum, brevi post, explicatis magis in exteriori ejus tunica fibris, iisque intra substantiam uteri insinuatis, cum hoc tandem cohæret. Asservamus nos, inter rariora, ovulum humanum, nucis avellanæ magnitudine, in cujus cavitate fetus, muscam referens, a funiculo umbilicali pendet. Hujus facies externa, ex parte fibrosa, penicilli instar, apparet, reliqua superficies levis atque compacta, qualia ovula nondum aperta, exhibet laudatus *Ruyschius*, *l. c. Tab. I. fig.* 2. 3. Locus iste pilosus atque fibrosus haud dubie est, ubi ovum cum utero connectitur, atque in quo placenta tandem generatur. Quoniam vero harum fibrarum, & totius ovi expansio, a succorum ipsius fetus motione, ac circulatione pendet, hinc manifestum est, per easdem fibras, cum vasis uterinis connexas, nutrimentum a matre ad fœtum derivari. Per hanc itaque viam embryo tenerrimus, intercedente funiculo umbilicali, succum nutritium omnem primis mensibus haurit, donec tandem, eodem magis perfecto, idem quoque liquorem amnii circumfusum, mediante ore, capere ac deglutire possit: quorum succorum beneficio, fetus ad plenariam sui perfectionem, & magnitudinem perducitur.

Thes. IV.

Circumdatur fetus membrana duplici, quarum externa chorion, in qua vasa sanguifera copiosissima, ex umbilico protensa, & placentam videre licet; interior vero amnion, quod succum alimentitium, & fœtum ipsum continet, appellatur. His accedit tertia, a figura, quam in brutis habet, farciminalis, seu allantois vocata, quæ succum excrementitium urinalem, in vesica embryonis collectum, ac per urachum, in umbilico transeuntem, transmissum, recipere debet. Quemadmodum vero origo liquoris amnii admodum obscura est, ita, ut auctores nondum inter se consentiant, utrum eundem ex vasis umbilicalibus, vel ex umbilico ipso, vel ex placenta, vel ex mammis fetus derivare velint: ita non minor inter eosdem occurrit dissensus, circa tertiam membranam, allantoidem dictam. Hæc quidem membrana, in brutis gravidis dissectis, lotio plena manifeste apparet; eam tamen in humanis corporibus, ob excrementorum defectum, raro invenire licet. Ea de causa, multi ex recentioribus ipsius in homine existentiam plane negant, ejusque nullam esse necessitatem contendunt, inprimis, quoniam anatomici exercitatissimi, urachum in fetu plerumque clausum esse, observarunt. Alii e contrario necessitatem hujus membranæ, in homine non tantum propugnant, sed etiam, eandem aliquoties se reperisse, perhibent, eam-

que inter amnion & chorion collocant; ita, ut illa æque, ac hæc, totum foetum involvat, quos inter inprimis *Needham*, *de Graaf*, *atque Bidloo* eminent. Totam vero controverſiam, uti nobis quidem videtur, terminare poterit obſervatio elegans *D. Hale*, *in Tranſact. Anglic. n.* 271. *p.* 833. *Ann.* 1698. conſignata, qui allantoidem in duplici ſubjecto non modo obſervavit, ſed etiam flatu diſtentam conſervavit. Ea tamen foetum nullatenus, ſicut nec in brutis, ambit, ſed amnio accumbit, & cum hoc commune aliquod latus conſtituit: uti ex icone, *loc. cit.* addita, omnium optime perſpici poteſt. Urachi vero perforationem, præter aliorum obſervationes, confirmat illa, quam Yongius, quondam in puero ſex annorum vidit, qui omnem fere urinam, a primo ortu, per umbilicum reddidit: quod ipſum pariter conſignatum videre eſt in *Tranſact. n.* 323. *p.* 423. Quale etiam exemplum ex Hiſtoria Regiæ Scientiarum Academiæ, a Domino Littre, in viro 30 annorum obſervatum, recenſet Clariſſimus *Verdries*, *in Ephem. Germ. Cent. VI. obſ.* 14. ubi pariter experimentum curioſum Celeberrimi *Ridley*, ad detegendam urachi cavitatem, inſtitutum, ad imitandum proponit.

THES. V.

Ita ergo fetus, membranis ſuis involutus, ac in ſucco amnii innatans, in domicilio ſuo tamdiu retinetur, donec idem auctus ac perfectus, partus tempore appropinquante, non tam, ob ſpatii anguſtiam, aut nutrimenti defectum, quam ob turgeſcentiam ſuccorum propriorum fortiorem, ac aëris liberioris appetitum, exitum parat. Idem quippe, anxietate præcordiorum coactus, variis motionibus atque jectigationibus circumactus, tandem verſus orificium uteri internum inclinat, illudque capite premendo, ac pedibus verſus uteri fundum calcitrando, hunc ad ſui expulſionem concitat. Hoc tamen non, niſi termino partus conſtituto, in hominibus æque, ac brutis, certo, per naturam fieri ſolet, expletis nimirum novem in utero menſibus. Quamvis enim quidam, partus terminum in hominibus incertum eſſe, exiſtiment, partumque perfectum non ſolum citius, menſibus nimirum ſexto, ſeptimo, atque octavo, ſed etiam tardius, decimo, undecimo, atque duodecimo fieri poſſe, ſibi perſuadeant; eundem tamen certiſſimum, ac per naturam immutabilem eſſe, rationes graviſſimæ quamplures evincunt. Apparet ſane pariendi tempus quandoque vagum, atque fallax, cum fœminæ ipſæ, ob conceptionis principium ignoratum, non raro fallantur; probe tamen inſtructæ, & quæ ſe norunt, non diem, ſed horam, & vel momentum inſtantis partus ſibi prædicere poſſunt: uti auctor nobis eſt *Schellhammerus*, *Analect. Anatom. Phyſiolog. Exerc. XII. ſect.* 3. *theſ.* 17. Idem hoc loco illuſtre hujus rei exemplum adducit, Sereniſſimæ Ducis

Jenenſis

Jenenfis Bernhardi uxoris, regia ftirpe, e domo Tremullia, ortæ, quæ partus inftantis momentum exacte prædixit, nec unquam in calculo erravit.

THES. VI.

Quemadmodum vero, ante finem noni menfis, nullus partus naturalis, ac ex omni parte perfectus editur: ita nec fetus, per naturam diutius, poft illud tempus, in utero materno remanere poteft. Aliter tamen fe res habet, ubi fetus, ab exitu totaliter, ob varias caufas, interclufus ac impeditus, in utero emoritur, atque, nifi removeri queat, putredine confumptus, matrem ipfam jugulat. Dantur tamen cafus rariffimi, quibus embryones, in utero retenti & mortui, ac poftmodum indurati, per plures annos incorrupti, confervati fuerunt. Inter ea exempla, fingulare, ac plane inauditum eft illud recentiffimum, in pago fuevico, prope Gemundam, Leinzell appellato, contingens, ubi ex fæmina, 94 annorum fetus talis offificatus, aut potius exficcatus, fecundinis fuis, globum offeum referentibus, adhuc inclufus, poft mortem exfectus eft, qui per 46 annos in utero materno hæfit, uti hoc, defcriptum & delineatum, videre licet *in differt. de fœtu 46 annorum, Tubingæ, fub Præfidio Clariffimi Camerarii habita.* Singulariffimum & notatu digniffimum penitus in hoc cafu eft, omnemque fere fidem fuperat, quod fæmina, fetu ifto extincto, ac, præfentibus licet omnibus partus indiciis, in utero, aut in tuba, uti videtur, permanente, ab illo tempore tamen, adhuc bis fetus vivos, & adhuc viventes, ediderit. Inde etiam factum eft, ut mifera illa, quando conftanter affirmavit, fe fœtum illum adhuc utero gerere, fidem haud invenerit, potius ludibrio ab ipfis medicis habita fit, ufque dum, poft tantum temporis intervallum, exitus veritatem rei comprobaret.

THES. VII.

Fœtum autem mortuum, licet non offificatum, ad aliquod tempus, fine corruptione, in utero contineri poffe, alio quodam exemplo, ex familia brutorum defumpto, comprobandi, nobis in præfenti fe offert occafio. Dum enim hæc fcribimus, offertur nobis a lanione hujus civitatis uterus ovilis, fetu repletus, ex ove, ab anno tumore infigni lateris finiftri affecta, exfectus, quæ pro gravida quidem habita, partum tamen nec anno fuperiori, nec præfenti edidit. Re ifta fingulari permotus lanio, ovem per annum nutriens, fine fpe fobolis ab ea acquirendæ, tandem confilium cepit ovem mactandi, uterumque refectum nobis obtulit. Erat autem hic arctiffime circa fœtum contractus: quo, cum membranis, hunc involventibus, aperto, aliquot unciæ liquoris ærugi-

nofi,

nosi, coloris crocei, omni tamen foetore destituti, effluebant. Tunc autem in conspectum prodibat fetus, omni ex parte perfectus & maturus, sed mortuus, & obtorto capite jacens. Inciso embryonis corpore, interiora ejus nitida atque incorrupta, carni recenter mactatæ similia, sine ullo odore foetido ac putredine, invenimus; omnia tamen viscera interna flaccida, exsucca, & exsanguia deprehendimus. Canalis alimentorum contractus, ac ab excrementis, ibi contentis, flavescente & nigricante colore tinctus, sine ulla tamen corruptione, ita, ut inflationes ac injectiones violentas, mediante siphone, ad intestina, in totum fere conglutinata, expandenda, factas, sine ruptura sustineret. Ex corde ac canalibus majoribus sectis, nil, præter pauxillum liquoris, loturæ carnis similis, effluebat, in toto vero corpore ne guttula quidem sanguinis, aut purulentæ materiæ apparebat. Fetus hic perfectus ac maturus, & quoad internas & externas partes sanus, ac optime constitutus, quamobrem in lucem non fuerit editus, nullam aliam reperire potuimus causam, præterquam, quod ille sinistra coxendice connatus, ac conglutinatus cute lanata cum secundinis, ac utero ipso, ad palmæ latitudinem tam firmiter cohæreat, ut, sine membranarum ac uteri dilaceratione, separari nequeat: uti id ipsum in fetu, a nobis conservato, unicuique monstrare integrum est. Interim tamen embryo iste, si non ab anno præterito, quod certo affirmare non possumus, a quatuor tamen minimum mensibus, post mortem sine corruptione, in utero materno integer conservatus est, nullumque est dubium, quin idem, diuturnitate temporis magis exsiccatus & induratus, adhuc diutius ibidem contineri potuisset.

Thes. VIII.

Perpensis itaque ingravidationis conditionibus, nunc, ut propius ad impraegnationem spuriam explicandam accedamus, veniendum nobis est ad signa ingravidationis veræ. Quamprimum mulier in utero concepit, eadem, ob influxum succorum, versus uterum largius concitatum, ac circuitum propterea sanguinis vitalem vehementer alteratum, genusque nervosum inprimis graviter affectum, varias, easque insignes in corpore communiter experitur mutationes. Ita enim de eo *Hippocrates*, *de principiis: mulier, cum in ventre concepit, statim horret, & calor, & dentium stridor consequitur, & convulsio occupat tum articulos, tum totum corpus, & uterum segnities, ac torpor.* At longe plura impraegnationis indicia paulo post sequi solent, quorum tantus est numerus, ut vix omnia recenseri queant, quæ in mulierculis observantur, collegit tamen ea *Pechlinus*; *in observat. phys. med. l. 1. obs. 45. Sunt*, inquit, *alacres, & vegetæ, quæ, simul ac contagio seminali sunt infectæ, velut ad nocentis auræ halitum, aliam induunt naturam, corporisque & animi dotes lente amit-*

amittunt. Statim enim vultum solitus destituit rubor, oculorum orbitæ excavantur, & livescunt, caputque & lumbi doloribus, artus omnes lassitudine perfunduntur, appetitus non tantum nullus, sed & degener, & ad inepta præpostera persuasione productus, consuetorum alimentorum etiam memoria gravis, aspectus sæpe intolerabilis, usus diris symptomatibus, inde & vomitu vindicatus; insuetorum contra incredibilis appetentia, & si, cum petuntur, deficiunt, major, quam a præsentibus noxa; coctio ventriculi, alvus & pleræque inde functiones depravatæ. Et hæc quidem non omnibus, nec simul & semel; sed aliis initio, aliis toto tempore, aliis proxime ante partum eveniunt. Hæc tamen indicia graviditatis, quamvis in quamplurimis observentur; ea tamen, uti ipsi auctores fatentur, ac quotidiana experientia docet, nullatenus universalia ac perpetua, sed ad accidentalia potius sunt referenda. Non raro enim evenire solet, imo utplurimum fit, ut virgines morbosæ & pallescentes, post conceptionem, vividiores, vegetiores, meliusque valentes evadant. Multo minus ex his, cum *Schelhammero loc. cit.* §. 27. 28. concludere licet, conceptionem peragi, mediante circulo sanguinis, cujus beneficio aura seminalis a venis ex utero ad sanguinem, & per hanc ad ovarium penetret, quia hæ mutationes, uti ipse judicat, nisi sanguine infecto, fieri nequeant. Quemadmodum enim nos nullum videmus impedimentum, quare semen spirituosum non per eandem viam, per quam ovulum fœcundatum ad uterum regreditur, accedere queat: ita alterationes istæ, per uteri, propter vasa sanguifera & nervosa copiosissima, cum toto corpore consensum, explicari possunt.

THES. IX.

Alia tamen, eaque magis essentialia, & quæ per naturam graviditatis necessario sequuntur, indicia temporis successu in fœminis observari solent. Cessat nimirum regulariter, statim post conceptionem, fluxus sanguinis menstruus, percipitur a gravidis tensio abdominis, qua primum insensibiliter, post medium vero gestationis tempus manifesto abdomen intumescit, ac magis elevatur. Eo ipso quoque in mammis, præcipue in papillis, pruritus atque punctorii dolores percipiuntur, ac lac quoque pedetentim in iisdem colligitur, fetusque ipse, tandem adultior factus, motibus fortioribus sui præsentiam notam reddit. Hæc quidem ita sunt comparata, ut, ubi conjunctim ac perfecte adsunt, graviditatem præ aliis indicare soleant; nihilo tamen secius ista quoque signa, si separatim considerentur, aut imperfectiora sint, fœminis ipsis, multoque magis aliis imponere possunt. Quem enim latet, ex quot caussis purgatio menstrua, etiam sine impraegnatione, turbari, aut plane cohiberi possit, cum e contrario gravidæ interdum, quamvis rarius, ad dimidium gestationis tempus, imo ad partum usque eandem experiantur.

Ex ſuppreſſione vero menſium, viſcerum obſtructionibus, atque tumoribus aliis, oritur ſubinde intumeſcentia abdominis, non tantum flatulenta ac mutabilis, ſed etiam durior & continua, qua deceptæ mulierculæ, gravidæ ſibi videntur. Accedunt ſæpiſſime motus flatulenti, atque ſpaſmodici, motibus fetus quodammodo analogi, qui, niſi accurate judicentur, ac a veris embryonis motibus diſtinguantur, tanto magis fœminis imponere ſolent. Lac quoque, vel liquor huic ſimilis, in mammis cachecticarum, & menſium obſtructione laborantium, ſæpiſſime reperitur. Imo, quod omnium maximum eſt, ſigna iſta non ſeparatim, ſed conjunctim quoque occurrunt; adeoque facilius fallunt, niſi, iiſdem exquiſite examinatis, ac cum aliis circumſtantiis concurrentibus collatis, aut ipſo tandem exitu contrarium docente, fallacia detegatur. Lepidus admodum caſus a *D. Hoyero*, *in Ephem. Germ. Cent. VI. obſ.* 74. narratur de muliere 73. annorum in duobus matrimoniis fœcunda, in tertio vero per 18. annos ſterili. Hæc de novo menſes cum titillatione prorumpere ſentiens, ac viro cohabitans, non tantum abdominis tumorem, ſed etiam mammas turgidas, lac fundentes, monſtravit. Tempore vero partus conſueto accedente, molam loco fetus edidit.

T H E S. X.

Varia quidem ſunt vitia, in corpore latentia, quæ graviditatis ſpeciem quandam præ ſe ferunt; ea tamen, ſi intentis oculis accurate conſiderentur, ac cum ægrarum diſpoſitione, aliiſque in corpore obſervatis conditionibus, conferantur, a prudentioribus omnino dijudicari poſſunt. Hydrops quidem abdominis atque tympanites, quamvis ſæpiſſime ingravidationis ſuſpicionem efficiunt, pluribus ſpecialibus accidentibus ab hac diſtinguuntur. Quemadmodum enim inflatio abdominis in tympanitide non continua eſt, ſed varias viciſſitudines habet: ita ipſa aqua, in hydrope abdomen inundans, fluctuatione ſua, pro varia corporis inclinatione, ſe ſatis ſuperque prodit, niſi aqua iſta in viſceribus, aut veſiculis includatur, qui hydrops ſaccatus medicis audit. Attendendum tamen & hic, hydropem atque tympanitidem cum vera impraegnatione interdum conjungi, adeoque hujus ſigna obſcuriora, & cognitu admodum difficilia efficere, ut vere gravidæ tales non æſtimentur. Singulare hujus rei exemplum in *Ephemer. German. Dec. II. A. VIII. obſ.* 165. recenſet D. Albrechti fæminæ hydropicæ 45. annorum, quæ, hydropis cauſa, incaſſum uſurpatis fortiſſimis hydragogis, filium tandem enixa eſt. Imo *Platerus* *l.* 3. *obſ.* 620. mentionem facit fæminæ, quæ quoties uterum ferebat, toties quoque aſcite laboravit. Cautos igitur & circumſpectos hoc ipſum reddere debet medicos, ne perſonis inprimis ſuſpectis, apparentibus licet ſignis quibuſdam cachexiæ, fortiora ſtatim emmenagoga, ac fœtum expellentia exhibeant medicamenta. Neque tamen ex ſola abdominis in-

 tumeſ-

tumefcentia, uti a vulgo fieri folet, impraegnatio judicanda, ne innocentibus injuria fiat: qualia exempla toto die occurrunt. Ita *Sennertus Pr. l. 3. Part. VI. fect. 2. c. 3.* ex Joanne Henzio refert de ancilla, eam ex diaetae erroribus, in menfium primum fuppreffionem, ac in ventris tumorem incidiffe, &, quoniam ea de caufa ipfa male audiret, fectionem corporis poft mortem, pro innocentiae teftimonio petiiffe. Fato infecuto, ac corpore aperto, tumor utriufque ovarii, capitis recens nati infantis magnitudine, lividus atque fungofus, plurimifque veficulis aquofis, in ulcera degenerantibus, repletus, inventus fuit.

THES. XI.

Prae aliis, tumores & concreta varia, in, aut circa uterum haerentia, graviditatem mentiuntur, ita, ut vix, ac ne vix quidem, a vera difcerni queant. Eo pertinet molarum generatio, quae, quoniam in ipfo utero haerent, eodem modo, ac fetus crefcunt, ipfumque uterum, cum quo cohaerent, ac ex quo nutrimentum capiunt, aequaliter afficiunt, omnia fere graviditatis verae figna praebent. Notae fufficienter funt fabulae, quae a vulgo de molis circumferuntur, eafdem effe animalia monftrofa, ac viva, ex imaginationis errore, aut congreffu illicito, in corpore formata: quae omnia hic recenfere, operae pretium non effe, exiftimamus. Unicum tamen praetermittere hic non poffumus, quod nobis contigit haud ita pridem, ubi vir quidam offerebat nobis molam, ab uxore fua abortiente in lucem emiffam, oblongam, anterius craffiorem, & incifura, inftar oris, notatam, pofterius vero in acumen abeuntem, quae pifcis figuram quodammodo monftrabat. Hanc, vir ifte, non tantum vixiffe, quia, aquae injecta, fluctuaverat, fed etiam ab obftetrice, mediante fabula futoria (erat enim vir ifte futor) occidendi animo perforatam, fonum, vel clamorem edidiffe, affirmabat; quam tamen nil aliud effe, quam maffam carnofam informem, cognovimus. commovit haec vulgi perfuafio laudatiffimum *Ruyfchium*, ut, convocatis aliquando omnibus, quot quot Amftelodami fuerunt, obftetricibus, quarum numerus haud fuit exiguus, eafdem examinaret, & percontaretur, quid circa molas obfervaffent. Nulla tamen ex illis quicquam aliud de his revelare potuit, quam, quod corpora carnofa & dura faepius deprehenderint, nunquam vero talia viventia ab ipfis reperta fuiffe: ut idem narrat *in obferv. anat. Chirurg. LVIII.*

THES. XII.

Molarum ipfarum origo, atque generatio, admodum fufpenfos reddidit medicos, quid de ea fentiendum fit. Communiter quidem tales, ex relicta in utero, ac huic cohaerente particula placentae, ortum trahunt,

quando hæc, cum vafis uterinis adhuc conjuncta, nutrimentum capit, ac in tantam molem, fœminis moleftam, augetur: unde nomen accepiffe, patet. At enim vero hujufcemodi molæ, non tantum a fœminis maritatis, aliquo jam partu antegreffo, fed etiam, antequam pepererunt, excluduntur: ubi fane injuria foret, omnes accufare, eafdem, ante matrimonium contractum, jam partum, aut abortum paffas effe. Huic tamen dubio optime occurrere poffumus, fi concreta ifta, ex utero exclufa, cum fæpius celebrato *Ruyfchio* diftinguamus. Hic enim, *in obfervat. chirurg. obf.* 28 & 29. docet, probe difcernendas effe molas veras, ex particula placentæ fetus maturi, in lucem emiffi, abrupta, & in utero retenta, a pfeudomolis, a placentula integra fetus duorum, trium, quatuorve menfium, in matre extincti, vel abortu expulfi, quæ compreffione uteri induratæ, rotundam, aut oblongam, interdum quoque animalium figuram exhibent. His aliud adhuc pfeudomolarum genus *idem* addit, maffam nimirum cruoris, aut fanguinis coagulati, & uteri compreffione indurati, quæ pariter molæ fpeciem præ fe ferre folet. In harum ab illis dignotione refpiciendum effe, docet, ad duo illa momenta, an funiculi abrupti veftigium adfit, & an vafis fanguiferis gaudeant, fine quibus non poffint vocari placentulæ retentæ. Pariter etiam alia concreta, extra uterum reperiunda, cum molis nullatenus confundenda funt: id, quod Marquardus fecit, qui duas molas extra matricem, unam huic fortiffime adhærentem, alteram in latere finiftro, circa vafa feminaria, in quantitate capitis, in muliere Viennenfi repertas, refert, *Pract. Theoret. & Empyric. cap.* 5. *de Mola*, quarum originem quoque idem inde deducit, quod fæmina illa venerea, viro feni impotenti nupta, cafte & honefte vixerit.

THES. XIII.

Præter molas, in utero generatas, ingravidationem quoque mentiuntur alia concreta præternaturalia, in matrice ipfa, aut extra eandem reperiunda. Sic graviditatem fpuriam, ex utero ulcerofo, carnem fpongiofam & putridam continentem, habet *Hildanus*, *Cent. II. obf.* 55. ex maffa pultiformi, in utero contenta, *Arculanus Comment. ad cap. de Mola lib.* 9. *Almanfor.* ex calculis, in utero contentis, in comitiffa a Gleichen, *Mæb. Fundam. Med. Phyfiolog. cap.* 20. ex veficæ abfceffu, *Helwigius*, *obf.* 124. ex ovario dextro, ad magnitudinem ovi gallinacei aucto, *Marchettis*, *anat. cap.* 7. Quæ exempla, cum pluribus aliis, aliorum auctorum obfervationibus, videre licet apud *Bonett. Anat. Pract. L. III. fect.* 37. *obf.* 1. Quo propius igitur tumores, vel alia concreta præternaturalia, uteri regioni adjacent, aut in ipfa matrice conduntur, tanto magis graviditatis fpeciem præ fe ferunt, nifi per alia figna ab hac difcerni queant. Circumfpectione igitur, hac in re judicanda, maxima eft opus, ut omnes circumftantiæ rite perpendantur, utrum nimirum tumor abdominis, fimili, ac tem-

tempore impraegnationis, modo, primum lente, sed successive sensibilius incrementum capiat, an vero idem subito crescat, vel tandem nimis augeatur, vel potius in eodem statu subsistat, aut alia cachexiae, vel alius status praeternaturalis signa concurrant? Quoniam tamen haec non exacte a mulierculis observantur, se ipsas, aliosque non raro fallunt. *Crucius*, *de quaesitis*, *cent.* 1. *p.* 21. refert, Imperatricem Augustam omnia signa verae gestationis, tribus fere annis ante obitum, habuisse, ut omnes doctissimos medicos & expertissimas mulieres deceperit, usque ad nonum mensem. In hujus defunctae corpore aperto, praeter viscerum plerorumque vitia, abdomen humore ichoroso, flavo plenum, uterus magnus, plenus humore albo crassissimo, ac, circa ejus latera, & corpus, quinque tumores sat magni, ejus substantiae adhaerentes, inventi fuerunt.

THES. XIV.

Ad hunc ergo graviditatis falsae ordinem pertinet quoque noster casus, in praesenti expositus, qui quidem primo tempore a vera vix dignosci potuit. Faemina enim consistentis aetatis, haud ita pridem gemellis procreatis, omnia fere ingravidationis signa percipere, sibi persuaserat. Fluxus nimirum menstruus ad hoc usque tempus durans, cessavit, hypogastrium a tumore illo ovarii successive intumuit, lacti analogus liquor in mammis apparuit. Accedentibus praeterea motibus in abdomine, flatulentis quidem ac spasmodicis, non tamen, nisi accurata observatione, a veris fetus motionibus dijudicandis, rationes sufficientes habere, sibi visa est, quamobrem, se gravidam esse, crediderat. Tempore vero partus praeterlabente, ac abdomine in nimiam molem crescente, spes quidem ista evanuit, inhaesit nihilosecius animo opinio, foetum in utero extinctum, adhuc in corpore latere; quod tamen sectio, post obitum instituta, refutavit.

THES. XV.

Ex hactenus itaque allatis exemplis, & ex praesenti quoque nostro casu, satis constare, judicamus, signa inpraegnationis adeo certa, infallibilia, ac universalia non dari, quae omnibus foeminis competant, nec unquam deficiant, quoniam optima, ac per naturam in plerisque graviditatem indicantia, interdum deficere & fallere vidimus. Occurrunt tamen exempla rariora faeminarum, quae, conceptione facta, indicia singularia, ac ipsis propria, eaque insueta penitus, ac extraordinaria, imo paradoxa experiuntur, e quibus, se gravidas esse, certo cognoscunt. Notatu dignissimum est, quod *D. Hoyer in Ephem. German. Cent. VI. obs.* 75. de matrona generosa retulit, eam virginitatis annis fluxum mensium regularem expertam esse, post matrimonium vero contractum, extra impraegnationis statum, nil quicquam hujus percepisse. In hac, aliquoties gravida facta,

tanquam certiſſimum impraegnationis inchoatae ſignum, menſes apparuerunt; ac per totum geſtationis tempus, uſque ad partum, debitis intervallis ſe monſtrarunt, ſed, partu edito, ac lactatione peracta, ſine ullo ſanitatis diſpendio, iterum ceſſarunt. Non minus curioſum eſt, quod ab *Ettmullero*, *loc. cit. cent.* 1. *obſ.* 45. de fœmina perhibetur, quae, quotieſcunque concepit, & antequam alia ſigna ingravidationis ſentiret, ſanguinem ex bregmate ſiniſtro extillare, percepit. Plura quoque talia, in ſcholio addito, enumerantur exempla, ex Panarolo, Fernelio, aliiſque, ubi epilepſia, vena, in femoris interno latere, prope genu apparens, cephalalgia, & id generis ſingularia ſymptomata, impraegnationem factam eſſe, certo annunciarunt. Prae aliis autem memorabilis eſt caſus, qui in *Dec. I. A. II. obſ.* 215. *a Reiſelio* relatus habetur, quo maritus, pro uxore gravida, vomitu ac pica laborans, ſiſtitur, cujus quoque filius poſtea, contracto matrimonio, eadem ſymptomata paſſus eſt. Aequum omnino, noſtra ſententia, fuiſſet, ut viri iſti, more in Guayana, Americae regione, recepto, partu ab uxoribus edito, lectum occupaſſent, ac, puerperio cubantes, ſervitia ab uxoribus, in grati animi teſſeram ipſis praeſtanda, expectaſſent.

Thes. XVI.

Sed progrediendum nobis nunc eſt, ad ſpecialem caſus noſtri conſiderationem, in quo ante omnia nobis ob oculos ponitur, tumor iſte ovarii inſignis, ingravidationis hujus ſpuriae, & aſcitis ſubſecuti unica cauſa. Conſtabat idem ex folliculis membranoſis, inter ſe cohaerentibus, ac externa ovarii tunica validiſſima comprehenſis, muco lento atque viſcido turgidis, admiſta quoque hinc inde materia purulenta. Capſulae ipſae, cum externa tunica, craſſiſſimae, ac vaſorum ſanguiferorum quoque perreptantium, canales inſigniter diſtenti erant, ita, ut quidam eorum ad calami ſcriptorii capacitatem accederent. Fuerunt omnino folliculi iſti nihil aliud, quam hydatides, a ſero viſcido atque mucoſo, extremitates vaſorum ſucceſſive diſtendente, ortae, quarum numero & magnitudine creſcente, ovarium totum tandem in hydatides degeneravit. Tales, ovulis veris interjectae, ſaepiſſime in ovariis mulierum reperiuntur, &, cenſente laudato *Brendelio*, *diſp. de hydrope ovariorum*; *Theſ. IV.* neque ovulis priores, neque aequales exiſtunt, ſed in illis demum, quae aliquoties pepererunt, & varias injurias in partibus genitalibus perpeſſae ſunt; iſtae enim frequentius in fœminis, quae partum ediderunt, rarius, vel nunquam in virginibus ſanis reperiuntur: uti videre eſt *in Ephem. Germ. Dec. II. A* 5. *obſ.*207. & *A.* 6. *obſ.* 164. Propterea tamen, ob hydatides ſaepe in ovario occurrentes, illud veſiculare aut glanduloſum dici non poteſt, quoniam, docente Clariſſimo *Heiſtero*, *Compend. Anatom. Adenolog.* §. 367. veſiculare & glanduloſum diſtingui debent, veſiculae autem aliae per naturam in ovario,

prae-

præter ovula, non occurrunt, nec glandulæ in ſtatu naturali in eodem demonſtrari poſſunt. Evicit quoque *Ruyſchius*, *Theſ. Anat. VI. Explic. Tab. V. fig.* 3. 4. 5. 6. vaſorum ſanguiferorum extremitates hydatidum naturam variis locis induere: idque exemplis placentæ uterinæ, in hydatides mutatæ, confirmavit, quam tamen pariter, ac alia corporis noſtri viſcera, nil glanduloſi continere, exquiſitiſſima ſua arte præparandi, clarum reddidit.

THES. XVII.

Quod ſi nunc de cauſa ſolliciti ſimus, tam copioſi hydatidum proventus, atque expanſionis ovarii inſignis, eam certe nullam aliam, quam humorum, in ſuo circulo impeditorum, ſtagnationem, atque in nodoſis, extremitatum vaſorum anfractibus, collectionem fuiſſe, patet. Hanc ſi non unice produxit, occaſionem certe eidem dedit, binorum ovorum fœcundatio, ac, ab horum ſeparatione, gravior ovarii læſio, in procreatione gemellorum antecedente, facta. Ex antea dictis enim conſtat, hydatides frequentius in fæminarum, aliquot jam partus expertarum, quam in virginum ovariis ab auctoribus obſervatas eſſe: quod docet, ovarium a conceptione, atque ovulorum fœcundatorum eruptione, non parum affici. Confirmat hoc uberius tumor inſignis, ab ovuli ſeparatione in ovario relictus, tantæ magnitudinis, ut dimidium interdum totius ovarii conficiat, qui rubedine primum perfuſus, ac quaſi inflammatus, ſucceſſu vero temporis ſugillatus, atque lividus apparet. Corpus hoc luteum, &, uti vocatur, glanduloſum, ex cujus ſinu prodiit ovulum, ſæpe diutius poſt conceptionem remanet, ita, ut non raro poſt partum, adhuc turgidum inventum fuerit: quemadmodum in fæmina, Torgæ, ob infanticidium commiſſum, aquis ſuffocata, obſervatum, legi poteſt, in *Phyſiol. Experim. Sect. VI. cap.* 11. *Theſ.* 4. Quæ forte cauſa eſt, quare in non gravidis quoque, a *Malpighio* illud repertum ſit, unde enata eſt ſuſpicio, idem ante conceptionem in ovario exiſtere, quod tamen antecedenti potius conceptioni, & partui adſcribendum erit. Evincit tumor iſte rubens, lividuſque, tamdiu permanens, ovulum fœcundatum non, niſi vi, atque conatu, & turgeſcentia intrinſeca, excitato humorum affluxu uberrimo, fractis repagulis, prorumpere, atque ſic intumeſcentiæ huic occaſionem dare. Tanto majorem læſionem in ovario fieri, a duplici ovulo, una vice erumpente, credendum eſt, quia eo ipſo turgeſcentia fortior, largior humorum affluxus, & gravior fibrarum irritatio neceſſario concitatur. Id quoque probat obſervatio *Swammerdammii*, qui, referente *Brendelio*, *loc. cit.* in ovario ſiniſtro fæminæ, ſex menſibus gravidæ, &, editis abortu duobus gemellis, extinctæ, vidit inflammationem, & inſignem cicatricem, qua inciſa corpus flavum & fibroſum, gemina fovea, e qua ova gemella prodierunt, inſculptum apparuit. Quamobrem non ſine ratione judicamus, gemellorum procreationem antecedentem, in noſtra tumori ovarii anſam dediſſe.

THES. XVIII.

Cognita igitur atque perſpecta cauſa, tumoris hujus in ovario, præcipua, facile eſt, judicare de hydrope aſcite, tandem accedente. Aucto quippe iſto tumore, & cavitatem replente, non tantum ureteres, ſed etiam viſcerum reliquorum, circumjacentium, ipſiuſque uteri vaſa, cum ovario communia, a pondere incumbente graviter compreſſa fuerunt: quo ipſo, motu ſanguinis impedito, ac ſecretionibus turbatis, ſerum tandem in cavitatem non potuit non exſtillare. Confirmat hoc ureterum vehemens expanſio, ac renum ipſorum flaccities, atque veſicæ urinariæ compreſſio: quæ omnia, urinæ ſecretionem valde imminutam, arguunt. Reſtat igitur tantum, ut de prolapſu uteri, in hoc ſubjecto obſervato, paucis adhuc agamus. Hic enim in ſectione, a vagina prolapſa, adeo extra pubem protractus, inventus eſt, ut nullum ejus veſtigium in pelvi apparuerit. Imo nullus dubitandi locus datur, eundem adhuc longius elabi potuiſſe, niſi tumor ovarii prægrandis, in fundo ipſi alligatus, obſtaculo fuiſſet. Experientia enim docuit, fæminas, prolapſu uteri, aut vaginæ laborantes, facta conceptione, & uteri cavitate a fetu creſcente dilatata, levamen percepiſſe. Tale exemplum *Pechlinus loc. ſupr. cit. obſ.* 20. in fæmina, Lugduni Batavorum ab ipſo obſervatum, recenſet, quæ, præter alia incommoda, vehementi & vaſta vaginæ uteri procidentia afflicta fuit: ſingulis nihilofecius annis domum filio auxit, ac præterea ſæpius abortiit. Illa enim, quamvis laborioſiſſime & decretorie pareret, non aliud tamen procidentiæ remedium quæſivit, quam graviditatem, utpote qua tumor lente retractus fuit intra corpus; idem vero, partu edito, iterum apparuit.

FINIS.

J. EHREN.

Figuræ Explicatio.

AB.CD. Ovarium dextrum insigniter expansum, ac totum in hydatides muco plenas degeneratum figuram et magnitudinem uteri prægnantis exhibens.

a. Apertura per medium facta, per quam hydatides numerosissimæ b. variæ magnitudinis prodibant.

b. Hydatides, apertione tumoris denudatæ.

c. Hydatides, tunica externa ovarii adhuc tectæ.

E.F.G. Fundus uteri apertus.
d. Incisio in eo facta.
e. Tuba fallopiana sinistra.
f. Ovarium sinistrum.
g. Ligamenta uteri teretia.
h. Ligamenta uteri lata, alæ vespertilionum dicta.
i. Collum uteri.
K. Orificium uteri internum, valde tumidum, ob tensionem a prolapsu et tractione vaginæ.
l. Tubæ fallopianæ dextræ vestigium.

CXXX.

J. EHRENFRIED SCHLENCKER,

DE SINGULARI OVARII SINISRI MORBO.

Leid. 30. Octobr. 1722.

PROOEMIUM.

Multi sub humani corporis integumentis latitaverunt morbi, quorum causæ pel plane incognitæ, vel quasi per nebulam saltem perspectæ erant veteribus, teste Mercuriali in arte gymnaftica; *nullis vero aliis ex rationibus, quam ex cadaverum eruditæ sectionis defectu, partiumque neglecta perscrutatione sat accurata: ita ut,*

Quando pergamidis sectamur dogmata *Galeni*,

advertamus, quod suis jamjam temporibus claros alias accusaverit anatomicos. Inquit nimirum: Dioclem, Praxagoram, Philotimum ac reliquos fe-
„ *re omnes veteres, sicut pleraque alia, (ita hoc quoque in corpore nostro*
„ (*agit videlicet* de Diffect. vulvæ) *ignorasse, mirum non est, quippe qui*
„ *rudem quandam, non exactam dissectionis cognitionem habuerunt. Ovariorum quoque morbi clare hoc testantur, cum nemo antiquorum nostri systematis incunabula, ubi Jovis omnia plena, rite ac legitime delineaverit. Nimirum, quis illis temporibus absque ovariorum exquisitissima cognitione tam arduum certe generationis negotium, & humani generis propagationis impedimenta satis perspicue & pro rei dignitate perpendere potuit? Nemo sane. Rebus itaque sic constitutis, si paulo accuratius hoc perpendamus, jure meritoque beatiores nos deprædicare possumus hodierna tempestate. Quis enim Cl. Johan. van Horne, Reguero de Graaf, atque Swammerdamio, inventionis palmam, restitutionis ac descriptionis elegantissimæ gloriam dubiam reddet unquam atque denegabit. Verum cum in novis insulis detectis semper aliquid consideratione dignum restat; sic etiam hac in re terminus erit nunquam. Quotidie nimirum novis firmantur inventis, experimentis atque anatomicorum observationibus medicinæ fulcra.* Lipfiæ *haut ita pridem studiis academicis colophonem addendum mente revolventi mihi etiam forte se obtulit* fingularis *admodum* Ovarii finiftri affectio. *Inveni nempe in aperto cadavere* Ovarium finiftrum *totum* lapideum, *quo viso, statim in animum induxi, pauca quædam de eo ejusdemque generatione commentari, non tamen cœco aliquo aliquid in medium proferendi pruritu ac impetu; sed quoniam summos in arte medica honores ambienti mihi legibus academicis omnino obtemperandum fuit. Effigiem pariter hujus tumoris admodum monstrosi æri incidi curavi, ut ejus externa ac interna facies, rem in pertractatione non sat claram tibi visam, clariorem reddere possit. Dextere nunc tibi L. B. historiam hujus morbi exhibeo, & quomodo in vivis, quomodo post mortem constituta fuerit nostra nunc pie defuncta, oculis tuis sisto:* Lipfiæ in Suburbio *auf dem Berge*, uti vulgo vocant, vidua, dum viveret quatuor liberorum mater, vitæ plus planctu quam

plausu attigit annum quadragesimum, quo etiam ultimum edidit sobolem, & quidem robustissimum, brevi vero post partum in sinistro latere persensit dolorem valde obtusum, ibidemque, ut referebat, nullo modo cedens propullulans tuberculum, de die in diem incrementum suum capiens, usque dum praeter omnem omnium spem & opinionem e sede sua decidit, graviori tamen casu in pelvim ruit, quem confestim gravissima subsecuta sunt symptomata: capitis videlicet dolores coacervati, cordis palpitationes auctae, pulsus valde diminutus, respiratio difficilis, appetitus plane prostratus, passio hysterica, pedis sinistri tumor oedematosus, uteri descensus, urinae suppressio atque alvi pertinacissima obstructio. In tam miserabili vitae genere misere egit vitae annum quinquagesimum, cum cujusdam medici Lipsiae degentis felicissimi exoravit consilium; placido autem antequam citatus medicus morbum expellere potuit remediis, *Creatori* O. M. animam reddidit 1720. Aperto deinde cadavere, admiratione summa observavimus ventriculum satis magnum, vacuum tamen & absque partium dilaceratione, piloro ad os pubis usque perpendiculari linea pertingentem, mesenterium induratis glandulis hinc & inde praeditum, intestina flatibus distenta, in pelvi vero jacentia, & denique ovarium sinistrum contra naturam induratum, lapideum, magnum, ponderosum, ita ut medicinalis ponderis octo unciarum pondus superarit, oculis perlustrantibus nobis ovarium hocce totum apparuit inaequale, tuberosum, uteri fundo incumbens, ut etiam, tumore remoto, satis magna minitantis carcinomatis in conspectum veniret macula, & vesica urinaria urina maxime impleta. Cetera quia infimi ventris viscera, ut & reliquae uteri partes sanae erant, perlustravimus deinde etiam thoracem, ubi non sine admiratione omnium; ingens gelatinae tenacissimae, adipis instar, albicantis quantitas in pericardio totam cordis peripheriam ambiens a nobis inventa fuit. *Haec sunt L. B. quae tecum communicare volui, debui, & de quibus in seqq. pagellis verba facere animus est. Non tamen velim credas, eo me unquam adductum iri, ut existimem ac si in omnibus hic loci discutiendis rem acu tetigerim, ad umbilicum usque perduxerim, & sic nihil in hoc morbi genere posteritati amplius dispiciendum reliquerim; nequaquam, certissimus autem esto, me in unoquoque in medium mox producendo imbecillitatis meae probe conscium esse. Antequam vero ea pro virium modulo percurram; observata & detecta ordine exponam, Deum* T. O. M. *devotis exoro precibus, ut, qui veritas ipsa est, veritatem me indagaturum adjuvet; omniaque ad sui sanctissimi Nominis gloriam, Patriae honorem, proximique emolumentum vergere concedat.*

§. I.

§. I.

TUmores varios varii generis ac indolis corpus infeftare humanum, iifdemque ex rationibus variis etiam pro rei qualitate & loco natali in chirurgorum fcholis infigniri nominibus ac titulis, neminem medicorum, vix ac ne vix quidem

Artis Apollineæ ftantes in limine primo

latere poterit; ea propter ne dapibus platonicis toties jam coctam crambem apponere videar, catalogum eorum ultro lubenfque prætergredior. Quum vero horum unufquifque, fignis ac characteribus notabiliter fatis difcrepantibus, ab aliis ejufdem generis facili fane negotio fe diftinguat, vix erat, cur amplius dubius hærerem, ad quodnam genus tumor nofter ovarii finiftri, totum generationis negotium impediens, fit referendus. *Singularem* quidem hunc in rubris Differtationis meæ mihi nominare placuit, non quod novi quid, vel inauditi videri velim produxiffe; fed quod in demortuis meis Præceptoribus, (codices fic liceat dicere practicos & obfervationes) parum faltem, vel minoris momenti obfervare licuit fententias: accedit, quod plane, quod ad locum natalem, veteribus fuerit incognitus. *Horatium* fequi cupientes *in art. Poët.* v. 311. fcribentem:

Verbaque provifam rem non invita fequentur,

& tumoris noftri indolem ac naturam paulo accuratius examinantes, invenimus eundem (licet non idem quoad locum natalem) in *Arabia* jamdum fuiffe cognitum. Sic perantiquiffimus apud Arabes *Cel. Avicenna* illi *Sephiros* nomen dedit; & dum ex hifce fabulofis regionibus ars noftra *Græcorum* tranfierat provincias a Σκιῤῥόω induro, τȣ̃ Σκίῤῥȣ καὶ Σκιῤῥόματος, quod marmoris fragmentum aliudve durum corpus denotat, titulum accepit, id quod etiam in *Latio* degentibus alubuit medicis, unde *fcirrhus* ab illis five *fcirrus*, minus vero recte a *Mefue* & *Valefco de Taranta fcliroma* & *fclirofis* nuncupatur. Quam ob rem de *fcirrho in genere* confiderato pauca quædam præmittere vifum eft, ut fequentia eo melius intelligi queant.

§. II.

Uti antiquioris feculi medicinæ reftauratores in morborum definitione parum a fe invicem difcrepant; fic etiam in hujus *fcirrhi* defcriptione uno fere ore confentiunt, cum fentiunt: quod fit tumor durus, melancholicus, totaliter indolens, infenfibilis, quietus, coloris plumbei

aut cinerirïi, quod fit affectio, quæ tactui non cedit, inæqualiter tumet & fine dolore plerumque exiftit. Sic *Victor Trincavellus Lib. de rat. curand. h. c. affect. p. m.* 272. inquit: *Scirrhus eft tumor durus, in quo nullus eft dolor, nullusque fenfus, vel etiam fi lapide aut fufte percutiatur, & ille eft exquifitus.* Sciendum igitur eft, quod veteribus *fcirrhum* in *exquifitum* & *non exquifitum*, vel in *purum* & *impurum*, vel in *confummatum* & *non confummatum*, vel in *legitimum* & *illegitimum* dividere placuerit, uti videre eft in fcriptis a *Galeno*, *Avicenna*, *Valefco de Taranta*, *Fallopio*, *Trincavello*, *a Cruce* & aliis pofteritati relictis. Verum enim vero licet recentiores medicinæ proceres hafce diftinctiones non rejiciant, attamen illas e chirurgorum foro exulare jubent, confentiente *Dolæo in Encycloped. Chir. p. m.* 1127. fufficere faltem putantes: *quod fit tumor durus, indolens, abfque inflammatione, partibus ut plurimum glandulofis inhærens, partes tam externas, quam internas invadens, & pro diverfitate loci natalis & materiæ peccantis copia magnus, colore livido vel albicanti apparens.* Et in hoc, meo quidem judicio, haud incongrue fentiunt, quin potius veritatis tramiti curatius infiftunt ætatis noftræ medici; nam *fcirrhus*, quem *minus exquifitum* vel *impurum* falutant veteres, fcirrhi denominationem nullatenus meretur, quippe qui tantummodo naturam *tumoris mollis* vel *apoftematis cancrofi* induit, quorum varios in corpore noftro profilire conftat: cum e contrario *fcirrhus ftricte fic dictus* vi vocis folummodo *tumorem durum*, *lapideum atque indolentem* denotat.

§. III.

Ex præmiffis hifce præmittendis haud inepte concludimus, tumorem noftrum ovarii, *fcirrhi* denominationem non temere fibi vendicare, quam etiam ob caufam ipfi in fequentibus imponere nullus dubito. Ut autem propius ad rem accedamus, meum nunc eft, mentem advertere in *fubjectum*, in quo produci vel excitari folitus eft hic morbus. Ex §. II. præced. patet, quod certus ac determinatus eidem vix adfcribi poffit locus; nam experientia fultus hoc confirmat *Antonius Maria Venuftus*, qui in canto oculi finiftri prope lachrymalem ductum obfervavit fcirrhum, vide ejus *Confilia p. m.* 54. Confirmat & hoc *Jul. Cæf. Arantius in obfervat. p. m.* 159. ubi fcirrhum in labiis vidiffe fe profitetur; fic *Blegny Zodiac. Med. Gallic. A.* 1. *p.* 110. *Obferv.* 4. in regione umbilici; *Gerardus Blafius in Obferv. p. m.* 8. circa popliteum mufculum, *p.* 33. circa pancreas; *Hildanus Obferv.* 80. *cap.* II. in mammis & utero; *Trincavellus Confil. Lib.* III. *p. m.* 372. in mefenterio; *Valeriola lib.* I. *obferv.* II. *Amatus Lufitanus cap.* 3. *Zacutus Lufitanus de P. P. H. lib.* II. *p. m.* 371. *Capivaccius p. m.* 137. & 140. in jecore & liene; *Petermannus in Obferv. decad.* I. *p. m.* 12. in glandula

dula thymi; *Harderus in Apiario Obferv.* LXII. *p. m.* 249. in pyloro; *Scultetus Armament. Chir. Part.* II. *p. m.* 30. circa mufculum deltoideum; *Poterius p. m.* 61. in gena dextra; *Paulus de Sorbait p. m.* 626. in inguine atque fub axillis; *Johann. Ehrenfr. Thebefius* avunculus meus, nomine mihi facro, in fronte; *Heifterus in Chirurgia p.* 541. defcribit fcirrhum in lingua; *Adam. Chriftian. Thebefius* fautor atque matruelis multis nominibus colendus, in orificio uteri interiori gravidæ fœminæ, cujus uteri fundus adeo evaferat tenuis, ut embryo illum perrumperet, & propter denegatum exitum inter inteftina ante partum procideret; & denique *Schurigius in fpermatologia p.* 35. in virorum teftibus. Cum vero de *ovariorum muliebrium fcirrho* tanquam objecto meo agendi animus fit, fufficientem horum hiftoriam naturalem pace tua L. B. ut eo felicius progredi poffim, in medium nunc proferam.

§. IV.

Ovaria apud veteres tanta caligine cincta, etiam hodierna tempeftate a nonnullis oblivioni fane tradita, nifi virorum auctoritate, firmis profecto argumentis ut & adjutorio fulcita fuiffent. Nimirum alias in anatomiæ ftudio verfatiffimus *Cl. Nabothus, medicinæ practicus Lipfiæ nunc pie defunctus*, cum circa præparationes anatomicas in cadavere fœmineo, a *Doctiff. Schambergio Lipfiæ anat. P. P. præftantiffimo* fibi traditas, occupatus erat, invenit glandulas feu veficulas circa uteri internum orificium liquore turgidas, quas, uti videre eft in *Blegny Zodiac. med. gall. A.* 3. *pag.* 20. *feqq.* tunc temporis tantummodo fibi vendicavit, & fub noviter inventi ovarii titulo in *Differt. publ. de mulierum fterilitate Lipf.* 1707. *habita*, proclamavit. Cum vero longe alium illis, quem exferunt, ufum adfcribunt anatomici, & virorum celeb. obfervationes plane nobis exhibent contrariam, jure meritoque cum *Doctiff. Ettmullero in Differt. problemat. ad* omnium anatomicorum arte & ætate facile principem *Celeb. Ruyfchium* data, cum *Doctiff. Petermanno in Obferv. decad.* II. *p.* 39. *Obf.* 9. cum *Doctiff. Schurigio in Spermatologia p.* 181. & cum aliis de veficularum illarum in conceptione atque fobolis propagatione præftantia valde dubito. De ovariis vero, uti hodie falutantur, non folum nos certiores reddunt tota ftructura, externa ac interna fabrica, ut & vafa adjacentia ita conftructa, ut nihil pulchrius, nihil magnificentius ex quibus *Creatoris* omnipotentia cognofci valuiffet. Si plura defideras, licet non quotidie inveniantur, attamen ovariorum ufum prope uterum jacentium demonftrant atque exhibent, funt fœtus, ovula in tubis, quæ a *Vefalio*, *Fallopio*, *Graafio*, *Tilingio & Cypriano* fuerunt cultro feliciffimo inventa, fperma non folum in utero, fed & in tubis ipfis, tubæ ornamentique foliacii amplexum ardentiffimum oculo non armato vidit, ut de aliis taceam, *acutiffimus Ruyfchius.* Sic etiam

etiam inclaruit, quod mulieres viros suos passæ, non levem per aliquot post congressum dies ab ovario ad uterum usque persentiant dolorem, ex quo haud inepte concludere convenit, eo quidem tempore ovulum jamjam imprægnatum, & ex custodia liberatum, per fallopianam tubam descendere, sicque mulieri doloris ideam communicare. Sed ne diutius extra oleas vagari videar, in describendo generationis humanæ processu, inque delineando ovarii Nabothiani usu, vela contraho, meque ad verum hujus, quem ego explanaturus, morbi subjectum converto.

§. V.

Vera vero ovaria & pro veris hucusque agnita, cum aliam figuram atque fabricam possideant, etiam atque etiam aliam merentur contemplationem. Observamus nimirum, quod sint corpora glandulosa, magnitudine, quam virorum longe minores, pendent nimirum, teste *Regnero de Graaf*, in pubescentibus & corpore sano sesqui drachmam; in provectioribus vero & senectute convectis, etiam secundum ætatis temporum seriem exsiccantur, nequaquam vero, uti voluit *Hofmannus*, evanescunt, in inferiori parte namque semilunaria, in superna vero ubi inseruntur vasa, plana & quodammodo figura sunt depressa, utero alligantur quam firmissime, non solum ligamento lato, quod veteribus vas deferens nominare placuit, sed & tubarum ope, quæ ab inventore *Fallopio* sic appellatæ fuerunt, etiam annectuntur. Mediantibus vero vasis sanguiferis ac membranis, quibus vasa involvuntur spermatica, illa ilii ossis regionem attingunt, ita, ut ab utraque parte affixa & suspensa in non gravidis uteri altitudinem fere obtineant, in gravidis vero quoniam summopere ascendit uteri fundus, summopere ab illo distant. Deinde etiam illarum superficies a masculorum testibus differt, nimirum cum inæqualiter protuberat, & diversimode respectu horum monticulorum, ut ita loquar, valles videlicet seu fissuræ in conspectum veniunt, licet admodum exiguæ. Amiciuntur tunica a peritonæo orta, quæ cum arteriis ac venis ad vulvam sive uterum provectis, uti *Galenus* inquit, testibus committitur, hæc vero, licet a nonnullis non concessa fuerit, attamen haud difficulter cultro separatur ab altera a *Galeno* Δάρτος nuncupata tunica, quæ etiam juxta inventoris relationem hisce ex rationibus tali titulo insignita fuit, quoniam est excoriabilis seu separabilis ab altera, quæ inferius in Fig. II. a me exhibita. Interna autem illorum fabrica iterum a virorum testibus toto cœlo differt, componuntur nimirum ovaria, tam ex membranis, quam ex fibrillis laxe inter se invicem unitis, in quorum intercapedine nostri systematis incunabula jucundissimo spectaculo inveniuntur, quæ post copiosam arteriolarum divaricationem ab illarum extremitatibus nutriuntur, & non ultra modum liquido implentur, nec quantitate nimis di-

stendun-

ſtenduntur, quia approbante *Graafio* ſolummodo in impraegnatis in conſpectum veniunt, licet alias etiam conſpiciantur, unde illis utique certus ac determinatus numerus vix adſcribi poteſt. Quare autem in corpore lateant, ſatis clare patet ex illorum ſcriptis, qui circa generationis negotium fuerunt occupati. Nullatenus vero, exiſtimante *Plazzono lib. de part. genital. p. m.* 137. in corpore occultantur, propter unicam, qua circumcinguntur, tunicam; cum ſuperius jamjam duas exhibui tunicas. Verum enim vero, cum illorum ſitus eo modo conſtitutus ſit, ut quodammodo ſint erecta tubis, tubae volubiles eo faciliori negotio ad uterum ovula etiam deferre, & ſic ex ſententia *Doctiſſ. de Graaf de mulier. Organis p. m.* 224. tanto melius atque felicius id, ad quod nata ſunt, efficere poſſunt.

§. VI.

Corpora vero haec, quoniam, uti videre eſt tam in ipſa ovariorum perſcrutatione, quam ex *Galeni*, *Graafii* atque *Diemerbrœckii* relatione, glandulis conſtituuntur, te non pigebit L. B. brevem, ſufficientem tamen mecum pervolvere glandularum hiſtoriam. A penitioribus corporis humani perſcrutatoribus in humano corpore corpora hinc & inde poſita inveniuntur, quae glandulae nomen acceperunt, & hiſce temporibus variis titulis variiſque deſcriptionibus veniunt; & quidem non abſque ratione, nam illarum facies unam ab altera primo etiam intuitu diſtinguit, unde quamplurimis *glandulas* dividere placuit in *conglobatas* & *conglomeratas*, vel in *conglutinatas* & *congregatas*, vel in *ſimplices* & *compoſitas*. Haec vero diviſio quoniam ſolummodo externam exhibet fabricam; etiam nonnulli circa glandularum expoſitionem occupati non defuerunt, qui in *vaſculoſas* & *veſiculares* illas dividunt: legi de hiſce merentur *Warthonii* atque *Nuckii adenographiae* ſeu glandularum deſcriptiones atque *Cl. Boerhaavii elegans cedroque digna epiſtola nuperrime ad Cel. Ruyſchium data de fabrica glandularum in corpore humano.* Supervacaneum itaque foret omnium in corpore humano glandularum generationem, loca, inſignia, inventorum nomina & de illarum interna fabrica adhuc diſputantium catalogum magno verborum farragine in medium producere, tanta enim virorum celeberrimorum diligentia, ac in rerum minutiſſimarum exquiſitiſſima exponendi conſervandique arte ſtudium me laborantem ſublevavit. Interim tamen cum neceſſitas atque diſſertationis ordo aliqualem tantum requirat glandularum conſiderationem, neceſſe eſt, ut concipiamus, conglobatam glandulam nihil aliud eſſe, quam variae magnitudinis corpuſculum, ex duabus tunicis conflatum, quae deinde, ſi conſideremus glandulas in ovario, embryonis, chorion & amnion conſtituunt. Tunicae vero hae, & quidem prima fibris circularibus munitur, quae arteriarum fines excipit, uſque dum

& noftrum etiam aufugiunt afpectum. Altera vero tunica eft craffior, quæ vaforum ingredientium fines, egredientium principia atque nervos tegit, & juxta *Cl. Boerhaave*, qui magnus mihi erit Apollo, *in Inftit.* §. 242. *p.* 109. fibris omni fere verfu ordinatis, vafculorumque textura intricata efficitur. Ex hifce corpufculis exeunt, uti *Hippocrates* jamjam teftatus eft *lib. de glandulis p. m.* 414. venæ, fi vero diifecas illas, fanguis largus erumpit, fpecie albus, & velut pituita, quæ venæ hodierna tempeftate vafa nominantur lymphatica, ex glandulis illis fingularem a fanguine fecretum, contentum, fotum & mutatum humorem per emiffaria deducentia, qui humor deinde lymphatici liquoris nomen fibi vendicat. Harum vero glandularum congeries, recubans fub tegmine trito, fub conglomeratarum glandularum nomine deinde venit. Glandulæ vero hæ inter fe invicem funt unitæ, & fingulæ earum emittunt vafculum excretorium,

Quod telis fimile eft, quas nectit aranea cura,

quodque in fe continet liquidum

Quod fluit ac refluit femper, variumque faporem
Accipit.

Vafa vero hæc fingulis ex glandulis orta viribus unitis liquidum, liquido nerveo imbutum in notabilem aliqualem cavitatem trahunt atque evomunt.

§. VII.

Glandulæ hæ, quæ ovarium conftituunt & haud incongrue *conglobatæ* dici poffunt, in ftatu naturali a me ita confideratæ, ne in illis falutare generationis opus irritum reddatur, nullis debent effe obnoxia morbis; fiquidem experientia edoctus H. G. *Heerfeld* inquit *de Orig. Morb.* §. 22. *Ovarium debet ita effe præparatum, ut idoneum fit maturum virile femen accipiendo, fovendo ac nutriendo.* Verum illorum ftatum præternaturalem feu morbofum, quam fæpiffime deprehendimus longe a felici five naturali decedentem: nam ficuti naturæ lege a fanguine arteriofo liquidum fecernunt limpidiffimum, id quod per vafa deferentia, fic dicta vafcula lymphatica, uti fuperius monui, aliis humani corporis partibus communicant; ita etiam peccanti liquido implentur, tubercula fiunt, & ftrumæ refultant, & elevantur ac inflammantur, funt verba *Hippocratis l. c.* Sane fi evolvamus *Nuckium in Adenogr. curiof. p. m.* 84. & *feqq.* *Muys in praxi med. chir. rat. p. m.* 362. *Pechlinum obferv.* 19. *Blafium p. m.* 69. *Drelincurtium de fœminarum ovis p. m.* 94. *Harderum in apiario obferv. p. m.* 325. *Hofmannum in Difquif. c. h. Anat. Pathol. Specim. IX.* *Marchettum in anatom cap.* 7.

Brendelium

Brendelium differt. de ovar. muliebr. hydrope Vitembergæ 1701. *habita*, *Nabothum in Differt. de ſterilit. mulier.* *Ubelmannum in Differt. de hydrope uteri* §. 15. profecto aquam hic hærere percipiemus, dum hydrope maxime diſtenduntur ovaria. Sic corrupta atque putrida obſervavit ovaria *Blegny in Zodiac. Med. Gall. A°.* 1. *p.* 102. Cancroſa *Arantius Obſerv. p. m.* 251. Lapillis onerata *Graafius de Mulier. Org. p. m.* 228. Dentem & quidem molarem vidit in ovariorum ſubſtantia hærentem *pereximius Ruyſchius in Theſaur. Anat.* 1. *p.* 29. Albo fluore afflicta exhibuit *Warthonus in Adenogr. p. m.* 199. Pure taboque impleta ac convecta vidit *incomparabilis Morgagni in Adverſ. I. p. m.* 41. ut & oſſeſcentia. Totum vero ovarium in tenuem & latam quaſi membranam mutatum, deſcribit *Connor in Differt. med. phyſ. de immani uteri ſarcomate p. m.* 44. Induratum ac ſcirrhoſum *nunquam otioſa Naturæ Curioſorum curioſa Societas* exhibuit. Sic *doctiſſ. Bonetus in Sepulchreto*, *Schenckius in Obſerv. lib. IV. p. m.* 556. *Mauriceau in lib. de mulier. prægn. partur. puer. morbis p. m.* 8. *Schraderus in obſerv. anat. med. p. m.* 201. *Rodericus a Caſtro P.* 11. *de mulier. morb. p. m.* 34. *Nabothus in alleg. differt.* §. 11. & denique *Cl. P. P. Schacherus anat. P. P. apud Lipſienſes famigeratiſſimus*, qui in ſolenni cadaveris diſſectione 1721. celebrata, totum ovarium lapideum ſeu ſcirrhoſum pilis mirifice intertextis conſitum atque turgidum publico exhibuit ſpectaculo. Et ſic etiam ego in præſentiarum tibi L. B. exhibeo totum *ovarium ſiniſtrum ſcirrhoticum ſive lapideum* quod in ſeqq. §. §. rimandum ac mirandum erit.

§. VIII.

Ex humano corpore nunc humato deſumtum, ab utero, tuba atque vaſis ad & deferentibus liberatum ovarium, quia fortaſſis nimis tædioſum fuiſſet, totam multoties jamjam delineatam generationis officinam hic adponere, tibi L. B. nunc ſiſto. Antequam vero ad Figurarum explicationem me converto, te paucis monitum velim, ut repetas ea, quæ in antecedentibus paſſim inſerui, ex quibus non niſi ſcirrhi noſtri externæ faciei vera ac clara tibi exſurget cognitio. Verte oculos ad Figuram I. & vides, exhibere tibi Literam

A. Ovarium ſiniſtrum peritonæo adhuc circumdatum, ſecundum longitudinem & latitudinem.

B. Tunicam ovarii propriam, quam facillimo negotio ſeparabilem, totam vero cartilagineam a *Galeno* Δάρτος nominatam.

C. Peritonæi portionem ſeparatam.

D. Vas veterum deferens, ultra modum & naturæ leges induratum, atque magnum, in cujus ſuperficie avulſæ uterum cingentis tunicæ præmia apparent.

E. Glandulas induratas, protuberantes, tuberoſum referentes ſcirrhum.

Durus & lapideus hic tumor, & ſi fuſte etiam percuteretur nullo modo cedens, cedens tamen cultro ac malleo, in tantum ab ovario decedit ſano, in quantum fibræ ac membranæ laxe alias inter ſe invicem unitæ nunc rigidæ ſunt, in ſano videlicet laxæ apparent, hic autem ſetarum inſtar rigidæ ac induratæ in conſpectum veniunt; in ſano inter fibrarum intercapedine quieſcunt ovula, hic autem nil niſi mortuum corpus apparet, ſolummodo adhuc reſtant arteriarum ac venarum mirabiles divaricationes, quæ vaſa, a me transverſim cultro trajecta, ſingula contenti depluebant guttulam cruoris. Verte igitur oculos, ſi lubet, in Figuram II. ubi exhibet.

A. A. A. Ovarii longitudinem & latitudinem, fibras ac membranulas rigidas ac induratas, mox acutos, mox obliquos efformantes angulos, ut & vaſorum ſanguiferorum transverſim trajectorum oſcula; quæ venæ & arteriolæ, uti *Galenus de Diſſect. Vulvæ p.* 329. inquit, inter ſe connexæ cincinni in modum, non ſecus, atque in maribus, implicantur: ut ſi revolutionem hanc præſecueris, una inciſione multa ora efficiat: non quod multa vaſa, ſed quod unum & idem ſemel multis locis fuerit præfectum.

B. Vas veterum deferens expanſum, recentiorum ligamentum latum a *Regnero de Graaf de mulier. organis p. m.* 221. *Tab. XII. Lit. X.* delineatum.

C. Rudimenta aperturæ fibris marginalibus adhuc inſtructæ, materia autem peccante & lapidea impletæ, quæ tam vivide atque eleganter oculis ſe exhibuit noſtris, ut vix aviditati aliquid in medium producendi obtemperare potuerim; quoniam vero *Veſalio*, *Highmoro*, *Warthono* & aliis, clari noſtri ſeculi anatomici contradicunt, & quod hocce vas ſit pervium tanta pertinacia negant atque pernegant, propter experientiæ penuriam, diſſectionumque defectum lubentius ſilentio prætercam, quam luxurioſe loquar, uſque dum tempore & occaſione data meliora ac certiora edoctus fuero.

§. IX.

§. IX.

Arteriolæ antequam ovariorum emetiuntur glandulas, infinitis anaſtomoſibus, poſituris variis angulos efficiunt innumerabiles, attamen inter ſe communicant, & illarum ultimi fines evomunt humorem ex craſſa & rubicunda ſanguinis maſſa ſecretum, qui autem ſæpiſſime totus mutatus ab illo, quam ordinarie glandulæ illæ accipiunt. Variis particulis imbutus glandulas ſummopere diſtendit, vaſculorumque egredientium oſcula comprimit, ut leviſſimo caloris gradu excitato, notabilem ſatis adquirat conſiſtentiam. Quoniam vero etiam partium jure meritoque conſideranda eſt conſtitutio, a qua receptionis, retentionis atque ejaculationis functio dependet, partis recipientis læſam functionem, cum *Arantio in Obſerv. p. m.* 251. & cum *Fallopio de tumorib. præternat. p. m.* 256. qui recipientis partis laxitatem & aptitudinem ad recipiendum ratione ſitus vel imbecillitatis deſcripſerunt, nunc ſub conſiderationis incudem vocabimus.

§. X.

Uterus licet non ut furibundum animal in animali, quomodo a veteribus, præſertim vero a *Platone in timæo*, uti videre eſt in *Galeno de loc. affect. Lib. VI. Cap.* 5. credebatur, circumvagetur; attamen geſtationis tempore & inſtantibus partus conatibus, uterum ſeſe ſummopere movere, movent *Cel. Ruyſchius in Obſerv. obſ.* 88. & 93. *Deventer in Operat. Chir. p. m.* 36. & *Langius in Diſſert. de hyſter. paſſ.* Et ſane mirum non eſt, nec a veritatis tramite aberrem, ſi adfirmem, quod in noſtra etiam demortua uterus ob robuſtiſſimi fœtus, quem edidit, calcitrationem, nimiamque uteri expanſionem ſiniſtro incubuerit ovario, tonum totius ovarii læſerit, & ſic liquido lymphatico curſum liberum interdixerit, ita ut, liquidi lymphatici impedita ſequeſtratione, prima ſcirrhi rudimenta fuerint poſita. Verum cum cordis ac vaſorum vis ad ſecretionem deſtinatam, minus vero aptam materiam in illas relaxatas glandulas propellit, ad regreſſum vero plane ineptam, ſtagnat exinde ac in altum ſic attollit domicilium, domicilia rumpuntur, interſtitia membranæ ac fibrarum, quæ antea laxe inter ſe invicem unitæ erant, nunc materia adimplentur, ita ut in unum deſtructum ac emortuum mutetur corpus totum ovarium. Non ſtatim autem in tam ſpiſſam atque duram abit extravaſatus & fotus ibidem liquor ſubſtantiam, aliqualem ſolummodo adquirit viſciditatem. Sed teſtante *Nuckio p. m.* 21. ſi particulæ terreſtres prævaleant, tumores generantur, quos ſcirrhos vocant, & *p.* 38. conſpexit glandularum interſtitia materia tartarea ſabuloſaque repleta & obſtructa, & *p.* 39. glandulas calculoſas extra-

xit, quales etiam *Cl. Kerckringius p. m. 64. in Observ. anat.* in glandulis asperæ arteriæ vidit. Et ita a materia tam viscida involvuntur particulæ terrestriores, quæ, liquidioribus dispersis, evaporatis, compactiores, duriores & sic ponderosiores evadunt, cujus rei *Galeni de simplic. medic. Lib. V. Cap. 7. fol. m.* 33. *Pauli Æginetæ p. m.* 225. *Valesci de Taranta Lib. V. Praxeos fol. m.* 122. *Pisonis de cognosc. & curand. morb. p. m.* 412. & *Helmontii*, qui tartarum peregrinum pro causa incusat, non parum lucis meæ fœneratur sententiæ sententia.

§. XI.

Succinctam sic succi hujus depravati glandularum habes L. B. historiam. Non agam hic, quomodo in partibus externis ex attritu valido, contusione notabili atque compressione sensibili in corporis nostri partibus exsurgant scirrhi: Solummodo ex sex rebus non naturalibus, licet alias omnino naturales sint, quædam adducemus, quoniam hisce denegatis ad seram vivendo non pertingeremus posteritatem. De aere dicam, quæ *Averröe* affirmat, quod aer de fortioribus sit corpus nostrum alterantibus; dicam quæ *Galenus* probat, quod corpora nostra a calore innato & ambiente resolvantur, & a nimia frigiditate condensante, & a caliditate resolvente indurentur; dicam quæ *Fallopius* refert, quod illi Pisi degentes sæpissime scirrhis corripiantur, propter aerem & aquam; & denique quæ *Saporta in Tract. de tumorib. lib. IV. p. m.* 509. perhibet, adnectam, dum inquit: *scirrhi causæ efficientes sunt aer & aqua*, quippe quæ notabiliter satis humores nostros afficiunt atque perturbant. De alimentis, si aspicio *Hippocratem* atque *Galenum*, illi etiam in his singulare quid quærunt, & quidem non sine ratione. Nimirum etiam inter carnes intercedit magna differentia. Carnes admodum duras atque molliores incusat *Galenus in exposit. aphorism. lib. II.* quoniam tardius & paulatim nutriunt, & quod non omnibus conveniant Δύσπεπτα, in confesso est. De fructibus admodum aquosis, mucilaginosis ac terrestrioribus in quibus tales abundant particulæ, & qui vehementer humores inficiunt, quam optime disseruit, eorumque catalogum exhibuit *Doctiss. Behrensius in Select. diætet. p. m.* 128. Evolve etiam L. B. si lubet sublimioris illum ingenii virum *Helmontium*, ubi alimenta tartaro insontia producit *p. m.* 231. ubi plura lectuque digna invenies. Et denique profecto singularem, hunceve locum, meamve sententiam luculentiorem reddentem communicavit historiam *Doctiss. Sibbaldus in scotia illustrata Part. I. p. m.* 53. Refert. nimirum cit. Auctor lectu sane dignam, *Scotis* suetam agriculturam: *Tesqua enim*, inquit, *ericeta, & similia, quæ antea in pascua cedebant, nunc calcis consperguntur cumulis, sicque conspersa aratro proscindutnur, ut sane producant fruges*,

fruges, *quæ soli calcisque naturam resipiant*, *calidaque magis viscera inflammant*; *novamque morborum supellectilem quotidie producant*. Abeas mecum L. B. ad montium juga *Silesiæ* (in aliis etiam regionibus id accidere nullus dubito) ibidemque scotiæ agriculturam cum calce peragendam, etiam meis conterraneis notam, aspice. Nonne particulæ calcis, vel etiam aliæ particulæ terrestres, quarum vestigia me terrent, alimentis immixtæ, una cum laudabilibus promiscue ingurgitantur, & sic in humani corporis partibus obstructiones excitant?

§. XII.

De potulentis, quæ cum alimentis pari passu ambulant, licet supra cit. *Helmontius* contra *Paracelsum* longe aliam tueatur sententiam vel opinionem, quippe qui nullum in potu, uti testatur, particulas invenit; clare tamen terrestrium patent particularum vestigia, latet enim anguis sub herba, & si consideramus aquas fontanas, etiam absque microscopiorum ope conspiciuntur. Aquæ ignis torturæ commissæ mirum profecto in modum aliquid deponunt, quod in chemicorum laboratoriis capitis mortui locum sibi vendicat. Ejus rei etiam fidem comprobatam reddidit nunquam satis nominandus atque *pereximius Robertus Boyle*, qui analysi chemica in certa aquæ pluvialis quantitate dimidiam pondere partem capitis mortui loco invenit. Et quid mirum, si tota aquæ quantitas sensim in terram ignis ope mutari possit. Quid dicam de stagnantibus aquis, quæ tamen sine discrimine, & priusquam coctione depurantur, a laboribus pertæsis ruricolis & a commatis majoris avide ingurgitantur hominibus. Quomodo autem pro hac vice in ovario sinistro tam irresolubilem & lapideum procreare scirrhum aptæ fuerint, experiuntur illi, quibus natale solum est *Saxonia*, ubi aquæ plus, quam in aliis regionibus, scatent particulis terrestribus. Sic etiam *Helvetii*, uti testantur scriptores, hujus farinæ morbi, & quidem ex aquæ haustibus acquisiti collo deportant portentosa sane testimonia. Rem totam sequentibus versibus elegantissime complexus est *Palingenius in Zodiaco vitæ p. m.* 133. *v.* 779. *seq.*

Noxius est aer: est noxius humor aquai
Corporibus, quando vitium contraxit uterque.
Hinc pestes subeunt, hinc viscera discruciantur,
Communisque lues dat plurima corpora morti.

§. XIII.

Quidquid itaque ex modo enarratis, liquidum in glandulis coagulare & sic inspissare, sanguinem cachecticum producere, & exinde in

tam

tam perexiguis humani corporis vaſculis obſtructiones, proſilientes tumores & ſcirrhos excitare poteſt, jure meritoque incuſatur. Sic etiam vel in defectu, vel in exceſſu peccantes motus, quies, ſomnus & vigiliæ ſcirrhi fomitem ſuppeditant. Sane ſi tantummodo ex hiſce unicum conſideramus motum, concludere facile poſſumus, in quantum corpus noſtrum aucto vel deficiente motu deſtruatur. Nemo certe negabit, quod motus ſit cauſa caloris & calor infallibile vitæ noſtræ ſignum. Si autem, uti in confeſſo eſt, in æquali caloris gradu conſiſtit ſanitas & vita noſtra; motus etiam nec admodum concitatus, nec interceptus, nec a vita ſedentaria ſufflaminatus eſſe debet, juxta illud Poetæ:

Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium, ni moveantur aquæ.

Aquæ videlicet, quotidiana experientia teſte, quæ carceribus ſuis incluſæ abſque commotione littoribus inhærent, facile vitioſæ evadunt, ac ad putredinem inclinant. Quid ergo impedit, quo minus a majori ad minus concludamus, ſtatuentes, rivulos corporis noſtri ſive humores motu & agitatione expertes ſtagnare, ſtagnando multa in ſcenam producere mala atque calamitates, quas tandem mors ipſa excipit; nam

- - - - - - - - Aſpice ferrum:
Pulchrius eſt uſu, ceſſans rubigine ſordet.

E contrario humores noſtri, moderata non admodum concitata commotione, crebro quamvis repetita, eo citius ſecernuntur, diſtribuuntur atque functiones ſuas felicius ſubeunt.

§. XIV.

Nec ſilentii peplo hic involvenda ſunt triſtitia, terror, ira, labor, aliaque animi pathemata. In quantum ab hiſce ventriculi concoctio humorumque circulatio turbetur, & ita totum corpus labefactetur ipſe L. B. etiam me haud monente judicabis. In triſtitia:

-- -- Stomachus crudeſcit, viſus hebeſcit,
Et pallor venit & macies & acerba ſenectus;
- - - - - - - nam macerat artus
Deformatque ipſum corpus, canoſque capillos
Ante diem reddit. Contra præcordia læta
Ætatem efficiunt viridem robuſtaque membra.

In terrore, quid in bonam partem cedit, retrocedente ſpiritu? qualis ſperanda

ſperanda conſtantia & exſecutio in concoctionis atque digeſtionis negotio, ſi membra tremiſcunt ? Quanta caloris proportio, ſi ſanguinis ſpirituumque motus augetur in ira, ita ut quaſi candeſcant candida mente præditi ? Certe chymus antequam in ſuccum atque ſanguinem convertatur, crudus meſenterii glandulas occupat, cujus conſtitutionis veſtigia partim ex *Martini* opuſculo *de morb. meſent.* partim ex *Boneti Medic. Septentr. T. I. Cap. IV. p. m.* 650. partim ex ipſa noſtra nunc pie defuncta obſervandi mihi copia facta. Et hæc ut melius intelligantur, in mentem tibi revoco verba, quibus uſus fui in enarratione obſervationis meæ aſſerens : *quod vidua hæc plus planctu quam plauſu vitæ ſuæ tranſegerit annos.* Notiſſimum omnibus erit adagium, quod veteribus jamjam allubuit : qualis chylus, talis ſanguis, & qualis ſanguis, talis etiam lympha aliique humores ſecreti ; ſi autem chylus crudus adhuc, ſanguis heterogeneis admodum particulis ſcatet, ex ſanguine lympha infelici ab origine producta, humoribuſque aliis hoc idem contigit, mirum non eſt, ſi cachexiæ vitium in noſtro corpore producatur. Videmus nimirum, quod ex vaſorum relaxationibus decantatiſſimum cachexiæ vitium oriatur, relatis enim nervorum viis, ſpirituum fluxus ac refluxus prohibeatur, unde etiam ſummopere in glandulis humoris intercipitur motus. Id quod ſua tempeſtate *Cl. Loſſius in Diſſert. de languore lymphat.* 1673. *Vitemb. habita* hiſce annuititur verbis affirmare : *Quod autem glanduloſum genus propter animalium ſpirituum defectum, vel craſſiorem lympham facile tumeſcat, mirum non eſt, quia lymphæ motus prohibetur, & quidem id accidere ſolet ſubjectis cachecticis, in quibus neceſſario ſtagnari cogitur lympha, quæ deinceps facile inſpiſſatur & in ſcirrhum convertitur.* Et ſic certus ſum, generationem lapidei noſtri tumoris ovarii ſiniſtri non aliter accidiſſe, & ex enarratis cauſis in hiſce ovarii glandulis incrementum ſuum cepiſſe, licet & aliæ adhuc reſtent cauſæ, quæ autem ex enarratis ſponte fluunt : videlicet, quomodo ex conſueto catameniorum fluxu impedito, hæmorrhoidali curſu intercepto, & ex infelicibus ovulis natus, gypſeam profecto atque lapidoſam adipiſcatur conſiſtentiam ſcirrhus. Quomodo ex ulceribus nimis præmature clauſis originem trahat, illumque ad majorem perducant perfectionis gradum remediis medici æque ac chirurgi, teſtantur *P. Ægineta de re medica p. m.* 225. *a Cruce de Tumor. præternat. p. m.* 510. *Saporta de humani corporis tumoribus p. m.* 510. & *Cl. Boerhaave in aphoriſm. de cognoſc. & curand. morb.* §. 485. Quoniam vero non unius foret hominis nec momenti omnes hujus morbi cauſas producere ac examinare, cumque brevitati ſtudeo, quæ a me oblivioni fuerunt tradita, illis relinquo, qui felicioribus avibus in medicinà verſantur.

§. XV.

Signa, quæ luculenter ſatis ex hiſtoria hujus morbi in præfamine enarrati elucefcunt, cum ſcirrhi aliis in locis generati ſignis æquiparanda ſunt. Quoniam vero etiam ſimulati tumores a *Sylvatico in Inſtit. de iis qui morb. ſimulant deprehendendis p. m.* 187. erudite deſcribuntur, ſigna illorum hic non enarrabimus, ſed L. B. ad cit. Auctorem decenter dimittimus. Tranſeant itaque hæc, & cum *Fieno in tract. de ſignis med. p. m.* 83. Tactu obſervamus tumorem in latere ſiniſtro, ibidemque affectum locum percipimus. Videlicet mulieres ovariorum ſcirrho laborantes perſentiunt tumorem durum atque nullo modo cedentem, mox in dextro. mox in ſiniſtro latere propullulantem, prout materia peccans inibi conſidet, partemque glandulofam occupat & diſtendit. Molem perſentiunt in inguine pendentem, indolentem, niſi per conſenſum partium nervoſarum, quia ſcirrhus, ut in definitione jamjam a me dictum fuit, abſque dolore eſt. Tantam vero integumentorum muſculorumque infimi ventris elevationem ſive prominentiam non deprehendunt hydrope vel uteri, vel tubæ fallopianæ, vel ovarii ipſius laborantes, quia digitorum veſtigia nequaquam conſpiciuntur in ſcirrho, ideoque ſcirrhus duritie, mollitie hydrops cognoſcitur. Nec attactus reſonat, ut in tympanitide vel tumore flatuoſo, uti veteres voluere. Nec dolet ſcirrhus, ut in cancro, quia in tam lapideo ovario vaſa ſanguinem vehentia nec dilacerantur, nec notabiliter ſatis comprimuntur, uti ex Fig. II. innoteſcit, ubi vaſcula ſanguinea poſt mirabilem divaricationem diſſecta, miro ſane ſpectaculo contentum cruorem depluebant: e contrario autem latera vaſorum, lapidea hacce materia circumdata diſruptionis nobis detraxerunt periculum. Non inflammatur ſcirrhus, nec ſplendet, nec dolet: ergo a tumore, quem dixere medici Eryſipelas haud difficile diſcernitur, quippe qui ſemper inflammatus, rubicundus, ſummopere ſplendens & dolorificus apparet. Senſum quidem ſcirrho laborantes perſentiunt, obſcurum tamen & obtuſum, quoniam ſolummodo a ponderoſitate ejus oritur. Invenies etiam præter exoſtoſin nunquam duriores tumores, a quo, ut & a callo ſcirrhum ſolo loco natali diſtinguere poteris. Effectus quod attinet, locum invenimus in *Galeno ad Glauconem Lib. II.* ubi inquit, quod hydropis ſemper ſit prodromus, ſcirrhus. Sic mole ſua adjacentes partes comprimit, functiones lædit, inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, paralyſes, atrophias, ſphacelos, ſterilitatem, partum difficilem, volvulum, alvi obſtructionem, aliaque, quæ mox ſequuntur, ſola compreſſione, obſtructione, tenſione efficere poteſt.

§. XVI.

§. XVI.

Nullam calamitatem solam esse, summopere percipiunt morbo concertantes. Intelligunt id imprimis etiam mulieres, quæ in ovariis scirrhoso laborant tumore. Sunt vero hujus morbi symptomata tanta caligine cincta, ut, quoniam pauca in auctoribus invenire potui, ego ea tantummodo, quæ oculis auribusque meis ipsemet in hac muliere usurpavi, quæve ex justo rationis dictamine inde conclusi, hic in medium producere mecum constituerim, nam

Ardua res certe, tamen hanc audacter adibo,

eo tamen simul animo, ut, si meliora adsint, meam, quam hac de re fovi sententiam missam de integro faciam. Sisto ergo tibi L. B. thoracem patefactum aliosque ventres apertos. Ventriculus concoctionis ac digestionis officina ultra modum propter ingestorum qualitatem atque quantitatem expansus, quomodo e sede sua fuerit detrusus, sane difficulter demonstrationem subit

Sed, ne quis fortasse putet me fingere nugas,

Exempla suppeditat *Cel. Ruyschius in centuria Observat. med. chir.* ubi lienem in pelvim prolapsum, omentum enormiter coarctatum, venam portam osseam, uteri in alterutrum latus retractionem, aliaque sane monstrosa producit observata. Sic mihi non opus est, ut verborum pondere, & petitis ex longinquo rationibus atque argumentis, hancce quæstionem firmem; pro me enim militant hujus cel. Viri observationes & in subsequentibus demonstrandi ratio. Uteri nimirum moles, arctis abdominis cancellis viscera inclusa premit, comprimit, mutat & sæpissime e carcere propellit, summopere vero fœtus calcitrationes, & deinde ipsi ærumnosi muliercularum conatus hancce viscerum mutationem excitant. Omnes ergo agitationes violentæ hæ, tam in diaphragmatis, quam in abdominis impenduntur musculos, hinc aeris inspirati, retenti atque rarefacti ope, omnia sane abdominis hinc & inde, mox antrorsum, mox retrorsum, mox sursum, mox deorsum deprimuntur. Quis itaque non sentiet, in quantum & quam facile, iterata conquassatione, propter nimiam uteri expansionem, musculorum vis elastica debilitetur, ita ut motus illi diaphragmatis amissam resistentiam plane superent. Nonne facile etiam hic concludere convenit, quod a tanto molimine diaphragmatis hujus ventriculi dislocationis causa dependeat, quæ illud ipsum in nostra efficere potuit demortua. Addam adhuc, quod uteri descensus multum sane ad intestinorum contribuerit in pelvim fugam. Postquam ita tecum L. B. perpendimus perpendicularem

lineam ventriculi, per fe non folum dolorum capitis, refpirationis difficilis, fed & appetitus proftrati proftat hiftoria atque caufa.

§. XVII.

A tam præternaturali ftatu ventriculi, nunc ad induratum me converto ovarium, fatis a me jamjam defcriptum. Te non pigebit L. B. quia fortaffis fæpe repetita placebunt, breviter nervos in illud excurrentes mecum perluftrare. Nervi feu minutiffimorum tubulorum fafciculi, tunica circumcincta propria, partim ex medulla oblongata, partim ex fpinali derivantur, qui ab anatomicis in paria diftribui fuerunt. Differunt autem Cl. ifti Viri in enarratione catalogi ipforum quam maxime a fe invicem, & quoniam parum huc refert, haud invitus opiniones eorum reticeo. Perreptant nervi omnes humani corporis partes, partemque nullam, imo neque glandulas, neque illorum involucrum in ovariis omittunt illi, qui ex offe facro ac lumbari regione emergunt. Et hifce nervis totum corpus perreptantibus, fingulari *Creatoris* providentia, liquidum ineffe fubtiliffimum, concedunt medici. Experientia anatomicorum atque ratiocinationis ufu inde conclufum fuit, quod nempe, fi comprimantur, vel diftendantur, vel titillentur leniter, vel fi afficiantur fortiter, ut corrofione, diftenfione, compreffione & dilaceratione, vel lætitiæ, vel triftitiæ five doloris enafcatur idea; ita ut illi rem fane acu tangant, acu fi tanguntur, & fi plura defideras exempla, exempli tibi loco erit *Doctiff. Synapius in doloris remedio p. m.* 4. Tanta profecto materia impletum ovarium neceffario etiam diftendit, comprimit ac dilacerat tenues admodum nervorum canales. Liquidum itaque, ut liquide patet, motu videlicet inordinato, per nervorum fubftantiam errans, inordinatum influxum in cor, cordifque exinde etiam palpitationes (de aliis nil dicam caufis) excitavit in noftro fubjecto; id quod ex illis innotefcit, dum tam anxie, ut medicum miferabilis conftitutionis certiorem reddat, brachium, qui perfentiat inordinatum ac mox evanefcentem pulfum, porrexit.

§. XVIII.

Cordis cum confideravimus palpitationes, confideranda nunc venit hujus partis præternaturaliter commotæ motus fublatio, ubi totum hic pericardium materia tenaci impletum in confpectum venit. Id quod etiam *D. Martelli de Montealbano in actis Philofoph. Anglic.* 1670. *menf. April. p. m.* 88. fe inveniffe gloriatur. Veniret hac occafione quidem nunc examinanda pericardii naturalis fabrica atque liquidi in illo ad peculiarem ufum deftinati fons & origo, medio autem tutiffimus ibo, fi abfque difputationum enarratione adfirmem, quod peculiaria vafa a *Creatore* pericar-

pericardio eum in finem ſint conceſſa, ut ad cordis motum facilitandum liquidum effundant, atque iterum abſorbeant. Coacervati vero hujus laticis lymphatici collectio ſive quantitas cordis latera ſummopere compreſſit, inundavit & ſic cordis motum retardavit. Tale quid accidere ſolet & obſervatur in hydrope pericardii, quæ cordis noſtri flammulam protinus extinguit, atque ſupprimit. Nimirum cordis latera ab imcumbente aqua comprimuntur, unde pro excipiendo ſanguine ſatis dilatari non poſſunt: pulſus exinde diminuitur, unde ſyncope inundante aqua & mors ipſa ſubſequitur ſubitanea referente *Doctiſſ. Lowero in Opuſc. de corde Cap. II. p. m.* 3. Perhibent quidem non ſolum *Veſalius in fabrica corp. hum. Lib. V. Cap.* 15. *Riolanus Anthropographiæ Lib. II. p. m.* 179. *Schenckius Lib. IV. Obſerv. p. m.* 556. *Bonetus in Sepulchreto Tom. II. p. m.* 708. *Lanciſius de Subitan. mortib. p. m.* 38. mortis ſubitaneæ cauſam, qui in humano corpore præter ovariorum tumores nil niſi bene obſervarunt. Altiorem itaque deberet requirere perveſtigationem; verum enim vero, cum, uti ſuperius dixi, tanta lymphatici liquoris, admodum vero inſpiſſati, in membranoſo illo tegmine inventa fuit copia, illorum ſuperſedeo opinionibus, dum ſufficere arbitror, quod ex cordis motu intercepto, omniumque humorum circulatione depravata, mors ſecuta fuerit ſubitanea.

§. XIX.

Sufficiant hæc, ne in vitæ & necis expendenda ratione ultra limites progrediar, & cum ex antecedentibus ſatis clare patet, quomodo ex cordis compreſſione, humidique ibidem ſtagnantis coagulatione in olla fuerit mors, lubentius nunc me converto ad uteri deſcenſum ſatis ſatiſque incommodum. Præſupponendum autem ante omnia, quod hic in noſtro caſu nervi ligamentis quatuor uteri immixti, compreſſi atque relaxati fuerint. Nec enim in hac fœmina infelici obſtetricis manu, aliiſve violentis cauſis fuit detruſus uterus, ſed ſatis ſenſibiliter, præterque omnem ſpem & opinionem e ſede ſua decidit; hinc concludimus, quia etiam ovarium uteri fundo incubuit, quod ſola ligamentorum relaxatio ſit accuſanda. Nervi videlicet compreſſi ab incumbente pondere, ſpiritibus, ſuis ut incolis, ſummopere privantur. Hic autem nullo modo vulgi vaginæ prolapſum intelligo, ſed verum, quem *Excell. Ruyſchius in Obſervat. Obſerv. VII. & IX.* annotavit; uteri prolapſum puto. Uterus a ligamentis ſuis ita relaxatus ſive dimiſſus, ſua compreſſione non ſolum urinæ ſuppreſſionem, ſed & alvi obſtructionem cauſatur. Cauſa per ſe patet: veſicam enim urinariam & ſphincterem comprimit, ut ne guttulam quidem ejaculare vel emittere poſſint, nam parili ſic ratione etiam inteſtinum rectum in tali caſu ſtrin-

 gitur.

gitur. Unde obfervante *Roderico a Caftro* non folum fœces, fed & flatus colliguntur, quæ naufeam, ructus, vomitus & fexcenta alia poft fe trahunt affectiones.

§. XX.

Preffo deinde fequitur pede pedis finiftri tumor œdematofus, qui nullo alio generatur negotio, quam uti gravidis nonnunquam accidere folet. Hæ fcil. vitam fæpenumero colentes fedentariam, molem uteri impprægnati femoribus inclinant; ficque rivulos lymphaticos tam graciles & a partibus inferioribus oriundos comprimunt; in ovario vero male affecto poros illorum materia terreftris deobftruit, unde infigniter tument. Miffis autem hifce, nunc defcendo ad hiftoriam paffionis hyftericæ. Paffionem autem hyftericam illam, non illam a multis jamjam in ufum receptam v. g. a flatibus in inteftinis ortam, ortam intelligo, nam vera omnino ab utero originem trahit, referente *Marggrafio in Prodromo med. pract. Sect. III. p. m.* 165. obfervante C. J. *Langio in Differt.* 64. §. 22. quippe qui uterum paffionis ejufmodi hyftericæ prorfus expertem effe negant atque pernegant. Nam luce meridiana proftat, dari a ftagnatione fanguinis aliorumve humorum, qui totam uteri emetiuntur fubftantiam, veras hyftericas paffiones. Credibile igitur eft, quod hujus ovarii finiftri tumor, violenta atque præternaturali fua preffione, uterum omnino affecerit. Luculentius autem, uti arbitror, apparebit, fi confideremus maculam in uteri fundo ex rubro ad nigredinem vergentem, quæ neceffario futuro fphacelo præbuit fundamentum. Unde non mirum, fi mulieres nec fuffumigiis, nec aliis contra vulgarem paffionem experientia probatis excitantur remediis. Et fi conceptionis ac generationis adfpiciamus negotium, plane evadunt fteriles, quoniam nimirum ex tanta ovulorum petrificatione, ut ita loquar, totiusque ovarii deftructione auræ feminali Viri, vel animalculo a *Leeuwenhœckio* invento plane interdicitur ingreffus, prima fyftematis noftri rudimenta corripiuntur, falientia punctula dejiciuntur, vaforumque obftruuntur aperturæ. Qualis igitur in tam male conftituto ovario eft fperanda conceptio? Nulla profecto, nifi alterum adhuc in felici ftatu conftitutum fit ovarium.

§. XXI.

Exhibui itaque tibi L. B. totam hujus morbi hiftoriam pro virium modulo, inauguralis thematis loco, more recepto confcriptam. Ratione ductus fecutus fum, & quæ tam obfervavi, quam exinde conclufi, ingenue tibi communicavi, quæ ex auctoribus fide dignis ac experientia edoctis obfervavi, allegare volui; debui, quia profecto nihil eft

dictum,

Tab. XX.

Fig. 1.

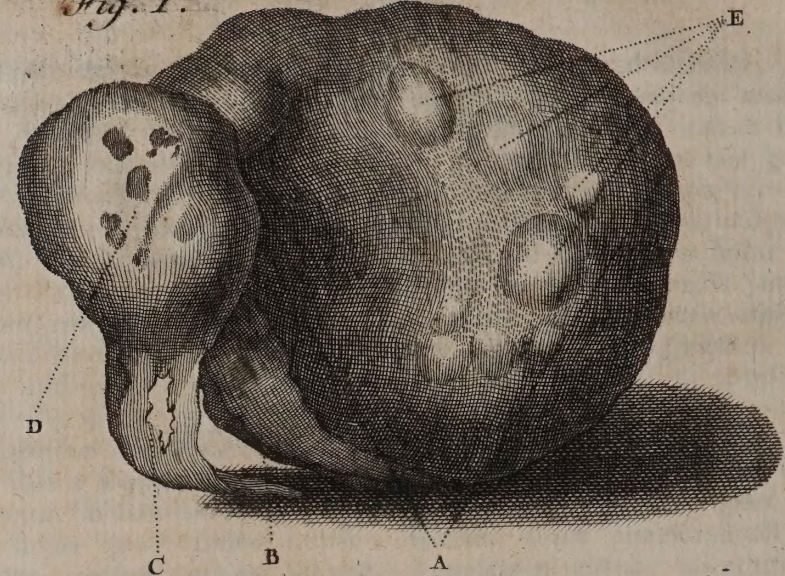
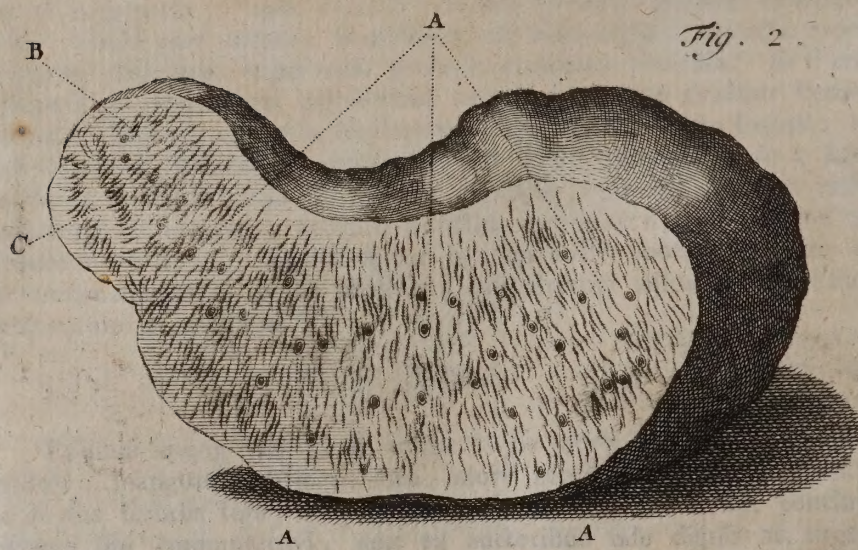

Fig. 2.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. pag. 439.
SCHLENKER DE OVARII MORBO.

dictum, quod antea non fuerit dictum, ut inquit *Terentius*. Curam hujus ſcirrhi variis ex rationibus & non ſine prævia deliberatione prætermitto, quia tam cito & ſane præter ſpem & opinionem ex hac miſeriarum valle ad perfectiſſimam abſque remediorum adhibitione deducta fuit ſanitatem. Animus quidem olim erat, breviſſimis eam ſuperaddere verbis, verum quia veteres æque ac recentiores parum adferunt ſolatii in Chirurgia conſummatiſſimi, autumantes nullis eum exſtirpari poſſe remediis, ita & ego rem intactam relinquo. Nam ſuis jamjam temporibus præclarus *Galenus*, *Oribaſius* & *Avicenna* tanquam incurabilem, & cui non eſſet ſanatio proclamarunt. Et quis mortalium (nemo profecto!) in tam abſconditis locis tam lapideum corpus curavit & curare poterit? Igitur nec ego peculiarem exſtirpandi modum nec arcana ſeu ſpecifica ultrà modum jam excedentibus plagulis exhibeo. Quiſque medicorum, cui ſanitas & ſalus proximi curæ cordique eſt, omnes intendet nervos, ut obſtet principiis, nec ſero medicinam parare infelicemque eventum expectare cogatur. Ægrotantes vero, ne Nubem pro Junone arripiant, & admodum mature urentem herbam perſentiant, non flocci regulas pendere, ſed pretio habere, neceſſum habent. An vero, uti *Athæneus* putat, per incifionem extrahi poſſint ovaria prudentibus dijudicandum relinquo. Te denique L. B. precibus, quibus par eſt, humillimis exoratum velim, ut ſi quæ, eaque meliora, quam quæ in hiſce pagellis exhibui, poſſideas, ut inquam, ea omni dexteritate ac fide mecum communices; meamque in hoc argumento notitiam adaugeas, & erroribus, ſi qui fuerint ex imbecillitate ingenii immixti, condonando exoptatum Diſſertationis meæ promoveas

F I N E M.

NICO-

CXXXI.

NICOLAUS WILLI,

STUPENDUS ABDOMINIS TUMOR.

Basileæ, 10. *Jul.* 1731.

THESIS I.

NEminem exiſtimo inficias ire, quod Medicus is ſit & habeatur, qui ſanitatem corporis humani tueri atque morbos eandem labefactantes emendare ac propulſare novit, quatenus hunc ſcopum attingit iis remediis, quæ ex naturæ penu depromta multiplici experientia eodem effectu ſeſe commendavere. Atque adeo claret maxime, nonniſi eum Medici nomen & dignitatem tueri & exornare, quo commodis Ægrotantium inſervire, eorumque votis ſpeique ſatisfacere, animumque aliorum utilitati promovendæ exſatiare queat, niſi ea cognitione & facultate ſit inſtructus, qua ſatisfaciat quidem paucis hiſce, quibus medicina ad ἀκμὴν perducitur, quæ ipſa vero a rerum peritis ardua adeo deprehenſa fuere, ut nonniſi inſtitutione, uſu & aſſidua opera ad eam ſcientiam perveniri celebriores in Arte noſtra Magiſtri tradiderint; ad proſperam enim valetudinem tuendam, & adverſam reſtituendam non promiſcue omnes aptos eſſe, quotidie edocemur. Quamvis autem paucis hiſce ſed primariis operam dare medicum oportet, ſi authoritatem & dignitatem ſuam tueri velit, difficilia tamen Artis etiam magiſtris obſervata fuere, cum & ſani corporis natura atque morborum indoles multis involvantur difficultatibus, imo cauſæ morbificæ ſæpius evolvi & enodari nequeant, inſuper etiam medicaminum vires ſatis perſpectæ & comprobatæ non ſint, quorum tamen omnium gnarum peritumque eſſe oportet eum, qui ſalutarem Artem cum ſperato ſucceſſu excolere conatur, uti rei ipſius exploratio docet, & unanimi omnes conſenſu perhibent. Multas vero contentiones agitaverunt medici, utrum rationi an experientiæ plus in medicina ad eam perficiendam competat; alii proin unice fideli obſervationum collectione Artem procedere animadverterunt, & evidentia, uſu, neceſſitate non fallacia Artis auxilia eſſe deprehenderunt; alii vero, prout proclive eſt humanum ingenium ad errores ex præcipiti judicio oriundos, cauſas experimentorum ratione inquiſivere, hanc vero methodum, Artis principia confirmandi dubiam, mutationi obnoxiam imo temerariam uſus docet. Ea enim humani ingenii eſt ad curioſitatem proclivitas, ut ab incunabulis rerum cauſas a priori indagare & cognoſcere velit, unde uberrimorum errorum ſeges. Plerumque enim phænomena certa illegitimis conſequentiis onerata fuere, & eadem re alio ponderata & expenſa modo, in innumeras diſcrepantes abrepti fuere ſententias. Pronum enim ingenium humanum eſt, ut ideam unam alteri citius nectat, quam convenientiam earum evidenter perſpexerit, & hinc nata fuere illa Sectarum tam in Arte medendi quam aliis diſciplinis ſtudia.

II.

Præclari in medicina Viri probe femper animadverterunt, rationem æque ac experientiam connubio fideli ita fociatas effe oportere, ut utrumque horum per fe languens alterius opera perficiatur, & tum quidem cum fructu medendi Artem exerceri omnes jufti rerum Phyfico-medicarum Scrutatores fatentur. Cujus veritas manifefto liquet, fi incrementum & fata medicinæ perpendere velimus & phænomenorum medicorum caufas non vano & procaci ratiocinandi impetu & novaturiendi pruritu, fed jufto ratiocinio perquifiverimus, poftquam quælibet corporis proprietates accurate perfpectæ funt. In medicinæ enim incunabulis, cum rationis ufu auxilia adverfus morborum cruciatus inveftigari non potuerunt, fortuitus implorandus vel expectandus erat cafus.

Cafum experientia fecit, exemplo monftrante viam. Ante jacta enim falutaris Artis fundamenta homines vel externis injuriis laceffiti vel internis doloribus excitati qualitercunque fibi auxilium ferre ftuduerunt, & nunc juvantia, nunc noxia tentantes, effectuum obfervatione demum quid ufu probatum fuerit, annotavere. Id quod indicat Cel. Batavorum medicus Bœrhaave in Orat. de ftudio Hippocr. *Ægri ante nata medicinæ primordia, morborum cruciatibus impulfi ad certos dolores incerta tentaverunt Remedia, quorum ubi nonnulla fortuna magis quam Arte falutaria comperiffent, eorum annotatione prima jecerunt Artis fundamenta.* Poftea vero fucceffus morborum & remediorum Tabulis infcriptos in Templo fufpendendo incrementum Arti accefferat.

III.

Quum vero rudis obfervationum & experimentorum copia follicite quidem collecta & ordine digefta neque morborum indolem fatis declaraverit, neque ad curationem ægritudinum fpecie fimilitudinis fæpius decipientium fufficere deprehenfa fuerat, Ratiocinii vim experti Philofophi, quam cum remediorum experimentis conjungendo lumen allaturam credidere, rationis enim ufum ad morborum cognitionem atque curam præcipue neceffarium obfervarunt, quum fola rationis vi multæ circumftantiæ enodatæ & difcretæ fint, ficque adeo ejus perfpicacia medentis animum illuftrari, nemo inficias ire queat. Diverfa enim morborum genera, fymptomata diverfa in iisdem morbis occurrentia, corporis ægri indoles varia, morborum complicatorum concurfus, tempus remedia opportune adhibendi, mutandi eadem vel ab iisdem abftinendi, & morbi fimilitudine fymptomatum incautos decipientes diverfa tamen remedia requirentes, caufæ tandem morborum, quæ fæpius ad felicem mali eradicationem neceffario erui debent: (*eum vero recte curaturum, quem prima origo caufæ non fefellerit.* Hipp. & Celfus monent) hæc profecto fi,

si æquo & justo ratiocinio ponderentur & expendantur, evincunt experientiam non sufficere ad perficiendam Artem, eamque in incunabilis latere, si cœcus hic Dux viam tantum sternat. Experimenta quidem prima dedere Arti fundamenta, dum dolores ad tentanda varia homines nullius vel doctrinæ vel experientiæ fulcro nixos excitarunt & coëgerunt, sed parum incrementi accessit eo tempore Arti salutari. Quamvis autem ratio cum experientia conjuncta medendi Artem, quantum in humana positum est potestate, perficiat, postquam tamen subtilitatibus potius quam experimentis & phænomenis rite colligendis & justo ratiocinio reputandis operam dederunt, pruritu potius effreni hypotheses condendi & ratiocinandi procacitate acti quam naturæ humanæ vias sedulo notantes multum detrimenti passa est Ars, dum Hypotheses in Cerebro suo confictas naturæ applicabant, & phænomenorum rationem expedivere, qualia natura fingere debuisset, hinc, quæ majores magno cum studio & utiliter collegerunt, neglexerunt, fictamque & commentitiam fœdisque conspurcatam erroribus Artem reddiderunt. Hypotheses enim non debent confingi & naturæ archetypo applicari, sed ex notatis sedulo corporum proprietatibus & probe comparatis inveniendæ sunt & condendæ. Quando enim neglectis humanæ naturæ proprietatibus, posthabito experientiæ studio confinguntur & excogitantur hypotheses, speculationibus tantum innixæ, verisimilitudinis specie multis verborum lenociniis adumbrata & ingeniose conficta incautis imponitur; imaginationi eæ placent, ut applausum alliciant, judicii tamen maturioris vi elucescente vanas & inanes esse claret, Ægrisque maxime damnosas. Hypotheses enim, nisi phænomenis & proprietatibus probe perpensis & lustratis superstruantur, utplurimum in rebus medicis & physicis erroneæ.

IV.

Manifesto patebunt TH. III. recensita, si naturam humanam paulo penitius inspicere, & æqua lance æstimare velimus, & procacem pro arbitrio fingendi licentiam coërceamus, sedulo enim si sanitatis æque ac morborum effectus scrutemur, pendent ii a determinatis & varie conjunctis seu concurrentibus conditionibus, quæ omnes junctæ invicem effectui producendo pares sunt. Conditiones enim, quibus positis res aliqua ponitur, ejus rei causæ appellantur. Itaque ut evidenti simplicitate tam sanitatis quam Ægritudinum causæ demonstrentur, necesse est cognoscere omnes conditiones, proprietates atque vires tam solidarum quam fluidarum C. H. partium seorsim, postea vero sedulo invicem comparatis novas inde productas detegere, ita ut conditiones tam, quibus sanitas persistit & conservatur, quam quibus labefactatur, & labefactata in integrum restituitur, accurate cognitas & perspectas habeat, qui Arti medendi sese applicat, atque adeo conditiones viresque sanita-

tis confervare, morborum vero tollere, i. e. caufas fanitatis confervare, morborum auferre queat, modumque promte, jucunde ac tuto hoc facere noverit. Quando autem intellectus nofter conditiones hafce nonnifi per effectus fuos cognofcit, qui fenfibus deprehenduntur, & obvii funt (neque enim fictitiis cerebri commentis veritas erui folet) evidens eft, omnes caufas atque proprietates tam ftatus fani quam ægri exacte rimandas, indagandas & inveniendas effe, his vero cognitis ad ea ratiocinio pergendum, quibus hæ tolli, illæ vero confervari queant. Et heic quidem, ne a veritate aberret, cavere fibi medicus debet, nifi enim veras fani & morbofi ftatus caufas perfpexerit, nunquam ad certam & tutam medendi methodum ratiocinando affurget, nec certi quid de fecunda valetudine ftatuet, quando enim falfa pro veris, ficta pro certis habentur, maximi in medicina errores committuntur. Qui enim fani ftatus conditiones veras non fedulo inquifivit & cognovit, alias omnino quam quæ ad fanitatem requiruntur, efficere & formare nititur, quippe ægritudinem ex certis ejus fignis non dignofcit, vel remedia etiam ipfi corrigendæ & extirpandæ apta putat, quæ contrariis vel faltem nullis adverfus morbi vim facultatibus gaudent, & profecto vel noxia propinat, emolumenta vero & fructus Æger fruftra expectat, vel morbo vires concedit, ut moram trahat; cum prodeffe itaque deberet medicus vel non prodeft vel nocet, nifi cafu forte in id incidat, quod utile & fructuofum; neminem vero tam ftolidum judicamus, qui fortuito quam Arte curari malit, periculofum hinc tali fe credere, qui caufas & effectus non attente fatis fcrutatus fuerit circa morborum phænomena.

V.

Cognitionem vero fani æque ac morbofi ftatus in quolibet fingulari non acquiret medicus ex univerfali corporis cognitione, verum ex accurata combinatione fingularium & propriarum cujusvis conditionum, quæ nonnifi fenfuum minifterio deprehenduntur, & a peculiaribus circumftantiis determinantur, quibus proin univerfales corporum leges lucem afferre non valent tantam, ut rei liquidiffime perfpiciendæ fufficiant; peculiares enim corporis alicujus dotes & proprietates atque vires fi negligantur, nunquam propria ejus natura dignofcetur, & procax maximopere hypothefes confictas condendi pruritus in veritatum medicarum inventione a contemplatione conditionum fingularis rei coërceri debet; quantum enim damnum in Rempublicam medicam ex illa fingendi, philofophandi & hypothefes condendi cacoëthe redundarit, monumenta præcipue tam veterum quam neotericorum teftantur, quando multi traduntur qui femel confictæ hypothefi omnia naturæ phænomena adaptare conati fpeciofas condidere fectas. Non enim naturæ rerum notatio & animad-

animadverfio arti horum incrementum dedit, fed ingeniofa cerebri commenta, hypothefes fictas, quibus vix veftigia in naturæ finu affignare queas, pro veris Artis principiis venditavere, hisque morborum theoria fuperftructa fi fuerit, nemo mirabitur, quod medendi methodus huic innixa & medicorum expectationem & Ægrorum fpem fæpiffime deludat: vago enim ratiocinandi pruritu vix probabiles morborum caufæ excogitantur & vera fic medicandi ratio demum in Democriti puteo abfcondita latitat. Hypothefes quidem iftæ imaginationi applaudentes, ratiunculis quibusdam innixæ, artificio fpeciofo coordinatæ animum quidem levem & incautum in affenfum facile trahunt, & fafcino quafi alliciunt, ut blandiffimo quafi phantafmate ingenia incantentur, verum fi judicii vim exquifiti adhibeas, naturæ fictitiæ fucos & pigmenta deprehendes, imo experieris hypothefibus his elegantiffimis neque dolorem ægrotantium leniri, neque morbi vim pelli. Magna autem morborum eft difcrepantia atque diverfitas, in eodem morbo pro fubjectorum & Symptomatum varietate tam multa medico funt animadvertenda, tam diverfis medendi viis eft infiftendum, ut vix ab uno homine addifci poffe fperares. Sed lucubrationes eruditorum in hac re Virorum facilem reddidere Artem valde difficilem, quando morborum hiftorias & accurate tradidere, & eadem fimplicitate, qua fenfibus noftris patent, obfervata expofuere. Sola enim fidelis obfervatorum collectio antiquiffimis & noftris temporibus certa pofuit Artis fundamenta, pyxis hæc eft nautica, ad quam omnes medicorum cogitationes dirigi debent. Selegi eum in finem ftupendi Tumoris Abdominis hiftoriam, ut eidem perfcrutandæ operam darem. Eft prout in nofodochio, dum Ægra degerat, fuit recenfita a Medico eo tempore Ægrotantium curam agente Viro Clariff. Joh. Rud. Mieg Anat. & Bot. Prof. Præceptore meo Honoratiffimo, qui fato defunctam quoque cultro anatomico fubjecerat, quamque vivam contueri mihi licuerat, demortuæ quoque vifcera fcrutatus fueram.

Catharina Herzog, Matthiæ Vœgtlin, fartoris conjux, ftaturæ procerioris, habitus corporis mediocris, fanis parentibus prognata, a teneris Annis fanitate illibata utebatur, faciei color erat vividus in adulta ætate, cum ætate dein pallidior evaferat, vires erant integræ, aliquot Liberorum mater facta & paupertatis ærumnis oppreffa victum labore quæfivit & vigiliis, probe femper Catameniis purgata ad 50. usque ætatis Annum. Ultimo puerperio Anno ætatis 43. facto terrore & mœrore conflictata, parciora fubito fenfit Lochia, & ftatim dolores in infima ventris regione acerbos & fcindentes tulit, qui nullo remedii genere adhibito paulatim mitigati fuere & fere evanuere. Cum vero angufta res domi eandem premeret, & mariti morofi atque vinolenti mores infulfi multum moleftiæ faceffebant, variis fervitii generibus rei familiari confulere coacta eft, nunc fartorio munere, & ægrotantium cura, vigiliis adeo nimiis fibi fuisque profpexit, fanitatis vero rationem habere raro potuit. Circa

50.

50. ætatis annum menſtrua paulatim deficere cœperunt; conſueto Naturæ ordine, ad annum dein 53. ſana ſatis & incolumis vixit, quo abdomen paulatim tumidum fieri cœpit ſine dolore, ſine gravativo pondere, absque duritie & ſenſim ſenſimque majorem expanſionem nactum eſt cum renitentia aliquali ſonora, viribus interea integris, appetitu ſalvo, habitu corporis nec cachectico neque conſumto. Urina & naturali copia, colore & conſiſtentia reddita, poſt mariti obitum ab aliquibus ſuſpicione impragnationis preſſa inſontem ſe Medicorum teſtimoniis liberavit, manu enim frigida abdomini admota nullus latitantis fœtus motus deprehenſus fuerat. In hoc morbi initio nullis uſa eſt remediis & auxiliis, cum enim utcunque labores ſuos perficere potuerit, & res anguſta domi ſumtus non pateretur, patienter mali initia toleravit. Quinque annorum ſpatio abdomen per inſenſibiles gradus majorem in molem accrevit, idque erat ſubdurum, renitens, in inceſſu parum moleſtiæ creans, ſi dolorem aliqualem tenſivum & gravativum exceperis ac reſpirationem paulo laborioſam; veſpertinis quoque horis affligentem laſſitudinem. Tumor Abdominis autem non æqualis fuerat, in dextro latere magis prominuit, dum in lecto recubuit, & in latus nunc dextrum nunc ſiniſtrum corpus reclinando, nulla fluctuatio ſenſibilis erat, neque Abdominis figura præter majorem molem ullam paſſa mutationem. Urinæ interea naturales & copia & colore & conſiſtentia. Aliquot dein Annorum ſpatio ingentem in molem accrevit abdomen, ut ad ambitum ejus, qua parte maxime prominuit, funiculo opus erat Ulnam unam Pariſienſem & duas tertias longo, ſtupenda enim ratione prominuit, quamvis autem procerioris paulo fuerit ſtaturæ, ad ſpithamæ tamen longitudinem ultra genua protuberaverat, quando in lecto paulo erecta recubuit, quem ſitum ſemper habuit, & Umbilicus tum diſtentus & expanſus fuerat; Venæ cutim abdominis perreptantes non ſolum valde conſpicuæ factæ, nodis varicoſis diſtinctæ & capaciſſimæ, pollicis enim craſſitiem plures ſuperarunt. Alvus erat ſicca; pedes a tumore liberi, Lumbi non tumidi; facies paulo decolor & emaciata. Appetitus naturalis, ſitis levis nonniſi matutinis horis moleſta. Nulla ægram vexavit tuſſis, ſed reſpirandi difficultas paulatim ingraveſcebat, ut quotidie erecta magis ſomnum ceperit, ſupina enim graviſſimam dyſpnœam experiebatur, pulſus non erat febrilis, ſomnus pacatus, vires extremitatum inferiorum vacillabant, pedibus quippe diu inſiſtere nequivit ob moleſtiſſimum abdominis deorſum propendentis pondus. Et tum quidem Medici auxilium implorare cœpit, qui mali magnitudinem & durationem, reique familiaris inopiam probe perpendens deſperata omni medela negotium ſoli naturæ relinquendum judicavit: Affectu dein ad duodecimum usque Annum perſiſtente abdomen majorem in molem evolutum eſt, venæ abdominis ulterius diſtendi cœperunt, Dyſpnœa gravior, urinæ parciores magis tinctæ, habitus corporis ſuperioris emaciabatur, facies pallida, & colliquc-

liquefcens, oculi collapfi, pedes œdemate paulatim correpti funt, quod magis magisque incrementum fumfit, & tandem cute eorum erofa & exulcerata lympha magna quantitate extillante gangræna paulatim & Sphacelus non fine ingentibus cruciatibus eos occupavere, abdomine interea parum detumefcente. Appetitus paulatim languere cœpit & anxietates præcordiorum viriumque debilitas ita invaluere, ut mifera continuo lecto affixa fuerit, & in hoc ftatu penitus fuperiores partes atrophia confumebantur, debilitates quotidie ingravefcebant & anorexia magis magisque invaluit, donec tandem Annum 68. ingreffa viribus exhaufta, facie hippocratica die 25. Julii Anni 1728. mente tamen integra quafi in deliquio horis matutinis placide diem functa fit fupremum. Cumque aëris calor urgebat, Nofodochii Medicus eo tempore ordinarius fupra dictus *Vir Clariff.* Joh. Rud. Mieg horis antemeridianis cadaveris fectionem inftituit, præfentibus *Viris Excell.* Joh. Rud. Zuingero *Med. Pract. Prof. Celeb.* Samuele Battierio *M. D. & Græc. Lingu. Prof. Meritiff.* nec non *Viro Clariff.* Emanuele Kœnig *Medic. Doct. Exper.* pluribusque Medicinæ Studiofis & Chirurgis.

Et in hoc quidem negotio abdomen maxime tumidum anteriore fui parte hæmifphærii ad inftar prominens apparuit, venæ varicofæ, dum ægra vivebat, maxime diftentæ confpicuæ quidem erant fed minus turgidæ, in utroque pede ad furas cutis excoriata, nigra corrupta & fœtida. Diffectis tunc caute abdominis integumentis tam communibus quam propriis apparuit peritoneo arctiffime adhærere molem illam abdominis, quem in finem fub Cartilagine enfiformi ceu fuprema abdominis regione cavitas ventris diffecto peritoneo aperta fuit, atque caute poftea tam digitis quam fpatula moles a peritoneo feparata, quo facto confpeximus primum quidem peritoneum craffius & denfius, dein vero faccum ampliffimum, albicantem, rotundum, Cucurbitam ftupendæ molis referentem, utpote totum abdominis cavum undique replentem, vifcera ejus omnia obtegentem, ut nullum in confpectum veniret, quo ad latus reclinato apparuit levis hinc & inde adhæfio cum omento & inteftino colo, mefenterio autem arctius concretus fuerat: fublatis his impedimentis ad originem exploratus ovarium deprehendebatur dextrum, uterus enim naturali duplo longior, recurvus & ad finiftrum latus oblique protrufus apparuit, ut fundus ejus cum cervice infignem angulum formarit, ovarium lævum ordinariæ magnitudinis ficut etiam tuba illuc protenfa; dextra vero tuba longior & latior fupra ingentem faccum protenfa tandem obfcurum finem obtinens. Venæ & arteriæ fpermaticæ verfus hanc molem protenfæ duodecuplo ampliores quam curfu naturæ ordinario obfervatæ fuerunt. Monftrofum hoc ovarium e fede fua exemtum & cum utero refciffum ftatera ponderatum 100. libras cum dimidia æquaverat: poftmodum vero examini fubjectum, membrana exterior apparuit alba, craffa, ex fibris tenacibus conflata, intus vero unica cavitas deprehenfa, in qua contine-

 batur

batur liquor fubfufcus decocto granorum coffe faturato fimilis, vifcidiufculus, ingenti copia: poltquam igni expofitus fuit gelatinæ coagulum induit, ea vero parte, qua tubæ fallopianæ extremum confpiciebatur, craffior erat membrana pollicem æquans, in plurima loculamenta exigua divifa, quæ replebantur veficulis pellucidis, tenera membrana obductis, lymphaque vifcidiufcula albumini ovorum fimili repletis.

In abdominis cavitate nullum deprehendebatur ferum extravafatum, omentum erat corruptum, cartilago enfiformis multum recurva, extrorfum & furfum reflexa, ventriculus peranguftus contractus & inanis, inteftina omnia vacua collapfa, flatu nullo diftenta, ad dorfum ab ovarii mole coacta, levi inflammatione rubentia, hepar perexiguum, fed nulla confpicua labe affectum, diaphragma furfum in pectus fornicatum ad fecundam usque coftam, thoracis hinc dextra cavitas anguftiffima, lobus quoque pulmonum dexter perparvus, finifter lobus pulmonum major quidem dextro, fed ad naturale volumen minime accedens, nulla nec in thoracis cavo nec in pericardio lympha extravafata, cor flaccidum & molle, polypi in cavitatibus ejus nulli, fed fanguis tantum coagulatus.

V I.

Hiftoria ægritudinis atque diffecti poftea cadaveris docet ovarium hydropicum in ftupendam adeo molem excreviffe, & fœminæ tandem lethum intuliffe; quanquam autem multi hoc morbi genus & obfervaverint, fcripto confignarint & verbofe fatis id expofuerint, fruftraneus fere labor videretur juveniles meos conatus iis fuperaddere; *verum quanquam multum egerint*, fi *Senecæ* verba noftra facere liceat, *qui ante nos fuere, non tamen peregerunt, multum adhuc reftat operæ, multumque reftabit, neque ulli nato poft plura fecula præcludetur occafio aliquid adhuc adjiciendi*; apparuit enim haud difficulter multa fuiffe & circa mali generationem, morbi cum aliis fimilitudinem & medendi rationem neglecta vel negligentius faltem expofita, quæ tamen notatu digna & ufu non carebunt fuo, accedit infuper Virginis alicujus Bafileenfis morbus, qui dum abdomen ftupendam in molem diftentum fuerat, fortuito feu propitia fortuna difparuit, & virginem vegetam reliquit, ut quædam de tumore ventris commentaturus eandem hiftoriam filentio præterire noluerim; quum Artis auxilia languida fuerant, fortuitus fuccurrit cafus, en B. L. hujus fingularis cafus narrationem. Monftrofus hic abdominis tumor virginis Bafil. adhuc fuperftitis, qui per 14. Annos fubftitit & cafu tandem paulatim evanuit, adeo fingularis fuit indolis, & propitia fortuna feu fato fuit profligatus, ut, cum fimilem inter obfervationum medicarum fcriptores cafum reperire nobis nondum licuerit, hiftoriæ hujus memoriam defcribendo haud vanam cenfuerim operam.

Anna Margaretha Schärerin cognominata Philibert brevis a nativitate ſtaturæ, habitus gracilis, corpus & macilentum ſed vegetum habuit, ſanitate a teneris Annis illibata vitam egit, temperiei eſt cholericæ, parco aſſueta victui, ſed eupeptis alimentis aſſueta, a durioribus enim & tenacibus dolorem & gravitatis ſenſum circa præcordia experta, interim muliebribus laboribus ſæpe exercitata, præprimis agilis, cum adultam ætatem nacta catameniis & conſueto tempore & debita copia expurgari cœpit, aquam ſolam pro potu ordinario uſurpaverat, a vino abhorrens, frigidioris tamen hauſtum quædam præcordiorum oppreſſio excipiebat, Annum nata 22. dum æſtivo tempore, poſtquam corpus exercitio ſolisque radiis incaluiſſet extra tempus menſtruæ purgationis aquam putealem valde frigidam affatim hauſiſſet, ſtatim ſentire cœpit dolores in abdomine & frigus admodum moleſtum circa regionem hypogaſtrii ſiniſtram, ac ſi lapidem frigidum ſeu glaciei fruſtum in ventre foveret, inde paulatim abdominis ſecutus eſt tumor in pelvi ſiniſtra primum apparens, a tenui principio autem ſenſim ac ſenſim in majorem molem ex omni parte fere æqualem aſſurgens cum dolore tenſivo nunc magis nunc minus moleſto; nonniſi paulatim autem intumeſcentia hæc abdominis incrementum cœpit, quinto enim demum Anno gravidarum in morem abdomen prominuit; in lecto ſupina ſi jacuit, abdominis tamen tumor æqualis, nec laxus, quemadmodum in aſciticis, quibus abdomen in eo latere protuberare ſolet, cui incumbere ſolent; quum vero viribus adhuc integris obambulare potuit & munia domeſtica obire, ſenſit vehementiore corporis exercitatione ſeu curſu fluctuantem aquæ copiam, perinde ac lagena vitrea aqua ſemiplena concuteretur, & ſtrepitum hunc etiam adſtantes exaudivere. Interdum vomitus & Colica hyſterica, ſubinde etiam convulſiones hyſtericæ acceſſerunt. Menſtrua non ſuppreſſa, ſed ſingulis tribus ſeptimanis recurrentia, quæ prius menſtruo intervallo magis reſpondebant, vix tamen parciora neque etiam uberiora quam ſuperiori tempore. Alvus manſit libera, urina autem parcius excerni viſa eſt, quam alias pro conſuetudine ſolebat, præcipue autem poſt uſum alimentorum tenaciorum, dyſpeptorum urinæ copia multum fuit imminuta, ingentesque ſenſit anxietates circa præcordia, gravitatem & dolorem circa ventriculi regionem, a quibus ſymptomatibus liberabatur vomitu ſpontaneo, quo nonſolum viſcidum excrevit mucum, ſed & limpidæ aquæ plures libras. Adhibita ex conſilio Medici præter rationem victus convenientem medicamenta aperientia, antihyſterica, purgantia, diuretica, ſed exiguo cum levamine; Abdominis enim tumor longo temporis ſpatio pedetentim in omnem dimenſionem magis accrevit, ut inſignem molem hydropicorum inſtar æquaret, pedibus hactenus a tumore liberis, dextro lateri incumbens vehemente ſtatim oppreſſa fuit reſpirationis difficultate, ab uſu alimentorum dyſpeptorum nec non excandeſcentia menſtruorum aliquando ſuppreſſionem paſſa, tumorem ſenſit re-

 dum,

dum, difpatuit vero, poftquam aquæ meliffæ hauftibus aliquot menfium recuperavit fluxum. Poftquam octo Annos hunc circumgeftavit abdominis tumorem, jufculis ufa fuit millepedibus alteratis & balneo domeftico, tuncque ad dimidium tumor fuit imminutus, fed mox iterum ad priftinum volumen rediit, & ad fcrobiculum usque cordis protuberavit, pedibus hucusque ab œdemate liberis: eo tempore curiofitatis gratia lance pondus fui corporis tanta mole adaucti exploravit, pondusque inventum erat 205. librarum, cum alias in ftatu fano vix ultra 100. libras ponderaverit. Abdomen vero durum tympani inftar erat tenfum, in lumbis quoque prominens, coftæ inferiores cum enfiformi cartilagine valdopere extrorfum & furfum coactæ, & quamvis alias corpus obtinuerit gracile, filum tamen feu fafcia abdominis prominentiori parti in lumbis circumdata ad ejus dimenfionem longa erat ulnam Parifienfem cum duabus tertiis. Interea ter quotannis V. S. admifit & ex ejus neglectu varia fymptomata præcipue autem pedum gravitatem & œdema fuit paffa. Per 14. autem Annos maximam fic ventris protuberantis molem geffit, non fine fluctuationis quodam fenfu, cum promtius ex uno latere in alterum corpus verfabat, aut fubfultando vel onera geftando promtius agitabat, nunquam tamen lecto affixa fed pedibus fatis libere & cum agilitate quadam incedens, negotiis domefticis utcunque operam dans, nifi cum per intervalla pathematibus hyftericis, vomitu aut convulfionibus afflicta fuit. Refpiratio, appetentia, ceteræque actiones plerumque falvæ erant, fed reliqui corporis fubftantia valde extenuata. Urina utplurimum erat coloris naturalis, fæpe etiam albefcens & turbida, quandoque rubra cum fedimento vifcidiufculo, poft hyftericum paroxifmum pallida. Virium autem detrimentum macie extenuato corpore reliquo paffa fuit. Demum Anno 1725. menfe Septembris domo egreffa & per vallum inter fuburbium D. Johannis & mœnia Urbis feftinato gradu incedens, in plano forte humi in ventrem prolapfa, ut alias fæpe ipfi accidit, percepit hac vice in regione finiftra epigaftrica fonitum quendam, quafi tympanum quoddam ruptum fuiffet absque dolore notabili, mox ope comitis, qui eundem fragorem exaudivit, relevata domum pedibus fe recepit, nullius vel debilitatis vel doloris memor, paulifper adhuc obambulans, fex horis poftea præviis doloribus tenfivis cœpit micturire & præter expectationem plures libras aquæ tenuis, limpidæ, inodoræ, inftar aquæ fontanæ per urethram excernere, dolores autem lancinantes ac urentes in pluribus abdominis partibus præcipue circa fcrobiculum cordis ægram lecto affigebant; recurrente dein fæpius mingendi tenefmo, plures fimilis Urinæ feu aquæ menfuras reddidit, mole abdominis evidenter decrefcente, ita ut intra novem dierum fpatium per ftupendam aquarum evacuationem abdomen penitus non fine Medici & adftantium fumma admiratione fubfideret, licet hoc tempore nihil præter victum tenuem, abftinentiam, quietem & externa

externa fomenta ex Baccis Juniperi contufis vino incoctis adhibitum fuerit. Aquas autem has dum excrevit, fingulis femihoriis ftimulum mingendi percepit, & largam ejus copiam quavis vice excrevit, hæcque ipfa aqua non præter voluntatem profluxerat, fanæ enim inftar ejus profluvium continere potuit, & præter voluntatem coacta eandem diutius retinere, atroces paffa eft cruciatus; a potu interea frigido penitus abftinuit, graves vero debilitates ut & animi deliquia experta, fomnum tamen per horam unam vel alteram capere potuit, quo mire refocillabatur. Exactis novem dierum fpatio aquis venter quidem a tumore liberatus, integumenta mire flaccida, rugis inæqualia & collapfa fuerunt, coftæ inferiores ultra collapfi abdominis expanfionem ad duorum palmorum altitudinem prominuere, dolor autem vehemens in lumbis ægram excruciabat, fafciis integer tum venter fuit ligatus, & urina poftmodum naturalis coloris & quantitatis reddita, interea pejus habuit, & debilitatis caufa ad plures hebdomadas lecto affixa hæfit, victu femper utens tenuiffimo, quum ex carnis pauciffimæ efu gravitatem & dolorem circa ventriculi regionem experta fit. Aliquot demum a lapfu hebdomadis cum urina excrevit fubftantiam membranaceam albicantem partitis vicibus absque ullo cruciatu, præter lenem mingendi ftimulum & difficultatem. Quo tempore excrevit aquas ventris fui monftrofi nihil urinæ coloratæ feorfim reddidit, easdem aquas continere & reddere cum voluntate potuit, quemadmodum fupra diximus, ut per urinam neque alia via quam urinaria prodiiffe extra controverfiam pofitum fit, per alvum nihil aquarum excrevit, nec ex utero profluxiffe eas ægra teftatur & retinendi facultas indicat. Tandem poft fex fere hebdomadas appetitum recuperavit, viresque recipere incepit, & meliore valetudine frui, ficque indies in melius converti, tandemque Deo clementer afpirante & juvante feliciter ex voto & animi fententia præter omnium fpem & opinionem convalefcere. In hunc usque diem nullus tumor rediit, menftrua pergunt modica, minus tamen regularia, & valetudine fatis profpera utitur, nifi quod a potu frigido lædatur, & interdum hyftericæ affectionis aut ephemeræ febreos infultus patiatur.

V I I.

Hydropis ovarii plura exempla corradere ex aliis non judicavi neceffe, tot enim a diverfis traditæ fuerunt ejus hiftoriæ, ut volumini fere fufficerent, pauci enim funt, qui cadaverum fectioni diligenter operam dederunt, qui hanc hydropis fpeciem non offenderint & defcripferint, animum potius adjiciemus genefi hujus morbi, diagnofi, & tentabimus fimul vires exponendo, cur traditæ hactenus curandi methodi morbo pellendo impares fuerint, fimulque explorabimus, quid de mirabili Virginis affectione fortuito profligata, fentire debeamus. Cum rectum pro-

verbio dicatur norma obliqui, & naturalis ſtatus facem præbeat morboſi dilucidationi, quædam de ſtructura ovarii præmittemus, quæ huic rei lumen allatura exiſtimamus. Etymologiam, Definitionem, Situm, Figuram, Magnitudinem & connexionem ſtudio prætermittimus, qui hæc deſiderat, adeat authores Anatomicos & ipſi protinus ſatisfiet, anguſti enim Diſſertationis Academicæ cancelli hæc ſilentio præterire incitant. Præter exteriorem a Peritoneo productam ovarii tunicam ſubſtantiæ arctius adhærentem interius adeſſe videtur involucrum ſolidius magisque elaſticum muſcularibus fibris inſtructum, quod, quamvis in ſano ſtatu viſus aciem ſubterfugiat, haud obſcure tamen conſpicitur, cum pars hæc tumore affecta dextra manu diſſecatur, & in conceptu fœcundo Ovuli in hac parte incrementum ejusque in tubam Fallopii propulſio, luteæque glandulæ ſuccreſcentis habitus ſatis veroſimilem reddunt ſententiam. In ovariis ſanarum violenta morte extinctarum veſiculæ pellucidæ apparent ſphæroideæ, calice craſſiuſculo adhærentes propriæ ovarii ſubſtantiæ, membranula propria cinctæ, humor contentus leni igne albuminis ovorum adinſtar coagulum induit, quo magis veneris exercitiis indulgent, eo veſiculæ magis in conſpectum prodeunt, poſt fœcundum autem congreſſum tument magis, membrana fit denſior, tunica ovarii expanditur in tumorem elevatur, & tandem papillæ in morem hiat, ſoluta ejus continuitate, veſicula perforat ſeu pertundit hiatum, prominet, calice ſuſtinetur, eoque rupto ſeparatur, tubæ fibris muſcularibus apprehenditur, ſubſtantia vero ovarii rupta cavum exhibet, quod liquore primum ſubluteo repletur, hocque ſenſim diſſipato membranis concreſcentibus citatrix occurrit; in morboſo ſtatu præcipue autem ſi tumore ovarium fuit affectum, veſiculæ hæ innumerabili fere copia diverſæ conſiſtentiæ & coloris occurrunt, peculiares in cellulas diviſæ, quemadmodum in noſtra quoque hiſtoria retulimus, & Figuræ adjectæ icon demonſtrat, in quibusdam enim fœminis ſebi, in aliis terebinthinæ adinſtar coagulatas vidi, Morgagnius etiam Adv. Anat. Part. I. paragr. 30. alteram oſſeſcentem, alteram oſſeam vidiſſe memorat. Et veſiculæ hæ pellucidæ maturitatem nactæ luteo circumdantur corpore, quo nutrimentum uberius affluit, & ad pertundendam ovarii membranam aptæ redduntur, pluresque hinc Anatomici glanduloſam ſubſtantiam appellavere ob ſimilitudinem in vaccarum ovariis occurrentem, de qua prolixe egit Malpighius. Has veſiculas ovula vera eſſe, quæ oviductu excepta & in fœcundum genitale arvum delata in vivum tandem cum membranis fœtum mutentur, multifaria docent experimenta tam in oviparis quam in viviparis inſtituta, reiteratæ ſectiones, ſpurii conceptus, obſervationes, mutationes in ovario humano poſt fœcundum congreſſum obſervatæ, fœtus in cavo abdominis & fallopiana tuba fœcundati; cicatrices in ovario poſt partum deprehenſæ. Qui modum agendi a naturæ Authore ſtabilitum penitius cognoverunt, Analogiam generationis univerſalem hoc ſyſtema

fyftema veritati maxime confentaneum reddere judicant, plantæ enim ex ovulis generantur, femina enim vera funt fcrutatorum naturæ fententia ovula, mutato faltem nomine; Animalia ovipara conftante naturæ obfervatione ex ovulis prognafcuntur in fœmellæ corpore genitis & inde exclufis, ita ut maxima verifimilitudinis fpecie afferere liceat, nullam inter ovipara & vivipara difcrepantiam occurrere, quam quod hæc fcil. vivipara fœminei fexus ovula intra corpus foverint, incubuerint & excluferint, donec maturus fœtus vivus in lucem proferatur. Et ovarium a Nabotho in cervice uteri ftabilitum confictum effe eadem analogia, mutatio ovarii veri poft conceptum, cicatrices ejusdem, obfervationes circa tubam fallopianam factæ, fœtus in tuba geniti docent, ut pluribus refellere non fit neceffe, maximopere cum in vetulis fæpe veficulas eas cervici uterinæ inhærentes viderim, ovarium autem verum diminutum, exfuccum & emarcidum apparuerit.

VIII.

Ovarii fuperficies in Virginibus æqualis confpicitur, in fœminis vero, quæ fæpius peperere, inæqualis & cicatricibus afpera occurrit. Vafa arteriofa tam a fpermaticis quam hypogaftricis multis reticularibus plexibus conjuncta varieque anaftomofibus unita omnem ovarii fubftantiam petreptant, & gyris feu circumvolutionibus multis funt intorta, venæque comites eadem ratione diftribuuntur, quibus numerofa accedunt lymphatica, membranis internis ita intertexta, ut difficile omnino fit ftructuram accuratius expedire, nifi morbofi affectus, dum partes magis evolvuntur, eandem declararent: & heic quidem ovarium occurrit duplici membrana manifefto præditum exteriore a peritoneo ejusdem cum eo texturæ mollis, facile dilatabilis, interiore propria paulo firmiore, albente & ex interna fuperficie multas propagines emittente, quæ varie conjunctæ cellulas efformant, in quibus ovula hofpitantur & continentur; irrigantur quidem membranæ hæ vafis fanguivehis, fed, quemadmodum in aliis partibus folenne eft, arteriæ quoque prodeunt lymphaticæ, nutritium humorem & advehentes, & ad ovula ipfa protenfæ; poftquam hæ officio fuo functæ in venas abeunt ferofas, quarum ingens numerus in brutis vivis diffectis vel ftatim poft mortem apertis occurrunt; nec in cadaveribus humanis oculos lynceorum anatomicorum fubterfugere; memini etiam hydropicæ cadaver ante triennium exenteranti mihi plura occurriffe lymphatica eaque fatis ampla, ovaria hæc pubertatis annis increfcunt, in maritatis ampliora occurrunt, circa fenectutis vero annos paulatim marcefcunt. Propriam itaque texturam ovarii fi intueamur, membranaceus eft contextus in cellulas innumeras divifus, peritoneo involutus: cellulæ autem hæ fibi invicem accumbentes, non autem mutuo communicantes, veficulas continent, quæ continuæ cum fubftan-

fubftantia ovarii apparent, nifi vel fœcundo conjugio vel morbofa ovariorum conftitutione, evolutis partibus, luteo glandulofo corpore confpicuo reddito poft fœcundationem disjungantur, & membranarum tumore, uberioris liquidi appulfu feparentur. Membranas has irrigant vafa arteriofa, quæ dictas quidem cellulas ubique attingunt, in capillares vero extremitates definentia eorum quædam continuo ductu in venas rubras minimas mutantur, alia terminantur in vafcula lateralia exiliffima, quæ arteriæ dicuntur lymphaticæ, humorem ab arteriis rubris allatum ibque fecretum fub feri fpecie diftribuunt, & nutrimentum tam membranis impendunt quam ovulorum incremento profpiciunt; poft fœcundum vero congreffum uberius evolvuntur arteriæ lymphaticæ expanfæ & liquido diftentæ racemulos vafculorum referunt, membranæ cellulofæ interftitia replentur, ovulum a membranis propriis applicitis feparatur. Separato vero ovulo nonfolum cicatricem in tunica ovarii apparere fed papilla fua hiantem & finu cavam repetitæ medicorum obfervationes confirmant; accedit dein, quamvis ovarii membrana impervia & nullis pertufa foraminibus in Virginibus confpiciatur, poft partum tamen conftanti naturæ ordine cicatrices occurrant, & in iis quidem, quæ fæpius pepererunt, plures.

IX.

His præmiffis antequam hydropici ovarii caufas indagemus & generationis modum explanemus, diagnofis exponenda, quæ quidem ex defcriptione morbi fponte deduci poteft, fed figna tamen non omni difficultate carere, nec certi quid indicare nifi plura collecta & inter fe probe comparata fuerint, tumores abdominis alii in praxi occurrentes aliisque fenfui manifeftis fymptomatibus affligentes teftantur, magnique nominis viros fuiffe deceptos jamdudum in praxi folertes medici annotarunt; ut phænomena enim & fymptomata ægritudinum recte expendi & animadverti a medico poffint, præcipue requiritur cognitio morbi ex arte accurata, non fictitiis & fpeciofis commentis adornata aut ineptis defcriptionibus confpurcata, ficut novaturiendi æftu perciti multa fe animadvertiffe gloriantur. Unicum bona cum venia liceat exemplum producere, quo dictis robur addam. Defcribit Celeberr. Littrius in Comment. A. R. Sc. Par. Ann. 1707. Hiftoriam mulieris 43. annorum, cujus venter aliquot annorum fpatio intumuit, faciei colore perfiftente florido, appetitu integro, urina naturali copia profluente, menftruis non fuppreffis, nulloque incommodo, fi pondus abdominis excipias, inde nato: Operatione Paracenthefeos fæpius adminiftrata liquorem eductum effe coloris primum punicei, poftea vero ad ferum lactis accedentis; Febri & doloribus fupervenientibus ægram extinctam. In cadavere faccum memorat

peritonei

peritonei divisi deprehensum & tubæ fallopianæ sinistræ firmiter adhærentem, hincque peculiarem peritonei hydropem constituit, quamvis singulis probe expensis circumstantiis ovarium lævum hydropicum haud difficulter dignoscere liceat; hincque adeo juveni maturo judicio non pollenti, quid circa morbi hujus diagnosin definiendum sit, expeditum non videtur; si tamen in re hac difficili eruenda, cuique pro dignitate rei evolvendæ impares videntur conatus juveniles, hallucinatus fuero, dabit B. L, veniam, cum vix meæ satisfacere possim expectationi, nedum aliorum, in perscrutandis morbi hujus phænomenis hominem me cogitet ad errorem proclivem. Hic morbus vero quamvis non admodum frequens, ut signa ejus exponam, fœminis raro molestus esse solet, dum menstrua fluunt; crebrius invadit circa tempus, quo menstrua paulatim cessant, vel omnino evanuere, in juvenili ætate hactenus, quantum legisse memini, rarissime fuit observatus. Ab initio morbi, quod paulatim progreditur, in laterali hypogastrica regione tumorem ægra animadvertit, abdomen nonnisi aliquot annorum spatio majorem acquirit molem & protuberat, appetitus satis constat, neque corporis consumtio molestiam excitat, proin mulieres utplurimum hunc affectum ab initio negligunt, imo per plures Annos molem abdominis circumgestant, antequam molesta experiantur symptomata: abdomen æqualiter tumet, quamvis situs corporis mutetur, nec quemadmodum in hydrope ascite de latere in latus corpore reclinato aquæ ventris figuram mutant, & fluctuantia integumenta urgent. Umbilicus extrorsum urgetur, pedes & pudenda nonnisi morbo jam diu persistente œdemate afficiuntur, digito percussum abdomen nec fluctuat nec tympanum sonat; ab initio morbi tumor abdominis non æqualis apparet, sed limitibus circumscribitur, ut nonnisi in inferiore abdominis regione & in latere affecto occurrat, postmodum vero mole abdominis accrescente æqualiter undiquaque tumet venter, costæ inferiores extrorsum urgentur. Nulla ab initio morbi urgent symptomata molesta, si gravitatis incommoda excipias, respiratio illæsa, pulsus naturalis, urina nec quantitate nec qualitate peccat, appetitus integer, abdomen tensum, nec molli tumore afflictum: corpus non extenuatur, nisi vel aquæ diu admodum stagnarint, vel stupendam in molem hic adauctus fuerit hydrops. Nulli præcedunt dolores circa umbilicum & lumbos, qui neque medicamentis neque ullo alio modo solvuntur, nullæ ventriculi & intestinorum inflationes, quibus hydropem siccum seu tympanitem succedere Hippocrates animadvertit. Imo in principio ne lassitudo quidem urget, nulla tussis; in progressu abdomen deorsum pendulum est, circa lumbos quoque distentum, supra dorsum facilius decumbunt, in latus affecti ovarii decubitus non admodum molestus, sed in oppositum latus gravativo dolore stipatus. Ingravescente autem morbo lassitudo, dolor tensivus, corporis extenuatio, anorexia, respirandi difficultas, alvi constipatio, tumor pedum œdematosus,

matofus, gangræna, pudendorum quoque tumor. Ab uteri hydrope proin diftinguitur, quatenus in hydrope ovarii in affecto hypogaftrii latere ovarii crefcentis tumor primum apparet, decubitus in latus fanum moleftus, in matricis hydrope autem circa medium abdominis tumor hæret, & circa incrementum æqualis ejus diftenfio occurrit, decubitus in utrumque latus fere indifferens, menftrua vel colore vel ordine peccant, cachexia vel præceffit vel conjuncta eft, abortus prægreffus fuit, vel partus etiam naturalis & à partu abdominis tumor vel relictus vel incepit, dolor tenfivus vehementior cruciat, de pondere & gravitate multum conqueritur ægra. Ab intumefcentia abdominis poft partum difcrepat, quod partus præcefferit, frigori poft exantlatos partus dolores infefto ægra fefe expofuerit & neglecta fit ventris fafciarum minifterio compreffio. Hydrops tandem ovarii chronicus valde eft affectus & per plures annos ægras mulctat, ftupendam in molem venter quamvis excreverit, non ftatim moriuntur, longo enim tempore fpiritum trahunt, quamdiu febris hectica vires non confumit, quamdiu alimentis corpus reficere queunt. At vero anorexia urgente non eodem modo vitæ filum abrumpitur, aliquæ marafmo confectæ exfpirant; utplurimum refpirandi difficultas, gangræna pedum & præcordiorum anxietates, anorexia mortis prodromi effe folent.

X.

Hæc quidem in vivis obfervantur & deprehenduntur autopfia confirmante & ex ægrotantium renunciatione. Pauca fuperfunt adnectenda, quæ in defunctis cultri ope detecta funt, nec non fi operatio paracenthefeos inftituatur. Hac peracta, fi humor in ovario effufus unicam occupaverit cavitatem, omnis humor effluere folet, nifi vifcofitate peccet; fi vero multas in cellulas difcretus fit liquor, parum effluit; per cannulam immiffam ftylus longior intrufus ante humoris effluxum per omnem abdominis dimenfionem trudi nequit, nec deprehenduntur vifcerum prominentiæ. In demortuis autem deteguntur primum, fi cavum ovarii refpicias, non eodem modo in diverfis cavitates fe habere; crebro enim unica tantum occurrit cavitas, in qua humor latitat, quale exemplum Cel. *Littrius* refert, *Wepferus* *Th.* *Zwingerus* aliique. Sæpius etiam in plura loculamenta diverfæ amplitudinis dividitur: fi vero humorem refpicias aliquando punicei coloris reperitur, fluidus & vifcidiufculus qui igni expofitus in gelatinam mutatur, aliquando aquofus; nonnunquam mucum gelatinofum vel cafeofum, terebinthinæ inftar fluidum nunc albicantem nunc diverficolorem refert, nonnunquam turbidus occurrit fœtore virulento, præditus, quale exemplum Wepferus refert. In cellulas fi divifum fit ovarium, utplurimum loculamentorum contenta tam ratione confiftentiæ quam coloris difcrepant, ut

diverfa

diverſa adeo conſpiciantur, quot aperiuntur loculamenta. Quod quantitatem demum attinet humoris effuſi, varia à variis obſervata fuit, aliquando 30. 40. imo etiam 100. & ultra deprehenſæ fuere libræ. Quomodo viſcera reliqua poſt mortem ſint conſtituta ex hiſtoria ſectionis ſupra recenſita, colligere B. L. poterit. Et heic ſilentio præterire non poſſumus, cum exempla non deſint ſtupendam molem abdominis tumores quandoque adeptos eſſe, & per plurium annorum decurſum hæſiſſe; anum illam fraudulentam, quæ ventre præter modum tumido ficto pluſquam triginta annis per plateas vicinæ urbis oberravit, quamque plures non ſine admiratione pariter & commiſeratione intuiti ſunt; ea cujusvis conditionis hominibus artibus ſuis malis impoſuit, medicorum vero conſilium nunquam imploraverat, ut tutius dolos ſuos & fraudem occultare poſſet. Cum multi fide digni certo affeverarint, 30. & plures annos ante mortem clandeſtinæ impiægnationis cauſa ſuſpectam fuiſſe, rugæ quoque in abdomine poſt mortem occurrentes conjecturam admodum veroſimilem fecerint, dubio procul ad evitandam pœnam maligno hoc ſtratagemate uſa eſt; & in obſcuro latibulo hærens nemini permiſit vel ventris fictitii attingere molem vel lecto affixam inviſere, fraudis proin ſuſpicionem paucis moverit. Obiit tandem Februario menſe Ann. 1728. & ſuſpenſi expectatione animi, quid monſtri aluerit, retecta fraude liberati ſunt, cum fictitius venter ad lectum poſitus omnium in ſe moviſſet oculos, farrago quippe erat detritorum linteaminum novendecim & ultra libras pendens. Rumor hic non ſolum per vicinas urbes ſed & longiſſime remotas ſparſus, maligni vero obtrectatores famam medicorum non ſolum laceſſere conati, verum etiam putidiſſima mendacia ſimul aſpergere auſi ſunt, imo multa circumferri in vicinia & in diſſita loca diſtrahi typis expreſſa curavere, quæ mendaciis, calumniis & iniquiſſimis conviciis in medicos ejus loci clariſſimos ſcatebant. Ex obtrectationibus iſtis præcipuas ſaltem commemorare volumus; omnem profecto verecundiam ſepoſuiſſe detrectatores certum eſt, dum afferebant, medicos conjunctis conſiliis de malo ejuſque cauſa invicem deliberaſſe, hanc prorſus monſtroſam judicaſſe, tum & eoſdem commiſeratione permotos menſtruam ei penſionem aſſignaſſe & ſolviſſe. Omnis tum culpa fraudis non detectæ in medicos conjiciebatur, ſed cum viris artem medicam exercentibus nec conveniat ſemper fœmineum ſexum pudore alias munitum viſitandi, & verſipellis illa mulier novas technas agitans non tantum pudorem prætexerit naturalem, ſed & votum ſanctiſſime nuncupatum manus maſculas ſe non admiſſuras corpori, ſingularis & ſupererogatoriæ caſtitatis velo malitiam obtegens callide medicorum examini ſeſe ſubduxit, itaque cum medicorum monumenta multas promant hiſtorias de abdominis tumoribus ſtupendis, ex hoc capite in dubium vocari non potuit, nec dolus detegi, cum impoſtrix illa nec verbis nec muneribus adigi potuerit, ut ventris ſuppoſititii adtactum admitteret,

haud ignara artis caput esse malos tegere dolos, gravissimasque ex revelatione fraudis expectandas esse pœnas; haud absimilis ulceri illi maligno, de quo vere affirmatur, noli me tangere. Neque enim medici officium erat, sollicitum se præstare, ut vi cogeretur, medentes enim nonnisi vocati consiliis succurrunt; si recte rem reputare velimus, inclyti Magistratus officium fuerat pro summa, quæ concessa est, auctoritate & facultate medicis vel potius obstetricibus examen versipellis hujus & fraudulentæ mulieris imperare; imo vel infimæ sortis muliercula, quæ alba gerit præcordia, technas illas detegere potuisset, si ventrem vel ictu inspiciendi copia fuisset concessa. Neque examen hoc eo tempore fuisset à Magistratu negligendum, quo impraegnationis ab illicita & clandestina venere suspecta in carcerem fuisset conjicienda, imo ut honesti probe recordantur viri, dum ergastulo inclusa fuit; medicorum enim non est officium, fraudem illicito modo impraegnatarum perquirere, sed judicis competentis. Ex his constat, quam putida mendacia dispersa ab obtrectatoribus medicorum fuerint; finem huic recensioni facimus versiculis aliquot.

Quod, quæ mille alios turpi deceperat astu,
Hæc pariter Medicum falleret ipsa Chorum.
Id minime mirum; nec enim plus Juris habebat,
Huicque nefas, nudum visere corpus, erat.
Subdola perpetuam tegeret quo fœmina fraudem,
Lex data, quotquot erant, omnibus una fuit.
Propterea falsis Medicos hoc nomine sannis
Qui lacerat, sannis dignior omnis erit.

X I.

His præmissis ordo postulat: ut morbi hujus ortum & generationis modum investigemus; & rei cardo in eo versari videtur, ut fontem indigitemus, unde humor ille serosus in ovarium effusus & collectus scaturiat, quæ causæ ejus effusionem post se trahant, & cur diu extravasatus raro admodum virulentiam contrahat & putrescat. Non defuere medici, qui, cum attente perpenderent, sanguinis ad ovarii advecti partem in vasa lymphatica derivari, non improbabile censuerunt, serum e vasculis lymphaticis per ovarium currentibus & difruptis extravasari & coacervari, eo tunc ovarium repletum in molem hydropicam assurgere. At vero tantorum Virorum pace genesis morbi hujus nimis est generalis & ea posita nondum ponitur ovarii hydrops, mirum esset, cur in asciten degeneraret, vel crebro admodum post fœcundum conceptum & ovuli ab ovario divulsionem infestaret, quia absque vasculorum ruptura fieri ea nequeat. Cum ovarium liberum quoad maximam partem in abdomine fluctuet, canales omnes in adulta ætate

folidiores & firmiores fiant, vafa uteri atque ovarii teneriora fint, ut fibræ vaforum expanfioni fanguinis majori impetu & copia affluentis parum refiftere queant, humor vero effufus non de fanguinis natura participet, quippe qui effufus extra vafa vel promte coagulum induit vel in pus mutatur, quando humor quidem craffior in lymphaticas ovarii arterias derivatur, ifque proin per ultimos earum ramulos propelli & urgeri nequit, obftructio nafcitur, qua facta jactum eft morbi hujus gravis fundamentum. Lympha enim circuitus lege ex arteriarum rubrarum ofculis continuo affluit, arteriæ lymphaticæ teneriores diftenduntur, fimulque totius ovarii, quippe nullis fulcum eft mufculis aut membranis folidis, moles membranis ejus obfequentibus intumefcit, membranæ ovarii flexiles & evolutæ affluente uberiore fucco nutritio ex vafis teneris & facile preffioni fanguinis obfequentibus paulatim craffiores & denfiores evadunt, lymphaque effufa vafa laxat, ut preffioni facile cedant, eaque ob hanc rationem tam quoad diametrum quam longitudinem augefcunt; lamellæ vero membraneæ paulatim ab invicem difjunguntur, quæ prius ovulis continendis infervientes propius invicem unitæ hærebant. Accidit hinc, ut affluxu lymphæ continuo tandem rupta arteria lymphatica fuerit, & ferum in cavum cellulæ ovarii effufum, quod neque à vafis reforbentibus exceptum, neque per ovarii tunicas tranfudans, fed in cavitate cellulæ colligitur, majorique fenfim copia coacervatur, cum per dilatata & flexilia vafa uberior & fanguinis & feri copia affluat, membranæ quoque ovarii molles dilatationem ferique proin effufionem facile admittant. Ad menfuram vero humoris effufi ftrata membranarum fejunguntur, vafa fecundum longitudinem explicantur, & paulatim diameter eorum adaugetur, quo proin membranæ magis diftenduntur, major fit humorum affluxus, & uberior feri in loculamentum diftentum effufio. Portio autem ferofi hujus liquidi effufi & extra vafa emiffi reforbentibus venis excepta circuitui priftino reftituitur, novaque lymphæ pars extillat, continuoque humoris affluxu & refluxu corruptio & putredo impeditur; non defunt quidem exempla fœtidiffimum humorem in ovario fuiffe obfervatum, qualem hiftoriam ex obfervatione *Cel. Scheidii*, *Prof. Med. Arg.* refert *Experientiff. Boeclerus*, *in Literis de ficto monftrofo ventre*, cujus quidem caufam præcipuam exiftimamus fanguivehorum vaforum rupturam, hincque natam fanguinis cum fero mixtionem, & pendentem hinc utriufque corruptionem. Cum vero neminem in medicina leviter verfatum lateat lympham e vafculis effufam & à frigore gelatinæ inftar coagulari, & leni igni expofitam in gelatinam mutari, hanc lymphæ in ovario effufionem nonnifi ex lymphaticis canaliculis derivare licet.

X I I.

Præterea non abfurde cenfere licet, obftructione in pluribus loculamentis nata ovarii cellulas quasvis tum diftendi, neque unicam tum apparere cavitatem, humoremque variæ confiftentiæ & coloris tum deprehendi, reforpta vero aquofa parte, craffioribus relictis tenax reddi cellularum contentum. Tanto autem eft probabilius, quod hac ratione hydrops generetur ovarii, quando certius eft, quod in aliis partibus ferum fæpe coacervetur & in cellulofam membranam diffundatur, fola vaforum laxitate & fanguinis indole ferofa, in hac vero noftra hydropis fpecie ea accufare nequeamus. Prout vero aquofæ partes uberius reforbentur, eo etiam fpiffior reinquitur & tenacior humor. Quemadmodum vero pro indole fanguinis & corporis calore mutatur color feri, ita ut plurimum punicei coloris decocto granorum Coffe faturato fimilis humor reperitur, unicam cavitatem fi efformarit. Seri autem à fanguine facilem feparationem evincit tam fani quam morbidi ftatus confideratio, Urina vid. faliva, Lacrymæ, Sudor, Catharri, Arthritis & fixa & vaga, diarrhoeæ ferofæ, diabetes. Caufam itaque effufionis lymphæ in ovario contingentis quærimus præcipue in obftructione arteriarum lymphaticarum, quando paulatim ceffante menfium fluxu vafa vaginæ & uteri magis cum ætate confirmantur, malis anaftomofibus arteriæ venæque ovarii cum uterinis conjunguntur, plethora perfiftente orificia rubrarum arteriarum lateralia impetu & copia fanguinis dilatantur, majorifque diametri moleculas admittunt, quam ut per extremitates lymphaticarum arteriarum protrudi & urgeri queant. Cito autem malum graves inducit noxas, quando feri acrimonia peccat, neque portio per reforbentes venas reducitur, putrefcit enim & corrumpitur, vafa erodit atque membranas, putridi vero parte poftmodum refluente cacochymia purulenta & confumtio corporis celerrima invadit. Quamvis autem exiftimemus obftructionem arteriarum ferofarum fundum calamitatis præbere, non tamen omnino excludimus vitia feroforum canalium circa extremitates nimia peccantium anguftia. Anguftia enim ea vel naturalem agnofcit pro caufa conformationem, vel etiam à tumoribus fcirrhofis feu morbofis concretionibus producitur. Inter hæc præcipue commemoranda funt incaute adhibita remedia adftringentia, quia omnibus in praxi verfatis innotuit, fi ad fiftendum fluxum album improvide propinata fuerint, quam facile obftructio, inflammatio, fcirrhi, ulcera vel partium pudendarum vel proxime adjacentium fuccedant, & febres agyrtarum more adftringentibus fuppreffas fequi hydropem multiplici experientia confirmatum eft. Verum e diverticulo in viam redimus difpicientes, cur vafa fanguiveha relaxata in arterias lymphaticas dimittant craffiores moleculas; ut rem brevibus expediamus, vitium & hæret

hæret in ſanguine & in vaſis. Quod vitium ſanguinis attinet, præcipuas partes ſibi vendicat lentor ejus ſeu viſcoſitas, nata ex plethora & imminuto paulatim menſium fluxu; plethoram enim lentorem habere comitem ſatis demonſtravere moderni medici, inter quos præcipue commemorandus *Freind in Emmenolog.* In noſtra ægrota & alimenta viſcida, debilitas ex vigiliis nimiis, triſtitia, excandeſcentia frequens ei vaſorum conditioni & ſanguinis aliquali lentori anſam ſuppeditavit. Vigiliæ enim vires exhauriunt, ut hinc lymphæ motus retardetur, vaſaque debilitentur, & facile proin grandiores ſanguinis partes in lateralia emiſſaria deriventur. Quanta vero ex animi pathematibus & quam gravia ſymptomata oriantur, quotidiana docet experientia. In remotioribus vero hujus morbi cauſis recenſendis non diu morabimur, quæ de temperie ad obſtructiones prona, de alimentis, potu inſalubri, aere nebuloſo, quiete &c. enarranda ſunt, in pathologia medicorum traduntur.

XIII.

Ordinis ratio jam me deducit, ut morbi & curationis rationem monſtroſi abdominis, quo virgo ſuperius recenſita laboravit, fortuitoque caſu liberata fuit, exponam, in quo negotio expediendo fateor, ſatis perſpicere me non poſſe partem ipſam affectam, ovarii hydropem ex hiſtoria cum hydrope iſto admodum analoga conjecturaſſem, ſed percellit mentem illa membranarum diſſipato morbo evacuatio per urinæ vias, quæ quomodo ab ovario ad renes vel veſicam delatæ fuerint, non aſſequor; quamvis enim haud paucæ à natura ſubinde deprehendantur viæ, quæ medicis non ſatis perſpectæ, quemadmodum evacuatio puris & congrumati ſanguinis per urinarias vias nec non per alvum multiplici practicorum obſervatione confirmata eſt, quamvis vel in cerebro vel in pectoris cavo antea humores illi p. n. effuſi fuerint, ſic retulit ſupra memoratus *Vir. Clar. J. R. Mieg* in prælectionibus privatis, ſe ante aliquot annos curam habuiſſe cum *Exper. Stæhelin Phyſ. Prof.* fœminæ alicujus 60. circiter annorum, quæ poſt gravem in Caput lapſum ſenſuum abolitionem motuumque animalium impotentiam gravi febre ſtipatam paſſa decimo, undecimo & duodecimo poſt ictum exceptum die per urinas purulentam copioſe excrevit materiam, per nares vero tam pus quam congrumatum ſanguinem repetitis vicibus, præcedente ſpontanea ſternutatione emunxit, eo cum ſucceſſu, ut ſenſus in integrum reſtituerentur motuſque. Sed viarum renalium anguſtia nos impedit, quo minus credamus membranas iſtas venis exceptas & circuitus lege ad renes propulſas fuiſſe; neque veſicæ rupturam heic accuſare licet, eam quippe lethalem eſſe in fundo, medicorum ſententia docet, neque fieri potuiſſet abſque gravi dolore ſtatim concomitante. Itaque in re paululum obſcura anceps hæreo, neque enim ſimilis ab alio jam obſervati morbi de-

ſcriptio

fcriptio reconditam mali indolem patefacit, ignoti igitur morbi rationem & latebras excutere tentabimus. Verofimile nobis videtur frigidam calente corpore hauftam in vicinis ventriculi partibus conftrictionem p. n. concitaffe, ferum atque fanguinem fuiffe condenfatum & in ureteris finiftri membrana vafculis rubris & ferofis intertexta obftructionem natam; ex qua ille frigoris latentis fenfus natus. Quando autem verofimile eft vel glandulofos quosdam acinos, vel vaforum confirmationem ad glandulæ habitum non accedente in ureteribus hærere, ut minifterio hujus fabricæ fegregatio fiat humoris ad lubricandum canalem & ab acrimonia obfcœni liquoris defendendum, facta femel in hac parte obftructione affluxu lymphæ continuo diftentas fuiffe & feparatas ureteris fibras & membranulas, hincque contigiffe, ut alii quidem lymphatici canales rupti fuerint, alii vero integri membranas inter ureteris contentum ferum expreflerint. Et hac ratione facile quidem comprehendere licet, lympham in vafis alias circulantem in circuitu cohibitam inter membranas ureteris obhæfiffe & ftagnaffe, cavum paulatim fibrarum paulatina feparatione fuiffe efformatum; eo majori autem huc confluxit lympha quantitate, quo major in parte erat obftructio tam à coagulo ob frigidæ hauftum nato, quam divulfione membranarum femel facta. Liquor autem hic extravafatus membranas ureteris inter disjecit fibrarum feu lamellarum potius connexionem mole fua: jugi tandem feri affluxu id incrementum cepit affecta pars, ut monftrofam omnino in molem venter protuberaverit. Cafum proin cum experta fuerit virgo cum fragoris ceu rupti tympani fenfu, conjecturamus ruptam fuiffe membranam in ureteris cavum, accedente dein mufculorum abdominis & membranarum affectæ partis conftrictione, ferum extravafatum in ureteris cavum derivatum & per viam qua natura exitum patefecit, e corpore eliminatum. Tenui vero victu & quiete internarum partium corruptionem in collapfu partium diftentarum alias frequentem præpediri potuiffe credimus. Illa aquarum novendii fpatio evacuatio, cum limpidæ formam habuerint, fatis manifefte docet, aquas fuiffe ventris tumidi. Lapfu autem cum non omnino ruptæ membranæ fuerint, in ureterum cavum, fed perexigua lamella integra relicta, non ftatim prodire & evacuari cœperunt, fed præviis doloribus tenfivis membrana tenuior preffione circumjacentium membranarum & mufculorum minus quippe ob tenuitatem refiftens omnino difrupta. Membranæ, quæ aliquot à lapfu hebdomadis partitis prodiere vicibus, interiorem cavernæ aquam continentis fuperficiem efformabant, & concidente ventre, cavitate collapfa feparatæ partium conftructione in ureterem propulfæ funt & poftea excretæ. Hæc breviter de abftrufo hoc morbo & penitus abdito in chartam conjeci juvenis, mihi non tribuo annofa & acri in indaganda morborum indole deftituto, ut exiftimem me omnem fufceptæ rei rationem expediviffe, fateor potius me ne mihi quidem ipfi nedum aliis penitus fatisfeciffe. Nihilominus alacriori animo fufcipiendum judicavi laborem, ut meliora olim edoctus certius quid in medicorum phœnomenorum

norum caufis perveftigandis ftatuere me velle demonftrem, clarifque in medicina viris qui magis naturam quam opinionem ducem fequuntur, anfam præbeam meletematibus fuis abfconditam mali hujus indolem clarius perfpiciendi. Tam multiplex enim, varia & intricata fæpe eft ægritudinum indoles, ut medicorum diverfis feculis florentium diligentia nondum in apricum eam protulerit, accidit proin, ut nec artis præceptis nec acri medentis judicio omnes removeri poffint quandoque difficultates, fi novus occurrat & obfcurus morbus.

XIV.

Symptomatum rationem brevibus jam reddemus, venæ abdominis cutim perreptantes varicofæ fiunt, ab epigaftricis quippe ortæ cum fint, quæ iliacis poftea implantantur, hæ vero à tumente ovario compreffæ fanguinis reditum facilem præpedivere, accidit proin, ut copia fanguinis in venis iftis accumulata tunicarum refiftentiam fuperarit, paulatim diftentæ proin fuerint, & ad valvulas nodis quoque varicofis prominuerint. Morbo vel inveterato vel multum adaucto pedum fuccedit œdema, compreffione enim lymphaticarum venarum ex pedibus progredientium & ad latus iliacarum venarum ad conglobatas glandulas canalemque thoracicum protenfarum liber refluxus impeditur, tument hinc primum lymphatica, poftmodum vero fero per laxam vaforum fubftantiam tranfudante ipfa cellulofa membrana repletur, diftenditur & in mirum quandoque tumorem attollitur. Refpirandi difficultas & præcordiorum anxietates, quæ incommoda molefta afcitici ab initio morbi patiuntur, in ovarii hydrope vero tarde invadunt, pendent a diaphragmatis principis in refpirandi negotio mufculi impedito motu; feptum enim hoc tranfverfum eo momento, quo coftæ elevantur & extrorfum urgentur, fornice fuo in planum magis refilire debet & convexitatem cum planitie immutare, ut magna vi deorfùm & extrorfum vifcera abdominis urgeantur, cavumque pectoris longius fiat. Moles autem illa ovarii feptum hoc furfum in cavitatem fcilicet pectoris trudit, & impedit, quominus infpirationis tempore ex gibbo in planum refiliat, unde infpiratio aeris iis maxime laboriofa: Cum vehementius moles ovarii & thoracis & abdominis vifcera premat, liberque humorum per vafa circuitus fufflaminatur, caufa anxietatum non abfurde ei adfcribitur compreffioni. Abdomen tenfum quidem neque tamen percuffum tympani inftar refonat, quia inteftina aere rarefacto non diftenta ad rupturam ufque, ut percuffa tremorem concipiant fonorum, ficut in hydrope ficco fieri confuevit; urina nec copia nec colore in initio & progreffu fere mutatur, quamvis enim feri portio in ovarium confluat & circuitu priftino deftituta coacervetur, tamen parca adeo quantitate quotidie fecedit, ut defectus hic quoad urinæ fecretæ copiam animadverti non queat, nec peccat in re-

nibus conformatio vaforum, neque feri lentor impedimentum fecretioni affert. Dolor tenfivus & gravativus fine dubio non alias agnofcit caufas quam diftenfionem ingentem mufculorum abdominis, & preffionem vifcerum in eodem contentorum. Decubitum in latus fanum cum dolore conjunctum à mole ingenti atque pondere nervos, membranas vafaque nimis diftrahente oriri in aprico eft, præprimis fi ægra molli decumbat in lecto, & moles abdominis magis ad oppofitum latus propendeat. Invalefcit autem dolor, dum diutius hunc fitum ægra occupat, quod etiam fit, cum tuffis molefta affligit, & vifcera infimi ventris valide concutiuntur. Atrophia tandem fuccedit, quando ob compreffionem ventriculi & tenuium inteftinorum alimentorum & affumtio & refolutio in fuccum fanguini reficiendo idoneum, hujufque etiam per lactea Mefenterii vafa liber fluxus paulatim minuuntur, abolentur, deftruuntur.

XV.

Quando homo ægritudine afficitur, quæ vehementior eft quam medicinæ inftrumenta, ne fperare quidem oportet, ut à medicina fuperetur; monet Hippocrates L. de arte. Convenit profecto hoc dictum multorum medicorum fententia in morbum à nobis traditum, principia enim ejus infenfibilia, & poftquam invaluit, vix fperare licet inftrumentis medicinæ morbi magnitudinem vinci & profligari poffe, quum inveteratam folvere obftructionem, colluviem ferofam in ovario collectam evacuare, novæque generationem præcavere difficillimum fit; gravis itaque, diuturnus & paulatim tantum ad mortem ægras ducens affectus curationem difficillime fufcipit; maxima autem difficultas in eo hærere videtur, quod effufus humor idoneis artis auxiliis evacuari vix poffit, imo difficillimum eft, novum materiæ ferofæ affluxum cohibere, quo morbus non folum fovetur, fed quotidie deterior redditur. Et quamvis exempla fide dignorum medicorum curati hujus hydropis defint, non tamen ægri funt deferendi, vel prognoftico tradendi & derelinquendi, potius medicus, qui morbum hunc tractat, requiefcere fugiat, fummaque ope eniti debet, donec rationem pellendi & fuperandi morbi clare perfpexerit, non tamen cingarorum, agyrtarum & carnificum more noxia medicamina infaufto fucceffu propinantium fata accelerabit, hi enim purgantibus drafticis feu, fi genuina voce uti licet, venenis ægras vehementiffime excruciant, doloribus & morte præmatura mulctant. Affectus hic per plures Annos ad 15. videlicet, 20. & ultra fubfiftit; & nonnifi abdominis gravitate & molis pondere moleftus eft, nifi alius fupervenerit morbus, aut cafu ovarium ruptum afciten producat, cujus exemplum *Wepferus* refert Fœminæ fcil. poft violentos vomitus afciticæ factæ, cujus vifcera poft obitum ejus fcrutatus ovarium deprehendit

hendit valde tumidum & difruptum, unde conjecerat aquas in cavum abdominis fuiffe effufas. Non omnem vero fpem curationis medicis ef- fe præcidendam neque animum defpondendum fuadent graves morbi à medentibus pro defperatis habiti, à quibus tamen ægri feliciter liberati fuerunt, morbi medelam raro vel plane non admittentes, antequam chemiæ lux medentibus affulferit, hiftoria Virginis fupra recenfitæ for- tuito cafu fanitatem recuperatæ, inventa demum plura neotericorum me- dicorum, quorum induftria falutari arti incrementum acceffit, vulnera ab- dominis graviffima feliciter, ficut monumenta chirurgorum æque ac medi- corum docent, quandoque fanata.

XVI.

Præmiffis iis, quæ ad cognitionem, hiftoriam, caufas & progno- fin affectus, quem pertractandum fufcepi, pertinent, ad medelam feu præcipuum artis falutaris fcopum progredior, in quo negotio pauca fal- tem annotabo, quæ ad finem affequendum pertinere videntur, ubi tan- tum mihi non tribuo, ut exiftimem me omnem fufcepti negotii men- furam impleviffe, neque etiam ullus medentum hactenus gloriari potu- it, fe in hydrope hoc ovarii multa pollicitum fidem adimpleviffe, ficut de comitiali morbo unanimis eft medicorum confenfus therapejam ardu- am maxime & difficilem, nulli enim modernorum adeo felici effe con- tigit, ut cum Menecrate, cujus mentionem facit Athenæus Libr. 7. Dipnofoph. multis ftipatus epilepticis Deorum habitu veftitis per plateas obambulare & prodire potuerit. In cura autem potiffimum eo cogita- tiones omnes dirigi debent, ut primum colluvies feri in ovario conge- fta quocunque modo eliminetur, fecundo omni ftudio & opera præ- caveatur, ne nova rurfus generetur, qui fcopus obtinetur, dum viti- um obftructionis tollitur, & falutaris artis præfidiis expanfio ovarii no- va avertitur, diftentæque partes ac feparatæ conjunguntur. Fateor au- tem arduum effe hoc præftare. Si hydrops enim hic ovarii omnes oc- cupaverit cellulas, humor contentus fit craffus, tenax, muci vifcidi vel terebinthinæ inftar fluidus aut lactis coagulo fimilis, nulla fpes fupereft, fed in hoc cardo rei vertitur, ut diagnoftica traderentur figna, quibus difcerni poffit, hydropicæ ne aquæ unico inclufæ fint cavo, an vero e contra in plures cellulas & loculamenta difperfæ hæreant? neque enim vifum mihi fuit ex hiftoriis ægrotantium à medicis defcriptis certi quid circa hanc rem colligi poffe; folum poft paracenthefin adminiftratam res in aprico ponitur, quando vel nullus ob vifciditatem vel paucus admodum humor extillat. Antequam ulterius progrediamur, quæftionem excutiemus, an ovarium hoc extirpari queat, ut radix mali & caufa fi- mul removeantur, gravia enim & permagna abdominis vulnera fanata fuiffe experientia docet, imo operationem Cæfaream paffas falvas eva-

 fiffe,

fiffe, atque hinc non admodum effe metuendam curationem excifione ovarii inftituendam facile quis fufpicari poffet. Verum quæftionis hujus facilis decifio videtur, à principio enim morbi tumor ovarii & ab ægris & à medicis vix animadvertitur, aut quando ægra ad conceptum habilis eft, ab impraegnatione difficulter diftinguitur, cum tumor abdominis gravidis communis fit, neque ulla fubinde fymptomata graviditatis alia fefe manifeftent, medicus itaque anceps hæreat, quid de hoc abdominis tumore ftatuendum fit; poftquam vero plures menfes præterfluxerunt, quibus graviditatis terminus definitur, moles quidem ovarii multis fymptomatibus moleftis non ftipatur, crudeli adeo operationi ægra fefe nunquam fubmitteret, neque medicus rationalis eam fuaderet, quia diu fupereffe ægra hac ægritudine affecta poteft, operatio vero ipfa maximis conjuncta cruciatibus ægram in vitæ conjiceret difcrimen. Quo tempore vero in maximam excrevit ovarium molem, peritoneo arcte adhæret, ut difficulter in vivo homine & circumfpecte feparandum ab eo effet, vulnus per omnem abdominis dimenfionem infligi deberet, quod abfque præfentaneo vitæ periculo fieri non poffet, tum ob dolores enormes, hæmorrhagiam largiffimam, aeris in abdomen ingreffum nimium, hincque pendentem vifcerum corruptionem. Quamvis autem *Celfus* moneat, *melius effe anceps ufurpare remedium quam nullum*, facile tamen quivis mecum fentiet melius etiam effe hominem finere mori quam occidere, neque enim munus hoc Dei artem fcil. medendi, præfidem falutis humanæ fcientiam mortem atrocem inferre debere judicamus.

X V I I.

Priufquam ad abdominis paracenthefin confugiamus, tentanda funt mitiora remedia, quæ fupra dictis indicationibus fatisfaciunt. Tres enim heic evacuandi rationes obviæ funt, quarum minifterio lymphæ in ovarium effufæ via paratur, ut exitum invenire poffit, etenim vel vafis reforbentibus excipi deberet, humorum circuitui reftitui & ad excretoria organa propulfa eliminari, obftructione refoluta, vel inanita & evacuata vafa lymphatica ingredi debet, ficque in priftinum orbem ducta per renum vel cutis aliasve vias e corporis vafis demum expelli, vel lympha rarefacta in halitus refolvi debet, ut per ovarii tunicas tranfpiret, & veficæ poris excepta poftmodum urinæ admifceatur, & qua via exitum natura patefecit, ejiciatur, aut per abdominis integumenta tranfpiret; vel evacuatio aquarum fieri debet paracenthefeos operatione per ovarii apertionem. Quamvis autem in afcite per ufum purgantium hydragogorum aliquoties repetitum lymphatica vafa evacuentur, ferumque fic locum inveniat, ut canaliculis excipiatur, non videtur tamen; uti triftes medicaftrorum conatus & noxia eorum moli-

mina

mina docent, hoc in caſu crebrum eorum uſum ſalutarem eſſe; quem in finem ſuademus potius mitiora reſolventia ſingulis octiduis repetenda ſicut Maſſ. Pil. hydrop. Bont. vel. pilulæ Terra fol. Schrœd. cum Mercurio dulci & ſtimuli loco reſina jalappæ, vel ſal polychreſtum, vel epſonienſe angl. aut egeranum; vel aquæ ſalſulæ purgantes, quales in rhætia ſcaturiunt, per octiduum ad libras 3. vel 4. mane potandæ ſunt, ſingulis poſtmodum octiduis earum doſin repetendo: intermedio tempore in uſum vocentur diuretica, quæ urinæ ſecretionem promovent uberiorem, non negligendo ſimul obſtructionem reſerantia, huc pertinent juſcula millepedibus alterata, ſaponacea non volatilia; ſi urinæ ſint aquoſæ, lixivia eximie conducunt ex cineribus juniperi, ſarmentorum vitis &c. parata; decocta rad. ononid. pimpin. apii, helen. Fl. geniſt. ſem. apii, dauci; petroſel. geniſt. HB. Abſinthii rom. cum aqua parata ad urinas pellendas inſignis quoque ſunt uſus, ſimulque vaſa obſtructa reſerant. Huc faciunt etiam gummi ammoniacum, galban. Extracta amararum plantarum, ſuccinum aliaque. His vero aliiſque pro circumſtantiarum ratione uti licet, ſi ſitis nulla urgeat, febrisque nulla comes conjuncta ſit, quo in caſu recte cenſemus ab amaris & acrioribus, niſi febris foret intermittens, abſtinendum eſſe. Neque autem quisquam exiſtimet rem hic cum impetu perfici poſſe, moderatus potius & continuatus uſus requiritur, interponi debent & præmitti laxantia, ut tutus ſit diureticorum uſus; nunquam enim tuto in uſum vocari poſſunt remedia per urinæ vias pellentia ad hydropicorum fere quorumvis aquas evacuandas, niſi craſſiores & tenaciores humorum partes per alvum ductæ fuerint, humoresque ſic craſſioribus recrementis purgati & quaſi à fœcibus liberati, ne calorem corporis intendant, & in renibus obſtructiones generentur. Suademus autem Balnei alicujus mineralis reſolventis uſum, quale eſt illud Hapſpurgicum ſeu Schinzenacenſe in Helvetia, vel domeſticum etiam cum incoctis plantis v. gr. Abſynthio, Marrubio, Abrotano, Matric. Puleg. Floribus Sambuci, Chamom. & Juniperi Baccis, Semine Dauci. Balnei autem uſus quotidie per menſem unum vel alterum continuari deberet, excepto purgationis die, per bihorium vero quavis vice immoretur, ac e balneo lectum ægra petat, & faſcia demum lata fumo ſuccini imbuta abdomen blande conſtringat. Si expoſitis hiſce remediis ſeri peccantis & extravaſati evacuatio obtineri potuit, eo præcipue cura converti debet, ut obſtructio, quantum fieri poteſt, omnino reſeretur, quem in finem juxta medendi rationem ſupra præſcriptam extracta commendamus abſynth. C. B. cent. min. helenii, radicem curcumæ, arcanum dupl. vel tart. vitriolat. purgantia cum mercurio dulci mixta, qui ad lentorem ſeri corrigendum & ortas hinc obſtructiones aliis medicamentis palmam vel dubiam reddit vel præripit. Formulas non adjeci judicans non eſſe neceſſarium multas compilare medicaminum formulas.

XVIII.

Sudorifera si quis in usum vocare velit, eorum selectum pro indole ægrotantium instituet, simul sudore provocato in laconico; non enim omni caret verisimilitudine ex voto rem succedere posse, testantur enim *scriptores historiæ morb. Wratisl.* Tumorem ingentem, qui post partum in abdomine remanserat, hydropi uteri vel peritonei admodum similem copiosissimis sudoribus in laconico feliciter discussum fuisse. Quemadmodum autem in aliis morbis haud raro contingit, ut probatissimis pharmacis malum non cedat, ita etiam in ovarii hydrope factum semper fuisse observationes docent medicorum, si proin superius enarrata medendi methodo felix & optatus successus obtineri non potuit, tentanda est paracenthesis, cujus quidem dubium eventum Medicus seu Chirurgus prædicat, ne labem existimationi inferat, incertum enim est, neque hactenus ex symptomatibus ægrarum satis dilucidari potuit, num in unica cavitate serum ovarii fuerit effusum, vel in plura vel omnia ejus loculamenta distributum. Perforatum acu si fuerit ovarium eo in latere, quo tumor ejus sese primum manifestavit, repetitis vicibus educendæ ovarii aquæ, non simul & semel, ne ægra animi patiatur deliquium, & ligatura dein cum fascia lata injici debet, tam ad restituendum musculorum abdominis tonum à distensione deperditum quam ad ovarii constrictionem adjuvandam. Cannula acus relinqui in vulnere debet, & postquam aquæ omnes evacuatæ decocta vulneraria & detergentia & putredini resistentia injiciantur, & quotidie fasciæ arctius applicentur; interea ægra tenuissimo utatur victu, summam observet quietem, à frigore æque ac calore intenso muniatur, potus loco infusum plantarum vulnerariarum melle edulcoratum tepide vel calidiuscule usurpetur, vitando vinum & cerevisiam, animi pathematibus vehementioribus excitandis ansa omnis surripiatur. Post quindecim dierum spatium cannula ex vulnere extrahatur, & fascia diu adhuc abdomen constringatur, ut dilatatus ovarii saccus invicem coalescat. Quando autem accidit, ut nullum plane serum post Operationem vel paucum affluat, extrahenda statim cannula & relinquenda prognostico ægra, donec alicui fortuna adspiraverit, ut panaceam quandam universalem, aurum scil. quoddam potabile seu potius putabile invenerit, cujus ministerio omnes corporis affectus morbosos etiam incurabiles cito, tuto & jucunde profligare & radicitus extirpare possit, quemadmodum peculiarium Encheiresium Jactatores inanis gloriæ aucupes sesquipedalibus verbis & ampullis gloriantur, qui mendaciis suis nonnisi stulto imponunt popello.

Sed

Sed heic finem impono, B. lectorem rogans, velit primos hos impetus Academicos æqui bonique consulere.

FIGURA I.

Exhibet monstrosum ovarium, quemadmodum cum utero exsectum asservavit supra citatus *CLARISS. ANAT. PROF. in Acad. Basiliensi*. Uterus ipse cum ovario lævo & tuba Fallopiana sinistra naturali exhibentur magnitudine, ovarium vero dextrum hydropicum cum tuba Fallopii sextuplo minus repræsentatur, quam naturalis ejus est magnitudo;

A. Saccus est ovarii hydropici dextri.
B. Tuba Fallopii dextra admodum longa & lata.
C. Uteri dissecti secundum longitudinem Labia ad latera reflexa.
a. Orificium Tubæ sinistræ in Uterum.
D. Cervicis uteri dissecti labia, ad latus reflexa, ut prominentiæ & inæqualitates ejus appareant.
E. Tuba Fallopii sinistra, cujus vasa arteriosa Mercurio distenta.
F. Ovarium lævum, utero propius quam in statu naturali.
G. Expansio foliacea tubæ sinistræ.
H. Arteriæ ramus, cui immissus fuit tubulus ad Hydrargyri injectionem.
I. Ligamentum rotundum lævum.
K. Idem sed dextri lateris.
L. Vaginæ pars resecta à reliqua Pudendorum portione.
M. Pars ovarii distenti crassior, in loculamenta distincta & vesiculis pluribus turgida.
N. Ligamenti lati portio in dextro latere.
O. Ligamentum latum sinistrum.

FIGURA II.

Demonstrat crassius illud corpus in ovarii membrana deprehensum ad finem Tubæ multis cellulis distinctum, in quibus vesiculæ variæ magnitudinis pellucidæ.

FIGURA III.

Ostendit uterum Virginis præterita hyeme in Theatro anatomico demonstratum, in cujus cervice vesiculæ sæpius occurrentes à *Nabotho* pro

pro ovulis habitæ deprehenſæ delineantur, inæqualitates etiam ejus admodum regulares viſæ conſpici poſſunt. A. Exhibet tubarum orificia.

ADNEXA DE OBSTETRICANDI ARTE.

I.

Uterum gravidarum cum incremento fœtus, ſecundinæ uteri fundo adhærentis, & humorum quibus innatat, ad terminum uſque ordinarium ipſis à natura ſic conſtitutum, finem videlicet noni vel initium decimi ab impraegnatione menſis, abſque diminutione ſubſtantiæ vel priſtinæ craſſitiei mirifice extendi & dilatari pro certo affirmari poteſt, etenim craſſities etiam aliquale incrementum capit.

II.

Signa impraegnationis, certa & infallibilia ſemper obtineri nequeunt. Quum igitur medici æque ac chirurgi, ubi graviditatis ſuſpicio ſubeſt, ſæpius juſſu Magiſtratus morti addictas examini ſubjicere neceſſe habeant, probe ſibi cavere debent, ne ſignis æquivocis nimium fidei tribuendo à via aberrent, quoniam alias fœtum innocentem & in ergaſtulo ſuo adhuc latitantem una cum matre ſua mortem cum vita commutare oporteret, inſuperque in morbis variis impraegnationis notitia ſit neceſſaria. Ad omnem errorem hac in re præcavendum, Chirurgus alterutrius manus indicem & medium digitum oleo vel butyro prius inunctos vaginæ immittat, orificiumque uteri rite exploret, tum denique ſi prædictum orificium complanatum, attenuatum, molleſcens, molemque in utero ſeſe moventem digitis perceperit, audacter aſſerere poterit impraegnationem factam fuiſſe, præterea frigidam manum abdomini applicet, & manifeſto fœtus ſeſe moventis motum percipiet, ſi per quinque menſes pluresve jam in utero hoſpitetur, niſi mortuus fuerit. Hæcque certiſſima & infallibilia impraegnationis ſigna eo magis ſeſe manifeſtant, quo parturiendi tempus magis appropinquat.

III.

Si membranæ tenuiſſimam ſecundinæ partem conſtituentes, fætumque una involventes, opportuno tempore, orificio nimirum uteri ſufficienter ad partum enitendum dilatato, non rumpantur, partuſque inde retardetur, requiritur, ut obſtetricans ſine mora easdem unguibus diſrumpat, vel ſi hoc non ſuccedit, paululum Salis communis pollice & indice prehendat ſicque membranas modo dictas fricando divellat. Quo peracto

peracto humores effluentes orificium uteri magis adhuc aperientes, viamque ſimul humidam atque lubricam efficientes, infanti viam faciliorem reddent.

I V.

Nonnunquam etiam contingit ut ſecundinæ ab utero divulſæ orificium ejus obſtruant, infantique viam penitus intercludant: quo in caſu ſemper profluvium ſanguinis præſens eſt & ſæpius adeo ingraveſcit,, ut niſi cito manus operi admoveatur, Mater æque ac infans in ſummo vitæ periculo verſentur, quapropter exercitatiſſima manus requiritur ad infantis excluſionem citiſſime promovendam, & id quidem ſequenti ratione. Chirurgus illico manum prius inunctam uteri orificio immittat, placentam ad latus paululum removeat, & dein membranas, ſi ſeſe offerant, digitis dilaceret, vel ſi eandem loco dimovere nequit, ſupereſt ut placentam ipſam digitis diffringat, quo humorum effluxus promoveatur, & e contra ſanguinis profluvium minuatur. Hiſce peractis infantem, ſi prave locatus fuerit, pedibus protrahere, poſteaque reliquias ſecundinæ rite educere conetur: ſibi vero caveat, ne facile placentam inſtrumento quodam acuto perfodiat.

V.

Poſtquam infans ex utero materno vivus ac vegetus exceptus, ejusque funiculus umbilicalis filo complicato ad duorum circiter ab umbilico digitorum diſtantiam ligatus fuit & ultra ligaturam reſectus, obſtetricans ſtatim & illico dum funiculum altera manu digitis aliquoties obvolutum prehendit, alteram ſecundum ejus ductum utero ſufficienter pro tempore dilatato immittat, idque non ſolum eum in finem, ut ſecundinis extrahendis operam omnem impendat, ſed & ſimul exploret utrum unus vel plures adhuc infantes, mola quædam, fruſtula ſecundinarum vel membranarum, grumi ſanguinis aut alia heterogenea in eo latitent, quæ tunc temporis abſque multo negotio, dum ſcil. uterus ab infante prægreſſo ſufficienter adhuc apertus exiſtit, auferri inde poterunt: Itaque hinc patet poſt fœtum excluſum paulo ante dicta probe ſemper animadvertenda eſſe, quoniam os uteri poſt infantem editum arcte adeo occluditur, ut nonniſi multo labore, puerperæque maximo incommodo ac dolore dilatari queat, ſæpius etiam labor omnis fruſtraneus fit, relicta vero in utero placenta vel alia heterogenea putredine corrupta graviſſimos excitent morbos.

F I N I S.

Vomitu non minus, quam dejectione & mictu, pilos excretos, eosdemque in corde vasisque, ac aliis partibus corporis internis, & inprimis in tumoribus cysticis, meliceridis, atheromatis, vel steatomatis nomine designatis, genitos fuisse atque repertos, diligentes rerum medicarum observatores satis superque testantur. Cum vero ovaria muliebria sint ejuscemodi tumoribus admodum obnoxia, in iis naturæ aberrantis lusum in producendis pilis identidem animadvertere solemus. *Schenckius* (*a*) in mulieris, subita morte exstinctæ, testiculo tumido copiosos pilos cum materia, sevo simili, observavit. *Tyson* (*b*) in canis fœmellæ ovario, nec non in juvenculæ teste dextro præter substantiam pinguem numerosos pilos intertextos indicavit. *Horstius* (*c*) testiculum hydropicæ dextrum, pilis, materiæ purulentæ & oleaginosæ immixtis, infarctum, describit. *Sennertus* (*d*) ex Joan. Bauhino ovarium pilis repletum commemorat. Atque nosmet ipsi uterum cum binis ovariis, prægrandem molem adeptis, quorum sinistrum in atheroma pilosum est mutatum, in liquore balsamico adhuc adservamus. Quandoquidem mulierem, aliquot liberorum matrem, pro gravida ab ignaris habitam, sed ascite defunctam, quindecim ante annis, & quod excurrit, dissecuimus, e cujus imo ventre aperto non modo immensa aquæ copia effluebat, verum uterus etiam totus ovario, recens nati caput magnitudine æquante, imo superante, coopertus observabatur, ita ut ipsum illud ovarium uterum tumidum mentiri videretur, at eodem reclinato uterus substratus, & pressione superincumbentis molis ad minorem dimensionem redactus, cum altero ovario, ovi anserini magnitudinem nacto, in conspectum prodibat. Omnibus hisce partibus exemtis, initio uterum sumus nonnihil contemplati, cujus orificium tineæ piscis faciem præ se ferebat, ut in iis, quæ jam pepererunt, observari solet. Tuba Fallopiana, ad majus ovarium protensa, & hujus incremento elongata, duplo fere altera erat longior. Præterea ovarium minus, circumspecte dissectum, nullas vesiculas, nec pilos, nec alia insolita, spectanda exhibebat, sed totum ex densis crassisque ac arcte invicem nexis tunicis constabat, indigestam veluti massam membranaceo carnosam referens. Vasti ovarii tunica externa sextuplo circiter naturali erat crassior, qua rite incisa reclinataque, nullæ vesiculæ, nihilque substantiæ ovarii propriæ in sensus incidebat, sed integumenta, vesicæ in modum expansa, simplicem, eamque amplam, formabant cavitatem, qua multa pinguedo & innumerabiles prorsus pili interspersi continebantur. Atque hi ipsi pili, capillis paulo subtiliores, tortuosoque & flexuoso ductu pinguem substantiam perreptantes,

Ooo 3 non

(*a*) Obs. medic. l. 4. de mulierum vasis spermaticis & testiculis obs. 2. p. 556.
(*b*) Collect. Philos. Anglic. N°. II. p. 11. seqq.
(*c*) L. 4. de morbis infimi ventris obs. 53. p. 249.
(*d*) L. 4. P. 1. sect. 2. c. 20. de morbis testiculorum in fœminis p. 111.

non nisi glomum pilofo-pinguem mirabilis magnitudinis fingebant. Neque vero hi pili breves, sed e pinguedine protracti extricatique octo pollices erant longi. Infuper iidem non ex pinguedine, verum ex interna tunicæ incrassatæ superficie prodibant, & tunc demum se in pinguedinem immergebant. Certe si simili quodam hoc atheroma pilofum illuftrare velim, a veritatis tramite me non deflexurum confido, si internam ovarii tunicam cum externa capitis cute capillata, pinguedinem vero cum tinea comparem. Uti namque ex cutis capillatæ porulis capilli, penicilli velut in modum dispositi, egrediuntur, ita idem in ovarii tunicæ superficie interna cernere licet. Et ficuti capilli, tinea implicati, nodum inenodabilem formant; ita herculeum quoque ejufcemodi nodum pili intricati ac pinguedine obvoluti componunt, hoc tantummodo difcrimine intercedente, quod tinea dura fit atque tenuis, pinguedo contra mollis craffaque. Præterea pili, ex ovario exemti & combufti, more crinium accenforum, fœtorem de fe fpargebant. Denique fimplex pilus, oculo microfcopio armato luftratus, minimas fibrulas, feu minimos pilos, ad longitudinalem tractum exporrectos, confpiciendos fiftebat. Imo craffiorem pili extremitatem, in fubtiliffimum apicem definentem, quadantenus cavam comparuiffe, oculorum fide, fi qua fides iifdem danda, conftabat. Vaginulam feu radicem pili, in tunica ovarii abfconditam, haud exploravimus, præcipue cum teneritudo fumma prohiberet, quo minus integrum pilum cum bulbo e tunica evellere potuerimus. Fortaffis in adjecta icone, ftructuram harum partium adumbrante, quævis diftinctius paulo patebunt. Profecto uti infolitorum hujufmodi phænomenorum ratio explicatu fumme ardua eft atque difficilis; ita in eadem declaranda eruditi parum concordes atque unanimes deprehenduntur. *Quid de miris hifce tumoribus*, inquit *Paulini* (*e*), *fentiant curiofi, fcire velim, mihi fatius eft, difcere, quam dicere. Davus quippe fum, non œdipus.* Tantam omnino in abftrufiffimis ejufmodi rebus explicandis vel eruditiffimi fentiunt difficultatem, ut nihil prorfus dicere malint, atque ab aliis lubentius erudiri cupiant. Qui autem infuetarum rerum, in tumoribus cyfticis repertarum, productionem accuratius paulo explicare laborant, ex iis haud pauci, eam naturæ vires tranfcendere, arbitrantur, eamque ob rationem ipfam a diabolo derivare haud verentur, fortaffis non reputantes, modum effecta generandi infolita hoc pacto non dilucidari, fed obfcurari. Nefcitur namque, quomodo diabolus pilos, carbones & alia peregrina in hac vel illa parte producat. Itaque nihil lucrantur, qui opus naturæ diabolo attribuunt. Imo perniciofum effe ignorantiæ afylum, exiftimat *Mufitanus* (*f*), omnia in diabolum referre, quæ nonnullorum caput cucurbitinum non capit. Alii, diaboli potentiæ in corpora humana limites ponentes, arbitrantur, id non nifi Dei permiffu a diabolo præftari, imo rectius fortaffe afferi, Deum ex fingulari directione permittere, ut natura in pœnam malitiæ

(*e*) Ephemer. N. C. Dec. I. An. 8. p. 181.
(*f*) Trutina chirurg. p. 27.

litiæ hominum, nec non peccatorum terrorem, modo plane extraordinario, peregrina ejufcemodi concreta progignat. Quandoquidem præftaret in talibus etiam Deo, quam diabolo, honorem habere. Nos in præfenti de atheromate pilofo, fupra defcripto, tantummodo acturi, vix habemus, cur in eodem declarando ad fupra naturales caufas confugiamus. Etenim quamdiu phænomenis enodandis vires naturæ fufficiunt, iis indagandis eruendifve operam omnem phyfici cordati impendunt, fummi omnium rerum moderatoris omnipotentiam piiffimo cultu fimul venerantes. Sunt itaque, qui peregrinorum corporum generationem a mutatione, quam materia, folliculo comprehenfa, proceffu temporis fubit, deducere folent. Motu namque intrinfeco æque ac extrinfeco fieri opinantur, ut particulæ quædam abigantur, refiduæ vero aliam figuram, aliumque fitum, ac nexum, eumque modo laxiorem, modo ftrictiorem adipifcantur, ita ut nunc pili, nunc alius concreti fpeciem induere videantur. Alii, fortuito veluti atomorum concurfui parum vel nihil fidentes, facultati formatrici, feu animæ vegetativæ, aut quocunque demum nomine infigniendæ, variifque facultatibus præditæ, primas deferunt, atque materiæ, ad fabricandum concretum neceffariæ, aptitudinem itidem fupponunt. *Neque enim,* inquit, *Sennertus* (*g*), *ad pilorum, unguium, offium & fimilium formationem fufficit materia, fed inprimis facultas formatrix eft neceffaria, quæ in parte carnofa carnem, in membranofa membranam, non offa format, & fua cuique parti peculiaris eft, quæ fi ob materiæ ineptitudinem finem fuum confequi non poffit, fimile quid format, & in parte carnofa carni, in membranofa membranæ quid fimile efficit.* Nolumus pluribus eruditorum fententiis enarrandis in præfenti inhærere, quid de atheromate pilofo, fupra delineato, fentiamus, breviter dicturi. Sane curiofitatis gratia hydropicæ noftræ aquam, ex abdomine extractam, evaporationi expofuimus, atque, media circiter portione in vaporem refoluta abactaque, refiduam in fimilem pinguedinem, qua ovarium erat repletum, concreviffe, optime adhuc recordamur. Itaque a fanguine, lentis ejufcemodi ac pinguibus particulis onufto, atque ad ovarium delato, pingues particulas fecretas, inque veficulas & ovula effufas, ibidemque, fortaffis propter tubulorum imbecillitatem, retentas, ac progreffu temporis cumulatas condenfatafque, ac earundem lubricitate & acredine tenerrima ovulorum ftamina confumta, atque hac ratione infignem illam cavitatem, integumentis preffione materiæ contentæ expanfis, formatam fuiffe, veri videtur fimillimum. Neque vero ab alio fonte pilorum, in ovario repertorum, generationem derivare velim. Siquidem vitali fanguinis motu, quem nonnulli haud inepte pro ipfa natura habent, quibuslibet partibus fuccum nutritium adduci, veritati maxime eft confonum. Jam vero fecretionem fucci nutritii aliorumque liquorum pro varia fanguinis natura & motu fæpius haud parum mutari, multiplici omnino edocemur experientia. Quemadmodum itaque pili fucco terreftri

(*g*) L. V. P. I. c. 35. de meliceride p. 156.

reſtri & pingui, quem antiqui excrementum tertiæ concoctionis fuliginoſum nuncupabant, formantur, nutriuntur, foventur, id quod inprimis pilorum combuſtorum fœtor, eorundemque in cineres converſio probat: ita ſanguinis, vitali cordis motu in vaſcula ovarii protruſi, pinguibus & terreſtribus particulis ſummos arteriolarum apices, lymphatici liquoris vectioni alioquin deſtinatos, aliquantiſper ampliatos, itaque adaptatos fuiſſe, ut non modo iidem ſucci, pilis formandis accommodati, ſecretioni faverint, ſed ex iis quoque, veluti ex naturalibus bulbis, tandem pili ipſi prodierint, a ratione minime eſt alienum. Cum enim commemorati pili non in ipſa pinguedine ſint concreti, ſed ex interna ovarii tunicæ ſuperficie enati, atque adeo, ſi a loco duntaxat diſceſſeris, a naturalibus externarum partium pilis vix quicquam diſcrepent, iiſdem recte conſimilem attribui originem, ſponte patere arbitror.

TANTUM.

J. FRAN-

Tab. XXII.

Fig. 1.

A. Uterus.

B. Orificium uteri internum.

C. Tuba Fallopiana.

DD. Ligamentum uteri latum.

EE. Ligamentum uteri rotundum.

FF. Ovarium in atheroma pilosum mutatum.

G. Ovarium densum crassum que.

hhhh. Pili per pinguedinem dispersi et ex ovario inciso prominentes.

Fig. 2.

I. Ovarii portio artificiose dissecta.

KKKK. Pili ex interna tunicæ ovarii reclinatæ superficie enati extricati que.

Fig. 3.

L. Pilus microscopio examinatus.

Fig. 4.

M. Pilus ex ovario evulsus.

CXXXIII.

J. FRANCISCI FONTAINE

OBSERVATIO RARIOR TUMORIS ABDOMINIS *EX* SCIRRHO OVARIORUM PRÆSERTIM SINISTRI INSIGNI.

Basileæ 27 Junii 1753.

§. I.

PLurimi ſane ſunt morbi, quorum cauſæ & ſedes adeo ſunt reconditæ, adeo abſtruſæ, ut medici alias lynceis etſi oculis inſtructi, circa horum diagnoſin, prognoſin & curationem non ſolum errare, ſed & cœcutire plane, frequenter ſatis animadvertantur, id quod non tam medicorum, quam artis ipſius imperfectioni ac naturæ talium morborum imputandum videtur.

§. II.

Cardo enim medicinæ præſertim vertitur in diſtincta & accurata cognitione cauſæ morbi proximæ; hincque adæquata indicationum, ſumma cum judicio & prudentia, formatione, auxiliorum, indicationibus ac intentioni medici ſatisfacientium, ex triplici regno, tantaque farragine medicamentorum, exquiſito ſelectu.

§. III.

Non tamen id volo, ſac ſi hoc modo & his adminiculis omnis morbus per artem medicam e medio tolli poſſet, cum experientia & ipſa theoria æque ac Praxis medica ſanæ rationi ſuffultæ contrarium quotidie ad amuſſim ſatis evincant. Saltem ſi non ad curationem, tamen ad prognoſin debitam formandam, vel etiam ſymptomatum mitigationem, cognitio morbi cauſæ proximæ abſolute neceſſaria & medico maxime digna eſt, etiam in morbis deſperatis ac plane inſanabilibus.

§. IV.

Sed quod hunc finem non ſemper aſſequi liceat medicis, plures impediunt rationes, variæque premunt difficultates, in ſummum noſtræ artis, ægrotorumque detrimentum; quod ſcilicet in diverſis plane morbis aliquando urgeant ſymptomata eadem, quæ cum pluribus morbis communia ſint differentiam ſpecificam, ac ſigna propria ſingularis alicujus affectus frequenter obnubilant, ſic ex gr. ſumma emergit difficultas dignoſcendi & diſtinguendi a ſe invicem illos abdominis morbos, quos ejus tumor vel intumeſcentia comitari ſolet. Quot errores circa diagnoſin, prognoſin & curationem talis intumeſcentiæ abdominis ab omni tempore orti fuerint, docent obſervationes medicorum, probarunt diſſectiones & inciſiones cadaverum, in hunc finem inſtitutæ.

§. V.

Quid enim frequentius accidit, quam quod tumor hydropicus pro graviditate, hæc viciffim pro tumore hydropico vel alio qualicunque habitus non folum, fed & medicamentis inconvenientibus aggreffus fuerit. Sic hydrops peritonæi, ovarii, uteri; tympanites, magnitudo lienis præternaturaliter in maximam molem aucta, fcirrhus uteri, ovariorum, vermes præfentes in infantibus vel etiam lumbrici lati in adultis, abdominis talem tumorem efficere poterunt, ficque plures caufæ, admodum diverfæ a fe invicem, eundem producere valent effectum (id eft intumefcentiam abdominis) qui tamen non eodem vel fimili modo tolli poterit, fed pro caufarum diverfitate variabit methodus medendi.

§. VI.

Hinc in fimilibus cafibus, abftrufis, reconditis, & rariffimis, vires ingenii quafi fuperantibus, ad incrementum artis medicæ plurimum conferret incifio cadaverum, (fi, uti oporteret, femper admitteretur a confanguineis,) qua morbi & mortis caufæ in apricum ponerentur non folum, fed & medici certiores fierent judicii vel faltem conjecturæ fuæ de morbo formatæ, ex confideratione & collatione fymptomatum omnium, horumque plurimorum rationes fimul clariffime paterent. Idemque affectus poftmodum obvius vel facilius forte dignofcendus, vel effectus ejus certius prædicendus, vel etiam indicationes curatoriæ aut faltem palliativæ ac vitales, determinatæ & adæquatæ magis, eliciendæ & conftruendæ effent.

§. VII.

Omnia hæc hujufque prolata me moverunt, ut potius obfervationem aliquam medicam, quam aliud quodcunque thema fpeciminis inauguralis medici loco proferrem, cum omnia jam ita exhaufta & frequenter repetita fint, ut naufeam moveant potius, quam palato arrideant: obfervatio vero quæcunque medica vel anatomica femper aliquid novi, inexfpectati, fingularis ac certi in fe continet, hinc fummopere animum delectat, atque, quod primarium eft, ad incrementum praxeos medicæ plurimum confert. Optaffem equidem, ut hiftoriam morbi & obfervationis hujus prolixiorem ac etiam fecundum omnes circumftantias ac fymptomata ab initio, progreffu, medicamentis omni tempore adhibitis, cum horum effectu, reddere potuiffem, fed deficiunt quam plurima poftulata, defunt vires, in magnis & voluiffe fat eft. En ergo obfervationem minus equidem completam, fed tamen memoratu ac attentione dignam, fimulque raram.

HISTO-

HISTORIA MORBI.

Puella 23 circiter annorum, habitus corporis macilenti, tenerioris, ſtaturæ mediocris, paupercula, netrix vel ſartrix, vitam egit ſedentariam, ſolitariam, cibos frigidos potius, quam calidos, farinaceos & ex lacte paratos in uſu frequenti habuit; menſtruis dein ſuppreſſis ab initio ſtatim dolorem inſignem, lancinantem, tractorium in regione hypogaſtrica ſiniſtra eſt experta, ſeſe extendentem uſque ad femur ejuſdem lateris; demum abdomen paulatim intumeſcere cœpit cum incremento dicti doloris. Hinc ab initio graviditatis ſuſpicionem incurrens, patientia & tempore demum innocentiam ſuam comprobavit. Qualibus vero tunc temporis aliis ſymptomatibus afflicta, vel uſa fuerit medicamentis, id non ſatis conſtat. Seſquianno circiter ante obitum in Noſodochium recepta variis uſa eſt medicamentis & medicis, ſed ſine exoptato cum ſucceſſu; nihilominus tamen gaudebat appetitu integro, niſi quod poſt cibum ſumptum, ventriculi ſenſum gravativum perceperit; ſine incommodo obambulabat, tranquilla ſomnum capiebat, uno verbo ſatis bene valere ſibi videbatur, artemque ſuam diligenter, ſedendo exercebat. Tumor abdominis vero ſucceſſive augebatur, de dolore ſupra ſynchondroſin oſſium pubis conquerebatur, præſertim in erecto corporis ſitu; in dorſo facilius, quam in quovis latere decumbebat; in latus quodcunque procumbenti, abdominis tumor non inclinabat vel prominebat multum; ad attactum abdomen erat durum, tenſum, antrorſum prominens, præſertim ſupra oſſa pubis, in quo loco tactu durities ſentiebatur; octo circiter ſeptimanis ante obitum conqueri cœpit de impotentia ſeu difficultate diutius uni pedi, præſertim ſiniſtro inſiſtendi, hinc corporis ſitum erecta frequenter, imo omni fere momento mutare cogebatur, cujus cauſam vel rationem allegabat dolorem tractorium lancinantem in regione hypogaſtrica ſiniſtra & femore ejuſdem lateris. Febricula præſens augebatur lenta, cum ſiti, pulſu celeri & debili, caloribus vagis, ſudoribus nocturnis partium ſuperiorum, hæmorrhagiis narium frequentibus, nunc largioribus nunc parcioribus, virium diſpendio; alvo uti per totum morbum ita & nunc minus reſpondente; pedibus circa talos leviter œdematoſis exiſtentibus, medicamenta omnia reſpuendo tandem obiit die 13 Decembr. An. 1752. circa meridiem. Medicamenta per morbi decurſum adhibita varia, laxantia, aperientia, diuretica, anthelmintica etiam &c.

RELATIO ANATOMICA.

NOsodochii tunc temporis medicus *Dn. Jo. Henricus Respingerus Med. Doct. Exper.* ex collatis & probe perpensis symptomatibus omnibus, præsertim ex dolore illo tractorio & lancinatorio in regione hypogastrica sinistra, sese extendente etiam ad femur usque sinistrum, suspicatus est vitium aliquod latere in ovario sinistro, qualecunque demum id fuerit, vel hydrops vel scirrhus &c. Ut hinc vel veritatis certior fieret, vel erroris sui se ipsum convinceret (qui scopus esse debet præfixus omni sincero medico in abstrusis & reconditis talibus morbis) præsens in causam morbi ac mortis inquirere voluit, ac sequenti die horis pomeridianis sectionem cadaveris instituit Nosodochii *chirurgus dexterrimus Dn. Casparus Mangoldus*, præsentibus medicinæ *Professoribus celeberrimis*, pluribus *Doctoribus* & *Canditatis nobilissimis*, & *Philiatris* commilitonibus meis *amicissimis*, chirurgiæ etiam studiosis quam plurimis, ac sequentia observavimus.

Abdomen, præsertim in regione umbilicali, multum prominebat, & filum abdomini circumductum longitudine æquabat 2 pedes gallicos, cum sep.em & dimid. pollicibus. Tumor præterea erat æqualis, sed durus, renitens; vasa autem sanguifera cutanea ampla, cærulea: in regione hypogastrica & epigastrica sinistra cutis maculis ex rubro-lividis suffusa erat quibusdam in locis. Integumentis communibus & peritonæo, sectione cruciata incisis, ex cavo abdominis scaturiebat liquor flavescens, subfœtidus, tenuis, mediocri in quantitate, qualis etiam continebatur in hydatidibus aut vesiculis flavescentibus tenuibus, pellucidis & quasi gelatinosis, dispersis per superficiem internam peritonæi, quod hic loci admodum corruptum erat præcipue circa regionem umbilicalem.

Omentum subrubicundum similiter corruptum ac erosum in regione umbilicali, cujus superficies anterior peritonæo, posterior vero ovario sinistro firmiter accreta erat eodem in loco.

Hepar naturalis occurrebat coloris, substantiæ & magnitudinis.

Intestina tenuia ad latera utrinque a tumore ovarii pressa, coloris cinericei, variis autem in locis maculis rubicundis distincta.

Intestinum cæcum cæteris paribus in situ naturali, magis tamen ad latera & sursum itidem pressum.

Omento sursum flexo & adhæsione ejus cum peritonæo soluta, causa tumidi abdominis visui sese obtulit, ovarium nempe sinistrum, pondere ad minimum decem librarum, magnitudine sua caput humanum superans, hinc magnam abdominis partem replens, subdurum, renitens; a variis protuberantiis, quasi totidem gibbositatibus aut lobis, diversæ

magnitudinis & figuræ, in anteriori præfertim fui fuperficie, inæquale redditum, hoc fefe extendebat ufque ad offa pubis, quibus extremitas ejus inferior dura admodum, valide innitebatur & ab his fulciebatur. Protuberantiæ hæ incifæ & apertæ variam præbebant fubftantiam confiftentem, quæ in plerifque albo inftructa erat colore, quo, æque ac mollitie, ad naturam pinguedinis accedebat: in aliis vero color erat fubflavus magis cum intermixta itidem materia albicante, & effluebat paucus liquor coloris fufci: hæ vero materiæ non contineri videbantur in propriis ac communibus folliculis vel membranis, ut in tumoribus fic dictis cyfticis vel ampullofis fieri folet; nifi ftatuere velimus cellulas omnes minimas faltem fuiffe peculiari tali materia repletas, uti ex gr. in ftatu naturali tela cellulofa, particulis oleofis &c. Oftia vaforum fanguiferorum diffectorum ampla paffim confpicua erant.

Ad latus finiftrum reclinato & ex abdomine exempto hoc ovario, occurrebat ligamentum uteri latum finiftrum valdopere extenfum, elongatum, cum ipfa etiam tuba fallopiana admodum longa, cujus extremitas foliacea, magna, amplo orificio inftructa erat. Vafa fanguifera in ligamento æque ac tuba fallopiana diftenta, ampla & varicofa, apparebant.

Ovarium dextrum vero itidem præternaturale, pugni magnitudinem æquabat, nullis vero protuberantiis inæquale redditum, albicans, fubdurum: apertum fimilem fere præbebat fubftantiam ac alterum, fed molliorem, fundebatque humorem album, lacti haud abfimilem. In tuba vero fallopiana & ligamento lato hujus lateris nil præternaturale occurrebat, nifi quod magis tenfa fuerint.

Uterus in fitu naturali, tamen finiftrorfum verfus paululum tractus, craffitie pollicis dimidii in fundo, fed ita applanatus, ut a fuis ligamentis latis vix dignofci potuerit, nifi folo fitu.

COROL.

COROLLARIA QUÆDAM.

§. I.

EX confideratione ergo anatomica hujus tumoris clariffime elucefcere mihi videtur, hunc nullo jure referri poffe ad tumores cyfticos, qui dicuntur conftare fimplici ac communi folliculo vel membrana, in cavo fuo continente ac includente materiam ad fenfum homogeneam plus minufve mollem, quibus a diverfitate materiæ collectæ ac contentæ, varia ab auctoribus impofita fuere nomina; fic in *Atheromate* contentum eft ferofum ac quafi cafeofum, albicans, pulticulæ inftar: in *fteatomate* ad febi vel adipis naturam accedit. *Meliceris* vero humorem mellifimilem includit. Equidem fuperficies ovarii finiftri lobis aliquibus inæqualis reddita, mentiri videbatur tales folliculos ab humore quodam intus contento valdopere diftentos, ficque incautis facillime ftatim imponere potuiffet, fed apertis & diffectis hifce lobis fubftantia plus minufve fpongiofa, cellulofa, fibrofa ac duriufcula, nunc albicans, nunc flavefcens, nunc mixta apparebat, nullo folliculo vel membrana peculiari, eandem coërcente circumdata, nifi membranam propriam huic fubftituere velimus, vel cellulas minimas ipfius ovarii pro totidem folliculis ac tumoribus cyfticis habere velimus.

§. II.

An ergo potius dictus tumor ad fcirrhum referri meretur, qui dicitur (*a*) *Tumor durus, indolens, glandulæ*; fed obftare videtur ovariorum ftructura & fubftantia, hinc ab anatomicis glandulis annumerari non folent, *fabrica enim illorum fatis uteri fabricæ fimilis, ftipata, alba, cellulofa, abfque adipe*, funt verba *illuftris de Haller* (*b*). An ergo tumor talis durus ac indolens juxta *Boerhaavium* tantum locum habere poteft in locis glandulofis, & non etiam generari in aliis corporis partibus glandulis deftitutis? Sane quamplurimæ obfervationes hoc probare videntur. Sic ex eryfipelate vehementer adftricto & refrigerato tumorem fcirrhofum in toto femore relictum fuiffe, ac tendines & ligamenta fimili malo affici cenfet *Galenus*. Et hanc litem optime dirimit ac dubium folvit *Cel. van Swieten* (*c*) his verbis: *Negari enim non poteft, etiam in locis aliis corporis, quam in glandulis, tumores præternaturales, duros, indolentes reperi-*

(*a*) Boerh. Aph. 392.
(*b*) Prim. lin. phyfiol. §. 806.
(*c*) Comment. in Aph. Boerh. T. I. pag. 844.

periri; qui ergo ex generali definitione Galeni ſcirrhi vocari deberent; verum cum alium ſæpe exitum habeant hæc mala, neque tam facile in cancrum degenerent, forte melius tumores ſcirrhoëides vocari poſſent, diſtinctionis cauſa.

§. III.

Quod vero attinet ad cauſas, quibus tumor hic præternaturalis productus eſt, hæ commode diſtribui poterunt in proximam & remotas. Illam conſtituere videtur infarctus cellularum atque obſtructio vaſorum in ipſis ovariis, a materia craſſa, tenaci, viſcida, glutinoſa, immeabili, ſucceſſive magis magiſque accumulata & aucta, præſertim in ovario ſiniſtro, donec in hanc præternaturalem molem ſucceſſive increverit. Cauſarum vero remotarum loco erunt omnia illa, quæ talem diatheſin glutinoſam ac viſcidam maſſæ ſanguineæ conciliare & ad loca affecta determinare potuerunt, ſicut prædiſponentis cauſæ vel internæ locum ſupplere poteſt *debilitas vaſorum, viſcerum, bilis* (*d*). Inter cauſas procatarcticas vel externas attentionem merentur cibi, ex farinaceis, præſertim crudis, & lacticiniis parati ac his conſtantes, frigidi frequentius quam calidi aſſumti, quod etiam de potu valet; tempore hiberno, ob paupertatem corporis, & præſertim pedum refrigeratione, ac vita ſedentaria, die noctuque victum parando, chylificatio, ſanguificatio & excretiones læſæ, imminutæ, circulatio humorum per uterum & ovaria impedita, inæqualis reddita, imo menſtrua plane tandem ſuppreſſa fuerunt. Sicque prima jacta fuiſſe videntur fundamenta ad hunc affectum deſperatum, nulla arte ſanabilem.

§. IV.

Symptomatum rationes, in talibus morbis reconditis & rariſſime obſervandis, difficillime inveſtigari ac explicari poſſe, nemo amplius facile mirabitur, qui obiter tantum medicorum obſervationes debita cum attentione inſpexit, aut praxin medicam ipſe jam per aliquod tempus exercuit, nam ubique *judicium difficile*, ut cum *Hippocrate* loquar, experietur. Quantum vero lumen tenebris hiſce affundant cadaverum inciſio, partium obviarum ſtatus naturalis æque ac præternaturalis examen ac inquiſitio accuratiſſima, ſi præcipue omnia perluſtrentur oculis, ut ita dicam, philoſophicis, id eſt, inquirantur rationes veræ, claræ, evidentes morbi ipſius, ac etiam phænomenorum & ſymptomatum illorum, quorum cauſæ incertæ, dubiæ, imo forte fictitiæ, tempore morbi, in puteo Democriti adhucdum, latuerant. Hoc autem modo omnibus antecedentibus cum præſentibus phænomenis & obſervatis rite collatis & per-

(*d*) Boerh. Aph. §. 69.

penfis, diftinctam fibi conciliare poterit medicus notitiam morbi ipfius; ejufque fedis, caufarum, fymptomatum, diagnofeos, prognofeos, ac curationis, vel faltem lethalitatis inevitabilis; & tunc femper aliquid ad artis noftræ incrementum conferet.

§. V.

Exigit jam inftituti ratio, ut etiam fymptomatum hujus obfervationis rationes reddam, quæ equidem pleræque ex relatione anatomica fponte fua elucefcere, & §. præcedenti dicta eo ipfo confirmari magis, videntur. Nam menftruorum fuppreffionem fubfecutam fuiffe vitæ genus fedentarium, cibos farinaceos & ex lacte paratos, frigide potius quam calide affumtos, hoc deducendum mihi videtur ab inde inducta glutinofitate, vifciditate, immeabilitate humorum, obftructionibus hinc natis in ovariis, præfertim finiftro, quod ulterius confirmare videtur dolor, hanc menfium fuppreffionem ftatim excipiens, lancinans, infignis in regione hypogaftrica finiftra, fefe extendens ad femur ejufdem lateris. Nullum manet dubium, hunc moleftum dolorem ortum fuiffe a diftenfione fucceffiva ovarii ipfius æque, ac etiam ligamenti uteri lati ac rotundi, diftractione, elongatione majori majorique, pro augmento tumoris, hujufque e fitu fuo propulfione in partem fuperiorem & anteriorem abdominis, unde hujus intumefcentia in fenfus incurrens, fufpicionem impraegnationis induxit. Appetitus quidem, integer fed cibo fumto conquefta eft ægra de dolore ventriculi gravativo, ob hujus compreffionem ac refiftentiam contentorum abdominis.

Dolor fupra fymphyfin vel fynchondrofin offium pubis in erecto maxime, minus in fupino corporis fitu, natus eft, quod moles ovarii hic loci fuffulta offibus pubis, inde compreffa fuerit; imo ita antrorfum fupra illa prominuit, ut, tactu duritiei perceptæ hic loci, fimul etiam pateat ratio. In utrumvis latus corpore inclinato, tumor non fequebatur neque prominebat, uti in afcite fieri folet, nam ejus adhæfiones ad peritonæum ac omentum hoc impediebant. Octo circiter feptimanis ante obitum acceffit difficultas vel impotentia uni pedi, præfertim finiftro diu infiftendi, unde corporis fitum erecta omni fere momento mutare coacta fuit; mobilitatis & inquietudinis hujus, tanquam rationem allegabat, dolorem, vehementem, tractorium, lancinantem in regione hypogaftrica & femore finiftris. An quod innitendo corpus pedi dextro, ligamentum rotundum finiftrum uteri paululum quidem relaxatum, fed e contra latum magis diftractum, reciprocas tales moleftias produxerit? vel etiam partes vicinæ variæ, ac vafa fanguifera a tumore compreffæ moleftiam quandam, atque etiam fanguinis progreffum irregularem ac inæqualem expertæ fuerint.

Febris

Febris lenta vel hectica autem miseriis ac calamitatibus hujus ægrotæ finem demum imposuit, uti omnium viscerum, atque humorum hinc contractæ corruptioni, comes fidelis ad mortem ducere solet.

§. VI.

Prognoseos loco, ratione morbi descripti ac inveterati, sufficiat dixisse:

Non est in medico semper relevetur ut æger
Interdum docta plus valet arte malum.

Fortasse ipse hic, sicuti plures alii morbi, si statim in suis incunabulis dignoscerentur, facilius præcaveri, quam præsentes & inveterati curari possent, vitando omnia illa, quæ ad generationem illorum aliquid conferre posse suadet ratio, docet experientia.

§. VII.

Ovarii scirrhosi, vel saltem indurati & in tantam molem adaucti mentionem apud nullum auctorem reperire mihi licuit, hinc morbis rarissimis esse annumerandum nostrum affectum, sponte sua patet; non dixero vero plane non observatum fuisse ac descriptum, cum omnes pervolvere auctores, neque tempus neque occasio permiserint. Frequentiores vero sunt observationes hydropis ovarii, præsertim sinistri, quod morbis magis obnoxium videtur, similiter uti *Cel. Hoffmannus* de rene sinistro pronunciat, tanquam attentione maxime dignum, hunc frequentius calculis ac doloribus nephriticis affligi quam dextrum, cujus rationes ipse allegat (*e*). Ex observationibus, quæ mihi occurrerunt ovarii sinistri hydropici, vel saltem morbosi, est illa *Kerkringii* (*f*) notanda, etsi pro hydatide ab eodem habitus fuerit morbus, sic ait: *In puella, quæ 20 ætatis annum longe prætervecta videbatur, hydatidem inveni testiculi sinistri locum occupantem, is enim aberat, quæ magnitudine ovum anserinum longe superabat &c. Schorkopff* (*g*) in rustica 40 annorum ovarii sinistri hydropem aquam salsam & fœtentem, limpidissimam ad libr. 2. continentem, observasse *Harderum* refert. *Idem* etiam §. 16. a *Wepfero* animadversionem communicatam recenset, *in fæmina a quindecim mensibus in hypogastrio sinistro observatum fuisse tumorem, mensibus nihilominus fluentibus &c. Cum examinaret tumorem* Wepferus *in supina, totum hypogastrium sinistrum occupavit, intra cavum abdominis contentus, ossi iliaco accubuit,*

(*e*) Med. Syst. T. IV. P. I. pag. 465. & P. II. pag. 363.
(*f*) Spicileg. Anat. obs. 10.
(*g*) Diss. de hydrope ovarii Basil. habit. 1685.

offi pubis incubuit, ægre mobilis videbatur : in latus decubuæ versus dextrum hypogastrium declinavit, ac mobilior & plane circumscriptus tangebatur, rotundus cum aliqua inæqualitate, durissimus, magnitudine capitis infantilis. Hæc obſervatio valde cum mea congruit, ſed ſectio non fuit inſtituta, hinc ſuſpendendum eſt judicium, qualiſnam fuerit morbus, an hydrops vel potius tumor ſcirrhoſus? Simul a *Wepfero* communicatum alium ſimilem caſum prolixum §. 17. refert ovarii ſiniſtri hydropici. An vero etiam huc referenda hiſtoria (*h*). *Annæ Margarethæ Schererinn, dictæ Philibert, quæ ab initio circa regionem hypogastricam sinistram dolores & frigus molestum sentire cœpit, dein tumor abdominis paulatim secutus in pelvi sinistra apparens &c.* Hæc prolapſu in ventrem a malo liberata poſt fragorem vel ſonitum, ſubſequente liberaliori excretione urinæ. Huc etiam facit obſervatio *Litrii* (quæ equidem ab auctore ſuo pro hydrope peritonæi ventilata eſt) & recte ab *Exper. Willio* in ſua *Diſſ.* pro ovarii ſiniſtri hydrope habetur. Splendidiſſimum vero olim Academiæ hujus lumen *Theodorus Zwingerus* (*i*) duo profert exempla, ſiniſtri unum, alterum dextri ovarii hydropici. Sic & laudati *Willii* obſervatio propria, cum figura elegantiſſima, ovarii eſt dextri.

§. VIII.

Hæ ergo obſervationes, ut ſeſe mihi obtulerunt, ſatis ſuperque probant ovarium ſiniſtrum frequentius morbis, a glutinoſitate, viſciditate, immeabilitate humorum oriundis, tentari, quam vero dextrum. Quod ſi id amplius confirmaretur per caſus ac obſervationes mihi nondum cognitas, ſane res eſſet attentione medicorum quam maxime digna, & explicatu haud adeo facilis. An conſideratio ſequentium aliquid luminis in re tam obſcura affundere valeat, aliis dijudicandum relinquam.

1°. Vena ſpermatica ſiniſtra altius adſcendit, hinc aliquanto longior dextra.

2°. Perpendicularis magis videtur ejus adſcenſus.

3°. Ad angulum fere rectum inſeritur parti inferiori venæ emulgentis ſiniſtræ. An ergo longitudo viæ major, ſitus perpendicularis magis, ac ſanguis ex rene ſiniſtro refluus, ſupra hoc orificium tranſiens ac reſiſtens, ſanguinem ſpiſſum viſcidum in ſuo adſcenſu & exoneratione in venam emulgentem impedire atque ſic ſtagnationes in ovario hoc producere valent.

Vena vero ſpermatica dextra brevior eſt, ſuperius leniter introrſum inflexa, ubi arteria ſpermatica hanc tranſit, dein in truncum venæ cavæ ad angulum valde auctum inſeritur, hinc ſanguis ingreſſus a flumine hujus facile abripitur. An ergo refluxus ſanguinis hoc modo ex ovario dextro facilior reddatur, res eſt altioris indaginis, vires meas tenues admodum ſuperans.

ADNEXA

(*h*) Vid. doctiſſ. diſſ. de ſtupendo abdominis tumore auctore *Nicolao Willio* med. & chir. D. 1731. Baſil. habit.

(*i*) Theatr. Prax. med. pag. 547.

ADNEXA.

§. I.

Œconomiam animalem aliam plane esse in fetu, quam in nato, extra omnem controversiam positum est. Nam ratio circulationis sanguinis non solum valde diversa est, sed & respiratione omnino destituitur fetus utero adhucdum inclusus, hinc omnes effectus ab hac, tanquam causa, pendentes suspenduntur. Docet præterea anatome partes quasdam, vel viscera in fetu, cæteris paribus, maximas esse, cum annis quasi diminui successive, obliterari vel in totum in senio evanescere, hinc munere suo præcipue defungi videntur, quamdiu fetus aquæ amnii immersus, in utero latens neque respirat, neque circulationis legi tali adhucdum subjectus est; qualem in lucem editus demum observare cogitur. Partes vero tales sunt quamplurimæ, *arteriæ & venæ umbilicales*, *canalis venosus hepatis*, *ductus Botalli*, *foramen ovale*, *glandula thymus*, *renes succenturiati*, an *urachus* huc referendus nondum satis evinctum est.

§. II.

Plerarumque vero harum partium usus clare admodum a physiologis explicari solent, sed renum succenturiatorum sive capsularum renalium functio, in quonam consistat, id minus certum adhuc est. *Illustris de Haller* de his ita habet: *Insidet reni supremo capsula renalis, glandulosa, conglomerati generis, triquetra, hepati, lieni, & pancreati, septo transverso & reni, totidem hedris adhærens, intus cava separabili quasi ventriculo, liquido plena ex flavo rubente, fluido, pene sanguineo, magna in fetu, & rene major, non perinde in adulto crescens arteriæ capsulæ multæ & trium generum sunt, supremæ a phrenicis, ab aorta mediæ, imæ renalibus; venæ utrinque una magna, dextra ad cavam, sinistra ad renalem. Ea vena ramosa per levissimum ventriculum nuda migrat, in sulco dividente capsulam, utilitas, ignoratur, etsi ad renem, & in fetu quidem pertinere suadeat perpetua in adeo multis animalibus vicinia. Ductum excretorium nullum nacta est, neque succum suum per conspicuos poros in venam refundit.* Hanc descriptionem accuratissimam verbotenus hic apponere lubuit. Quæritur itaque qualemnam usum renibus præstent?

§. III.

Renes in fetu vel plane feriari, vel saltem exiguam in iisdem fieri secretionem probare, videtur defectus respirationis, quæ sanguinis circulationem per viscera abdominalia multum promovere videtur, deinde urachi cavi atque membranæ allantoideæ in homine existentia nondum satis demonstrata, ac vesicæ urinariæ parvitas ad continendam tantam urinæ copiam, toto gestationis tempore secretam, si, uti in natis, munere suo defungerentur. An itaque hæ capsulæ renibus vicinæ sunt,

& quælibet arteriam a renali sui lateris accipit, ut hoc modo non omnis sanguis arteriis renalibus impulsus, ad renes perveniat, sed fiat derivatio quædam, quasi in diverticulum quoddam in capsulam ex qua & quidem dextra redux sanguis venæ cavæ, ex sinistra vero venæ renali infundatur, sicque confundatur cum sanguine per renes lato? An conjecturæ huic favet liquidum ex flavo rubens, fluidum pene sanguineum in cavo illorum contentum? An absentia ductus excretorii aliquid probat? An quod renibus majores in fetu, hisce famulantur? Quidnam illud?

§. IV.

An argumentum ab analogia petitum hic aliquid roboris habet, cum circa pulmones simile quid clarissime observetur, portionem nimirum quandam sanguinis in arteriam pulmonalem impulsi, per ductum botalli in aortam derivari, ne omnis per pulmones quiescentes hincque ineptos tantam sanguinis copiam admittendi, transire necesse habeat. In hepate sanguinis per venam umbilicalem allati, & sinui venæ portarum infusi, statim recta per canalem venosum ad venam cavam pergit, cum verisimiliter hepar non omnem capere posset sanguinem, tam per venam umbilicalem, quam venam portarum abdominalem allatum; in re tam ardua atque difficili vero, quæ summorum virorum ingenia jam diu exercuit, consultius mihi videtur meum suspendere judicium, quam proterve aliquid incerti, dubii, pro vero affirmare, præsertim cum sapiens natura iisdem mediis quamplures fines assequi soleat.

§. V. An medicina est ars vel scientia? Utrumque.

§. VI.

An est ars liberalis? & hinc libere ac impune a quolibet exerceri potest? Non.

§. VII.

An Medicastri ex Republica platonica essent proscribendi? Ita.

§. VIII.

An in medicos veros damnum aliquod potius, quam in ægros redundat, ex agyrtarum & histrionum praxi medica? Non.

FINIS.

EXPLICATIO FIGURÆ.

A. Omentum sursum flexum.
B. B. Intestinum colon.
C. C. C. C. Intestina tenuia ad latera pressa.
D. Ovarium dextrum, sicuti in visu] mincurrebat.
E. E. E. E. E. E. Ovarium sinistrum in situ cum suis lobis vel prominentiis in superficie anteriori, cujus extremitas inferior ossibus pubis innitebatur.
F. F. F. F. Integumenta corporis communia cum perjtonæo.
G. Femora linteo tecta.

CHRIST.

Tab. XXIII.

Disput Medico-Pract. Tom. IV. FONTAINE TUMOR ABDOMINIS. pag. 494.

CXXXIV.

CHRISTOPHORI CUNRAD

ET

J. FRIDERICI STARCKE,

DE

HYDROPE UTERI.

Regiomont. menſ. Mart. 1701.

QUOD DEUS BENE VERTAT!

PROOEMIUM.

Quemadmodum fupremus rerum omnium motor, Deus T. O. Max. ab ipfis mundi incunabulis, omne fluidum quodam inftruxit motu, ita & hocce ut confervetur, divina ejus fapientia decrevit, adeo, ut jam ex fluxilis fuæ naturæ conditione quiefcere nequeat. Non fufficit autem, fluidum gaudere motu, fed ut certis quoque ifte circumfcriptus fit limitibus, i. e. nec auctus, nec imminutus, exigitur. Hinc flumina ob fluxum eorum, vel per navium, vel faxorum fubmerfionem, vel alium per modum partim auctum, partim impeditum, in circumjacentium ac longe lateque patentium camporum planitiem fæpe exfpatiari coguntur; fic aquæ ftagnantes non aliam ob caufam fœda inquinantur putredine, uberrimamve ranarum, bufonum, variique generis infectorum producunt fobolem, quam ob denegatum ipfis motum. Sed non lubet pluribus chartam perfundere exemplis e macrocofmo depromptis, fufficientia nobis fubminiftrante microcofmo; quales enim non infurgunt malorum procellæ, ipfam machinam vitalem uno fæpe obruentes impetu, imo mortis immergentes tenebris, fi fluida ejus rapido nimis volvuntur motu; fed & fluido microcofmico hinc inde motu fuo privato, per magnas accelerare morborum cohortes; atrociffimorum haud raro fymptomatum caterva ftipatas, comperimus, quarum tela quandoque nec prudentiffimi medici firmata experientia; nec probatiffima pharmaca frangere aut declinare valent. Sicco jam tranfire pede placet morbos, ex impedito aut aucto nimis fpirituum motu propullulantes; exulent a noftro propofito affectus, quos depravatus purpurei laticis fluxus immediate in medium proferre folet; exterminata fint extra noftræ differtationis terminos, reliqua accidentia omnia, quæ ab alterius fluidi microcofmi motu præternaturali natales fuos ducere poffunt; faltem, qui ab impedito lymphæ per vaforum fuorum mæandros motu producantur cataclyfmi, brevi a nobis jam depingendi calamo, nonnifi tamen in genere, cum potiffimum cataclyfmum uteri, feu hydropem uterinum impræfentiarum animo luftrare, ejufque originem, figna atque curam diligenti excutere examine, decrevimus.

CAPUT PRIMUM.

Hydropis in genere onomatologiam, materiam, definitionem, differentias, ac varia subjecta tradens.

§. I.

HYdrops vocabulum eſt generale, quemlibet in corpore humano ab humoris aquoſi abundantis præternaturali collectione productum tumorem comprehendens; quanquam etiam ab *Hippocrate* variis in locis, pro ipſo ſanguinis ſero, aliiſque aqueis corporis humoribus accipiatur, notantibus *Joh. Henr. Boſſen diſp. inaug. de hydrope aſcite ſub præſidio celeberr. Conring. habita* §. 1. & *Brunone in caſtello renov. ſub. tit. hydrops.* Unde nominis ſui originem trahat, colligi facile poteſt, græco enim vocabulo ὕδρωψ eandem debet, quod aliqui ab ὕδωρ aqua, & ὤψ facies, derivatum volunt, ut ſit hydrops quaſi facies ſeu aſpectus aquoſus, vel habens aquoſum aſpectum; referente *ex Georg. Heniſch. Commentar. in Aret. Boſſen loc. alleg.* Dicitur apud autores etiam ὕδερος, item ὑδερίασις, aqua intercus, Germanis, *die Waſſerſucht*, & tali affectu laborantes, *die Waſſerſüchtige.*

§. II.

Affectus hujus materia quænam ſit, jam aliquatenus indicavimus; eſt nempe humor quidam aquoſus, & quidem lymphaticus; nam quamvis veterum plurimi, nec pauci recentiorum, ſerum accuſaverint, attamen vix nos perſuadere poterunt, quod credamus, ſerum quatenus ſerum proprie materiam hydropi præbere, quoniam particulæ ejus ſalino-aquoſæ, particulis ſalino-ſulphureis ſanguinis arctiſſimo aſſociantur vinculo, ac uno eodemque intra vaſorum alveos volvuntur motu, nec alia ſerum agnoſcit vaſa, niſi ſanguifera. Aſt nulla hydropis ſpecies proprie ex ruptione vaſculi ſanguinei ſuam ducit ſcaturiginem, verum ſi vas quoddam aquoſum vel diſtendatur, vel rumpatur.

§. III.

Urinam, quæ nihil aliud eſt, quam congeries particularum excrementitiarum ſeri a ſanguine in glandulis renalibus ſecretarum, alioſque humores aquoſos, quicunque etiam machinam mic ocoſmicam perfluant, proprie materiam dicto affectui ſuppeditare, maxime dubitamus, mentis trutina

tina ponderantes, quam minima fit dictorum humorum, eorumque vasorum ad lympham ejusque vasa proportio, ut exinde lympham hydropis materiam essentialiter existere, indubitato concludere liceat; interim non negamus, serosas imo sanguineas particulas nonnunquam lymphæ immisceri, sicque secundario & accidentaliter aliquid ad productionem hydropis conferre.

§. IV.

Ex antedictis itaque innotescit cuilibet, vel primis artis medicæ imbuto principiis, quid hydrops & qualis sit affectus; esse scilicet eum morbum solutæ unitatis, ob distensionem hancque insequentem ruptionem vasis cujusdam lymphatici, & inde ortam profusionem lymphæ, cujus præternaturalis in cavitate quadam collectio tumorem aquosum producit.

§. V.

Est autem morbus hicce non uniusmodi, variæ enim ejus sunt differentiæ, quæ in genere petuntur vel a qualitate materiæ, vel a diversitate loci. Ratione materiæ hydrops dividitur in humidum & siccum; quanquam siccus improprie & καταχρεστικῶς hydropis nomine veniat, (cum alias contradictionem in adjecto involveret,) nisi tympanitem semper cum ascite conjunctum esse, quis cum *Bewerowicio* & *Waldschmidio* statuere vellet. *Vid. illius Schatz der Ungesundheit l.* 3. *c.* 13. *p. m.* 1076. & *hujus notæ ad Prax. Barbett. p. m.* 465. *init.* Præter quam hydropis ratione materiæ distinctionem, alia resultare videtur, ex varia aquarum diversitate, quæ hydropicorum indicatur urinis, nunc per acidum, nunc per alkali, nunc per utraque salia dissolubilibus, & coagulabilibus, nunc ab utrisque intactis remanentibus, jucundo satis spectaculo etiam colores & consistentias mutantibus, *Vid. Le Mort. Chym. Veræ Nobil. & utilit. p. m.* 123. Verum cum essentialis aquarum differentia hæc non sit, sed ea saltem dependeat a diversitate partim locorum, in quibus accumulantur, partim ab admixtorum heterogeneitate, variaque variorum salium textura, distinctionem istam nullius censemus esse momenti.

§. VI.

Ratione loci, hydrops alius est universalis, alius particularis. Universalis adest, omnibus corporis nostri partibus aqua turgescentibus. Particularis vocatur, una vel altera parte solum affecta. Pro ratione vero partium species ejus sunt quamplurimæ, inter quas frequentissima est illa, quæ partes inferiores, abdomen scilicet, genitalia & pedes obsidet, ac á *Willis. Pharmaceut. ration. P.* 2. *S.* 2. *c.* 5. *p. m.* 359. Anasarca

particularis ſeu partium inferiorum appellatur, a plurimis vero practicis pro aſcite graviori habetur, cujus notabilem obſervationem B. L. videat *ap. Decker. exercit. practic. cap. 5. p. m. 283. & ſeq.* Abdomen vero ſolum ſi aqua oppletur, ſive ea inter cutem & muſculos, ſive inter muſculos & peritonæum, ſive intra duplicaturam peritonæi, ſive inter peritonæum & omentum, ſive in ipſa cavitate latitet, ſive in veſiculis quibuſdam, vel meſenterium, vel totam abdominis cavitatem, occupantibus contineatur, oritur hydrops dictus proprie aſcites. *Vid. Tulp. obſerv. l. 2. c. 34. & l. 4. c. 44. Stalpart. van der Wiel Centur. Poſter. obſ. 28. Hochſtetter. obſerv. medic. decad. 10. caſ. 7. & in Scholio ad cit. caſ. Gockel. conſil. & obſ. centur. 2. obſ. 41. Hofer. Herc. med. l. 3. c. 2. p. m. 176. Ruyſch. obſ. Anat. Chirurg. 46. Sennert. Prax. l. 3. P. 6. Sect. 2. c. 3. p. m. 709. aliique.*

§. VII.

Infrequentiores hiſce ſpeciebus ſunt cataclyſmi quidam ſpecialiores ac nobiliores corporis partes inundantes. Vix enim ullum viſcus, experientia teſte, ab his immune. Sic, ut a capite, tanquam partium corporis noſtri ſumma, &, ſi rationis habemus reſpectum, facile primaria, exordium faciamus, laudatus modo *Tulp. l. 1. c. 24. & 25.* ſe in puero quinquenni, poſt mortem intra cranium ejus aquæ libras quinque obſervaſſe, it. in aliis binis dimidiatum caput ultra duas liquoris libras continuiſſe, refert. Fidem fere ſuperare videtur hiſtoria illa, quam de puero trienni in duobus anterioribus cerebri ventriculis, aquam cryſtallo clariorem ad libras colonienſes octodecim habente, vir fide Digniſſimus & in Praxi Exercitatiſſimus, *Fabric. Hildanus in obſ. chirurg. ab Uffenbach. edit. obſerv. 10.* annotavit. Plura hydropis capitis ſeu hydrocephali exempla videri queunt *ap. Tym. à Güldenklee caſ. med. l. 5. caſ. 5. Thom. Bartholin. cent. 1. hiſtor. anat. 28. Stalp. van der Wiel cent. 1. obſ. 14. impr. ejus animadv. ad cit. obſ. Ettmüll. coll. pract. P. 2. c. 6. p m. 416. & 417. Decker. exerc. pract. c. 8. p. 682. Henr. Reg. in prax. med. à Joh. Bræn cum animadv. edit. l. 1. Tit. 13. & Pechlin. l. 1. obſ. 61. Conf. Ephem. German. Nat. Cur. Decur. II. An. IX. obſ. 227. & An. X. obſ. 42. it. Decur. III. An. IV. obſ. 115.*

§. VIII.

Pectoris cavum nonnunquam ab humoris aquoſi præternaturali affluxu adimpleri, teſtantur *Grübel. obſerv. 53. & 54. Decur. III. Ephem. cit. An. I. Andr. Löw ibid. Dec. cit. An. I. & VI. obſ. 154. Th. Bartholin. cent. 2. hiſt. An. 7. & 66. Willis. Pharm. Rat. P. 2. S 1. c. 13. p. m. 268. Sennert. Prax. l. 2. P. 2. c. 20. Tulp. l. 2. c. 16. aliique*, quorum cata-

catalogum tradit *Stalp. van der Wiel in animad. ad centur. poster. obs.* 28. *p. m.* 288. Qua occasione nec pulmones immunes manent; teste *Sennerto ib. c.* 9. Sed & ipsum cor, aquarum in pericardio contentarum mole ita sæpe obrui, ut cessare tandem a motu suo & æternas agere ferias cogatur, res est practicorum roborata autopsia. *Vid. Fabr. Hild. obs chir.* 43. *ap. Uffenb. p. m.* 1102. *Diemerbr. anat. l.* 2. *c.* 5. *p. m.* 261. & *Stalp. v. d. Wiel. loc. ultimo cit.* Consulantur quoque *differt. inaug. Joh. Henr. Grætzii sub præsidio Excell. Hoffmanni Hallæ-Sax. An.* 1697. *Mens. Jul. de hydrope pericardii habita.*

§. IX.

In ventriculo uti plurima sparguntur morborum semina, fructus tandem perniciosos progerminantia, ita etiam hydrops non tantum prima originis suæ fundamenta in eo sæpe habet, verum & nonnunquam ipsum dictum viscus infestat, veluti ex eo aperto libras aquarum nonaginta effluxisse *Mæb. fund. med. physiol. c.* 10. *p. m.* 154. *ex Laz. Riverio* recenset.

§. X.

Sunt hæ hydropis species utrique sexui communes, præter quas & dantur aliæ, quæ vel mari vel fæminæ solum familiares, quæve differentia a partibus generationi inservientibus dependet. Sed quemadmodum mulieres alias plures morborum insultus sustinere cogantur, quam mares, ita & hydropi illas magis obnoxias esse, manifestum est, cum, præter penis & testium hydropem, in maribus vix aliam apud practicos annotatam observare licuit hydropis speciem, sequiori e contra sexu sæpius, quoad dictas partes, aqua tumido incedente.

§. XI.

Sic testes muliebres seu ovaria, uti plurimis recentiorum appellantur, aqua tumescere, variorum confirmant testimonia; ovarium sinistrum aqua subsalsa fœtida limpidissima ad libras duas medicas circiter oppletum, & ab Experientiss. *Hardero* notatum, refert *Schorrkopff in differt. inaug. de hydrope ovar. muliebr. Basil. An.* 1685. *Mens. Febr. habita*, §. 15. insimul plura hujus hydropis exempla a Famigeratiss. *Wepfero* observata in §. seq. tradens, e quibus inprimis notandus duarum fæminarum hydrops, quarum ovaria copia seri libras 120. superantis repleta fuere. Nec negligenda observatio celeberr. Amstelod. Practici, *Abrah. Cypriani*, quam erudito orbi communicavit *Decker. Exerc. Pract. c.* 8. *p. m.* 689. de hydrope ovarii quinque urnas seri copia implente. *Conf. Ephem. Germ.*

Dec. II. An. IX. obs. 136. *Ruysch. obs. an. chir.* 17. *Muys. obs. chirurg. medic. decad.* 10. *obs.* 7. & *Nuck. Adenogr. cur. c.* 8.

§. XII.

Ab ovariis procedentes ductus seu tubæ ab inventore fallopianæ dictæ, quandoque itidem tanta gravantur aquarum mole, ut inde facta distensione, & uterus & vesica urinaria aliæve adjacentes partes obtegantur, uti videre est *ap. Tulp. l.* 4. *obs. c.* 45. & *Decker. loc. alleg. conf. Scholion ad obs.* 95. *Dec. II. An. II. Ephem. cit. p.* 233. *Zod. Med. Gall. An. I. Mens. Jun. obs.* 9. & *An. II. Mens. Februar. obs.* 12. Externas quoque genitalium muliebrium partes, quæ alias ab anatomicorum cœtu pudendorum nomine insigniuntur, in gravidis nonnullis seroso tumuisse latice, sistit *observ.* 256. *in cit. Ephem. Dec. I. An. III.*

§. XIII.

Quid tandem mirum, cum plurimæ partes ab aquarum inundatione suam patiantur cladem, uterum nullo gaudere exemptionis privilegio roborante id multorum practicorum experientia. *Vid. Excell. Phil. Jacob. Hartmanni observ.* 67. & 68. *in Ephem. Germ. Dec. II. An. V. Hippocr. l.* 4. *de morb. text.* 34. *p. m.* 160. *Vol.* 2. *Edit. lind. mœb. eund. med. physiol. c.* 20. *p. m.* 575. *Zod. med. Gall. An. III. Mens. Octobr. observ.* 8. *Joh. Michaël. prax. clin. P. I. l.* 5. *c.* 22. *ac inprimis Sennert. l.* 4. *Prax. P. I. S.* 2. *c.* 11. apud quos varia hydropum uteri vel cum, vel sine graviditate, cum & absque molis observatorum prostant exempla, inter quæ notabile quam maxime, quod *Sennert. l. c. ex Vesalii l.* 5. *de human. corp. fabrica c.* 9. narrat, hunc nempe Augustæ Vindelicorum in utero fæminæ cujusdam invenisse materiæ serosæ copiam sexaginta mensuras Augustanas, quarum singulæ tres capiunt libras, adimplentem cum coalitione orificii uteri interni.

§. XIV.

Haud dissimilem, nec minus stupendum casum, nobis in Illustri Lugdunensium apud Batavos Athenæo degentibus, observare licuit, quem fusiori ab ipsomet *Dechero*, *Prof. ibid. Prax.* & *Præceptore quondam nostro colendissimo*, conceptum calamo, nobisque benevole communicatum, Benigno Lectori hic exhibemus.

Gertruda Jacobs, in platea vulgo de Belaunsteeg, duodeviginti annos maritata, semel tantum gravida, verum ante sextum imprægnationis mensem abortum passa, Anno 1691. *annum jam agens quadragesimum primum, circa*

circa autumnum pluribus febribus tertianis jam simplicibus jam duplicibus, hac in civitate tum grassantibus, tertiana item duplici intermittente graviori corripitur. Verum quia ipsi res angusta domi, non nisi vulgaria & domestica in usum vocavit remedia, rata, brevi se ab eadem liberatum iri, quod lochia, postea & ipsa menstrua, naturaliter plane typum servarent. Ast præ mariti morbo graviori, imo, ut videbatur, lethali, utplurimum & continuo mesta, ultimo fere mensis Novembr. die, incidit in quartanam, primo simplicem, deinde duplicem, imo tandem triplicem, sed intermittentem, à qua sponte absque adhibitis remediis circa solstitium æstivum liberata, tumorem instar pugni immediate supra pubem, duriorem verum & indolentem, primo observavit, attamen flocci fecit, emmenia quod recte suo tempore pateretur, imo cæterum sana omnia obiret negotia domestica: verum tamen aliquot intra menses nominatus ille indolens tumor ita increvit, ut medici opem implorare fuerit coacta, qui omnia accurate examinans, varia interna aperientia & incidentia, externaque plurima optimæ licet notæ in cassum præscripsit, imo quo plura hydropica, eo magis increvit tumor dictus, omnibus functionibus naturalibus licet bene sese habentibus, & ipsis menstruis tempestive ac satis copiose fluentibus, unde tandem Deo & naturæ rem commisit, donec ante biennium in tantam excreverit molem, ut omnes ac singuli hydrope ascite laborare minime dubitarent. Nonnullis vero medicis, in praxi etsi versatissimis hærebat nonnihil aqua, undenam scilicet præternaturalis ille abdominis tumor, & ex qua causa, & inprimis quo in loco, qua in parte delitesceret tanta humoris quantitas. Quare jam hæc jam illa, ac plurima a medicis præscripta, nec non a circumforaneis avide satis miserrima hæc adsumpsit, sed semper oleum & operam perdidit; hinc nonnulli paracenthesin necessariam fore arbitrabantur, quod omnia rite & secundum naturam procedere observarint, alii vero omnino noxiam, vel saltem nullum levamen allaturam suspicabantur; illi intra cavum abdominis serum latitare, hi vero intra duplicaturam omenti, vel mesenterii, vel inter peritonæum & musculos abdominis, judicantes, quod aquarum fluctuationem nullam ex motu corporis observaverit ægra.

Tot inter sententiarum discrimina, tandem me ante sesqui circiter annum vocarunt, omnibus accurate, (una cum Clariss. Dn. Cosson plurimisque viris medicis) examinatis & rite perpensis, paracenthesin non esse instituendam, & curam magis palliativam hic requiri, certissime concludebam; causam enim mali non latere in cavo abdominis, nec partibus jam nominatis, sed vel in ovario alterutro, vel utrisque, vel tuberculis ejus his illis lymphaticis p. n. oppletis, (quorum tuberculorum in pulmonibus aliisque etiam meminit Hippocrat. l. 1. de intern. affection. Sect. XXV. §. 9. quibus disruptis, mox hydropem pectoris vel alius partis necessario oriri, merito Venerandus Senex autumat,) vel in ipso utero certissime putans, inprimis quod supra pubem, de tumore instar pugni, tandemque in tantam molem accrescente conquesta, illæsis tamen cæteris functionibus animalibus, & (quod inauditum pene,) singu-

singulis mensibus menstrua passa fuerit, imo nunquam de hypochondriorum, nec præcordiorum tumore & anxietate, nisi ultimis vitæ mensibus; (dubio procul præ ingenti & præternaturali abdominis distensione,) nec de ullo pedum crurumque tumore œdematoso matutino nec vespertino tempore conquerebatur; nec de siti majori, vel præternaturali; ob dictas igitur rationes paracenthesin nullius fore utilitatis. Ægra acquiescens, obnixe precabatur, ut post mortem cadaver aperiretur præsentibus amicis.

Tandem 23 Febr. An. 1697. per sex circiter annos tumore illo afflicta, fatis cessit; postridie nonnulli hujus civitatis medici Clarissimi ac medicinæ Tyrones curiosi, nobiscum defunctæ abdomen, in immensam ac pene incredibilem molem, ad mammas usque distensum, ac præ nimia distensione hinc inde disruptionem minans, (non tamen emaciatum cadaver, nec ullum partium reliquarum tumorem œdematosum comitem) viderunt, crassitie duarum cum semisse ulnarum Hollandicarum. Infra umbilicum igitur in abdominis latere dextro, duobus in locis paracenthesis instituta fuit, per quos cannulos lympha nonnihil cruenta, sed lentescens, tenax, & veluti oleosa, pinguis, sapore subsalso effluxit; in latere opposito, sinistro scilicet, itidem apertione facta, ut eo citius major lymphæ copia efflueret, non nisi minor lymphæ, sed magis limpidæ copia, nullo colore tincta, proprioque in sacculo, sive particulari capsula contenta, (ut postmodum clare constitit) profluxit; tandem coacti fuerunt a superiori parte abdomen aperire, lymphamque spissiorem capsula quadam exhaurire, scilicet abdomine supra umbilicum aperto. Ejus musculi aut fibræ eorum carneæ, præ nimia & præternaturali hac distensione vix observabantur, omnia vero intestina illæsa, bene & naturaliter erant constituta, (nullo excepto) præter renes paulo flaccidiores & hepar peritonæo satis arcte accretum. Sed ne guttulam quidem in abdominis cavo, lymphæ hujus lentescentis, sed in propria membrana vel utre contentam viderunt adstantes. Verum hæc membrana hujus utris majoris & præternaturalis exterior ubique in latere dextro plurimis fibris, imo multo arctius quam in sinistro latere peritonæo adhærens visui sese offerebat; e cujus utris cavitate dictæ lymphæ copia ad septem urnas majores aquarum, excepta illa, quæ in terram copiose profluxerat, deprompsimus.

Tandem totam hanc membranam cum annexa vagina uteri ad medium fere exscissa, vel horrendum illud corpus cum vagina e corpore exscissa, sequenti die in ædibus nostris accuratiori & ulteriori examini, coram pluribus medicis & studiosis curiosis subjecimus, & primo vaginam satis mollem, nulla labe infectam, sed prope illam abscissionem, vaginam versus uterum coalitam & cartilagineam invenimus, ita ut nullus, etsi tenuissimus, admitteretur stylus: verum secundo immediate ante vel prope vaginæ coalitum in sinistro ejus latere, foramen exiguum cingulo rotundo instar musculi densioris vel pylori præditum invenimus, per quod tubuli beneficio inflatione facta, protinus omnia vasa sanguinea, plurima & innumerabilia, valvulis quibusdam donata, & per universi hujus corporis circumferentiam & internam substantiam dispersa, nitidissime

dissime visui sese offerebant; inprimis tamen in latere hujus corporis sinistro, ubi peritonæo adeo non adhæserat, firmiter hinc persuasi erant omnes Docto- res Celeberrimi; menstrua per hocce foramen cum omnibus vasis sanguineis com- mercium habens, passam fuisse miserrime hanc afflictam.

Tertio interior membrana, in qua latex ille cruentus lymphaticus continebatur, glabra, glutinoso latice subflavo referta, conspiciebatur. Quarto pluri- mis hydatidibus & condylomatibus minoribus majoribus variæ & diversæ figuræ & consistentiæ, scirrhosis scilicet & inæqualibus, præprimis in latere sinistro, non vero in dextro, quod illis pene carebat, præditam invenimus interiorem illam membranam; hisce hydatidibus & condylomatibus dissectis, lympha cruenta, tenuis substantia glutinis pellucidi jam magis opaci & spissioris, ex aliis instar mellis, jam lardi tenuioris, effluebat, imo scatebant interne omnia illa tubercula vasculis innumeris mire inter se contortis; tandem præsertim corpus majus, valde inæquale, tactu scirrhosum, immediate post coalitam vaginam, supra pubem, uterum referens, imo eo ipso loco, ubi ante sex circiter annos de tumore præternaturali instar pugni primo fuerit conquesta, examini quoque subjecimus, quod corpus ab osse nonnihil compressum, in superiori parte phlegmone vel erysipelate & sanguine hinc inde nonnihil extravasato infectum oculis sese obtulit, mox plurimi corpus esse uteri suspicabantur, valde scirrhosum, quo exterius variis in locis dissecto, substantiam meliceridis veluti, imo ejusdem coloris cum cæteris tuberculis nominatis internis invenimus: a latere magis sinistro majus quoque tuberculum, plurimis minoribus diversæ figuræ ac coloris hydatidibus, & p. n. induratis corporibus cohærens, imo scatens vidimus, inciso eo & aperto, itidem mellis dicta quædam substantia effluxit, attamen tenacior.

§. XV.

Hæc sunt B. L. quæ in cadavere hoc fœmineo observare potuit laudatus supra Dn. Deckerus. Ex quo recensito casu sufficienter liquet, quam arduum, quam difficile sit, atrocissimum hunc morbum cognoscere, nedum curare. Sed antequam nos convertamus ad signa, quibus cognosci debeat, & ad curam, placet prius fontes, e quibus scaturiginem suam hydrops uterinus hauriat, mentis oculis inspicere. *Medicum enim morborum vires considerare oportet, & causas, ex quibus morbi fiunt, exquirere*, inquit *Hippocrat. l.* 1. *de morb. mul. text.* 32. *num.* 11. Sit itaque.

CAPUT II.

Caussas hydropis uterini proximas & secundarias investigans.

§. I.

IN determinanda proxima hydropis hujus caussa, autores mutuis se defatigarunt litibus & altercationibus. Ita alii omnem hydropis cujuscunque, & per consequens, uterini culpam hepatis functioni læsæ adscribere conati sunt, ob præconceptam falsam de primario sanguificationis organo hypothesin, quæ tamen jamdudum, hepate regali hoc officio & primatu exuto, extra veræ medicinæ limites a recentioribus non solum relegata fuit, sed & a medicorum antiquorum quibusdam jam in dubium vocata, propria ipsis innocentiam hepatis demonstrante autopsia. Conf. *Augustin. de Laurentio discept. med. decad.* I. *discept.* 9. *p. m.* 183. *ac seq.* & *Joh. Bapt. ab Helmont. tr. ignotus hydrops* §. 11. *p. m.* 485. & 486. ubi plurima innocentiæ hepatis in hydropicis sistuntur exempla; nec admittendus *Vincent. Alsar. a Cruce qui in tr. de quæsitis per Epist. in arte med. Cent.* I. *Ep.* 2, citante eum *Hofero Herc. med. l.* 3. *c.* 2. *p. m.* 177. hepar in aliis hydropis speciebus insons esse, excepta uterina, ac quavis particulari, statuit, refutante ejus sententiam plurimorum practicorum experientia, cum nostra hydropis uterini historia.

§. II.

Clariss. Sennerto loc. ult. alleg. tradere placuit, collectionem aquæ in utero vel a serosa & aquosa humiditate mensibus permista, ex mala in hepate & liene sanguificatione genita, vel ab uteri debilitate, ex partu laborioso, abortu frequenti, frigore externo, aut quacunque alia de caussa, quæ uterum refrigerare, ejusque calorem debilitare potest, contracta, ortum suum ducere. Verum enimvero, hæc sententia, quanquam non absolute a veritatis tramite declinet, nihilominus sua laborat infirmitate, nam, ut sanguificationis negotium ab autore hepati ac lieni male adscriptum, intactum linquamus, datæ istæ caussæ, cum ex iis non semper, nec nisi secundario hydrops uteri generetur, ad remotas & accidentales magis videntur referendæ caussas, uti in sequentibus patebit.

§. III.

Aëtium aliosque longam mensium suppressionem, imprægnationemque impeditam, tanquam caussam hydropis uterini primariam & unicam agnoscere,

cere, notant *Rod. à Castro l. 2. de morb. mul. c. 19. p. m. 281.* & *Sennert. l. c. p. m. 68.* Alii vero coalitioni interni uteri orificii assignarunt primam hydropis sæpe dicti causam. Ast horum placitis, tantum absit, ut adsensum nostrum largiamur, quin potius evincamus, ea tanti non esse momenti; quod enim mensium suppressionem attinet, evidens est, eam nec primam, multo minus unicam esse hydropis dicti causam, siquidem ægra nostra per totum temporis spatium, quo atrocissimo isto vexata est morbo, emmenia rite & legitime fluentia habuerit. Imo compertum est, nonnullas mensium suppressione laborantes, longam satis temporis moram confecisse sine sanitatis dispendio. Quanquam in quibusdam aliquid ad productionem istius morbi, non nisi tamen secundario, contulisse videatur. Idem concludere licet de impraegnatione impedita. Coalitionem vero interni orificii uteri quod concernit, non levis adhuc-dum in animo nostro scrupulus residet, an ea primario nominatum sæpius affectum causetur, suspicamur enim, posse talem hydropem produci, nulla præexistente coalitione dicti orificii, cum scilicet lympha intra tunicas uteri effunditur, & in membranaceis quibusdam continetur receptaculis, hydatidum titulo a modernis insignitis; insuper dictam coalitionem variis in casibus contingere posse, quam nec illico, nec successu temporis, ulla humoris aquosi collectio intra uteri angustias insequitur, haud improbabile est. Esse tamen causam maxime concurrentem, ac inter secundarias in nostra ægra non infimam indubitato asserimus.

§. IV.

Insignis *Lower. tr. de corde c. 2. Bibl. An. P. 2. inserto p. 99.* experimenta quædam in canibus instituens, ligando scil. eorum partim venam cavam supra diaphragma, partim venas jugulares, observansque notabilem seri intra abdominis penetralia collecti quantitatem, ac partes capitis omnes, supra ligaturam jugularium, aqua turgidas, concludit, hydropis & generalis & particularis causam proximam esse impeditum sanguinis in venas circuitum: hæc phœnomena suo inniti veritatis fundamento, quanquam minime dubitemus, interim argumentari velle ex his artificialibus phœnomenis, tale quid in corpore etiam humano contingere hydropem inferens, haud fas esse, arbitramur, pensitantes, tanta si resultaret in vasis sanguifluis obstructio, uti in datis experimentis a constrictione mediante ligatura, illico suffocationis periculum & vitæ discrimen imminere, quemadmodum id, ut aliorum testimonia silentii velo obtegamus, ipsi Loweriani canes testantur, utpote quos brevi moratum progressu extremum profundere spiritum, oportuit; cum e contra hydrops quicunque lento aggrediatur hominem passu. Quid, si diceremus, in citatorum experimentorum primo, vasa quædam lymphatica dilacerata fuisse, sicque in abdomen suum effudisse laticem, non obstante, quod

dictam vafculorum ruptionem laudatus Acutiff. Autor, forte ob horum nimiam exilitatem haud obfervaverit, fperamus, nos vix aberraturos a veritatis via. Sed quicquid fit, impeditam purpurei laticis pericyclofin, tanquam caufam efficientem collectionis aquarum primam, inprimis in hydrope uteri abfolute agnofcere nequimus, ex hoc potiffimum fundamento, quoniam ordinarius menfium fluxus in ægra noftra notabilem fanguinis obftructionem non indicaverit, cum alias typum fuum fervare haud potuiffet. Effe tamen caufas inter remotas facile principalem, lubenter largiri poffumus & debemus.

§. V.

Reliquas autorum circa caufam proximam & primariam opiniones, filentio tranfmittere lubet, ne variarum opinionum fluctibus fubmergeremur, aut Charybdin evitare cupientes, incideremus in Scyllam; noftra faltem quid foveat mens circa originem hydropis uterini, detegere jam placet. Autumamus vero caufam proximam & quidem immediatam hujus hydropis, uti aliarum fpecierum omnium, effe unam eandemque, nempe ruptionem vafis cujufdam lymphatici, quæ dupliciter contingere poteft, vel ab obftructione, vel a vulnere extrinfecus inflicto, cum tamen pofterior ruptionis caufa accidentalis fit & rariffima, de priori faltem folliciti erimus.

§. VI.

Unde igitur obftructio illa dictam vafis lymphaticis ruptionem inferens, proveniat, jam paucis expendamus: notum eft ex phyfiologicis, fanguinem e cordis oceano per arteriarum mæandros, tanquam flumina ad omnes corporis deferri partes, & una cum fanguinis parte rubicunda, ferum feu laticem quendam aquofum; cum vero natura corpus noftrum quamplurimis in locis, præcipue vero in extremis partium oris, innumerabili fere ditavit glandularum numero, quarum pleræque fi non omnes quofdam recipiunt arteriolarum furculos, probabile, imo ipfi veritati confentaneum effe, fufpicamur, iftas, glandulas nempe, e dictis arteriolarum furculis, ob continuatam fanguinis preffionem, (quam eleganter & fufius demonftratam B. L. *vid. ap. Barthol. de Moor lib.* I. *cogitat. de inftaur. medic. p. m.* 41. *& feq.*) feri quandam recipere portionem, reliqua interim tum ad partium nutritionem amandata, tum in venas iterum fe effundente; feparata ifta feri pars itaque limpidior, & a fuis heterogeneitatibus liberior, lymphæ nomine venit, & deinceps per vaforum fuorum lymphaticorum alveos reflua, partim ipfis venis, partim vero per ductum chyliferum cordis reaffunditur thalamis. Si itaque hæmatofi ob depravatam chylificationem vitiata, maffa fanguinea particulis

qui-

quibusdam peregrinis, præsertim terrestribus, viscidis ac pituitosis abundet, glandulæ quoque secretionis officio non rite fungantur, aliud insequi haud potest, quam ut terrestres illæ ac viscidæ particulæ cum sero ad glandulas delatæ, in hisce ac vasis inprimis lymphaticis, ob retardatum propter vasorum angustiam earum motum, obstructionem causentur, serosa interim lympha continuo affluente, qua in mole admodum aucta, dicta vascula, cum simplici eaque tenuissima gaudeant tunica, vel in hydatides degenerant, tandem rumpentes, vel ipsamet ob nimiam distensionem ruptionem patiuntur; unde lympha, qua data via, ruit. Ab eadem obstructione lympham etiam acriorem reddi, & tenellulam dictorum vasorum texturam corrodere posse, haud longa indiget probatione, cum id ratio nobis dictitet, & quotidiana edoceamur autopsia, aquas stagnantes peregrinam induere crasin, quidni & humores corporis nostri? Est itaque causa proxima mediata hydropis cujuscunque & nostri, obstructio.

§. VII.

Diximus hydropem uterinum ab obstructione & inde orta ruptione vasis cujusdam lymphatici suos trahere natales, sed dubitaret forte quis de existentia lymphaticorum in utero, cum ea anatomica observatione in humano nondum roborata, sicque & nostram datam causam proximam ambiguam, imo falsam proclamaret. Verum, etiamsi confiteri cogamur, vix ab ullo anatomico, quod sciamus, observatos fuisse in ipso humano utero lymphæ-ductus, attamen hosce plane non dari, haud statim afferendum, cum multa adhucdum densis ignorantiæ tenebris involuta latitent, quæ futuro tempore posterorum, si non Modernorum industria, forsan detegere, & in lucem producere poterit. Sic nemo mortalium tam lynceis gaudet oculis, ut ductus, quibus potus in diabete laborantibus, immediate ex ventriculo aut intestinis ad renes transcolatur, ipsi animadvertere hactenus licuerit, quorum tamen existentia & ratione & effectu confirmatur. Quicquid tamen sit, non veremur assertionem lymphæ-ductuum uterinorum in mulieribus, a nonnullis fide Dignissimis & Peritissimis Anatomicis jam in vaccis observatorum, nostro quoque excipere adsensu. *Consul. Illustr. Malpigh. Differt. Epistolar. ad celeber. Jac. Sponium data, & oper. suor. Tom. I. inserta, sub init. ut & ejus vitæ oper. Autor. posthum. præfixa, p. m. 46. it. Rollfinck lib. de part. gener. dicat. fabrica, P. 2. c. 26. & 50. fin. Nuck. Adenograph. Cur. c. 7. p. m. 74. & 75. Philip. Verheyen Anat. tr. 2. c. 27. Munnicks, de re Anatom. p. m. 78. & Regner. de Graaff de mul. organ. gener. inserv. c. 8. Bibl. Anat. P. I. p. 444.*

§. VIII.

Hæc eſt itaque noſtra de hydropis cujuſvis & conſequenter uterini cauſa proxima ſententia, utpote probabilior cæteris & magis perſpicua, ac a plerisque recentiorum recepta. *Vid. Diemerbr. An. l.* 1. *c.* 12. *p. m.* 66. *Franc. de le Boë Sylv. Prax. med. append. tr.* 6. *th.* 15. *& ſeq. Barbette Prax. l.* 4. *cap.* 4. *& Decker. in not. ad loc. cit. Le Mort. chym. veræ nobil. & util. p. m.* 122. *fin. Ettmüll. Coll. Pract. P.* 2. *c.* 6. *p. m.* 406. *Gockel. conſ. & obſ. cent.* 1. *conſ.* 88. *& cent.* 2. *conſ.* 41. *Frid. Hoffmann. Jun. Fund. Med. Pathol. c.* 6. *th.* 29. *aliique.* Jam ad cauſas remotas ac ſecundarias digreſſum faciamus, quæ ex triplici peti queunt claſſe, vel enim ex rerum naturalium, vel e nonnaturalium, vel præternaturalium numero.

§. IX.

Inter res naturales potiſſimum temperamentum, & humores ſuum conferre ſymbolum ad producendum hydropem videntur; temperamentum quidem quatenus illud humidum nimis & frigidum, generandis cruditatibus ſeroſitatibuſque in M. S. magis aptum; hinc ratio eſt in promptu, cur mulieres gravius & ſæpius hydropico tentantur morbo, cum teſte *Hippocr. de Nat. Pueri text.* 6. *p.* 138. *Vol. I. Ed. Linden.* Corpus muliebre humidius fit quam virile; humores inter poſt lympham ſanguis primatum facile obtinet, ſi ſcil. vel ejus vitietur hæmatoſis, vel pericycloſis impediatur, ſeroſitateſque nimium in modum in eo adaugeantur.

§. X.

E rerum ſic dictarum nonnaturalium claſſe, commune illud omnium effluviorum receptaculum, aërem, pro varietate ſuæ craſſitiei aut ſubtilitatis, humiditatis aut ſiccitatis, frigiditatis aut caliditatis, quam maxime humorum noſtrorum motum alterare, res eſt nullis niſi naturam aëris ignorantibus ignota. Præprimis tamen aër frigidus, craſſus, humiduſque productionem hydropis promovere videtur, dum nempe particulis ſuis viſcidis meatus cutaneos obſtruendo, inſenſibilem inhibet tranſpirationem, unde exhalationes illæ heterogeneæ & aquoſæ ſanguinis, intra vaſorum limina coërcentur, totamque inquinant maſſam. Quid cibi ac potus conferant, obſcurum haud eſſe autumamus, autopſia ſæpe confirmante, iſtos, qui nimio ſpiritus vini uſui indulgent, aut mero epuliſque omni ſe tempore obruunt, aut in æſtivis menſibus ac febribus ardentibus nimium ſe ad extinguendam ſitim ingurgitant potulentis, utplurimum tandem luxuriei ſuæ ac erroris commiſſi recipere pœnam, hydropem.

Sed nec in somno ac vigiliis, motu ac quiete mediocritatis limites transgredi licet, nimio enim somno ac quiete spirituum animalium & sanguinis motus torpidior, chylificatio debilior, excrementorum secretio & egestio tardior, insensibilis item perspiratio difficilior redditur, vigiliis vero diuturnis atque motu nimio spiritus animales penitus dissipantur, subtiliores sanguinis particulæ extra corpus eliminantur, quin & ipsa chylosis non leviter depravatur, ac cruditatibus tandem M. S. adimpletur. Quibus omnibus ita se habentibus, ecquis non colligeret, hydropem tandem exoriri posse? Ad cujus productionem, concurrere quoque excreta & retenta, evidens est, utpote quæ potissimum a prioribus dependent. Hinc nimium sanguinis sputum, cruentam alvi dejectionem, crebriores hæmorrhagias, venæ-sectiones largissime institutas, emmenia lochiaque suppressa, hydropem cum aliarum partium, tum uteri induxisse, practicorum observata edocent. *Vid. Hippocr. l. 2. Prædict. text.* 11. *p.* 496. *Vol. I. poter. obser. l.* 3. *c.* 38. *Ephem. Germ. Dec. II. An.* 1. *obs.* 114. *An.* 2. *observ.* 169. & *An.* 7. *obs.* 188. *aliique.* Excretorum numero placet quoque inserere abortum, quem in nostra ægra caussam hydropis uterini remotam fuisse, ex ipso casu constat. Sed & ipsa quædam animi pathemata inter caussas dicti affectus remotas referri posse, quatenus scil. spirituum animalium influxum refrænantur, ac chylosin ipsamque hæmatosin aliquatenus impedire queunt, luculentum ægra nostra, ob mariti morbum summo ac continuo mœrore prostrata, exemplum præbet.

§. XI.

Tertiam caussarum remotarum classem constituunt res præternaturales, inter quas principalissima est in hydrope uteri hujus orificii interni coalitio, cum tunc temporis aquæ in cavitatem uteri effusæ omnis præcluditur exitus seu effluxus, sicque majorem ab allabenti humore dictum viscus distensionem intumescentiamque pati cogatur, uti ex recensito supra nostro casu patescit. Quibusdam animadvertentibus in nonnullis hydropicorum cadaveribus scirrhosos quosdam tumores partium nobiliorum, hosce etiam remotarum numero accensere placuit; bene an male, aliis judicandum relinquimus, sufficit, dubium adhucdum esse, an dicti scirrhi hydropem antecedant, an vero concomitentur. (In nostra hydropica potissimam uteri substantiam scirrhosam fuisse, ex casu manifestum est.) Frequenter tamen e rerum præternaturalium classe, morbi quidam chronici, uti febres quotidianæ, tertianæ, quartanæ, autumnales, aliæve post se relinquere hydropem solent; notantibus *Hippocr. de aër. aqu. & loc. text.* 26. *p.* 343. *Vol. I. Cornel. Cels. l.* 3. *de medic. c.* 21. *Henr. Reg. Prax. med. l.* 3. *cas.* 18. *Decker. Exercit. Pract. c.* 5. *p.* 285. *Bellin. tr. de urin. puls. sangu. miss. febrib. &c. p. m.* 386. *Winckler. Dec.* 1. *Ephem.*

Ephem. Germ. An. VI. & *VII. obs.* 52. & *Joh. de Muralto ib. Dec. II. An. VIII. obs.* 4. Confirmante insimul ægra nostra, utpote quæ graves & diutinos dictarum febrium perpessa insultus, in graviorem tandem uteri cataclysmum terminantes. Quibus etiam adjungimus fluorem album, quem hydropem uteri lethalem progeneraſſe, jam superius citata *obs.* 8. *Zod. Med. Gall. An. III. mens. Octob.* sistit. Et cum nec infrequentes post icterum hydropes, uti legi poteſt *ap. Anton. de Heyde in Centur. observ. med. Anatom. Mytuli annexa obs.* 9. *Thoner. l.* 3. *observ. p. m.* 154. *Christ. Franc. Paullini observ.* 97. *quæ habetur in append. ad Dec. II. An. V. Eph. cit.* item post renum vitia obstructionesve, tradentibus *Platero Prax. Tom. III. l.* 1. *c.* 3. *p. m.* 238. & 239. *ac Mæb. Fund. Med. Physiol. c.* 17. *circa fin.* ac post luem veneream, perhibente *Tym. à Guldenkl. l.* 3. *Epist.* 15. haud absonum esse putamus, si, dictos affectus etiam nostri hydropis causas remotas esse posse, afferamus. Ast, ne nimium immoraremur in scrutinio causarum, quas sufficienter nos investigaſſe speramus, lubet jam progredi ad

---

CAPUT III.

Signa diagnostica hydropis uterini & prognosin sistens.

§. I.

Optime *Georg. Baglivi l.* 2. *de Praxi medica ad priscam observandi rationem revocanda cap.* 8. §. 1. *Prima basis curandorum morborum est recta eorundem cognitio, atque debitum unius ab alio discrimen; latent enim velut in alta nocte prima morborum stamina, nec arte magistra in curationem eorundem perveniemus, nisi facem præferat solida diagnosis.* Haud aliud jam retroactis seculis indicaſſe videtur *Hippocrates*, cum *tr. de medico text.* 12. *Istum solum chirurgiam, (dicamus & medicinam) rite aggredi, qui signorum expertus est;* scripsit. Hinc nostrarum quoque censemus esse partium, si vestigia optimorum medicorum premere velimus, perscrutationi signorum, quibus nominatus sæpe affectus dignosci solet, omnem pro viribus impendere operam.

§. II.

Sed cognitionem signorum hujus morbi non parum torquere practicorum ingenia, vel ex nostra innotescit ægra, siquidem medici curam ejus gerentes, obscuritate signorum in diversas distracti fuere sententias; nec mirum: cum pathognomonica & propria præsentiam dicti affectus infal-

libi-

libiliter indicantia vix ac ne vix dentur, sed omnia videantur & aliis quoque morborum generibus communia. Comprehenduntur vero a Venerando *Cool.* 1. *de morb. mul. text.* 85. *p.* 467. *Vol. II.* sequentibus verbis: *Si hydrops in uteris nascatur, menses pauciores & pravi fiunt, & ante tempus deficiunt, & imus venter intumescit, & mammæ solidæ molles fiunt, & lac nullum, & ex his cognosces, quod aqua intercus sit*; & paulo post *idem text.* 86. *Si hydrops in uteris fiat, menses pauciores fiunt & deteriores, & per longius tempus & pauciores, quam oportet.* Præter quæ signa, cum ex iis nondum sufficienter elucescat, an aqua in ipsa uteri cavitate, an vero intra ejus tunicas in vesicas membranaceas seu hydatides distensas fluctuetur; haud incongruum erit, investigare per manus peritæ cujusdam obstetricis, num internum uteri orificium coalitum aut arcte nimis constrictum sit; nec ne; coalitio enim si adsit; de existentia humoris in ipsa cavitate minime est dubitandum, residere vero intra membranas, dicto interno orificio contrario se habente modo, indicatur.

§. III.

Ad meliorem tamen morbi cognitionem, lubet simul in contemplatione signorum; affectum nostrum ab aliis distinguentium, mentem habere defixam. Discernitur vero hydrops uteri (1) ab ascite (α) quod in hoc major quam in illo ventrem tumor occupet; (in ægra nostra differentia hæc locum non habebat, quin nimius & ad mammas usque protensus tumor abdominis tandem minitabatur ruptionem;) (β) In hydrope uterino tumor a parte inferiori ordiatur & versus superiora tendat; contrario vero ascites incedat gressu; (γ) Symptomata illius minus acerba sint; nec tam cito ægræ ac ab ascite tabescant; (non obstante integro fere sexennio, quo afflicta fuit ægra nostra hydropico uteri tumore; emaciata tamen parum erat;) (δ) In illo sitis molestia minus torqueantur ægræ, quam in ascite; distinguitur (2) ab inflatione, cum tensior magis in hac abdominis ambitus sit, & si percutiatur, sonum quasi edat; in illo vero flaccidior & mollior venter; & fluctuationem quandam aquarum sentiat mulier, in unum vel alterum inclinans latus; (nullam aquarum fluctuationem ex corporis motu observavit ægra nostra.) Discrepat (3) ab imprægnatione; (α) quod gravidæ utplurimum prospera fruantur valetudine, in hydropicis contra symptomata in dies magis ac magis exacerbentur. (β) In illis mammæ tandem lacte turgescant ac solidiores fiant; in his verum lacteo humore destituantur ac flaccescant. (γ) Tumor ventris in illis durior; in his mollior; & (δ) in illis acuminatus magis pro ratione situs embryonis; in his vero æqualiter juxta uteri & ventris amplitudinem extensus fit. (4) Differt & a tumoribus cancrosis & scirrhosis, ut & ab inflammatione uteri, utpote, qui atroces inducunt dolores, & sæpe si non semper febrilium stipati sunt symp-

tomatum satellitio, cum e contra dictum hydropem dolor non nisi levior, ac febrilia symptomata raro concomitentur. *Vid. Sennert. Prax. l. 4. P. I. Sect. 2. c. 11. p. 69. & 70. Rod. à Castro de morb. mul. l. 2. c. 19. p. m. 282. Zod. Med. Gall. An. V. Mens. Mart. c. 7. p. m. 65.*

§. IV.

Hisce signis omnibus rite collectis & examinatis, dignosci tandem hydropem dictum posse, putamus. Jam, antequam pro ratione ordinis, judicium quoddam de hujus morbi natura & eventu feramus, duo prius nobis occurrunt ventilanda; primo retulit *Hippocrates loc. supra cit.* inter signa sæpius citati morbi, paucitatem, pravitatem ac defectum fluxus menstrui; cujus opinioni inter alios subscribit quoque *Rod. à Castro loc. alleg.* secundo *Sinibald. Geneanthrop. l. 4. tr. 1. c. 9. p. m. 431. ac Schorrkopff in disp. supra cit.* §. 22. fluxum nominatum nunquam in hydrope uterino observari, asserere haud verentur. In quantum igitur laudatorum autorum opiniones à veritatis tramite deflectant, ostendere haud supervacaneum erit.

§. V.

Equidem inficias ire nequimus, sanguinem menstruum nonnunquam accelerante ac perseverante post in statione sua nominato morbo, in fluxu depravari, retardari, quin sisti, interim adstipulari doctissimorum istorum virorum sententiis minime gentium valemus, cum, quam minus universale axioma Hippocrateum sit, ac quam labili nitatur *Sinibaldi ac Schorrkopffii* de nunquam fluentibus in hydrope dicto mensibus hypothesis fundamento, luculenter demonstret tum *observatio 68. in Ephem. Germ. Dec. II. An. V.* tum nostra supra recensita. Et quid obstaret, quo minus sanguinei laticis effluxus tum temporis menstruam suam observaret periodum? Coalitio seu constrictio orificii uteri interni? Neutiquam: nisi cum nonnullis vel autoritatis fulgore occœcatis, vel errorum laqueis irretitis, menstrualem sanguinis rivum ex solo uteri fonte suam ducere scaturiginem, statuere velimus; sed non ex hoc fonte, multo minus ex eo solum muliebria purpureo irrigari rore, patet (1) in gravidis, in quibus, si verum sit, internam uteri januam, peracta conceptione, ita arcte occludi, ut nec tenui aditus pateat stylo unde promanaret observatus nonnunquam primorum mensium tempore dictus fluor, nonne e vagina? (2) *Famigeratiss. Bohn. Circ. Anatom. Physiol. Progymn. 16. p. m. 244.* vaginam solam, utero salvo & immuni, fluore sanguineo conspurcatam, bis se observasse in cadaveribus puellarum violenta morte raptarum testatur, quale quid & insignis *Carol. Piso in suis observ. & consil.* notavit, citante eum laudato *Bohn. l. all.* Si igitur tale quid

contigit in corporibus nulla interna labe, nullo morbo afflictis, quidni natura in ægra noſtra ſimile quid moliri potuerit, cum quovis modo laboranti microcoſmo auxiliatrices ferre manus intendat. Imo menſtrualem ſanguinis rivum naturaliter interiores uteri lares non ſubire, ſed viam eligere per fines vaſorum, in collo uteri deſinentium, haud improbabile eſſe, autumamus. *Vid. Bohn. l. c. & Lambzweerde hiſtor. nat. molar. uteri c.* 18. *p. m.* 153. *fin.*

§. VI.

Jam ad prognoſin: de morbo noſtro hydropico medicum boni quid ægris polliceri poſſe, dubio mentis judicio fluctuamur; nam uti vix ulla hydropis ſpecies curationem facilem admittat, ita noſtram ſane morbos inter curatu difficillimos referimus; ſive ſit cum coalitione uteri conjuncta ſive non; quanquam poſterioris præ illa faciliorem paululum eſſe medelam confiteamur. Si graviditati aſſociata, utplurimum ſolet eſſe lethalis, & hydropem talem haud raro inſequitur hydrops totius corporis; docente *à Caſtro l. c.* Quod *Hippocrat. Coac. prænot. text.* 3. *p.* 567. *Vol. I.* de hydrope in genere ſcribit; eum ſcilicet, qui ad curationem remiſit, recurrentem, deſperatum eſſe, & de noſtra hydropis ſpecie optimo jure dici poteſt.

CAPUT IV.

Curam uterini hydropis exhibens.

§. I.

TRia ſunt, quæ ægros à graviſſimorum morborum inſultibus vindicare videntur, natura ſcilicet, fortuna, atque medicus. Natura quidem critica materiam morbificam extra ægri corpus expellendo evacuatione; fortuna vero, adjuvando nonnunquam audaces; medicus tandem prudenti conſilio & expertis pharmacis ſuccurrendo. Ab hiſce tribus an mulier hydrope uteri afflicta, & ſibimet ipſi ſalutare quid polliceri queat, jam examinandum.

§. II.

Quod naturam attinet, haud deficiunt exempla hydropicorum critica naturæ cura ſanatorum. Sic quendam toties ab hydropico liberatum tumore, quoties aquarum moles per cutis poros ſeſe effunderet, notavit

Th. Bartholin. Cent. 3. *hiftor. anat.* 23. Fæminam quampiam Libitinæ e faucibus ereptam, natura colluviem aquarum per hypochondria extra corpus eliminante, teftatur *Joh. Petr. Albrecht Dec. II. Eph. Germ. An.* 1. *obf.* 79. De hydrope critica narium hæmorrhagia foluto, *vid. ib. An. III. obf.* 170. & *ap. Fabr. Hildan. obf. chir. ab Uffenb. edit.* 50. *Idem Hild. ib. obf.* 48. & *Gerbez. in Dec. cit. Eph. cit. An. VIII. obf.* 70. Naturam per abfceffum in fcroto factum omnem humoris quantitatem evacuaffe tradunt. Ita quoque pedes ferofam ftillantes lympham faluti cuidam fuiffe, narrat *Conr. Rayger. E. G. Dec. III. An. III. obf.* 136. Spontaneam umbilici apertionem nonnullis hydropicorum levamen haud fpernendum quin priftinam attuliffe fanitatem, referens laudatus modo *Fabr. Hild. ib. obferv.* 47. *Joh. B. Lambzweerde in append. ad fcult. armam. chir. p. m.* 128. *ac Hochftetter. obf. med. Dec.* 2. *caf.* 10. & *in fcholio ad cit. caf.* uti autem fedula ægrorum medicatrix fuit natura, in aliis hydropis fpeciebus, ita quoque in hydrope uterino. Qualem naturæ curam experta illa mulier, cujus mentionem facit *Joh. de muralto obferv.* 114. *Eph. Germ. Dec. II. An. I.* quæ ex menfium retentione hydrope uteri laborans, ab hoc morbo vindicata fuit, materia per abfceffum in umbilico factum evacuata. Alia fluxu aquarum ex utero per fex durante hebdomades, falutem fuam recuperabat; perhibente *eod. Joh. de muralto ib. An. VII. obf.* 13. Ex quibus recenfitis aliifque pluribus apud autores paffim obviis exemplis fufficienter liquet, quid natura fæpe in curatione hydropis conferat.

§. III.

Sed fortunam quoque hydropicis ob exacerbatas nimis morbi vires ac cruciatus enormes jam omnem falutarem medici admonitionem, legitimorumque remediorum affumptionem negligentibus, refpuentibus, infperatum ac falubre nonnunquam tuliffe auxilium, haud latet; & mediis quidem, quibus alias morbi vehementia cum fummo vitæ difcrimine in dies magis ac magis augeri folet, largiffima v. g. aquarum, cerevifiæ, aliorumque potulentorum ingurgitatione; *vid. Aug. de Laurent. decad.* 1. *difcept. med.* 9. *p. m.* 186. *Panorol. Pent.* 2. *obf.* 24. *Boyle Phil. exper. utilit. Part.* 2. *exercit.* 5. *c.* 18. *p. m.* 330. *init. Pechlin. obf. lib.* 1. *obf.* 63. Quibus merito adjungendus rariffimus ifte cafus, quem ex *Benivenio* narrat *Lambzweerde l. c.* De fæmina hydropica, quæ defperantibus de falute ejus medicis, eamque deferentibus, defiderio impulfa fanitatis recuperandæ, ab alto fe devolutavit loco, in qua volutatione lapis quidam obvius matricem tangendo aperuit, infaufto quidem omine, faufto attamen fucceffu; omnis quippe inde effluxit aquæ moles. Haud abfimilem fortunæ curam experiri licuit virgini cuidam hydrope uteri gravidæ, per quindecim annorum decurfum, quæ tandem tumidum ventrem depo-

fuit,

fuit, ex improvifo in terram cafu faxo majori iftum illidens, & inde felici partu copiofam aquarum molem enitens. *Vid. obf.* 57. *Dec. III. Eph. Germ. An. V. & VI.* Sic fortuna audaces nonnunquam concomitatur, & hydropicarum medicatrix fit.

§. IV.

Cum tamen fortunæ cafus rariffime contingant, criticæ infuper aquarum evacuationes non femper infequantur, nec eoufque, donec natura crifin inftituat, exfpectare, boni medici fit, idcirco primaria falutis hydropicorum anchora pofita erit in debito remediorum præfcriptorum ufu, quæ in genere funt obftructiones vaforum removentia, materiam extravafatam evacuantia, partefque læfas corroborantia, imo eadem, quæ in hydrope afcite a Practicis laudantur, cum hydrops uterinus quoad curam ab afcite parum vel nihil differat, docente *Ettmüll. coll. pract. fpec. de morb. mul. c. 5. p. m.* 582. Depromuntur autem ifta ex triplici fonte, pharmaceutico fcilicet, chirurgico & diætetico.

§. V.

Incumbit vero medico, antequam curam hujus hydropis aggrediatur, rite penfitare, an cum graviditate conjunctus fit, quo in cafu parum vel nihil tentandum arbitramur, ne materiam morbificam eliminando ipfum fœtum ante maturitatis tempus expellamus, fed omnis movendus lapis, quo hicce magis ac magis confervetur: certior itaque de fetus abfentia factus medicus, ea præmittat, quæ deftructum ventriculi tonum, (cum omnis hydrops ex communi ifta plurimorum malorum lerna primam fuam ducat fcaturiginem,) reftaurant, & materiam vifcidam ac pituitofam incidendo & attenuando fanguinis crafin corrigunt, obftructionemque in vafis referunt. Nunquam enim hydropici perfecte curari queunt, nifi obftructionis habeatur ratio, docente *Celeberr. Waldfchmid. coll. pract. ad caf. med. Tym. à Güldenklee p. m.* 863. Sunt vero ea omnia amara, aromatica, & fale volatili copiofo conftantia, v. gr. rad. imper. gentian. helen. calam. arom. cyper. zedoar. vincetox. cariopyll. arom. zinzib. cort. cinam. cubeb. it. Marrubium, juniperina, omnia ex abfynthio parata, it. ex fambuco, nec non fol & baccæ lauri, rofmar. elixir. propr. elix. ⊕-li mynf. ÷ vol. ol. fylv. ⊖ vol. C. C. croc. ♂tis aperit. fpir. ⊖ dulc. cremor ac cryftalli tartari & fimilia.

§. VI.

Evacuationi materiæ extravafatæ e fonte pharmaceutico varia recluduntur remediorum genera, vel per emefin, vel per catharfin, vel per

 diapho-

diaphoresin, vel per diuresin, vel per ptyalismum eandem promoventia. *Vid. Franc. de le Boë sylv. prax. med. app. tr. 6. th.* 161. Emetica seu vomitoria quod concernit, ea bis in septimana propinata, utilissima esse pharmaca in hydrope uterino, docet *Rod. à Castro l. c. p.* 283. quin a pluribus in dicto affectu commendari tradit *Ettmüll. Coll. Pract. spec. de morb. mul. c. 5. p. m.* 582. nihilominus veremur neutiquam, ea extra remediorum hydropicorum classem relegare, ob rationes à *Barbette in sua Praxi l. 4. c. 4. p. m.* 163. *&* *Waldschmid. in not. ad loc. cit. p.* 466. suppeditatas, quæ ibi legi queunt.

§. VII.

De meliori commendata nobis habentur nota medicamenta per catharsin evacuantia, de quibus tamen insimul valet illud, quod *cit. Waldschm. in monit. med. de hydrope in genere p.* 296. scripsit: *aut fortiter purgandum, aut non purgandum.* Laxantium enim & mitiorum catharcticorum usu parum vel nihil lymphæ extravasatæ educi, Praxis docet. Hanc tamen in catharcticorum usu cautelam adhibere fas erit; si ea largiori propinata dosi alvum neutiquam moveant, iis minime gentium insistendum esse, cum majores saltem tumultus excitent, tumoremque serosum promoveant. Celebrantur vero ex illorum classe in hydropicis affectibus præprimis rad. & resin. jalap. rad. bryon. rhabarb. soldanel. mechoac. turpeth. cort. esulæ mercur. dulc. tartarus vitriol. summis item efferuntur encomiis baccæ, & ex his paratus syrup. de rhamno cathartico seu spina cervina, elaterium ejusque extractum, gummi gutta sive gummi de peru, aliaque cum sanguinis crasin corrigentibus, ac diureticis nonnunquam miscenda, quo autem dicta cathartica optatum nanciscantur successum; haud inutile erit, clysteribus acrioribus in anum injectis crassiorem educere saburram.

§. VIII.

Verum enimvero raro medicus ea est felicitate, ut solis catharcticis scopum suum obtineat, cum sequior sexus ista, præcipue fortiora si sint, utplurimum male ferat, imo gravi sæpe percutiatur horrore, mentione saltem illorum a medico facta, ea propter vel ad sudorifera, vel ad diuretica, vel ad ptyalismum provocantia, procedendum quoque ipsi erit. Diaphoretica quidem & salivantia usum suum habere haud spernendum in anasarca & ascite inter cutem & musculos delitescente, absit, ut negemus, cum quosdam largiori, sudore provocato curatos, aliorum testimoniis probet *Ettmüll. Coll. Pract. P. 2. c. 6. p.* 414. ac simile quid *Thom. Barthol. Cent. V. histor. An.* 46. notet, de hydropica item salivatione ab assumpto cathartico ex Mercurio dulci aliisque constante orta

sanata

fanata legi queat *obſ.* 36. *Dec. II. Eph. Germ. An. IV.* Nihilominus an ab iis remediorum generibus multum levaminis atque auxilii ad fæminas quoque hydrope uteri prægnantes, malo inprimis in dies ingraveſcente, reſultare queat, dubitamus, interim tamen quandoque diaphoretica aliis remediorum generibus immiſcere licet, quo illorum ope poruli corporis aperti ſervarentur, inſenſibiliſque promoveretur perſpiratio, cui ſcopo præter nonnulla jam in §. 5. huj. cap. laudata inſerviunt ligna atque cortices guajaci, ſaſſafras, rad. ſarſaparil. Angelic. Carduus Benedict. cornua cervi, alcis, unicornu tam verum, (ſi tale in hac rerum univerſitate exiſtat,) quam foſſile ac marinum, flor. ♀ris, antimon. diaph. bezoard. minerale, aliave.

§. IX.

Feliciori ſperamus & medicos & ægras aureum famæ ac ſanitatis vellus reportaturos omine, ſi diureticorum præſcriptioni ac uſui ſedulo indulgeant, utpote quæ ſecundum effatum *Clariſſ. Ettmülleri* optima & vera ſunt hydragoga & legibus naturæ convenientiſſima, cum in ſtatu ſano plerumque per vias urinarias ſuperfluum ſerum evacuari ſolet. Aſſocientur vero horum claſſi quamplurima, e triplici regno, e quibus præſtantiora ea, quæ multo ſale volatili donata, ac dum ſeri evacuationem promovent, ipſam inſimul materiam viſcidam obſtructionem in vaſis progenerantem incidunt ac reſolvunt, parteſque læſas quadantenus corroborant, uti ſunt; urtica, allium, baccæ lauri, leviſticum, herba theæ, grana coffe; juniperina, therebinthinata, ſal commun. ✱cum, ſpir. urinæ vol. imo ipſa urina humana, lumbrici item terreſtres, ova formicarum, ſal commun. vel. ſuccini, tinctura tartari, aliave plura in voluminibus paſſim practicorum obvia; notandum, quod bufones exſiccati ac pulveriſati a quibusdam magnæ virtutis in hydropicis affectibus prædicentur, *Vid. Ettmüll. Coll. Pr. p. m.* 300. & 413. *Waldſchm. monit. med. de hydrope pag.* 298. *init. Bewerov. im Schatz der Ungeſundheit, l.* 3. *c.* 13. *p. m.* 1075. aliique quos citat *Chr. Franc. Paullini Cynogr. cur. ſect.* 4. *c.* 5. §. 3. Sed merito à laudato *Paullino l. c.* bufonum pulvis ſuſpectus habetur, imo ipſe *Waldſchm. in not. ad Prax. Barbett. p.* 468. periculoſum eſſe remedium ex bufonibus paratum, ac non niſi in deſperato exhibendum caſu, ſincere profitetur.

§. X.

Eo ipſo autem, cum extravaſatam lympham extra corporis confinia quovis modo relegare ſtudemus, opera inſimul danda, ne læſæ partes ulcro graviter offendantur, eapropter ventriculi, aliorumve & chyloſis & hæmatoſis actui dicatorum organorum idioſyncraſia vitiata corrigenda,

illi-

illibata vero confervanda, & mediis quidem, jam fupra in §. 5. hujus cap. fuppeditatis, quibus etiam ob nimias evacuationes profufi fpiritus animales reftaurari debent; ad medelam & confolidationem lymphæ ductuum five laxatorum five ruptorum, novimus quidem multa a nonnullis commendari pharmaca adftringentia & confolidantia, verum fufpicamur fore ea fuperflua, cum iftos, lymphæ ductus nempe, remota faltem prius obftructione, fua fponte, vi alimenti fui, curari, afferere haud vereamur, facem nobis in hac fententia præferente *Doctiff. Marggrav. Prodr. Medic. Pract. Sect.* 3. *Tab.* 13. *p. m.* 133. Maxima tamen omnium fere indigere videtur uterus corroboratione, utpote cujus temperies in dicto noftro affectu quam maximam paffa metamorphofin, ac humidior frigidiorque longe facta, quæ idcirco variis exficcantibus calefacientibufque emendanda mediis, quorum claffem conftituunt præter quædam, jam in §. prioribus indicata, artemifia quoque, fabina, ariftolochia, majorana; chamomilla vulg. ac Rom. pulegium, melifla, matricaria, flores anthos, & cheyri, origanum, myrrha, fuccinum, opopanax, galbanum, caftoreum, aliaque, imo pleraque, quæ capitis affectibus opitulantur, e quibus fecundum medici prudentiam, tum interna, in quacunque placuerit forma, tum externa præcipue, uti balnea, peffarii, clyfteres item uterini, fuffitus ac inunctiones, præfcribi queunt. Quorum aliorumve remediorum antihydropicorum formulas varias hic jam addere, fupervacaneum effe putamus, cum felicius apud lectum ægrotantium, perfpecta tunc probe harum conftitutione, ætate atque temperamento, concipiantur; interim curiofum lectorem fpeciales quafdam in hydrope uteri pharmacorum præfcriptiones defiderantem, ablegamus ad Celeberr. *Joh. Michaël. Prax. Clinic. P. I. l.* 4. *c.* 27. & *lib.* 5. *c.* 22. *Rod. à Caftro loc. fupra cit. Sennert. Prax. l.* 4. *P. I. S. II. cap.* 11. *p.* 71. & *feq. Blegny Zod. Med. Gall. An. II. menf. Febr. obf.* 8. *Höfer. medicat. familiar. p. m.* 238. aliofque Practicos, apud quos cupidinem ac defiderium fuum formularum lectione fufficienter explere poterit.

§. XI.

Ad remediorum e fonte pharmaceutico petendorum claffem pertinent quoque aquæ minerales, impr. ♃reæ & ☽fæ, utpote quarum ufu hydropicos quofdam fanatos producit *Salom. Reifel. obf.* 218. *Eph. Germ. Dec.* I. *An.* 2. & comitiffam quandam ab uteri cataclyfmo liberatam fiftit *Gründel. Dec. III. An. V.* & *VI. obf.* 162. Adjunguntur pariter antihydropicorum numero ea, quæ exterius appenduntur, & amuletorum nomine veniunt; quibus nonnulli etiam hydropis vires retundere conantur; hifce quanquam omnem derogare virtutem in magnis morbis curandis nos vetat experientia quorundam, cum amuleta non raro feda-

ſedare cordis palpitationes, hæmorrhoidum dolores, profluvia ſanguinis, æſtus febriles, inſultus epilepticos, uteri ſtrangulatus, alioſve morbos, notet *Illuſtr. Helmont. tr. natura contrarior. neſcia* §. 45. *p. m.* 168. & *tr. Buttler. p.* 557. *Conf. Eph. Germ. Dec.* 1. *An.* 4. & 5. *obſ.* 42. & *Append. ad dicta Decur. An.* 6. & 7. *p.* 119. & 114. Quin dictis appenſis centenos aliquot à variis morborum generibus vindicatos ſe vidiſſe glorietur laudatus modo *Helmont. tr. ignot. hoſpes morbus* §. 94. *p.* 482. ac ipſum Generoſiſſ. *Rob. Boyle* horum nonnullorum magnam eſſe adverſus magnos quoſdam affectus virtutem, experientia & propria & aliena comprobet *in tr. de ſpec. remed. c. Phil. corp. concord. Pr.* 6. *p. m.* 32. & *ſeq.* Interim quoniam plerumque cura mediantibus amuletis per ſuperſtitioſam abſolvatur imaginationem, demonſtrante id inter alios varis in locis *Wolffio in ſcrutin. amul. med.* imo an ea hydropicis, aqua eorum intra cavitates reſidente, aliquid levaminis per ſe adferant, ſufficienti nondum confirmatum experientia ſit, hæcce remedia ſilentio prætermittere lubet; luſtranda tamen à B. L. *apud Wolff. in tr. all. c.* 2. *ſect.* 1. *p. m.* 213. & *ſeq.* qui legendus.

§. XII.

Longiori ſerie producere reliqua e fonte pharmaceutico deſumenda pharmaca jam non lubet, ne brevitatis limites noſtra tranſcenderet diſſertatio, quamobrem quos fons chirurgicus hydropicis remediorum theſauros recludere poteſt, indicandi quoque erunt. Opitulantur vero omnia remedia chirurgica potiſſimum imminutioni atque evacuationi materiæ extravaſatæ, ſuntque venæ-ſectio, ſcarificatio, veſicatoria, fonticuli ac paracentheſis. Venæ-ſectionem in pedibus inſtituendam, hydrope uteri ſuam deducente geneſin ex menſibus ſuppreſſis, in principio tamen morbi, viribuſque ægræ adhuc integris, largiuntur *Rod. à Caſtro* & *Sennert. l. c.* quorum opinioni noſmet ipſi lubenter ſubſcribimus, præſentibus dictis circumſtantiis, alias vero ſanguinis miſſionem ceu peſtem merito proſcribentes, cum cuilibet haud latere queat, quam irreſarcibile emergeret damnum, purpureo latice vitali calore ac ſpiritibus, per intempeſtivam phlebotomiam orbato. Scarificationem atque veſicatoria locum quidem habere in cura hydropis univerſalis & aſcitis gravioris, (quanquam nec in iis gravi deſtituantur periculo, ſiquidem veſicatoria tibiis cujuſdam hydropici applicata, gangrænam ac tandem mortem intuliſſe, legi poteſt *ap. Hildan. obſ. chir. ab. Uffenb. ed.* 49.) haud ignotum eſſe arbitramur, tantum autem abſit, ut inde ulla ſalutis ſpes ad ægras, aqua in certis quibuſdam cavitatibus, in ſpecie in utero fluctuante reſultare poſſet, quin potius ægræ eo citius cogerentur Charontis premere cymbam. Fonticulorum uſum, ob eandem quam adduxit

Senner. l. c. rationem exulare jubemus à remediorum antihydropicorum classe, viæ enim, per quas lymphaticus latex ex interiori uteri caverna ad ipsa patentia fonticulorum ostia derivari deberet, vel cimmeriis obscuriores adhucdum sunt tenebris.

§. XIII.

Ultima salutis hydropicorum anchora e chirurgia posita est in paracenthesi, quæ operatio sane difficilis, ac de qua, ratione loci, in quo instituenda, non leve fovetur inter autores dissidium. *Vid. Lambzw. App. ad scult. arm. chir. p. m.* 129. *& seq.* nec minus periculosa, cum raro salutaris inde ad ægrotantes refluat morbis finis. *Conf. Tulp. l.* 2. *obs. c.* 38. *Panar. Pent.* 2. *obs.* 17. *Eph. Germ. Dec.* 2. *An.* 6. *obs.* 152. *& An.* 7. *obs.* 188. Attamen, cum juxta *Hippocr. Sect. I. Aph. VI. Ad extremos morbos extrema remedia exquisite optima* nonnunquam sint, *Conf. Guid. ant. alban. Comment. in. h. l. Hippocr. p. m.* 24. *&* 25. imo secundum *Cels. l.* 2. *de med. c.* 10. *p. m.* 79. *Satis sit anceps auxilium experiri quam nullum*, idcirco non negligenda est dicta operatio, sed quam citissime potius, viribus sufficienti adhuc robore pollentibus, nullaque existente de nobiliorum viscerum graviori læsione suspicione, instituenda, utpote quam præsentaneum quibusdam attulisse auxilium, notant *Pechlin. obs. phys. med. l.* 1. *obs.* 62. *Nuck. Adenogr. Cur. c.* 9. *p. m.* 110. *& seq. & Brunner. obs.* 100. *Eph. Germ. Dec.* 2. *An.* 8. Hydropem dextræ uteri tubæ paracenthesi curatum, refert *Th. Barthol. Vol. I. Act. Hafn. obs.* 103. Fortassis & in hydrope uteri paracenthesis salutare quid polliceri posset, in tempore saltem instituta, aquarum insuper mole in ipsa uteri camera residente, in qua operatione tunc temporis idem observandum foret, quod autores alias in reliquis abdominis hydropibus monent, contentum scilicet laticem neutiquam confestim ac acervatim emittendum esse, sed lente.

§. XIV.

Hæc itaque præcipua media sunt, quibus chirurgia hydropicorum saluti consulere potest, interim silentio minime gentium involvenda arbitramur specilla, vel stannea vel argentea, quæ ad os uteri internum coarctatum amplificandum, & facilitandam aquarum eductionem, intromittenda jubet *Hippocr. loc. ultimo cit. num.* 25. quanquam de illorum in nostra hydropis specie usu apud plerosque, quos novimus, autores, altum sit silentium, nisi quod laudatus supra *Joh. Michaël. l. ib. all.* instrumenti cujusdam Rhumeliani, quo aqua ex utero educi potest, mentionem faciat, cujusnam autem illud sit figuræ & structuræ, Vir Clarissimus non descripsit.

§. XV.

§. XV.

Coronidis loco eam quoque, quam diætetica ſuppeditare poteſt, curam addere lubet; nam uti abuſus ſex rerum vulgo ſic nominatarum nonnaturalium ſanitatem non parum labefactare & deſtruere valet, ita legitimus earundem uſus in morbis gravioribus ſæpe ſalutarem horum inſtituit metamorphoſin. Præ cæteris tamen rebus nonnaturalibus omnis error in cibo ac potu ab hydropicis evitandus quam maxime; nam *in una victus ratione tantum ponderis eſt collocatum, ut ſæpe ea recte & bene obſervata, abſque medicamentorum uſu valetudo recuperari queat*; inquit *Conring. Introd. in medic. c.* 1. *th.* 10. nec deſtituimur experientia; ſic notavit *Chriſt. Franc. Paulini obſerv.* 55. *append. Dec. II. An. V. Ephem. Germ.* quendam hydropicum ſola potus abſtinentia curatum; hocce remedio ſolo per ſex durante menſes ruſticum quendam itidem ab inſanabili hydrope vindicatum teſtatur *Panarol. Pentec.* 4. *obſ.* 38. imo *Helmont. tr. Ignotus hydrops* §. 33. *p. m.* 493. annuam potus abſtinentiam hydropicæ cuidam comitiſſæ priſtinam attuliſſe ſanitatem refert. Alia hydropicorum potus abſtinentia ſanatorum exempla *vid. ap. Aug. de Laurent. tr. ſupra cit. p.* 193. quæ ſufficienter probant verba *Celſi*, quæ habentur *lib.* 2. *de medic. c.* 16. *Nulla res magis adjuvat laborantem, quam tempeſtiva abſtinentia*, veriſſima ac vere aurea eſſe, utinam aureis inſculpta literis ægrotantium lectulis. Tantum!

SOLI DEO GLORIA.

FINIS.

CXXXV.

GEORG. ERNESTI STAHL

ET

GEORGII FRIDERICI JÆSCHKE,

DE

MENSIUM INSOLITIS VIIS.

Halæ menſ. Sept. 1702.

PROOEMIUM.

Quanta sit sexus muliebris ad varios morbos propensio, præ virili, non hodierna demum observatione constat, sed innotuit jam a priscis & remotissimis temporibus ipsis jam primis medicis, qui proinde uterum tanquam viscus illud, a quo maxime tot mala fœminis obtingere agnoscebant, pro animali quodam in vivo corpore propriam vitam agente, & illi corpori, varias turbas dante, interpretabantur. Hujus rebellis animalis malitia, fœminam plerosque morbos bis, aut duplici ad minimum efficacia & violentia, perpeti, arbitratus est Princeps nostræ artis. Quemadmodum autem illa sunt scientiarum & artium fata, ut interdum quidem minus excultæ in simplicioribus rebus defixæ & impeditæ hæreant; & tali tempore etiam leviores aliquando circumstantias justo plus admirentur: Alio contra tempore, exquisitioribus scrutiniis sublevatæ, variarum pristinarum difficultatum rationes profundius perspiciant: Ita medicina etiam & in talibus & in hac ipsa parte postremo elapso seculo perspicacior facta, non solum vitam illam utero propriam negare dedicit, sed etium eundem à multis pathematibus absolvere, quæ ipsi antiquitus quasi unice imputabantur. Testimonium hujus rei possunt dicere passiones, veteribus dictæ hystericæ, quas quidem si à parte immediate affecta, fieri debeat & facta censeri denominatio, nullo jure utero tribui, sed hypochondriacis potius visceribus adscribi debere, postquam recte monuit Highmorus, habuit qui hanc causam post ipsum magis magisque prolixe orarent. Quanquam autem veteribus nunquam detrahetur meritissimum istud encomium, quod experientiæ studiosissimi, in multis rebus, praxin & historiam morborum concernentibus magis ad veritatem facti, quam modum fiendi attendentes, satis sæpe velut hariolati sint, in quanam parte, quonam viscere, quonam loco, si non morbi ipsius, causæ tamen præcipuæ, aut occasionis primariæ, sedes sit, atque labes hæreat: Ita cavendum sane est, recentiori quæsitæ ἀκριβείᾳ, ne unum actum aut factum immediate, aliis partibus rectius quidem atque accuratius asserendo; alias interim partes, in quibus origo, totius mali ita hæret, ut illæ faces & incentores seditionum microcosmicarum citari mereantur, propterea statim ita excludamus, ut maxima illa efficacia, & culpa, quam in ejusmodi noxiis eventibus habent, ab illis inconsulto plane removeatur. Merito certe monendum hoc est, ubi de mensium malis effectibus & successibus mentionem facere, occasio fert. Quamvis enim in numerosis illis atque sonticis, communiter etiam contumacissimis affectibus, qui mensium muliebrium perperam succedentium ἀταξίας sequuntur, plurimis vicibus certissimum sit, jam, in præsente casu, præsente morbo, præsentibus symptomatibus, videlicet immediate, menses ipsos aut uterum immediate uterinas mensium vias, non proprie laborare: Imo vero illo ipso tempore, nulla propria

propria labe affici: Certissimum tamen tanto magis est illud, quod isti reliqui affectus, qui tantum originis sui ratione à mensium vitiis dependent, neque citius, neque certius, curationem ullam justam admittant, quam hic fons ipsorum, mensium inquam, labes, & sufficienter agnitus sit, & debite exhaustus, aut in justos suos rivos reductus, & ab incommodis restagnationibus derivatus. Curationis, inquam, certæ, promptæ atque solidæ, absolutæque inter est, ut medicus non solum sciat & intelligat, quomodo ejusmodi morbi & pathemata manifesta, ab occultioribus & tantisper veluti latentibus, neque per se in considerationem aliquam venientibus, ita dependeant, ut nisi hi minus evidentes, cicurentur atque intercipiantur, illi alteri nunquam vere superari atque vinci possint: Sed ut etiam fundamentalem methodi suæ intentionem eo dirigat, ut subruto plane fundamento, fons & origo mali, & fomes alibi sese exerentis morbi, subtrahatur atque destruatur. Quo quidem intuitu neque veteribus neque junioribus, si qui sunt tales, praxeos scriptoribus, vitio vertere debebit, si illi de rebus practicis, practice loquentes, aliquando morbo cuidam potius patrium aut avitum, quam proprium nomen imponentes, eundem magis ab illa parte denominent, quæ infert passionem, quam quæ perfert. Interim tamen, tantum abest, ut damnemus ἀκριβολογίαν, ut potius omni modo illam & approbemus, & omni studio suadeamus: Monentes tamen ut verax vera atque solida illa sit.

Putamus nobis ipsis obtingere occasionem edendi speciminis in illo ipso de quo loquimur negotio. Propositum nostrum est, de Insolitis Mensium Viis dissertationis Inauguralis loco agere. Immensum esset, omnes historias commemorare, quot modis, atque locis, aberrans hæc evacuatio, hic illic e corpore eniti comperta sit; unde equidem non in nos suscipimus hunc laborem, ut nudas aliorum observationes & historias transcribamus: Sed sufficiet nobis, ut veritatem facti, quod hæc sæpe accidere soleat, & facilitatem modi, quomodo nimirum hoc fieri utique satis prompte possit, demonstremus.

Unde illam imprimis methodum servabimus, ut ante omnia illas evagationes fluxus hujus designemus, quas præcipue & proxime affectare deprehenditur; cum enim hæc res in praxi frequentiorem habeat usum, tractari utique tanto magis meretur. Deinde subjiciemus modum, quo tales evagationes & suscitari & concitari possint: post hac recensebimus forte etiam rariores horum generum eventus: & denique Therapiam, nempe curationis hujusmodi errorum, vera momenta evolvemus.

Faxit DEUS, ut omnia cedant feliciter, & in studii nostri Medici aliquod emolumentum.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

De solitis mensium viis.

SUpervacuum videri poffet, primo intuitu, de *ordinariis viis* menfium muliebrium aliquid præloqui; cum videlicet apud recentiores anatomicos, fatis certum atque demonftratum fit, quod eruptio fanguinis menftrui, fiat tam per vafa in ipfa cavitate, ac veluti *fundo uteri* contenta: quam per aliqua, ad *cervicem* ejus diftributa. Verum enim vero fperamus, non adeo inutile fore, fi paulo folertius, imprimis horum *pofteriorum* ufum, defignare, & confiderationem illius paulo magis ferio commendare fufcipiamus; cum in hoc negotio, longe plurimorum, imprimis morbidorum, accidentium & eventuum, rationes fundari, pro re fatis evidente habeamus.

Principio quidem, nihil tribuimus antiquorum opinioni, quafi fanguis *menftruus*, unice de fanguine, *uteri* perpetuo *inquilino*, profluat; adeoque, ficut immediate & unice per *uterum*, ejufque partes fubordinatas erumpit, ita etiam immediata & unice, ab *utero* oriatur. Sicut enim motus perpetuo *progreffivus* fanguinis, nihil aliud permittit, nifi ut hic fanguis, qui per *uterum* profluit, fanguis de *univerfa* maffa fit; & quatenus fanguis eft, idem hoc tempore fit cum eo, qui in quacunque *diffita* corporis parte circumfertur: Ita dubium nullum eft, & teftantur hoc etiam manifefte, ut fis fenfibus obviæ circumftantiæ; quod tempore eruptionis menftruæ, *congeftio* talis ex ipfo *univerfo* corpore verfus uterum, agitetur, adeoque de fanguine *univerfali* feu *communi*, excretio illa & exoneratio perpetretur.

Unde quidem tanto minus rationalem aliquam *phyficam* caufam eruere, aut conjicere integrum eft; quam ob rem facris legibus hoc negotium tam fpecialibus ftricturis cenfum fuerit; tanto magis autem gratuita eft, illa *magiæ* pneumatolatricæ fanctio, negotium purgationis menftruæ muliebris, ridicula, divinarum legum μιμήσει, admodum abominantis: Siquidem revera *naturaliter*, exoneratio menftrua, & fimplex ftillicidium natium, quod fanguinem qua talem attinet, nihil quicquam *phyfici* folidi difcriminis intulerint.

Et his quidem refpectibus, vias *remotiores*, *folitas* tamen, per quas fanguis menftruus ferri debet, & ex illis ad *fpecialiffimas* tranfmitti atque conferri, ftatuimus utique effe *univerfum* fyftema partium fanguinis commeatui deftinatarum: *Propinquiores* autem, imo magis magisque *proprias*, agnofcimus effe illas, quæ cum *utero*, ratione qualiscunque propioris conjugationis, communicant.

Sunt autem hæ, tum partes exteriores, tum interiores *abdominis*; & exteriores, imprimis infra umbilicum & hypogaſtricæ: Interiores, omnes hypochondriacæ quæ nimirum cum *vena portæ* nexum atque communionem aliquam habent.

Cum enim *ſpecialiſſimæ* viæ, per quas ipſe exitus ſanginis ex utero generatim dicto, contingit, ſint, primo *vaſa* illa, quæ ab *iliacis internis*, eorumque hypogaſtricis ramificationibus ad ipſum uteri corpus: a ramo vero *hæmorrhoidali*, ad cervicem ejus, diſtribuuntur: Fit inde, ut *congeſtio* à diffuſiore ambitu totius corporis, in hos propiores, imo proximos ad eruptionem, meatus, quaſi concentrata, ibidem præcipue ſeſe exerat, donec *perruptio* vel recte ſuccedat, vel etiam ſufficienter proceſſerit, & ad finem perducta, ceſſationem talium congeſtionum ſeu compreſſionum ad hæc loca magis immediatæ eruptionis, poſt ſeſe trahat.

Interim, tanto magis ſaltem hæc via probe perpendenda, & juſta conſideratione æſtimanda veniet, quæ ſanguinem per *hæmorrhoidalem* ramum, à *vena Portæ* ad menſtruam excretionem deducit; tanto magis, inquam, attente penſitanda eſt hæc via, quanto minus, ad noſtra uſque tempora, in negotio noſtro condigne æſtimata occurrit: Et tamen in toto hoc negotio, etiam ſpecialem hanc commoditatem inſuper retinet & præ ſeſe fert, quod tam *vacuo utero*, liberum aditum atque exitum ſanguini præbet, quam illæ viæ, quæ, in ipſam ſubſtantiam uteri inſertæ, quamdiu uterus fœtum geſtat, valde turgidæ atque diſtentæ, hoc vero prorſus evacuato, admodum arctæ & veluti contabeſcentes cernuntur. Ubi quidem, cum ipſa univerſa uteri ſubſtantia, hoc tempore adeo eximie coarctetur & condenſetur, difficile tanto magis eſt, ut *liber* exitus per illa vaſa debitæ huic exonerationi contingat, cum longe expeditius ſuccedere poſſit hoc negotium, per modo dictum vaſorum horum, quæ ab *hæmorrhoidibus* proficiſcuntur, ductum, utpote quæ ſemper in eadem capacitate, ſui ſimilia perſiſtunt.

Imo vero utiliſſimus, quin neceſſarius, eſt hic intellectus, de ſolenni concurſu horum *hæmorrhoidalium* vaſorum; ut ex illo condigne perſpecto atque penſitato, facillimus poſthac ſit conceptus, de modo, quo menſium excretio *inſolitas* vias in abdomine, & circa partes cum *vena Portæ* communicantes exerat; ita, ut revera, cognita ſatis hac etiam ordinaria conſpiratione harum viarum cum ordinario negotio menſtruæ evacuationis, facile comprehendi poſſit ratio, variorum conaminum & *moliminum* circa haſce vias, ſi progreſſus ille præter ordinem impediatur, aut reprimatur.

Quemadmodum autem extra omne dubium, hæ modo a nobis adductæ, ſunt *ſolitæ* atque *ordinariæ* viæ, per quas menſtrua evacuatio ſuccedere ſolet atque debet; ita, dum de *viis* loquimur, vitio etiam nobis verti non poterit, ſi de *motu*, quo ſanguis per has vias progreditur,

ditur, adeoque proprie hac *via* incedit, aliquid addiderimus. Quandoquidem ſpatium quodcunque, per quod nihil it aut progreditur, *viæ* nomine vix unquam notari ſolere certum eſt.

Eſt autem *motus* ille, vel loginquior, & *eminus* ad exitum materias congregans; vel *propior* ac intimior, in illis ipſis partibus, quæ ultimum exitum præſtant, ſiens atque vigens.

Prioris generis, eſt *tonica* illa per totum ambitum corporis contingens *ſtrictura*, qua partes molles, (in ambitu præcipue corporis copioſiſſimæ, *muſculoſæ ſpongioſæ*) ita denſantur atque leviter *ſtringuntur*, ut longe minus ſanguinis, quam alias ordinarie ſolet, ad ipſas diffundi poſſit, unde neceſſitate abſoluta, tanto majore quantitate redundat ad loca *interiora*: & inter hæc etiam ad illas partes, quæ nunc immediato exitui inſervire debent.

Confirmat hoc & reddit evidens, notiſſima illa circumſtantia, quod fœminæ imprimis *teneriores*, & quibus hæc evacuatio non ita laxe atque prompte procedit, virgines; circa tempus inſtantis, imo vero ſientis & procedentis illius fluxus, *pallidæ*, *frigidulæ*, *flaccidæ*, & veluti *extenuatæ*, etiam ipſo viſu atque levi tactu, deprehendantur: De *torpore* etiam, gravitate atque *tenſione* artuum, imo *preſſionis* atque reniſus quodam ſenſu in artubus, ipſæ conquerantur. Propiores vero *preſſorii* niſus, & contentiones expreſſoriæ, ſentiuntur a multis talibus, modo in *meditullio* abdominis; modo declivius circa uteri atque ſinus regionem, modo à lumbis veluti, per inguina antrorſum, ad eundem ſinum: Imo vero, in impeditiore progreſſu, niſu autem tanto fortiore & maxime contentioſo, oritur haud raro tam vehemens in hiſce locis, & nominatim in ipſiſſimo ſinu, *preſſorius* niſus, ut inde anxii dolores quaſi *diruptionis* inſtantis, patientibus talibus plane familiares ſint.

Ita quidem & *viæ* hæ, & *motus* hi, negotio menſium *ſoliti* & *conſueti* ſunt: Procedunt autem in ſtatu exquiſite optime expedito ſeu naturali, excretiones ſolitæ, per has vias, & hos motus, optime & facillime: Si vero vel *materia* movenda inſignem labem contrahat, vel *viarum* libertati aliquid inſignis detrimenti atque impedimenti eveniat: Vel *motus* debiti placido & tranquillo ſucceſſui, turbulenta aliqua perturbatio incutiatur: Tunc confunditur univerſum negotium, & capeſſunt menſes *vias inſolitas*, id eſt, progreſſum & ſucceſſum, a *ſolita menſura* alienum; & exitum à debito & *ſolito loco* divertentem. De quibus itaque rebus porro diſtincte agere, noſter erit labor.

CAPUT II.

De solitarum viarum menstrualium aberrationibus ustitatioribus.

Quemadmodum in tota Oeconomia animali, illud obtinet, ut non facile & immediate, transitus à locis & partibus maxime dissitis, ad alias & quasi alienas, fiat; sed potius in vicina maneat effectus, in proximo quodam loco interruptorum motuum: Vel ad summum, in ejusmodi *dissitum* locum redundet, ad quem alias, diuturna *consuetudine* & repetitis actibus, motus tales facilem aditum reperiunt: Ita offert sese rei hujus veritas etiam in nostro negotio, nempe motibus, menstrui sanguinis excussioni destinatis.

Ita enim fit utique, ut in illlis, quæ nullam insignem dispositionem habent, ad longiorem evagationem moliminum talium excretoriorum, incommoda, quæ impeditum & interceptum ordinarium successum atque exitum mensium sequuntur, adhuc circa loca *vicina* subsistant: Id est, *insolitas* quidem vias, sed tamen primum omnium, propius circa *viciniam* solitarum viarum, affectent.

Cum vero in ipsa vicinia, *viæ stricte* dictæ, nempe ad *exitum* debitum aptæ, non æque patulæ atque proclives suppetant; aut ad minimum, revera a priori, cuicunque minori habilitati tribuendum videatur, quod ipsa directio constans atque seria, ad ejusmodi loca, in *juniore* præsertim ætate, non vigeat: Observatur hinc communissime, quod hujusmodi commotiones, circa *proximas* vias equidem suscipiantur, sed non æque prompte ad ipsum *exitum* pertingant.

Quæ tamen res, sicut in multis excretionum generibus, admodum frequenter sese exerit, ut nempe *conamina* motuum evacuatoriorum circa vicina aut conjugata loca atque organa, suscipiantur, interim non ad exitum usque perducantur, sed in *irritis*, *anxiis*, & sibi ipsi diffidentibus moliminibus atque *tentaminibus*, subsistant: Ita fit hoc etiam quam maxime in præsente nostro negotio, id est, interclusis viis *consuetis* atque debitis, tentantur viæ *minus* consuetæ; primo omnium quidem *vicinæ*, tandem etiam, imo vero, pro dispositione prægressa, etiam *dissitæ*: Licet hæc ipsa tentamina non semper, imo rarius, ad verum usum harum viarum, nempe vicariam *eruptionem* sanguinis per illas, perveniant.

Ne tamen imputari nobis possit, quasi hoc negotium, de affectata subordinatione aliarum, & imprimis *proximarum* viarum, saltem speculativa aliqua interpretatione ita formemus; monstrat hoc potius, & suggerit

ſuggerit nobis hanc, non tam interpretationem, quam demonſtratio-nem, ipſa praxis & obſervatio clinica, dum quibusdam *communia* illa molimina, minus *ſolita* aut directe convenientia, perpeſſis, denique actu-alis talis *exitus* contingit.

Ut itaque verum *exitum*, ſeu viam primam, & primariam *inſoli-tam*, nominemus, eſt illa *Vomitus cruentus*, ſurſum: aut *hæmorrhoi-dum fluxus*, deorſum. Ita enim utique teſtatur multis exemplis ipſa ex-perientia, quod *feminino* ſexui, menſium debitum ſucceſſum amit-tenti, *anguſtiæ* illæ atque anxietates *præcordiorum*, non ſolum ad *car-dialgicam* tenſionem preſſionem ſuffocationem tendant atque procedant: ſed etiam, ad actualem conatum *vomendi*, ſubverſiones & *torſiones* ventriculi *vomitorias*, vomitum multiplicem & *actualem*, ſed & omnino tandem ad ſincerum *ſanguineum* vomitum.

Neque vero ita *indifferens* ſaltem occurrit ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ hic ſan-guineus vomitus; ſed ſubit adeo *vicarias* evacuationes, menſibus *re-ſpondentes*, ut longe rariora ſint exempla, ſanguinei vomitus veluti *idiopathici*, & ad menſium negotium nullum reſpectum habentis, quam illius, qui menſium fluxui ita manifeſto ſubordinatur, ut etiam ſatis exqui-ſite ipſa *periodo* debita deſtinationem ſuam manifeſtet.

Cum vero *Vomitus* ſanguinis non poſſit fieri, niſi per reſtagnato-riam *congeſtionem* ſanguinis ad *venæ portæ* ramum *ſplenicum* (cujus ſobo-les communiter eſt *ramus hæmorrhoidalis*, uti monuit, D. D. Præſes diſput. de *Vena Portæ*, ex autopſia quotidiana, & plerorumque Anato-micorum;) hæc vero congeſtio & reſtrictio circa hunc locum, fieri non poſſit, abſque *meſenterii*, & per conſenſum valde promptum, ip-ſorum *inteſtinorum* ſpaſticis motitationibus atque ſtricturis: Propterea licebit utique jure optimo, has *ſpaſticas* motitationes atque *ſtricturas*, quæ fœminis, poſt amiſſum ſolitum ſucceſſum conſuetarum viarum, omnium primo evenire & contingere ſolent, uſitatiſſimis à *ſolita via* aberrationi-bus, principe loco accenſere.

Et ſane habemus hujus noſtræ aſſertionis Autorem ipſam immedia-te experientiam.

Ita enim poſtquam ſucceſſus debitus menſium detentus eſt, & ta-men non tam ad ſanguinis *retentionem* atque ſtaſin vergit præſentis fœ-minæ indoles, (e qua negligentia, *cachexia*, *œdemata*, *hydropes*, pul-lulant) ſed potius ad *activas* commotiones, & *niſus* excretorios tendit; tunc primo omnium loco, exerunt ſeſe ejuſmodi vagæ motitationes, circa *meſenterium*, & imprimis quidem illum ejus locum, ubi *vena por-tæ* in ramos divaricari comparet; qui nullus eſt alius, quam illa ſub ip-ſo *ventriculo* regio, ubi ſupremi ad illam ſpectantes rami, *pancreaticus* & *ſplenicus*, ab illa proficiſcuntur.

Prout autem hic motus in hac parte, *fortior* ſuſcipitur, aut *tardior*; magis præceps, aut lentior quidem, ſed eo ipſo contumacior: Ita va-

 riant

riant etiam, & differunt horum pathematum circumſtantiæ: Quamvis in eo coincidant *in genere*, ut talibus locis, tali genere affectus ſeſe exerant, neque niſi ſolo gradu varient.

Sicut autem propenſio illa, & conniſus ad *ſuperiores* partes venæ portæ, ad *vomitus cruenti* evacuationem collineans, variis talibus *ſpaſticis* moliminibus circa meſenterii quaſi centrum, & ipſum ventriculum, ſeſe exerit; & in ſuffocationes tales cardialgicas abit, quæ ipſis patientibus ſenſum talem inferunt, quem ſuis verbis deſcribunt: *Es ſey nicht anders, als wenn man ihnen unter der Hertz- Grube einwarts mit zwey Händen etwas zuſammen drückte, wodurch ihnen alsbald aller Odem benommen, und gleichſam verhalten würde*: Ita quando motus atque niſus hic, magis ad *inferiora* inclinat, ad *hæmorrhoidales* exonerationes: tunc devolvuntur etiam hæc ipſa pathemata *torminoſa*, ad iſta loca, ita, ut graviſſimæ torſiones inteſtinorum, æque ac *ſtricturæ* inferiorum meſenterii partium, ibidem ſentiantur; quo quidem intuitu, ad has inquam, meſenterii graves contractiones, affert patientibus talibus mediocre levamen, ſi abdomine plane introrſum complicato ſedeant: Quemadmodum contra immaniſſime exaſperat, ſi quando, imprimis derepente, ſurgendo, ferocem illam *ſtricturam* temere extendere audeant.

Quod in hoc negotio conſiderationem tanto majorem meretur, pro confirmandis, quæ hactenus à nobis dicta ſunt, eſt illud, quod clinica experientia teſtetur, illas imprimis fœminas, quæ *junioris* ſunt ætatis, ab ipſa uſque adoleſcentia magis ad *ſuperna* illa pathemata vergere: Quæ vero ætate jam magis *provectæ* ſunt, (intra ætates tamen *menſium* excretioni expoſitas) magis ad *infernas* illas excretionum talium conatus propendere.

Commode itaque diſtinguere licuerit *inſolitas* menſium vias, in *duas* haſce claſſes; alteram, quæ ſolum *affectatur* atque tentatur, & non tam *exitum* præbere poteſt, quam *aditum* tantum, directionem, atque acceſſionem ad *exitum*: Alterum vero quæ plenum ſucceſſum & *exitum*, tentatæ exonerationi largitur & concedit. Putamus quod è dictis appareat, quod *prioris* claſſis quæſitarum & *tentatarum* talium viarum, longe frequentiora, imo veluti quotidiana occurrant exempla; quam *poſterioris*, nimirum actu ad perruptionem adactarum, & exitum *aſſecutarum* alterius claſſis viarum.

Interim hæc duo ſpecimina utriuſque generis, ſufficere poſſe putamus, ut tanto facilior pateat applicatio, ad reliquas etiam utrorumque generum, quas ſimiliter paucis indigitare, propoſiti rationi conſentaneum fore arbitramur.

CAP. III.

CAPUT III.

De

Longius evagante viarum menſtruarum declinatione.

EGimus præcedente capite de illis *deviis*, in quæ, proxime à ſuo juſto tramite deflectere ſolent menſes, in comparatione ad vicini-am ſolitarum juſtarum atque *ordinariarum* viarum. Progredimur hic ad illas, quæ ad minium ratione *ſitus*, à *ſolitis*, ordinariis, longius abſunt. Et ſunt *caput*, *pectus*, imo denique *artus*.

Loquimur de diſtantia imprimis *locali*, cujus intuitu nulla proba-tio à nobis poſtulabitur, quod *caput* & *pectus*, ab *utero* longius diſtent, quam *abdomen* & viſcera in illo contenta. Si vero *ordinem* & *ſucceſſum* ſolitum ſpectemus, quo natura *hæmorrhagias* in genere perpetrare de-prehenditur, in ætate adhuc juniore, clementiore ſignificatu venire de-beret vocabulum *inſolitæ* viæ: Niſi quod ad menſes comparando, de qua re nobis eſt ſermo, abſolute utique, ſint & maneant menſibus *in-ſolitæ* hæ viæ, quantumcunque tandem de reliquo, & abſoluto intuitu de exoneratione ſanguinis ſimpliciter loquendo, *uſitatæ* ſint & con-ſuetæ.

Suppono videlicet ex illo ſyſtemate pathologiæ, quod D. D. Præſes ſemel iterumque adumbravit & in medium propoſuit, quod *hæmorrha-giæ*, pro exoneratione & *ſublevatione* corporis inſtitutæ, primo omnium exitum ſuum ſortiantur per *nares*; nimirum *ætatis* etiam primis annis, puerili & adoleſcente ætate.

Proxime poſt hanc, *adulta* circiter & prima juvenili ætate, declinat ille conatus per eruptionem ſinceram ſanguinem ventilandi, ad *pectus*.

Ex hoc fundamento eveniunt puellis & juvenculis, *declinationes* ejuſmodi viarum menſtruarum, ut loco infernæ per uterum, excretionis, per ſuperiorem, *caput*, *nares* & *pectus*, modo quæratur atque tentetur exitus, modo perpetretur.

Quanta quidem in ejuſmodi rebus ſit vis *conſuetudinis*, quotidia-nam experientiam teſtem conſulere, jam pridem ad nauſeam uſque in-culcatum eſt, variis locis & occaſionibus, à Dno. Dn. Præſide. In no-ſtro vero præſente negotio, habet ea res multa exempla, ut variis, ſed quotidianis ſpeciminibus, cognoſci poſſit, quomodo hæmorrhagiæ tales, præſertim *menſium*, negotio & debito ſpeciali ſucceſſui, tantum præjudi-cii adferant, ut ſæpe numero, non æque juſtum ſit dicere, quod men-ſtrua evacuatio, ad iſta loca *deflectat* & evagetur: Quam potius pro-nunciandum videatur, quod natura ſolum ſolitam *priſtinam* viam ſan-guinem

guinem evacuandi, profequatur, & ad alteram illam, tanquam fibi adhuc minus cognitam aut aptam, imo infolitam; minus propendeat.

Ita nimirum fæpe numero occurrit hoc exemplum, ut puellæ aut juvenculæ, a tenerioribus annis, *narium* frequentioribus aut copiofioribus hæmorrhagiis affuefactæ, ætate alias confueta ad menfium fluxum, nulla perfentifcant conamina, fed potius 16. 17. 18. annos prætergrediantur, non folum fine eventu aliquo menfium: Sed non ita raro etiam fine incommodo aliquo infigni, modo fucceffus confuetarum *hæmorrhagiarum* antiquum obtineat.

Ubi vero hoc etiam non æque ita fuccedit, ubi, inquam, hæmorrhagia *narium*, alias confuetum frequentem atque liberum fucceffum etiam non æque continuat; interim tamen neque *menfium* eruptio tempeftiva & fufficiens fequitur; ibi fane multiplicibus incommodis, non folum fternitur, fed aperitur via.

Imo licet hujufmodi fœminæ, antiquum fucceffum confuetarum fuarum *hæmorrhagiarum* non experiantur: adeoque actualem aberrationem à via fua, *menfes* non fubeant: Maxime tamen familiare, & innumeris quotidianis exemplis notum & ufitatum hoc eft, ut nihilo magis propter ea menfes, tanquam *nova* introducenda *confuetudo*, fucceffum debitum naneifcantur: Sed ad fummum anceps quorfum fefe totam impendat natura, *neutram* ex inftituto, & ea qua decebat efficacia profequatur.

Imo vero maxime quam familiaris eft hoc eodem fonte fluens, altera illa, ad antiquum relabentis hujus excretorii motus aberratio, ut, fi vel maxime debitam viam menftruæ evacuationis capeffat natura; nihilominus, etiam ob leviores caufas, tanto magis autem ob incidentes graviores perturbationes, talibus viis dudum affueta natura, profecutionem atque continuationem *menftruarum viarum*, tanto levius iterum *omittat*, & ad *priftinas illas* five pergat, five certe ad minimum *vergat* & inclinet. E quo cœpto, veluti certiffime & promtiffime, progignifcitur paulo ante dictum illud incommodum, ut, licet viam non ipfo effectu penitus & abfolute mutet, inter utramque tamen ita anceps *fluctuet*, ut *neutri* fatisfaciat, eamque penitus in effectum deducat atque exequatur: & hoc, quod merito iterum repetimus, tanto promtius, & per leviores occafiones ita perpetret, quo magis alteri illi viæ affueverat.

Referenda vero huc iterum eft illa animadverfio, quæ in præcedente capite, de viarum faltim *tentatarum* confectoriis monui, quod, uti ipfæ viæ non femper *perviæ* fiant, fed faltim *congeftiones* circa illas formentur, adeoque incommoda varia, dolores varii, hinc coordiantur tenfivi, diftenfivi, & inde pulfatiles, inflammantes, aut tumores œdematofi; ita in præfente etiam, à nobis allegato tramite, eadem ludatur

fcena

ludatur fcena, dum ex illis ftafibus aut *congeftionibus*, quæ ad hujufmodi loca fiunt, talibus patientibus varii dolores *capitis*, *oculorum*, *aurium*, *dentium*, *cervicis*, *fcapularum*, *humerorum* inde ingruunt, aut, loco œdematoforum tumorum in inferioribus partibus, veræ eruptiones, *ferofo-lymphales* feu catarrhales: adeo, ut etiam impetuofa & copiofa fluxio per nares, *phlegmatorrhagia*, ploratio feu manatio perpetua alterutrius oculi, fputatio copiofa atque diuturna, multiplicibus exemplis quotidie fefe offerant atque fiftant.

Colluftratis itaque hifce viis, quæ circa *caput*, partim quæri folent, partim ufurpari; non poteft utique filentio prætermitti, affectatio eruptionis aberrantis menftruæ per *pectus*: Unde quidem fœminis præfertim paulo magis plethoricis, fimul ac vitia menfium incurrunt *adulta* ætate, primo propemodum occurrit & ingruit, infignis coarctatio *refpirationis*: Et hæc communiter tanto infolentior, quo minus, aut moderatius, exfcenfiones ad *caput* ipfis obtingunt.

Ubi quidem minime nos fugit, quod multæ tales anguftiæ circa *refpirationem* etiam *hypochondriorum* vitium agnofcant, & non tam abfolute unice *pectoris*, quam etiam *præcordiorum* fit illa anguftia: interim fatis frequenter *pectoralem* effe etiam illum affectum, imo frequentiffime utrumque inter fe *confpirare* clarum reddit quotidiana obfervatio, & tot eventus, tum *hæmoptyici*, tum *phthifici*.

Nimirum hoc etiam in loco, non ita eximie ad *exitum* ipfum connititur totus impetus, quin longe plus, longe fæpius, longe diutius, in *congeftione* atque ftafi, circa loca, illi generi excretionis deftinata, patientes fatiget & exerceat. A quo videlicet fundamento, pendet multiplex illa *afthmatica*, *tufficulofa*, *fufpiriofa*, talium patientium anguftia & anxietas; longe manifeftius à *pectoris* ipfius oppletione fuftentata. aut ad minimum exacerbata, quam ut *hypochondriacis*, præcipue *folis*, caufis, verifimiliter adfcribi poffit.

Tollit vero ambiguitatem, certe minime rara aut infrequens, *perruptio* plenaria & abfoluta, *hæmoptyfin* abfolutam fiftens, quacum numerofæ hujus claffis patientes conflictari obfervantur. Neque vero hoc tantum ex *accidenti* communi: Ut videlicet patientibus paribus, a quacunque alia caufa, non nifi e *longinquo* confpirante, & quam minimum contribuente menfium errore, *hæmoptyfis* ita eveniat: Sed fæpe prorfus exquifite *ftatis* temporibus, quæ *menftruæ* purgationi debitæ refpondeant. De quo ftatim dicemus.

CAPUT IV.

De

Vera menstruâ harum insolitarum viarum ratione.

Cum titulus Dissertationis nostræ loquatur de *mensium* insolitis viis; omnino incumbit nobis declarare, quod hactenus dictæ evagationes excretionum sanguinearum, cum *mensium* motu aberrante consensum habeant; adeoque, quæ nostra est assertio, *mensium* insolitas vias constituant. Utimur pro hoc scopo *duplici* argumento; nempe *primo*, quod hujusmodi declinatio sanguinearum evacuationum, licet exquisite menstruas *periodos* non imitetur, tamen mensium deflectentium ἀταξίαν vel sequatur; vel ita post se trahat, ut illi imposterum magis magisque a semita sua recedendo, certum suum *nexum*, cum hujusmodi alio divertentibus motibus, satis conspicuum reddant. *Secundo* confirmamus hoc illo indubio argumento, quod numerosis exemplis constet, has easdem devias evagationes, quæ aliquando, imo vero forte frequentius, non æque exacte *menstruos* motus servant, sæpe tamen contrarium præstare, *menstrua* inquam tempora sequi, & satis exquisite, *proprie* dictas menstruas *periodos* capessere.

Imo vero de ipsis illis prioris generis, quæ non æque *stricte* menstruos circuitus capessere diximus, observatur tamen illud, quod ad minimum *circa tempora* mensibus aliis respondentia, frequentius sese exerant, aut, leviore etiam data occasione hoc faciant: Vel etiam, superstitibus adhuc, sed tantum *debilioribus* & *insufficientibus* menstruis commotionibus, levissimis oblatis incitamentis complicentur: aut, prematuram mensium illo tempore restitationem statim excipiant & sequantur. Ita omnino quidem est, quod menstrui fluxus negotium præ omnibus aliis hujusmodi evacuationibus, hanc veluti prærogativam habeat, ut *certo* determinato illi tempori alligetur; cum aliæ evacuationes, tam *sanguineæ*, quam tanto magis quæcunque reliquæ, laxioribus spatiis, & *generalioribus* circumstantiis temporis, quasi leviter assignatæ appareant; ut *æquinoctiis*, *solstitiis*, insignibus *tempestatum* mutationibus, imprimis excedenti *æstui* &c. Nihilominus non ita absoluta solius uterinæ excretionis allegatio ad menstruum tempus, habenda est; quin etiam in aliis, quasi manifesto destinatis horum generum exonerationibus eadem mensura observari solent.

Ita enim *hæmorrhoidalis* fluxus, *menstrua* tempora servantis, tot ubique sunt exempla, quot, etiam *citra* hoc statum tempus inter viros hæmor-

hæmorrhoidum exempla dari, vel medicorum pauciſſimi credunt. Viri *menſtruam hæmoptyſin* per annua tempora experti, hiſtoria peculiari Diſſertatione, ſub Dno. Doct. Præſ. publice tractata eſt, neque vero ita ſingularis eſt ipſe caſus, quin longe frequentius hinc inde occurrat. *Mictum cruentum* exquiſite *menſtruum*, abſque omni reliquo incommodo, præter laſſitudinis circa illa tempora ſenſum, in viro aliquot ſupra ſexaginta annos agente, hic loci pariter expertus eſt D. D. Præſes.

Quæ cum ita ſeſe habeant, ut nempe etiam reliquæ *hæmorrhagiæ*, quæ alias magis indifferenter tempora quaſi accidentaria ſequi ſolent, & quidem in ſexu plane diverſo, nihilominus ſic ſatis ſæpe *menſtruum* tempus ſubeant; dubium utique nullum eſt, quin e converſo, etiam ipſæ *menſtruæ* excretiones, omiſſa hac temporis *menſura*, in tempus magis *indifferens* devolvi queant: Aut, quod idem valet, illa alias tempore & menſura *ſtata* exoneratio, etiam non ita determinato tempore, tanto *largioribus* menſuris compenſari, ut adeo exacta harum rerum partitione, minus opus ſit. Interim illud utique notabile, quod cum ejuſmodi de reliquo *deflectentibus* evacuationibus, quæ tamen *ſtatum* menſtruum tempus adhuc ſtrictius ſequuntur, communiter etiam *motus* menſtruus uteri adhuc magis conſpiret. Unde quidem ex hujuſmodi caſibus, tanto frequentius eveniunt illi, ubi cum hujusmodi determinatis evagationibus, aliquid adhuc ipſius *menſtrui* fluxus quaſi concordiam ſervet, & juxta cum illa alieniore commotione, etiam hæc *juſta* menſtrua *uterina* evacuatio, adhuc aliqua ex parte ſeſe exerat.

E contra longe familiarius eveniunt *alienæ* iſtæ atque diſſitæ eruptiones actuales ſanguineæ, quarum cauſa menſium legitimi motus plane abolentur, & quaſi nullum ſui veſtigium reliquum faciunt, imprimis ſi iſtæ alienæ menſura admodum exceſſerint.

CAPUT V.

Dictorum aliquot exempla.

UT exemplis nonnullis hactenus dicta illuſtremus, licebit hic allegare aliqua, quæ ipſi D. D. Præſ. occurrerunt in hoc genere, non poſtrema conſideratione digna. Ita enim honeſtiſſimæ matronæ obtigit, ut cum a multis annis, tot tantaque minus ordinati fluxus menſtrui incommoda experiretur, ut medici maxime ambigui hærerent, an concurrentibus variis graviſſimis affectibus, *hydropicis* tumoribus, ætate adhuc admodum juvene, *febribus* chronicis, modo aliquot annis deinceps revertentibus, modo continuos annos perrennantibus & inter hæc *capi-*

tis, *præcordiorum*, *abdominis*, *ſinus*, *coxendicum*, *oſſis ſacri*, variis pathematibus &c. an, inquam, talibus, ut *ſubſequentia*, illa *menſium* vitia adſcribere deberent; an vero contra, à *menſium* vitiis, morbos illos arceſſere: Quamvis quam maxime prior ſententia communiter ipſis magis placuiſſe, e diverſis circumſtantiis appareat. Hæc, inquam, femina, obtulit ante hos ſeptem annos ſequentem œconomiæ ſuæ corporeæ conſtitutionem. Laboraverat duobus proxime præcedentibus annis, febre *tertiana* per plures ſeptimanas, à qua denique per uſum famoſæ tunc temporis *Chinæ Chinæ*, liberata, quin etiam poſt recidivam, ut in hoc artificio familiare eſt, tandem à febre reſtituta apparuit. Laborabant interim *menſes*, non *tempore* neque univerſo *motu*, ſed debita ſolum *quantitate*; ita ut *tempore* quidem ſatis *ſtato* ſeſe exererent, ſed vix aliquot *horas*, parciſſimo proventu, ſeſe offerentes, mox iterum evaneſcerent. Paucis horis elapſis, percipiebat patiens *aſcenſum* acutiſſimi doloris, quaſi per longitudinem *ſpinæ dorſi*: paulo poſt invadebat repentinus acutiſſimus dolor, *tempora*, qui levibus progreſſibus, totum caput, à ſutura *lambdoidea* ad *infimam frontem* uſque, imo ad *bulbos* oculorum, obruebat: Ita vehemens, ut patiens, præ hoc dolore, dies noctesque inſomnes agere cogeretur. Intumeſcebat, non ſolum *caput*, ſed etiam *facies*: ſumma vero capitis portio, per totam regionem bregmatis, tanto *algoris* ſenſu laborabat, ut patiens perpetuas ſuppetias culcitrarum calefactarum efflagitaret, à quibus licet ita concalefactis, ut etiam uſtularentur, vix tamen aliquem ſenſum frigoris contemperati percipiebat. Quoties autem doloris hujus intemperantia remiſſior apparebat, quin etiam hac perdurante, ſi paulo impatientius (quando nempe vires permittebant) corpus jactaret, aut corpus, in quo æſtus ſenſum percipiebat, refrigeraret, cooriebantur paulo poſt graves *anxietates* & *anguſtiæ præcordiorum*, & magna propenſio ad *vomitum*. Præcipue vero, non modo jacebat omnis *appetitus*, ſed tolerabat ſtomachus quam minimum cibi, quin mox *cardialgiæ*, & omnia illa *anguſtiarum* graviſſimarum pathemata, inde ſuſcitarentur. Hic ſtatus ſervabat ad minimum *trium dierum* tempus; miteſcebat autem *quarto* die. Et ita intepeſcebat ſucceſſive, ut exacto circiter octiduo, tolerabiliter ad ſe rediret patiens. Finitis dehinc tribus ſeptimanis, revertebatur hæc eadem ſcena. Hanc methodum ſervaverat totis decem menſibus hoc improbum malum. Id erat in hoc ſuo recurſu ejuſque decurſu, illo ipſo tempore, quo vocatus acceſſerat D. D. Præſes, eo excepto, quod hac vice, neſcio quo ex errore, finito ſummo illo impetu *cephalalgiæ*, non modo non remiſiſſet virium dejectio, & reliquorum *hypochondriacorum* ſymptomatum ſyndrome, ſed potius invaluiſſet: Donec duodecimo circiter die, à primo inſultu, ille *præcordiorum* dolor, tanto impetu prævaleſceret, ut exquiſitiſſimæ *inflammationis ventriculi* omnia ſigna exhiberet.

beret. Ante omnia *inflatus* hic erat, & dolorem caufabatur ita exquifitiffimum ut patiens non folum corpus ne minimo motu percellere auderet, fed etiam tactum *lecti*, *linteamentorum* calide imponendorum, imo *linimentorum* cum pluma applicationem, anxie perhorrefceret: Cum vero intenfa fiti laboraret, quidquam potulentorum affumere merito anxie reformidabat; quoniam quantulumcunque, præcipue tamen *frigidulum*, deglutiret, affurgebant ftatim 6. ad 8. & 12. ructus, cum tanta patientis concuffione, & intenfo dolore, ut ab acutis clamoribus fibi non poffet temperare. Concurrebat cum his omnibus calor *febrilis continuus*, quamvis nullos exquifitos paroxyfmos formaret, tamen verfus noctem, veluti ordinarie ingravefcens: *Alvus* infuper, nifi quantum clyfteribus proluebatur, erat adftricta. Relatis omnibus circumftantiis, imprimis autem illa, de *menfium* conditione, dirigebantur, inftantibus proxima vice iterum *menfibus*, medicamenta ad horum juftam expeditionem; fiquidem totam hanc tragœdiam nihil aliud effe, nifi affectationem *infolitarum viarum menftruarum* pro fundamento Therapiæ fubfternebatur. Ita quidem, cum remedium ad manus effet, in hoc negotio pleraque alia longe poft fefe relinquens: Hac ipfa periodo, elatio illa *ad caput*, in folidum fublata eft; minime tamen totum malum abfolute fopitum aut pacatum. Fluxerunt nempe menfes, equidem per 18. horas, aut paulo amplius, & in proportione ad priftinam paucitatem largiter: Sed reftiterunt deinde. Succeffit autem loco illorum multorum pathematum, nihil aliud, nifi *finiftri lateris*, fub coftis (magis tamen exquifite regioni ilium refpondens, nempe à latere verfus dorfum excurrens) *inflatio*, non folum dura ac renitens, fed fimul ita pene rantillime *fenfibilis*, ut ad quemlibet corporis motum, graviffima exacerbatione, puncturas adeo acutas formaret, ut patiens fine clamofis ejulatibus, non poffet durare. Hic dolor, *fuccedente* interim indies *alvo*; nec ullo alio molefto per totum reliquum abdomen refiduo, nedum conjuncto aut confpirante, cujufcunque doloris fenfu (ut nænia illa, quafi hic dolor in fpecie, non modo inteftini *coli*, fed illius *folius abfolute*, affectus fit, a nemine per ejusmodi circumftantias falvari poffet) hic ipfe ejus dolor, mitigatus quidem eft fenfim, minime vero fublatus, per triduum: Illo vero denique exacto, tandem in folidum conquievit; & rediit ad fe patiens; paucis fuccedentibus diebus: In meliorem nempe quam ab aliquo proxime retro tempore, ftatum. Revertente iterum *tempore*, (quod fatis exactum fervatum fuiffe, iterum monemus,) quo menfes expectari debebant, occurrebatur denuo expeditiori ipforum proventui, per bonum medicamentum, eo fucceffu, ut nunc per plenum *biduum*, *continue* & *largiter* profluerent. Erat inde patiens eximie fublevata; remittentibus nunc etiam menfibus; revertebatur eadem penitus nupera illa paffio *fplenica*, quo ad typum quidem exactiffime eadem,

 penitus

fed fenfus ἀκρίβεια longe minori, nec hujus exquifitioris fenfus etiam valde fenfibili duratione: Qualicunque tamen, utique perceptibili fenfu, ante quartam diem non evanefcens. Poft hæc autem tempora cum non folum *menfes*, ad fufficientem, & placidum quidem penitus, fucceffum reducti effent; fed etiam *ventilatio* totius fanguinis, *venæ fectione* adminiftrata fuiffet, conquievit hæc translatio *menftrua ad caput*, ita abfolute & in folidum, ut integris quinque annis, nihil amplius negotii faceffèret, imo ne quidem ipfum caput *attingeret*, aut ad illud inclinare appareret. Excipiendus tamen eft, unicus, & profecto in hoc genere notabilis, cafus. Cum nempe non parum præfidii, nec immerito quidem, collocaret medicus, in tempeftiva, *præfervativa*, *venæ fectione*, vere & autumno, *in pedibus* inftituenda; tonfor autem, qui huic negotio adminiftrando adhibebatur (uti quidem plerique folent) venæ in pedibus fecandæ minus habilis, jam aliquoties parum expedite patientem hanc tractaffet, & quidem illo ipfo tempore, repetita etiam punctura, venam non affecutus effet; illa, quæ hujufmodi fubjectis propria eft, fapientia, (& quidem, uti docti funt, ex recentiffimis principiis & inventis anatomicis, exædificata) argutatus eft: fruftra effe hanc fuperftitionem fanguinem e pedibus mittendi; dummodo ventiletur fanguis, quod longe commodiffime fuccedat in brachio, eundem fucceffum fecure expectari poffe. Dictum factum, fecatur vena brachii. Succedente poft quatuordecim dies fluxu menfium, languet ante, fub, poft ipfum, patiens; & ceffante etiam ipfo, quantumvis fatis fufficienter facto, non folum prehenditur iterum a levibus capitis doloribus: fed *inflatur* in fpecie, quamvis modeftius, maxime tamen manifefto ad ipfum vifum, *caput*. Sexto demum anno, inter multas, variorum pathematum, & vagarum medicationum, turbas, invafit iterum caput gravillimus dolor; adhibitis defuper *opiatis* ita pertinaciffimus redditus, ut non folum medicationes, imprimis *variorum diverfas*, refpueret, fed etiam graviffimos exitus fortiretur, *vifus in altero* oculo amiffione. Erat vero à priftino ita maxime diverfus; ut, *primo*, *hemicranicus* nunc effet; *fecundo*, minime omnium *flatus*, nedum *menftruus*.

In hoc uno exemplo fiftunt fefe diverfa fpecimina fupra dictarum illarum *infolitarum viarum*, fub impedito ordinario progreffu, quæfitarum. Ante omnia confpicuus eft infultus ad *caput*; deinde, non modo evidens, fed omnino vehemens, congeftio ad *ventriculum*, qualis *vomitus cruenti* molimina indigitat: Tandem, fpecialiffimæ *congeftiones* ad *fplenem*: & hæc omnia *flatis* penitus, nempe *menfium* motui manifeftiffime refpondentibus, temporibus.

Poterat quidem etiam mentio fieri, quomodo placatis omnibus hifce menftruis aberrationibus; pofthac duabus vel tribus vicibus per unum annum, patientem hanc invaferint repentina graviffima *tormina*; à ve-

ſpera ad diluculum continua, cum concurrentibus non ſolum *dejectionibus* liquidis: Sed imprimis conjuncto *teneſmo* inſigni, ſub quo cruenta, nempe *ſtriata* ſanguine materia feceſſiſſe obſervata eſt. Sicut hic teneſmodes impetus, etiam alioquin intra illa tempora aliquoties perceptus eſt, ſed abſque ejuſmodi dejectionibus, & abſque talibus torminibus; concurrente ſolo inſigni tenſivo, & interlancinante dolore, per longitudinem oſſis ſacri: Neque ibi dejectionum talium cruentatarum conſurſus annotatus, quia patiens de *obſervanda* curioſius hac *circumſtantia* nondum monita fuerat, dum tranſitorium hoc incommodum illis vicibus medico denunciare neglexiſſet. Interim in hiſce *hæmorrhoidalibus* moliminibus, in hac patiente deerat ullus reſpectus evidens ad *menſtruum* tempus.

Aliud exemplum, commemoratum eſt in Diſſertatione epiſtolica de *motu tonico*, quod ſiſtit virginem, quæ ſub ipſo *fluxu menſium*, & ſub finem cœnæ, vehementi terrore perculſa, *menſium* quidem *ſuppreſſionem* præſentiſſime perpeſſa eſt; ſed poſt aliquot horæ quadrantes, incidit, in graves *cardialgias*, *ſuffocativas*, *ſyncopticas*, quæ denique in vehementem *vomitum* deſiere ſtipatum tamen adhuc graviſſimis his *anxietatibus*, utpote, quæ non, niſi *medicamentis* cedebant. Conquieſcebat autem hinc adeo ut altero mane nulla ſupereſſent tantorum tumultuum veſtigia, ſed ſola fatigatio adhuc perciperetur. Poſtquam autem *menſium* tempus revertebatur, ibi ſub initium ejus ſeptimanæ, cooriebantur *vomitus* omnium aſſumtorum, per duos vel tres dies, conſtante ſibi appetitu. Poſt, per totidem dies, urgebat frequens & vehemens conatus *vomendi*, etiam vacuo prorſus ventriculo, & perierat quidem hoc tempore, omnis appetitus. Sequebatur autem mox altero horum poſteriorum dierum, *ſanguis* cum vomitu, neque paucus, ſed *copioſus*, modo liquidus, modo coagulatus. Sub finem tandem tot dierum, erumpebant *menſes* ad paucas horas. Ita ceſſabat mox *vomitus*; redibat ſatis mature, ſucceſſive tamen, *appetitus* & *virium* robur. Hæc periodus maximam partem ſanguinis menſtrui vomitu exonerandi, aſſumebatur hac ratione, & retinebatur perpetua repetitione, in quintum uſque anni quadrantem, i. e. per *quindecim* circiter *menſes*.

Alia patiens per longum tempus, vehementi *pectoris* anguſtia ſeu *aſthmate* obſeſſa, & diu admodum inconvenienter & copioſe quidem *expectorantibus* tractata; à quibus non modo copioſiſſimam *congeſtionem* ad pectus, ſed inſuper *purulentum* copioſum ſputum, & alia veræ *phthiſeos* pathemata, incurrerat: incidit tandem, circa æquinoctium vernum, (quo tempore alias, ſicut etiam autumno, ſanguinem mittere a tribus circiter annis, cum euphoria conſueverat, quod præterito autumno, diſſuadente novo ſuo medico, intermiſerat) in *hæmoptyſin* repentinam quidem, & plane ſinceram, ſed non admodum copioſam; adeo, ut vix 6. cochlearia excederet tota quantitas; qua rejecta etiam ſponte reſedit

refedit totus impetus, neque reverfus eft amplius: Quamvis octo circiter horis poft, *tuffis* vehementiffima, (quam per aliquot feptimanas hactenus, non aliter, quam vero quodam *typo*, circa diluculum, & hora quinta vefpertina, proxime per integræ horæ fpatium tolerare affuefacta erat) ipfam valde concuteret. Neque vero adhibitis remediis, quæ univerfo malo conveniebant, poft hac unquam iterum fefe exeruit *hæmoptyfis*, excepto leni infultu, de quo loquemur. Sub copiofa illa perpetua *expectoratione*, qua per *fex* & *viginti* feptimanarum fpatium quotidie circiter *tres libras*, (ad minimum à 2. ad 3.) fputi, cum vehementiffima tuffi rejecit, debilitato graviffime univerfo corpore, & humoribus excrementitiis, velut univerfim ad pectus compulfis, & hoc quidem maxime per congeftionem motus fanguinis ad hunc locum, *ceffaverant menfes*. Patiens erat circiter 36. annorum; ante hujus expectationis tempus quamvis vere hectica ab aliquot annis, *fucceffum* tamen *menfium* ad minimum tolerabilem experta: *hic* jam, uti dictum, *fuppreffus*, facta infuper *hæmoptyica* eruptione, expediendus iterum erat, ne tanto magis *hæmoptyfeos* periculum increbefceret. Fiebat initium à *venæfectione* in pede; cum tanta reliqua patientis euphoria, ut circiter octo poft diebus, rheda fua in publicum iterum prodierit. Incidente 14. diebus poftea, tempore debitæ evacuationis *menftruæ* (nempe ad priftinam periodum phafi lunæ accommodatam) dato medicamento, reliquum leniffimo, ad has tamen fanguinis excretorias commotiones, utique non inefficaci: loco *menftrui* fanguinis, exhibebant fefe indicia, erupturæ rurfus *hæmoptyfeos*, juftum metum afferentia, nempe non folum major, & ficca illa quidem *anguftia pectoris*, & improbus ille fenfus *titillationis in afpera arteria*: fed etiam actualis eruptio *fanguinis*, intra *ftriarum* tamen floridarum, reliquo profundius exantlato muco immixtarum, paucitatem fubfiftens. Ubi obiter monemus, quod tum prior illa copiofior & fincera *hæmoptyfis*, tum hæc ejufdem repullulantis machinamenta, illo ipfo horæ quadrante, vel amplius, quo fefe exerebant, ne minimam commotionem tuffis comitem habuerint: Sicut etiam in plerifque *hæmoptyicis* communiffime fit. E contra vero præcefferat illam primam *hæmoptyfin*, quinque circiter horis ante ipfius eruptionem, fub ipfo placidiore fomno matutino, fine ulla manifefta occafione fponte cooriens, non folum *palpitatio cordis*, fed tanta etiam illius commotio *circa caput* ut generofa patiens inde expergefacta, & hujus accidentis alias imperita, non fatis fibi imaginari poffet, quid & unde illa plane *fonora* (uti folet effe) *cordis palpitatio*, & vehemens arteriarum *circa tempora* micatio, fibi portendat: ficut quidem hunc fenfum exprimebat: *Es wären Ihr alle die Adern um den Kopff, mit fchlagen gleichfam lebendig worden*: Subfidente iterum poft quadrantem horæ circiter hac commotione, ut alias admodum firmi & præfentis erat animi, fomno, quafi defatigata, iterum indulgebat, & ita fic fatis tranquille,

quille, in tertiam usque horam dormiebat; hinc evigilans (erat hora 8. matutina præterlapsa (quiescebat tamen, & vere nictabat maximam partem: donec altera quoque hora præterlapsa esset: Ibi tacite, sed repente, scaturiebat velut repentino impetu, fluidus quidam & calidus liquor e faucibus in os: Quem, quantum bucca quasi capiebat, cum exspueret, ejusque rei causa sese ad latus lecti inclinasset, sincerum *sanguinem* esse animadvertebat: qui cum sexta vice repentino impetu buccam ita explevisset, non majore in singulas ejusmodi mensuras, temporis spatio, quam quanto ad respirationem sedatiorem opus sit, sponte substitit.

Ita ex hoc etiam casu comparet, quomodo sanguis loco *menstruæ* excretionis, *hæmoptyicam* eruptionem occupare jam paratus, & quod germani dicimus, in via fuerit, seu viam institerit, insolitam & inconvenientem.

Ita mihi ipsi occurrit sequens casus. Fœmina admodum plethorica, cum Viro nupsisset vehementer prodigo, à quo insuper pessime habebatur, tandem in inopiam, & quod ajunt, ad incitas propemodum redacta, multis curis defatigabatur, & profundam suam sollicitudinem largis lacrymis subinde testabatur. In hac animi prostratione, incurrebat aliqua corporis etiam damna, & valetudinis periclitationes, quæ propemodum initium sumebant, à *mensium imminutione*, quæ tamen mature in *suppressionem* plenariam transibat. Cum tamen non eo usque prævalesceret reliqua valetudinis vacillatio, ut a familiaribus domesticis negotiis patientem arcere posset: factum inde est, ut per initia rem negligeret, sensim autem, cum nihil gravius denuo subsequeretur, ita velut assuesceret, ut per totos septem annos, fluxum hunc non amplius sentiret. Imo, obliviscebatur ejusdem tanto facilius, cum intra horum annorum decursum, bis gravida facta, infantes enixa, iisque lactandis ipsamet occupata fuisset: Sicut etiam infantes optime constituti vixerunt. Tandem vero incidebat in *febriles* commotiones, quæ primo quidem, quotidianis paroxysmis, iisque satis vehementibus per totam æstatem exercebant ægram: Tandem *Chinæ Chinæ* usu compescebantur. At vero non ita longo tempore post, denuo erumpens febris, *tertianum* typum exhibuit. Cum res per usum *Chinæ Chinæ*, priore morbo pulchre cessisse videretur, iterum adhibita est, & quidem, quantum ad febrem attinet, cum optato successu; quandoquidem paroxysmi, quin tota manifesta febrilis commotio, mox cessaverunt. Subsecuta vero ab illo tempore est longe manifestior valetudinis labefactatio, quandoquidem & alias cum sanitate in gratiam minime rediisse videbatur, & post valde parvum tempus, longe majore impetu, quam nuper ipsa quoque *tertiana* denuo cooriebatur. Adhibitus in consilium, ad affectum ita constitutum, exhibui aliquot doses, ex sale absynthii, Antimonio diaphoretico, & terra sigillata strigoniensi: Cujus pulveris

tertia ftatim dofis febrim profligavit, ut nullus paroxyfmus redier't. Interim altero ftatim die emicabat dolor velut urens & ardens, imo terebrans, in artubus inferioribus. Imo, reddebantur pedes adeo infirmi, ut lectum petere cogeretur, in quo tamen non folum hæc omnia continuabant; fed percipiebat patiens dolorem hunc etiam *furfum* tendere, & moleftiffime illas regiones occupare. Cum vero per diem & noctem graves hafce *fanguinis* reftrictiones atque *congeftiones* toleraffet, fummo mane *fanguinem* valde fpiffum, fed etiam fatis paucum, *per nares* excrevit: Ingruente vero vefpera *urinam* valde *cruentam* emifit. Ab hoc tempore indies melius habere cœpit, imo, fuppeditatis ulterius temperantibus remediis, fub divina gratia ad plenam orthoftadiam reverfa eft. Ex quo ipfo etiam fpecimine deprehendere licuit, quot moliminibus natura fanguine fefe exonerare intendat, & quomodo, affecuta quadantenus hanc fuam intentionem, tunc demum meliore fide requiefcat.

Qui vero plura horum generum exempla, & varia plane rariora, menfium per loca excretionibus fanguinis alias plane inacceffa, perlegere voluerit, facile illorum magnum numerum, apud varios peritos obfervatores reperiet, quos partim loquentes inveniet, e numero Celeberrimorum *naturæ curioforum*, in Actis illorum: partim indigitatos reperiet, tam ibidem, quam in utiliffimis hujus generis indicibus, *Moronii*, *Waltheri*, &c. qui, cum in plerorumque manibus fint, non eft, quod commemorationibus inde tranfcriptis, Differtationem noftram præter inftitutum diffundamus.

C A P U T VI.

De

Methodo medendi menftruis Evacuationibus infolitas vias quærentibus.

Nihil longius abeffe deberet, a medico dogmatico, nempe cognito morbo, per methodum rationalem, recte & ordine confulturo, quam immediate ad medicamenta convolare, quæ tantum præfentem morbi fcenam refpiciant, totius autem tragœdiæ fummam, parum aut nihil attingant. Valet hoc profecto eximie, in magnis illis, diverforum morborum veluti fyftematibus, *febribus*, *affectibus hyfterico-hypochondriacis*, & variis, modo conaminibus, modo fymptomatibus atque confectariis, *hæmorrhagicis* five *hæmagogicis*: Utpote à quibus pofterioribus imprimis, totum negotium *morborum ætatibus propriorum*, pendere,

dere, alibi deduxit D. D. Præfes, & Celeberrimorum hactenus practicorum confenfum affecutus eft.

Sane vero dictitat ipfa fana ratio, quod ejusmodi malis, nifi ex ipfo fundo fubveniatur, omnis reliqua curatio, non folum *temporaria* fit, &, fi res recte æftimetur, palliativa: Sed etiam fi præpoftere inftituatur, tum *fundamento* præfentium incommodorum plurimum contumaciæ adjiciat; tum ipfis fæpe hifce *fecundariis* malis; fi magis directe à *primario* fuo, nempe ipfa præfente commotione, foveantur, graves lapfus in pejus conciliare foleant.

Promptiffimum certe eft, exemplo rem declarare. Si enim eruptiones ejufmodi per vias *infolitas*, non tam amplius tententur folum, & exitum quærant, quam eundem jam, ruptis repagulis, invenerint; fi inquam, *hæmorrhagiæ* tales per *infolita* loca, cooriantur, nifi infignis & præcipuus illorum nexus cum *menfium* motu recte perfpectus fit; imo jufta etiam atque fufficiens methodus innotefcat, qua ipfi excretioni *folitæ*, folide fuccurri atque confuli poffit: quis ibi aliam medendi methodum fibi proponet, quam forte externam vel internam, fluxuum talium *cohibitionem* per adftringentia. At vero quam aliena fit hujufmodi medicatio, non folum ab ipfo totius mali fundamento, nempe *menfium fucceffu impedito*, fed etiam fæpe numero ab ipforum talium vicariorum moliminum fcopo; & quam facile hi ipfi affectus inde in pejus prolabantur; provocamus merito ad experientiæ teftimonium. Imo vero, quam alienus hic fit facer ille hodiernus abufus *opiatorum*, ne temere odia proritem, non quidem prolixe tractabo: Spero tamen fore, ut pofteritas attentior; practicorum cordatorum monitis, fuam obfervationem conjungens, olim agnofcat, quot incommodis & periculis patientes numerofi per hujusmodi artificia exponantur, quibus non folum nihil ad fummam negotii perficiatur, fed etiam ipfis præfentibus pathematibus, fæpiffime vel longe *major pertinacia*, vel *anomalus progreffus*, concilietur.

Vera vero methodus, incommodis, de quibus nobis fermo eft fuccurrendi, confiftit in fequentibus: *Primo*, ut præfenti malo mitigando, fubveniatur per remedia mere placide *temperantia* & demulcentia; minime vero per *adftringentia*, pofitive *cohibentia*; imo neque ipfa *narcotica*, nifi plane peculiares cafus aliquid horum efflagitare videantur: In quibus quidem (fed rariffimis) pro conditione urgentis impetus, confulere prudenti medico perpetuo integrum eft: *Secundo*, ne quæcunque tales inufitatæ *commotiones*, imo ne quidem *excretiones* nifi enormes fuerint, nimium percellant aut perturbent medicum; quandoquidem certiffimum eft, quod in ejufmodi cafibus, fi modo revera tales fint, uti dicimus, omnes tales commotiones, imo etiam eruptiones, longe minus periculi involvant, fi a deviante *menfium* negotio manifeftius pendeant: Quam fi ab alio quocunque incitamento originem duxerint.

 Tertio,

Tertio, ut omnino ratio habeatur primaria & attentiſſima, negotii *menſium* ipſorum, quantocyus, ſed non magis efficaciter, quam placide & clementer, in debitum ſuum ordinem atque ſucceſſum reducendorum. Et cum hic durus utique ſit nodus, per *methodos*, ad minimum vulgo præſcriptas, & *medicamenta vulgo* cognita, menſes motui ſuo non magis *placide*, quam *ſecure* reſtituere; tanto majore utique circumſpectione utetur hinc medicus, ne quid temere turbarum concitet; quandoquidem utique factu facillimum hoc eſt, ut fortioribus *pellentibus* medicamentis, patientes in pathemata longe graviſſima impellantur, quæ variis modis, modo *quærant* inſolitos exitus, modo qualitercunque inventos, effuſe ſequantur.

Quarto, imo vero, ſi maxime ſolide *ſolitas* vias reſtituere non liceat; aut illis etiam reſtitutis, adhuc aliquid reſtet, ab illarum *inſolitarum* viarum diuturna, aut copioſa, aut valde prompta atque expedita, *aſſuetudine*, metuendum; tunc eo dirigenda eſt methodus, ut per commodiores aliquas *ventilationes artificiales*, obſtinato illi motui atque propoſito inſolitæ viæ, ſuccurratur, donec ſenſim deferveat univerſus impetus. Quamvis quidem in hac re nimium ſecurum eſſe, aut ejuſmodi deſuetudinis ita *brevem eventum* expectare, non liceat, quod cujuslibet veri practici, attentæ obſervationi & prudentiæ commendamus.

CAPUT VII.

De

Methodo medicandi ſpecialiore.

DElineavimus præcedente capite *generaliter*, illas intentiones, quas in noſtro negotio formare & exequi conveniat; quibus autem remediis, *ſpecialiter*, imo quaſi individualiter, quo ordine atque ſucceſſu, hoc proſequi & ad finem perducere neceſſe ſit, tanquam ſpecialem practicam adminiſtrationem, hic deducemus.

Ante omnia itaque, cum de menſium inſolitis viis, orbitæ ſuæ reſtituendis, ſermo & intentio noſtra eſſe debeat, abſtrahimus hoc loco a conſideratione fluxuum talium ſanguineorum, *in ſe & abſolute* conſideratorum. Et hoc tanto magis quia partim rariſſime tanta quantitate & tanto impetu prorumpunt, ut fortes & quaſi violentas *cohibitiones* efflagitent: Partim omnes in genere, tanto magis autem *frivolæ* & minus neceſſariæ, *adſtrictiones* per medicamenta *interna*, non ſolum ipſi *menſtruo* fluxui tanto majus & ſolidius præjudicium afferunt: ſed etiam his ipſis profuſioribus eruptionibus alienis, raro ſperatam ſufficientem opem ferunt,

ferunt, nisi quidem tanta quantitate ingerantur, ut inde longe graviora viscerum pericula cooriantur, quibus communissime, in *sicciorib:is hectica*, in *humidioribus œdemata*, imo tandem *utrumque simul*, (ut plurimum difficillime reparabili damno) vestigia legunt.

Pro intentione itaque rei nostræ quadrante, pro motibus, inquam, istis, adeo connitentibus, ad justas *proprias vias* reducendis, putamus ratione dictante nullam priorem esse debere considerationem, quam ut ipsæ *viæ*, ad quas reduci atque adigi debeat declinans illa atque evagans aberratio, quantum possibile est *libertati* ita restituantur, ut non modo ad illas, sed etiam per illas, debitus liber recursus fieri, adeoque successui sperato patere possint.

Hoc recte sese habente, eo quovis modo respiciendum est, ut motus debiti ad justam ordinariam viam invitentur atque disponantur.

Hoc fiet in genere per medicamenta *efficaci provocationi* menstrui fluxus satisfacientia, in specie vero per horum exhibitionem *justo tempore* institutam: Quale videlicet est illud quod vel *mensibus* muliebribus magis in genere dicatum, secundum *lunæ phases*: Vel præsentibus subjectis, in specie, quod fere ab illis commode adhuc exquiri potest, imprimis si non nimis quam longum sit, amissi hujus fluxus tempus.

Quia tamen, per communia præsertim hujus classis medicamenta, vix fieri potest, quin, sub tentata commotione sanguinis ad *uterum*, aliqua, imo sæpe numero insignis, commotio sanguinis *generalis*, suscitetur; qua pari facilitate, *eruptiones* illæ per vias hactenus sibi *assuefactas* augescant: Cui quidem rei infallibiliter subservit *abundantia* sanguinis concurrens:

Propterea in casibus præsertim, has considerationes evidentius offerentibus, commendatissimæ efficaciæ est *imminutio* totius massæ sanguineæ, reliquæ universæ curæ *præmissa*.

Quæ tamen tanto felicius sperato suo officio satisfaciet, si non solum, propter *generales* intuitus, vix nisi circa *æquinoctia* instituatur; sed etiam *speciali* respectu, non in brachiis, sed *pedibus*, suscipiatur. Sane vero D. D. Præses hæc monita non susque deque habenda esse, asseverat, si rebus hisce opus sit, & ab illis certior effectus expectari debeat.

Si hæc recte perpetrata sint, vix unquam opus est, a parte, quæ hactenus *insolitam* viam præbuit, appulsum illum & molimen, impostorum repellere. Imo vero, non dubitamus hoc ipsum absolute dissuadere: exceptis solis *duobus* modis, si locum habent. *Primus* est, quando per *externa* medicamenta non solum exitus, sed etiam aditus, sufficienter reprimi potest. *Secundo*, si per medicamenta, non *adstringendo*, sed magis *specificice* congestiones humorum ad certam aliquam partem

 dissipan-

diffipando, fubveniri poteft. Cujus rei fpecimen præfentiffimum fuit illud, quod contra *vomitum* illum *cruentum menftruum* editum eft; cujus fuperius, & in Diff. de *Motu Tonico*, facta eft mentio; ubi remedium princeps fuit *Millefolium*, non in fubftantia, fed *effentiæ* forma: Et affectus hic, tamdiu libere graffatus, ab hujus, per paucos dies ufu; ita abfolute cohibitus fuit, ut non folum illo tempore, quo expectari debebat, abfolute conquiefceret: Sed etiam, ne femel pofthac, ullum novum infultum capefferet, nedum perficeret.

E medicamentis reliquis, huic negotio, menfes directe *in fuam viam* reftituendi, velificantibus, cum etiam fint *pilulæ* ita dictæ *Becherianæ*; quas imprimis ipfe D. D. Præfes, tam in privatis Collegiis, quam femel iterumque in publicis Differtationibus, laudavit; videtur hoc loco non alienum fore, fi ipfius brevis animadverfio circa hoc medicamentum, proferatur. Monet videlicet, diftinguendum effe inter pilulas illas *veras*; quas in pauciffimorum manibus effe pro certo habet: & falfas; quæ vel ad oberrantium aliquot præfcriptionum fidem, vel ad impoffibilem fane in talibus cafibus, putatitiam *imitationem*, fabrefiunt. Sicut enim, quod attinet illas formulas, nemo hominum facile a talibus ingredientibus tales effectus expectaverit, quales à veris expectari poffunt; dum ingredientia tantæ fimplicitatis, ut vix quisquam aliquod operæ pretium ab illis reportare fperaturus fit, continent & præ fefe ferunt: Ita e contra illæ, quæ *ad imitationem* factæ putantur, balfamicis adeo *acribus*, *calidis*; *purgantibus*, penetrantibus: imo *opio* interdum ipfo affociato, confarcinantur: ut effectus non folum alieniffimos, fed fæpe numero periculofiffimos, exhibeant.

D. D. Præfes, quamvis his ipfis pilulis, juxta veram etiam ipfarum formulam, non utatur; fed meliori fundamento fubnixus, nempe, formula illarum vera, ad imitationem illarum, certas fibi ufitatas concinnaverit, quæ eosdem effectus, cum modeftia loquendo, edant: fed longe majore cum lenitate, & mitiffima efficacia: ita nihilominus *veram Cynofuram efficaciæ verarum Becherianarum*, infignibus fpeciminibus abfolvendam exhibere, e communi re futurum arbitratus eft, quæ funto fequentia:

Veras Becherianas pilulas, fine omni incommodo dare licet, imo dediffe maximopere prodeft, *puerperis*, tam ante, quam ftatim poft, partum; imo aliquot diebus continuis deinceps; *Symptomata*, tantum abeft, ut ab harum ufu ulla cooriantur, ut potius alias confueta, ab hoc ufu mitefcant, imo præcaveantur.

Profufionem fanguinis immoderatam, *lochiorum* loco coortam, nifi intra pauciffimum tempus aliquot minutorum horæ inhibeant; minime tamen *fupprimendo*, fed ad juftam *temperantiam*, fervato debito *fucceffu*, reducendo: Hoc nifi faciant, *veræ* non funt.

Menfes

Menfes, nifi præ omnibus aliis medicamentis *efficaciſſime*, & fimul tamen *placidiſſime*, fine omni violentia, fluxui fuo reftituant; etiam diu *ſuppreſſos*; aut tempeftive expediant, *imminutos*; *veræ* non funt.

Diarrhæas fimplices, imo à propria ingurgitatione *dyſenteriodes*, demum *incipientes*, nec dum cruentas; ficut etiam multiplicem *vomendi* conatum & affumtorum revomitionem, præfertim *ſine febre*, nifi fecunda vel tertia dofi hæc fingula recte reftituant, *veræ* non funt.

E contra, *ſiccas* & *obſtructas* alvos, citra febrem, aut fpafmum verum inteftini recti, nifi prima aut fecunda dofi; libertati fuæ reddant, *veræ* non funt.

Imo, quæ hæc, non folum *ſingula*, fed *omnia & ſingula*, non præftant; aut fub omnibus hifce rebus, quodcunque incommodum ægro creant, reliquo ejus ftatui minus familiare, imo vero, extra tempus harum ufus, non longe magis & gravius familiare, *veræ* non funt.

Quæ quidem hac occafione innuiffe fuffecerit; imo infuper adjeciffe, quod neque frivole, *ſano* corpori, neque indifferenter, *teneris* uti *robuſtis*, fed omnibus modis *perite*, & fane vero *medice*, illas adminiftrare conveniat. Quali certe, ufu, in noftro præfente negotio, laudem tuebuntur haut vulgarem.

Ceterum inter *generaliora*, inclinationem excretionis menftruæ ad *ſolitas vias* incitantia, eft partim *pediluviorum*, partim cum *epicraſi* laxantium, ufus; Quorum formulis radix *ari* non fine fructu, adjicitur.

E *ſpecialiſſimis*, notum eft teftimonium, quod B. Ludovici inftrumento *Glauberiano* perhibet: ficut inter diffufiora, & generalia, *inſeſſuum* aliqua effe poteft efficacia.

Salibus volatilibus urinoſis, circa tempus *inſtantium* debitarum evacuationum minimum omnium tribuimus. Quicquid illis loci affignare licuerit, *intermediis temporibus* faciendum cenfemus: Dn. D. Præfes illis valde parum tribuit.

Quid *martialibus*, bona fide & conftanti efficacia, tribuere, integrum effe putet, alibi prolixius dixit: Hic *ad ſummam rei*, imprimis autem verfus tempora debitarum eruptionum reftituendarum, operæ pretium factura, conftanter negat.

Denique tamen, quisquis quocunque medicamento, fcopos præfcriptos directe affequi peritus fit; ille præfentem etiam fcopum, complicatum & mutuis refpectibus innitentem, fatis efficaciter affequetur, fi *ordinem* hic propofitum, fervaverit, utpote in quo cardo rei vertitur.

Quem

Quem ut adhuc femel, fchemate prorfus aliquo delineemus; fub initium curæ, pro *reftituendo*, motu fanguinis menftruo, ab *infolitis* viis ad *folitas* atque debitas; *primo* omnium convenit ventilatio fanguinis per *venæfectionem*. Sub *neceffitatis* aliqua lege, fi *plethora* evidens adfuerit; fub *utilitatis* certæ fiducia; fi vel maxime tam notabilis plethora non concurrat, quod tamen oppido raro fit.

Inftituatur in *pede*; Verfus *novilunium*: Neque facile, nifi circa *æquinoctia*. Ita, ut noftro arbitratu, totam folidam curam, potius verfus illa tempora differre, quam venæfectiones, imprimis in *fenfibilioribus* (cujufmodi tales communiffimæ funt) promifcue quolibet tempore fufcipere, præftet.

Imo vero, non adeo abfolute poftulat neceffitas, in quibuslibet patientibus particulariter, à venæfectione præcife *initium* facere, quin illa etiam reliquæ methodo interferi, & quod ajunt, poft principia locari poffit: Ut propterea expectando opportunius tempus venæfectionis, non abfolute nihil agere neceffe fit. Sed illud tantum monendum utique ducimus, quod *ante* vel *citra* venæfectionem, reliqua medicatio femper nimium quantum magis *placide*, imo quafi *mitiffime*, inftituenda veniat, nifi commotionibus heteroclitis gravioribus, viam potius aperire, quam præcludere velimus.

Nempe *certior* & *fecurior* eft methodus, concurrente venæfectione; omiffa illa *incertior*: Si tamen modefte tractetur, & naturæ *docilitas* potius, feu facilitas, quam e reliquo robore æftimandus *vigor*, prudenti medica manuductione regatur, poteft etiam illa ad optatum finem aliquando perduci.

Factis talibus ventilationibus, poffunt lenes evacuationes *catharticæ* cum *epicrafi*, *verfus tempus* foliti jufti fluxus, inftitui; ita, ut circiter octo dies ante terminum incipiant, & in illud tempus definant.

Hoc ipfo jam folitæ debitæ evacuationis tempore, convenit demum remedio, ad ventilandam ipfam *eruptionem* efficaci, fubvenire. Quod tamen, fi in fortiore faltem *commotione* fanguinis efficaciam fuam collocatam habere putandum fit, male confulturum effe fpecialiffimæ huic intentioni, merito judicari debebit. Referimus huc, quæ antea de hac claffe medicamentorum protulimus.

Placet incidenter commemorare, quod etiam aliquando menfes, per aliquot periodos fuppreffi, per *Nitrum regeneratum* reserati fint: Quod quidem illiteratus quidam curiofus, ipfemet fibi paraverat; fub nomine & opinione *tartari vitriolati*: Nempe e fpiritu ab illis circumforaneis fpirituum mineralium gerulis, pro fpiritu *vitrioli* ipfi vendito: Quem per errorem venditoris, *Nitri* fpiritum, vel *aquam fortem* fuiffe, hoc productum monftravit: Ipfiffimum videlicet verum *Nitrum*.

Ceterum

Ceterum si hoc loco & tempore, *verarum Becherianarum* pilularum moderatus usus, in subsidium veniat; poterit ille facile quorumlibet aliorum locum commode & efficaciter supplere.

Si una simplici tali prosecutione, minus succedat eventus, repetenda est, excepta venæsectione, hæc eadem methodus, instante rursus tempore, versus menstruum procedente. Possunt tamen tunc maxime temporis, & imprimis versus exquisitum tempus, *pediluvia* in usum trahi.

Ita certe; si res poscat, justo tempore repetendo, imo *recuperato* etiam debito fluxu, per aliquot menses deinceps, eidem iterum prudenter ita obviam procedendo & subveniendo, nisi rarissimis casibus insignis *cachecticæ* conditionis & pessimæ *diætæ*, nunquam fiet, quin justus successus, hujusmodi methodo prompte & constanter obsequatur.

Tantum hac vice. D. T. O. M. pro benignissime præstito nobis auxilio, sit gloria sempiterna.

FINIS.

CXXXVI.

POLYCARP. GOTTL. SCHACHER, *DE* HÆMORRHAGIIS GRAVIDARUM.

Lipſiæ 24 Octob. 1717.

QUemadmodum corpus noſtrum ad corruptionem admodum proclive virtute vitalis ejus motus per longam annorum ſeriem ab omni putredinis labe immune præſtatur; ita vitali illo motu extincto corpus quoque brevi poſt putridum rancidumque evadit. Eidem fato eſt fetus in utero materno ſubjectus, qui ſæpe ante moritur, quam in lucem edatur. Exanimatus ſolenni naturæ curſu mox putredine conſumitur, eodemq e tempore matrem in anceps vitæ periculum præcipitat. Proinde paradoxum fortaſſis videbitur, ſi impræſentiarum aſſeram, fieri interdum, ut fetus vita privatus ſine ſenſibili putredinis labe & citra funeſta gravidæ ſymptomata ad notabile temporis ſpatium in utero permaneat. Huic aſſertioni fidem ut conciliem, liceat illuſtrationis ergo ſequentem hiſtoriam conciſe recenſere: nobilis quædam fæmina, vegeto corporis habitu, in optimo ætatis flore conſtituta, plurium liberorum fauſta genitrix, ante annos non ita multos non vanam de graviditate ſibi conceperat ſpem. Cum enim periodicus menſium fluxus ceſſaret, immodicamque oris ariditatem nocturno inprimis tempore ſe moleſtantem ſentiret, ac præterea nauſea non tam jejuno ſtomacho, quam brevi poſt paſtum infeſtaretur, atque ſymptomata illa, quæ ipſi uterum gerenti alias erant conſueta, ad quartum uſque menſem durarent, non citra ſonticam cauſam ſe gravidam eſſe ſuſpicabatur; quarto geſtationis menſe nondum elapſo præter ſpem omnem atque opinionem in gravem uteri hæmorrhagiam incidens atque abortum haud parum reformidans remediis externis æque ac internis utebatur, quibus immodicus fluxus multum quidem minuebatur, penitus tamen non ſiſtebatur, imo novo accedente corporis motu medicamentiſque per aliquot dies inſuper habitis, ita recrudeſcebat, ut non minima ſanguinis quantitas impetuoſe effunderetur, eam tamen non ita debilitans, quo minus muniis ſuis adhuc tum præeſſe potuerit. Ad priſtinam igitur quietem remediorumque uſum rediens tantum levaminis percipiebat, ut fluxus ille paulatim penitus cohiberetur. Sed anceps nunc hærebat, utrum una cum ſanguine excreto omnis graviditatis ſpes evanuerit, an vero gravida adhuc eſſet. Vix ſex ſeptemve dies effluxerant,

ex

ex quo in novum fluxum uterinum, quatuor circiter dies durantem, relabebatur, poſtmodumque eodem nunc remiſſiori, nunc intenſiori ſeparatis temporibus corripiebatur, unde nulla omnino imprægnationis ſpes eidem amplius relinqui videbatur, præſertim cum ſupra recenſita ſymptomata graviditatem indicantia penitus remiſerint, nullumque fetus motum poſt medium geſtationis tempus perſenſerit. Tanto autem corporis robore pollebat formoſa illa, ut nunquam lecto affixa hæreret, ſed læto animo domeſtica officia obiret cultumque divinum aliaque conſortia frequentaret, tametſi perpaucos ſaltem dies a fluxu illo immunis eſſet, & dubio procul fœtum mortuum in utero gereret. Accidit vero poſt trigeſimam ſecundam hebdomadam, computatione a conceptionis tempore inſtituta, ut ex improviſo in graviſſimam iterum uteri hæmorrhagiam incideret, eodemque tempore non citra dolores partui conſuetos carneam maſſam una excluderet. Hanc quidem haud pauci adſtantium pro mola habebant, tamen ea paulo accuratius perveſtigata, adparebat clare, carneam illam maſſam non molam, ſed placentam recentem ac juſto craſſiorem eſſe, intuſque fœtum membranis ſuis obvolutum contineri. Proinde iis provide inciſis liquor amnii nonnihil turbidus promanabat, tenelluſque nudus, incorruptus, nullum fœtorem ſpirans, gracilis tamen, extenuatus, ſolito minor, trimeſtris embryonis magnitudinem vix æquans in oculos incurrebat, funiculo ejus umbilicali incorrupto quidem, ſed flaccido marcidoque ſimul comparente. Sane ſymptomata, quibus gravidæ adficiuntur, non ſemper una eademque eſſe, vel mulieribus cognitum ſatis perſpectumque eſt. Noſtra potiſſimum intenſæ oris ſiccitatis rationem habebat; uti enim extra graviditatis tempus de ea nil quicquam moleſtiæ ſentiebat; ita eadem brevi poſt conceptionem ac toto pene geſtationis tempore tam exquiſite affligebatur, ut neceſſe haberet, ſæpius jam nocturno, jam matutino tempore immodicam labiorum, linguæ, fauciumque ariditatem aqua aliove potu temperare. Quemadmodum vero noſtra huic ac ceteris ſignis ſupra indigitatis confiſa optime imprægnationem cognoſcebat; ita nos conjectura haud aberraturos eſſe ſperamus, ſi aperte aſſeramus, fœtum præcoci partu excluſum octo pluresve hebdomadas mortuum in utero delituiſſe. Nihil jam de diuturno fluxu cruento fœtum neceſſario debilitante tandemque enecante dicam. Neque ſymptomatum graviditatem indicantium brevi poſt primam uteri hæmorrhagiam remiſſionem prolixe commemorabo. Certe mater non ſancte modo aſſeverabat, ſe poſtmedium geſtationis tempus nunquam fetus motum percepiſſe, verum teſtimonia etiam omni exceptione majora luculentiſſimeque probantia, ſe minimum triginta duas hebdomadas gravidam fuiſſe, proferebat. Cum itaque infans in lucem emiſſus, nec non funiculus umbilicalis tabidus gracilisque comparuerit, ac ille trimeſtris embryonis magnitudinem vix æquaverit, conjicere fas eſt, tenellum finem ſeptimi vel principium octavi menſis in utero vivendo haud attigiſſe, ſed potius

plures hebdomadas ante abortum extinctum fuiffe. Operæ fortaffis pretium nos facturos fperamus, fi hac data occafione tria inprimis paulo curatius perveftigemus: nimirum, quomodo infans mortuus tamdiu citra corruptionem & putredinem in utero materno affervari potuerit, fecundo, cur mater, fœtum mortuum in utero gerens, præter frequentiorem uteri hæmorrhagiam nihil mali effatu digni experta fuerit, & poftremo undenam fit, quod fetus in utero mortuus haud maturius fuerit expulfus. Fœtum exanimem ad aliquot hebdomadas imo menfes in matrice citra corruptionem hærere, non modo præfens obfervatio, verum alii etiam auctores fide digni luculenter probant. Siquidem *Cl. Mauriceau* embryonem fextimeftrem defcribit, qui incorruptus pene comparuit, tametfi ultra menfem mortuus in utero materno latitarit. Atque *Hildanus* duorum fœtuum a diverfis matribus editorum meminit, qui per trium quidem menfium fpatium mortui in ergaftulo materno delituerunt, qui tamen neque putridi, neque fœtidi obfervati fuere. Oppido rara eft obfervatio, quam *Celeberr. Schroeckius* litterarum monumentis confignavit; quippe quæ fœtum inftar alabaftri nitidum nullibique putredinis labe infeftatum fiftit, quantumvis quatuor menfes in uteri latebris exanimis hæferit. Quamobrem cur de rei tot obfervationibus confirmatæ veritate dubitare velimus, caufam, me judice, habemus propemodum nullam. Confultius erit, caufas nonnihil indagare, quæ fœtum exanimum aliquandiu in utero a corruptione immunem præftant. Sane quantum aër concretorum naturalium corruptionem & putredinem promoveat, inde dilucide adparet, quod eorundem multa, corruptioni alias maxime obnoxia, quam diutiffime a putredine præferventur, modo aëris acceffus ftudiofiffime abarceatur. Id quod inprimis in fructibus videre eft, qui ad putredinem alias maxime proni, fphæræ vitreæ ab aëre evacuatæ inclufi ad integrum annum citra corruptionem ullam affervari poffunt. Jam vero fetus, liquori amnii innatans, & membranis fuis amictus in utero claufo tutus a liberiori aëris acceffu delitefcit, hinc contra etiam dubio fine eft, quod fetus mox putrefcere incipiat, fi dilaceratis ejus membranis ac liquore amnii profufo orificioque uteri hiante, paulo liberiori aëris acceffui exponatur, utpote cujus attactu unio particularum humores conftituentium paulatim diffolvitur, peregrinufque motus ipfis inprimitur, atque crafis eorundem penitus invertitur, ut tandem non mirum, fi & folidæ partes livore perfufæ pedetentim mollefcant corrumpanturque. Præterea ad præcavendam putredinem haud parum liquor amnii conferre videtur. Sicuti enim fructus in liquoribus & animalium corpora in aqua alumine fimilique fale impraegnata aliifve liquoribus modo brevius, modo longius incorrupta affervantur; ita non abfimilem fortaffis ufum limpidus amnii liquor falinis fpiculis imbutus tenello præftare videtur. Quare excretio ejus, cujus mentionem antea fecimus, fimul ad caufas corruptionis mox tenellum

lum invadentes referri meretur. Imo hæc forſan quoque eſt ratio, cur fetus mole major minori citius in utero corrumpatur. Minores namque liquore amnii undiquaque alluuntur, ſecus ac in paulo grandioribus animadvertimus. Neque etiam a ratione abhorret, placentæ cum utero cohæſionem ſymbolam ſuam ad avertendam putredinem ſimul conferre. Licet enim ex ea humores miniſterio funiculi umbilicalis ad fœtum mortuum amplius transferri nequeant, tamen placenta materno ſanguine adhuc tum irrigata particulas laudabiles per poros membranæ amnii dum excernit, ſane liquor ejus quotidie inſtauratus, craſinque ſuam aliquandiu conſervans, embryo quo minus putreſcat, omnino præcavet. Atque hæc dubio procul princeps eſt cauſa, cur incorrupto exiſtente fetu ex interitu ejus gravida parum incommodi perſentiſcat. Equidem ordinarie fetus in utero mortuus matri graviſſima nec raro lethifera parit ſymptomata, autopſia id ubertim confirmante; interdum tamen ab iis gravidas liberas permanere, & noſtra, & ſupra citata exempla luculenter docent. Quoniam enim quandoque accidit, ut mortuo tenello uterus cum placenta inflammatione haud corripiatur, a qua alias peſſima proveniunt ſymptomata, neque placenta ac fetus illico putreſcere incipiant, quorum fœtida exhalantia miaſmata ſanguinem maternum inquinando funeſta mala gignunt; fieri omnino poteſt, ut ejuſmodi infans cum placenta molæ ad inſtar aliquandiu in utero citra periculoſa ſymptomata retineatur. Cur vero fetus mortuus naturæ niſu haud maturius expulſus fuerit, præcipue cum mors infantis cum matris vita plane haud congruat, huicque ſummum immineat periculum, & ideo natura totis viribus in id incumbere debeat, ut infans mortuus, ceu res vitæ matris penitus adverſa, quantocyus ex œconomia animali exterminetur, jam paulo ſpecialius indagandum venit. Profecto fetus mortui vel vivi excluſionem acrius paulo ſi contemplemur, obſcurum eſſe nequit, eam citatiorem ac ſpaſmodicum uteri motum prærequirere. Uti itaque hic ab uberiori ſpirituum influxu primario dependet; ita eidem cauſæ exſtimulantes abſolute ſunt neceſſariæ. Jam vero cum in noſtra neque placentæ inflammatio, neque embryonis moles aut calcitratio, neque membranarum dilaceratio & liquoris amnii profuſio, neque miaſmata acria fœtidaque uterum ad accelerandum ſpirituum influxum exſtimularint, vel ſponte innoteſcit, cur embryonis mortui excluſio aliquandiu protracta fuerit. Interim naturam non penitus otioſam fuiſſe frequens ſanguinis ſtillicidium non obſcure docet. Haud dubie namque ſanguis per placentam uteri propter embryonem mortuum ægre circulans nimiumque cumulatus hinc & inde radices placentæ perfregit, ſtatiſque temporibus majori minorique hæmorrhagiæ occaſionem dedit, uſque dum radicibus penitus diſſolutis, uteroque vehementer exſtimulato, ingratus ille hoſpes cum ſummo matris emolumento prorſus fuerit excluſus.

FINIS.

JOHAN.

CXXXVII.

JOHAN. D'URBAN

DE

HÆMORRHAGIA UTERINA

Edinburgi 6 Jun. 1753.

INter plurima & diverfiffima morborum quibus feminæ obnoxiæ funt, genera, hæmorrhagia uterina, quippe quæ perniciem fubitam perfæpe minatur, maxime periculofa eft; morbi enim plerique alii, remediis faltem adhibendis tempus & fpatium permittunt, atrox vero & immane hocce fanguinis ex utero profluvium, fubito adeo & cito fæpius enecat, ut nobiliffima quæque remedia fruftra & incaffum adhibeantur. Omnis autem fanguinis ex utero fluxus minime morbis accenfendus eft; feminis enim natura, menftruum fanguinis effluxum, fanitatis præfidium provide admodum molita eft: qui tamen fluxus menftruus, temporibus fuis erumpens, copia tanta & violentia interdum profluit, ut, nifi arte cohibeatur, vel faltem imminuatur, eo ufque ruat, ut malis confequentibus, multorum poftea morborum feminibus, femineam illam, generis humani confervatricem, compagem diruat.

Hæc itaque eft primæ uterinæ hæmorrhagiæ fpecies, quam hic loci, quantum potero dilucide, tractare conabor: fecunda vero ea eft, quæ prægnantibus accidit: tertia illud eft profluvium fanguinis immodicum, quod poft partum fæpe evenit, & mulierem jam feliciter enixam e medio tollit.

Non a propofito alienum videtur, fi antequam opus adgrediamur, pauca de fluxu menftruo proferamus: ut vero fluxus hujus cognitio, ex uteri ftructuræ cognitione magna ex parte pendet, primum de hac ftructura differendum.

Uteri compages in mulieribus non gravidis, adeo obfcura & invefrigatu difficilis eft, ut pene impoffibile fit aliquid certi de ea ftatuere. Externa ejus fuperficies membrana, valida a peritonæo orta inveftitur, interna vero tenui membrana, quæ in parte fuperiore lævis utique & mollis eft, circa cervicem rugofa & in fulcos efformata. Pars interior ejus fubftantiæ fpongiofam quandam cellulofam aut cavernofam fpeciem præbet, inftar fere lienis, aut corporis penis cavernofi: externa vero duriore, firmiore, magifque mufculari compage donatur. Fibræ porro quamplurimæ mufculares, totum ejus corpus pererrare confpiciuntur. Vafa ab hypogaftricis & fpermaticis orta, in infinitos ramos divaricantia, & fecum communicantia, mirum in modum contorta & plicata, per totum uteri corpus excurrunt. Liquor per vafa unius lateris actus, facile in vafa alterius tranfit. Arteriarum fines quamplurimi in uteri cavum hiant, & liquor per vafa hypogaftrica adactus, per eorum ora in uteri cavitatem effunditur. Sanguis prætetea, in mulieribus, manante fluore menftruo extinctis, utero leviter preffo, per hæc orificia ftillare cernitur. Lympha tenuis, ad uteri cavitatem lubricandam, dum non menftruans eft mulier, per has vias tranfit.

In mulieribus non gravidis, omnia hæc vafa uterina valde exigua funt; poft impregnationem vero, fenfim dilatantur vafa, præcipue venofa; in magnam molem crefcit uterus, & ejus cellulæ in confpectum prodeunt, earumque ora ita augentur, ut calamus fcriptorius, imo aliquando digitus minor intromitti queat. In utero gravido hæ cellulæ innumeræ fere confpiciuntur, & in parte uteri interiore, molli & fpongiofa, ubique communicantur: arteriarum ramuli fuper eas repunt, & vulgo creditur, fanguinem ex ipfis arteriis in earum cavitatem effundi; an ita fit necne, folis experimentis arte anatomica factis confirmari poteft.

Nuper autem, quum mulieris fex menfes gravidæ diffectioni adeffem, hæc infpectanti obverfabantur. Liquor cereus, coloratus, per arterias injectus, in has cellulas tenui tantum filo pertingebat: affatim vero per arteriarum patula orificia in uteri cavitatem exibat: in placentæ quoque fuperficiem arietans, vi fua fefe infinuans, ab utero eam diftinuit. Per venas vero uterinas liquor actus quam facillime cellulas implebat. Cellularum cavitates fumma diligentia perluftratæ, & cera inde avulfa, venæ quamplurimæ, liquore per venas uterinas injecto, repletæ, in earum cavitates hiare confpiciebantur; arteriæ vero paucæ & exiguæ.

Hinc verifimile eft, cellulas hafce venarum tantum effe appendices, & humorum receptacula ab arteriis fetus redeuntium, qui illuc primum appellunt, & illic fanguini matris venofo immifcentur: nec abfimile eft, fanguinem matris arteriofum effundi ab arteriis in cellularum cavitatem hiantibus, & illic fuccis a fetu redeuntibus immifceri, ob eandem fere rationem, qua fanguis arteriæ umbilicalis cum fanguine venofo communicatur; ut nimirum acceleretur motus humorum a vafis fetus redeuntium: fanguinem præterea menftruum, ex arteriarum finibus, in uteri cavitatem hiantibus, provenire; & has cellulas, extra graviditatis tempus, fere evanefcere, vixque ullum præbere ufum, nifi cum fetus eft in utero.

Uterus ope mufcularis fuæ ftructuræ ita comparatus eft, ut, quanquam graviditatis tempore, in magnam molem diftendatur; excuffo tamen onere, in ftatum priftinum cito redeat.

Quomodo vero, & ex quibus caufis, illa vafa uteri excretoria, quæ in ftatu fuo naturali tenuem tantum lympham emittunt, conftante naturæ lege, certis temporibus adeo dilatentur, ut fanguinis partem craffiorem, rubrum fcil. tam copiofe tranfmittant, inter phyfiologicos quam maxime difconvenit.

Quorum opiniones varias enumerare, & argumentorum vim plenius perpendere, hujus opufculi non eft. Quare, neglecta (*a*) *Ariftotelis* fententia, qui fluxum illum, ex periodo ejus menftrua, lunæ temere adfcribit; tres folum theorias diverfas breviter perftringamus, quam aliquam celeberrimi quique medici amplexi funt.

Ple-

(*a*) ARISTOT. Ζώων ἱστορίας τὸ Η. Περὶ καταμηνίων τῶν γυναικῶν. Κεφαλ. β.

Plethoræ hypothesin (*b*) *Galenus* suscepit, & contra *Erasistratum* defendit, quam post eum, ex recentioribus maxime insignes comprobarunt. Qui hanc doctrinam complectuntur, feminas, suapte natura, hujusmodi redundantiæ obnoxias esse, probare conantur; eamque opinionem, hisce argumentis firmant. Molliorem nempe, humidiorem, & laxiorem corporis femininæ texturam apud omnes constare; & inde, secundum *Sanctorium*, corpora maxime humida minimum perspirare, atque hinc proficisci aphorismum illum: (*c*) *Aquæ potatio perspirationem insensilem impedit.* Perspirationem (scil. *Sanctorianam*) ut cæteras secretiones, pro ratione cordis impetus, & orificiorum canalium secernentium, majorem aut minorem esse.—— In feminis autem, vim vitæ, quam in viris, multo imbecilliorem, vasorumque capillarium orificia minora, & proinde perspirationem minorem, unde majorem etiam humorum redundantiam superesse.—— Femineum vitæ genus, sedentarium scil. & minus exercitatum, hujusce superflui humoris cumuli in causa esse: unde ingesta excretorum rationem excedere, plenitudinemque insequi.—— Compertum esse (*d*), fæminam, cæteris paribus, plus sanguinis quam marem continere; atque exinde, feminas imbecilliores, dato tempore, majus sanguinis impendium robustissimis viris pati; ut persæpe in hæmorrhagiis uterinis videre est.

Itaque, plethora periodica stabilita, quare hæc redundantia per vasa uterina potius quam alia excernatur, monstrare pergunt: quorum præcipua sequuntur argumenta.

I. Quod aorta descendens infra emulgentes in feminis latior est; arteriæ quæ pelvim introeunt, capaciores, si non plures, quam in maribus; hypogastricæ in uterum præcipue impensæ, multo quam in ulla alia corporis parte, ejusdem magnitudinis, ampliores: contra, venæ uterinæ pro portione minus latæ, quam in viris, eædemque quam alibi in corpore humano firmiores sunt; præterea valvulis carent, quibus sanguis rediens, qui in directum fere surgit, in ascensu suo adjuvetur, cum simul sanguis per arterias influens, eodem fere modo descendat.

II. Quod uterus texturæ est laxæ & fungosæ; viscus in corpore femínino maxime vasculare; in infima præterea corporis parte situm; & ab omni musculorum pressura prorsus immune, in pelvi feminea (*e*) ampliore: unde, ex notis fluidorum legibus, uterum plus sanguinis accipere, magisque vi cordis, ulla alia corporis feminini parte, distendi necesse est.

Ex hac in feminis proclivitate, ad majorem humorum copiam generan-

(*b*) Περὶ Φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον βιβλίον. Κεφαλ. έ.
(*c*) *Sanctor.* sect. 3. aph. lxvii.
(*d*) *Hales's Hæmasaticks.*
(*e*) Osteol. App. *Monro.*

randam quam quæ ad corporis nutritionem ſufficiat, quotidiana ſuperflui ſanguinis accumulatio neceſſario ſequetur, eaque, uti ſupputant, circa drachmas quinque, ſingulis diebus: ita poſt triginta dies eo ingraveſcet plethora, ut emiſſaria uterina dilatet & in uteri cavitatem aditum ſibi faciat. Cum autem plethora menſtrui fluxus cauſa efficiens ſtatuatur, plethoræ ipſius cauſa finalis hæcce videtur: ut ſcil. mater gravida ſine humorum impendio, qui ad proprii corporis nutritionem neceſſarii ſunt, alimentum etiam fœtui præbere poſſit: ne autem feminæ vaſa, redundanti illa ſanguinis copia opprimantur, ubi nullus in utero fetus eſt, qui exhauriat; natura aliam viam, uterina nempe emiſſaria, patefecit, quæ menſtruam hancce redundantiam effunderent.

Multæ & magnæ hanc theoriam difficultates comitantur: corporis humores adeo variant, ex inconſtante eorum ſtatu, & tam variis cauſis augeri aut minui poſſunt, ut accumulationem tam æquabilem fieri vix credibile ſit: ut ſcil. quamvis multæ aliæ fiant evacuationes, multa ſit exercitatio, & exilis illis diæta, ſanguinis tamen incrementum, ſenſim adeo vaſa impleret, & certis periodis, viam ſibi per vaſcula aperiret, quæ aliis temporibus eum tranſmittere nequeunt.—— Si ingeſtorum & excretorum differentia ſit, pro ratione drachmarum quinque per diem; quatuordecim diebus, poſt proximam periodum menſtruam, novem fere unciarum ſanguinis erit accumulatio: tot unciarum ſanguis a vena aliqua mittatur, & periodus menſtrua, tot dies poſt tempus ſolitum protrahi videretur: nil tamen tale fit.—— Per menſium intervallum, femina ſæpius plethorica eſt, hoc tamen eruptionem non accelerat; & evacuationes ad ſanguinis onus ſublevandum adhibentur, qui tamen per hanc theoriam, per vaſa uterina emitti debebat.—— Si plethora menſium cauſa ſola atque immediata eſſet; ſanguinis tanti, aut ſaltem bis tanti miſſio, quantum in menſibus vulgo effunditur, eos præcluderet, aut malis ex eorum obſtructionibus ſequentibus ſubveniret: quorum tamen neutrum in praxi percipitur.—— Præterea, ex (*f*) ſtaticis experimentis apparet, corpus femininum interdum duas libras plus ponderare eodem intervallo, uno tempore quam alio, eodem manente habitu corporis; cum tamen nulla inde moleſtia aut menſtruorum eruptio fiat. Hæ, ex multis, paucæ ſunt objectiones, quæ contra hanc theoriam adducuntur.

Fermentationis hypotheſis, ſive utero propriæ, ſive per totum corpus diffuſæ, ex efferveſcentia, ſeu ſtimulo acri, tot validis objectionibus eſt obnoxia, ut in univerſum fere rejiciatur: cujus (*g*) auctores menſium cauſam finalem hancce aſſignant; ut ſcil. omnes ſordes recrementitiæ ab utero depurgentur, & ut ſanguinis maſſa ab omni fæce pura reddatur. Hanc ut firmarent, multa de prava & deleteria menſtruorum natura pro-

(*f*) Dr. *Keil.*
(*g*) De *Graaf. Bayl. Etmul. Charlton.* &c.

propagarunt; quum re vera, non ſit alius in corpore humano ſanguis purior.

Tertia denique reſtet conſideranda hypotheſis, in qua (*h*) auctor ingenioſus, hæmorrhagiæ cauſam in ipſius uteri, quod gradatim fit, incremento ponit;— periodicum ſanguinis fluxum neceſſario ex ejus ſtructura ſequi exiſtimat; — finalem omnem cauſam excludit, quaſi uterus propriam ſuam conformationem, ad generandum tantum, non ut menſtrui ſanguinis evacuationi inſerviret, accepiſſet; fluxumque fortuitum & (contra ſummi philoſophi (*i*) effatum) per ſe ad nullam rem utilem autumat.

Hæc theoria, prima facie multum arridet, atque facilem menſtrui fluxus rationem tradit; ſymptomatum etiam eruptionis tempore occurrentium, & obſtructionem ſequentium, ſine difficultatibus quibus plethoræ hypotheſis obnoxia eſt. Ubi autem accuratius ſubit examen, ut in pleriſque argumentis, ubi Data deficiunt, multa objicienda oriuntur. In hoc enim argumento, nihil poſito, quod proclivem arterioſi ſanguinis per venas hypogaſtricas reditum impediat, vix credi poteſt, quinam is per minutiſſima lateralium vaſculorum, quæ uteri cavitatem ingrediuntur, tranſitum ſibi faciat, cum multo facilior alibi ſit exitus. Præterea, periodicas evacuationes, menſtruis ſubſidiarias, a diverſis corporis partibus apud auctores, & in praxi paſſim comperimus: a naribus, ſcil. pulmonibus, oculis, imo extremis digitis, ubi nulla ſingularis ejuſmodi ſtructura aſſignari poteſt. Nec video quid impediat, quo minus periodica ſanguinis fiat evacuatio, a quavis corporis cavitate, propter eandem rationem quam fluxui menſtruo adſcribit; ſiquidem omnes cavitates vaſa lateralia ſeu exhalantia habeant, in ſe humores injicientia; quæ, ſimilibus de cauſis (modo tales re vera ſint) ita dilatari poſſunt, ut certis periodis, ſanguinem rubrum tranſmittant.

Porro, hic auctor, ſanguinis a diverſis partibus eruptionis, quæ menſes obſtructos ſequitur, & quæ eandem cum menſibus periodum obſervat, hanc cauſam ſtatuit: *impetum* nempe in totum corpus factum, eodem tempore, quo menſes fruſtra eniti conantur. Oportet autem ut vis, quæ hunc in totum corpus *impetum* efficit, ſola ſanguinis ſit copia, differentiæ inter ſanguinem, quem hypogaſtricæ & arteriæ ſpermaticæ infundere ſolent, & ſanguinem, quem nunc in obſtructione menſium infundunt, æqualis. Nec quidem eam tantum *impetum* efficere credibile eſt. Quantuſcunque autem ſit, arteriarum epigaſtricarum & mammariarum communicationem tanti facit auctor, ut quis putet hæmorrhagiam a mammis ſemper provenire: aut ſaltem, ſanguinem retroactum in aliquam partem, cui internæ iliacæ, aut etiam externæ inſerviunt, ſeſe im-

Bbbb 3 miſſurum,

(*h*) *Thom. Simſonius* Chand. Proff. med. & anat. St. Andr.

(*i*) In partibus corporis, nihil inane, nihil ſine cauſa, nihil ſupervacaneum eſt. *Cicero* de Nat. Deorum.

miſſurum, atque inde erupturum. Contra autem, evacuatio hæccè vicaria ſæpius ab aortæ aſcendentis ramulis efficitur. Hic igitur *impetus* neceſſario univerſalis erit, & omnia corporis vaſa attingens; quæ vix, ut videtur, eam ſanguinis copiam continere poſſunt, qui per vaſa uterina tranſire ſolebat, niſi plethora univerſalis inducatur, & omnia vaſa ſuper-intumeſcant, donec imbecilliorum anaſtomoſi, redundantia evacuetur, & plethora deſinat. Ligetur autem vas æquale, aut hypogaſtrico majus, nihil tale ſequetur; cætera vaſa ſanguinem, qui per ligatum tranſiebat, faciliime continebunt, nec ulla ſymptomata plethorica ſequentur. Ipſa eadem adverſus plethoram, ut menſtruorum cauſam, adhibita argumenta, plenam vim ſuam contra hanc theoriam exerunt. Profluvii igitur uterini cauſæ ab illo adductæ non ſufficiunt, cum appareat evacuationes vicarias dari, ubi cauſæ ſimiles ne vel exiſtere finguntur.

Inter varias haſce hypotheſes, ad hoc phænomenon periodicum explanandum, excogitatas, plethoræ ratio, quamvis nonnullis objectionibus obnoxia, nobis (omnibus rite perpenſis) maxime conſentanea videtur. Cauſa finalis, huic in feminis redundantiæ adſcripta, quam maxime veriſimilis eſt, & vere exiſtere videtur: eaque ſemel conceſſa, plethora cauſa efficiens & adæquata, neceſſe eſt ut agnoſcatur.

In feminis menſtrua circa annum decimum quartum incipere, circa annum autem quadrageſimum nonum, deſinere ſolent; quamvis in temperamentis bilioſis, citius, in phlegmaticis autem, aliquando tum in inceptu, tum in defectu, ſerius: eademque differentia in regionibus calidis & frigidis obſervanda eſt.

Fluxus menſtruus, varie, vel ab utero, vel a vagina, vel ab utroque profluere creditur: nobis autem, a ſolo utero ut plurimum provenire videtur. Quoniam, inde lochia fluere comperimus; — inde etiam, nutrimentum ſuum a matre fœtum recipere; — & ſi vaſa hypogaſtrica injectione impleantur, in uterum ſe aperire; — uterum multo pluribus quam vaginam vaſis impleri; — tempore graviditatis, quando ovum utero adhæreſcit, fluxum menſtruum raro cerni; — in caſu vero uteri prolapſi, ubi menſes conſpiciuntur prorſus ab ore uteri interno provenire, res clare demonſtrari videtur. In caſibus tamen (*k*) rariſſimis quidem, ubi menſtrua, in graviditate etiam, ſolitas periodos obſervarunt, ſine magno aut matris aut ovi incommodo, omnino ea a ſola uteri vagina fluere ſtatuendum eſt. Ubi naturalia uteri emiſſaria obſtructa ſunt, a multis aliis corporis partibus, vertice (*m*), ſcil. vel (*l*) digitis fluere, interdum obvenit; quoniam eadem vaſa quæ utero, vaginæ etiam inſerviunt, & ubi alter obſtruitur, ſanguinem menſtruum ab altera evacuari, conſentaneum eſt.

Hoc fluxu appropinquante, præſertim ſi tum primum virgini accidit, hæc

(*k*) *Horſt.* obſ. xli. lib. 5.
(*l*) *Kerching.* obſ. lxxxv.—
(*m*) lxxxvi.

hæc fere ſymptomata cernuntur : in partibus vicinis, præcipue circa lumbos & coccygem, calor & dolor, cephalalgia, inappetentia, laſſitudo, acuti mammarum dolores, & poſt eruptionem, languor & nauſea.

Periodi variæ ſunt & inæquabiles, nunc trium hebdomadarum, nunc duarum, quamvis plerumque vix menſis lunaris intervallo : & fluxus in ſanis a tribus ad ſex, licet in pleriſque per tres tantum dies continuatur.

Copia etiam, ſecundum ætatem, temperamentum, clima, & vivendi modum, major aut minor eſt. Fluxus autem immodicus dicitur, ubi aut nimium ſanguinis una periodo evacuatur, aut ubi fluxus ſæpius redit. Et hic, caute, quid nimium ſit, ſtatuendum eſt. In quibuſdam enim feminis, natura, multo major eſt quam in aliis, ejuſque diminutionem in illis gravia incommoda ſequerentur : profluviumque interdum ſolito majus, ex menſtruis aliquamdiu ſuppreſſis, accidere poteſt, cum tamen corpus ſolitam ſanitatem retineat.

Quod attentius conſideranda ſunt ſymptomata ſupervenientia, atque inde de diagnoſi ſtatuendum ; quæ fallax, admodum fuerit, ſi ex ſola copia dijudicetur. Itaque, e. g. ſi pallor, languor, debilitas, anhelatio, anxietas, partium extremarum refrigeratio, deliquium, ſuffocatio, convulſio, menſtrua comitentur ; inde ſatis conſtabit, hæmorrhagiam immodicam eſſe, & pro ratione ſymptomatum, aut leniendam aut coërcendam eſſe.

Hujus profluvii immodici cauſæ prædiſponentes vulgo ponuntur, vaſorum nimia laxitas, & exin tenuis, ſoluta & aquoſa ſanguinis diatheſis, præſertim ſi adſit acrimonia.

Ubi laxa tantum eſt ſolidorum textura, per anaſtomoſin ſanguis effluit, & laxitas hæcce vel dilatatio aut naturalis eſt, aut inducta : inducitur autem nimia aquoſi & calidi liquoris potatione ; balneis calidis ; vita ſedentaria ; & maxime lecto indulgendo, quod corpus aſſiduo balneo vaporis quaſi ſubjicit, omnium relaxantium maximo.

Si autem ſanguinis etiam craſis deſtruatur, aut mutua partium cohæſio laxetur, immodica ejus copia per laxa uteri vaſa facile profluet, quæ jam reſiſtere nequeunt : & ſimul motus fluidorum, modo aliquam habeant acrimoniam, ſtimulo quem vaſis addunt, neceſſario accelerabitur ; unde major etiam hæmorrhagia efficietur. Et multis exemplis conſtat, hæmorrhagias a diverſis corporis partibus accidere, ex tam acri & ſoluto ſanguinis ſtatu ; ut in ſcorbuto &c.

Præter jam dictas, multæ exiſtere poſſunt, cauſæ adventitiæ, quæ, aut per ſe, aut prioribus conjunctæ, hoc malum efficiunt : quales, plethora —— coitus immodicus —— diuturni & difficiles in partu labores —— exercitatio omnis violenta —— animi pathemata —— aër calidus —— medicamenta ſtimulantia & attenuantia —— quicquid denique ſanguinis momentum auget & ſuſtinet.

Hæc

Hæc hæmorrhagia ſæpius oritur a placentæ fruſtulis, poſt puerperium in utero relictis; quæ longo etiam poſt tempore; redeuntibus menſtruis, ſanguinis fluxum immodicum excitant. Cujus exempla paſſim apud autores inveniuntur; qua de re poſtea in ſuo loco latius tractandum.

Hic fluxus immodicus uterinus, rariſſime quidem in (*m*) puellis ante menſtruorum ætatem, interdum in virginibus tempeſtivis; ſæpe in matribus, præcipue in provectioribus; nec in aliis periculoſior quam in (*n*) vetulis, menſes jamjam depoſituris, invenitur.

Profluvium ſubitum, quod cum impetu & effuſe ingruit (ſecundum *Hippocratem* λαβρῶς και ἀθρόως) brevi tantum durans, ægræ ſæpius vitam tentat: ſi autem mortem effugerit, concretiones tamen polypoſæ in vaſis circa cor conſequi ſolent; quæ anhelationes miſerrimas per totam vitam creent.

Nec prognoſis hæmorrhagiæ uterinæ lentæ, quæ menſium ſtillicidium (σταλαγμός) dici poteſt, minus periculoſa eſt: ea enim, ſine medicæ artis auxilio, certis, quamvis lentis gradibus, ægram, per malorum ſeriem, ad mortem tandem deducit: qualia ſunt; debilitas, — pallor, — pedum & crurum œdemata, — tremores, fluor albus; eumque ſemper comitans ſymptomatum hyſtericorum caterva; — variæ ventriculi, inteſtinorumque ægritudines, — organorum chylopoëticorum, & hæmatapoëticorum in muneribus ſuis impeditio: donec tandem tota fabrica ſanguinis depauperati effectus ſentiat, & anaſarca, aſcites, febris hectica, atrophia, & mors denique hujus morbi agmen cogat.

Ad curationem autem: — impetuoſa hæmorrhagia coërcenda, — nervoſi ſyſtematis orgaſmus leniendus, — vaſorum uterinorum, & ſolidorum omnium, tonus reſtituendus; — & debita ſanguinis craſis procuranda eſt.

Ubi fluxus adeo immodicus eſt, ut pulſum exilem & debilem, ſudores frigidos, deliquia &c. inducat; expeditiſſima ſimul & efficaciſſima remedia interna & externa ad eum coërcendum adhibenda ſunt. Ægra reſupinanda; — ab uterinis vaſis, miſſo e brachio ſanguine pro ægræ viribus, revulſio eſt (*o*) facienda, quod etiam ſanguinis momentum minuit; — mens in tranquillo ſervanda; — corpus leniter refrigerandum; — epithemata ex decocto corticis granatorum; quercini; radicis tormentillæ, foliorum roſarum rubrarum; *balauſtiorum*; in aqua ferraria; poſt coctionem addita aceti quarta parte; ſubfrigida; inferioribus abdominis partibus, & pudendi labiis applicanda, & ex occaſione repetenda.

Aliud

(*m*) *La Motte* traité des accouchemens, obſ. 197. *Kerckring.* obſ. 137.

(*n*) *Hoffman.* Tom. IV. caſ. 110. — 111.

(*o*) Et certe quam præſtans ſit in venæſectione præſidium adverſus hunc morbum, conceptis verbis teſtatur *Hollerius* in comment. ad aphor. 50. *Hippocr.* §. 5. *Vidimus*, inquiens, *quæ ſanguine multo e vena detracto convaluerunt, quum nullis aliis remediis fluxus ſanguinis reprimi poſſet.* *Hoffm.* T. II. p. 225.

Aliud eſt etiam contra fluxum hunc vehementem remedium, eo magis memorandum, quod cito operetur, & a quavis vel egena parari poſſit: ſi nempe, aliquid admodum frigidum lumbis applicetur: ſudorium e. g. amplum, plicatum, oxycrato, vel aqua marina, vel frigidiſſima aqua fontana madefactum; quod ſubito applicandum, & bis aut ter, prout tepeſcit, mutandum: nec minus efficax erit, ſi ſubito, & ægra ignara, applicatum ſit; ſiquidem ſubitum terrorem ſæpe menſtrua cohibere conſtat. Notiſſimum quoque eſt, ſi pars aliqua vehementer irritetur, ſpaſma per totum corpus communicari; ea eſt per totam fabricam filamentorum nervoſorum connexio. Si enim pars aliqua ſenſibilis gelidiſſimo aliquo corpore ſubito percellatur, tremorem totum corpus percurrere ſentimus; qui progreſſionem contractionis inſtantaneam oſtendit: & fibræ animales quantumvis laxæ appareant, tantam habent tenſionem, ut vibrari poſſint; nec tantum contactu, ſed etiam aliorum corporum vibratione, per ſympathiam quaſi harmoniacam. Quare haud incongruum eſt, frigidum aliquid lumbis, parti admodum ſenſibili, applicatum, effectus ſuos ſtatim ad uterum tranſmittere, ejuſque fibras, & emiſſariorum orificia contrahere: atque ſubiti frigoris vis in narium hæmorrhagia omnibus nota eſt; & feralis menſium in fluxu naturali obſtructio a frigore, cujus multa infelicia ſunt exempla, hujuſce rei veritatem penitus demonſtrat. Adſtringentia etiam externa renum hæmorrhagiis multum profuiſſe comperta ſunt.

In caſibus admodum periculoſis, injectiones adſtringentes in uterum (p) mittendæ ſæpe utiliter præſcriptæ ſunt; & in hoc laxo oris interni ſtatu, facillime in cavitatem uteri pervenire, & ex immediato contactu, plus quam applicationes externæ proficere poſſunt (q). Peſſaria quoque, adſtringentibus armata, interdum cum efficacia ſalutari adhiberi inveniuntur.

Brachiorum (r) in aquam tepidam, vino miſtam, per horæ dimidium immerſio, quo ſanguis ad exteriora alliciatur, multo quam ad mammas cucurbitæ applicatio, ab (s) *Hippocrate* laudata, potior *Hoffmanno* videtur. Sed hac in re metuendum eſt, ne vinum ita abſorptum continuo ſanguinem ingrediatur, & ſtimulo acriore circuitum magis acceleret, quam ore hauſtum, ubi vinum ſaliva, ſuccis gaſtricis &c. diluitur & lenitur. Ligaturæ etiam, a veteribus in corporis extremitatibus uſurpatæ, ad curſum ſanguinis per venas in cor retardandum, proderunt.

Dum

(p) *Ego olim acacia Arabica ex vino diſſoluta catbetere in ſinum muliebrem injecta ſanavi Guadagninam, olim uxorem meam dilectiſſimam, a profluvio uteri quo laborabat, Proſp. Alpin.* de med. meth. lib. 12. p. 726.

(q) *Proſp. Alpin.* de med. meth. lib. 12. p. 726.

(r) *Hoffm.* Tom. II. p. 227.

(s) Τμημα ε apb. 50.

Dum hæc remedia parantur, aut adhibentur, ægræ vires & spiritus idoneis cardiacis reficiendæ, iis fcil. quibus vafa quæ exhauriuntur, interim repleantur, nec tamen nimis ftimulentur: qualia funt, jura carnium, aqua vino rubro, limonum, herbarumque refrigerantium fucco mifta, & fyrupo cydoniorum edulcata; ex vino rubro & lacte ferum; analeptica omnia; tinctura antiphthifica ad guttas octoginta, in aquæ puræ cyatho, repetenda pro re nata; tinctura rofarum rubrarum fubacidulata fpiritu vitrioli ad potum ordinarium: pulvis ftypticus, quem cum antihyftericis in pillulis admiftum, efficaciffimum fæpius expertus fum.

Frigida aqua, præfertim pluvialis, aut nitro, aut fpiritu vitrioli, aut fyrupo papaveris rheados mifta, a claro (*d*) *Hoffmanno* laudatur: *fimplex enim*, ait, *hæc medicina*, & *diluendo fpiffos humores*, & *acres contemperando*, *nimiumque æftum reftinguendo*, *fibras quoque relaxatas firmando*, *plus certe præftat quam*, *tantopere a medicis*, *alia varii generis ad hoc malum domandum laudata fpecifica.*

Si adhuc a nervofarum fibrarum orgafmo hæmorrhagia perdurat, anodyna fere omnia, inter quæ opiata, & præcipue laudanum liquidum cum fpiritu vitrioli acido, æquali portione, commiftum, tam in hac quam in aliis hæmorrhagiis utiliffimum obfervavimus.

Debita etiam nonnaturalium ratio, ad recidivam præveniendam, in omnibus habenda eft.

Ubi plethora hæmorrhagiæ caufa effe intelligitur, fanguinis fluxus aliquandiu procedere permittatur, utpote ad plenitudinem amovendam neceffarius: a magna tamen quam paffa funt vafa diftentione, fi forte tonum amiferint, adeo ut fanguinem poft plenitudinem amotam effundere perftent; methodus fupradicta, ægræ fanitatis reftituendæ fpem facit: & curationis ratio, ubi hæmorrhagia ab aliqua aliarum caufarum adventitiarum feu procatarcticarum oritur, nota femel caufa, illico patet.

Ubi vere folidorum tanta fit atonia, ut fanguinis crafis perierit, & fluxus in habitudinem abierit, tum ad curationem aliquantum ab hac diverfam confugiendum. Fibræ in univerfum corroborandæ, jufta fanguinis crafis reftituenda; quæ rationes, quamvis diuturnæ, folæ tamen funt, quæ hæmorrhagiæ reditum præveniant. Medicamenta adhibenda ftomachica, incraffantia, roborantia, cortex, fcil. Peruvianus, vinum rubrum, balnea frigida, exercitatio modica &c. fi nihil contra indicat; diæta fubaftringens, & pro ventriculi virium, & exercitationis modo: cibus ficcus, oryza, fagoe, & analeptica omnia; adhibito fubinde rhabarbaro ad alvum laxandam.

Quamvis autem corroborantia, prima fronte, fola huic morbo remedia videantur, experientia tamen conftat, hæc fola, ex voto non fuccedere. Imo

(*d*) Tom. II. p. 326.

Imo fortiora adftringentia & narcotica in hoc fluxu copiofius adhibita, a peritiffimis in praxi medicis, incommoda comperta funt; & fæpe ægræ moleftias augere; contra, parcius adhibita, comitantibus fubinde purgantibus, multo commodiora. Et commodæ hujus catharticorum efficaciæ argumentum videtur: — eorum ufu, non tantum corpus refrigerari, fanguinifque impetum diminui, & fibrarum orgafmum amoveri, fed omnibus glandularum inteftinalium excretoriis, una cum vafis exhalantibus, purgativi actione apertis, facilem hac fluida portam invenire, & effufe ab utero diverti: cujus contrarium obftinatus & continuatus adftringentium ufus efficit; cum in omnibus hæmorrhagiis laxam alvum utilem effe comperiamus.

Illa deinceps tractanda fequitur hæmorrhagia, quæ dum ovum in utero continetur, accidit; quæque longe omnium periculofiffima jure cenfetur: ex illa enim & fetus & matris vita in difcrimen fere femper conjicitur.

Hæmorrhagiæ hujufce ut ideam noftram dilucide planeque exponamus, uteri poft conceptum mutationes, & quemadmodum utero ovum agglutinetur augeaturque, quædam præfari neceffe videtur.

Veterum (*u*) hypothefes variæ de generatione ferme rejiciuntur, ex quo ova in ovariis femininis, & animalcula in femine mafculino a recentioribus inveftigata funt. Recentiores autem, haud magis inter fe congruunt de conceptionis modo. Num fcilicet, embryo femine in mafculino præextiterit? — An ovum aura prolifica aliqua fit impregnatum? — Num in ovario? — An tuba Fallopiana? — An, denique, in utero ipfo fœcundum evadat ovum? adhuc fub judice lis eft. Sed omiffis his, ut opufculo huic minus neceffariis; ovum feminis mafculini animalculis jam impregnatum, & in uteri cavitate ponamus.

In

(*u*) Inter omnes convenit, femen virile fœcunditatis caufam præcipuam, fed de impregnationis modo, & femine feminino veteres inter fe diffentiunt.

Hippocrates [ΠΕΡΙ ΓΟΝΗΣ,] & plerique poft eum phyfiologici, femen femineum vel humorem a vaginæ lacunis in coitu effufum, in generando cum femine virili æque pollere ftatuunt; & in utroque conjuncto vim plafticam fingunt, quæ maffæ compofitæ partes difponeret & conformaret, dum ipfa utero adhærefcens, a fanguine materno ad nutrimentum & incrementum affiduam copiam reciperet.

Ariftoteles contra, cum fuis, femen virile embryonis maffam componere negant; partes autem ejus fubtiliores & agiliores, fanguini menftruo [ὕλη] vim animantem [δύναμιν κινητικὴν, vel θερμότητα ψυχικὴν] impertire; & inde embryonem formari: nullum autem femen femineum, nifi humorem excrementitium, effe contendunt.

Galenus autem in tractatu, Περὶ Σπέρματος, opinionem Hippocraticam firmat, & Ariftotelicam refellit, femenque femineum in teftibus [ovariis] depofitum per vafa deferentia [tubis Fallopianis] in uterum defcendere, ibique cum femine virili mifceri, & una embryonem formare afferit; utrumque denique femen pariter & æque ad animal formandum conferre, & maffæ compofitæ partes omnes, non tantum materiam, fed etiam vim plafticam & δημιουργὸν, maffam agitantem continere ftatuit.

In uteri ergo cavitate, (femini masculino, & lymphæ arteriolarum exhalantium immersum) corpusculum, vel bullulam exiguam innatantem fingimus. Fluidum hocce, cui ovulum immergitur, a vasculis per omnem ovuli superficiem patentibus, absorptum est: liquores isti sic absorpti, ab hisce vasculis ulterius præparantur, altius elaborantur, & aptiores nutritioni embryonis inclusi efficiuntur: ita sensim crescit ovum, & vascula quibus ovario, vel calyci, seu corpori luteo nuper adhæserat, evoluta ac ampliora deveniunt. Nobis etiam haud absimile videtur, vascula ista (quæ scil. calyci nuper adhæserant) principia placentulæ constituere, quocunque in puncto membranam internam uteri primo contigerint: quæ tunc temporis *faciem* (x) *villosam* induit. Pori membranarum ovuli assidue dilatantur, & plus nutrimenti quotidie absorbent: tandemque ovum cavitatem uterinam penitus implet, ejusque parietem universum contingit: ovo jam liquoribus turgido, pori ex ejus superficie protruduntur, adeo ut villi, tantum non infiniti, vel vascula admodum tenella fiant; quæ se insinuant in poros uterinos; sic utero materno adhærescens, fixum & aptum ad nutritionem ulteriorem accipiendam devenit ovum. Dum autem villi hi venosi absorbentes succos uterinos hauriunt, & in ovum deferunt, vascula arteriosa exhalantia, poris uterinis, quibus inferuntur, fluida sua infundunt. Quæ villosa ovi facies, ejusque ad uteri cavitatem adhæsio, multis (y) observationibus confirmatur. Vascula porro, quibus chorion utero adhærescit, minutissima sunt, facillimeque sine sanguine effuso separanda; nisi qua parte placenta chorio obvoluta utero affigitur; de quo postea.

Quo recentius est ovum, eo latior est placenta; & dum utero in prima origine adhærescere incipit, tota (z) fere placenta videtur; præter partem membranosam uteri plerumque cervici imminentem.

Quamvis (a) medici fundum uteri statuunt, cui semper placenta adhærescat; multis tamen observationibus, nulli certæ uteri parti, sed etsi sæpius fundo, interdum tamen parieti anteriori vel posteriori, interdum lateribus, ipsique etiam cervici adhæsionem istam assignare cogor. In quibusdam feminis, tam arcte placenta utero adhæret, ut obstetrici aut medico plurimum negotii facessat; in aliis autem, adeo lubricis tenetur vinculis, ut levissimo aliquo casu separetur, & inde hæmorrhagia & abortus sequantur. Hæc autem adhæsio, sive major, sive minor, tanta tamen est, ut per vascula, quibus hæc adhæsio constituitur, satis alimenti fœtui nutriendo & augendo a matre suppeditetur.

Fetus nutritio, liquori amnii per os in ventriculum accepto, aut rubri

(x) *Ruysch.* Thesaur. anatom. 6. N°. 5.
(y) *Ruysch.*
(z) Ibid
(a) *Devent.* Ars obstetricand. cap. 9—128.

bri ſanguinis inter matrem & placentam, per veram anaſtomoſin, circulationi aſſignatur. Hæc autem hypotheſes, a clariſſimo (*b*) *Monro* plene refelluntur; qui ſimul luculenter oſtendit, fetus nutritionem præſtari liquorum rubro ſanguine tenuiorum abſorptione, ab utero per vaſa placentæ capillaria acceptorum, & fœtui per venam umbilicalem tranſmiſſorum; — dum liquores tenuitatis ſimilis, per arterias umbilicales, in uterum remittuntur, in capillaria terminantes, minuta magis, quam ut fluidum aliquod unctum injectione infuſum, tranſmittant.

Ita ſenſim diſtendi videtur uterus. Primo menſtruæ poſt conceptum periodi reditu, ovum ſatis utero adhæreſcere ponamus. Sanguis periodo ſua per emiſſaria in uterum rediens, nec paratum, ut antea in ejus cavitatem tranſitum inveniens, propter placentæ ad excretoriorum orificia adhæſionem, hæc emiſſaria diſtendit. Hactenus lymphæ, aut ſubtilioris fluidi, a venis placentariis abſorpti copia admodum parva eſt, ſanguiſque per hypogaſtrica ad uterum fluere pergit; & quoniam uteri parietes ſunt prorſus fere vaſculoſi, totius ejus ſubſtantiæ incrementum neceſſario ſequetur: idque, ſi nulla intus cauſſa eſſet quæ diſtenderet, latera tantum craſſiora redderet, & ſimul cavitatem minueret; ovum autem, aſſidue cavitatem augens, omnemque fundi uterini partem complens, quoquoverſum uteri latera diſtendit, vi, ſanguini exterius parietes uterinos diſtendenti fere æquali, eadem laterum craſſitudine manente: ubi contra, ſi nullus ſolito major ſanguis in vaſa uterina immiſſus fuiſſet, ovi incrementum & diſtenſio, procul dubio, parietes uteri tenuiores reddidiſſent; & niſi ovi creſcentis & ſanguinis vaſa uterina diſtendentis, vires æquales eſſent; uteri parietes, ſecundum vim præpollentem, aut tenuiores, aut craſſiores eſſent. Atque inde oritur differentia inter uterum, aliaſque corporis partes cavas, quarum latera ab interna & ſubitanea diſtenſione tenuiora, a diuturna autem craſſiora evadunt. Unde, quamvis uteri cavitas tantum augeatur, ejus tamen parietes, neque ſecundum (*c*) quoſdam, veluti veſicæ diſtenſæ tenuiores; neque ſecundum (*d*) alios craſſiores factos; ſed ejuſdem fere, cujus uterus eſt non gravidus, craſſitiei eſſe cernimus. Plerique tamen uteri gravidi, quos nobis intueri contigit, tenuiores paulo, præcipue circa parturiendi tempus, quam alias inventi ſunt: quod eo forſan tempore fetus vim præpollentem acquiſierit.

Ubi ovum penitus adhæſit utero, ſanguis redundans tranſitu in cavitatem jam obſtructo, non ulterius evacuari poteſt, quam quoad in forma lymphæ ad fœtum nutriendum abſorbetur: quod cum primo minimum ſit, eadem, quæ in obſtructis menſibus ſymptomata oriuntur: atque

 hinc

(*b*) Medical Eſſays, Vol. II.
(*c*) *Mauriceau* traité des maladies des femmes groſſes, chapit. 4. de la matrice.
(*d*) *Th. Bartholin.* &c.

hinc moleſtiarum ſeries primis poſt conceptum menſibus provenit. Quando autem fetus majorem nutrimenti copiam deſiderat, ita ut omnem qui evacuari per menſtrua ſolet, ſanguinem exhauriat, hæc ſymptomata deſinunt.

Jam conſiderandum obvenit, quibus certis graviditatis temporibus uteri hæmorrhagia maxime accidere poſſit, & quibus maxime periculoſa ſit. Si ovum non ita pridem poſt menſtrua conceptum, ante, vel brevi poſt adhæſionem, utero excidat, quod ſæpius fit, quia vaſa, vel parum, vel nil adhuc ultra modum naturalem diſtenduntur, nulla, vel ſaltem minima hæmorrhagia ſequitur.

Si autem, ubi vaſa placentaria humorum copiam aliquam magnam vix haurire poſſunt, ſanguis periodo menſtrua rediens, vehementior placentæ ſuperficiem impulerit, nullo dato tranſitu, interdum eam, ſimul cum ovo protrudit, & hæmorrhagia ſequitur; raro quidem periculoſa, quoniam vaſa nondum admodum dilatantur: ſed in naturali graviditatis progreſſione, ut uterus magnitudine augetur, ita vaſa uterina quotidie dilatantur: unde conſtat, vitæ matris periculum pro ratione temporis, quo uterum geſtaverit, augeri.

Feminæ hujuſmodi hæmorrhagiis ſecundo, tertio, aut quarto menſe maxime obnoxiæ ſunt. In primis menſibus, hæmorrhagiæ non ita periculoſæ ſunt: prognoſis tamen admodum incerta: quamvis enim medici peritia hæmorrhagia coërceatur, mulier tamen, per totum graviditatis tempus ejus reditu tentatur; adeo ut medici, in arte obſtetricatoria peritiſſimi, ſententia fuerit, diſcipulis ſuis ſæpius inculcata, matri melius eſſe, fluorem huncce illico ovum expellere, quam coërceri: toties enim ingenti ferme cum periculo recurſurum. Imo in tertio etiam menſe, hæmorrhagiam tam vehementem, dolores tam violentos, & deliquia tam crebra comperi, ut perſuaſum fuerit, nihil ægræ vitam præter ovi excluſionem ſervare potuiſſe.

Si igitur femina uterum gerente, in uteri vagina ſanguis appareat, medico cavendum eſt. Menſtrua enim quamvis rarius, interdum tamen per totum fere graviditatis tempus, periodice fluere pergunt: ita autem diſtinguendum eſt; ſi menſtrua ſint, fluxus ſolitis periodis erumpit, minore potius copia quam ante conceptum, & pro ratione creſcentis ovi minuitur; graviditatis moleſtias potius ſublevabit quam augebit; ſanguine a vaginæ excretoriis ſolum manante, os uteri internum firmiter conglutinatum invenietur. Si vero menſtrua non ſint, ſanguis ex ipſo utero profluet, & os internum laxatum aliquantum ſi non apertum invenietur; fluxus diutius & majore copia quam in menſibus manabit; aut poſt parvum intervallum, ex levi aliquo motu, vel liquorum calidorum potu, redibit; & ægra imbecilla & languida deveniet: primo, horripilationes & rigores ſubiti, laſſitudo gravis, nauſea, anxietas, anhelatio, cordis palpitatio ſæpe accedent; dein lumbago, pubis dolor, & ſpaſmata in regione ute-

uteri, inter mulieres noftrates nomine (*bearing down*) notiffima, fequentur. Si hæc, aut horum præcipua appareant fymptomata, fluorem iftum, fine aut fetus, aut matris, aut utriufque periculo, durare non poffe, merito ftatuendum eft.

Interdum autem, paucæ fanguinis guttulæ tantum excernuntur, definunt, & brevi iterum redeunt; atque ita per hebdomadas aut etiam menfes, quamquam haud periodice procedunt: — alias, fluor profufus dolores comitatur, & ovum ftatim expellitur; aut ad deliquium ufque perdurat, brevique tum definit, rurfufque viribus ægræ paululum reftitutis, torrens denuo effunditur, donec tandem ægra, nifi ovi exclufione fublevetur, pereat. Nam, etiamfi os internum uteri hoc in cafu, femper relaxetur; interdum tamen, fine vi incredibili non fatis dilatari poteft, ut exitus ovo patefiat.

Caufæ prædifponentes hujufmodi funt: habitus plethoricus, mollis, laxus & fucculentus: — diathefis tenella & delicatula; nervique mobiles & facile irritabiles: — quod antea ægræ menftruorum fluxu immodico aut fluore albo fuerit afflicta: — & præcipue quod antea abortum paffa.

Quoniam uteri emiffaria, quorum orificia contactione placentæ occluduntur, fimul cum ipfo utero dilatantur; quamvis nulla fit vaforum fanguinem rubrum continentium inter uterum & placentam anaftomofis, immenfum tamen fanguinis profluvium (*flooding*) ex placentæ, in pofterioribus menfibus, ab utero feparatione, infequi manifeftum eft: ideoque, cafum, faltum, tuffim vehementem, fternutationem, paroxyfmos hyftericos, coitum, quicquid denique fanguinis momentum fubito & valide auget, aut adeo ovum concutit, ut placentam ab utero feparet, illico hanc hæmorrhagiam efficere: alia tamen hæmorrhagiæ caufa hic fpeciatim tractanda.

Sæpe evenit, ut poft folita & regularia graviditatis figna, quartum circa menfem, dolores, ut in puerperio, una cum hæmorrhagia feminam invadant, donec carneam quandam maffam, quam fcriptores obftetricatorii alii germen falfum, alii molam appellant, tandem pepererit. Ejufmodi vero molæ, quamvis inter diffecandum nihil aliud quam maffa deformis carnea, aut fibrofa appareat, plerumque tamen veræ conceptiones fuiffe videntur: homunciolus enim tenellus fexcentis modis ita evanefcere aut quafi annihilari potuit, ut oculum acutiffimum vel nudum vel armatum falleret; adeo arcte hæcce maffa, ex placenta & membranis, vi uterina compacta eft, ut nullo modo partes fingulæ difcerni poffint.

(*e*) Placentulæ in utero diu retentæ, mirum in modum formam naturalem mutant; nunc hydatidum, nunc veficularum pendentium humore aquofo refertarum fpeciem induunt. Ipfe etiam fanguis coagulatus, in utero

(*e*) *Ruyfch.* obf. 28.

utero retentus, fæpe ita comprimitur, ut denfus, folidus, compactus fit, & in membranofam formam degeneret (*f*): atque adeo uteri conftrictione maffa coagulata formam accipiat, quam molam appellant, quamque mulierculæ variæ variis animalibus, ranis, talpis muribus &c. affimulant, eaque viva opinantes territæ fugiunt.

Ubi (*g*) fanguis in aliquo emiffariorum uteri ftagnat, fæpe in polypum quodammodo concrefcit; & ubi a fuperveniente fanguine vafa ulterius dilatante, in uteri cavitatem propellitur; hæmorrhagia maxime periculofa fæpe fequitur: & hujufmodi concretio a pravo adftringentium, ad immodicum lochiorum menfiumve fluxum coercendum, ufu effici poteft. Si jam, hoc fanguine concreto in emiffariis manente, femina rurfus concipiat, excretoria uterina ab ovi contactu occludentur; inde proxima periodo menftrua, vis fanguinis redeuntis, in priorem fanguinem in emiffariis concretum, impingit, & ab emiffariis in uteri cavitatem exigit, tenellamque ovi adhæfionem abrumpit, unde hæmorrhagia violenta neceffario fequitur: uteri enim excretoria, per quæ maffæ coagulatæ tranfierunt, nunc tantum dilatantur, ut fanguini influenti refiftere nequeant; vaforum latera longa diftentione tonum amiferunt; uterus ipfe, ab ovo & fanguine in uteri cavitate concreto, impeditur quominus emiffaria contrahat. Os internum fatis relaxatur ut fanguinem fluidum tranfmittat; nec fluxus definet, donec os eo ufque dilatetur, ut fimul & ovo viam patefaciat: tum quidem, nifi admodum mulier debilitetur, uterus ftatim fe contrahere, vaforumque orificia fenfim occludi, & hæmorrhagia fifti incipiet.

Ubi ovum, fetu extincto, aut fanguinis coagulum, in utero reftat, horum magnitudo, menftrui fanguinis cumulo adhærefcente & circum concrefcente, ita augeri poteft, ut femina fe in graviditate pergere credat, donec tandem, graviffimis doloribus, ut in vero partu, cum multo fanguinis profluvio enixa, maffam protulerit.

Ex veteribus quidam, iique præftantiffimi, feminas in molis gignendis, naturali modo concepiffe, opinati funt; ex imbecillitate vero, vel vis plafticæ, vel ex defectu ductilitatis, vel puritatis materiæ, rudam nec informatam carnis maffam productam fuiffe. Alii, eas ex femine femineo una cum fanguine menftruo fine feminis mafculini auxilio, generatas fuiffe exiftimarunt. Quacunque autem de caufa, molæ iftæ nafcantur, hæmorrhagiæ, quæ eas confequuntur, vulgo, multo quam fluor uterinus, in ullo veræ graviditatis tempore, difficiliores funt: toties enim hic, hæmorrhagia cum anxietate, dolore, & debilitate intolerabili redit, ut ægra ultimum vitæ periculum adeat, dum adhuc, os internum, fummo obftetricis aut medici molimine ita dilatari nequit, ut maffam tranfmittat.

Primis

(*f*) *Kerckring.* obf. 38.
(*g*) *Hoffm.*

Primis poſt conceptum menſibus, ubi cauſæ prædiſponentes exiſtere comperiuntur; tempeſtive ad methodum prophylacticam confugiendum eſt. Modica e brachio ſanguinis miſſio, circa ſolitum menſtruæ periodi tempus, ſecundo, tertio & quarto menſe, aut etiam diutius ſi poſtulent ſymptomata, plerumque ex voto ſuccedit; & merito quidem: inde enim facilis fit ab utero revulſio; — ſanguinis arterioſi in hypogaſtrica impetus minuitur; — vaſa uteri turgida ita evacuantur, ut elaſticitatem naturalem aut ſervent aut recuperent; — & ex circulatione æquabili placidaque, ovum tenellum nullum periculum ſentiet; ne ſanguinis impetu, ſeſe inter ſuperficiem ſuam, & uteri parietes inſinuantis, divellatur. Quare, hac ſanguinis miſſione, medicus fluxum menſtruum naturalem imitatur, &, ſecundum *Hippocratem*, magnum medicorum patrem, naturæ miniſter prodit.

Hac methodo prophylactica, vel omiſſa, vel ſerius, vel fruſtra peracta, ſi vera ab utero fiat hæmorrhagia, & ægra cauſas prædiſponentes non oſtendat, aut procatarcticæ ſint modicæ hæmorrhagiæ levis, & ſymptomata lenia, tum ut hæmorrhagiæ coërcendæ ſpes ſit; ad cautiones generales jam dictas recurrendum: at, nitroſa non adhibenda, ne nauſeam & vomitum creent, quæ ſumma ope cavenda, ne ſanguinis impetus a violenta diaphragmatis, muſculorum abdominalium & viſcerum actione, in vaſa uterina violentior ſit. Quies tempeſtivo anodynorum uſu quam maxime procuranda; inter quæ laudanum liquidum cum ſpiritu vitrioli acido vomitum etiam arcent; & diluta, una cum chylo ſanguini citius immiſcentur, quam opium ſolidum; quod ex ventriculi tantum contactu ſyſtema nervoſum afficere a (*b*) nonnullis creditur.

Hiſce remediis hæmorrhagia coërcita, ne redeat cavendum: regimine refrigerante & diæta ſubaſtringente, adhibitis etiam roſarum acidulata & antiphthyſica tincturis, per idonea intervalla ſumptis. Omni ſimul corporis animique agitatione quam maxime devitata.

Ut caute ſanguinis in vaſa uterina impetus minuendus, ſic æquabilis & debita ejus circulatio conſervanda eſt: nam, ſi ex nimia ſanguinis jactura, in matre circulatio languidior aut interruptior ſit, ovulum languere & inaniri oportet: quod vaſcula illa minuta, quibus utero connectitur, ſtatim collabuntur, ſimulac lympha diſtendente privantur. Hoc enim in univerſo corporis ſyſtemate (quod ab origine totum eſt vaſculoſum) compertum eſt, ſi canales minuti liquidis influentibus priventur, ſtatim collabi, & concreſcere: imo, non ſolum vaſa vaſorum in ſene, adulto, & juvene evaneſcere, ſed in infante etiam, vaſa ampla umbilicalia, canalem venoſum & arterioſum liquoribus influentibus privata, conſolidari conſtat.

Ubi autem in ultimis graviditatis menſibus hæmorrhagia erumpit: — ſi

(*b*) *Wepferus* Hiſtor. cicutæ aquaticæ. Med. Eſſays, Vol. V. Diſſertation on opium by Dr. *Alſton*.

caufæ violentiores præcefferint : — fi cautiones & medicamenta fruftra fuerint adhibita : — & fimul fymptomata graviffima comitentur ; — tum quidem, Celeberrimi *Boerhaavii* effatum veriffimum experiemur ; *Inter periculofiffimos gravidarum morbos habetur fluor uterini- fanguinis.* Nec aliud quid ægræ ad vitam confervandam proderit, quam prompta & perita obftetricis aut medici manus, qua fœtus & placenta quam citiffime eripiantur. Quoniam autem hujufce rei exfequendæ modus ad chirurgum proprie pertinet, in hoc tentamen intrudere non aufim : præfertim quum ejus ratio & neceffitas nobis proprie, fpectanda, jam antea tractata fint. Fruftra enim, & cum ægræ pernicie, artibus pharmaceuticis, hoc in ftatu, uterini fanguinis fluorem coercere conabimur.

Trifte quidem! eo autem triftius eft! quod non rarius eveniat, ægram fub ipfis medici peritiffimi licet & dexterrimi manibus interire ; & nifi tempeftive advocetur, quamvis ejus ope onus moleftum depofuerit, poft tamen aliquot dies, languidam & exhauftam vitam morte mutare : cujufmodi cafum unicum, triftiffimum quidem quod mihi in praxi contigerit, hic liceat referre.

Matrona quædam, proceritate mediocri, habitu corporis gracilior, valetudine autem præftans, & in re domeftica agilior, quatuor liberos florentes enixa, tricefimum annum, excefferat ; quando, jam fex menfes gravida, ab omni hæmorrhagiæ hujus, quæ apparebat, caufa prædifponenti immunis, ab initio menfis feptimi, crebra fanguinis ab uteri vagina ftillicidia fenfit, quæ cum dolore aliquo fenfim augebantur, ut poft dies circa quinque & triginta a morbi initio, medicum infignem accerfceret ; qui, Februarii feptimo, 1749, fanguine modice miffo, medicamentis anodynis ; pulvere ftyptico cum rhabarbaro, & non - naturalium regimine, adeo fluxum coërcuit, ut fpes fuerit ægram, fi modo caute fe geffiffet, tuto ad tempeftivum partum perrecturam : multum vero levata, temere circa domeftica, pro more, agilis cœpit occupari ; unde, circa finem menfis (vigefimo tertio fcil. die) hæmorrhagia adeo violenta fequuta eft, ut neceffarii omnes de falute defperarent, Medici prioris, valetudinis caufa, abfentia, operam meam advocabat : die quinto & vigefimo arceffitus, in lecto ftratam inveni, — inftar cadaveris pallidam, — maxime debilitatam & exhauftam, — doloribus nullis, aut quam minimis, laborantem, — vaginam fanguine coagulato plenam, — os uteri laxum & aliquantulum dilatatum, — cruoris quoque coagulum ad libras duas, quod paulo ante effuderat, in vafe affervatum.

Primo intuitu patebat, ægram hancce præfens vitæ periculum fubituram, nifi protinus onere levaretur ; & ne in ipfa operatione interiret, maxime erat metuendum : eoque magis, quod placenta ipfa, membranis integris, ore uteri interno obducta, eique firmiter adhæ-

rens ;

rens; primo digitis fe objiciebat. Tempore quam minimo, fine ullo fe- re ægræ dolore, vel nixu, aut fanguinis impendio, quum fœtum eri- puiffem; ægre admodum, digitis pedetentim promotis, placentam utero adhærentem, dimovi. Fœtus ex tactu flaccido, colore fubfufco, epi- dermide leviffima attritione amolita, jamdudum mortuus fuiffe videba- tur. Dolores poft partum, folito paulo minores erant, — lochia re- gulariter & copia idonea fluebant. Per totum denique tempus pomeri- dianum, puerpera, præterquam quod mirum in modum erat debilita- ta, optimam de fe fpem faciebat. Analepticis crebro, & pro ventriculi modo, fumptis, fuftentabatur. Cortex peruvianus, idoneis intervallis, & prout capere potuit, adminiftratus eft. Die autem proximo, horri- pulationes vagæ, rigores, tremores, fingultus, & delirium denique in- vafit, ut vigefimo octavo, poft meridiem, cura omni fruftra adhibita, exfpiraverit.

Atque in hoc cafu, ex difficultate, quam diximus, placentæ, a cervice uteri dimovendæ, conftare videtur, fingularem hæmorrhagiæ hujus caufam fuiffe; quoniam propter placentæ fitum, ex ore uteri fen- fim dilatato, hæmorrhagia neceffario erumpebat: quum cellulæ, earum- que emiffaria, fi non fola, ac certe femper plura fint, & refertiora in ea parte uteri, cuicunque placenta adhærefcat.

Hæmorrhagia quæ poft partum fit, jam tandem fequitur tractan- da; quam, ut plenius intelligamus, mutationem quam uterus ex gra- viditate patitur, reputemus; incredibilem fcil. vaforum dilatationem; & orificiorum fe in ejus cavitatem aperientium incrementum: quæ, dum placenta iis adhærebat, quominus fanguinem aliquem effunderent im- pediebantur; ea vero divulfa, patefcunt emiffariorum ora, & illico fan- guineus proruit torrens, donec vafa uterina turgefcere definant; ita preffura laterali remota, vi elaftica naturali contrahuntur, & fenfim priora fua lumina recuperant: fibræ fimul utero mufculares, caufa di- ftendente remota, nunc agere incipiunt, uterumque ad priftinum mo- dum reducunt; unde fanguis in uteri cavitatem influens ratardatur; & minore copia fluit, donec tandem, utero ad priftinum ftatum prorfus redacto, fanguinis curfus per hypogaftrica tranfire folitus, vaforum uterinorum refiftentia coactus, alio deflectatur. Porro, vafis majoribus evacuatis, venæ minores quibus fanguis ab arteriis redit, minus pre- muntur; unde via folita circulatio procedit. Tempus quo hæc pera- guntur, pro varia in feminis diathefi, fanguinis copia, vaforum elafti- citate, ætate, climate, & tractandi modo varium eft.

Hic humorum fluxus naturalis lochia dicitur. Primo, diffluit fanguis ruber: brevi inftar carnium loturæ pallidior; & in diem fe- cundum, tertium, quartum & quintum, vulgo, ferofus aut lympha- ticus, coloris albicantis aut fubviridis; atque ita per dies plus minus viginti minui pergit. Et, ut in menfibus, fic in lochiis, ex fympto-

matibus potius quam copia dijudicandum eft. Copia, & durationis tempus, prorfus incerta funt; nec enim, quamvis citius folito definat fluxus, inde morbidam fuppreffionem effe ftatuendum eft, modo mulier nulla iniqua habeat fymptomata, & pro more revalefcat: nec fluxus immodicus judicandus eft, nec ulla ratione coercendus, modo ægra facile ferat (*i*). Lochialis enim fluxus (*k*) per fex hebdomadas durantis alia, alia autem biduo defînentis, nullo cum ægræ incommodo, exempla funt. In quibufdam, diarrhœa, in aliis, larga lactis a mammis fecretio lochia terminat.

Fluxus lochialis vulgo diutior in iis eft, quibus diutior fuerat menftruus, & contra: & quidem, prout ftatus fibrarum laxior aut rigidior: unde patet, quantum ex mufculari uteri compage ejufque vaforum contractione pendeat.

Si lochia ullo modo intempeftive coërceantur, fymptomata plurima & graviffima cito fequentur: in utero dolor & inflammatio; cephalalgia, naufea, dyfpnœa, inquietudo, anxietas fumma, peffimæ febres, mors; nifi puerpera evacuatione aliqua critica, aut lochiorum reditu fublevetur: fed hæc obiter obfervaffe fatis eft.

Si autem lochiorum fluxus adeo immodicus fit, ut debilitatem, pallorem, pulfum exilem, debilem & intermittentem, fyncopen & convulfionem adducat, tum ad remedia in immenfo fanguinis profluvio jam recenfita recurrendum. Lochiorum autem fluxus raro ita violentus eft, ut fubitum & imminens periculum minetur; modo analeptica, eupepta, cardiaca lenia, & fubaftringentia medicamenta adhibeantur. Ad fibras & vaforum uterinorum tonum reftituendum, tinctura rofarum rubrarum cum fpiritu vitrioli efficaciffima funt.

Si hæmorrhagia placentæ ab utero feparationem confequens, vehementior fit, ut fymptomata graviora adferat, ægra in fummo erit periculo; quamvis brevi tantum duraverit. Symptomata autem funt, debilitas maxima, pallor, pulfus debilis & exilis, anhelatio, fufpiria, deliquia crebra, anxietas fumma, extremitatum frigiditas, convulfiones etiam & mors, nifi cito hæmorrhagia coërceatur.

Fibræ debiles & laxæ, & fanguis nimis attenuatus, hujus hæmorrhagiæ caufæ prædifponentes cenferi poffunt.

Quantumvis autem, folidorum ftatus, & fanguinis crafis bene fe habeant, fi tamen fetus alter, fanguis coagulatus, placenta, aut placentæ fruftula; quicquid denique uteri contractionem impedire poteft, fi in eo relinquatur, neceffario hæmorrhagiam hancce continuabit. Nec quid aliud ægræ certum auxilium adferet, nifi id, quod in utero eft, evacuetur; quod fi fiat, modo ægra bona fit diathefi nec nimis debilitata, ipfe fe contrahet uterus, & fine ullis medicamentis hæmorrhagiam fatis coercebit: fin minus remediis fupra memoratis ægræ fuccurrendum. Quemadmodum vero hæmor-

(*i*) ΙΠΠΟΚ. αφορισμ. κέ Τμῆμ. α.
Ην, οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ ευφόρως φερουσι· τὰ δ᾽ εναντία δυχερῶς.
(*k*) *La Motte.*

hæmorrhagiæ hujus cauſæ interdum negligi, aut male dijudicari poſſint, caſu quodam, quem jam memorabo, patebit.

Anno 1751, Generoſa, tres & viginti annos nata, in primo puerperio, ab obſtetrice, quæ peritiam ſuam ad medicorum invidiam jactabat, onere levata fuit. In parturiendo nihil difficile aut inſolitum ſeſe obtulit, vivebat & valebat proles; mulier, ſecundum præconium obſtetricatorium, *tuta*, *munda* ad lectum deducta eſt: & obſtetrix, ut operam ſuam mulierculis aſſidentibus venditaret, iis quo ignarius eo effuſius omnia laudantibus, *ſecundinas* integerrimas glorioſius monſtrabat.

Cum vero puerpera crebriorem & diuturniorem ſanguinis fluxum ſentiret, amicæ jam anxiæ, chirurgum in hac re verſatiſſimum accerſendum curarunt: qui vaſorum uterinorum laxitatem cauſam eſſe opinatus, quæ viſa ſunt conſentanea, adhibuit; ægramque aliquandiu levavit. Hæmorrhagia autem duas aut tres poſt hebdomadas, violentius rediit, & rurſus anodynis coercita deiiit: ab hinc circiter menſem, non revaleſcente ægra, medicum inſignem conſulere viſum eſt: qui, cum pannos craſſiores, horis perpaucis, humore olido & ſanioſo penitus madefactos; — ægram, facie inſtar cadaveris pallida, macie confectam, — pulſumque exilem & concitatum obſervaret; obſtetricis, ejuſque ſociarum, aſſeverationibus minus fretus, puerperam non rite liberatam cenſuit, & chirurgum obſtetricatorium rurſus ſtatim accerſſi juſſit: quum inter eos uterum explorari conveniſſet, placentæ fruſtum, craſſum, firmum, compactum, ægre admodum ſexageſimo primo poſt partum die, utero extractum eſt; & mulier brevi priſtinam ſanitatem recuperavit.

Si hæmorrhagia ab imbecillitate fibrarum uterinarum oriatur, qua emiſſaria hiantia manent, aut ſaltem non adeo contrahuntur, quin rubri ſanguinis fluxum pergere permittant; periculum (*l*) imminens, lentam medicamentorum internorum efficaciam in hoc caſu expectare vetat, & ad validiſſimam externorum opem confugere ſuadet, internorum ſimul auxilio adhibito; utraque autem talia ſint, ut fibris uterinis elatera reſtituant; ſimulque, modo ægra ferat, ſanguine e brachio miſſo, ſanguinis ab utero fiat revulſio. Fotus aſtringentes cum alumine ſoluto &c. pudendis admovendi. Injectiones in uterum immittendæ, tam ad excretoriorum ora, quam ipſum univerſum uterum contrahendum: decoctum roſarum rubrarum cum balauſtiis in vino rubro laudat *Hoffmannus*: qui etiam tradit, linteum (*m*) contortum, & aſtringenti imbutum, in ſinum uteri quouſque penetrare potuit intruſum, ad hujuſmodi hæmorrhagiam coercendam efficaciſſimum fuiſſe, ægramque brevi convaluiſſe. Lumbis quoque tepida adſtringentia applicanda. Abdomen ſudario aut faſcia comprimendum, tantum ſaltem, quanta fuerat ab utero gravido, vaſorum abdominalium compreſſio: qua re, minus ſanguinis per aortam deſcendentem defluet, nec

 fluor

(*l*) Heiſt. Inſtit. Chirurg. p. 1070. & paſſim apud alios.
(*m*) Tom. II. p. 228.

fluor recens copiofior ad hæmorrhagiam continuandam hypogaftricis fuppeditabitur, & aorta fuperior copiam majorem, in omnibus ramis fuis habebit; unde non tantum revulfio ab utero fine majore fanguinis impendio efficitur, fed cerebro etiam rite fuppleto, ad deliquia cavenda fpiritus refocillantur: preffura etiam, ad ipfa vafa uterina comprimenda prodeffe poteft, ut, fafcia fimili adhibita lochia coerceri, ea autem amota, rediiffe (*n*) traduntur. Nec inutiles erunt ligaturæ brachiis & femoribus circumductæ ad fanguinis circuitum tardandum, modo ne tantæ fint ut fanguinis reditus in cor prorfus impediatur.

Interea, ægra analepticis reficienda, & cardiacis iis, non quæ ftimulo fuo fubito calefaciunt & fanguinis motum accelerant, ut ex officina pleraque; fed quæ fibras corroborant, corpufque nutriunt: qualia funt jura carnium, aliaque jam dicta, quæ non tam ftatim fpiritus incitant, quam fanguini cito immifta, vafa exhaufta implent, & circulationem languidam fuftinent: neque adftringentia omittenda, quibus fibræ imbecillæ & relaxatæ corroborentur; opiata quoque hic maxime neceffaria, ad *fomnum* ægræ conciliandum, vel maximum virium exhauftarum *refectorem*: fluxu jam aliis remediis coercito.

Et hæc quidem, de morbi hujus natura, caufis & remediis, generaliora & præcipua dicenda habui, quoad per hujufce tentaminis mearumque virium modum licuit: fingula autem percurrere, caufarum omnem varietatem enumerare, remedia harum unicuique aptiffima recenfere, cafus omnes folennes & infolentiores memorare, & fingulis objicienda refellere, nec in animo eft, nec fi effet, in tanta celebritate, tantaque clarorum virorum auctoritate & verecundia, venditare aufim.

(*n*) *La Motte* obf. 1020.

FINIS.

CHRIST.

CXXXVIII.

CHRIST. GOTHILF KIESLING,

UTERUS POST PARTUM INFLAMMATUUS.

Lipsiæ 1 Mart. 1754.

§. I.

Uterus a natura mulieribus datus ex densa, musculosa (*a*), vasculosa (*b*) & membranosa (*c*) substantia fabrefactus ex parva sua mole graviditatis tempore in eam capacitatem increscit, ut & ejus fabrica hinc maxime mutata, plane singularis nobis esse videatur. In hac uteri mutatione mirifica vasa ipsius curvo & serpentino tractu excurrentia a spermaticis, hypogastricis & hæmorrhoidalibus orta, variis divaricationibus & anastomosibus distributa, a sanguine copiosius affluente dilatantur, turgent (*d*) totaque compages fit spongiosior, id, quod lumina vasorum uteri per medium dissectorum luculenter declarant (*e*). Nervi ab intercostalibus, lumbaribus & ossis sacri provenientes cum vasis complicati ipsa eorum dilatatione quoque tenduntur, magis

(*a*) Musculosam uteri substantiam ejusque fibras carneas vario tractu excurrentes descripserunt, *Joh. Vesalius* de Corpor. hum. fabrica Lib. V. c. 15. p. 459. *Philipp. Verheyen* in Corporis human. anat. Tractat. II. c. 33. p. 145. 146. Bruxel. 1710. 4. *Malpighius* in Epistol. dissert. varii argumenti p. 220. 221. Oper. Tom. II. Lugd B. 1687. 4. *Joh. Baptist Morgagnus* in adversar. anatomic. IV. animadvers. XXVI. p. 47. Patav. 1719 4. *Winslow* Exposition anatomique de la structure du corps humain. Tom. IV. p. 60.

(*b*) Vid. *Herm. Boerhaave* in Institution. medic. §. 663. 664. *Hallerus* in Commentar. in *Boerhaavium* Tom. V. Part. II. p. 21. 41. & in Primis lineis physiologiæ §. 811.

(*c*) De membranis uteri & imprimis de tunica cavitatem ejus internam investiente, quæ etiam propria dicitur, magnus est anatomicorum dissensus. Hanc enim alii duplicem, alii epidermidem continuatam esse, statuerunt; alii laxam, tenuem, nervosam, vasculosam, glandulosam & fibrosam se observasse testantur. Conferri possunt *Steph. Blanckardus* in Anatom. reformata c. 38. p. 583. Lugd. B. 1695. *Th. Bartholinus* in Anatome Lib. I. c. 28. p. 264. *Verheyen* l. c. p. 127. *Isbr. Diemerbroeck* Operum anatom. & medic. c 25. p. 137. *Regnerus de Graaf* de Mulierum organis c. 8 p. 185. *Raym. Vieussens* in novo vasor. corp. hum. systemate p. 4. seq. *Garengeot* Sphlanchnologie Tom. II. p. 67 a Paris 1742. 8. *Joh. Philipp. Gravel* in Diss. de superfœtatione §. 5. Argent. 1738. *Philipp. Adolph. Bœhmer* in Observation. anatom. rar. fascicul. notabilia circa uterum continente p. 46. §. 35. Hal. 1752. fol. c. f. *J. G. Gunzius* in Observat. de utero p. 9. Lips. 1753. 4.

(*d*) Hanc dilatationem explicavit *Gualterus Needham* de formato fœtu c. 1. p. 16. Amstel. 1668. 12. Sanguinis affluxum ad vasa copiosum in utero non gravido ad menstrua absolvenda adesse debere; demonstravit *Joh. Freind* in Emmenologia c. 5. Operum medic. p. 75. Parisiis 1735. 4. Videatur porro *Jul. Cæs. Aurantius* de Humano fœtu c. 1. p. 5. Lugd. B. 1664. 12.

(*e*) Id demonstravit *Graafius* l. c. p. 184. 192. & tabul VIII. iconem vasorum dissectorum dedit & *Bernh. Siegfr. Albinus* in tab. VII. Uteri mulieris gravidæ icon. II. arterias & venas dissectas satis amplas conspiciendas exhibuit Lugd. B. 1748. fol. reg.

magis irritabiles fenfilefque fiunt (*f*). Quæ inter fubftantiam intertextæ funt fibræ mufculofæ (*g*) variæ, cum vafis, nervis & membranis extenfis totam ftructuram magis cellulofam & cavernofam efficiunt (*h*). Membranam in utero gravido internam efi quidem diftinctam detegere haud potuimus, ipfa tamen fiftitur lacertofo, flocculento & membranofo contextu, qui mollior & villofior in fuperficie interna in utero etiam poft partum contracto manifefte confpicitur, & a corpore & textura uteri denfa omnino diftinguitur (*i*). Præter ea infuper notari quoque meretur ille locus five in fundo, five in latere uteri (*k*), ubi placenta per chorii membranam aut cum uteri fubftantia aut vafculis ejus villofis aut glandulis membranæ internæ connectitur (*l*), fiquidem maxima ibidem vaforum communicatio maximufque fanguinis affluxus (*m*) fieri videtur. In his itaque partibus omnibus uteri gravidi hoc modo difpofitis magna fanguinis copia lente movetur, ut nobiliffima portio inde feparari & in ufus certos converti poffit. Quando demum legitimum partus tempus acceffit, uterus a fuis caufis irritatus ad fefe contrahendum & molem expellendam per mechanicam ftructuram, imprimis mufculofam, impellitur. Exclufo fœtu fortius fæpiufque tam fubito contrahitur, ut ipfam obftetricis manum ftringat, qua contra-ctione

(*f*) De irritabilitate uteri egerunt *Riolanus* in Anthropographia Lib. II. p. 199. *Harveus* de Generatione animalium p. 371. *Hallerus* in Commentar. ad Boerhaavium Tom. V. P. II. p. 21. 22. 31. & in Commentar. Gœttingenf. Tom. II. p. 143. Gœtting. 1752. 4. *Joh. Georg. Rœderer* in elementis artis obftetriciæ §. 45. p. 19. Gœtting. 1753. 8.

(*g*) De mufculofa uteri gravidi fubftantia legendus eft *Fr. Ruyfchius* in Adverfar. anatomic. medic. chirurg. Decad. II. p. 34. Amftel. 1720. 4. c. f. Decad. III. ibid. 1728. p. 35. ubi in tab. V. fibrarum mufcularium iconem dedit. Idem in tractat. anatom. de mufculo in fundo uteri obfervato, ubi hunc mufculum defcripfit & delineatum exhibuit Amftel. 1726. *Morgagnus* in adverfar. anatomic. IV. animadverf. 24. p. 47. *Santorinus* in Obfervation. anatomic. c. 11. p. 221. Venet. 1724. 4. *Wilh. Noortwyk* in uteri humani gravidi anatome & hiftoria p. 107. 108. Lugd. B. 1743. 4.

(*h*) De hac ftructura confulendus eft *Abrah. Vaterus* in Diff. de utero gravido §. 2. Vit. 1725. c. f. & in mufeo anatomico, ubi uterum gravidum defcriptum & tab. VI. delineatum fiftit.

(*i*) De hac ipfa uteri membrana conferantur *Ruyfchius* in Thefauro anatomic. V. p. 24. *Santorinus* l. c. p. 216. *Vaterus* l. c. §. 13. *Bœhmerus* l. c. p. 27. n. XIII. *C. G. Ludwigius* in inftitutionib. Phyfiolog. p. 220.

(*k*) De adhæfionis placentæ differentia vid. *Joh. Valent. Hartranftii* Diff. de non differenda fecundinarum adhærentium extractione §. 4. Lipf. 1735. & *Bœhmerus* in Diff. de fitu uteri gravidi §. 15. Hal. 1741.

(*l*) De hac connexione legantur *Vefalius* l. c. p. 469. *Santorinus* l. c. p. 218. *Hartranftius* l. c. §. 8. *Hambergerus* in Phyfiologia medica. p. 740. 746.

(*m*) Id comprobat *Rœderer*. l. c. §. 54 p. 23.

ctione valida & quafi fpasmodica placentam & reliqua contenta eliminare priftinamque fuam magnitudinem recuperare intendit. Uti vero in utero non gravido fub menftruorum moliminibus & in coitus œftro, ubi vafa a fanguine vehementer agitato & impulfo nervifque titillatis & irritatis valde diftenduntur, premuntur & ftringuntur, aliqua inflammationis (*n*) fpecies fieri videtur; fic eo magis & mutationibus modo dictis & ex violento nifu partufque conatibus, placentæ avulfione & hæmorrhagia, a vafculis ruptis & dilaceratis oriunda, quandam inflammationem in eodem poft partum evenire aliquo modo ftatuere licet, quæ vero corporis quiete, circulo humorum liberiori per ipfum fanguinis profluvium facto & lochiorum excretione (*o*), quæ eandem folvere videtur, fine magnis incommodis evanefcit.

§. II.

Hanc autem inflammationis uteri fpeciem a nobis adductam nunc ulterius explicare & comprobare inftituti ratio non concedit, fed ad aliam potius inflammationem, quæ ut morbus graviffimus & periculofiffimus in puerperis poft partum citius tardiufve, a caufis poftmodum recenfendis, accidere folet, paulo accuratius confiderandum nos accingamus. In hac autem confideratione inftituenda, quædam momenta primaria de inflammatione in genere præmittenda arbitramur, ex quibus deinde fpecialis noftra pertractatio eo commodius explicari & illuftrari poterit. In omni inflammatione eft motus fanguinis auctus, qui a cordis vi fortiore & robore vitali validiori, per refiftentiam in minimis vafis obftructis (*p*) ortam, excitatur. Obftructio vaforum ipfa a multis caufis, læfionibus, irritationibus, conftrictione & fpafmo partium, calore, frigore & motu nimio ipfaque fanguinis difpofitione nafcitur. Cognofcitur inflammatio ex rubore, tumore, calore & dolore loci affecti & febre plus minufve aucta fimul conjuncta. Exitus inflammationis varius eft. Si humor quiefcens & obftructio aucta a cor-
Eeee 2 dis

(*n*) Hanc inflammationem fieri nobifcum afferunt *Boerhaavius* in Inftitution.. med. §. 673. & *Hallerus* in Commentar. cit. Tom. V. P. II. p. 60. 178. 179.

(*o*) Uterum a placentæ feparatione excoriatum tanquam magnum ulcus lochiorum emanatione mundificari credit *Harveus* l. c. p. 369. & hoc lochiorum effluxu fanari latum uteri vulnus putat *Hallerus* in Primis lineis phyfiologiæ §. 847.

(*p*) Modum, quo inflammatio ab obftructione oriatur, docuerunt *Boerhaavius* de Cognofcendis & curandis morbis aphorifm. 371. feq. & ejus Commentator *Swietenius* Tom. I. §. 371. p. 626. *A. Fr. Waltherus* in Progr. de Inflammatione Lipf. 1741. *J. Z. Platnerus* in Inftitutionibus chirurg. §. 35. feq.

dis & vaforum actione mobilis redditur reliquisque humoribus admifcetur, inflammatio refolvitur. Si fanguis extra vafa emiffus quiefcit, calore & motu vitali in pus mutatur, tunc in fuppurationem illa tendit. Si humor quiefcens valdopere corruptus majori calore putrefcit & putredo fimul cum febre ulterius ferpit, in gangrænam, &, fi omnis fenfus motusque in corruptis & mortuis partibus ceffat, in fphacelum tranfit. Si humores in glandulis partibufque glandulofis fimilibus immobiles hærent, & compacti tumorem durum ac renitentem relinquunt, in fcirrhum mutata eft inflammatio. Ex fcirrho demum cancer nafcitur, quando humores adhuc quiefcentes motu & attritu cientur, & calore adeo putres acresque fiunt, ut proximas fanafque partes arrodant, & fanies ichorofa, fœtida, effluat.

§. III.

Hifce fundamentis pofitis atque principiis conftitutis nunc opus noftrum fuperftruere & inflammationem uteri ulterius difquirere, juvabit. Hæc ipfa a veteribus medicis in fcriptorum fuorum practicorum monumentis bene annotata, a recentioribus autem fæpius neglecta & omiffa in puerperis noftri hujus feculi adeo frequens eft (*q*), ut earum multæ hac ipfa vix cognita perire cogantur. Quemadmodum enim inflammatio quorundam vifcerum in corpore fitorum interna v. c. hepatis, lienis adeo occulte ferpit, ut ex fignis manifeftis difficile cognofci poffit (*r*); ita eadem ipfa in utero gravido propter ftructuram ejus fpongiofam & vafculofam, fitum vifceris fingularem mutationefque in eo contingentes varias, lento & clandeftino gradu nonnunquam procedere folet. Hujus itaque morbi cognitionem, cum eadem adeo difficilis fit (*s*), eo ftudiofius a medico follicito indagandam effe putamus, ut ex caufis, fignis, fymptomatibus & mutationibus obfervatis, collectis, attente examinatis detegatur & intelligatur. Varius hujus inflammationis ratione loci, in quo oritur, gradus & differentia obfervantur. Occupat enim ipfa vel totum uterum, vel unam alteramque partem; fundum fcilicet, latera, cervicem, orificium, plerumque tamen cavitatem internam & membranofum, villofum & lacertofum contextum §. I. indicatum infeftat. Hæret etiam interdum in partibus utero

(*q*) In hoc nobifcum confentit *Swietenius* Commentar. Tom. II. p. 578.

(*r*) Sine omni febre, ex pulfu explorato, obfervata inflammationem internam tamen adeffe docet beneque medicos monet, ne decipiantur, credentes nullam inflammationem adeffe, fi febris abfit, *Simfonus* in the Fyfteme of the Womb. &c. p. 106. 107. In hepatis inflammatione febrem minus acutam effe fcribit *Jo. OOfterdyk. Schacht.* in Inftitut. medic. Lib. VII. c. I. p. 192.

(*s*) Id bene perfpexit *la Motte* traité des accouchemens Lib. V. c. 7. p. 629.

utero adhærentibus & ad eum pertinentibus, nempe in ovariis, tubis Fallopianis & ligamentis. Illa ergo five ipfam uteri fubftantiam, five partes ejus vicinas corripiat, quatenus in ipfa compage & textura intima fedem habet, profunda, quatenus fuperficiem tantum internam vel contextum membranaceum invadit, fuperficialis & inde vel gravis vel levis judicanda erit (*t*).

§. IV.

Quæ dedimus antea monita, nosmet ipfi ut fequamur, ante omnia morbi noftri caufas per experientiam & ex optimis medicis practicis collectas inveftigemus, operæ pretium erit. Caufa inflammationis uterinæ proxima eadem eft, ac in omni inflammatione & ex generali theoria petenda & explicanda §. II. Dependet enim & hæc ab humorum & fanguinis præfertim mora, arteriarum uterinarum mininarum obftructione & motu inde per vim nobis incognitam, certe tamen per robur vitale excitatam, auctiori reddito. Obftructio autem in vafis uteri gravidi redditi fieri poteft facillime. Vafa enim in hoc vifcere copiofa, tortuofo tractu flexa, in minimos ramulos divifa & a fanguine multo & lente in illis moto §. I. ampliantur, extenduntur & mole fœtus fituque ejus mox diftenduntur, mox comprimuntur. Ipfa deinde poft partum relaxata, fanguinis copia celerius & vehementius irruens magis magisque dilatat & premit. Naturalis & neceffarius quafi ille ftatim poft partum uteri collapfus & violenta fæpe contractio (*u*) §. I. vaforum ramos minores arteriarumque fines arctat & ftringit, unde fanguis ex majoribus vafis fortius pulfus in minora lateralia vehementius impellitur, qui, cum per hæc propter diametrum anguftam, collapfum & compreffionem uteri trajici nequit, omnino quiefcit, hæret & obftructionem producit. Sanguis ipfe in omni femina abundans (*x*) gravidi-

 viditatis

(*t*) De inflammationis uteri differentia varia conferri poffunt *Dan. Sennertus* Operum Tom. IV. Lib. IV. Part. I. Sect. II. c. 13. p. 642. Lugd. 1670. fol. *Fr. Hoffmannus* in Operibus phyfico medic. Tom. II. Sect. II. c. 10. p. 157. Genev. 1740 fol. Illa differentia inflammationis & eryfipelatis uteri, quam *Trincavelius* de Ratione curandi c. h. affectus Lib. XI. c. 14. p. 325. feq. *Gorterus* in Praxi medic. Tom. II. p. 160. aliique fecerunt, non affumenda erit; quoniam vix fignis differre videntur.

(*u*) De hac uteri contractione videantur *Harveus* l. c. p. 370. *La Motte* l. c. Obferv. 397. *Boerhaave* in Inftitution. med. §. 685. 686. & *Hallerus* in primis lineis phyfiolog. §. 847.

(*x*) Feminas plus fanguinis habere quam mares, demonftravit *Steph. Halefius* Hæmaftaticks Experiment II. p. 12. Lond. 1738. 8. Præter hunc de feminarum plethora confulantur *Bohnius* in Circulo anatomic. p. 247. feq. *Freindius* in Emmenologia c. 3. p. 66. *Pittcarne* de fluxu menftruo p. 161. feq. in Differt. medic. Edimburg

viditatis tempore in cœliacæ, meſaraicarum & venæ portæ ramis aliiſque vaſis abdominalibus ab uteri expanſione, mole & pondere ejus aucto, compreſſis lente tardeque motus §. I. ſpiſſiorem & tenaciorem aliquam indolem nanciſcitur, qua ipſa etiam ad obſtruenda vaſa ipſamque inflammationem magis pronus invenitur & ideo etiam in cellulis cavernoſis hæret & grumeſcit. Ipſum quoque nervoſum ſyſtema in feminis magis ſenſibile & irritabile in ipſis partus laboribus & doloribus irritatum & tenſum majorem actionem & liquidi nervei influentis motum vitalem validiorem excitat, ex quibus ipſis cauſis actionis ſcilicet cordis & reſiſtentiæ vaſorum minimorum, inflammationem etiam noſtram facile naſci poſſe, apparet.

§. V.

Ab hiſce cauſis nunc recedimus & ad varias prædiſponentes etiam reſpiciendum eſſe, arbitramur. Ad ipſam igitur uteri inflammationem; unam feminam præ altera ex ipſa corporis conſtitutione magis diſpoſitam eſſe, invenimus. Feminæ juniores & inprimis primiparæ; quibus vaſa firmiora; humores copioſi vel mobiles vel denſi ſunt; quarum corpus gracile; agile & duris laboribus exercitatum eſt; huic morbo obnoxiæ ſunt. Incidunt etiam in eandem feminæ ætate provectiores; in quibus, uti reliquæ corporis partes, ſic etiam uterus aliquam duritiem nactus eſt, quæ ad morbum noſtrum producendum multum omnino confert. Corripiuntur porro eadem inflammatione feminæ debiles; teneræ valdeque ſenſiles; in vehementes animi commotiones pronæ; ſpasmodicis, flatulentis & hyſtericis inſultibus; menſium fluxu irregulari alvoque adſtricta laborantes & cacochymia humorum ex vita ſedentaria & victu inordinato vel crudo inducta; ſcatentes (y). Sub hac ergo varia corporum diſpoſitione a variis cauſis accidentalibus concurrentibus, morbum hunc facile progigni poſſe, ſæpius obſervare licuit.

§. VI.

Quo itaque eo clarior argumento noſtro pertractando lux accendatur, præcipuas inflammationis uterinæ cauſas occaſionales nunc in medium proferre, neceſſe erit. Non raro accidere ſolet, ut fœtus; dum placenta minus commodo loco adhæret, & funiculus umbilicalis aut juſto longior aut brevior eſt, perverſum in latere uno vel altero ſitum

Edimburg 1713. 4. *Gorterus* in compend. medicin. Tr. XXXV. & in Prax. medic. Syſtemat. p. 164.

(y) Varias has cauſas allegavit *Job. Varandæus* de morbis & affectibus mulierum c. 7. p. 136. Lugd. 1619. 8.

ſitum (z) occupet & circa partus tempus vehementius moveatur mox pedibus, mox brachiis hanc illamve uteri partem fortius premat, mox ejus caput in ipſo cervice firmiter inclavatum hæreat. Sic in gravidæ feminæ cadavere ſecto gemellorum ejusmodi ſitum vidi, quorum unius caput uteri cervici verſus oſſa pubis ita impactum erat, ut maxima vi adhibita vix extraheretur; alterius brachium pectori prioris ita inſiſtebat, ut orificium uteri internum ab iſta violenta preſſione ſpasmodice contractum ſeſe dilatare non poſſet, ſed femina ſub maximis laboribus & cruciatibus tandem miſere periret. A tali ergo fœtus ſitu partes uteri ejuſque vaſa expanſa comprimuntur, irritantur, & humorum tranſitu liberiori impedito, obſtructio procreatur, quæ deinde in inflammationem tranſit (a). In ipſo partus negotio uterus ex ſtructura ſua muſculoſa, inprimis ejus orificium internum, interdum vehementi & ſpasmodica contractione ita coarctatur, ut nulla ejus apertura ſequatur fœtuique exitum molienti via libera non pateat. Quando itaque in his auguſtiis obſtetrices nimium feſtinantes remiſſionem ſpaſmi cunctando expectare nolunt, ſed digitorum præſertim calloſorum contrectatione violenta & continua orificii dilatationem tentant (b) illud ipſum tunc temporis adeo irritant, ut major ſtrictura & ſpaſmus oriatur, a quo humorum motum in his ipſis locis cohibetur & ſiſtitur. Partus quandoque jam inchoatus tanta cum difficultate ſuccedit, ut partim ab orificii uteri ſtrictura, partim a mole ipſius fœtus, fortioribus matris niſibus & obſtetricis opera impetuoſa hæ partes, præſertim ſi humores amnii jam effluxerint viæque ſiccæ factæ ſint, fricentur, irritentur futuræque obſtructioni & inflammationi anſa detur (c). Multum porro, quod etiam reticendum non eſt, obſtetrices audacia ſua ad illam conferre

(z) De ſitu fœtus vario in utero a diverſa placentæ ſede, orto, videatur *Bœhmerus* cit. in Diſſ. de Situ uteri gravidi §. 17. ſeq. Hal. 1741.

(a) Geſtationem fœtus moleſtam inflammationi uteri cauſſam dare aſſerit *Lazar. Riverius* Oper. medic. Prax medic. Lib. XV. c. 7. p. 458. Frf. 1674. fol. *Joh. Varandæus* l. c. p. 137. *Dan. Sennertus* l. c. Eandem a capite inclavato oriri oſtendit *Levret* Obſervations ſur les cauſes & les accidens de pluſieurs accouchemens laborieux, a Paris 1747. p. 61. ſeq.

(b) Hunc obſtetricum errorem taxat *Harveus* l. c. p. 356. *Caſp Roſius* in Diſſ. de Obſtetricum erroribus §. 5. 8. Lipſ. 1729. Conferatur etiam *Ruyſchius* Vol. I. Obſerv. LXI. p. 87. & *Jo. Erneſt. Hebenſtreit* in Anthropologia forenſi Sect. I. c. I. p. 29. ſeq. Lipſ. 1753. 8. c. f.

(c) Inflammationem uteri a partu difficili oriri poſſe, aſſerunt *Aretæus* Morbor. diuturn. Lib. II. c. 64. *Riverius* l. c. *Foreſtus* Lib. XXVIII. obſerv. 41. p. 687. *Sennertus* l. c. *Paul. Sorbait* in Iſagoge Inſtitution. medic. pract. Tract l. c. 80. p. 459. *Jaques Mesnard* le Guide des Accouchemens p. 86. 347. a Paris 1743. *Franc. Mauriceau* Traité des Maladies des femmes groſſes Tom. I. c. 11, p. 420. a Paris 1712. 4.

ferre possunt, quando ad partum faciliorem reddendum, digitum in anum immittendo & abdomen premendo, uterum lædunt. Præcipiunt fere ad unum omnes artis obstetriciæ medici periti, placentam, quodsi ipsum fœtum non sequitur, placida & suspensa manu separandam & deglubendam esse, antequam uteri orificium claudatur; cui quidem sententiæ contradicere nolumus, licet ipsa experientia doceat, placentam in utero cum suis partibus annexis retentam, haud raro ab ipsa natura provida expelli (*d*). Interim & in hoc casu taxandas monendasque esse obstetrices putamus, quæ duris sæpe digitis, unguibus (*e*) non præcisis placentam firmiter adhærentem cum violentia & agitatione imprudenti separare & removere student. Accidit enim interdum ut, dum funiculum umbilicalem fortius ad se attrahunt, uterum invertant & extrahant (*f*), qui nisi subito cauta manu reponitur, propter sanguinis stagnantis redundantiam & accedentem simul aerem ita mutatur, ut inflammationem subeat (*g*). Quodsi autem tali modo hoc infortunium non eveniat, uteri tamen pars cum placenta connexa valde lacessitur & vasa communicantia dilacerantur, unde a vasis ruptis aut nimia hæmorrhagia oritur, aut ab iisdem subito constrictis sanguis emittendus retinetur; qui, cum per canales minimos propelli & in laterales ramos omnis deduci nequeat, hæret, quiescit & obstructionem parit (*h*). Nervi enim ab hac vi illata irritati fortius agunt, spasmos excitant, ipsorum vasorum & uteri contractionem augent, a qua humorum motus cito in hoc viscere sistitur & sanguis in contextu cavernoso hæret, unde obstructio & inflammatio procreatur.

§. VII.

(*d*) Conf. *Ruyschius* in Tractat. de Musculo in fundo uteri detecto p. 12. seq. *Ettmullerus* in Differt. de Secundinarum exclusione p. 12. 13. 25. Lips. 1726. *Mauriceau* l. c. observ. 62.

(*e*) Etiam tunc caute agere oportet, quando digitus in uterum inferitur, nam si vel paulum ungue læseris, inflammabitur, dicit *Boerhaave* in Commentar. per *Hallerum* Tom. V. P. II. p. 403.

(*f*) De uteri inversione a partu vid. *Ruyschius* Observat. anatom. chirurg. Centur. observ. X. p. 12. Observat. XXV. XXVI. *La Motte* l. c. Lib. V. c. 10. p. 60. *A. F. Waltherus* de Obstetricum erroribus p. 17. Lips. 1729. *Laurent. Heisterus* in Institution. Chirurgiæ Tom. II. Part. II. Sect. V. c. 157. Amstel. 1750. 4. c. f.

(*g*) Hoc testatur *Mauriceau* l. c. 4. *Platnerus* l. c. §. 1444.

(*h*) Instammationem uteri a violenta placentæ separatione provenire, affirmant *Joh. Jonston.* in Idea universæ medicin. practic. Lib. X. articul IV. p. 688. Amstel. 1648. *Musitanus* in Chirurgia theoretic. practic. cap. 49. p. 215. *Sennertus* l. c. *Heisterus* in Compend. medicin. pract. c. 17. p. 397. *Sim. Paul. Hilscherus* in Diss. de Læsione uteri ab improvida secundinarum extractione §. 23. Jen. 1741.

§. VII.

In morbo hoc ulterius difquirendo alias ut adducamus caufas non negligendas, fcopo noftro maxime erit accommodatum. Quando ftatim poft exitum foetus uterus ejufque inprimis orificium fubitanea & fpafmodica contractione clauduntur, placenta fæpe remanet, quæ non folum mole fua contra uteri anguftati parietes agit, eos premit & laceffit, fed etiam, dum in loco claufo atque calido relicta hæret, corrumpitur, putrefcit eamque acrimoniam induit, quæ uterum male afficit in eoque funeftam fæpe inflammationem excitat (*i*). Uti etiam fub hac placentæ retentione lochia plerumque non fluunt, fic eadem, placenta licet exclufa, fæpius ab aliis caufis e. g. ira, terrore fiftuntur & ceffant, ut vel plane non, vel nimis parum excernantur. Horum vero purgatio, cum neceffaria providaque naturæ lege fanguinis affluentis, quiefcentis & grumofi abundantiam imminuere & nocivas ejus partes in puerperæ falutem (*k*) eliminare debeat, quando non fuccedit, fanguinis in vafis lentorem efficit, aut quando reliqua materia excernenda in utero hæret & retinetur, corrumpitur eumque quam maxime irritat, immo cum reliquis humoribus mifcetur eofque ita fenfim depravat, ut diathefis inflammatoria, uti in utero, fic in toto corpore accendatur (*l*). Idem fieri folet in eo triftiffimo rerum ftatu, ubi caput foetus ob fibrarum laxitatem fub ipfo partu legitimo vel in abortu, foetus immaturus aut perfectus fit, abrumpitur, nec arte nec a natura paulo poft ejicitur, fed fatis diu in utero manet. Tanta enim moles partium carnofarum & cerebri maffæ pulpofæ calore & quiete putrefcit & corrumpitur. Quare *Dionis*, (*m*) *Jacques Mefnard* (*n*) *Levret* (*o*), *Joh. Georg. Rœderer* (*p*) aliique id ferio docent, capitis abfciffi expulfionem naturæ nunquam tuto committi poffe, fed quantocius arte eximendum

(*i*) Partem in utero relictam proritatione molefta uterum fenfilem ad fpasmos ciere *Thom. Willifius* Operum cap. 16. p. 126. & *Rœderer* l. c. p. 185. fruftum placentæ relictum, uterum inflammare docent.

(*k*) Ita credit quoque *G. E. Stablius* in Pathologia p. 209. Hal. 1707. 4.

(*l*) Sanguinem in utero collectum & putrefcentem phlegmonen parere ait *Fernelius* Lib. VI. cap. 15. de morbis mulierum. Hunc acriorem factum partes uteri excoriatas lacerare, mordere, rodere, fcribit *Francifc. de le Boe Sylvius* Prax. med. Lib. III. cap. 9. Oper. medic. p. 559. Trai. ad Rh. 1695. 2. Cum his confentiunt *Peu* la Pratique des Accouchemens p. 520. a Paris 1694. *Mefnard.* l. c. p. 341. *Dionis* Traité des Accouchemens Lib. IV. c. 9. p. 349. a Paris 1718. *Stablius* l. c. *Boerhaave* in Prælection. academic. l. c. *Job. Oofterdyck Schacht.* l. c. Lib. X. c. 4. p. 282.

(*m*) l. c. Lib. III. c. 12. p. 263. 265.

(*n*) l. c. p. 279.

(*o*) l. c. p. 1. feq.

(*p*) l. c. §. 705. p. 317.

mendum esse. Hoc ipsum quoque præceperunt atque fecerunt olim *Mauriceau* (*q*) & *La Motte* (*r*), sed tamen naturæ interdum hoc negotium permittendum esse, tandem arbitrati sunt. Id ipsum ex casu quodam Anno 1751, mense Augusto hic Lipsiæ observato cognoscere mihi contigit. Femina triginta circiter annorum robusti & sani corporis quinque partus jam enixa, fœtum septem circiter mensium præter opinionem edere cogebatur. In quo partu non adeo laborioso, cum obstetrix fœtum pedibus apprehensum extrahere anniteretur, caput abruptum in utero remansit & per viginti dies in eo latitavit. Per hoc tempus mater motus quidem febriles continuos, non tamen adeo vehementes, nec cum symptomatibus gravioribus sentiit. Primis enim diebus sanguis, sequentibus vero ichorosus humor & fœtidus continuo quidem, moderato tamen fluxu ex utero stillarunt. Post viginti dies matrem hanc novi dolores, ut sunt illi, qui partum accelerant, invaserunt, quibus ipsis orificio uteri aperto capitis relicti partes molles corruptæ & putrefactæ cum ossibus successivis conatibus ejectæ fuerunt; quæ ossa capitis fere plurima ex putrilagine collecta adhuc mecum asservo. Hoc secundario quasi partu superato, femina quidem debilitata erat, sed viribus sensim redeuntibus convalescere incipiebat. Menstruorum etiam fluxus regularis rediit & adhuc sana vivit, nullum tamen amplius infantem edidit. Mirum certe est, a tanta partium corruptione in hujus feminæ utero inflammationem fere nullam aut ad minimum exiguam provenisse. Sed observavi quoque in aliis feminis, in primis junioribus, quæ fœtum corruptum & semiputridum per tempus aliquot in utero gestiverunt, sine eo, ut aliqua manifesta inflammatio inde oriretur (*s*). Cognoscimus ergo inde inflammationem uteri in aliis facilius, in aliis vero non ita quidem excitari posse, uti jam §. 5. monuimus.

§. VIII.

Puerpera quævis post partum tanquam graviter vulnerata considerandá est

(*q*) L. c. lib. 2. c. 14. p. 289.

(*r*) L. c. lib. 3. c. 26. p. 266. seq.

(*s*) Observarunt contra etiam varii auctores, fœtum diu in utero sine putredine latuisse. Inter quos referendi sunt *Paul Portal* la pratique des accouchemens observ. 15. p. 91. observ. 24. p. 169. a Paris 1685. 8. *Ruyschius* in tractatu de musculo in fundo uteri detecto p. 16. 19. & in adversar. anatomic. Decad. II. p. 30. seq. *Polycarp. Gottlieb Schacherus* in Pr. de fetu mortuo sine putredine in utero permanente. Lipf. 1717. Plures observationes allegatæ recensentur in comment. de rebus in scient. natur. & medicin. gestis Vol. II. Part. IV. p. 589. seq. Lipf. 1753. Sed in his casibus omnibus, uti nos putamus, fetus corrupti suis humoribus & membranis adhuc inclusi fuerunt eoque minus uteri partes lædere potuerunt.

eft (*t*). In omni autem vulnere aeris acceffus nocet. Si ergo vel puerpera impatiens, vel obftetrix negligens pudenda in partu vexata non cuftodit & obtegit, fed aerem frigidum (*u*) ad illa & uterum admittit, nervi fenfiles irritati ftimulantur, vafa aperte hiantia & dilacerata conftringuntur, motus humorum in iis retardatur, fanguis grumefcit & coagulatur, lochia fiftuntur & obftructioni & inflammationi caufa porrigitur. In hoc caufarum perfcrutinio dum verfamur, alios adhuc errores deprehendimus, quibus non minor occafio inflammationi ejufque variis fymptomatibus datur. In feminis enim, quæ lactare nolunt, lac fæpe imprudenter in mammis repreffum tunc temporis fanguinem ex utero copiofius affluentem retardat & per confenfum in utero ftagnantem reddit. Cibus ftatim poft partum nimium jurulentus & uti inter mulierculas noftras moris eft, aromaticus; potus fpirituofus, calidus & frigidus & medicamenta calida affumta humorum motum exagitatum adhuc augent, febrem accendunt & in loco affecto, fcilicet utero majorem affluxum, vaforum aliorum dilatationem & diftentionem, aliorum compreffionem & inde obftructionem inducere folent (*x*). Et tandem animi commotiones violentiores, ira, terror & triftitia, fyftema nervofum irritatum nimium commovent, ftricturas & fpafmos efficiunt, fanguinis motum & hinc etiam lochiorum excretionem turbant ficque inflammationem in utero producunt (*y*).

§. IX.

Poftquam itaque inflammationis uterinæ caufas proximas, prædifponentes & occafionales aliquo modo indicavimus & expofuimus, ipfius etiam fymptomata a nobis nunc perluftranda erunt, ut ex his binis inter fe collatis ipfam morbi indolem & naturam accuratius a reliquis diftinguere valeamus. Ex fymptomatibus morbi figna quoque ipfius petenda funt. Ea, quæ cum morbo noftro conjuncta funt vel in ipfa uteri regione & vicinis eidem partibus, vel in remotis locis attendenda & dijudicanda veniunt.

Tumor

(*t*) Placenta avulfa, uterum quafi latum vulnus effe comprobat *Harveus* l. c. p. 274. Videatur *Mauriceau* l. c. p. 412. & *Dionis* dicit puerperam effe confiderandam ut feminam, quæ in ftatu febris eft. l. c. lib. 4 c. 2. p. 325.

(*u*) Nullum majorem inimicum, quam frigus puerperam habere affirmat *Mefnard* l. c p. 352.

(*x*) De victu vario ut inflammationis uterinæ caufa conferantur *Willifius* l. c. *Riverius* l. c. De inflammatione a medicamentis calidis inducta videatur *Varandæus* l. c. p. 147.

(*y*) Quo modo animi affectus vehementiores fyftema nervofum perturbare fanguinifque motum concitare poffint, declaravit *Ludwigius* l. c. Part. IV. §. 886. feq.

Tumor abdominis in regione uteri poſt partum tenſus, durus & ab attactu digitorum manuumque preſſione valde dolens repertus, aliquem inflammati uteri metum facit. Metus major ſuboritur, ſi dolor vel ſtatim poſt partum vel poſt aliquod tempus præterlapſum accedit, continuo increſcit & ſine attactu abdominis interius in loco quodam certo fixus perdurat & ardens pungenſque percipitur (z). Omnis enim dolor punctorius internus cum calore & febre internam inflammationem denotat (a). Dolor hic quatenus in hoc vel illo loco ſentitur, eatenus hæc vel illa pars uteri inflammata eſſe judicatur (b). In omni fere uteri inflammatione ab ejus tumore, tenſione, calore & partium adſitarum conſenſu dolor in lumbis & dorſo gravis & obtuſus ſeſe manifeſtat (c). Si uteri fundum inflammatio tenet, idem dolor ad umbilici regionem (d); ſi cervicem & vaginam, in regione pubis (e) ſentitur tenſivus. Quando in latera ſub hypochondriis dolor ſerpit, ad ovariorum vel tubarum fallopianarum inflammationem concludere licet. Dolor in inguinibus (f) verſus crura pergens ob ligamentorum uteri tenſionem lateralem ejus partem inflammatam indicat. Ipſæ etiam mammæ propter uteri illarumque arteriarum conſenſum valdopere dolent (g). Dolores autem hi omnes a motu ſanguinis vel in uteri vaſis impedito vel aucto, vaſis ipſis nimium dilatatis, compreſſis, ruptis, & nervis a ſtimulo acri, preſſione & violentia tenſis, irritatis & ſpaſmodice contractis, originem ſuam trahunt (h). Dum vero inflammationem noſtram ex doloribus variis detegere annititur medicus, bene notet, non ſemper ex dolore percepto certum uteri locum affectum & inflammatum indicari, eoſdemque ab illis, qui a flatibus, ſaburra

(z) Inflammationem uteri judicari ex tumore & dolore circa uteri regionem, oſtendunt *Jonſton* l. c. *Lud. Mercatus* lib. 2. de mulierum affection. c. 17. p. 605. *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Franciſc. de le Boe Sylvius* l. c. p. 558. ſeq. *La Motte* l. c. lib. 5. c. 7. p. 629. Uterum inflammatum ipſum tumere & dolere ſcribit *Varandæus* l. c. p. 135.

(a) Vid. *Swietenius* l. c. Tom. II. §. 772. p. 581.

(b) Sic ait *Foreſtus* l. c. in qua parte uteri inflammatio eſt, ibi dolor.

(c) Lumborum dolorem uteri affectionem indicare, teſtantur *Fienus* in Semiotic. Sect. V. c. 2. p. 401. *Lud. Mercatus* l. c. *Sorbait* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Meſnard.* l. c. p. 348.

(d) Conſulatur *Foreſtus* l. c. *Jonſton* l. c. *Sennertus* l. c.

(e) Vid. *Foreſtus* l. c. *Jodoc. Lommius* obſervat. medicinal. lib. 2. p. 207. Amſtel. 1715.

(f) Id docent *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Lommius* l. c.

(g) De conſenſu mammarum cum utero etiam affecto, legantur *Sennertus* l. c. *Gorterus* Prax. Medic. Tom. II. p. 162. *Swietenius* l. c. Tom. I §. 485. *G. R. Boehmerus* in diſſ. de conſenſu uteri cum mammis cauſa lactis dubia Lipſ. 1750.

(h) Dolorum cauſam in genere declaravit *Swietenius* l. c. Tom. I. §. 222. ſeq. Qua ratione ipſi in utero oriantur, ex ipſa ſtructura explicavit *Mich. Hoffinger* in diſſ de doloribus parturientium Vienn. 1752. Eoſdem, ut inflammationis uteri ſignum poſt partum adducit *Sylvius* l. c. lib. 3. c. 9. p. 558. ſeq.

burra & fpafmis primarum viarum proveniunt, ex aliis phænomenis attente dijudicet & diftinguat. Dubium ergo & anceps adhuc eft illud e doloribus natum judicium, nifi ad alia figna fimul refpiciatur.

§. X.

Major certitudo inflammati uteri nafcitur, fi cum fignis modo allegatis orificium uteri retrorfum retractum, attactu tumidum, durum & dolorofum eft (*i*); ficque fimul fanguinis & lochiorum fluxus, qui partum fequi debet, plane fe remifit & interceptus eft (*k*), §. 7. 8. Uterus porro, quoniam inter inteftinum rectum & veficam fitus & per vafa & nervos cum his connexus eft, quando inflammatur & tumet, has partes & earum inprimis fphincteres ita afficit & conftringit, ut actiones ab ipfis perficiendæ lædantur. Hinc a parte uteri pofteriore inflammata inteftini recti tenefmus & alvus obftructa, ab ejus autem anteriore parte inflammata, retentio & ardor urinæ fentiuntur (*l*). Quæ in remotis partibus accidunt fymptomata, cum reliquis fimul confiderata, de inflammatione nos quoque certiores reddunt. Ob fanguinis motum in arteriis iliacis & cruralibus impeditum, & nervorum vicinorum tenfionem vel preffionem, crurum pedumque dolor, torpor & tumor ad genua ufque confpicuus cum claudicatione molefta fæpiffime obfervantur. A confenfu pariter nervorum intercoftalis & paris vagi ex cerebro oriundorum & a fanguine ob nimiam repletionem arteriarum cœliacarum & mefaraicarum verfus fupeeriora per carotides & vertebrales arterias urgente & vafa cerebri diftendente capitis dolor & vertigo proveniunt (*m*). Ex his ipfis caufis ventriculus, qui in feminis utero admodum refpondet & ab eo gravido fuas jam moleftias perfert, etiam ab eodem inflammato in puerperis poft partum ita afficitur, ut a fanguine per vafa gaftrica coronaria copiofius adducto

(*i*) Ejufmodi orificii uteri mutationem in inflammatione adeffe, annotarunt *Foreftus* l. c. *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Trincavelius* l. c. lib. 11. c. 14. *Gorterus* in Prax. medic. Tom. II. lib. 5. p. 157.

(*k*) A lochiis retentis varia fymptomata, febrem & inflammationem oriri, confirmant *Hippocrates* fect. 5. aphorifm 58. *Willifius* l. c. de febribus c. 16 p. 126. *Harveus* l. c. p. 369. *Dionis* l. c. c. 10. p. 352. *La Motte* l. c. obfervat. 409. 410. 413. *Vaterus* de utero gravido §. 6.

(*l*) Hæc fymptomata in hifce uteri partibus inflammatis adeffe, afferunt *Jonfton* l. c. *Fernelius* lib. 6. c. 15. *Sennertus* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Varandæus* l. c. p. 138. *Mauriceau* l. c. c. 11. p. 420. *Mefnard* l. c. p. 348.

(*m*) Ab hoc ipfo confenfu uteri cum nervis multa fymptomata explicari poterunt. Uterum vero reliquum corpus facile in confenfum trahere & multa mala excitare, demonftrat *Harveus* l. c. p. 366. *Trincavelius* l. c. lib. 11. c 14. Uteri cum capite confenfum non a nervis, fed ab humoribus ab illo provenientibus deducit *Laurent*. *Bellinus* de capitis morbis p. 486.

ducto & plexu nervorum ftomachico & phrenico irritato, naufea, vomitus & fingultus oriantur (*n*). Horum quæ huc ufque adduxi fymptomatum, in vario inflammationis uterinæ gradu vel plurima, vel ea omnia fimul conjuncta adeffe, obfervantur. In iis autem omnibus confiderandis maxima cum cura ad febrem attendendum effe, ferio monemus. Hæc enim in partiali inflammatione nonnunquam valde exigua eft (*o*) & tantum folo genarum & faciei rubore, phlogofibus vagis & aliqua tantum verfus vefperam exacerbatione cum pulfu aliquomodo celeriori, fefe manifeftat.

§. XI.

Quando autem fanguis jam tempore graviditatis ob lentiorem fuum motum fpiffior factus eft §. I. IV. ideoque diathefis phlogiftica inducitur, aut alia materia putrida, acris ftimulans in utero collecta ad fanguinis maffam transducitur, aut in eadem jam latens, nunc magis movetur citiufque evolvitur; quando porro ex magna vaforum uteri obftructione major cordi refiftentia nafcitur; magna etiam febris eaque continua cum fymptomatibus huc ufque recenfitis excitari & aliis gravioribus & malignis in inflammato utero fævire folet (p). Hæc febris primum plerumque cum horrore puerperam aggreditur; quem æftus magnus calorque ficcus continuo durans aut faltem parum remittens fequitur, quique verfus vefperam quotidie cum nova horripilatione interveniente augetur. Pulfus in debilioribus fubjectis celer & debilis (*q*); in robuftis celer, magnus & durus percipitur; licet fæpe in vera inflammatione pulfus durities non adeo manifefte cognofcatur, nec adeo huic figno fidendum fit (*r*). Quoniam præter ea fanguis inflammatus denfior fit & propter motum in abdominalibus vafis impeditum copiofius

(*n*) Uterum & ftomachum confortium inter fe habere dicit *Leonh Fuchfius* Operum. Tom. II. Lib. III. c. 59. Naufeam, vomitum & fingultum in inflammatione uteri concurrere, legimus apud *Lommium* l. c. *Sennertum* l. c. *Willifium* l. c. p. 126. qui hæc fymptomata a nervorum nexu deducit.

(*o*) Etfi quidem *Aretæus* l. c. c. 64. afferit in inflammatione uteri femper febrem acutam adeffe; & *Boerhaavius* eandem in genere inter morbos febriles acutos refert, de Cognofcend. & curand. morbis §. 770. tamen experientia pro nobis pugnat & *Hippocrates* eandem confignat Sect. V. Lib. I. de natura Mulierum dicens: Si ex partu uteri inflammationem conceperint, febris levis corpus detinet. Hanc febrem ab inflammato utero a primo infultu benignam effe, notat *Rich Morton.* de febribus inflammatoriis c. 2. p. 8. Operum medic. Genev. 1696. 4.

(*p*) Hinc *Hippocrates* l. c. recte monuit ex inflammatione uteri febrem accendi.

(*q*) Talem pulfum quoque defcribit *Sennertus* l. c.

(*r*) Inflammationem internam quidem ex pulfu duro cognofci, eum tamen etiam interdum uti in hepatis inflammatione, debilem effe, affirmat *Gorterus* in Compend. Medic. Part I. Tract. XLVII. p. 238.

fius verfus fuperiora & inprimis per pulmones agitur ; infuper quoque non raro ipfa inteftina a calore nimio & flatibus expanfa funt ; indeque diaphragma furfum protrufum infimulque fpasmis tenfum eft ; refpiratio (s) ut plurimum anxia, brevis & cum fic dicta anguftia præcordiorum animadvertitur. Delirium (t) vel a primo ftatim morbi impetu, vel quarto, quinto, feptimo nonoque die, vel tardius accedit, & oftendit, tum a fanguine æftuante, tum a nervis in confenfum ductis, ipfum cerebrum ejufque vafa & membranas affici, fluidique nervei fecretionem turbari. Ab hac ipfa caufa etiam tremor & convulfio (u) vel totius corporis vel extremitatum, & in debilibus inprimis puerperis lipothymiæ frequentes haud raro fuperveniunt. Præter hæc in maximo acutæ febris augmento, ubi inæqualis fanguinis per vafa motus, ejufque per ea minima fpafmo contracta fere tota immeabilitas adeft, inquietudo fumma, fomnus nullus, fitis ingens, lingua ficca & arida, fudor frigidus in capite & extremitatibus, ipforumque extremorum frigus (x) ut peffima figna concurrunt. Purpura tandem maligna tarde prorumpens & diarrhœa colliquativa ferofa inflammationis uterinæ factæ, triftiffima figna habentur.

§. XII.

Ex his itaque fymptomatibus variis, quæ uteri inflammationem concomitantur, quatenus vel pauciora adfunt, aut ea fe remittunt aut exacerbantur, vel nova alia adhuc fuperveniunt, ipfius morbi exitus varius & mutationes fingulares prænunciari poffunt. Quando ergo materia inflammatoria in utero nata movetur, fenfim fenfimque reliquis humoribus immifcetur & repetito circuitu ita immutatur & fubigitur, ut fine evacuatione aliqua fenfibili & notabili fymptomatum remiffio fequatur & ægra melius fefe habere incipiat, tunc difcutitur & refolvitur ipfa uteri inflammatio. §. II. Hæc refolutio fit in bona corporis tem-

(s) Spirandi difficultatem in hoc morbo bene attendendam effe, hanc enim aliquando imperitos medicos, pleuritidem adeffe exiftimantes, decepiffe monet *Mercatus* l. c. cum quo confentit *Varandaeus* l. c. p. 140. Cum anxia refpiratione in inflammatione noftra tufficulam ficcam plus fimplici vice obfervavi.

(t) In uteri inflammationibus ægrotas fanæ mentis effe, non obfcurum recuperandæ falutis indicium exiftimatur a *Profper Albino* de Præfagienda vita & morte ægrotantium Lib. II. p. 77. 78. Lugd. B. 1733. 4.

(u) Qua ratione huic febri fumma convulfio fuperveniat, oftendit *Bellinus* l. c. p. 454. feq.

(x) Frigiditatem extremorum a dolore in utero venire, docuit *Profp. Albinus* l. c. Lib. II. c. 15. p. 125. Horror & frigus in febribus continuis ut fignum inflammationis vifcerum adducitur a *Fieno* l. c. c. 6. p. 211. Hæc & alia plurima fymptomata uteri inflammati repetit *Gorterus* in Prax. Med. Syftemat. Tom. II. p. 160.

temperie, quæ aliquo modo laxa, certe non adeo ſtricta eſt; ubi tamen vires vitæ ſatis validæ ad ſuperandam materiam morboſam ſufficiunt, humores adhuc mobiles, blandi, nec tantopere lenteſcentes, viſcidi & corrupti ſunt; ubi porro inflammatio non adeo profunda omnem uteri ſubſtantiam occupat, ſed tantum vel in ejus membranoſo contextu interno, vel in alia aliqua parte ſuperficietenus hæret, nec cum magna febre aut gravibus ſymptomatibus conjuncta eſt. Quando inflammationi huic a lochiis retentis vel ſuppreſſis ortæ, illa a primis morbi diebus & quidem copioſe redeunt; tunc ſanguis abundans & vaſis impactus movetur, evacuatur, &, ſic liberiori circulatione reſtituta, obſtructio & inflammatio pariter ſolvitur. Quando autem materia mobilis reddita eodem modo, ut antea dictum fuit, cum reliquis humoribus miſcetur & per corpus transducitur, attamen eas dotes non habet, ut vitali motu ſubigi, mutari & diſſipari queat, vel ad organa ſe & excretoria varia vel ad alia loca mittitur, & ſic aliqua evacuatione notabili ſeu criſi expellitur. Evacuatio hæc vario modo abſolvitur. Si enim materia adeo immutata, imminuta & in minimas moleculas diviſa eſt, ut per vaſa minima in corporis ſuperficie excurrentia penetrare poſſit, ſudore copioſo interdum feliciter eliminatur. Si vero hæc ipſa ad eadem loca pulſa acris, viſcida, nec viribus vitæ ſufficienter ſubacta & cocta eſt, ibidem in vaſis minimis hæret & colligitur, ſtimulo ſuo novas irritationes, obſtructiones & inflammationes facit, quæ in puſtulas ſeu abſceſſus minores mutantur & purpuram ſiſtunt, quæ evacuatio tantum incompleta & metaſtica habetur (*y*). Attamen hæc purpura ipſa ſi benigna manet, nec cum aliis ſymptomatibus novis & gravioribus ſtipata eſt, a morbo tandem liberat ægras. Eſt ideo hæc bene diſtinguenda a maligna, quæ, ſi a corruptis, reſolutis & acribus hnmoribus nimium jam factis propullulat & cum diris ſymptomatibus & febre continua tardius prorumpit, peſſima eſt & plerumque mortis ſignum affert. §. XI. Vidi etiam in vera uteri inflammatione, quod materia peccans hac metaſtatica mutatione ad alia corporis loca v. g. manus pedesque translata, magnos ibi tumores cum dolore & rubore produxerit (*z*), quibus in abſceſſus & ſuppurationem laudabilem tranſeuntibus, uteri ſtatim inflammatio cum ſanitatis emolumento judicata fuit. Interdum etiam eadem naturæ lege materia inflammatoria, inprimis a lochiis retentis nata, ad inteſtina delata, per hæc ipſa evacuatur. Quæ alvina evacuatio ſive diarrhœa vel fæculenta vel ſeroſa, ſi moderata ſine vehementibus torminibus & cum dolorum, febris ac reliquorum ſymptomatum remiſſione & levamine notabili conjuncta eſt, puerperis ſalutaris

(*y*) Vid. *Boerrhaavius* de Morbis cognoſcendis & curandis §. 938. ſeq. & *Swietenius* l. c.

(*z*) In inflammatione uteri tumores aliarum partium dolentes obſervarunt *Hippocrates* Sect. V. de Natura mulierum *Aretæus* l. c. *Trincavelius* l. c.

taris habetur (*a*). Si vero eadem ab acrimonia humorum jam corruptorum & refolutorum & ab inflammatione ad inteftina ferpente fimul dependet, fi dejectiones ferofæ copiofæ, colliquativæ, fœtidæ præter voluntatem cum maxima virium debilitate fubfequente fluunt, tunc peffimum inflammationis male judicatæ fignum eft. §. XI.

§. XIII.

Præter has jam commemoratas inflammationis uterinæ refolutiones alia notatu etiam maxime digna eft, ejus mutatio, qua nempe ipfe uterus inflammatus in fuppurationem tranfit; §. II. (*b*) quæ quidem fit in corporibus ceteroquin fanis bonisque fuccis præditis, ubi tamen obftructio in uteri vafis tanta eft, ut refolvi nequeat, fed febre reliquifque fymptomatibus durantibus, vafcula ab humore quiefcente diftenta atterantur, folvantur, rumpantur & deftructa fic cum materia morbofa cocta fluidifque affluentibus commixta in humorem album, blandum, fpiffum, pus dictum, convertantur. Uti vero inflammatio, fic etiam fuppuratio vel aliquam uteri partem profundam, vel aliam in fuperficie, membranam fcilicet internam & illum locum, ubi placenta adhæfit, occupat. Illa vel præfens vel futura uteri fuppuratio five abfceffus, ex variis fignis cognofcitur. Febris enim præter illa fymptomata fupra citata interdum aucta, interdum moderata eft, plerumque tamen cum ardore & dolore fixo continuo in certo loco pulfante durat, verfus vefperam exacerbatur cum horripilatione vaga fuperveniente (*c*). Tempus fuppurationis ipfum incertum eft; accidit namque feptimo, nono, immo vigefimo poft partum die, nonnunquam tamen tardius (*d*). Certiffimum ejus fignum eft, ubi poft dolores pulfantes febrisque remiffionem

(*a*) Mulieres purgamentorum fuppreffione laborantes, fi, poft nonum diem alvi fluxu corripiuntur, liberari inquit *Riverius* l. c. Lib. II. p. 24. cui annuit *Georg. Baglivius* Prax. medic. Lib. I. append. de Dyfenteria. *Schacht* l. c. Lib. X. c. 4. p. 283.

(*b*) Hæc mutatio eodem modo fit, ut in aliis inflammationibus, quam *Swietenius* l. c. Tom. I. § 403. p. 696. feq. optime expofuit.

(*c*) Hæc inflammationis uteri in abfceffum & fuppurationem tranfeuntis figna adduxerunt citati jam auctores. *Galenus* in Definition. medic. n. 299. hæc habet: Abfceffus in utero eft, quum intenfus eft dolor pulfatque & ufque ad imum ventrem, inguina ac lumbos pertundit & febres adoriuntur. *Valefc. de Taranta* de Morbis curandis Lib. VI. de matricis abfceffu plurima illa figna quæ in inflammatione funt, etiam in abfceffu adeffe docuit. Conferantur, infuper *Foreftus* l. c. *Riverius* l. c. *Lommius* l. c.

(*d*) Poft feptimum & nonum plerumque diem abfceffum ab uteri inflammatione fieri, ftatuit *Morton* l. c. p. 10.

fionem, pus verum ex utero ejusque vagina vel uno impetu vel fucceſſive per plures dies effluit (*e*), hoc quando album, æquale, ſpiſſum, blandum nec fœtidum eſt, ſpem facit (*f*). Quando partibus membranoſis & flocculentis mixtum conſpicitur, vel particularum placentæ relictarum vel tunicæ uteri internæ lacertoſæ exeſæ indicium eſt (*g*). In hoc ſtatu abſceſſus factus plerumque abſtergitur, conſolidatur & ægra convaleſcit. Quo citius id perficitur, eo melius, quo tardius, eo majorem metum affert, ne plures partes ſimul arrodantur, deſtruantur. Obſervationibus enim & experientia conſtat, poſt ejuſmodi abſceſſus factos interdum ulcera malæ indolis ſupermanere, quorum ſanies lente reſorpta maſſam humorum tandem inficit & cacochymicam reddit (*h*). Apportabatur haud ita pridem in noſocomium Lipſienſe femina maxime emaciata, quæ de dolore ventris infimi & lumborum continuo, obſtructa alvo, teneſmo & ſtranguria querebatur. In abdomine ipſo collapſo circa uteri regionem corpus durum & attactu denſum reperiebatur; ex vagina uteri pus & ichor fœtidus effluebat. Cum his ſimul febris lenta depaſcens conjuncta erat. Concludendum erat ex ſignis his, ulcus in utero latere. Nec fefellit conjectura. Aperto enim poſt mortem abdomine, uteri fundum totum ſcirrhoſum, & medium ejus corpus & cervicem ulceroſa materia plane exeſum atque corruptum vidimus. Ipſam veſicam vicinam occupaverat ulcus, quæ diſſecta pure & ſanguine grumoſo repleta & in ſiniſtro latere ab acri materia perforata erat, ſic, ut verſus regionem inguinalem uſque ad femur ſub integumentis ipſum pus delapſum hæreret (*i*). In illis autem feminis, ubi ab ulcere puro facto & conſolidato cicatrices fiunt, quædam incommoda remanent, olim timenda; futuræ enim, ſi, qua eveniat, graviditatis moleſtæ, hæmorrhagiarum, & abortus periculum iſtæ afferunt, vel certe futurum partum, dum illæ in fortiori niſu diductæ rumpuntur, gravem & doloroſum reddunt, novæque inflammationi & ulceribus occaſionem præbent.

§. XIV.

(*e*) Pus ex pudendo ulcus uteri demonſtrare, ait *Fienus* l. c. Sect. IV. c. 2. p. 275. *Carol. Muſitanus* Chirurgia theoretic. practic. Tom. II. c. 49. de ulceribus uteri p. 214.

(*f*) Excrementum uteri ulcerati in ſpiſſitudinem tendens bonum eſſe, perhibet *Valeſc. de Taranta* l. c. & pus album, læve & odoris non mali ex abſceſſu uteri feminæ ſanitatem reddere, pronunciat *Lommius* l. c.

(*g*) In morboſo cadavere gravido membranam uteri internam turgeſcentem, inflammatam & eroſam vidit *Philip. Adolph. Bœhmerus* in Faſcicul. obſervat. anat. p. 27. n. 13.

(*h*) De malis ex pure reſorpto ortis evolvatur *Swietenius* l. c. Tom. I. § 406.

(*i*) De abſceſſibus & ulceribus uteri egerunt *Felix Platerus* in Obſervat. Lib. II. p. 480. *Foreſtus* Obſervat. medic. Lib. XXVIII. obſerv. 19. p. 703. *Fernelius* l. c. *Harveus* l. c. de partu p. 532.

Peſſimus inflammationis uteri exitus eſt, quando illa in gangrænam terminatur (*k*) §. II. Sequitur autem gangræna, quando inflammatio profunda & gravior in aliqua uterinæ ſubſtantiæ parte intima ſedet, vel quando totus uterus adeo inflammatus eſt, ut vires vitæ languidæ ad materiam ſubigendam & immutandam non ſufficiant. Humores porro acres in corporis vaſis vel nimium laxis vel rigidis contenti, ſi aut ab ipſa naturæ vi aut a medicamentis ad inflammationem diſcutiendam calidis adhibitis, §. VIII. nimio impetu moventur, febrem tantum accendunt, qua humorum pars liquidiſſima diſſipatur, craſſa & tenax in vaſa arctius impingitur, quieſcit & calore acrior redditur (*l*). Si ergo in vaſis uterinis omnis humorum motus tollitur, materia obſtructa nec moveri, ſolvi & diſcuti, nec in ſuppurationem laudabilem mutari poteſt, ab eadem ſtagnante vaſcula tenerrima rumpuntur, liquida tenuia effluunt, & ſpontanea deinde mutatione & calore in utero hæc omnia corrumpuntur & putreſcunt. In puerperæ uteri inflammatione laborantis, nono poſt partum die exſtinctæ cadavere ſecto, totam uteri cervicem gangræna affectam, quoad colorem lividam & nigram, quoad ſubſtantiam ita corruptam & deſtructam obſervavi, ut attactu ſolo in putridam maſſam cum fœtore & ichore acri effluente decideret. In triſti autem hoc rerum ſtatu varias mutationes notabiles animadvertere licet. Sub maximo febrilis æſtus gradu præter opinionem horror (*m*) internus plus minuſque magnus cum tremore & extremorum frigore ægram corripit, reſpiratio maxime anxia & anheloſa, omniaque ſymptomata graviſſima redduntur; quæ vero omnia & præſertim dolor antea vehemens, paulo poſt ſubito ſe remittunt & ægra bene ſeſe habere putat. Sed fallaces hæ ſunt induciæ (*n*). Certiſſimum enim gangrænæ jam factæ indicium mox præbet ſanies ichoroſa, aeris, putrida, cum fœtore ex utero effluens, quæ uteri partes adhuc ſanas ſimul corrumpit & omnes humores citius depravat, novam febrem cum pulſu celeri & debili & delirio accendit; quibus omnibus miſeræ viribus exhauſtæ morti tandem traduntur.

§. XV.

Accidit denique adhuc alius nec minus triſtis inflammationis noſtræ exitus, quando materies in uteri parte inflammata per jam dictos naturæ motus varios nec in abſceſſus, ulcera & gangrænam tranſit, ſed

Gggg 2 quieta,

(*k*) De inflammationis exitu in gangrænam conferatur *Swietenius* l. c. T. I. §. 388. de gangræna viſcerum & uteri a partu difficili, orta, ibid. §. 434.

(*l*) De corruptione humorum in gangræna videatur *Plattnerus* l. c. §. 169.

(*m*) De horrore illo periculoſo vid. *Hippocrates* Lib. I. epid. Sect. 3.

(*n*) Suſpectam & periculi plenam hanc levationem, quæ a vaſis obſtructis cum nervis antea tenſis, jam ruptis, dependeat, pronunciat *Platnerus* l. c. §. 172.

quieta, craſſa & compacta hæret ſcirrhumque ſiſtit (*o*) §. I. Ad hunc ipſum autem generandum uterus maxime diſpoſitus eſſe videtur (*p*). Ejus enim compagis vaſcula minima intricatiſſima, contextus caverno-ſus & glanduloſa forte fabrica, in hoc viſcere ſpongioſo præſens, a ſpiſ-ſo & tenaci humore repleta, diſtenta & infarcta, viam liberam & mo-tum humorum circulatorium non permittunt, unde ipſa vaſa minima cum reliqua textura & contentis liquoribus ſpiſſis concreſcunt, & tu-mores duros & indolentes generant (*q*). Scirrhum autem in utero poſt inflammationem factum eſſe, ex febris reliquorum ſymptomatum, ſine facta criſi, remiſſione, ex torpore corporis, gravitate, pondere & do-lore obtuſo in utero relicto, dijudicare licet. Hos quidem ſcirrhos mu-lieres nonnunquam ſatis diu ſine inſigni incommodo in utero gerunt, ſed quo magis deinde augentur & creſcunt, eo pejora ſymptomata ex-cipiunt & tandem a levi cauſa accedente in cancroſa ulcera (*r*) & car-cinomata mutantur, quæ vitam tædioſam & moleſtam, tandemque mor-tem afferre ſolent miſerimam. Hinc jure meritoque mulieres dolemus cum *Gualtero Charletono* (*s*) dicente: „ Magna certe feminarum miſeria „ eſt, quod, dum viros in ærumnarum anguſtiis conſtitutos placido „ conſuetudinis ſuæ ſolatio laborant ſublevare; variaſque tum conſer-„ vandi tum propagandi generis humani gratia, moleſtias ſuſtinent, „ variis morbis obnoxiæ fiant. Neque enim eos tantum morbos, quos vi-„ ri, ſæpe & ipſæ patiuntur, ſed & plures, ſed & peculiares, ſexuique „ noſtro ignotos perferre coguntur. At vero undenam ilias hæc malorum „ miſellis mulieribus ſuboritur? Indubie non aliunde, quam ex utero.

(*o*) De ſcirrhi origine in genere vid. *Swietenius* l. c. Tom. I. §. 484.

(*p*) Id quoque aſſerit. *Peu* l. c p. 563.

(*q*) Conferantur *Graafius* l. c. Lib. VIII. p. 191. *Ruyſchius* Obſervat. anatom, chirurg. obſerv. VII. p. 13. *Martin. Schurigius* in Conſideratione partium genital. muliebr. Sect. III. c. 2. De ſcirrhi origine in utero & ſymptomatibus egit *Varandæus* l. c. cap. 9. p. 165. *Mauriceau.* l. c. Lib III. c. 12. De eodem obſervationes com-municavit *Hallerus* in Pr. de morbis uteri Gœtting. 1753.

(*r*) De utero cancroſo videantur *Tulpius* Obſerv. medic. Lib. II. c. 2. p. 64 Lib. III. c. 34. *Pechlinus* l. c. Obſervation. XXII. p. 50. *Mauriceau.* l. c. cap. 13. p. 426. *la Motte* l. c.

(*s*) Inquiſit. medic. phyſic. c. I. p. 4. 5. Lugd. Bat. 1686. 12.

FINIS.

GEORG.

CXXXIX.

GEORG. ERNESTI STAHL

ET

JOHAN. KANOLD,

DE

ABORTU ET FOETU MORTUO.

Halæ menſ. Mart. 1704.

PROOEMIUM.

Quantumlibet verum omnino *sit*, & *summa insuper atque attentissima consideratione ac pensitatione dignum*, *quod homines*, *in proportione summæ illius*, *imo absolutæ*, *si in se spectetur*, *dispositionis ad corruptionem*, *quam corpus illorum præ sese fert*, *valde raro ægrotent*; *non minore tamen*, *sed sane tanto circumspectiore consideratione dignum est etiam illud*, *quod nihilominus sub hac infrequentia*, *frequentia tamen insignis adhuc observanda veniat*, *si homines ad bruta conferantur*. *Non placet hoc loco materiæ hujus tractationem suscipere*, *cum eidem jam alium*, *sub divinæ gratiæ favore* & *præsidio*, *destinaverimus* : *interim illud breviter delibare non piget*, *quod magnum fundamentum hujus frequentioris ægrotandi eventus in hominibus sit rationis tam fragilis atque fluxæ*, *uti est*, *usus perversus* & *inconsideratus*: *sensuum lenocinio*, & *male-moratarum intentionum turbulentæ inventioni innixus* : *quibus rebus genealogiam suam debet perversarum*, & *tamen contumacium assuetudinum turba*, *quæ tranquillitati*, *ordini*, *atque constantiæ actionum vitalium*, *multiplices aberrationes inducunt*. Ἐκ γενετῆς νόσον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, à generatione usque sui, morbum *seu morborum mancipium* esse hominem, *Democritus olim judicasse perhibetur*. *Quantumlibet autem de reliquo quidem*, *si actum ipsum respiciamus*, *effatum hoc fallat*; *valet tamen*, *tum de dispositione illa perpetua utique eximia*, *tum etiam de eventu utique talium effectuum in homine præ brutis omni modo frequentiore*. *Placet considerationem hanc exemplis confirmare* : *dispositionem inquam*, *qua homo vel* ἐκ γενετῆς, *ab ipsa usque generatione sua* & *primis subnascendi initiis*, *aberrationibus vitam ejus periclitantibus* & *indolis vere humanæ actiones pervertentibus*, *obnoxius observatur*. *Quid enim sunt graves illi affectus*, *qui fœtui adhuc in utero matris hærenti ingruunt à pathematibus animi*, & *stolida imaginatione matris*; *à quibus* structura, *à reliqua humana indole plus minus aliena*; *pavida*, *horrida*, *violenta* & *convulsiva*, *tam* ingenii *impressio*, *quam* motuum *temeraria assuefactio* : *in utero quidem matris impressa*, *sed extra hunc etiam*, *durabili indolis ac intentionis depravatione*, *perennans* : *quid nævi materni*, *fœdi subinde*, *imo horrendi aliquando*; *mutilationes*, *deformitates*, *alienas*, & *bestiales aliquando*, *figuras atque conformationes imitantes*. *At vero gravissimam esse illam* τῆς γενετῆς νόσον, *qua misellus homuncio*, *in ipso fiendi* & *suboriendi demum actu*, *crudeliter atque violenter obruitur*, & *ex ipso nativitatis suæ impetrandæ fonte veluti atque fundo ejicitur*, *nemo sit quin facile consentiat*. *Neque vero minor*, *sed puto major*, & *commiseratione dignior*, *est ille* ἐ γενετῆς *infelix exitus*, *quando in ipso portu*, *quod ajunt*, *fit naufragium*, & *feliciter* τὴν γενετὴν *hactenus adeptus fetus*; *ubi jam in liberiorem vitalem auram*

ram emergere, & operose structæ suæ officinæ usu frui debebat, temere & velut ex insperato pessundatur, & e medio rerum suarum successu, perfide, aut sane perverse, supprimitur atque extinguitur. Mortem, loco vitæ, in partu me designare velle hac descriptione, nemo, puto, non intelliget: hæc certe duo exempla, quibus fetus vel in media sua subnascendi operatione, deficit, aut destituitur: aut feliciter peracta illa subnascendi opera, in limine vitæ ita graviter impingit, ut inde in mortem recidat, Abortum *inquam,* & Partum Mortuum, *medica disquisitione prosequi, propositum esse putamus, non solum solertis considerationis occasione conspicuum, sed etiam exercitii publici loco non indignum. Cum itaque mihi incumbat* Inaugurale, *quod vocant, specimen edere, placuit hanc imprimis materiam mihi sumere, in eaque vires meas experiri. Faxit* Deus *ter optimus maximus, ut hoc meum cœptum, & feliciter succedat, & in usum aliquem cedat.*

CAPUT PRIMUM.

Historiam Abortus, & Partus Fetus mortui exhibens.

NOn occupabimur prolixe in nominibus; satis habentes, dixisse; quod per *Abortum* nihil aliud recepto sensu intelligatur, nisi *partus prorsus intempestivus*, ita quidem, ut vel nondum ad crassum sensum *vivat*, vel vivus quidem, nondum tamen ad eam structuræ totius corporis ἀκμὴν pervenerit, ut in aëre nostro durare, & crassiore jam nutrimento corporis sui incrementum recte prosequi, imo absolvere & exsequi possit, quin certissime periculum vitæ insuperabile hac ratione ipsi objiciatur.

Circa *fetus mortui* acceptionem, nulli difficultati est locus. Illud tamen attingere sufficerit, quod diversitas utique moriendi, ratione temporis, differentiam aliquam spiret; quandoquidem tum longo adhuc tempore ante justum partus terminum, æque ac vicissim proximo ad partum tempore, imo sub ipso partus labore, fetus vitam amittere solet.

Sicut autem dicta ratione *abortus*, consistit in penitus *intempestiva* fœtus exclusione; ita scire omnino convenit, quod hæc *temporis* anomalia tam late sese diffundat, ut vel a primo usque gestationis mense, ad quodlibet aliud tempus, usque ad posteriores menses, quibus jam *vitalis* magis est partus, hæc ipsa excussio præmatura sese extendat.

Sane vero si strictissime loqui placeat, potest etiam quilibet partus, qui quidem ante *noni mensis* periodum in lucem editus est, quadantenus ad *abortus* referri; & non solum, uti revera etiam est, *intempestivus*

habe-

haberi; fed etiam de illo dici, quod minime fine aliquo *vitæ*, aut ad minimum folidioris atque conftantioris *fanitatis* atque *vivacitatis* infantis periculo ita evenerit. Interim tamen non adeo rigide circa hanc acceptionem laborabimus, fed contenti erimus in taxanda folum gravius aberrante hujus intempeftivæ exclufionis ἀταξίᾳ.

Illud autem omni modo ad veram hujus mali hiftoriam pertinet, quod *abortus*, nifi quidem a caufis exquifite violentiffimis, nunquam eadem facilitate contingat, quam illis *feptimanis*, imo *diebus*, quibus alias in præfente gravida *menftruæ* evacuationis periodus fefe commovere confuevit. Quod quidem tanto magis valet in ejufmodi fœminis, quæ has excretiones magis *exquifite ftatas* experiri confueverunt.

Tanto magis autem confideratu dignum eft illud, quod *abortus* talis fubinde *recrudefcens*, tanto exquifitius abhinc fervare foleat *tempus* illud, quo prima vice emicuit; & hoc iterum tanto certius, quo magis prima illa vice *menftruo* alicui tempori preffius fefe accommodavit.

Ita enim v. g. inter alios non abfimiles cafus, obfervavit D. D. Præfes in illuftriffima quadam Domina, quæ *quinquies* deinceps abortum paffa eft, quod fingulis hifce mali hujus recrudefcentis vicibus, abortus *ftato* quodam ordine non folum inciderit in *tertii menfis ultimam feptimanam*; fed perpetuo velut ordine, initium fecerit a tacita prorfus atque mitiffima fanguinis eruptione, *menfium* confuetæ evacuationi ex amuffim refpondente: quæ poftquam per *fex* dies ita plane tranquilliffime atque moderatiffime continuavit, coorta eft *feptimo die* vehemens omnino fanguinis effufio, cum maxima debilitatione; & animi prius, quam virium dejectione, fuccedentibus ultimo, imprimis penultima, & ultima vice, fyncopticis deliquiis, & vitæ periculis: quæ fymptomata per tres ad quatuor horas ita continuata tandem elifo *abortu*, (qui, nempe cum univerfis involucris, ovi gallinacei mediocris magnitudinem non fuperabat) omnia pacatiora fiebant. In alio exemplo obfervavit poft integrum annum, nempe novem ad minimum menfibus poft priorem abortum facta nova conceptione, excuffionem hujus non aliter quam prima vice, circa quarti menfis finem pariter eveniffe. Item in alia Juvencula, quæ nunquam adhuc pepererat, fed in matrimonio, ab 18 circiter menfibus contracto, jam bis fecundo menfe a conceptione abortum paffa erat, tertia vice per idem tempus incipiebat fenfationes priores pari tempore iterum perfentifcere: ubi tamen tempeftive adhibitis efficacibus remediis, per *Dei* gratiam præfervata eft a fimili eventu, & felicis geftationis atque partus compos facta.

Illud infuper de *frequentiore*, & imprimis cum gravioribus fymptomatibus complicato, *abortu*, notandum venit, quod fæminæ ab illo facile *fterilefcant*. Si tamen rei huic circumfpectius advertatur animus, poterit deprehendi, quod hic eventus non tam facile promifcue obtingat, etiam frequentiores abortus perpeffis; quam illis, quæ vel uno folum aut altero

tali abortu correptæ ſunt, ſed *grandiore jam fetu*, & ad abſolvendam ſuam vegetationem, magis idoneo & veluti digno.

Ab hujuſmodi inquam jam *grandioris fetus abortu*, repetito, imprimis autem difficilius excuſſo, ſolet dicta illa *ſterilitatis* ſucceſſio, familiarius evenire: de ſimplici enim admodum *immaturo* abortu, etiam *numeroſis vicibus* deinceps facto, annotavit nihilominus D. D. Præſes plura exempla, quod concipiendi, & ſanum atque vegetum infantem iterum geſtandi ac in lucem edendi energia, non defecerit, ſed potius feliciter hæc omnia ceſſerint ac evenerint: modo *repurgatio uteri debita* tempeſtive, recte atque ſufficienter adhibita fuerit.

Nempe ad hiſtoriam *abortuum repullulantium* maximopere pertinere aſſerit D. D. Præſes, illam obſervationem, quod in abortu, uti diximus, deinceps revertente, ſi quidem prima vice legitimi *fetus* præſentia recte dignoſci potuit, altera aut ad ſummum tertia vice, vix par ratio exſpectanda ſit; ſed potius nihil, niſi *informe* quoddam *concrementum*, ſanguineo magmate & coagulo ſuffarctum, omnis ſimulacri veri fetus expers.

Teſtatur D. D. Præſes, quod hujus rei veritatem multis prorſus exemplis compererit, e quibus duo ſolum allegare placet. Uxor civis cujuſdam, honeſte quidem, ſed cum labore opificii ſui, vitam ſuſtentantis, triginta circiter annorum fæmina, petit conſilium & auxilium adverſus multiplices anguſtias præcordiorum, imo anxietates & intercurſantia tenſiva abdominis tormenta. Ferebat autem præ ſeſe ventrem ita prætumidum, ut vel gemellos geſtare ex aſpectu judicandum eſſet: ſicuti re ipſa pro prægnante illam intuitus D. D. Præſes, de hac conſtitutione & tempore forte propiore partus interrogabat. Ad quod illa collacrymans, ſe quidem ab hoc longe abeſſe reſpondebat, ſed retinuiſſe hunc ventrem & geſtare ab eo tempore, quo, plus jam annuo, gemellos maſculos, manus circiter longitudine conſpicuos, abortu amiſerit: datis convenientibus remediis per quatuor dies uſurpandis, emanſit, incerto tantiſper effectu: poſt tertiam ſeptimanam rediit, & retulit, ſe propter impetratam pathematum ſuorum placationem, nihil amplius remediorum hactenus petere neceſſe habuiſſe: cum autem illa jam recrudeſcant, auxilium iterum rogare. Dato iterum efficaci remedio, poſt alterum diem peperit *concrementum*, caput robuſti fetus æquans, *membranaceum & fungoſum*; & continuato medicamenti uſu rectiſſime expurgata matrice, venter in ſolidum ſubſedit, & fæmina pauco poſt tempore recte imprægnata, feliciter geſtavit & peperit, niſi quod poſt partum largiore hæmorrhagia in lipothymiam prolapſa, eodem tamen remedio, ſed divina præcipue gratia, iterum liberata, ſana poſtea vixit.

Alia honeſta fæmina, annis adhuc florens, & alterius jam infantis mater, cum tertia vice imprægnata eſſet, *abortum*, incertum qua occaſione, patitur. Cum in & ab ipſo abortu graviter periclitaretur, tam hæmorrha-

rhagia, quam alia debilitate, sub consilio licet & auxilio medico, retinuit, (1) *Inflationem ventris* præturgidam: (2) multiplex, imo propemodum *perenne*, *copiosum*, aut si aliquando intermitteret, recrudescens *impetuosum*, sanguinis *profluvium*: (3) varios *in ventre dolores*, pressiones, ardores, palpitationes, volutationes, angustias, anxietates; imo, si in alterutrum latus recumberet, sensum ponderosioris cujusdam decubitus in idem latus in hypogastrica regione. Hæc durabant omnia atque singula *ultra integrum annum*; ubi consilium petens, ad quæstionem de perennitate harum rerum, speciatim autem *inflationis* ventris, prope maturam partui graviditatem repræsentantis, respondit, omnia & singula hæc, toto hæc elapso anno jugiter ita perstitisse: ventrem autem aliquando quidem magis *tensum* atque *durum* & ad sensum magis quoque *auctum* apparere: aliquando autem tractabiliorem, & pressioni quadantenus obedientem, sentiri: mensuram tamen, quam eo tempore exhibebat tanquam justæ graviditatis, nunquam hactenus defecisse, aut ad *vacuæ* constitutionis subsidentiam, ullo modo appropinquasse. Fluebat autem ipsi maxime eo tempore *sanguis copiose*, ita ut vix in publicum prodire satis auderet; *palpitationibus* autem illis seducta, dubitabat, an non forte revera graviditas aliqua subesset, imprimis cum etiam medici & medicæ, nihil definire circa hoc dubium, intermedio hoc tempore confisi essent; ipsa vero quam maxime optaret, ut prægnans utique esset, tum amore prolis, tum quod spei indulgeret, fore ita, ut universus ejus status hac ratione non fit ita absolute p. n., adeoque quovis intuitu periculosior.

Obliti sumus commemorare, quod etiam pedes & crura, sed tamen adhuc levius, & cum discussione per nocturnam quietem & calorem, *intumuerint.*

Proponebatur itaque huic patienti usus remedii in hoc genere, sub divina benedictione, fidi atque experti; a cujus usu nihil haberet metuendum, si vel maxime prægnans esset, quæ tamen opinio ipsi statim dissuadebatur. Simul atque primam dosin assumserat, definebat eo ipso die fluxus sanguinis: continuato per sequentes dies usu, evanescebant non solum angustiæ & anxietates symptomata: sed intra octiduum *subsederat* universa abdominis *inflatio*, ut non remaneret p. n. constitutio, præter *duritiem* quandam in infimo abdomine, undique flaccido, & suppresso, percipiendam. Exegit ita tres septimanas; in quarum fine sanguis iterum emicuit; repetito medicamenti usu, continuavit modice profluere, quarto vero die mane, corripuerunt illam, veri dolores ad partum: & peperit *moleculam*, *membranaceo* involucro molli inclusam, intus etiam folliculis veluti discretam, sed solo *grumoso sanguine* suffarctam, mure mediocri non majorem. Continuato per 10 circiter dies usu medicamenti, sub redeunte post hac mensium fluxu repetito, mox postea recte concepit, gestavit, & peperit etiam feliciter infantem sanum.

Imo in illo jam ſupra allegato Illuſtr. Matronæ abortu aliquoties deinceps recurrente, non niſi prima vice, aliquid *vero conceptui* reſpondens, dignoſcere integrum erat.

Sub ipſa excluſione abortus, illud maxime ſolenne eſt, ut partim *dolores*, ſeu *ſpaſmi uteri*, contingant leviores, obſcuriores, imo ſegniores; partim *fluxus ſanguinis*, præ vero partu, longe intemperantior. Fere autem tanto magis utrumque horum, quanto minor adhuc eſt fetus.

Magis autem etiam, corpore atque animo, *torpidiores* obſervantur *abortientes*, quam *parientes*, ita ut revera, vel ad ipſas uſque lipothymias magis propendeant; omnia vero hæc facilius iterum ad euphoriam revertuntur, mox poſt abſolutam excluſionem, inprimis ipſa illa *hæmorrhagiæ* abundantia.

Quando vero etiam ita *intempeſtivum* partum abſolverunt, niſi ſibi parcant, & ſatis circumſpecte ut *puerperas* ſeſe gerant, minime *minoribus* incommodis expoſitæ ſunt; quamvis fere *paucioribus*, quam veræ puerperæ: inprimis autem, quæ jam alias infantes geſtarunt; aut quæ falſos tales conceptus tandem elidendos, tantiſper geſtaverunt. Ita poſtremo loco commemorata honeſta fæmina, cum concrementum illud, poſt priorem abortum anno elapſo tandem eliſiſſet, *quarto die* gravia flatulento-torminoſa & ſuffocativa pathemata incurrit, cum repentina *lochialis fluxus* imminutione, plenam ſuppreſſionem minitante; & hoc quidem ab eſu improvido *placentæ*, multo butyro, ut hic locorum peſſimi moris eſt, pinguis atque concoctioni refragantis. Ubi profecto nihil adeo alienum ſponte ſuſpicans medicus, in tam diuturna reliqua ultra integrum annum tolerata variorum gravium ſymptomatum ſyndrome, jam de profundioribus quibuſdam cauſis ſollicitus, cum patientem ipſam inviſeret, placentæ juxta lectum intuitu, & nata inde ſuſpicione improviſi appetitus atque eſus, facta interrogatione minime diffitente ægra, tanto facilius ſolo *digeſtivo* remedio, loco quorumlibet laborioſiorum conſiliorum, incommodis his præſentiſſime conſulere potuit; quæ ſi ab alia cauſa forte deducenda fuiſſent, remediis aliis, ſi nihil amplius, certe facile *inutiliter*, tractari illam contigiſſet.

Tanto major autem neceſſitas in hoc caſu ſubeſt, ut plenaria debita *expurgatio uteri*, plenum exitum ſortiatur, & ad finem perducatur; alias enim juſtiſſimus ſemper manet metus ne damnum aliquod in futurum tempus ſeſe extendens, inde remaneat, aut ſubnaſcatur. Abſolvitur autem hoc negotium non niſi debito ac ſufficiente, ſive ſpontaneo lochiorum fluxu; ſive per medicamenta huic effectui vere atque efficaciter idonea: & profecto ſi quid medicamentis ad hunc ſcopum veri atque certi impetrare eſt integrum, meretur illud omni modo huic caſui, *abortui* inquam, adhiberi: ſicut enim in vero *partu*, ſpontanea lochiorum ſufficiente expurgatione ſatis fieri ſolenniſſimum & quotidianum eſt, ut ibi medico auxi-

auxilio nihil fit opus; ita plane contra se res habet cum *abortu*, quippe a quo, nisi per peritam etiam & efficacem medicationem subveniatur, longe familiarius mala consectaria remanent, quam ut omnia recte in integrum restituantur.

Quando vero hoc ita debite peractum est, tunc equidem nihil aliud superest, nisi ut etiam quando recte ad se rediit fæmina, & sana rursus apparet, tum præliminariter præoccupetur, ne succedente nova impræg-natione, simile infortunium ipsi iterum eveniat: quin etiam sub ipso ge-stationis tempore, circa *menses* aut *septimanas*, quibus pristinum abortum perpessa est, nulla *externa* occasio ipsi objiciatur, unde similis intempe-stiva atque violenta excussio denuo cooriri possit. Si tamen sub priore illo abortu omnia recte, & inprimis sufficienter, in integrum restituta fuerunt, non superest locus ulli metui, ne hoc tempore aliquid novi incommodi oriatur.

CAPUT II.

De Fetus mortui Historia.

Quantumvis fetus cum involucris ad ipsum pertinentibus, stricte loquendo, mox a primo conceptus in utero materno die, *vita* fruatur, nempe ab omni corruptione conservetur atque præservetur; crassiore tamen consueto sensu & acceptione, tunc demum maxime dicitur & intelligitur *vivere*, quando jam *motus* humorum in proprio ejus corpore fieri, non solum conspici possunt, v. g. in *oviparis*; sed in *viviparis* denique, accedente insuper etiam locali corporis *motu*, tanto magis commode sentiri incipit hoc, juxta crassissimam vulgarem acceptionem, *vitæ* ejus consectarium.

Sicut autem, ut rem paucis complectamur, circa totum negotium *vitæ*, nihil aliud quam generaliora & crassiora quædam vulgo nota & intellecta, & proinde usu etiam recepta sunt; ita inprimis in negotio pariter adeo crassæ acceptionis, quale est illud de *fetu mortuo*, sane fuerit ἄκαιρον τὸ ἀκριβολογεῖν; unde quidem suffecerit dixisse quod fetus intelligatur *vivus*, recepta loquendi ratione, non nisi ab illo maxime tempore, quo motibus sensibilibus sese jam manifestare incipit, nempe *a medio* maxime *tempore gestationis*.

Sicut itaque hoc inprimis intuitu, nempe ad receptum loquendi sensum de fetu *vivo*, aut amissa iterum vita *mortuo*, loqui necesse habemus; ita *mortuum* etiam fetum illum præcipue intelligimus, qui *ab hoc tempore* vita rursus excidit, & crassiore quidem *indicio*, tunc inprimis mortuus judicatur, quando amplius non *sentitur* ullo motu sese manifestare.

Fetus itaque *mortui* exclufio, ftricte ad receptum morem loquendo, circiter a medio geftationis tempore ufque ad ipfum non folum *tempus*, & *actum*, fed *effectum* omnino *partus* fefe extendit. Ut videlicet non folum toto hoc intermedio tempore, infans in utero *intermori* poffit; fed etiam in ipfo tandem *partus* labore, loco exclufionis fui vivi, ante abfolutum hunc exitum in ipfo adhuc utero, fub conaminibus illis atque moliminibus excludendi, intermoriatur, adeoque, ut loquuntur, in portu naufragium patiatur.

Habet vero etiam hæc acceptio aliqualem relationem ad ufum hiftoriæ partus fœtus mortui. Quandoquidem difficiliores circumftantiæ hujus negotii, revera illo maxime cafu graviores obfervantur atque fentiuntur, quando fœtus vita, fub hac latiore ejus acceptione, jamjam percipienda, iterum excidit: Siquidem prioribus adhuc temporibus pleraque quidem amiffionem vitæ ejus, ftrictius dictæ, infequentia *Symptomata*, longe minora communiter obfervantur.

Ut autem negotium etiam folum hiftorice jufta ferie evolvi poffit, inftruemus ejus enarrationem fecundum tres illas præcipuas circumftantias, 1) quomodo imprimis malum hoc obfervetur *occafionem* & *ortum* nancifci; 2) quomodo colligi poffit, e *fignis* certioribus, quod mors hæc evenerit: 3) Quasnam difficultates circa *exclufionem* ejus fuccedere contingat.

Quod itaque primum attinet, remotiores equidem caufæ evidentiores obfervantur, five *ingens* fœminæ prægnantis *plethora*; five *animi* ejusdem ingens *fenfibilitas*, ad *iracundiam*, aut *mærorem* atque *terrorem* difpofita: five reliqua etiam *morbida* imbecillitas: five tandem in ipfo demum *partu* male fuccedentes, & male adminiftrati ita dicti dolores: ubi quidem imprimis jufto diutior ftrictura fœtus in utero, non fubfequente ipfo tempeftivo exitu, liberum fucceffum motus fanguinis in fœtu fufflaminare apta, huic effectui evidentem anfam præbere poteft, quin etiam folet. Phantafticas etiam occafiones, ab *imaginatione matris*, aut *impreffionibus* undecunque tandem incuffis, plurimum hic poffe, varia monftrant exempla.

Alterum quod attinet, illas nempe circumftantias, quæ *mortuo* in utero fœtu fefe exferunt, differunt hæ gradu, prout infans jam *perfectior*, & ipfi partui legitimo maturior, vel e contra adhuc admodum *tenerior* eft; prout etiam hæc fœtus *mors*, vel diuturniorem aliquem *matris atque fœtus* languorem fecuta eft; vel *vegetiori* etiam fœtui, velut ex infperato fimul & femel accidit & evenit.

Prioribus cafibus, *languor* magis, & *virium* aliqua dejectio in matre; *horridula* etiam, volaticis *ardoribus*, *capitis* doloribus, *anguftiis* præcordiorum & animi, *appetitus* vitiis, *vertiginofis* perturbationibus, colludens *ἀταξία*, *mammarum* flacciditas, *lactis* in illis tenuioris fenfibilis præfentia, nullus amplius *motus* fœtus: *ventris* ad inguina veluti

delabentis. & cum flacciditate quadam ita quafi *pendentis*, infolitum onus: ante omnia *fenfibile illius regionis frigus*: in tenerioribus autem omnia hæc & graviora, & breviori tempore increbefcentia, imo fubinde ad lipothymiam ufque fœminam deducentia; cum vario interim, nempe vago, *coloris & caloris*, ftatu.

Pofteriore cafu, nempe ubi fœtus admodum *grandis*, repente interit, imprimis autem *fub* ipfo *partu*, *inhorrefcit* fœmina, ut etiam *febrili* frigore & *horrore* correpta videatur; *vires* corporis, imo & animi, fatifcunt velut in momenta: fuccedunt *anxietates*, *vertigines*, *lipothymiæ*, dolores ad partum *rari*, *debiles*, *breves* revertuntur, imo vel plane evanefcunt. Imprimis autem *refrigefcit* communiter magnopere *regio infimá abdominis* fupra pubem, & nullus amplius fenfus cujuscunque *motus* fœtus percipitur: imo vero magis magisque non corpore folum, fed omnino animo languefcens fœmina, *fuæ* quoque *mortis* fubinde metum, non nimium raro etiam eventum, fubit.

Tertium refpectum, fuperius à nobis allegatum, quod attinet, quomodo videlicet fœtus mortuus *ad partum* fefe habere foleat, fit illud, quod modo diximus, ut *mortui fœtus* exclufio, tam generali magis matris *debilitatione*, quam fpeciali *dolorum*, nempe fpafmorum debitorum ceffatione, aut ad minimum, & longe *rariore*, quam conveniebat, & longe *debiliore* recurfu, difficillime fuccedat atque exeat.

C A P U T III.

Pathologica quædam circa abortum & fœtum mortuum.

Neceffaria quidem ubilibet eft diftinctio, diverforum refpectuum & fucceffuum unius ejusdemque rei, ne temere implicatio locum inveniat; interim profecto in *Medicis* atque *Phyficis* rebus, tanto magis neceffaria hæc eft circumfpectio, quo difficilior eft *Phyficorum* refpectuum evidens enucleatio; & fimul remotio ab ufu *Medico*, & à Medicæ theoriæ qualibet neceffitate.

Luculentum hujus generis exemplum præbet nobis negotium *Generationis hominis*. Circa quam profecto ita in folidum nihil verum atque certum deprehendere valuit, in hunc ufque diem, Philofophia, ut nulla pars totius hujus rei quicquam certum atque fidum præ fefe ferat, quin alienis non tantum opinionibus, fed plane experimentis jactatis in extrema penitus, nempe oppofite, diripiatur.

Si de *materia* loquentes audias, veteres *femen mafculinum*, apofpasmatibus *à fingulis paterni corporis partibus defumtis*, quafi *fingularum partium feminis*, conftans, pro materia conftituunt; cui *mater* nihil, nifi

nisi *nutrimentum*, nempe sanguinem menstruum, crassiore conceptu subministret. E recentioribus diligentissimus *Malpighius*, lineamentum aliquod in *ovis* gallinaceis conspiciens, e quo prima pulli fundamenta, nempe *Cerebrum*, & *spinalem medullam* efformari animadvertit; hoc ipsum autem rudimentum etiam in ovis *subventaneis*, nempe sine masculi ullo commercio, (quod in gallinis vulgaribus, præ aliis avium generibus, familiariter fit;) editis, pari ratione præsens deprehendens: permotus hinc est statuere, quod *fœmina materiale* rudimentum pro formatione corporis suppeditet, masculus autem solum *spirituosum* quasi quiddam *orgastico-vivificum*, conferat, quo materia illa velut in actum deducatur. Diversa omnia iterum vidit *Leuwenhoeck*; in *masculino* semine potius vivide mobilia quædam corpuscula indicans, e quibus *corpus* produci verisimile arbitratur. Cui rei ut absolute prospiciat Dalecampius, profert ejusmodi observationem seu autopsiam, qua etiam *toto corpore jam distinctum* homuncionem, imo numerum aliquem talium, in spermate masculino vidisse depingit. At *Sturmius* hic penitus in diversum abit, verisimilius reputans, quod aer & aqua, *homunculis* invisibiliter quidem parvis, sed tamen penitus jam efformatis, æque ac omnium specierum animantium similibus corporibus, scateant; quorum tandem unus in porulo testis mulieris, per viri cohabitationem ad hanc capturam dispoſito seu conformato, irretitus, irruptione alimentaris substantiæ in majorem molem sufferciatur. Videre est puto ex his, quid sit & possit Philosophia!

Sicut autem adhuc insolidum deficit omnis circa *materiam* ipsam fœtus formandi scientia; cui cordi fuerit inquirere in partem *activam* ejus, illi integrum erit tempus suum addicere lectioni sententiarum, circa hoc negotium variantium, & invigilare harum crebris mutationibus, vel, ut vulgo loquuntur, *ulterioribus explicationibus* pristinæ suæ mentis: inveniet quod agat, si non *orationem*, sed *rationem* ibi quærat. His si tandem addiderit disceptationes de *animæ rationalis*, juxta alios *creatione*; de momento *infusionis* ejusdem, atque modo: vel assertionem propagationis *per traducem*: ille quidem hanc philosophiam completam habebit: si tamen prius recte intellexerit, quod anima rationalis, ut *immaterialis*, *in corpore* quidem esse possit, (non tamen ut *in loco*, sed absolute ut in πȣ̃) interim nec *in corpore*, nec *in corpus* aliquid agere possit, quia *immateriale cum materiali non potest habere contactum*. Interim excipiendo hic iterum, & his animæ necessitatibus subordinando *spiritus*; quibus vel ab illo *canone* de materialis & immaterialis nullo contactu exceptio est; vel ne hic etiam difficultas temere urgeat, intelligere licebit, quod majoris commoditatis causa spiritus hos neque materialis, nec immaterialis naturæ esse conveniat. &c.

Per nos quidem cuilibet liberrimum erit, hæc pro lubitu suo ad negotium generationis applicare, dicere, imo iterum aliter, quin vel in eadem

eadem pagina, jam verbis, jam rebus, fibi contradicere: Nos, antequam ejufmodi res ita firmiter & conftanter, fine ulla refervatione futuræ *mutationis fententiæ* fuæ (*imprimis circa res longe fimpliciffimas*, *& nulla una* operofa, *nedum repetitis*, cogitationibus, *indigentes*) planiffimis illis, quas alias *fcholarum* primitias effe notum eft, *pofitionibus*, *fubfumtionibus*; *conclufionibus*, propofitæ, ex fe mutuo deductæ, rerum probabilitate aut neceffitate *à priori* aut *pofteriori* explicatæ, & vera, fimplici demonftratione connexionis eventuum ad caufas, quarum effectus effe intelligi debeant, tandem *ftabilitæ* fuerint, excufabimur, quod illis animum fubmittere negligamus; & tantifper in affeveratione noftra maneamus, quod illa quæcunque huc ufque de his materiis dicta funt, ad quemcunque intellectum ejus, quod jam præ manibus habemus, negotii abfolutiffime nihil conferant.

Potius itaque ad facta ipfa magis refpiciendo, illas caufas perluftrabimus, quæ ut alias folenniorem efficaciam in *fœtus vita* violanda & *exclufione* ipfius ex utero provocanda, exferere obfervantur, ita preffius ad negotium noftrum facere quoquo modo comparent.

Sunt autem hæ vel magis *vitalis*, vel *pathetico-rationalis* cenfus. *Vitales*, vel *directe* quafi & immediate tales, vel *mediate* per corporis locales *motus*, & *fenfus*: *motus* quidem jam *voluntarieos* immoderatiores, jam *violentos*.

Vitales motus, qui morti fœtus evidentius anfam præbere poffunt, funt ante omnia *materiæ nutritiæ*, & *motus* ejus *placidi* vitia. Quando videlicet per *morbos* fœminæ prægnantis, & *appetitus*, & *concoctio* graviter labefactantur; adeoque ipfius materiæ nutritiæ proventus juftus deficit: ut adeo corpus fœtus non amplius commode & fufficienter *nutrimento* neceffario inftrui poffit. Unde quidem hujufmodi *morbis* graviter correptæ fœminæ, quæ dicta hæc incommoda folennius inferant, periculum *abortus* & *mortis fœtus* fui præ aliis incurrunt.

Quamlibet enim quam maxime verum fit, quod ingens differentia intercedat inter *viam* abfolute atque ftricte fumtam, & *nutritionem* ac augmentum corporis; exemplo infantum jam ad puerilem ætatem fuccrefcentium, qui non raro per aliquot etiam annos, in *augmento* corporis fui adeo parum proficiunt, ut etiam *deficere* penitus in hac parte videantur; cum tamen *vita* interim utique abfolute ipfis duret ac perennet: Revera tamen in *fœtu* adhuc minore, imo minimo, proportio hujus rei longe breviore periodo circumfcripta effe videtur; ficuti manifeftum etiam eft, quod ipfum *incrementum* corporis fœtus, in utero, intra breve tempus longe magis infigne fieri debeat, quam *extra* uterum. Imo cum *vita corpore* quafi *pofterior* intelligenda fit, dum nempe *corpus* demum *vita* fervari, feu vivum effe debet: tanto magis certe *corpori fabricando* materia fufficiens fuppeditanda erit, nifi *vitam* illi,

illi, ad perfectionem ulteriorem promoveri inepto, negari feu fubtrahi velimus.

Et hanc quidem caufam effe arbitramur, cur non adeo citiffime neque promtiffime atque communiffime, gravidis etiam valde parum nutritis, nihilominus, non ita abfolute promptiffime *abortus* ftatim eveniat; fed non raro admirationem mereatur, quomodo fub tam parca illarum manducatione, nihilominus fœtum vitalem retineant: Quamvis etiam exempla hujus generis non defint admodum frequentiffima, quod utique in tali cafu fœtus etiam parcius nutriti, valde tenues tandem atque debiles, prodeant.

Ita etiam quod *directionem* copiofiorem materiæ nutritiæ, ad uterum fœminæ prægnantis, concernit, ne quid de illa re conceptui fimplici difficilius & impeditius offeramus, allegamus folum illam fœminis vulgo familiariter notam obfervationem, quod illæ fœminæ, quæ geftationis fuæ tempore, fuo reliquo toto corpore plus folito nutriuntur & habitiores fiunt, infantes excludere foleant longe *tenuiores*, & minus bene nutritos; quam aliæ, quæ fub geftationis tempore potius habitu nonnihil deficere videntur, quam augeri: Imo quotidiana funt exempla unius ejusdemque fœminæ, quæ alio quidem tempore fub geftatione magis extenuata, aut certe nihil aucta, non folum bene perfectum, fed robuftum penitus infantem edidit, proximo altero tempore vero, augefcente fuo ipfius corpore aridum atque tenuem infantem peperit.

Hæ funt illæ caufæ, e *vitalis* negotii, in ipfa matre, perturbationibus & defectibus, quæ *vitæ* fœtus præjudicium afferre poffunt. *Animales* actus quod attinet, non ita rara funt exempla, ubi a nimis vehementibus corporis motibus, jam in *Plethorico* ftatu fanguinem nimis impetuofe turgefacientibus, aut *vires* etiam fimul & femel enormiter dejicientibus, *abortus* fecutus fit.

Tanto magis autem a *violentis* gravidæ fœminæ *lapfibus*, lumborum, aut ipfius ventris, violentis *allifionibus* atque *concuffionibus*, fœtui *mortem*, & *abortum* evenire, & rationi & experientiæ confentaneum eft.

Animi pathemata graviora, *iracundia* quidem vehemens, fed *fuppreffa* tamen, uti folet, quod in objectum fuum directum exfequi non licet, in aliud, etiam domefticum, tentare atque experiri; notiffima illa intemperantioris iracundiæ vicaria vindicta, *den Zorn an einem andern, der ihm unter die Hände kommt, auszulaſſen*: Ita hic etiam, dum malitiam animi in altero experiri atque fatiare non licet, in *domeftico* fuo *onere* illam in effectum deducere fatagit.

Terror autem, ficut alias vel proprio corpori juftum vitalem influxum atque motum fubtrahit, *Lipothymias* imo *Syncopes*, mortis analogas, admittendo: ita cum animi pathematum *communionem* fere magis quam

quam *communicationem*, potentiſſime in embryonem operari, certiſſimum ſit: & ex *imaginationis* maternæ quaſi miraculoſa efficacia notiſſimum: quomodo e graviſſimo *matris terrore*, *Embryoni* tali *Syncope* etiam lethalis incuti poſſit, ratione facti ipſius, ſeu *quod* ita fieri poſſit, (licet *quomodo* fiat, ignotum ſit) nihil a reliqua probabilitate abludit.

Sicut autem hæc *a priori* ita fieri *poſſe*, ratio generaliori experientiæ innixa, perſuadet; ita tanto magis confirmat idem, *ſpecialis* experientia *a poſteriori*, quod, inquam, hæc ipſo facto vere ſic eveniant: nempe ab hujuſmodi *pathematum*, ſpeciebus, hæ ſpecies *mortis* fœtus & *abortus* facile conſequi indies obſerventur.

In ulteriores harum cauſarum agendi modos excurrere, a *medica* theoria alienum eſt; illud tamen non dubitamus adhuc adjungere, quod *inſignis abundantia* plethorica, etiam *levioribus* aliis commotionibus facile tanto majus pondus addere poſſit, dum hac ratione facilior *provocatio* naturæ contingit,. conſuetam evacuationem per *uterum* tentandam: cum interim hæc ſine graviſſimo, & vix non certo, *periculo fœtus*, ſuſcipi non poſſit.

Licet enim non plane deſint ejuſmodi obſervationes, qualem in honeſta fœmina hujus loci habuit ipſe D. D. Præſes, quod etiam *ſub vera imprægnatione*, *ſanguis e genitalibus profluere* poſſit; quandoquidem nominatæ huic patienti, *copioſe* quoque, & modo non *jugiter*, *a dimidio tempore geſtationis*, *uſque ad ipſum partum*, *affatim* fluxit; ſecuto nihilominus, & juſtæ *maturitatis*, & *vivace* ſatis fœtu: certe, tamen ita familiares, & quotidie obviæ obſervationes tales nequaquam ſunt: ut non potius, penitus ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, excretionis talis in prægnantibus obtingentia molimina, exitum fœtui atque partui *funeſtum*, non magis portendant, quam afferant.

Interim, quod ſuperius etiam monuiſſe meminimus, hæc quidem a *plethora* periclitatio, revera familiarius *primis* & *mediis*, quam *ulterioribus* geſtationis menſibus, præcipuum negotium faceſſit.

De *violentiorum* motuum generibus & efficacia, non placet neque *Hippocratis* fidicinam ſaltatricem allegare; nec immanitatem *barbararum* recenſere, quæ *conculcatione* abdominis gravidarum, abortum urgere memorantur: Enimvero apta eſſe talia machinamenta ad tales effectus, nulla prolixiore deductione indigere putamus.

Non tam inanium ſpeculationum gratia, *quomodo* & *quatenus* talia fieri poſſint, ſed nudæ hiſtoricæ relationis nomine, placet adponere factum; quod hic loci a viro & familia honeſta memoratum ſibi meminit D. D. Præſes. Honeſta fœmina prægnans, poſterioribus graviditatis ſuæ menſibus variis incommodis circa ventrem affecta, ſub *juſtum* quidem *tempus partus*, corripitur doloribus, ſed irritis, & optato effectu non potientibus, donec & ipſa *viribus* & *infans vita* deſtitueretur, &

hic quidem in frusta diffectus a matre separandus esset. Fit illa denuo prægnans, eodem successu, & lugubri eventu. Dum maritus ejus, occasione ferente, infortunium hoc alicubi commemorat, recenset præsentium quidam casum, qui fœminæ de sua affinitate obtigerit; quod videlicet illa pariter repetitos infelices mortuorum fœtuum partus passa sit, cui denique nescio quis hariolus, indicaverit, quod causa hujus mali sit *fascinum* quoddam, eique persuaserit, ut *sub ostii conclavis sui limine* quæri jubeat, quid subsit: quo sublato, inventa sint *ossicula infantilia*. Hæc commemoratio, cum etiam recentis infelicis puerperæ marito scrupulum injecisset, ille domum reversus, limen etiam conclavis, in quo habitabant, sustollere faciens, repererit ibidem pariter talia *de infantis sceleto ossa*. De reliquo vero, casus talis etiam D. D. Præsidi notus est, quod fœmina tribus deinceps puerperiis, quamvis ad justum terminum Infantem gestavisset, illum vivum parere non potuerit, sed ultra diem naturalem cum partu colluctans, tandem e solitis signis *mortuo* judicato *fætu*, *extractionem* ejus, *laboriosam* & *periculosam* tolerare, necesse habuerit: donec tandem, cum iterum imprægnatæ, justo tempore partus instaret, ex ædibus suis (quas a vetula quadam debitis fisco obnoxia emerat, & cum in fraudem fisci cum ipsa consentire recusaret, sub magna hujus indignatione, imo manifestis minis, possidebat) in alias deportaretur: ubi intra trium circiter horarum spatium sanum vegetum infantem peperit, qui etiam prospere adolevit.

Cæterum autem eousque extendere superstitiones, vel etiam magneticarum virium fidem, ut cum ejusmodi rerum nimiis admiratoribus etiam credi debeat, quasi quidlibet homini sensibiliori alias timeri solitum, tam potentem impressionem in vitam embryonis facere possit, nemini consenserimus. Unde quidem quæ inter priscos quosdam historiolarum talium compilatores enarrantur, quomodo v. g. Mulier, quæ vivum aut mortuum *serpentem* calcaverit, aut transcenderit, *abortum* hinc incurrat, aut *mortem fœtus &c.* Talia, inquam, pro certis habere, nemini suaserimus.

Medicamenta vero *fortiora*, fœtui in utero contento, multum negotii, imo dammi facessere posse, neque ratio, nec experientia dubium sinunt. Unde quidem vulgo infamia sunt *fortiora purgantia*, fortiora *vomitoria*, imo quælibet alia *vegetius alterantia*. Et quamvis experientia non refragetur, quod etiam *purgantia*, tanto magis autem spontaneæ *Diarrhææ*, imo *Dysenteriæ*, subinde sine fœtus periculo, fœminam gravidam satis exercuerint: aliud tamen certe negotium est, quando evacuationes tales magis *irritatione circa ipsas primas vias*, aut directo quodam motu materiæ e corpore materno ad primas vias, ortum traxerunt; quam quando ex adverso, potius a substantia certorum purgantium, in humores matris profunde sese diffundente, & humores fun-

dente,

dente, & pervertente, oriuntur; adeoque etiam ad fœtum, cum lympha materna, penetrando, tenerrimo hujus humorum fyftemati atque crafi, vehementem alterationem inducunt, qua placidiffima illa motuum vitalium in fœtu œconomia, gravius perturbetur.

Quo intuitu certe *Hippocratis* imprimis dehortationes, circa *venæ-fectionis* & *purgationis* noxas *in gravidis*, facile intelligi poterunt; fi nempe meminerimus, quod & VStio ævi *Hippocratici* non intra illas *duas* vel *tres uncias* hodierni moris, fubftiterit: fed longe largior fuerit; & pharmacum catharticum eminens ac veluti princeps fuerit *Helleborus*: cujus quidem *vehementiffimam* efficaciam in tam fenfibili fœtus atque matris, *propria* & *focia*, conftitutione, quilibet facile intellexerit, fecuram effe non poffe.

Nefcio vero qua autoritate alicubi niti dicam Autorem, qui efum *amygdalarum amararum* embryoni periculum creare, innuere non dubitat. De *experimento* quidem nihil nobis conftat; arbitramur autem, *opinionem* magis effe fundatam fuper illo experimento, quod *amygdalæ amaræ*, plerifque *animantibus*, præter hominem, vitam eripiant: ut adeo *embryo*, (præfertim juxta opinionem de *creatione* & *infufione* animæ rationalis), adhuc nude *vitalis*, & ut loqui folent *vegetabilis*, tali tempore eandem cum animalibus *irrationalibus* dictis, fortunam experiri, neceffe habeat. Ubi obiter monere placet, quod etiam *Ammanus in Manud. ad Mater Med.* dum ufum *nucis vomicæ* ferio abhorret, *argumento* deleteriæ ejus efficaciæ in variis brutis, non fatis attendiffe appareat, fecundum omnes homines, hucufque innoxium efum vel ufum *amygdalarum amararum* in corpore humano: quæ tamen, vi hujus *argumenti*, quod hoc loco unice proponit, & judicium fuum, imo condemnationem *Nucis vomicæ*, illi fuperftruit, parem utique condemnationem incurrere deberent. Cæterum quid de *Adhatoda Ceylonenfium*, *Ecbolio* proinde dicto noftratibus, referant hiftorici harum regionum & rerum, notum quidem eft; fed cum circa *vitalem* atque *vegetum* fœtum, & recte procedentem geftationem, experimentum fine flagitio fieri non poffit; relinquenda hinc potius hiftoricis eft fides fua, quam decifioni nefario modo atque medio indulgendum: nifi quidem forte in brutis aliquid tentare liceret, à quibus tamen ad hominem, indubitatam & conftantem reciprocam fubfumtionem locum non habere, vel modo allegata demonftrant.

Per indirectum autem etiam *emmenagoga* fortiora, congeftione, imo compreffione fanguinis verfus uterum, inducta, oppreffioni placidæ circulationis fanguinis in fœtu obicem objicere poffe, ipfa ratio dictat: tanto magis autem occafionem ad minimum præbere poffe, etiam *fpafticis* uteri motibus, excuffionem fœtus poft fe trahentibus, eadem utique ratio dubitare non finit.

Pertinent ad hanc claffem, eorum quæ *pathetico-fpaftica* efficacia

 abortui

abortui occaſionem præbere poſſunt, *nidores* fœdi, imprimis pinguium accenſorum, ut in ſpecie *ſebaceorum ellychniorum*. Tandem etiam *abuſum venereum* gravidis aliquando damna talia inferre, non leves ſubinde ſuſpiciones innuunt.

Dicendum aliquid eſt de cauſa *difficilioris*, imo ſubinde *difficillimi partus*, quando *fœtus* eſt *mortuus*. Non placet tamen prolixum hic eſſe; ſed potius breviter effari, quid nobis videatur. Fœtum ex utero exprimi *motibus* uteri ſpaſticis, vix quenquam dubitare putamus. Hos autem *motus*, a principio illo *movente* in corpore dirigi atque inſtrui *efficienter*, pariter neminem dubitare confidimus, qui ſeriem cauſandi, & indolem *inſtrumentalem* tantum, ſpirituum ſuppoſitorum, diſtinguere intellexerit. *Agens* illud, quod *Vitam* per *motus* agitat ſeu præſtat, & illud ipſum *indeſinente* atque adeo quam maxime *vigilantiſſima* continuatione & proportione perpetrat, *Mortem* actualem, tanquam totius ſui finis verum *oppoſitum*, non poteſt non *intueri*, ſi quidem *conſiderandi* ſit compos: ſin hoc ipſi negetur, negari tamen non poteſt, quod *corporis* mortui & vivi, inter ſe adhuc *communicatione corporali* connexorum, ita *oppoſita* ſit conſtitutio, ut etiam *a priori* probabiliſſimum ſit, quod vel *materialiter*, *mortuum vivo* impedimenta aliqua, imo inquinamenta, affricare valeat: Sicut *à poſteriori*, tum de *ſphacelo* notiſſimum eſt, quod particula *emortua*, mox longe lateque *ſenſu*, *motu*, *influxu vitali*, *calore*, *colore*, etiam vividas partes privet: Tum in ipſo hoc caſu *fœtus mortui*, & *corpus* inhorreſcit, & *animus* angitur & ipſe *venter* circa contentum fœtum mortuum, torpeſcit atque frigeſcit.

Maxime vero omnium clarius reddit totum negotium, debita animi adverſio ad veras illas *circumſtantias*, ſecundum quas proprie partus mortui fœtus *difficilis* redditur. Sunt autem hæ ante omnia *defectus & ceſſatio dolorum*, i. e. ſpaſmorum ad partum; aut ad minimum, tanta illorum *imminutio* ut tum *leviores* & velut evanidi, tum *rariores* ſuccedant; revera vero ſenſim plane *deficiant*: *Virium* puerperæ *corporis*, imo vero *animi* præcipites defectus: anxietates magis, quam anguſtiæ corporis. Et, *quod quidem maximopere notandum venit*, hæc omnia tanto certius atque fortius, in fœminis *ſpeculabundæ* magis, *meticuloſæ*, breviter *activioris ratiocinantis* indolis, quam in aliis, quæ *ſtupidiores* ſunt.

Ex omnibus his circumſtantiis cauſam illam elicimus, quod per præſentiam corporis *mortui*, ſpasmi illi debiti, tanquam *vitalis tonici* motus ſoboles, *motus* inquam *vitales*, imprimis *fortiores*, deſinant, ut loquuntur, influere, i. e. adminiſtrari atque dirigi in illam partem; in qua aliquid *vitæ oppoſitum*, i. e. *mortuum*, deliteſcit. Ut adeo deſtitutus *motibus* debitis uterus, non poſſit excludere contentum fœtum, quandoquidem excluſio hæc nihil niſi *motus* eſſe poterat ac debebat.

Neque sane nostra, ut medicorum, magnopere interest in has causas *altius* evagari; aut in rationem reddendam diffundi, cur positive *principium* illud *motuum*, motus *vitales* circa *rem mortuam* persequi recuset? An *physica* magis, an vero pathetica subsit causa: Certe vero, si maxime omnes circumstantiæ conjungantur, &, modo non confuse ac ἀλόγως, comparentur, non minore probabilitate pollere apparebit nexus *patheticus*, quam *physicus*.

Sicut etiam revera iisdem difficultatibus impeditus erit nexus *physicus*, si demonstrari debeat de tanta periclitatione *vitæ maternæ*, tam in reliquo nimium laborioso, quam imprimis *fœtus mortui*, partu. Certe enim *effluvia* morticina & putredinosa, non facile satiabunt, nisi plane obesæ naris ætiologum: Imprimis, si etiam illud consideraverit, quotidianæ observationis experimentum, quod homines paulo *meticulosiores*, in tollendis ac portandis *cadaveribus*, tantum defectum virium suarum experiantur, ut minime pro *vera mole* seu *pondere* cadaveris, sed longe supra, *gravitatem* illius æstiment: & illud laboriosius tractent, non quod revera *à posteriore* pondus viribus ipsorum negotium facessat; sed à *priori* deficientes vires, i. e. *tergiversatio* vegeti influxus motus, majoris ponderis opinionem illis persuadeat. Sed sufficiant hæc.

CAPUT IV.

Quædam ad prognosin circa abortum & fœtum mortuum pertinentia.

Quantumvis dubitari posset, an etiam circa abortum & fœtum mortuum *prognosi* aliquis sit locus, asserimus tamen, quod omnimodo certis respectibus circa *abortum* æque ac *fœtum mortuum* aliquid *prædici* possit; imo aliquid *in futurum præcaveri* ita necesse sit, ut nisi hoc recte perpetretur, tanto certior *prædictio* ulterioris sinistri successus, certiorem locum habeat. Ita enim *abortus* certe nimis quam veraci communiter præsagio prædici potest illis *junioribus*, *primiparis* imprimis, quæ evidente *Plethora* affectæ, insuper *vitæ genus* jam *corporis*, jam animi commotionibus importunioribus expositum, degunt. Imprimis autem si alioquin *largiores excretiones* menstruas experiri consueverint; *diætæ* vinosæ aut aromaticæ, minus antea solitæ, admoveantur.

Tanto magis autem in *futuros* successus malum *præsagium* meretur *abortus*, dum experientia quidem monet, ratio vero docet, quod unus abortus familiariter post se trahat alterum; tanto magis autem atque certius secundum tertius, & tertium quartus, subsequatur.

Quando vero *abortus* fœtuum jam *adultiorum* eveniunt ibi quidem progno-

prognofis eo inclinare, fuadente experientia, debet, quod facile evenire poffit, ut fœmina impofterum *fterilefcat*, & vitalibus fœtibus non folum geftandis, fed omnino concipiendis impar evadat.

Quemadmodum autem hæ prognofes velut eminus magis circa *abortum* occupatæ funt, ita confideranda venit alia adhuc prognofeos fpecies, circa ipfum *inftantem abortum*, an videlicet apparentibus præcipuis quibusdam fignis, „ Abortus ita certo exfpectari debeat, ut etiam, „ ad evitanda alia adhuc graviora impendentia præfentiffima pericula, *pro-* „ *moveri* potius debeat, quam otiofe exfpectari.

Certe enim non ita, uti vulgo fit, filentio prætereunda atque negligenda venit illa circumftantia, *abortui* ita familiariffima, ut vel infeparabilis dici mereatur, quoties ille impeditius fuccedit, *ingens* nempe *fanguinis profufio*, fub *languidiffimis*, & velut in momenta magis *fatifcentibus*, plenariæ exclufionis *conatibus*: Unde mater in *lipothymias*, & præfentiffimam vitæ periclitationem, quafi præceps labitur: Cum tamen, quando tandem exclufus eft *abortus*, nimiæ illæ *profufiones* longe certius atque citius moderamen admittant, quam *ante* hanc exclufionem ullo modo fperare fit integrum. Ut videlicet hac ratione fi medicus certior effe poffit, quod hic fœtus *non poffit confervari*, fed omni modo per abortum debeat excludi, dato tempeftive ad ejus excuffionem fubfidio, omnia hæc incommoda & pericula, qua a negligente & otiofa fpontanei eventus exfpectatione impendebant, efficaciter præoccupare poffit.

Cafus, quem D. D. Præfes in fua praxi præ manibus habuit, eft fequens. Illuftr. quædam matrona, ftaturæ atque texturæ corporis teneræ, plethorica, & floridæ adhuc, forte 27. annorum ætatis, jam diverfis vicibus abortum experta, intercurrente tamen etiam femel iterumque vera conceptione, corripitur tandem iterum abortu, ita, ut *duodecima feptimana* pofteaquam menfes emanferant, & venter ad fenfum augefcere cœperat, fentiret eruptionem fanguinis leniffimam, fine ullo alio cujuslibet fymptomatis fenfu. Manabat fluxus hic moderatiffimus, confuetorum catameniorum more, per fex totos dies & noctes. *Septimo die* erumpebat *largus fanguinis fluxus*, cum animi & præcordiorum anguftia, & obfcuris quibufdam pathematibus in inferiore ventre: continuabant hæc, & imprimis largus ifte fluxus, per duas & dimidiam horam, ubi tandem excludebatur molecula, mediocre ovum gallinaceum æquans, rupta tamen, & intus adeo vacua: carnofo-membranaceæ texturæ. Patiens debite refocillata atque reftaurata, intra dies haud ita multos non folum ita fatis ad fe reverfa eft, fed concepit etiam iterum paucis abhinc feptimanis, ut nempe menfes iterum fubfifterent, venter leviter indurefceret, imo tandem leviter augefceret; illud tamen, e quo malum præfagium fibi formabant aliæ, quibus indoles hujus patientis alias bene cognita fuerat, erat præcipue, quod nulla ciborum naufea, imo ne quidem appetitus quo-

cunque

cunque vitio laboraret, quibus rebus fub reliqua vera impraegnatione admodum obnoxia fuerat. Quid multis; *duodecima feptimana* fanguis iterum, uti proxime praeterita vice, leviter atque leniter fluere incipit; continuat fex illis diebus; *feptimo* erumpit *largum profluvium*, donec poft tertiam *profufionis* ingentis horam, membranacea, fed priore longe tenuior & difformior, fubftantia, grumofum fanguinem hic illic inclufum oftendens, excerneretur: Quo facto, remittebat iterum profufio illa, curabatur patiens, & ad fe revertebatur. Eadem penitus fcena ludebatur iterum *tertia* vice. Imo iterum *quarta* vice, fed cataftrophe tragicis modis longe propiore; quandoquidem non folum diutius durabat totum negotium, antequam excretio membraneo - fungofi, licet exigui, concrementi, tandem denique fequeretur, adeoque *profufioni* illi fanguinis, etiam veluti per infultus, (nempe leves uteri fpasmos) tanquam e fyringa *fcaturientis*, finem imponeret: fed etiam haec prodiga effufio patienti jam quartam & profundam quidem *lipothymiam*, brevibus intervallis intercedentibus, induxerat. A quibus etiam rebus patiens, magna *capitis* debilitate, *auditus* infigni diminutione, diuturno *pallore*, jufti *caloris* defectu, multa *fomnolentiae*, fed parva a fomno refocillatione, aliisque vitalium actionum aeque ac animalium debilitationibus ac languoribus, obnoxia perfiftebat, ut vix languidiffime nonnihil ad fe, & cum fanitate in gratiam, redire appareret; dum interim *quinta vice* hunc labyrinthum iterum incidit. Concipit inquam, & gerit iterum eodem progreffu & fucceffu, uti proxime praecedente, imo fingulis praegreffis vicibus. *Duodecima*, inquam, feptimana incipit, & per totos fex dies placidiffime fluit, *feptimo* vero impetu prorumpit fanguis. Hoc ubi vix per 5. quadrantes horarios ita continuavit, utique a priftino illo malo adhuc tota enervata patiens, incurrit iterum *lipothymiam*; ftatim profundam & diuturnam: Cum vix ad fe revocata effet; fed fumme languida atque debilis, *vertigine*, *vifus* debilitatione, & ingenti *aurium fonitu* obruta; *pallida*, *frigida*, *anxia*, iterum *animo linquitur*, cum fumma *faciei extenuatione*, & oris *livore* pallido, *afphyxia* iterum uti antecedente infultu; plena atque diuturna: Simulatque pulfus & animus reverteretur, quafi fcaturiens fanguinis proluvies: virium vero patientis lapfus immanis recurrebat.

Quaeritur; an hic fpectatorem agere fufficiat? Certe *analepticis*, *nervinis*, *uterinis* leniter *adftringentibus*, *de hyacintho*, *de gemmis*, *perlatis*, *corallatis*; *cordialibus*, nihil quidem parcebatur; fed operofius forte effet, certo determinare, plus ne commodi an incommodi dederint.

Certiffimum erat praefenti medico, quod haec omnia, imprimis vero fons periculi totius, ftatim fublevationem acceptura effent; fi abortus exceffiffet. Cum vero certe periculum effet in mora; confcientiae fuae incumbere duxit, experiri quicquid in fe effet praefidii, cui tertia

fyncope favebat : partim enim magis inftigabat, ad ultimum remedium tentandum, inprimis cum ita profunda effet, ut affiltentes jam fub multis lacrymis conclamarent : partim vero occafionem largiretur, remedium ingerendi, quod alias propter *formam pulverulentam* quam ad præfentiffimum ufque vomitum averfabatur patiens; vix locum inveniffet. Itaque per aliquot fufpiria revivifcenti, & inter inclamationes circumftantium tandem, nondum tamen recte, fui memori, offertur remedium expulforium. Quantum vix credi poffit breviffimo poft temporis fpatio, excernitur concrementum iterum informe membranaceum, fpiffo coagulo fanguinis veluti per varia loculamenta intus fuffarctum. Statim moderatior fit fluxus remedia omnia analepfin præfentiorem affequuntur, repurgato tandem recte utero atque corpore, per medicamentum, cui hactenus perpetuo negatus fuerat locus, non folum fub divina gratia rectiffime ad fe revertitur patiens; fed poft paucas feptimanas iterum concipit, gerit fœtum fuum tranquilliffime, & parit feliciffime, filiam hodieque fuperftitem.

Sane vero ubi evidentes impendentis abortus funt *prælufiones* non folum, fed etiam præfentiffimi tales apparatus; fi ibi res eoufque in periculum adducatur, ut matri mors imminere compareat : certiffimam arbitramur effe *prognofin*, quod abortus, ad hunc ufque apicem progreffa commotione, inevitabilis habendus fit, adeoque pro vita matris falvanda, illum potius ad ultimam excuffionem promovere conveniat, quam otiofum harum rerum fpectatorem agere.

Ut ita breviter, *prognofis abortus* hoc intuitu, eo recidat : " fi fœminæ prægnanti prioribus menfibus, præfertim menftruo tempore, " eruptiones fanguinis vehementes contingunt, quæ placidis adftringentibus atque roborantibus nihil aufcultent, fæminam potius graviffime exhauriant, imo in fyncopem & præfentiorem vitæ periclitationem conjiciant, quod in tali conftitutione nulla alia formari poffit prognofis, " quam quod rebus ita conftitutis, abortus inftans evitari non poffit ; adeoque fi ejus promotio periculo vitæ maternæ avertendo infervire poffit, illam quidem jure, meritoque inftitui debere.

Fetus mortui diagnofis fimulac magis certa eft, nulla inde certior formari poteft prognofis, quam quod, nifi quantocyus ejiciatur, *energia* ad exclufionem, non tam in horas, quam propemodum minutas, aut ad fummum quadrantes, magis magifque defutura fit : neque folum hæc *ad partum energia*, fed univerfæ *vires* magis; *vitales* inquam vires : adeo ut ficubi de reliquo tenerior, minus valida, inprimis autem meticulofa fit puerpera, aut alioquin etiam (communiter tamen ex hujufmodi indole corporis & animi) *lipothymiis* obnoxia, fpes totius vitæ ejus in dubium adducatur, imo fatis frequenter funeftum exitum fortiatur.

Si *fetus mortuus*, non *tempeftive* excludatur, patiens interim adhuc vegetior, &, ut vulgo loquuntur, robuftioris indolis exiftat, non minoris difficultatis prognofis inde formari poteft, quod fetus, nifi dextre

per

per chirurgiam *extrahatur*, & *fecundinæ* pariter univerfæ decenter educantur; in utero computrefcendo, graviffima quæque fymptomata & pericula exfpectari debeant, inprimis febres anomalæ, & omnino mali moris, cum fummæ *debilitationis*, *deliriorum*, *convulfionum*, *inflammationum* atque *corruptionum*, concurfu: & , nifi quidem etiam tunc fæmina commoriatur, variorum *chronicorum* malorum fucceffus, *atrophiæ*, *hecticæ*, *cachexiæ*, aut perennis malæ valetudinis reliquæ.

Si his etiam rebus infufficiens uteri repurgatio ultima accefferit, quin fæmina talis *vitam* graviffimis ærumnis obfitam poft hac toleratura fit, fieri certe aliter minime poterit.

C A P U T V.

De Therapia ad Abortum & Fetum mortuum neceffaria.

Rectiffime monetur a viris prudentibus, quod anima confiliorum confiftat in eo, ut fint εὔπρακτα, factu idonea, &, ut loquuntur, poffibilia. Sane vero quantam confiderationem hoc monitum habeat in praxi medica; nemo poteft intelligere, nifi qui experientiæ folidam habeat peritiam; quandoquidem ibi miferum fane eft, audire indies & videre tantum numerum confiliorum, quæ Theoriæ quidem & opinioni mirum quam commoda videntur & opportuna: fi vero ad experientiam revocentur; & fecundum hujus teftimonium examinentur, fi non abfolute cerebrina judicari debeant, profecto ita comparata funt, ut vix nifi rariffimis cafibus & occafionibus quodcunque veritatis fuffragium adipifcantur. Jamdudum certe dictis atque fcriptis indigitatur ingens ille doctrinæ noftræ practicæ fyftematicæ defectus, quod non condigne commemorentur, & ad cenfum atque tribus revocentur affectus, quatenus vel certam curationis fpeciem atque fpem admittant: & qua facilitate aut difficultate hoc faciant: aut fæpe, imo utplurimum, curam fallant atque refpuant.

Ad hujufmodi certe examen merito vocatur *abortus*. Pro quo quidem *eminus* præoccupando, five ut loquuntur *præfervando*, nempe *caufas* ejus velut e longinquo fubigendas; non inutilis eft præcautio: quando vero medicus ad rem jam *præfentiorem* advocatur, tunc communiffime adeo irrita eft omnis in folidum *directa* contra imminens hoc periculum Therapia, ut potius, quando præfertim *adftringentibus* aliquid tentatur, non folum incommodis, fed omnino periculis majoribus, fæmina exponatur, quam quidem fponte metuere neceffe fuiffet.

Diximus jam fuperius, quod in malo eoufque invalefcente, ut etiam præter fenfibiliora in ventre incommoda, uteri *hæmorrhagia* fefe jam ex-

 ferat,

ferat, longe communiffime utique irritum fit omne confilium & auxilium, idque locuples teftetur experientia. In tali itaque cafu, five *adftringentium* aliorum, five *confectionis* aut *fpecierum de hyacintho* ufum, non folum fupervacuum, fed prorfus ab inftituto alienum effe, fana ratio dictat. Certe enim poftquam hucufque proceffit *abortus* quafi *præfentis* metus, nec impeditur ille *adftringentibus*, nec fatisfit neceffariis poft ejus excuffionem uteri *purgamentis*, quæ tamen in illo magis, quam in *vero partu* neceffaria effe, quotidiana docet experientia: fiquidem alioquin longe familiarius eveniunt peffimæ uteri difpofitiones, inprimis ad concrementa *fungofa*, cum variis fanitatis muliebris difpendiis, & anomalis pathematibus, inprimis autem certa difpofitione ad *repetendum* abortum, fi nova conceptio fuccedat.

Unde quidem potius ita exfpectandus eft harum rerum exitus, inter temperata *analeptica* atque *carminativa*. Sicubi vero *graviores hæmorrhagiæ*, & reliqua vehementior parturientis debilitatio, invalefcant, ibi quidem cujuslibet medici prudentiæ relinquitur, an fcrupulus incidere poffit, quo minus ipfam *excuffionem* etiam remediis *promovere* liceat, imo vero deceat.

Quando vero totus elifus eft abortus, ibi tanto minus opus aut ufus eft *adftringentibus*, cum *hæmorrhagiæ* illæ fponte mitefcant, aut certe *mitiffimis*, magis *analepticis* atque *tonicis*, quam quovis modo *adftringentibus* aufcultent.

Monitum jam eft fuperius, quomodo conveniat ejufmodi fæminam fefe gerere; non folum nempe ut puerperam, fed omni modo circumfpectius atque tranquillius, ne quacunque ratione debitus *fucceffus fluxus uterini fufficientis* præmature obftruatur: a qua re certo infallibiliter pejus, quam fanam decebat, diu poftea habituram effe fæminam, præfagire licet.

Potius itaque quicquid etiam alias intentioni *uterum puerperæ recte repurgandi* idoneum effe poteft, tali tempore in ufum trahere juftiffimum erit; quod quidem cujuslibet dexteritati & experientiæ relinquitur: interim, quid in hoc cafu poffit remedium *Differt. de puerper. affect.* nominatum, *pilulæ* fic dictæ *balfamicæ* D. D. Præfidis, præftat experientiæ commendare, quam verbis commentari. Illud hactenus confirmavit multiplex experimentum, quod peffimum illud abortus male expurgati confectarium, *fungofa* concrementa uteri, per hoc remedium ita certo atque cito, fub divina gratia, penitus profligatum fuerit, & fæminæ *fanitati* inprimis autem feliciffimæ *fœcunditati* & *ἐυτοκίᾳ* reftitutæ, quam a nullo alio remedio, (utpote quæ pariter incaffum adhibita fuerant varie a variis) impetrari potuit.

Fetus, ubi e fignis fufficientibus cognofcitur *mortuus* effe, promovenda venit omni modo tempeftiva illius exclufio; jungendo inprimis, quibufcunque magis fidere licet, *analeptica*, cum *expellentibus*. Non fegne

alias

alias in promovenda *fetus exclusione* sese gerit *hepar anguillæ*; *Borax* etiam veneta, ad *revocandos partus dolores* subinde satis bonum præstat usum: interim in *fetu mortuo* subinde dispar est harum rerum successus, & eo magis quidem quo manifestiores alterationes, in fæminæ parientis corpore & animo, jam observantur.

Quod ad nostras manus pervenerit, nullum adhuc habemus solidum documentum, de certa, & de reliquo etiam *secura* efficacia, supra nominati Ceylonici vegetabilis, *Adhatodæ*, seu *Ecbolii.* Certe vero, cum relationes historicæ efficaciam ejus commemorent ita quasi specifice ad *mortuum* fœtum, ut etiam *nomen* ejus appellativi significatus esse interpretentur, quod designet herbam ad fœtum *mortuum*, non parva certe laude digna esset ad hujusmodi casus, si secure dari possit.

Si *vires* nimium fatiscentes, & irrevocabilis veluti *defectus dolorum* ad partum, spem felicioris liberationis puerperæ a mortuo fetu, dissuadeant; & metum periclitationis *vitæ* ipsius incutiant, nihil inprimis proficientibus medicamentis expellentibus: *manuali* extractioni cadaveris adhibenda est opera, & dexteritati *medico chirurgicæ* insistendum.

Quando vero etiam a *mortuo fetu* liberata est puerpera, tanto magis & corporis & animi ejus analepsi invigilandum est; justæ vero *lochiorum* expurgationi, & reliquæ uteri mundificationi insistendum. Sicut enim revera in genere de *lochiorum fluxu* valet, quod propemodum quilibet usu *adstringentium* in illo æque suspectus esse debeat, & familiaria pericula succedentium pejorum effectuum post se relinquat, ac in *hæmoptysi*, ubi familiariter *phtisis* succedit: ita tanto certius hoc evenit, quando vel *abortus*, vel *mortui* partus *hæmorrhagiis*, *adstringentia* liberalius adhibentur. Imo vero, si etiam sine positiva *adstrictione*, fluxus non sufficienter & debite procedat, est sane effectus in nostræ tractationis casibus quasi infallibiliter pejoris indolis, quam in *simplici* puerperio. Unde quidem merito omnem scientiam & peritiam adhibeat medicus, ut his cumprimis casibus recte consulat: ubi tamen cujuslibet judicio merito relinquenda venit, imo vero commendanda prudentia illa, ut rebus sic *sponte* tolerabilius *procedentibus*, intempestivis officiis aliquid perturbationis afferre caveat; & quicquid etiam contribuere posse sibi videatur, magis *placidissima*, quam quascunque commotiones parturiente, medicatione absolvat: Talia enim demum medicamenta & methodus talis puerperis recte conveniunt, quibus nihil nisi *tranquillissime*, & *tamen efficaciter*, peragitur.

Quando neque *manuali operationi* commoditas præsto est, neque *medicamentis* auscultat exclusio fetus mortui, sed potius ille in utero reses, sensim *computrescere* incipit; ibi quidem & in genere difficiliora sunt omnia, & in specie *mali moris febres* ordinarie concursare solent. Has autem cum ex alio fonte tractare conveniat, non est, quod circa illas prolixius occupemur: at vero *criticis* inprimis diebus, etiam tentaminibus pro adhuc provocanda *elisione* locum esse, omni modo monere convenit: Tanto magis autem illud,

quod pro obtinendo hoc ſcopo, remediis utique opus ſit, quæ nulla *humorum* reliqua *perturbatione*, febri aliquod præjudicium afferant. *Analepſin* autem quantamcunque, commendatiſſimam in hoc caſu ſemper eſſe debere, monebunt ipſæ corporis & animi vires, graviſſime hic langueſcentes.

Hæc omnia atque ſingula ſi ita recte perpetrata ſint, non opus erit, ut impoſterum aliquid metuatur, circa futuras conceptionis aut geſtationis periclitationes. Illud tamen confirmat experientia, quod, quo gravius talem puerperam habuit prægreſſa illa infauſta conſtitutio, eo facilius ſubſequente impraegnatione iterum aliquæ turbæ ſuſcitari ſoleant. Unde quidem inprimis circa illud tempus, quo prior abortus contigit, cavendum eſt iterum prægnanti, ab omnibus occaſionibus novæ commotionis: ſed inter has etiam ab ipſo *metu intentiore* revertentis ſimilis periculi.

Tanto melius proximo a recuperatis viribus *fluxu menſtruo*, adhibentur iterum remedia illa, quamdiu fluxus ille procedit, quæ ad recte *repurgandum uterum*, vere & efficaciter idonea ſunt. Sub qua quidem medicatione, & purgationis hujus juſto ſucceſſu, ſine inſolitis fluxus talis circumſtantiis, tanto ſecurioribus eſſe licet de rebus undique recte conſtitutis.

Et ita quidem etiam rectiſſime conſultum erit ejuſmodi partus vitiis, *abortui* inquam & *mortui fetus* excluſioni, & ſanitati ac incolumitati reſtitutæ, recte vivent fæminæ. Nos autem, abſoluta ita tractatione noſtra, officio noſtro perfuncti nobis videmur; unde nihil amplius, ſed & nihil juſtius ſupereſt, quam ut divinæ bonitati, pro præſtito nobis auxilio humillimas gratias perſolvamus.

S. D. G.

CXL.

POLYC. GOTTLIEB SCHACHER

ET

CHRISTIANI JACOB SEYLER,

DE

PLACENTÆ UTERINÆ MORBIS.

Lipsiæ 28 Nov. 1709.

SYNOPSIS UNIVERSÆ DISSERTATIONIS.

I. *Paucis de placenta uterina in genere prælibatis, Dissertationis ordo ita instituitur, ut primo intempestiva placentæ separatio, postea retentio ejus & postremo situs vitiatus examinetur, non neglectis ceteris placentæ morbis, quoties de iis dicendi datur occasio.*

II. *Uti intempestiva placentæ separatio abortui vel partui infelici occasionem dat; ita facta inter aborsum & arbortum distinctione prioris natura cum symptomatibus concurrentibus paulo curatius describitur.*

III. *Abortus, ab eadem causa pendens, quibus symptomatibus stipatus incedat, indigitatur, & simul quæstio, an abortus quinquemestris vel semestris pro vitali sit habendus, examini subjicitur.*

IV. *Partum legitimum eadem causa periculi itidem reddi plenissimum, concise ostenditur, atque in prematuræ placentæ separationis causas occasionales speciatim à fœtu repetendas inquiritur.*

V. *Eandem placentæ separationem a variis uteri morbis pendere affirmatur.*

VI. *Quid mater ad idem malum conferat, docetur.*

VII. *Absoluta placentæ separationis descriptione, factoque ad retentionem ejus transitu, hujus speciatim causæ, signa, malaque inde pendentia recensentur.*

VIII. *Postremo vitiatus placentæ situs ad examinis incudem revocatur, ita ut causæ ejus, symptomata atque signa breviter explicentur, simulque singularissimus placentæ situs, in puerpera post mortem observatus, describatur.*

IX. *Cum signa partim ex data morborum descriptione facile haberi queant, partim occasione medelæ, ad ductum causarum occasionalium pertractandæ, distinctius explicanda veniant, transitus fit ad methodum medendi, quæ speciatim placentæ separationi convenit, ad quam circumspecte præcavendam fœtus, uteri & matris ratio habenda, hinc in specie cura morborum fœtus exhibetur.*

X. *Medela morborum uteri sistitur.*

X I. *Cum contra quosvis matris morbos, placentæ separationi occasionem suppeditantes, congrua remedia commendare nimis foret prolixum, saltem de usu & abusu venæsectionis agitur.*

X I I. *Hisce præsidiis præservationis gratia incassum adhibitis, placentæ actu separatæ quomodo sit succurrendum ostenditur, & simul spinosa quæstio, an in matris conservandæ gratiam abortum concitare liceat, ventilatur.*

X I I I. *Quomodo fœtus placenta separata arte Chirurgica sit protrahendus, docetur.*

X I V. *Absoluta separationis placentæ cura, quæ ejus retentioni convenit, examini subjicitur, hæc duplici curativa indicatione nititur, quarum prima cum expulsionem placentæ, altera symptomatum mitigationem suadeat, & ad illam præsidia tum chirurgica, tum pharmaceutica requirantur, de prioribus specialius agitur.*

X V. *Remedia pharmaceutica eundem in finem adhibenda proponuntur.*

X V I. *Symptomatibus ejusdem morbi quomodo tempestive prospiciendum, ostenditur.*

X V I I. *Tandem vitiati placentæ situs medela describitur, & dissertationi clausula imponitur.*

B. C. D.

B. C. D.

JAmdudum indefeffi Naturæ fcrutatores obfervavere, ovulum maternum mafculi liquoris aura virali imbutum, & oviductus miniflerio ad uterum devolutum, primis geftationis diebus eidem nondum effe annexum, fed fine ulla cum eo cohæfione liberum folutumque deprehendi. Interea temporis ab extima chorii pellicula radices villofæ pullulant, quæ paulatim matris utero, ceu fœcundo naturæ agro ingeruntur, ut fuccum nutritium ad tenellum derivandum tempeftive imbibant. Dumque fic indies majora incrementa capit embryo, radices chorii infigniter multiplicantur explicanturque, ufque dum maffam mole fatis infignem & carnis faciem præ fe ferentem effingant, quam placentæ, fecundinæ, feu hepatis uterini nomine exprimere confueverunt Anatomici. Hæc ipfa fecundina, mirabilem vaforum fanguiferorum congeriem conftituens, ac matricis fundi parti modo anteriori, modo pofteriori, nunc finiftræ, nunc dextræ paulo firmius & late adhærens fecundo veluti partu excluditur. Tunc enim partus demum eft confummatus, quando fœtum in lucem protractum fecundina cum membranis, tenellum in utero amicientibus, brevi poft infequitur. Quo feliciter peracto fecundum confuetum naturæ ordinem major minorve fanguinis copia per muliebria evacuatur, quod ftillicidium cruentum, aliquot dies poft partum durans, ac lochiorum nomine infignitum, haud obfcure docet, non liquorem faltem chylofum, fed ipfum fanguinem ab utero ad placentam devehi, ut poftea nutritioni fœtus inferviat. Quemadmodum itaque placenta rite conftituta & fœtæ & fœtui ineffabilem parit ufum, ita hæc diverfimode læfa non raro matri æque ac infanti fummas moleftias creat, partumque infelicem reddit. Animum proinde induximus, accuratius paulo præcipuos fecundinæ morbos pervefligare, ita quidem, ut primo intempeftivam placentæ feparationem, poftea ejufdem retentionem, ac poftremo fitum vitiatum ad examinis incudem revocemus; fic enim nobis haud inepta fuppeditabitur occafio, de ceteris placentæ morbis hinc inde differendi.

II.

Inter mala, quibus gravidæ parturientefque affliguntur, haud poftremum occupat locum intempeftiva placentæ feparatio; hæc enim vel abortui, vel partui infaufto occafionem fubminiftrat. Accidit quippe aliquando, ut primo, fecundo aut infequentibus menfibus ante confuetum pariendi tempus fructus immaturus excludatur, quod matri modo moleftias effatu vix dignas, modo fatis atroces adfert. Siquidem primis temporibus contingens abortus, abs non nullis fpeciatim aborfus dictus, ali-

quando menſium fluxum mentitur, & una cum ſanguine embryo tenerrimus ejicitur, quo excluſo matres obambulant, munia domeſtica obeunt, & præter mœrorem, quem ex amiſſa prolis ſpe concipiunt, nihil propemodum mali ſentiunt, id quod nuper admodum fœminæ plurium liberorum matri accidit, quæ citra ſpem omnem atque opinionem ambulando aborſum embryonis duorum circiter menſium perpeſſa, vix horula elapſa convivas inter belle ſeſe habebat. Imo crediderim ego, ſæpius inſcia matre aborſum contingere, præcipue ſi ſanguis profuſus vel plane non, vel ab illis, qui ejuſmodi rerum haud bene ſunt gnari, luſtretur, cum tamen embryones trium ſeptimanarum, vel unius aut duorum menſium jam dum ſatis diſtincte cognoſci queant, præcipue ſi in liquorem limpidum projectos attentius paulo contuemur, ubi partes corpuſculi exiliores explicatæ diſtinctius in oculos incurrunt. Alio vero tempore aborſus multo eſt laborioſior. Antequam enim in eundem prolabuntur gravidæ, nunc de anxietatibus præcordiorum, nunc de lumborum coxarumque gravitate & ad motum ſegnitie, nunc de ventris lumborumque doloribus, ab epigaſtrio ad hypogaſtrium & verſus pubem deſinentibus, maxime vero de dorſi circa regionem renum doloribus, *die Wehen im Creutz*, conqueruntur, tandemque in hæmorrhagiam uteri plus vel minus notabilem incidunt, & ſimul tenellum exturbant, qui vel ſolus nuduſque, vel membranis ſuis obvolutus una cum placentula prodit. Cum enim chorda umbilicalis tempore illo adhuc maxime ſit tenuis, accidit non raro, ut eadem rupta embryo quidem aborſu excludatur, ſecundina tamen vel ex toto, vel ex parte ab utero diſſoluta aliquandiu remaneat, id quod paucis ante ſeptimanis in primipara animadvertere licuit; hæc enim terrore improviſo percuſſa, & ira non nihil inflammata alterum diem poſt exquiſitos dolores dorſi & imi ventris ad uterum tendentes ſentiebat, moxque ſanguinem copioſum uno pene impetu excernebat, qui matula exceptus, eam ultra medietatem replebat, doloribus & anxietatibus adhuc dum remanentibus, dumque in eo erat ancilla, ut ſanguinem abjiceret, una ex prudentioribus, inopinatam ejuſmodi & copioſam cruoris profuſionem doloribus partus ſtipatam a conſueto menſium fluxu probe diſtinguens, eundem paulo curatius luſtrabat, & corpuſculum ſolidioris compagis inveniens anceps hærebat, an verus ſit embryo. Hinc advocatus Dominus Præſes ſtatim tenellum, qui vix ſex ſeptemve erat hebdomadum, in aquam immittebat, & tunc corpuſculi capitulum, truncum & extremitates, & quidem in capitulo veſtigia oculorum, nariumque ac oris, in thorace coſtas nitide diſpoſitas, in abdomine chordam umbilicalem ruptam, & mentulam prominentem, in extremitatibus digitos tenerrime fabrefactos clare & perſpicue adſtantibus monſtrabat. Interea placentula deſiderabatur, hinc ſtatim matri exhibebantur remedia congrua, quæ quidem inſomnem & inquietam efficiebant noctem, primo tamen mane non citra dolores notabiles

notabiles placntula ex voto excernebatur, materque melior fefe habebat, ac brevi poft convalefcebat. Minoris plerumque moleftiæ periculique eft aborfus, quando ftatim cum embryone placenta excluditur, autopfia id ubertim confirmante.

III.

Uti vero aborfus frequenter intempeftivæ fecundinæ feparationi debetur; ita nec raro abortus quinquemeftris, femeftris, feptimeftris aut octimeftris ab eadem pendet; hac enim contingente non modo uterus ad fpafmodicos motus irritatur, verum etiam fanguis partim ab utero, partim a placenta manans infantem obruit ac deturbat, orificium uteri internum relaxat & aperit, & fores excludendo fœtui pandit. Atque ejufmodi abortus aborfu multo eft laboriofior periculofiorque. Nihil enim jam dicam de prædictis fymptomatibus, aborfum antecedentibus, quæ abortus tempore plerumque longe funt atrociora, præcipue cum ejufmodi infantis mole jam dum infignis, ad partum tamen juvandum minus idonei exclufio multo fit laboriofior. Præterea hæmorrhagia tam enormis animadvertitur, ut & matri & fœtui fummum vitæ periculum minitetur; hinc etiam eft, quod infans mortuus, vel extreme debilis ac diu non vivens, aut paulo robuftior & in vivis permanens in lucem emittatur. Quo propinquior enim partui naturali eft fœtus, eo aptior obfervatur ad vitam extra uterum pertexendam; hinc qui feptimo aut octavo menfe nafcuntur, aliquando externis fomentis aliifve refocillantibus medicamentis fufcitati confervantur, tametfi plures eorundem vel in ipfo utero, vel brevi poft abortum extinguantur, hæmorrhagia cumprimis enormi contingente. An vero quinquemeftris vel femeftris partus pro vitali fit habendus, ego maximopere dubito. Equidem embryoni quinque vel fex menfium vitam non denego; quippe quæ cuilibet embryoni competit, an vero tali fruatur, ut uteri carceribus dimiffus eandem continuare queat, non immerito me tenet dubitatio, ut adeo Auctorum obfervationes, abortum quinquemeftrem, vel femeftrem tanquam vitalem affirmantes, fallaciarum fint pleniffimæ. Cum enim certitudo hujus afferri a mulieribus, fallere viros doctis, petenda fit, & imprægnationis figna admodum fint incerta, fæpius partus nonimeftris pro octimeftri, octimeftris pro feptimeftri, feptimeftris pro femeftri ficque porro habetur. Præclare hæc confirmat *Ludovicus in Ephem. Germ. Dec. I. Ann. VIII. obf.* 69. cui paucos intra annos decem noviffe contigit, quæ ipfi, uxorique ipfius, aut neceffariis fuis copulam ante copulationem fatlæ funt, riferuntque tacite & in finu judiciorum abfolutiones. Quicquid vero horum fit, id extra omnem dubitationis aleam effe pofitum autumo, abortum cum infigni fanguinis profufione, a placenta feparata pendente, conjunctum ordinarie fœtui effe exitio; cum enim illo

 tem-

tempore commercium, quod fœtui cum fœta intercedit, fufflaminetur, infansque ipfe per placentam hæmorrhagiam patiatur, & fanguinis motus circularis, qui fœtum inter & placentam ac in ipfo fœtu animadvertitur, graviter lædatur aut penitus evertatur, prætereaque copiofo fanguine obruatur & prematur, quilibet facillimo videt negotio, quam mifera fit tenelli conditio tempore illo. Nec minus periculum matri imminet. Quem enim quæfo fugit, aliquando tam prodigiofam cruoris copiam per genitalia effundi, ut vix lintea vafaque fufficiant, ad tantam fanguinis copiam excipiendam, interea afflicta extreme debilitatur, in graves incidit lipothymias, dolores partus evanefcunt, nixus propter totius corporis languorem funt minus efficaces, quibus paulo fortioribus contingentibus hæmorrhagia aliquantum fuppreffa adeo recrudefcit, ut matri extremum periculum adferat, & adftantibus terrorem incutiat. Ut nihil jam dicam de fœtu debili aut mortuo partum remorante, aut irritum reddente; vel de placenta ante fœtum in cervicem uteri prolapfa, & orificium internum obftruente, quæ omnia, opinor, clare docent, ejufmodi abortum effe periculi pleniffimum, & fæpius matrem ante abortum, vel in ipfo abortionis actu, aut brevi poft mori. Ubi vero hæmorrhagia ceteraque fymptomata funt mitiora, fœtufque tempeftive perita manu protrahitur, mater interdum cum ipfo fœtu ab ancipiti vitæ periculo liberatur.

I V.

Equidem nunc ordinis juberet ratio, ut ab abortu ad partum legitimum progrederemur, monftraturi, quid mali eidem a placenta feparata immineat; verum cum nonimeftris partus ab octimeftri &c. non nifi gradu differat, iifdemque fymptomatibus fit obnoxius, iis tædiofe repetendis lubenter fuperfedemus. Potius ad caufas, intempeftivæ placentæ feparationi occafionem fubminiftrantes, provehimur. Tantum vero abeft, ut quasvis abortus & partus difficilis caufas fimus perveftigaturi, ut potius unice fpecialius paulo in feparationis placentæ caufas fimus inquifituri. Neque illam placentæ feparationem in præfenti explicabimus, quæ a leniori funiculi umbilicalis tractione obftetricis manu poft exclufionem fœtus perficienda, vel a manu ex inftituto in uterum immiffa ac placentam veluti deglubente pendet, fed eas caufas rimabimur, quæ intempeftive placentam feparant, & vel aborfui, vel abortui, vel denique partui infaufto caufam fuppeditant. Atque veritati videtur maxime confentaneum, interdum fœtus culpa placentam ab utero fegregari. Quando enim fœtus quamcunque demum ob caufam paulo violentioribus exagitatur motibus, is vel capite, vel pede aliave parte in funiculum umbilicalem tenfum graviter impingens eumque fortiter trahens facile placentam ab utero fejunget. Quod illo cumprimis tempore accidere poteft,

teft, quando funiculus umbilicalis aliquoties collum aliamque infantis partem ambit, vel jufto eft brevior. Sic *Guilhelmus Fabric. Hildanus Obf. Chirurg. C. 2. Obf.* 50. *p. m.* 121. duorum abortuum meminit, quorum caufam in chordam umbilicalem jufto breviorem ac placentam ab utero avellentem rejicit: fiquidem in uno abortu chorda umbilicalis vix fpithamæ, in altero vix fefqui fpithamæ erat longitudinis. Præterea foetus extreme debilis aut mortuus ejufmodi rupturæ caufa effe poteft. Quoniam enim uterus, abrupto generationis negotio, ab advecto fanguine, qui in alimentum illi cedere debebat, gravatur, tantamque copiam fuftinere tandem nequit, apertis vaforum ofculis & radicibus placentæ difruptis eum in uterum elabi finit: unde per menftruorum veluti fluxum abortui via fternitur.

V.

Frequentius idem malum ab utero male conftituto pendet. Siquidem interdum in cavitate ejus coacervantur flatus, qui dum latera ejus a lateribus placentæ deducunt, facile teneri illi nexus, quibus invicem conjunguntur, fejungi poffunt, eamque rupturam deinde aliæ proximiores caufæ ad abortum tendentes excipiunt, hinc non male *Avicenna*: *Dixerunt*, fcribit, *quod fit plurimum abortus ex ventofitate, fcilicet uteri, & veritas eft ifte fermo. Quos quidem flatus, mea fententia, propter multas evidentes rationes, negandum non eft, poffe abortum facere.* Quam prodigiofa vero flatuum copia in utero quandoque colligatur, in *M. N. C. D.* 1. *A.* 1. *Obf.* 1. videre eft. Neque molæ, lapilli fimiliaque hæterogenea corpora in utero exiftentia excludi merentur, utpote quæ impediunt, quo minus placenta late riteque uteri lateribus affigi, aut fufficiens fucci nutritii copia ad eandem derivari queat, hinc vel fponte decidens, vel leviore faltem injuria accedente ab utero feparata abortum producit. Præterea interna uteri fuperficies aliquando vel nimis denfa eft atque ficca, vel humore quodam pituitofo obducta, utrumque vitium impedimento effe poteft, quo minus radices placentæ altius firmiufque utero infigantur, hinc levi faltem caufa data eæ dehifcunt, & abortui, cui nonnullæ ex fœminis frequenter admodum funt obnoxiæ, non ineptam præbent occafionem. Magnum quoque imminet periculum, quando uterus inflammatione corripitur, quare *Hippocrat. Aph.* 43. *Sect.* 5. *Mulieri*, inquit, *prægnanti eryfipelas in utero lethale.* Licet vero hoc malum non nimis intenfum medelam forfan adhuc admittat, tamen fecundina propter fanguinis motum per minutiffima vafcula haud parum impeditum, eumque hinc inde ftagnantem, vafculaque tenera ad crepaturam diftendentem, facile ab utero fegregatur. Cumque non raro inflammatio in ulcus, vel gangrænam, aut fcirrhum mutetur, fane maxima fubinde vis placentæ fimul infertur. Uti enim materia purulenta, a quacunque

cunque demum caufa producta, vafcula, quibus placenta adhæret, excedendo; ita fumme corrupti humores in gangræna mortificando eadem feparationem placentæ præftabunt. Neque vero fcirrhofo exiftente utero radices fecundinæ debite in eundem inferentur, quin potius mox arefcentes fponte veluti decident. Huc etiam uteri fpafmi & convulfiones pertinere videntur; uterus enim vel a nimia diftenfione, falium acrium molefta vellicatione, vel quavis alia externa caufa irritatus & ftimulatus dum convellitur, fortiterque conftringitur, facile placentæ, nondum firmiter eidem adnexæ, faciet disjunctionem.

VI.

Multoties pariter ad fecundinam intempeftive abrumpendam mater fymbolum fuum confert. Rarum enim non eft, plethoricam primis geftationis menfibus abortum pati. Siquidem cum illo tempore non adeo multum fanguinis placentæ formandæ & tenello nutriendo impendatur, fæpius is tanta copia in cavernofa uteri fubftantia colligitur, ut radices placentæ extrudat perrumpatque non fine præfentaneo abortus periculo. Simile quid accidere poteft, fanguine orgafmo faltem laborante, qualem fæpius in febribus, fcorbuto & confimilibus affectibus animadvertimus, quippe quo non duntaxat uterus ad fpafmos dolorificos irritatur, verum etiam facile tubuli placentæ falium inæquali textura eroduntur, aut nimis inflati rumpuntur, ficque fanguini cum impetu erumpenti fores omnes aperiuntur. Nec abfimilis eft ratio, cur gravidæ terrore perculfæ, aut ira exardefcentes fimilique graviori animi pathemate correptæ fæpius abortum patiantur. Nihil enim jam dicam de uteri irritatione fpafmoque inde pendente, fed faltem fanguinis cum impetu affluentis rationem habebo. Namque terrore fimilique animi affectu præfente, dum fpirituum fanguinifque motus a peripheria centrum verfus tendit, ifque in partibus externis imminuitur, & in internis augetur, fæpius cruor tanta copia ad uterum devolvitur, ut facile radices fecundinæ perfringat, eafque ab uteri vinculis difnectat. Impetuofus ille fanguinis motus in ira fimilique pathemate clarius innotefcit, utpote cujus veftigia in externis quoque partibus facile habentur, hinc fimilem in modum in uterum influens quomodo feparationi placentæ occafionem fuppeditare poffit, ex fupra dictis jamdum non obfcure liquet. Alio tempore penuria fanguinis potius eft accufanda. Quando enim gravida immodico menfium fluxu aliave hæmorrhagia graviore corripitur, non modo pabulum fœtui alendo fubtrahitur, verum etiam uteri vafcula & cavernulæ fubfident, ac tubuli, quibus placentæ nexus fervabatur, flaccefcunt & concidunt, ut fulcris illis & fubfidiis orbatus fœtus deficiat fenfim pereatque. Atque hæc dubio fine quoque eft ratio, cur fudore affatim prorumpente, aut fero per alvum diarrhœæ tempore aut per aliud emunctorium im-

modice

modice promanante, vel eo inedia, curis morbifque diuturnioribus maxime imminuto flaccefcentes tandem placentæ radices decidant, præcocemque ac infelicem partum efficiant. In antecedente paragrapho inter fecundinæ feparationis caufas fpafmi & convulfiones uteri non immerito relatæ fuere. Quare tenefmus, ftranguria, nephritis, colica paffio aliarumve partium dolorifici fpafmi, dum nonnunquam uterum in confenfum trahunt, prædicto morbo facile occafionem dabunt, uti hæc cuncta Auctorum obfervationes abundanter confirmant. Neque abfimili modo agere videntur emetica & purgantia, quæ interdum nefario aufu ad enecandum expellendumque fœtum peffimæ indolis gravidæ affumunt, aut quæ impraegnationis ignaris exhibentur. Hæc enim orgafmum fanguinis fæpius excitant, corpus vomitionis cumprimis tempore graviter concutiunt, doloreſque & fpafmos ventriculi & inteftinorum exquifitos gignunt, qui facile uterum in fympatheticos abripient motus. Huc præterea medicamenta fingulari ratione fœtui infefta, uterumque irritantia fpectant, quæ ideo ftrictiori fenfu ἐκβόλια (ἀπὸ τȣ̃ ἐκβάλλειν, id eft ab ejiciendo, quod fœtum cum impetu quafi ejiciant) nuncupantur, ad quorum claffem camphorata, myrrhata, olea fabinæ, fuccini, juniperi, terebinthinæ, nec non decocta ex fabina, artemifia fimiliave pertinent. Tandem nec motum corporis vehementiorem filentio prætereundum effe arbitramur, fiquidem ejufmodi vehementi agitatione, five ab equitatione, vectione, faltatione, five a lapfu, verberibus aliifque injuriis externe illatis pendeat, uterus ipfeque fœtus concuffionem patitur, & facile vincula, fi fuerint laxiora minufque firma, folvuntur ac rumpuntur, ficque fecundinis feparatis infelici partui occafio fubminiftratur. Sunt quidem adhuc aliæ caufæ, quæ hic recenferi poffent, fed ne jufto fimus prolixiores, iis enumerandis in præfenti haud immorabimur, præcipue cum earundem ætiologiæ ex fupra dictis facile haberi queant. Neque vero exiftimandum eft, commemoratas caufas femper neceffario placentam ab utero fecernere & abortum ciere, vel legitimum partum infelicem reddere. Quandoque enim gravida, variis licet morbis implicita, variafque læfiones perpeffa legitimo demum pariendi tempore fœtum excludit, id quod *Zacut. Lufitan. L. 2. Prax. Medic. admir. obf.* 144. fingulari quodam exemplo confirmat; meminit enim cujufdam fœminæ malæ, quæ ad abortum procurandum valida purgantia affumfit, utero fortiffima unguenta applicavit, peffaria violenta appofuit, & alia fœtum enecantia medicamina devoravit. Demum omni prorfus deftituta auxilio, exactiffima inedia incaffum tamen corpus maceravit: tandem quafi defperata, viribus licet invalidis, ad faphenæ phlebotomiam terdecim celebratam, & hirudines in fede ter applicitas fe convertit, fed nunquam voti fui compos evadere potuit, imo geminos in nono menfe obefos & ovantes, mirum dictu, in lucem edidit. Sed uti una hirundo non facit ver; ita merito hic cafus rarioribus annumeratur, cum certo cer-

tius fit, non femper ad abigendum fœtum immaturum tam multifarias caufas requiri, fed faltem unam fæpius alteramque ex iis fufficere.

VII.

Quemadmodum vero intempeftiva placentæ feparatio quam plurimorum periculorum fæpiufque lethiferorum infelix exiftit autor: ita retentio ejus non minores moleftias, nec minus periculum adfert matri. Multoties enim accidit, ut fœtu ab ortu vel partu legitimo exclufo fecundina tota vel pars faltem ejus in utero remaneat. Siquidem ea aliquando tota vel tantum ex parte tam firmiter uteri lateribus adhæret, ut ab iifdem fe divelli haud patiatur. Quorfum etiam pertinere videtur centralis chordæ umbilicalis in placentam infertio, qualem aliquoties *Cl. Ruyfchius Obf. Anat. Chirurg.* 97. animadvertit. Quippe fecundum confuetum naturæ ordinem funiculus uni alterique lateri placentæ eft implantatus, hinc facili negotio & fua veluti fponte, leniore faltem funiculi tractione contingente, fequitur fœtum in lucem prodeuntem, fecus fi centrum ejus funiculus occupat, ubi tractionem ejus irritam prorfus obfervavit modo laudatus Autor. Sic pariter chordæ umbilicalis teneritudo fubinde eft tanta, ut citius rumpatur, quam ut tractionis ejus beneficio placenta extrahi queat, quale quid etiam obfervamus, quando funiculus propter fœtum mortuum flaccidus nimis corruptufque animadvertitur. Alio vero tempore fecundina quidem eft feparata, fed propter orificium uteri internum poft partum arcte nimis conftrictum eximi nequit. Quomodocunque autem placenta in utero relicta fit comparata, ordinarie puerperam in varios morbos aut mortem prorfus conjicit. Equidem *Cummenius* matronæ cujufdam mentionem facit, cui per quinque feptimanas fruftulum fecundinæ in utero reftiterat fine ullo incommodo, poftea vero dolores parturientis inftar fentiens fruftulum carneum pugni magnitudine excrevit, nec abfimilem cafum de comitiffa quadam, fine notabili incommodo tertia demum feptimana poft partum fecundinam rejiciente refert, *vid. Ephem. Med. Germ. Dec.* 1. *A.* 3. *Obf.* 127. merito tamen hi cafus ad eos pertinent, qui raro contingere folent, & dubio fine arcta cohæfio placentæ cum utero bene conftituto effecit, ut a corruptionis labe aliquamdiu immunis permanferit, ufque dum paulatim ex vinculis uteri dimiffa excreta fuerit. Atque in felicitatis puerperarum parte omnino ponendum eft, fi fruftula placentæ, ut ut nondum corrupta, fed fatis recentia evacuentur, quæ alias me judice molæ haud ineptam præbebunt materiam. Qua de re *vid. Ruyfchii l. c. Obf.* 28. Frequenter quoque obfervamus, quod puerperæ durante lochiorum fluxu corpufcula folidioris compagis, id eft refiduas placentæ portiones minores, fine fenfibili moleftia atque cum euphoria excernant, cum alio tempore fecundina vel majores ejus partes relictæ atrociffima excitent fymptomata.

Quem

Quem enim fugit fecundinam interdum hæmorrhagiam horrendam aut penitus lethalem movere? Quando enim pars ejus notabiliter avulfa ab utero eft, perpetua irritatione uberiorem fanguinis adfluxum dum allicit, is per hiantia & difrupta vafcula copiofe promanans extreme debilitat matrem, ita ut in crebriores cordis palpitationes, fudorem frigidum, lipothymias fimiliaque mala prolabatur, ut penitus exhauftis viribus intereat, nifi tempeftive hæmorrhagia fiftatur & fecundina penitus protrahatur. Ejufmodi tragica exempla *Gregor. Horftius L. 5. de morb. mulier. Obf.* 23. aliive literarum monumentis confignarunt. Præterea nemini obfcurum effe arbitror, placentam relictam cum utero interdum inflammatione corripi, ut adeo non mirum fi miferas fœmellas de dolore uteri vicinarumque partium urente, de æftu febrili, fiti intenfa, appetitu dejecto, anxietatibus præcordiorum, agrypnia, deliriis fimilibusque malis conquerentes audiamus. Quando vero ex voto inflammatio haud refolvitur, ea fubinde in gangrænam degenerans dolores quidem urentes paulatim aut extemplo extinguit, fed dum frigore corripiuntur interanea, horrore totum corpus concutitur, vim fentiendi amittit ægra ac delirare incipit, mox pallida mors ultima rerum linea fuccedit. Major convalefcentiæ fpes adfulget, quando placenta fuppuratione pedetentim per muliebria excernitur. Quantumvis enim & tunc periculofis fatis & tædiofis affligatur affectibus ægra, præcipue fi putrilaginofæ particulæ fanguini refluenti immixtæ febrem, tumorem faucium, inquietudines fimiliave fymptomata gignant, tamen experientia tefte ex mediis veluti orci faucibus eripitur, fi fenfim fruftulatim placentæ, fœtidum fæpius & putridum odorem fpirantes, flavaque aut viridicante vel nigra quafi putrilagine obductæ evacuentur, quod die tertio, fexto, aut una vel pluribus demum feptimanis poft partum accidere folet. Confer. *Ephem. Nat. Cur. Dec.* 2. *An.* 1. *Obf.* 184. *An.* 9. *Obf.* 116. *Bonet. Medicin. Septentrion. L.* 4. *de mulierum affectibus fect.* 8. *Obf.* 6. *& feq. Tulpii Obf. Med. L.* 4. *c.* 41. Tandem nec filentio præterire poffumus placentam in utero aliquando in hydatides degenerare, quale quid fupra citatus *Ruyfchius* aliquoties obfervavit, ejufmodique placentam nitida icone *Obf. Chir.* 33. exprimi curavit.

VIII.

Reftat, ut paucula adhuc verba de vitiato placentæ fitu faciamus. Occafione feparationis fecundinæ jam dum monuimus, aliquando eam ante fœtus exclufionem ab utero avulfam in cervicem ejus ita delabi, ut oftium uteri internum obftruat, partumque difficultatum periculorumque reddat pleniffimum. Ut enim nihil jam de hæmorrhagia periculofiffima aut penitus lethali dicam, fane fæpius infanti fumme debili aut mortuo in lucem edendo via fic intercluditur. Dum enim obftetrix

 digitis

digitis anterioribus in uteri os immiſſis neque membranas, neque nudum caput aliamve fœtus partem, ſed potius craſſam mollemque carnem, mollitie & lentore haud parum a carne infanculi oſſa inveſtiente multumque ſolidiore diſcrepantem, perſentiſcit, anceps ſæpius hæret, utrum partus ſit protrahendus, an vero promovendus, cum tamen niſi tempeſtive placenta ad recludendam viam, per quam infans excludendus tranſire debet, vel reclinetur, vel protrahatur, vel pertundatur, in præſentiſſimum vitæ periculum infans cum matre præcipitetur. Singulariſſimum placentæ ſitum nuper admodum in puerpera animadvertere licuit. Hæc enim cum fœtu ex anguſtia partus præcipue propter lethalem hæmorrhagiam diſcedens, Dno. Præſidi occaſionem dabat, in lethiferi hujus partus cauſam inquirendi. Proinde utero ſecundum longitudinem inciſo fœtus, membranis ſuis obvolutus, prodibat in conſpectum, cujus pedes ultra umbilicum matris erant protenſi, caput vero inferiorem ac magis ſiniſtram uteri partem occupabat, ita ut facies non inteſtinum rectum ſed pubem reſpiceret. Remotis itaque membranis & chorda umbilicali reſecta, fœtus exemti faciei pars ſiniſtra livore tota erat perfuſa, hac enim cum primis capitis parte perfecte ceteroquin formatus fœtus exitum incaſſum molitus erat. Poſtea non ſine animi mœrore & admiratione in ſuperiore fundi parte placentam obſervavimus nullam, cui ſaltem chorion præter conſuetas naturæ leges undiquaque firmiter erat adnatum, inferiorem vero uteri partem placenta eximiæ molis & craſſitiei occupabat, ita ut anterius altius quam poſterius adſcenderet, cervice interim & orificio ejus penitus obſtructo. Atque hæc ipſa placenta dubio ſine primis geſtationis temporibus radices in hanc uteri partem immiſerat, utpote quæ ab utero non erat diſſoluta, ſed eidem limboque orificii interni tam pertinaciter adnata, ut non niſi vi adhibita ſeparari potuerit. Tandem funiculum in ſiniſtram placentæ partem' inſertum deprehendimus, inſertionis loco vix pollices quinque tranſverſos ab orificio interno diſtante. Ex hiſce autem nunc adparet, cur ingruente partus tempore adflicta in lethalem inciderit hæmorrhagiam. Quippe infantis caput oblique cervicem uteri verſus in placentam prolapſum cum orificium internum ad floreni circiter magnitudinem diſtendiſſet, extima placentæ pars, limbo orificii adhærens, ac illic loci craſſitie trium minimum pollicum latitudinem æquans, neceſſario rumpebatur cum inſigni ſanguinis profuſione, præcipue cum placenta undiquaque utero adhuc adhærens adfluentem ſanguinem maternum exciperet, & poſtea per anteriorem partem dilaceratam cum interitu matris fœtuſque evomeret.

IX.

Præmiſſa ſecundinæ morborum hiſtoria, ordinis quidem ratio poſtulare videtur, ut ſigna tum diagnoſtica, tum prognoſtica tradamus; verum

rum cum ea partim ex data morborum deſcriptione perſpicue haberi queant, partim etiam occaſione medelæ, ad ductum cauſarum occaſionalium pertractandæ diſtinctius explicanda veniant, potius nunc ad methodum medendi provehimur. Quod itaque ad intempeſtivam ejus ſeparationem attinet, ſane eo opera eſt navanda, ut eandem, quantum in viribus noſtris relictum eſt, judicioſe præcaveamus, aut eidem actu factæ medelam tempeſtive adhibeamus. Priori ſcopo ut ſatisfaciamus, ſemper cauſarum occaſionalium ratio eſt habenda. Ex ſupra vero dictis jam dum innoteſcit, fœtus, uteri & matris culpa ſæpius placentæ ſeparationem contingere. Quod itaque ad fœtum ſpeciatim attinet, equidem motus illius vehementiores compeſcere debileſque roborare poſſumus, at ſi is mortuus fuerit, aut chorda umbilicalis juſto ſit brevior, vel aliquoties collo aliive parti obvoluta, in noſtra poteſtate relictum non eſt, ut ejuſmodi mala emendare queamus. Motus vero infantis inordinatos componimus, dum matri quietem & ſomnum ſuademus, ac præterea eidem antiſpaſmodica v. g. pulv. marchion. ſpecif. cephal. dent. equ. marin. corn. cerv. ſ. igne pp. unicorn. ver. ſucc. pp. caſtoreata ſimiliaque exhibemus, ac ut a frigore omni modo ſibi caveat ſedulo monemus, imo judicioſi Medici eſt, ut in motuum ejuſmodi violentiorum cauſas occaſionales ſolicite inquirat, quo & iis tempeſtive faciat ſatis. Quod ſi vero fœtus ſit nimis debilis, id quod ex dolore quodam uteri gravativo & ex relatione gravidæ colligimus, quæ refert ſubinde, ſe unum alterumque diem vel nullos vel debiles admodum fœtus percepiſſe motus, e re maxime erit, ut gravida corroborantia v. g. aqu. vitæ mulier. cinnam. tenell. corn. cerv. ceraſ. nigr. epileptic. Langii tinctur. corall. ſimiliaque aſſumat, cui etiam apprime infuſum ſalviæ, roriſmar. menth. millefol. rd. biſtort. &c. conducet, ut nihil jam dicam de coralliis rubris, margaritis, oſſiculis leporum, gallatura ſimilibuſque, quibus plurimi Medicorum peculiarem virtutem uterum fœtumque corroborandi tribuunt. Neque topica ſilentio prætereunda ſunt, inter quæ balnea ex adſtringentibus roborantibuſque parata recenſentur, in quorum locum ſæpius ſuffitus ſubſtituuntur, quatenus modo thus, maſtix, baccæ juniperi prunis candentibus, modo olea caryoph. mac. aqua regin. hungar. lateribus probe calefactis adſperguntur, cui ſcopo pariter decocta hb. cephalicarum inſerviunt. Neque minoris laudis ſunt, quæ abdomini applicantur, hinc ſæpius idem balſamo embryonum, vel balſamo nucis moſchatæ cum oleis deſtillatis roriſmar. menth. macis mixto inungimus, vel ſacculos ex hb. cephalicis paratos nunc ſiccos, nunc vino auſtero incoctos eidem & pudendis applicamus, quorſum etiam vulgare illud nec illaudabile cataplaſma, ex pane mellito Norimberg. addit amygd. dulc. excort. pulv. caryoph. mac. cinnamom. cardam &c. ſpectare videtur, alia unguenta emplaſtraque, tantopere ab Auctoribus commendata, ut nunc brevitatis gratia omittamus. Quantumvis vero prædicta re-

 media

media eximii ſint uſus, tamen perneceſſe eſt, ut circumſpecte in eorum præſcriptione nos geramus, ne ſcilicet generoſioribus iſtis abutentes uterum nimis irritemus, majuſque periculum tenello inferamus; abortum enim aliquando remediorum mitioris naturæ uſum fuiſſe inſecutum, plures Auctorum abundanter confirmant. Vid. *Ephem. Nat. Curioſ. An.* 3. & 4. *Borell. C.* 2. *obſ.* 98. *Amman. Medic. Critic.*

X.

Ad uteri morbos quod attinet, ad illos flatus, molæ, lapilli, denſitas, ſiccitas, humiditas, inflammatio, ulcus, gangræna, ſcirrhus, ſpaſmi & convulſivi motus relati fuere. Uti vero gangrænæ ſcirrhoque mederi vix poſſumus, ita de inflammatione ac ulcere occaſione placentæ relictæ ſpecialius agemus. Quod itaque ad flatus ſpectat, eos cognitu ſatis eſſe difficiles, vel inde adparet, quod Medicis æque ac mulieribus ſubinde impoſuerint, ac ſi vere gravidæ eſſent mulieres, cum tamen poſtea loco fœtus non niſi flatus cum impetu ex partibus genitalibus proruperint. Atque vix intellectu concipi poteſt, quomodo flatus ex utero gravidæ educi queant, niſi forſan ſpeciali naturæ ductu orificium uteri internum non nihil relaxatum iiſdem exitum concedat, quem carminativis interne æque ac externe præſcriptis ſimul promovebimus. Neque vero minorem difficultatem parit mola. Hæc enim in principio conſtituta accurate cognoſci nequit, majora vero incrementa capiens ex inſueta uteri intumeſcentia, ſenſuque ejus gravativo, ac pondere quodam pro diverſo corporis ſitu in hoc illudve latus ruente, citra tamen ejuſmodi motum, quem alias vivus infans utero imprimit, quidem habetur, curatu tamen multo eſt difficilior aut penitus impoſſibilis. Præcipue autem de cura ejus ne quidem eſt cogitandum, quando mola in utero exiſtente mater concepit. Quippe cum ad expellendam molam medicamenta requirantur, quæ ordinarie fœtui maxime ſunt infeſta, potius univerſum negotium naturæ eſt committendum, an forſan una cum fœtu abortu vel partu excludendo ſimul excernatur, ſecus ſi accidat, eo opera eſt navanda, ut poſt fœtus excluſionem vel perita Chirurgi manu protrahatur, vel appropriatus remediis quantum quidem poſſibile excutiatur. Multo minus de lapillorum in utero hærentium medela in præſenti erimus ſoliciti, quis enim oedipus hariolabitur, uterum calculo eſſe obſeſſum, miramur potius eum, ſi forte fortuna excludatur, aut in cadaver incidamus, in cujus utero peregrinum illum rarumque hoſpitem præter ſpem omnem atque opinionem deprehendimus. Quod ad nimiam uteri denſitatem & ſiccitatem attinet, hujus præſentiam capimus, quando tales fœminæ paucum vel nullum liquorem neque concubitus, neque alio tempore ex vagina profundunt, ad venerem tardæ ſunt, menſes ipſis ſunt pauci, ac interiora vaginæ ſicca, præterea ejuſmodi

modi fœminæ corporis conſtitutione ſunt ſicca gracilique. Quemadmodum vero ejuſmodi ariditas ſeu temperies ſicca in aliis partibus curatu eſt difficilis, ita etiam in utero, præcipue ſi jamdiu duraverit. Interim hic locum cumprimis inveniunt humectantia, quorſum borrago, mercurialis, malva, althæa, violæ, amygdalæ dulces, ficus, paſſulæ ſimiliave ſpectant, ex quibus pro interno uſu ſyrupi, conſervæ, emulſiones parari poterunt. Neque incommode ex prædictis herbis, additis ſimul ſem. lini, fœnugræc. rd. lil. alb. etc. aquæ dulci vel lacti incoctis balnea & fomentationes parantur. Imo non nulli poſt balnei & fomentationis uſum ſuadent, ut uteri regio oleo amygdal. dulc. lib. alb. lin. pingued. gallin. anſer. &c. inungatur. Alio tempore uterus juſto eſt humidior, & pituitoſis ſcatet humoribus, quod inde conſequimur, quando tales fœminæ malo corporis habitu coloreque pallido & livido ſunt præditæ, menſes ipſis ſunt pituitoſi ac mucoſi, ſæpiuſque fluore albo laborant. Ut vero poſtremus affectus curatu ſatis eſt difficilis, ita quoque multum temporis laboriſque requiritur, antequam primas vias a cruditatibus pituitoſis liberare, atque univerſam maſſam ſanguineam, ejuſmodi mucoſis particulis contaminatam, corrigere poſſimus. Proinde lætior citiorque curæ eventus ſperandus, ſi uterus ſaltem propter tonum forſan labefactatum humorem ejuſmodi colligat, ad quem diſcutiendum uterumque corroborandum ſpeciatim diſcutientia, roborantia & calefacientia conveniunt v. g. flor. roriſmar. lavend. ſalviæ, rd. leviſtic. valerian. imperator. helenii, fol. meliſſ. origan. dictamn. cretici, majoran. ſem. aniſ. fœnicul. cumini. aromata, cinnamom. caryophyll. nux moſchata &c. ex quibus varia cum interna, tum externa parari poterunt, quorum tamen prolixiore recenſione & explicatione brevitatis gratia lubenter ſuperſedemus. Convenientiſſimus pariter hic eſt thermarum Carolinarum, Tœplicenſium ſimiliumve uſus, ſive bibantur, ſive ægræ iis immergantur, hac ſaltem cautela obſervata, ut ne actu gravidæ temerarie aquis interne utantur, quibus illo tempore balneum longe eſt convenientius. Tandem quod ad ſpaſmodicos uteri motus dolorificos attinet, ad eos tempeſtive compeſcendos non duntaxat cauſis occaſionalibus, verum etiam ipſi ſpaſmo præſenti obviam eſt eundum, cui apprime antiſpaſmodica in §. 9. occaſione fœtus nimium ſe moventis propoſita, conveniunt, quibus interdum opiata refracta tamen doſi addi poterunt. Neque omittenda ſunt topica, abdomini applicanda, quæ pariter in antecedenti theſi deſcripta fuere.

X I.

Ab utero tranſitum nunc quidem facimus ad matrem, prolixum tamen nimis foret, quasvis cauſas, quæ pene ſunt infinitæ, hic ordine pertractare, atque contra eas congrua remedia commendare. Proinde prolitioris

litioris Medici erit, ut gravidæ affidue inculcet, quo ab omnibus animi pathematibus gravioribus, violentioribus corporis motibus, emeticorum, purgantium præcipue drafticorum & fœtum pellentium medicamentorum ufu abftineat. Præterea eo operam navabit, ut fi quid finiftri jam dum eidem acciderit, citra moram congrua adhibeat remedia, quæ non tantum prædictis affectibus, verum etiam aliis, fcilicet tenefmo, diarrhoeæ, ftranguriæ, nephritidi aliifque morbis, quibus gravidæ fæpius non citra abortus periculum corripiuntur, fatisfaciant. Cum vero fanguinis miffio modo ad abortum præcavendum commendetur, modo tanquam caufa abortus allegetur, hincque ab his laudetur, ab illis culpetur, non poffumus non de hac paulo fpecialius agere. Sane in civitate noftra confuetudo invaluit quam maxime, ut gravidæ infciis fæpe Medicis circa medium geftationis tempus venam fibi promifcue fecari curent, an appofite, aliis dijudicandum relinquo. Id certum eft, rusticolas, de fanguinis miffione nil quicquam cogitantes, feliciter uterum ferre, ac ex voto parere, & fæpius poft partum melius fe habere, quam delicatiores, quæ magnum errorem fuiffe commiffum fibi perfuadent, fi decantata illa venæ fectio durante geftationis tempore omiffa fuerit. Quare tantum abeft, ut fanguinis miffio omni gravidæ fit neceffaria atque proficua, ut potius intempeftive adhibita magis foetæ fœtuique fit nocumento. Propterea vero negandum non eft, ufum ejus gravidis fubinde tam præfervandi, quam curandi gratia apprime effe falutarem; fcilicet ubi plethora, orgafmus fanguinis, inflammationes ac febres matri vel fœtui periculum minantur. Et quidem quod ad plethoram attinet, fane non male *Zacut. Lufitan. L. de med. princ. quæft.* 26. inquit: *multæ fœminæ in gignendo fanguine adeo feraces funt natura, ætate, aut vivendi modo, ut, nifi fanguinem aperto vafe per intervalla exhaurias, patiantur abortum.* Quantumvis vero medium geftationis tempus omnium commodiffimum a Practicis commendetur, tamen & hæc regula fuas patitur exceptiones, fiquidem interdum neceffe eft, ut in fine primi menfis, aut etiam fecundo vel tertio venam fecemus, cum embryo primis menfibus tanta cruoris copia, quanta ob ceffantem menfium fluxum in gravidis nonnullis congeri folet, nondum indigere videatur, fic etiam non male ceteris menfibus & circa poftrema geftationis tempora ufum fanguinis miffionis, fi eum immoderata ejus copia urget, non fine euphoria fuademus, quæ tamen cuncta, præfentis Medici prudentiæ recte committuntur, qui fimul quantitatem fanguinis extrahendam Chirurgo indicabit; præftat autem hic potius defectu quam exceffu peccare, confultius enim eft partitis vicibus copiam fanguinis paulatim imminuere. Interim non facile quis memorabile exemplum imitabitur, quod *Stalpart van der Wiel Obf. rar. C.* 1. *Obf.* 65. habet, ubi mulieri uno eodemque fœtu gravidæ quadragies ac novies vena fciffa eft. Nec omittenda venæ fectio, fi gravida imminente confueto menfium fluxus tempore orgafmum

fangui-

ſanguinis aliaque ſymptomata, eum frequenter antecedentia ſentiat, niſi enim tunc illum vel ſcarificando vel venam tundendo imminueris, facile in abortum incidet fœmina, qua de re vid. *L. Riverium P. 2. Medic. L.* 15. *c.* 16. qui matronæ Monſpelienſis meminit, quæ ter jam dum abortum perpeſſa, & a duobus menſibus denuo gravida cum dolores circa umbilicum, abortum minantes, ſentiret, vena inciſa mox doloribus & metu abortus liberata eſt. Cumque ſingulis menſibus ſymptomata illa periodice recurrerent, ſemper ad venæſectionem tanquam ad ſacram anchoram confugiens non modo eorum mitigationem ac profligationem ſenſit, verum etiam in fine noni menſis filiolum ſanum peperit. Quod ad febres, inflammationem alioſque morbos acutos, magnum periculum portendentes, ſpectat, probe animadvertendum eſt, in iis non cunctandum, nec menſium rationem habendam, ſed potius morbi initium obſervandum, antequam vires ægræ nimis labaſcant, ac morbus invaleſcat.

XII.

Equidem non neſcimus, plura reſtare, quæ ad præcavendam ſiniſtram placentæ ſeparationem commendari poſſent, ſed ne nimia prolixitate B. L. tædium pariamus, potius nunc ad ejus ſeparationem actu factam progredimur. Quantumvis vero ordinarie individua ejus comes ſit ſanguinis profuſio, Medici tamen eſt, ut contingente ſanguinis excretione per muliebria ſolicite inquirat, utrum ille ex vagina, an vero ex uteri fundo proveniat. Siquidem ſæpius gravidas innoxie menſium fluxum pati, nemini ignotum eſſe arbitror, hunc tamen non difficulter a ſanguine ex utero propter placentam ſeparatam profluente diſcernemus, modo conſideraverimus, menſium fluxum plerumque periodice conſueto tempore ſine cruciatu accidere, ſanguinem paulatim ſtillare, ac uno alteroque die elapſo ſponte & plenarie ceſſare. E contrario qui ex uteri fundo propter placentam avulſam proſilit, plerumque ex improviſo ac non citra dolores curſuque non interrupto immodice admodum promanat, niſi forſan grumi hinc inde hærentes aliquantum fluxum ſiſtant, quibus tamen a continuo adfluente ſanguine expulſis, ille mirum in modum non ſine matris fœtuſque periculo ſummo recrudeſcit. Licet autem paulo ante monitum fuerit, menſium fluxum ordinarie non adeo eſſe copioſum, tamen cum conſtet, fœminas aliquando immodico ejus fluxu corripi, ut hunc ab illo, de quo nunc ſermo eſt, probe diſtinguamus, neceſſe eſt, ut obſtetrix digito in vaginam inſerto exploret, utrum eum per orificium hians in uterum immittere valeat, an vero illud omnimode ſit clauſum. Si hoc, ſanguinis profuſio vaginæ vaſis apertis; ſi illud, rectius placentæ ſejunctioni tribuitur. Dum itaque liquide conſtat, largum ſanguinis fluxum a placenta ſeparata pendere, ſpinoſa illa quæſtio nunc movenda eſt, an matri non niſi fœtus & placentæ extractione ſubveniri

queat. *Mauriceau Traité des maladies des femmes grosses* L. 1. C. 21. *Dionis Cours. d'Operations de Chirurgie p.* 225. *&c seqq.* aliique exiſtimant, matrem fœtumque neceſſario mori, niſi hic cum ſecundinis citra moram perita manu eximatur, hinc de fœtu perfecto vel imperfecto, vitali vel non vitali parum ſoliciti ſtrenue neceſſitate ſic imperante abortum vel partum urgent, licet etiam dolores partus abſint & orificium internum minus apertum. Quippe firmiter ſibi perſuaſum habent, placentæ ſeparationem neceſſario hæmorrhagiam lethalem ſequi, niſi hæc cum fœtu penitus auferatur, idque probant, quoniam placenta tota vel pars ſaltem ejus ab utero ſejuncta nunquam eidem reagglutinari queat, indeque porro conjiciunt, ſanguinem neceſſario ex vaſis uteri apertis tam diu promanare, donec mater cum fœtu miſere intereat, cum ſane aperta uteri vaſa propter inſignem ejus diſtenſionem a fœtu pendentem, contrahi nequeant, quæ contractio vero & corrugatio vaſorum, hæmorrhagiam lethalem cohibens, locum inveniat, ſi uterus excluſo fœtu paulatim contrahatur. Et ne dubium remaneat ullum, cuncta exemplis quamplurimis illuſtrant viri illi, de arte Chirurgica præclare meriti, quæ non modo docent, plurimas hac methodo ab interitu fuiſſe ereptas, pluresque eadem neglecta cum fœtibus periiſſe. Quantumvis itaque omnia bene ſe habeant, præcipue ſi ad fœtum perfecte formatum, vel mortuum reſtringantur, an tamen in matris conſervandæ gratiam abortum indiſcriminatim concitare liceat, ego quidem maximopere dubito. Sane qui obſtetricandi operam impendunt, neceſſe omnino habent, ut ſibi caveant, ne hominem jugulando indebilem maculam conſcientiæ ſuæ inurant. Proinde ſumma hic opus eſt circumſpectione, ne gravidam præter ſonticas cauſas ad abortum adigamus, eumque promoveamus, cum certe is ſæpe ſolius naturæ ductu accidat, aut etiam fœtus adhibitis congruis remediis ad ſtatum pariendi tempus retineatur. Quare præſtat ab operatione abſtinere, quando gravida quidem de fluxu uteri cruento conqueritur, qui tamen ipſi neque lipothymias frequentes, neque adeo inſignem debilitatem parit, potius eidem corall. pp. lap. cancr. bol. armen. cornu cervi, terra Japonica ſimiliaque exhibeantur, externeque leniter adſtringentia applicentur, ſic fiet interdum, ut mater in lecto recumbens & a violentioris corporis motu abſtinens hæmorrhagia paulatim remittente ab abortus periculo liberetur. Quod ſi vero hoc non obſtante hæmorrhagia conſtanter perſeveret, hæc ordinarie primis geſtationis menſibus abortus ſpontanei eſt cauſa, quem ſæpius Medicus ne quidem impedire poteſt, e cujus re erit quam maxime, ſi illo tempore præcocis abortus ſpectatorem magis, quam ducem & auctorem agat. Siquidem ego quidem non capio, quomodo quis ſalva conſcientia embryonem primorum menſium adhuc violenta manu protrahere queat, cum ipſi ignotum eſſe nequeat, ejuſmodi fœtum ad vitam extra uterum pertexendam eſſe idoneum. Equidem multi exiſtimant, in ancipiti caſu e

duobus malis minus esse eligendum, hincque omnino abortum promovendum, si eodem mater ab interitu revocari queat, tamen si hæc regula accuratiori mentis lance perpendatur, apparebit clare, eam hic locum vix ac ne vix quidem invenire. Nam primo dubitari poteſt, an neceſſario hæmorrhagia ad matris interitum uſque continuabit, cum ſane multoties gravidæ copioſo ac diuturno fluxu cruento non citra ſymptomata prava corripiantur, & tamen eodem paulatim remittente abortus periculum effugiant, ut adeo ſupra citatis auctoribus vix aſſentiri queam, exiſtimantibus, placentam aliquantum ſaltem ab utero ſeparatam nunquam cum eo rurſus uniri poſſe, & neceſſario hæmorrhagiam lethalem poſt ſe trahere. Namque naturæ vires noſtris multo ſunt efficaciores, & quod præſtare ſubinde nequit Medicus, natura ex voto præſtabit. Porro dubitari poteſt, annon abortus neglecta ope Medica ſponte ſuccedat, ſiquidem gravidas, quæ primis præcipue geſtationis menſibus gravem hæmorrhagiam patiuntur, ſine auxiliis eum in finem adhibitis frequenter abortire, ex ſupra dictis jam dum innoteſcit. Denique dubitari poteſt, an abortus arte motus neceſſario matrem a morte ſit liberaturus. Id quidem certo ſcimus, ejuſmodi fœtum, ut ut abortus tempore adhuc vivum, neceſſario mori, an vero mater in vivis ſit permanſura neſcimus, quem enim quæſo fugit, matres poſt abortum hæmorrhagiam adhuc dum durantem aliave ſymptomata prava ſæpius mori. Mallem proinde tali in caſu non nihil expectare, viſurus, num forſan hæmorrhagia ex voto ſupprimatur abortuſque periculum evaneſcat, aut an uterus irritatus ſponte exturbet tenellum, aut an placenta omnimode ſeparata, quo in caſu fœtus abrupto plenarie commercio, quod ipſi cum matre intercedit, in vivis conſervari nullo pacto poteſt, manui ſciſcitanti obveniat, aut uſque dum ex horrore frigoreque ac gravativo uteri dolore aliiſque indiciis conjicere liceat, fœtum actu eſſe mortuum; tunc er[illegible] abortum citra moram omnibus modis eſſe juvandum accelerandumque, nemo fortaſſis rem accuratius paulo perpendens ibit inficias. Minus ſcrupuloſos nos eſſe decet, quando ob practicas cauſas abortus ſeptimeſtris vel octimeſtris eſt movendus. Licet enim & tunc fœtus adhuc ſit immaturus, tamen cum ejuſmodi corporis robur ac diſpoſitionem jamjam acquiſiverit, ut etiam extra uterum vivere poſſit, ſane aliquando & matrem & fœtum abortum promovendo a mortis periculo liberabimus. Et quantumvis non ſemper ſcopum noſtrum ex voto attingamus, nobis tamen illibata conſcientia manet; quemadmodum enim conſcientiæ ſuæ vim infert nullam Medicus, quando partem ſphacelo obſeſſam abſcindit, tametſi poſt operationem æger intereat, ita & illibata conſcientia abortum ſeptimeſtrem vel octimeſtrem, urgente ſumma hæmorrhagia extrema minitante, in matris fœtuſque gratiam promovere poterit, cum ſufficiat, plurimas matres cum fœtibus hocce auxilii genere ab interitu fuiſſe vindicatas.

 XIII.

XIII.

Sed missa quæstione illa difficultatum plenissima potius nunc ad operationem ipsam me converto. Id sane negari nequit, ipsum operatorem illo tempore in summis angustiis esse constitutum. Quippe dum hæmorrhagia, frequentiora animi deliquia, vel convulsivi motus aut alia mala summum periculum minitantur gravidæ, certe si operatione adhibita moriatur adflicta, non deerunt, qui culpam mortis operatori tribuent. Quare ut famæ suæ non nihil consulat, necesse est, ut bona speranda, malaque timenda adstantibus prædicat, antequam bono cum Deo operationem aggrediatur. Parturiente itaque in situm convenientem collocata, operator manu dextra in vaginam uteri immissa unum vel duos digitos orificio interno applicet, horumque & ceterorum ministerio illud paulatim distendat, usque dum vel manum integram in uterum inserere queat, id quod propter partes sanguine copioso irrigatas & emollitas non difficulter præstabit. Posthinc membranas fœtum amicientes & nondum ruptas, unguibus extemplo dilaceret, quo sic fœtum prehendere atque protrahere queat. Prolixum autem nimis esset, quasvis cautelas, ad fœtum circumspecte eximendum spectantes, hic recensere, sufficiat hinc saltem monuisse, *Dominum Mauriceau*, multiplici experientia edoctum, suadere, ut operator eo operam navet, ut pedes tenelli arripiat, sicque eundem protrahat, ad quem brevitatis gratia B. L. nunc remitto. Peracta operatione, Medici est, ut hæmorrhagiam adhuc dum durantem congruis remediis attemperet, vires fractas instauret, ceterisque symptomatibus puerperis familiaribus ex asse satisfaciat, quale judicium quoque esto de fœtu debili corroborando.

XIV.

Ordinis nunc jubet ratio, ut ad placentam retentam progressum faciamus, cumque in thesi septima de causis ejus malisque ab ea pendentibus, nec non de signis diagnosticis ac prognosticis sufficienter jam dum egerimus, nunc de formandis curativis indicationibus erimus soliciti. Prior proinde jubet, ut ea removeatur, altera ut malis, ab ejus retentione provenientibus, tempestive prospiciamus. Priori ut satisfaciamus, præsidiis tum Chirurgicis, tum Pharmaceuticis indigemus; quorum illa brevi post partum locum invenient. Sane perplacent, quæ *Henric. a Deventer de Arte obstetricandi C.* 28. de secundinarum exclusione habet. Is enim consuetam placentæ remotionem, funiculi tractione perficiendam, non admodum approbans, omnibus obstetricantibus commendat, ut manum protinus ab exclusione infantis utero immittant, ejusque ministerio eandem eximant. Cum enim illo tempore orificium internum adeo sit expansum, ut manus integra, imo & brachium, si opus fuerit, sine

ullo

ullo puerperæ dolore immitti queat, prætereaque fundus uteri ſit adhuc explanatus, atque ſic facile cognoſci poſſit, num ſecundina utero adhæreat, nec ne, aut an mola aliave peregrina removenda in utero exiſtant, non male aget, qui etiam ad præcavendam ſecundinæ retentionem ductum modo laudati Auctoris ſequatur, manumque mox a partu placentæ removendæ gratia in uterum inſinuet; omnia enim adminiſtratu longe ſunt difficiliora, quando aliquo temporis intervallo elapſo orificium internum coarctatur fundusque uteri complicatur. Præterea tamen neceſſitate ſic imperante eo allaboravit Chirurgus, ut digitis vaginam immiſſis orificium coarctatum ſenſim diducat, quo ſic placentam ob uteri conſtrictionem haud parum complicatam prehendat educatque. Omnia vero ſumma lenitate curaque peragi decet, ne uterus unguibus improvide dilaceretur, aut puerperæ dolor non neceſſarius inferatur. Proinde e re maxime eſt, ut operator ſiniſtra manu funiculum tenens dextram ad ductum ejus in uterum immittat, atque ſecundinam jam ſolutam & in orificii limine hærentem digitis prehendat, eamque cum manu immiſſa educat, alteramque funiculum tenentem ſimul ac paulatim attrahat. Quando vero ſecundina tota vel ex parte utero adhuc cohæret, manu ad placentam uſque methodo jam delineata immiſſa explorabit ſtudioſe, qua parte plurimum ſoluta ſit, vel minimum adhæreat, *ibi digitos*, inquit *Cl. a Deventer*, *inter uterum & ſecundinam injectos huc illuc leviter agitato: niſi enim firmiter adhæreat, hoc modo digitos altius ſubinde uſque ad apicem circumagendo facile avelli poteſt, & undique tandem libera ſponte in manum defertur, quum autem ſecundina leniter agendo non ſolvitur, tunc ambobus poſterioribus digitis externa parte utero oppoſitis interna parte priorum duorum digitorum illam avellito, undique in orbem progrediens, uſque dum penitus, ſoluta ſit tum educenda* & quidem methodo ſupra delineata.

X V.

Quodſi vero propter orificium uteri internum nimis arctum placenta relicta manus miniſterio extrahi nequeat, ad pharmaceutica remedia expulſioni ejus vel ſuppurationi inſervientia eſt progrediendum. Ex illis pro interno uſu pulvis ſecund. human. borax venet. trochiſc. de myrrha aliaque myrrhata, croc. caſtor. ſal. volat. ſuccin. olea deſtil. ſuccini, ſabinæ, &c. laudem merentur, quibus cunctis Cunneus L. c. chærefolium Romanum præfert, vix herbam noſcens, cujus in partu difficili & reſtitante ſecundina majores vires fuiſſe cognoverit, ſic pariter ex ariſtol. rotund. ſabin. artemiſ. puleg. myrrh. caſtor. modo fotus, modo clyſteres uterini parantur, aut ano clyſmata acriora infunduntur, non alium in finem, quam ut externis & internis ſimul adhibitis placenta quantocyus fieri poteſt expellatur, antequam ſcilicet corruptionis

labe inficiatur. Caveat vero fibi Medicus ne abufu medicamentorum placentam pellentium febrem accendat, inutiles uteri dolores excitet, majorem fanguinis profufionem, vel fluxum ventris moveat, quippe interdum placenta ita eft comparata, ut vi expelli nequeat, hinc præftat reftituendæ fanitatis negotium naturæ committere, quam præfeftinata curatione pejora mala, uti multoties accidit, accerfere. Quemadmodum enim abfceffus non prius dehifcit, quam cum ad maturitatem pervenerit; ita etiam fecundina pertinaciter adhærens non prius medicaminum vi fe avelli patitur, donec maturatione paulatim ab utero fecedat. Huic vero facilitandæ medicamenta fuppurantia cum detergentibus judiciofe mixta apprime conducunt, quem in finem ex rd. alth. lil. alb. ariftol. rotund. fl. chamom. roman. fambuc. fem. fœnu græc. lini balfam. peruv. mell. rofar. anthof. aliifve fotus vel clyfteres uterini per intervalla adhibendi parari poterunt. Cum autem nec arte Chirurgica placenta protrahi, nec medicamentis expelli, nec fuppuratione extrudi queat, ea tandem intacta eft reliquenda, an forfan novo partu contingente convenientius eximi poffit.

XVI.

Ad alteram curativam indicationem quod fpectat, hæc jubet, ut malis a retenta placenta provenientibus tempeftive profpiciamus, ad ea vero hæmorrhagia, gangræna, mola, hydatides, inflammatio & vires fractæ pertinent. Cum autem de hæmorrhagia jam dum egerimus, & mola cum placenta in hydatides degenerata vix aliam poftulare videatur medendi methodum, quam quæ occafione placentæ retentæ recenfita eft, atque gangrænæ mederi nequeamus, paucula faltem verba de inflammatione & viribus proftratis fumus facturi. Hifce proinde refocillandis modicus vini generofioris ufus, nec non jufcula carnium &c. eximie conducent, & forfan exoptatius vires fractas inftaurabunt, quam decantata illa analeptica. Ad inflammationem vero refolvendam poft habito vini generofi ufu diaphoretica fixiora, id eft antimon. diaph. fimpl. vel martial. lap. cancr. cornu cerv. uft. cum fuccinatis, cinnabarinis aut etiam nitratis, præcipue æftu febrili fymptomatico præfente, vel nimis fævientibus doloribus cum caftoreatis & opiatis judiciofe mixta non citra euphoriam adhibebuntur, quæ omnia tamen præfentis Medici judicio committuntur, qui neceffitate urgente venam fimul fecabit, & diætæ regimen puerperæ præfcribet.

XVII.

Tandem ad placentæ vitiatum fitum progredimur, quando placenta a fundo uteri feparata, & in cervicem ante fœtum illapfa, orificium internum

ternum obſtruit, fœtuique exitum præcludit. Cum vero illo tempore infans diu ſubſiſtere nequeat, & hæmorrhagia remedium cito adhibendum poſtulet, obſtetricis erit, ut citra temporis jacturam de placenta removenda partuque promovendo ſit ſolicita. Quem in finem eo operam navabit, ut digitis in uteri orificium immiſſis placentam eo uſque removeat, donec membranæ prodeant, quas digitis aut unguibus extemplo dilaceret; quando ſecundina removeri nequit, digitis in mollem placentæ carnem immiſſis inibique dilatatis eam divellat, atque perforet, foramenque paulatim ita dilatet, ut reclinata non nihil placenta dilacerata, caput, ſi prævium fuerit, oſtium occupare queat; ſic enim ruptis membranis & accedentibus partus doloribus ſubinde ex animi ſententia excludetur fœtus, quod ſi is pravum in utero ſitum habeat, obſtetrix eo allaborabit, ut pedes ejus prehendat, eumque protrahat, quo in lucem edito ſecundinam protinus more ſueto educat. Quando vero placenta eo uſque prodiit, ut exitus ejus ulterior vix impediri poſſit, conſultius eſt, eam primum eximere. Sed quid dicendum de ſingulari placentæ ſitu, cujus mentio ſupra facta fuit, an forſan hiſce præſidiis is emendari potuit? Sane caſus ille oppido eſt rarus, cui ſimilis an apud aliquem auctorem occurrat, me omnino latet. Id certum eſt, protractionem, vel avulſionem & reclinationem ejus hic plane locum non inveniſſe. Cum enim placenta cervici ac fundi parti inferiori undique firmiter fuerit connata, fœtuſque capite eidem incumbens domicilium quaſi ſibi eam formaverit, irritum illum laborem fuiſſe, ſponte innoteſcit. Quare ſola fortaſſis perforatione infanti exitus parari potuiſſet. Sed cum magnum diſcrimen placentam inter, actu ab utero ſeparatam ac illuc delatam, & talem, quæ ubique adhuc utero adhæret, intercedat, funiculique inſertio non procul ab orificio interno fuerit, ac præterea placenta circa oſtium admodum craſſa extiterit, an operatio citra hæmorrhagiam lethalem potuiſſet inſtitui, prudentioribus judicandum relinquo. Certe plura, ad diffuſiſſimam hanc maximeque arduam materiam ſpectantia, proponi potuiſſent; ſed ne limites Diſſertationis excedere videamur, bono cum Deo filum ejus nunc abrumpimus, cui ſoli ſit laus, honor & gloria!

FINIS.

CXLI.

JOAN. GEORG. ROEDERER,

ET

J. G. CHRISTIANI HIRSCHFELD

AUCTORIS.

DE

UTERI SCIRRHO.

Gottingae 29. Auguſt. 1755.

I.

HUmorum ex ſanguinis maſſa diverſorum ſeparationem ſanguinis integritatem conſervare, ejusdem mobilitatem promovere atque depurgata viſcera aperire, notiſſimum eſſe exiſtimamus. In ſano ſaltem morboſoque corporis habitu vitæ ſanitatisque & præſidia & vindiciæ ex variis ſegregationum generibus depromuntur. Sanum eſſe corpus judicamus, cujus ſecretiones omnes non interrupto ordine perficiuntur: ægrum cum ſanitate in gratiam rediturum, vel ſaltem præſenti morbo liberatum iri ſperamus & expectamus, cum morbi vehementiam ſecernentis cujuſdam organi officia auctiora gravioraque ſolvunt.

I I.

Neque tamen pares in morbis iſtarum, expulſionum & expeditiones & dignitates eſſe conſueverunt. Quorum morborum chronica magis indoles eſt, frequentioribus repetitiſque iſtiusmodi ſegregationibus, ut abigantur, egent, quin perennantibus, quique ob morbi vel gravitatem, vel pertinaciorem conſuetudinem neceſſarii œconomiæ motus ſine ſanitatis vitæque diſpendio non ſiſtuntur. Principatum vero omni tempore ſolventium morbos iſta organorum tenuerunt, quæ ex ſano etiam corpore excrementitios ſuperfluoſque humores eliminant: Cutem reneſque intelligi vel nemine monente liquet. Longe inferiora ſunt reliqua viſcera, peioris morbi indices, ſalivales v. gr. lacrimalesque glandulæ, tonſillæ, uvula, linguæ & faucium & narium membranæ mucoſæ, aurium folliculi ſebacei, tracheæ & pulmonum interiores tunicæ, hepar, pancreas, digeſtivorum reliqui liquorum fontes, uterus, vagina, ſpermatis organa.

I I I.

Id vero beneficii omnes & ſinguli ægri non accipiunt. Morbi vis, indoles maligna, virium naturæ ſolventium, moventium, propellentium, expellentiumque ſegnities, debilitates aliaque vitia organorum localia; turbulenta, inordinata, naturæ benigna molimina frænans, aliterque peccans medicatio, ægrum vel peſſumdant, vel in ipſa organa variis formis varioque eventu colluvies deponunt, non propria ſolum mole inimicas, ſed etiam fœcunditate. Et ſolent iſti quidem in organa abſceſſus morbos chronicos æque ac acutos, nunc ſine alio molimine intermedio inſequi, nunc ex clauſis ſolventium excretionum rivulis colligi.

I V.

Omnibus quidem & fingulis humani corporis vifceribus organisque ingratæ iftæ acceffiones adjunguntur, quin ex uno in alterum vifcus migrando derivantur. Secernentia vifcera, motus, fenfus, facultatifque percipiendi organa, corpus firmantia offa, verbo, quælibet corporis pars quandoque hofpitio eft, & pro fuo habitu, proque morbi hofpitifque indole, ipfum hofpitem fingit in inflammationes, cancros, ulcera, caries, fcirrhos, carcinomata, calculos, minimarum partium, corporis ftaminum, fi ita volupe eft, fenfibus medici non percipiendas, læfiones & ex folis effectibus cognofcendas.

V.

Non infrequens, inter alia vifcera, titubantia ifta morborum molimina uterus experitur, maxime fi a vi morbi, vel alia quacunque caufa propriæ vires fractæ fint, ipfeque male affectus. Sæpius tamen externa etiam violentia uterum vulnerando comprimendoque lædens inflammanfque varias depofitiones in eundem allicit, trifti partus difficilis (*a*), & in eodem partu perverfæ medicationis chirurgicæ exemplo.

V I.

Quæ violentam uteri læfionem excipiunt depofitiones, inflammatæ indolis funt & in quam inflammatio tranfit. Quodfi autem a morbo aliquid in uterum abfcedat, id modo inflammatur, modo lentius fine prævia inflammatione colligitur.

V I I.

Utroque modo in utero fcirrhus nafcitur, nunc integrum uteri corpus, nunc unam alteramve partem, fundum, cervicem aliamque occupans. Frequenter omnino uteri inflammatio (*b*), non refoluta, non ulcerofa,

(*a*) Conf. *Mauriceau* Malad. des femmes groffes &c. T. II. Obf. 287 & 418. Utroque in cafu difficilem partum excepit obftructio uteri fcirrhofa, indeque fterilitas nata eft.

Conf. & *Hippocrates* de natur. muliebr. S. II. §. 31. & de morb. mulier. L. II. S. II. §. 45. ed. Marin. *Patitur autem hæc* (loquitur de femina utero fcirrhofo vel indurato laborante) *ex partu*, *&* *frigore aut mala diæta* *&* *aliter*

(*b*) *Ætius* Terabibl. IV. Sermon. IV. Cap. 84. & *Paulus Ægineta* de re medica L. III.

ulcerofa, ftimulo fublato & acriori fentiendi facultate, fedatur, febris, quam inflammatoriam vocant, ceffat; dolor remittit, minimorum vafculorum veficularumque obturamenta figuntur, propellentes vafculorum vires fatifcunt, fpiffatur lentor, durefcit, novos humores fibi nectit, in fimilem lentorem figit, fœcundaque lentoris officina paratur, uterum fenfim expandens. Sæpius etiam, quæ hactenus profluebat, colluvies, qualis eft fluoris albi, quin menftruorum, lochiorum, partum æque ac abortum (*c*) infequentium, aliarumque uteri hæmorrhagiarum (*d*), in utero reftagnat, craffefcit & in fcirrhofum tumorem indurefcit. Neque nunquam morbi chronici alius, infigni ejufmodi colluvie nondum levati, virtus tandem in uteri fcirrhofum tumorem, eo derivatis contractionibus fibrarum fpafticis atque humorum impuritatibus defævit. Quin utero cum reliquis glandulofis vel fecernentibus vifceribus peculiare quoddam fcirrhorum formandorum onus impofitum videtur.

VIII.

Uteri fola debilitas, quæque ex facili inordinatis motibus fpafticis afficitur, fcirrhi effigiem quandoque format. Frequenter autem imprudens medici officium (*e*), frequentior jufto in morbo uteri inflammato, vel in puerperio venæ fectio, refrigerantium repellentiumque ufus, non confideratis naturæ viribus, non æftimatis benignis in crifin moliminibus, nulla temporum ratione habita, fimilis in fluore albo aliifque corporis expurgationibus calidorum, fpiffantium repellentiumque ufus, neglecta in morbis per fecernentes canales evacuantia, aliique id genus medici & diætæ (*f*) errores idem præftare valent, titubante fubinde in fcirrhum abfceffumque molimine.

IX.

Qui inflammationem excipit fcirrhofus tumor ex dimiffis fine refectionis a morbo fanitatifque vigore inflammationum fymptomatibus, quin

 fubfiftente

L. III. Cap. 68. *In fcirrhum induratur uterus, aliquando derepente nulla prægreffa cauffa: plerumque vero inflammatione prægreffa, & neque foluta, neque in abfceffum transmutata.* *Razes* ad manforem divifionum L. I. Cap. 85. Huc etiam fpectare videtur *Fabr. Hildani* Obf. Cent. I Obf. 66

(*c*) Scirrhorum uteri ex partu & abortu mentionem facit *Mauriceau* Malad. des femmes groffes &c. T. I. L. III. Cap. XII.

(*d*) Conf *Mauriceau* l. c. p. 425. & T. II. Obf. 112.

(*e*) *Claud. Galenus* de arte curativa ad Glauconem L. II. Cap. 4. apprime notat, fcirrhos frequenter omnino ex medicorum imperitia oriri, quando eryfipelata & inflammationes vehementer adftringunt & infrigidant.

(*f*) Conf. *Hippocrates* fupra ad §. V. not. (*a*) excitatus.

fubfiftente potius lenta febricula cum ponderis in pubis regione fenfu (*g*) dignofcitur. Lentior morbi decurfus levioraque fymptomata lentum potius tumorem, quam ulcerofum, natum effe, medicum docent. Scirrhum etiam matricis ex fuppreffo quodam profluvio vel morbo in uterum migrante natum generaliora hecticæ febris cum locali morbo figna manifeftant. Ceffat enim fluxus, minuuntur, quin fenfim, fi totum uterum fcirrhus occupat, menftrua ceffant (*h*), quæ in aliis (cum pars nempe uteri fcirrho vitiatur) fubfiftunt, parciori flumine & cum dolore effunduntur, extenuatur corpus (*i*), ad labores fegnius eft (*k*), languet modo appetitus, modo nimis viget, hecticæ febris, typicæ erraticæque fchema obfervatur (*l*), fæpius etiam os fœtet, quin ulcerofum eft, pubis fenfim regio & hypogaftrica cum quodam graviditatis fimulacro elevatur, explorantique abdomen manui durus tumor refiftit: ita vicinæ regiones comprimuntur, dolens (*m*) regionis fuper pubem hypogaftricæ expanfio fit, quæ ne quidem manus quandoque tactum ferre poteft. Inflammantur nonnunquam vicinæ partes, eædem in gangrænam vel fuppurationem folvuntur, quin languor inferiorum partium, paralyfis ipfaque gangræna infequuntur. Debile enim a lenta febre corpus non folum tardius movetur, fed & arteriarum, venarum nervorumque compreffiones inferiorum extremitatum munera, nutritionem vitamque pellunt.

X.

(*g*) *Rhazes* l. c. figna tradit: *Sedationem caliditatis febris cum refiduo gravitatis & magnitudinis in pectine, ut vel tactui quandoque appareat.*

(*h*) Conferri merentur effata *Hippocratica* de fuperfœtatione §. 13. *Durus fit uterus a callofitate: his menfes non apparent, aut pauciores, quam oportet, & per longius tempus apparent.* De natura muliebri S. II. §. 30. & 31. *Si indurati fuerint uteri, menfes occultantur.* De morbis mulier. L. II. S. II. §. 45. & 46. *Si uteri velut in callum indurati fuerint, menfes occultantur. Si obduruerint uteri, menfes non prodeunt; fed pauciores & deteriores, & dolor incidit.*

(*i*) Conf. *Avicenna* Can. III. fen. 21. Tract. IV. Cap. 14.

(*k*) Conf. fupra excitati *Ætius* & *Paullus Æginеta*, qui fignum tradit, *gravitatem & ægrum motum non folum crurum, fed etiam totius corporis, atque ad actiones obeundas pigritiam adeffe.*

(*l*) Conf. Ill. *Jo. Godofr. Brendelii* Differt. de phthifeos hecticæque difcrimine & fetaceorum utrobique ufu. Gotting. 1754. paffim. *Hippocrates* de nat. muliebr. l. c. *Si indurati fuerint uteri, febris ipfam corripit, ac dentium fremitus.* De morb. mulier. l. c. § 45. & 46. *Si velut in callum uteri indurati fuerint febris circumfrigerans corripit, & fremitus & dolor uteros habet, & imum ventrem & laterum mollitudinem & lumbos. Si obduruerint uteri, febris incidit, & rigor circa imum ventrem corripit, & lumbos, & laterum mollitudinem.*

(*m*) *Hippocrates* ll. cc. de morb. mul. & de natur. muliebr. *Si indurati fuerint uteri, dolor habet imum ventrem & laterum mollitudinem & lumbos.*

X.

Ipfe uteri tumor five fcirrhus, nunc indolens penitus eft, nunc modice, cum orificium tangitur, vel abdomen comprimitur, dolet, quibusdam adhuc fibris integris, tenfis & nondum obftructis, omnique inflammatione nondum penitus depulfa. Quin fcirrho ulcus junctum vel in utero, vel in aliis vifceribus (*n*) obfervatur. Cui tumori exquifitus, fpontaneus, lancinansque dolor eft, carcinodes cenferi debet.

X I.

Pondus in pelvim defcendere patientes conqueruntur, aliquid peregrini delabi obfervant, maxime cum erecto corpore incedunt, minus cum fupinæ cubant. Raræ & moleftæ funt lotii excrementorumque excretiones (*o*). In vagina, fi exploratur, uteri defcenfus notatur; quin extra vaginam quandoque durus tumenfque uterus prolabitur (*p*). Corpus uteri & orificium præter morem duriora tanguntur (*q*), inæquale præterea tangitur afperius craffiufque orificium. Tumet uterus, pelvim integram replet. Viri acceffum ægrius fert femina. Omnia fane uteri tumorem loquuntur, inteftini recti atque veficæ compreffionem; ita cur fegniora fint iftarum partium officia liquet. Propter auctum pondus uterus defcendit.

X I I.

Laborans hoc malo inveterato gravique femina viro nupta vimque feminis fecundi non percipiens, fterilis manet (*r*). Ovaria compreffa, atque, fectione tefte, in mali confortium tracta, exarefcunt, fecundæ

(*o*) Conf. *Mifcell. nat. cur.* A. 2. Obf. 254. p. 378. & A. 9. Obf. 126. p. 301. Ifto quidem in cafu ipfe uteri fcirrhus in meditullio ulcus fovit; in hoc vero vomica teterrimi odoris, pure plena, mefenterium obfeffum fuit.

(*o*) Cf. *Rhazes* & *Avicenna* ll. cc.

(*p*) Hoc utique fæpiufcule obfervavimus. Huc etiam pertinere videtur Obf. *Ruyfchii* VII. Obfervationum Anatomico-Chirurgicarum p. 10.

(*q*) *Hippocrates* de nat. mul. l. c. *Si indurati fuerint uteri, os ipforum connivet. Si digito contigeris, comperies os afperum & digitum non intromittit.* de morb. mul. l. c. *Si uteri velut in callum indurati fuerint, ofculum exafperatur. Si vero etiam digito contigerit, os uteri afperum comperiet, & femper velut callus accrefcit.* (Optime cum hoc effato conciliari poteft infra defcribedus uteri fcirrhus). *Ofculum durum fit, clauditur.*

(*r*) *Hippocrates* de nat. mul ll. cc. *Si indurati fuerint uteri, non concipit.* & de morb. mul. ll. cc. huc & fpectant fupra ex *Mauriceau* citatæ obfervationes ad §. V. not. (*a*).

dæ veſiculæ ſuccique deſtruuntur. Integris etiam in minori malo ovariis, neque fecundis ex femina ſuccis deficientibus, uterus tamen durus obſtructusque conceptionem fovere, nutrire, continere, cumque cervicem ſcirrhus obturat, recipere (s), nequit. In mitiori malo, ubi partem ſolam uteri tumor ſcirrhoſus occupat, & alterum ſaltem ovariorum integrum eſt, ſecunda nonnunquam conceptio creſcit atque perficitur: partus autem tempore triſtia præſagia (t) ſubnaſcuntur. Qui enim cervicis regionem ſcirrhoſus tumor occupat, clauſam cervicem ſervando fetumque retinendo partum fieri negat (u). Ubi alia uteri regio ſcirrhoſa fuerit, apertura quidem recte hiare poteſt, ſed vicinæ ſcirrhoſæ regioni fibræ motrices & a ſcirrho firmatæ, dum validis laboribus uterus conſtringitur, diſrumpuntur, & in abdomen fetus effunditur (x). Alias uteri ſcirrhoſa durities, ulteriori extenſioni obſtacula ponens, abortum excitat (y).

XIII.

Menſtruorum rivuli clauſi, & inflata abdominis tegumentà, graviditatis aliquam effigiem æmulantia, decipere prima ſpecie medicum

(s) Duplicem ejusmodi caſum recenſet *Fabr. Hildanus* Obſerv. Chirurgico-Medic. Cent. I. Obſ. 65. & 66. Hoc etiam malum explicare videntur, quæ *Hippocrates* diſſerit Libr. de ſterilibus §. 26. de callis oſculum uteri replentibus & extrahendis.

(t) Cf. *Fabric. Hildanus* l. c. Cent. 3. Obſ. 57. Corpus uteri ſcirrhoſum conjunctum cum ſitu perverſo effecit, ut internæ venæ rumperentur, internaque in abdomine hæmorrhagia ſubnaſceretur.

(u) Cf. *Hiſtoire de l'acad. Royale des Sciences* A. 1705. Obſ. anat. VII. p. 52. ed. Paris. Feminæ parturienti os uteri parum cum aperiretur, tandem laboribus ſuccumbenti fatalis partus fuit. Sectione inſtituta, ſubſtantia glanduloſa, utero continua, orificium ita obturatum repertum eſt, ut aliquot modo foraminulis pertuſum fuerit, per quæ menſtruus fluxus exſtillare, ſperma vero ſubire potuit.

(x) Cf. *Fabr. Hildan.* Cent. I. Obſ. 67. Femina per ſex dies quæ fruſtra parturivit, mortua eſt. In ſectione uteri pars ſcirrhoſa, ipſe uterus ruptus, & in abdomine embryonis caput comparuerunt. *Gregor. Horſtius* Opp. Med. T. II. L. II. Obſ V. p. 66. Epiſtol. D. Tob. Knobloch. ad Greg. Horſt. In feminæ, ex partu difficili, ob pertinaciter clauſum os cervicis, mortuo cadavere ſcirrhum inſignis magnitudinis, a fundo uteri ad os uſque pergentem, ipſum uterum ruptum, & infantem extra uterum poſitum invenerunt. *Stephan. Blancard* Anatom. pract. rational. Obſ XXII. p. 233. Intra quatuor dies cum non potuiſſet parere femina, e vita diſceſſit: abdomine aperto diſruptus uterus in ſana parte & infans extra uterum locatus deprehendebantur. Scirrhus vero a fundo ad os alteram uteri regionem occupavit. *Miſcell. nat. cur.* A. 2. Obſ 254. p. 378. Uterus in partu diſruptus eſt propter tumorem uteri durum, cujus cavum ulcus nigrum, gangrænoſum comprehendit. cf. & ejuſdem anni Obſ LXXXV. p. 159.

(y) Cf. *Edmund Chapman* Treat. on the improvement of Midwifry. Caſe XXXV. p. 134. ſeqq. Femina ex abortu mortua eſt: aperto abdomine amplus in utero ſcirrhus comparuit.

dicum (z) possent, ni integrum graviditatis schema cum scirrhoso habitu comparans e difficultatibus sese extricaret. Gravidis, ut speciminibus quibusdam utamur, citius abdomen tumet, cum crescente abdominis elevatione sanitatis integritas, quæ primis conceptionis mensibus quædam ingrata perpessa est, maximam partem redditur. Scirrhi vero primum incrementum, nisi ex inflammatione nascatur, haud difficulter cognoscenda, lentum est, & perpetim cum abdominis augmento morbosa hecticæ febris reliquaque symptomata crescunt. Mammarum tumor cum sero lacteisque striis in scirrhosa non elevatur, embryo non commovetur, perspicuæ satis a medio graviditatis termino orificii uterini mutatæ formæ non succedunt. Causæ etiam morbique prægressi majus lumen affundunt.

X I V.

Illud etiam prætermittendum non est aliud sæpiuscule præter uterum in eadem ægra labe scirrhosa, aliaque viscera laborare. Eadem enim, quæ in uterum migrat, colluvies commodam etiam, si abundet, si nova perpetim generetur, in aliis visceribus sedem nanciscitur, quin ab antiquis viscerum, chylo maxime servientium, vitiis, iisdemque frequenter scirrhosis, sanguinis habitus in primis jam fontibus ita depravatur, ut præter alias ejectiones & in uterum tenax humor peccansque materies evomatur.

X V.

Sua etiam sponte liquet; quamlibet uteri in substantia duritiem, quæcunque demum illa sit, pro scirrho non esse habendam. In scirrho enim colluvies deposita substantiam durat, vitiat, inflat, partesque vicinas lædit. Quæ sine collecta colluvie vel a nativitate, vel ab ætate durities uteri substantiam compellit, pro scirrhosa haberi nequaquam potest. Quis naturalem vetularum in utero duritiem scirrhi morbosi titulo dehonestabit, & medicamentis impugnabit?

X V I.

Uteri confirmatus scirrhus naturæ viribus non obedit, sed lenta tandem tabe ægram pessum dat, postquam in immensam quandoque molem

(z) Scirrhum uteri medico pro fetu imposuisse recenset *Mauriceau* l. c. Lib. III. Cap. XII. Aliam observationem, qua medicus gravidam pro scirrho laborante habuit, T. II. Obs. 286. p. 234. tradit, quæ plura momenta, non inutilia cognitu, complectitur. Similis fere casus exstat in *Miscell. nat. cur.* A. 9. Obs. 126. p. 301.

lem (*a*) excrevit, vel hydrops acceffit (*b*). Imprudenti medicatione excitatus & commotus in dolens carcinoma tranfit, aucto dolore & fanguinis fpontaneo fluore per incerta intervalla excuffo cognofcendum, reliquisque fignis, quæ carcinoma produnt. Qui in folidiffimam jam, fenfu omni carentem, vix amplius organicam maffam induruit, artis etiam auxilium repellit. Ubi vero quædam liberiora vafa medicamina recipiunt, ubi fenfu omni uterus nondum caret (*c*), & artis aptum auxilium ubi naturam juvat, impacti quandoque humores folvuntur, coquuntur, ex utero difcedunt, e corpore eliminantur, uterusque fuis officiis præftandis idoneus denuo fit.

XVII.

Immenfa medicamentorum farrago, qua internorum, qua externorum, ifti malo folvendo commendatur, quam recenfere tædiofum foret. Omnia tamen eorum fua laude fraudata non cupimus.

- - - *fit, quod vis, fimplex duntaxat & unum*

Q. Horat. Flacc. de art. poet. v. 23.

Reliquis interim palmam ut plurimum præripiunt chalybeata (*d*) & mercurialia (*e*) cum debita quidem moderatione, pertinacia tamen & conftantia, adhibita, quæ quippe impacta optime folvere nata funt. Repetita per fedes evacuantia fi junguntur atque humorum colluviei effluxus

(*a*) Vidit. Excell. *Prafes* ejufmodi uterum fcirrhofum pondere fuo XV. libras fuperantem. Uteri XVIII. libras pendentis obfervationem *Gerard. Blafius* affert Obf. med. rarior. VII. p. m. 12. Similem defcribit *Regner*. de *Graaf* de mulier. organis Cap. VIII. p. 248. & *Mifcell. nat. cur.* A. 1. Obf. 128. p. 286. ad minimum tumor XL. libras pendebat. Mali originem *Regnerus* adfcribit relictis vel fetui, vel molæ, vel placentæ putrefactis, eandemque ex materia putrida, quæ uteri cavum adimplevit, & ex abortu ante XXV. annos abfque placenta facto, confirmat. Memoratu fane admodum digna funt huçque vel maxime fpectant, quæ *Hippocrates* in Libr. de natur. mulier. S. II. §. 31. de morb. mulier. L. II. S. II. § 45. de origine induratorum uterorum differit, eos nempe oriri, *fi fetus in femina corruptus fuerit putrefactus; vel fi feminæ corrupti menfes computruerint. Quibusdam vero etiam ex partu* &c. cf. fupra not. ad §. V. (*a*).

(*b*) Cf. *Paulus Æ ineta* & *Ætius* & *Avicenna* ll. cc.

(*c*) Cf. *Claud. Galenus*. l. c.

(*d*) *Zacutus Lufitanus* Opp. T. II. in Praxeos medicæ admirand. L II. obf. 79. p. 62. memorabilem cafum enarrat feminæ, quæ fcirrhofo uteri tumore laborans in regione uteri tormina fenfit, cuique tumor durus & indolens in pubis regione eminuit, pertinaci per duos menfes chalybis ufu fanatæ, quo non iola medicamenta chalybeata exhibita, fed & omnia, quæ potu ciboque recepit, chalybe velut condita fuere.

(*e*) Mercurialium in fcirrhis folvendis efficacia fatis inter medicos probata eft, & infra defcribenda obfervatione ulterius comprobabitur.

fluxus concedatur, soluta etiam ex facili expelluntur; quin ipsa subinde natura a solutis se vindicat.

XVIII.

Binas scirrhi uterini observationes subjungimus; sanati alterius; alterius in dissecto corpore observati: ita duobus speciminibus supra exposita optime & illustrantur & confirmantur.

Et protinus quidem de anatomica scirrhi observatione exponemus. Statum morbosum puellæ viginti quasi annos natæ ista observatio dilucidat. Ipsius quidem morbi, dum viveret, nulla nobis cognitio fuit, a morte autem inquirentes ab animæ curatore intelleximus eam utero non gessisse, venereo olim morbo laborasse, inde in phthisin lentamque febrem incidisse, febrilem ignem corporis pinguedinem & plenitudinem, quibus antea cohonestabatur, consumsisse, atque ægram ante obitum frequenter misereque de acri abdominis dolore conquestam esse. Plura de morbi statu & symptomatibus rescire nobis non licuit; plena vero in omnem cadaveris habitum inquirendi facultas fuit.

Omnes consumti corporis notas animadvertimus, tenuem habitum, artus emaciatos, faciem aridam, musculos universi corporis tenues, albicantes, omentum parvum, pinguedine orbum, totum pellucens. Intestinorum vero uterique vitia inprimis memorabilia vidimus; ad concretiones scirrhosque maxime referenda. Omnes intestinorum flexuræ ut inter se cohærent & in angustum glomum colliguntur, ita & cum vicinis visceribus coaluerunt (*f*). Ita, ut exemplo utamur, cum lotii vesica & uteri fundo intestini coli flexura sinistra, quam S. romanum vocant, concrevit.

Scirrhosa quædam corpuscula toti peritonæo stipata inhærent, non soli peritonæo abdominis cavum amplectente, sed & in abdominis viscera producto. Lenticularis figura corpusculorum est, aliorum circularis, aliorum elliptica. Varia diameter duarum cum dimidia linearum, duarum linearum, lineæ cum dimidia, lineæ, quin varia serie minor. Plura horum corpusculorum cum seminibus milii vel sinapios comparari possunt: plura etiam in unum acervum hic illicve confluunt. Minor est ipsorum crassities, quam ob rem figura complanata exoritur cum levi ad utramque superficiem eminentia. Superficiei autem peritonæi cellulosæ inhærent; alteraque sua eminentia ipsam peritonæi tunicam strictim

(*f*) *Th. Bartholinus* Histor. Anat. 76. C. II. in phthisico abdominis viscera inter se cohærentia vidit. Similem observationem ex lenta febre enecto describit Ill. *Kaav - Boerhaave* in Nov. Comment. Petropol. T. I. p. 370. Omnia abdominis & thoracis viscera concreta fuerunt. Viscerum concretionem præternaturalem Cel. *Phil. Conr. Fabricius* etiam describit in Sciagraphia Historiæ Physico-Medicæ Butisbaci & Sylloge observationum Obs. ult. p. 70. sqq.

in abdomen elevant. Non inepte itaque pro morbofis tunicæ cellulofæ peritonæi, quam pro lamina peritonæi habent, concretionibus haberi poffunt. Maximam copiam peritonæum alit abdominis cavum fuccingens, majorem etiam peritonæum, quod inteftinorum canali eft pro tunica externa vel communi, parciorem lien, dein hepar, parciffimam bilis receptaculum: minora etiam hujus cyftidis corpufcula funt. Commode ifta corpufcula ad fcirrhofas concretiones referuntur; folida enim fubftantia eft, firma, indurata, quæ homogenea apparet, etiam fi microfcopio luftratur, flava & in centro albicans. Nihil vel ductus vel vafis eo vel migrantis vel inde redeuntis confpicitur. Propria quafi tunica quodlibet corpufculum veftit, opaca, flavefcens, nullo labore ab ipfo corpufculo folvenda, cum per plures hebdomades vini fpiritus corpufculorum fubftantiam induraverit: ifto artificio corpufculi tunica robur accipit, & a medio corpore feparari poteft, medium vero corpus naturam magis friabilem nancifcitur: recens corpufculum ubivis homogeneum apparet. Cellularum peritonæi gelatina fpiffata & cum ipfis cellulis connata mediam fubftantiam corpufculorum procreaffe videtur, vicinas vero cellulas comprimendo compingendoque exteriorem tunicam formaffe.

Ejusmodi majora corpufcula alia, globofa copiofaque, breviffimo pedunculo in abdominis cavum ex omni mefenterio (g) & mefocolo pendent. Hæc quidem tunicam fuam externam ex mefenterii producta tunica nancifcuntur, atque pedunculum mefenterii duplicatura format.

Tument etiam obftructæ glandulæ mefenterii atque ftipato agmine mefenterium ita obruunt, ut glandula glandulam tangat, fibique ad latus incumbat. Variæ molis funt, aliæ nucem juglandem mole æmulantur, aliæ avellanam, copiofiffimæ minores funt. Craffa earum tunica eft, cinerea, femipellucens, qualis ex fpiffata gelatina nafcitur: ipfa fubftantia dura eft, friabilis, velut in grana difpofita, vel ex febo congelato collecta, albicans & in centro flavefcens. Vafa ex mefentericis fervientia glandulis optime confpiciuntur, quin lumina diftributorum in diffecta glandula comparent. A fpiritu vini induratarum & confolidatarum glandularum habitus melius cognofcitur, color in alborem magis vergit. Univerfam præterea inteftinorum crafforum concavam faciem glandularum feries legit, pifis majoribus minoribusque comparandam: iftæ quidem glandulæ ea lege in eadem ferie fefe excipiunt, ut duæ vix glandulæ lateraliter fibi adjaceant, fed omnes in eadem linea inteftini tractum fequentes fimplicem ordinem forment. Molliores autem funt hæ glandulæ, rubellæ, tenui liquore cinereo turgidæ, velut in fetu

(g) Mefenterii, mefentericarumque glandularum fcirrhi variæ formæ paffim defcribuntur, e. g. apud *Steph. Blancardum* Anatom. pract. ration. Obf. 37. p. 85. *Frid. Ruyfch.* Obf. Anatom. Obf. XIX. p. 23.

fetu thymus, tunica rubella claufæ: lymphaticas effe ultro liquet. A spiritu vini friabilis fit fubftantia, velut febacea.

A naturali habitu nihil in hepate difceffit, neque etiam in bilis cyftide, fi fupra expofita corpufcula excipiantur. Tenax bilis, craffa, ex flavo rubella, qualis radicis curcumæ color eft. Suetam duritiem lien paulisper excedit. Pallidi renes, cæterum immutati. Pulmones fine medio, fine mediis lingulis cum pleura ubivis cohærent.

Genitalium vero mutationes præ reliquis attentionem merentur, genitalia licet externa & vagina ad naturæ exemplar formata fint. Cum inteftinis uteri fundus cohæret, cum vefica urinaria tota pars anterior corporis, fimilis pofterior cum inteftino recto. Totam reliquam pelvis capacitatem duriora corpora copiofa, craffa cellulofa revincta replent, vafis fanguiferis & mufculis ita immixta, ut omnibus in unam maffam confufis nil organici egregie diftingui poffit. Uteri fubftantia fueta paullum durior in fundo, ad cervicem naturalis, & egregie arbufculis fuis diftincta eft. Ad orificii uterini partem finiftram & inferiorem tumor prominet albicans, oblongus, in plures lobulos minores eleganter incifus (*b*). Interior uteri fuperficies inæqualis eft & afpera, peculiari fubftantia tecta, quæ cum pulpa ex ovis congelatis facta comparari poteft, quæque ex innumeris corpufculis confluxit, minoribus, partim albicantibus, partim rubellis, in tomentum quafi collectis. Eadem fubftantia in tubarum originem continuatur.

Diftinctæ & confpicuæ tubæ Fallopianæ non adfunt, fed ex utero per femipollicis quafi longitudinem in dextro latere canalis, in longitudinem modice plicatus, abit, qui deformem pelvis maffam perforando in cæcum canalem fcirrhofæ glandulæ inhærentem finitur. Vix in finiftro latere tubæ obfcurum ad originem veftigium fupereft. Neque etiam ovarii fpecies in deformi ejusdem lateris maffa difcernitur: obfcura forfan rudera in cruento & fpongiofo deformis maffæ fpatio latent. Totam regionem pelvis finiftram corpora dicta indurata replent, quæ accuratiffime glandularum mefentericarum fupra defcriptarum habitum fpeciemque præ fe ferunt. Oblique omnia ita in pelvi fita funt, ut finiftra ifta corpora fimul ad anteriorem regionem fpectent. Quæ vero dextra funt, ad pofteriora magis pertinent, cum recto inteftino cohærentia. Parciores in dextro latere iftiufmodi fcirrhi funt, fuperiorem folam pelvim occupantes; inferiorem farcit cellulofa quædam craffa cum fanguiferis vafis, mufcularibus fibris & adipofis globulis confufa. In medio hoc glomere ovarium collocatur, fuetæ molis, fueta fubftantia fpongiofa plenum vafisque fanguineis. Nullum ineft corporis lutei effigies, ne-

 que

(*b*) Cf. Loca *Hippocratica* fupra ad §. XI. excitata de ofculis exafperatis & accretis callis.

que etiam plures veſiculas Graafianas hoſpitio excipit, ſed unicam majorem tres quatuorve lineas diametro æquantem; aliamque minorem. Verſus infimum lateris ſiniſtri corpusculum ſcirrhoſum tuba Fallopiana finitur.

XIX.

Hactenus adumbrata deſcriptio in dubio non relinquit, veneream colluviem depoſitam ſpiſſatamque eſſe in cellulofa peritonæi & pelvis, in lymphaticis meſenterii, meſocoli & pelvis; glandulis atque in utero, in quo acrimonia rodens internam ſuperficiem exaſperavit. Abunde etiam perſpicimus colluviei abundantiam plures partes ſimul invadere, atque ovaria, tubas, uterique habitum naturalem deſtruendo ſterilitatem inducere; permanentem eam; ſcirrhoſæ licet feliciori cura concretiones reſolvantur. Quis enim medicamentis tubas & ovaria corpori reddet? Pulmonum cum pleura concretio, quales in pleriſque phthiſicorum cadaveribus notantur, eidem colluviei debetur. In toto corpore ulceris nulla veſtigia fuere: memorabile ergo hæc obſervatio phthiſeos ſine ulcere (*i*) exemplum ſiſtit, ex ſolis ſcirrhoſis concretionibus ſubnatæ.

XX.

Obſervationum altera *ſanatum uteri ſcirrhum* recenſet. Femina octo & viginti quaſi annos nata; proceri corporis, ſanguinis ſuccorumque, cum valeret, pleniſſima; decimo & octavo anno ætatis puerum enixa erat. Abhinc eo tempore fluore albo uterino, cum nulla mali venerei ſpecie vel menſtruorum ſuppreſſione laborans ſterilem uterum geſſit hyſtericiſque affectibus vexatum. Superioris anni vere menſtrua cum albo fluore ſuppreſſa, excretumque ſub ſecundi menſis finem ſanguineum coagulum conceptionis ſimulacra fecerunt. Inde vero ab eo tempore febris lentæ inconſtantem moroſitatem perpeſſa eſt, frigus æſtumque volatiles, melancholica pathemata; ſitim aliave cum doloris ſenſu in pelvis & iliorum regione. Medicaſter in conſilium adhibitus calidioribus medicamentis malum valdopere auxit. Sub finem Maji Excell. *Præſes* morbi rationem cognoſcit ex ſymptomatibus æque ac loci affecti exploratione. Lenta febris augmenta capit, frequenter horrore & frigore corpus univerſum corripitur, quos ardores volatiles viciſſim, maxime faciei, excipiunt. Inquietudo ægram perpetim agitat. Sæpius reſpiratio propemodum ceſſat, ut ſe ſuffocatum iri metuat; ſimulque, dum ægrius ſpirat, ſpasmodicos dolores per univerſum corpus ſentit, qui

(*i*) Cf. Ill. Facult. Primarii *Georg. Gottl. Richteri* Progr. de phthiſi ſine ulcere. A. 1744.

qui vel vocem intercipiant, rigidum & immobile corpus tactumque cutis molestum & dolentem reddant. Situm supinum melius fert ægra quam erectum. Parca alimenta recipit, neque enim eadem appetit, neque ab iisdem reficitur; languet appetitus & corpus olim obesum emaciatur. De sensu ponderis, quod ad pelvim refert, conqueritur; corpus in pelvim descendere, pelvim replere, quin mobile esse, excretione alvi lotiique impedire & doloris plenam reddere animadvertit. Digitus explorans orificium uteri durum & in duo labia integerrime divisum deprehendit. Pone orificium tumor uteri durus integram pelvim replet, in superiorem pelvis aperturam longe descendit, vesicam urinariam & intestinum rectum comprimit. Orificium tactu pressum dolet. Nihil neque menstruorum, neque albi liquoris ex utero profluit. Per integrum mensem Junium rotulas chalybeatas ingenti copia cum lactis sero & herbarum recentium, beccabungæ, chærefolii, hederæ terrestris, lactucæ, nasturtii aquatici succo pro medicaminibus recipit. Aliquoties licet seri vis de die alvum laxet, morbus tamen immutatus manet, quin augetur.

Dolosas quidem morbus tectasque insidias struit hoc mense; uteri tumor imminui videtur, supra pelvim in abdominis cavum ascendere, dolore tactus liberari; quare sensus in pelvi ponderis cessat, facilis ingressio fit, intestinum rectum & vesica sine labore evacuantur, cum appetitu nutrimenta ingeruntur.

Minus vero tutas inducias esse per binas modo dies, sextum mensis septimumque subsistens sanguinis fluxus parcus, & insequentia symptomata suffocantia & spastica ea nocte, quæ inter septimam & octavam diem media est, monuerunt. Neque etiam constantia fuere gaudia. Vigesima enim & septima die parum ex genitalibus sanguinis profluxit. Inde vero aperto rursus agmine hostis invasit, augetur lenta febris, vagi paroxysmorum errores in typum ordinemque figuntur, quotidie horis vespertinis horrorem æstus, æstum sudor excipit, tandem & sicca tussis morbo adjungitur, reliquaque symptomata exacerbantur; præ lumborum dolore & difficiliori ingressu lecto adfigitur, ponderis tensionisque in pube sensus acuitur, vesica & rectum intestinum ægerrime deplentur, genitalia lumbique subinde punctionis dolorem derepente sentiunt.

Sub initium itaque Julii medicationis consilium ab Excell. *Præside* mutatum est. Per tres hebdomades quotidie matutino tempore alvus soluta est, primum electuario mundificante, dein altera totius intervalli periodo ob electuarii aliorumque medicamentorum tædia pilulis jalappinis cum refracta mercurii dulcis dosi. Simul qualibet tertia die tempore vespertino dulcem mercurium recepit. Prima decem, secunda quindecim, reliquæ viginti granorum doses fuerunt. Ita cum optimo successu uterus reseratus est. Vigesima & prima mensis Julii sequentibusque

busque diebus albicans lympha e genitalibus effufa eft : a die vigefima & quinta lympha mutatur in copiofum fanguinem , cujus quidem quantitas fenfim licet minuatur, ad medium tamen Augufti menfis modicum profluvium, morbumque folvens protrahitur. Non folum enim benignus nulloque dolore turbatus fluxus fuit, fed & omnem morbum abftulit : fub ipfum fluxum omnis lentæ febris fimulacrum deletum eft , omnis dolor fopitus, omnia fymptomata pulfa, ipfa femina cum fanitate, fi modicus uteri tumor permanenfque fterilitas excipiantur, in conftantem gratiam rediit: is etiam levis tumor rariori a fluxu ifto critico mercurialium ufu penitus folutus eft. Sub initium jam Septembris viribus denuo valet, carne & pinguedine ut olim tecta eft, indeque etiam menftruo profluvio recte purgata. Sequenti anno, five hac, qua hæc fcribuntur, tempeftate, inconcuffa fanitas manet. Ovariorum forfan, ut fuperiori obfervatione, læfio permanente fterilitate conceptum ab utero arcet.

EXPLICATIO FIGURARUM,

Priorem obfervationem illuftrantium.

FIGURA I.

Externa genitalia, vagina & uteri cervix a fueta forma non recedunt.

Sectio uteri vaginæ & externorum genitalium longitudinem fequitur. Verfus latus finiftrum uterus eo fcopo depreffus eft, ut ovarium dextrum appareat.

a. Labia finus externi.
b. Clitoris.
c. c. Nymphæ.
d. Urethræ orificium cum ambiente colliculo.
e. e. Sinus mucofi.
f. Vaginæ columna fuperior f. anterior.
g. Vaginæ columna inferior f. pofterior.
h. Anterior cervicis uteri columna.
i. Similis pofterior.
l. Spatium circulare inter os uteri in vaginam propendens & vaginam ipfam medium.

Præ reliquis vero partibus memoratu dignæ funt.

A. Mem-

Tab. XXIV.

Fig. 1.

A. Membrana ad vaginæ oſtium poſita, quæ ex deſtructo hymene reſidua eſt: parum licet promineat, continua tamen, neque interrupta procedit, neque in carunculas diviſa.

B. B. B. B. B. Hisce in ſedibus ſectus eſt uterus, quo melius interiora compareant.

C. Interna uteri ſuperficies, aſpera & inæqualis.

D. Tubæ Fallopianæ ſiniſtræ initium.

E. Tuba Fallopiana dextra.

F. Deformes regionis ſiniſtræ maſſæ ſcirrhoſæ.

G. Spatium cruentum & ſpongioſum.

H. Confuſa regionis dextræ ſubſtantia.

I. Ovarium dextrum.

L. Major veſicula Graafiana perſciſſa.

M. Similis minor.

N. Pars ſuperficiei externæ uteri.

O. Scirrhoſa dextri lateris glandula, in quam tuba finitur.

FIGURA II.

Situs orificii in icone ita inverſus eſt, ut dextræ rimæ plaga ad ſuperiora ſpectet, ſiniſtra ad inferiora.

A. Os uteri prominens.

B. B. Superior vaginæ portio.

C. Rima orificii tranſverſa. Hac parte dextra rimæ plaga eſt.

D. Hac parte ſiniſtra rimæ plaga eſt, ſimulque apparet tumor orificii albicans & in lobulos diſtinctus.

FINIS.

GEORG.

CXLII.

GEORG. DAN. COSCHWITZ

ET

GEORG. HENRICI HATZFELD,

DE

VIRGINE HYDROPICA,

UTERI MOLA SIMUL LABORANTE.

Halæ Sept. 1725.

PROOEMIUM.

QUodsi unquam effatum *Hippocratis*, Totum hominem morbum esse, pro certo haberi potuerit, sane illud veritatis testimonium meretur respectu sexus quem sequiorem vocamus. Omnem enim hominem cujuscunque ille sexus fuerit, multiplicem dispositionem ad morbos, ad corruptionem habere, nemo quidem est qui nescit, & qui artem medicam secundum sanam rationem exercent; optime norunt hominem ipsum corruptionis principia in proprii corporis mixtione secum portare, causamque mortis in sinu proprio fovere: verum quicunque humani generis calamitates vere perspectas habet, & in specie; quibus sanitatis & morborum cura concredita est, illis procul dubio nullum restare poterit dubium, quin serio affirment, quod sexus muliebris, multas ob causas, præ virili, pluribus, iisque gravioribus, imo aliquando vix perscrutandis affectibus morbosis conflictetur.

Quem enim latet in quantas sæpissime calamitates atque miserias dilabantur foëmellæ, ratione negotii generationis prolis: quibus molestiis afficiantur sub multo aut toto graviditatis tempore: quantis doloribus subjiciantur, ante, sub, & post partum, etiamsi legitimus ille fuerit. Quantum ipsis demum laboris non solum, sed gravissimi periculi adcrescat atque immineat, si partus difficilis, & illegitimus, ex causa situs illegitimi fetus in utero fuerit, illi optime perspicere valent, qui miseris fœmellis in tali statu suppetias ferre, manusque auxiliatrices præbere, necesse habent.

Ne quidquam jam adferam, de vitæ ratione, cui utplurimum sequior sexus, ut minus mobili, per regulas modestiæ & morum, a juventute usque adstringitur; de qua citra omnem contradictionem fateri cogimur, quod multiplicem morborum multorum causam suppeditet, a quibus nobilior sexus, ob mobile vitæ genus illi magis concessum, immunis sæpissime manere potest, id sane attentionem nostram excitare poterit, quod naturale illud sanitatis præsidium, quod ipsis fœmellis a secundo, annorum septenario, ad septimi usque finem, a natura concessum atque datum est, multis sane numeris, (si a regula naturali deflectat) causa læsionum sanitatis, & afflictionum morbosarum evadat atque existat.

Tributum lunare, quod menstruum fluxum appellamus sanitatis fœminarum præsidium esse, quamdiu ordinem naturalem servat, quis est qui nescit? hoc enim vigente a sanguinis abundantia, sub vita sedentaria illis maximopere noxia, tempestive præservantur, & tanto aptiores redduntur illi negotio, cujus gratia fœmina prima, primo marito primario associata fuit: sed quis est qui nesciat; mensium initium frequentissime morborum muliebrium initium esse, nec mensium finem morborum finem constituere; sed tum demum fœmellas utplurimum pluribus infirmitatibus subjectas fieri, quando supra citatus mensium terminus suum obtinuit finem.

Et ſicut menſtrui fluxus initium ac finis multis afflictionibus viam ſternunt; ita ſane nec reliquum ſucceſſui hujus negotii tempus dicatum a tali culpa liberum manet, ſed, dum variis anomaliis ac turbis negotium menſtruum expoſitum eſt, ab his quoque variæ ægritudines; & læſiones, in ſpecie circa abdominis viſcera, ortum ducunt, a quibus partim debitæ ſecretiones impediuntur, partim humorum reſtagnationes, vaſorum rupturæ, humorum effuſiones producuntur, partim quoque inſolitæ collectiones, & concreta ſolideſcentia generantur.

Hujus rei ut aliquod exemplum notabile præſenti tractatione pervolvam, inſtituti nunc ratio jubet: cum ſtudiis academicis publice valedicturo, mihique honoris publice titulum impetraturo leges atque ſtatuta injungant, ut ſpecimen aliquod inaugurale ante mei diceſſum ediſſeram. Quapropter caſum præſentem, de virgine hydropica uteri mola ſimul laborante, *ex communicatione Excellentiſſimi Dni Præſidis acceptum, reſolvere atque pervolvere ſuſcepi, ſpe fretus, quod* ſummum numen, *vires animi & corporis, pro indaganda veritate, non ſit denegaturum.*

CASUS.

CHriſtina Iliaſſin, annos 54. nata, habitus corporis ſanguineo melancholici, quæ in juventute vitæ generi laborioſo addicta fuerat, & ſub triſtiſſima ac crudeliſſima gallorum in Palatinatum invaſione fortunæ bona amiſerat, ut poſtmodum aliis ſerviendo & famulando, neceſſitatem ſibi comparare opus haberet, honeſtam tamen vitam agens, ad 38 annum circiter ſanitate ſatis firma gaudebat, ut laboribus conſuetis ſatisfacere poſſet. Cum autem ſemper plethorica eſſet, & abhinc vitæ genus mobile & laborioſum cum magis ſedentario permutaret, menſium fluxum primo largiorem, deinceps immodicum & nimium, per duos aut tres menſes durantem incurrebat; cujus rei pertæſa conſilium implorabat medici, quod tunc temporis ita dirigebatur, ut tam V. Sbus ordinatis ac tempeſtivis, quam medicamentis temperantibus, temperatiſque balſamicis & tonicis menſtruus fluxus in ordinem ſatis felici ſucceſſu redigeretur. Poſt quatuor demum circiter annos, cum ægra V. Snes præſervatorias iterum negligeret, & ex vitæ tenuiore conditione, inferiorum præcipue partium refrigerationi, ſubjiceretur, iterum incidebat menſium fluxum non equidem immodicum, ſed inordinatum, cum intercurrentibus ſanguinis reſtagnationibus ad renes, calculum renalem ſæpe mentientibus: quibus permota hinc inde apud medicos æque ac medicaſtros opem quærebat, & medicamentis lithonthrypticis utens variis atque diverſis, mictum incidebat cruentum ſæpius recurrentem, ſub cujus continuatione aliquando etiam aliquid ſabuloſi & calculoſi excernebatur.

Præ-

Præfentem hunc moleftum adfectum abigere intendebat per multiplicem ufum remediorum partim domefticorum, partim pharmaceuticorum, traumaticorum & adftringentium, unde menfium experiebatur fuppreffionem ultra annum durantem, & hinc oriunda pathemata œdematofa circa pedes. Evanefcebant iterum tumores cum ægrotantis levamine, poftquam menfium fluxus in ordinem redactus fuerat: quæ tamen reftitutio non admodum conftans effe poterat, propter diætam victumque minus regularem, cui ægram exponebat curta fuppellex. Hinc menftrui fluxus, nunc defectus, nunc exceffus, nunc tumores œdematofi, nunc etiam vomitus cruentus intercurrens, per vices fe invicem excipiebant; ita ut per 7 vel 8 annos noftra perpetua effet valetudinaria, & ob vitæ honeftatem ubique notam, fimulque cognitam pauperiem, in Nofocomium reciperetur. Hic degens, ad annum 50. ufque non modo menftruum fluxum, fub circumftantiis fupra citatis retinebat, fed poft quinquagefimum quoque, exceffum ipfius ita patiebatur, ut ferme non amplius menftrui fluxus, fed hæmorrhagiæ uterinæ continuatæ titulum mereretur: dum fanguis per genitalia non modo continue ftillabat, fed per vices, modo menftruas, modo trimeftres, modo femeftres, præterea cum impetu & fœtore prorumpebat. Durante hoc ftatu color faciei manebat fatis floridus, vires autem fucceffive decrefcebant, appetitus erat vagus, mox proftratus, mox vero bonus: tumores autem œdematofi, foveam a digitorum preffione recipientes, conftanterque permanentes, ab inferioribus adfcendebant, ufque ad abdomen, quod tandem etiam atque etiam cum fenfu fluctuationis aquarum, & doloribus torminofis tumefcebat, ita ut refpectu hujus hydropem afcitem, in cruribus & pedibus tumorem anafarcoidem adeffe, non dubitare poffet. Decumbens ita, fub remediorum quæ pro re nata congrua videbantur ufu, ægra, octiduo ante ipfius mortem, fimul & femel conqueritur de graviffimis ac plane infolitis, intolerabilibus doloribus in abdomine verfus pubem excurrentibus, per nycthymerum durantibus, adeo ægram excruciantibus, ut fere defperabunda abdominis incifionem anxie efflagitaret: & cum denique de mole aliqua gravi & premente in pudendis, (quafi vefica urinaria procidentiam minaretur) conquefta effet, mulierculæ adftantes perterritæ obftetricem proximam accerfunt, ut ægram inviferet, fimulque vifitaret, quidnam infoliti adeffet, poftquam antea enemata & carminativa ex medici præfcripto adhibita fuerant. Obftetrix adveniens vifitanfque afleverabat, fe intra vaginam uteri corpus aliquod folidum quidem deprehendere, fed fe nefcire fatebatur, quidnam exinde concludere deberet, ideoque ægram iterum relinquebat: quo facto poft duas circiter horas, adftantibus mulierculis, fub atrociffimis doloribus & accedente lipothymia, ex utero prorumpebat fruftum aliquod carnofum folidum, nullam certam figuram referens, nifi quam a loco detentionis acceperat; unde ad hujus figuram pyriforme quafi adparebat, cum fubfequen-

quente copiofa fanguinis profufione, qui maximo fœtore inquinatus erat; manente tamen reliqua abdominis afcitici mole tumida. Obftetrix rediens fruftumque exclufum, molæ titulum revera merens, adfpiciens, dubia circa judicium hæfitans, hinc inde excurrens, rumorem facti fpargebat, & demum revertens ad medici cujufdam, quo cum fe cafum communicaffe ajebat, judicium (& quidem fi relatio vera fuerit, fatis ineptum) provocans, declarabat concretum illud exclufum quidem pro mola, fed cum additamento, quod non nifi læfa virginitate ægræ, ex concubitu vel cum mare, vel cum bruto quodam celebrato, progigni potuiffet. Rumore ita per urbem fparfo, ægra animo quidem fibi conftans, fed viribus fucceffive deficientibus, extremi vitæ periculi confcia facta, partim ab Ecclefiæ Miniftro, partim a medico ordinario & jurato, de veritate facti interrogata, fub provocatione ad extremum judicium quod mox expectaret, refpondebat, fe nufquam licet paupercula fuiffet, in hoc puncto leges caftitatis violaffe, nec unquam per totam vitam cum ullo mare rem habuiffe; fed animam cum corpore a tali flagitio mundam ac liberam falvatori tradituram effe; quo facto fequenti die placide animam exfpirabat.

Defunctæ corpus cultro anatomico fubjectum fequentia perluftrantibus nobis offerebat.

Abdomen tumidum apertum totum aqua ferofa flavefcente repletum erat, ita ut plus quam 20 menfuræ ipfius effluerent, atque in illa omnia hujus cavitatis vifcera natitarent, & quidem curiofo adfpectu, dum ad unum omnia fine exceptione, grandinibus quafi pellucidis, vel facharo candifato, undiquaque adfperfa apparerent.

Hepar in fpecie totum erat induratum, fcirrhofum, ac pallidum: fimilem quoque læfionem patientibus glandulis mefenterii, inftar nucum avellanarum confpicuis. Inteftina multis flatibus erant extenfa. Lien a fanguine turgefcebat vehementer, coloremque habebat coeruleo-nigricantem.

Uterus iterum erat collapfus, & ferme ad magnitudinem naturalem redactus, poft diffectionem tamen in ipfius cavitate veftigia fphacelationis reperiebantur.

In thoracis cavitate non minus ferum extravafatum reperiebatur, & fpeciem hydropis pectoris defignabat: de reliquo tamen præter duos in corde repertos polypos fat magnos nihil præternaturale hæc cavitas infpicientibus offerebat.

Mola ipfa exclufa in examen vocata, exteriore fui facie erat lævis & glabra, fibris carneis fat firmis dotata, & in fummitate latiore veftigium cohæfionis immediatæ cum utero monftraftat: pondus ipfius erat 1½ ℔. dimenfio ipfius longitudine fpithamam, circumferentia unam cum dimidia, æquabat. Per longitudinem diffecta, fibrofa & cavernofa apparebat,

ita

ita ut tres cavernæ longitudinales ſanguine congrumato repletæ eſſent : de reliquo nulla formalis aut diſtincta cavitas, nec quidquam aliud in ipſa contentum deprehendebatur.

RESOLUTIO.

Affectum in caſu propoſitum non ſimplicem, ſed complicatum, eundemque primario fuiſſe, quem Diſſertationis titulus ſiſtit, nemo ut ſpero inficiabitur. Hydropem enim præſentem, quæ in collectione ſeri extravaſati, vel ſub cute, vel in abdominis cavitate, hincque oborto tumore conſiſtit, deſignant partim tumores pedum œdematoſi ad abdomen uſque adſcendentes, perennantes, foveamque a digitorum preſſione accipientes : partim abdominis expanſio tumida, cum ſenſu fluctuationis aquarum : partim denique, & quidem omnium certiſſime, aqua non modo intercutis, ſed in abdominis cavitate ad 20 menſuras uſque effuſa, poſt mortem ſub ſectione reperta : ne dicam de pectoris hydrope particulari, quam aqua in ipſius cavo extravaſata referebat.

Molam vero uteri adfuiſſe, eaque ægram præſentem ſimul laboraſſe, (licet a priori demonſtratu difficillimum fuiſſet) a poſteriori tamen clariſſimum eſt, dum fruſtum illud carnoſum deforme, ſolidum, & cavernoſum, vita deſtitutum, ex utero ſub graviſſimis doloribus excluſum, de ſui præſentia abundantiſſime teſtatur. Conſentiunt enim in eo medici ad unum omnes, quod mola ſit concrementum aliquod vel membranoſo - vel carnoſo - fibroſum, modo parvum, modo prægrande, in utero mulierum aliquando generatum, diuque in utero geſtatum ; in eo tamen a fetu & conceptu vero differens, quod neque illius formam referat, neque vita gaudeat, ſed tanquam maſſa informis, moleſque mortua in utero geratur, donec breviore aut longiore tempore abſoluto, tandem excludatur ; vel etiam penitus in utero detineatur, & ſub ſectionibus poſt mortem reperiatur : cui germanico idiomate titulus imponitur : *Ein Mond-Kalb*, *Mond-Frucht*, *böſe Frucht.* Ubi tamen ſimul differentia molæ, ab uteri excreſcentiis bene notanda venit, in eo poſita, quod hæ ex ſubſtantia uteri proveniant, cum illo verum continuum conſtituant, &, ſi excludantur, uterum ipſum foras ſecum trahant : illæ autem per modum agglutinationis quaſi, cum utero quidem cohæreant (dum ad inſtar placentæ uterinæ in illo obfirmantur, per vaſa intercedentia nutrimentum capiunt) ſed motu uteri conſtrictorio ab interna illius ſuperficie diſſolvantur, & extra uterum protrudantur.

Sicut affectus ipſe complicatus exiſtit, ita quiſque facile agnoſcet ; *ſubjectum* ipſius quoque haud ſimplex eſſe poſſe : aliud enim hydropis, aliud vero molæ eſſe debet. Hydropis itaque ſubjectum partim conſtituit exter-

nus habitus corporis, quatenus a fero extravafato & fub cute hærente turget atque expanditur, & fibræ ipfius relaxatæ & emollitæ, aquæ intercuti fpatium collectionis concedunt: partim abdominis cavitas, quippe quæ a fero extravafato repleta ultra modum extenditur, ita ut peritonæum, æque ac abdominis mufculi eandem expanfionem præternaturalem patiantur: ut taceam in noftro individuo de thoracis cavo, quod fimilem ob caufam hydropicæ collectionis fubjectum dici meretur.

Molæ fubjectum uterum fuiffe declaro, dum ejus concrementum non modo in utero fucceffive collectum, fed diu quoque affervatum atque detentum fuit, præterea cum ipfius fubftantia cohæfit, ejufque expanfionem & diftenfionem præternaturalem poft fe traxit.

Caufæ affectus dum exponendæ funt; primo in confiderationem venit hydropis *caufa materialis proxima*: quæ alia non eft, quam ferum extravafatum, ex parte cum lymphatico humore permixtum. Hoc enim ferum, dum in majore quam par eft copia intra fibrofam externi habitus compagem fefe infinuat, atque in illa ftagnat, expanfionem illius tumidam producit, fibras relaxat, molliores reddit; & quoniam fanguinis ingreffum fuperat, coloris pallidi, facilifque impreffionis fovearum caufa exiftit; ut tumor hydropicus anafarcam referens adeffe adpareat.

Cum vero fimul e vafis partium internarum lymphaticis ruptis profluat, & intra abdominis cavum colligatur, ibique egreffum ob peritonæi denfitatem haud facile inveniat; hic loci afciticum tumorem producit.

Hæc feri extravafatio *caufam antecedentem proximiorem* agnofcit vaforum lymphaticorum læfionem five illa confiftat in actuali ruptura, quam potiffimum copiofa illa collectio feri in abdomine, & thoracis cavo, fequitur, dum ex vafis continentis defectu, materia contenta effluxum patitur: five in nimia illorum diftenfione, a lymphæ & feri reftagnatione prægreffa, fub qua fubftantia tunicarum vafa lymphatica componentium, tenuior facta, feri tenuioris faciliorem & copiofiorem tranfudationem concedit.

Remotiorem autem caufam hydropici tumoris, æque ac ipfius vaforum lymphaticorum rupturæ optimo jure ponere poffum in hepatis & glandularum mefaraicarum induratione fcirrhofa: cum enim hæ partes tam depurationi fanguinis a fero, quam lymphæ depurationi & rectificationi dicatæ, pro hoc officio, quoad tubulos & ductus in iis confpicuos, apertæ ac liberæ effe debeant, mirandum non eft, fi in tali indurationis ftatu, vafis & ductibus hepatis & glandularum undique applicatis atque obftructis, ferofa colluvies in humorum maffa adaugeatur, & ita aucta, partim fibrofam teneriorum partium compagem emolliendo & relaxando; partim lymphatica vafa diftendendo, moleque fua perrumpendo, tranfitus viam fibi pariat: ne dicam, quod improbabile haud fit, lympham a diutiore cum fero falfo connubio, propter denegatam tempeftivam ab invi-

invicem feparationem, acriorem factam, vafculorum teneriorum lymphaticorum erofionem poft fe trahere poffe.

Hujus indurationis, præcipue in hepate culpam, & caufam procatarcticam merito in menfium turbato negotio repono: cum enim per notabile tempus inordinatus hic fluxus variis reftagnationibus fanguinis, ad renes, æque ac ad ventriculum, & tam mictui, quam vomitui cruento, anfam dederit, nullum fane reftat dubium, quin hepar fimile quid fuerit paffum: unde a regurgitatione & reftagnatione fanguinis circa hepar & in ipfo facta, primo vaforum hepaticorum expanfio & diftenfio cum fufequente debiti toni relaxatione ortum duxit. Hinc facili negotio impuritates in fanguine hærentes, & ad hepar delatæ, non modo debitam fui fequeftrationem hic non invenerunt, fed eadem facilitate locum quoque adhæfionis fucceffivæ in ductibus & tubulis repererunt, quos fucceffive oppilarunt; & cum quotidie majus ceperint augmentum, fimile quoque damnum glandulis mefaraicis contraxerunt, dum lympha a fero mucidior facta harum quoque tubulos anguftiores; fine magna difficultate opplere potuit.

Et hoc quidem in præfente cafu tanto facilius, quanto magis manum auxiliatricem præbuit remediorum traumaticorum & adftringentium ufus, pro tollendo mictu cruento adhibitus; quem menfium fuppreffio ultra annum durans excipiebat. Horum enim ufu, aut potius abufu, pofitiva quoque vaforum & ductuum conftrictio & anguftatio producta fuit, fub qua oppilatio a materia peccante fuperius nominata, tanto firmiores agere potuit radices.

Molam uterinam ejufque caufas nunc quoque percontari fi debeo, mox ab initio mentem meam declaro, me non ab illorum partibus ftare, qui cum veteribus molarum generationem ex fpermatis virilis & muliebris commixtione deducunt, atque ex inde concludere volunt, molas non nifi ex concubitu cum mare facto; generari atque produci: neque illorum, qui ex ftructura membranacea quarundam molarum, illas ex materia fpermatica, generatas concludunt; cum tota illa hypothefis veterum de partium folidarum generatione ex variis humoribus, noftris temporibus lubrica & falfa deprehendatur, omnibufque jam notum fit, corporis noftri folidas partes, lympham nutritiam, tanquam proximam nutritionis materiam, cum fanguine advectam, agnofcere.

Quamobrem potius caufam materialem, molarum in utero concretarum, proximam, duplicem ftatuo: quod nempe vel ex fanguineo coagulo intra uterum collecto, vel ex ovulo muliebri, ad uterum quidem devoluto, fed infoecundo, fua capiant primordia. Dubium equidem videri poffet; ex fanguineo coagulo in utero collecto concrementum fibrofo-carnofum oriri, cum notiffimum fit, fanguinem coagulatum faciliori negotio in corruptionem putredinofam abire, atque ab hac potius in liquamen foetidum diffolvi, quam in folidefcens aliquod fruftum concrefcere:

 ad

adparet tamen poſſibilitas hujus concretionis, ex generatione polyporum in corde; quippe qui maximam partem ex ſanguine prius coagulato, & demum in fibras carneas mutato, conſtant, ita ut ordinarie quaſi ex uno latere concremento fibroſo coagulum ſanguinis adhuc adhæreat, aut ipſi fibroſæ compagi interpoſitum ſit: ut taceam intimiorem ſanguinis mixtionem, in qua curioſiores medici, fibroſam ſubtiliſſimam, ſeu lanuginoſam ſubſtantiam jam dudum monſtrarunt, atque abhinc aſſeruerunt, ex ſanguine, præcipue arterioſo, partes noſtri corporis ſolidas, materiam nutritiam, per appoſitionem harum particularum, accipere; cum fibroſam hanc ſubtiliorem ſubſtantiam potiſſimum ad lympham in ſanguine hærentem referant; unde haud contra rationem aſſeverari poſſe autumo; quod in noſtra etiam ægra, ex prægreſſo inordinato menſium negotio, variiſque ejuſdem in caſu notatis anomaliis, concretio illa molaris materialiter primordia ſua capere potuerit, quando nempe ex reliquiis ſanguinis per uterum excreti, intra hujus cavitatem forſan remanentibus, ipſique utero adhæreſcentibus, primum quaſi corpus ſuppeditatum fuit pro molæ uterinæ ſubſequente efformatione; quæ tractu temporis & ſucceſſive, ſub novo ſanguinis arterioſi, per minores etiam uteri arteriolas appulſu, ſuccedere, augmentumque capere potuit.

Sicut enim in formatione & nutritione fetus, ſub ſucceſſiva uteri expanſione, per vaſcula arterioſa uteri ſubſtantiam perreptantia ſanguis arterioſus lympha nutritia refertus advehitur, ut inde partim placenta uterina cum adnexis, partim per illam ipſe fetus nutrimentum & augmentum capiat; ita non minus hoc negotium ſuccedere valet in procreatione molarum: quando enim ſub menſtruo fluxu vaſcula ſanguifera uteri patent, cruoremque fundunt; neceſſario uterus turgidulus exiſtit, ejuſque cavitas ceteroquin parva, pro neceſſitate dilatari debet, quo ſanguinem affluentem recipiat, receptumque iterum dimittat. Poſito itaque, quod hujus ſanguinis aliqua portio ſpiſſior atque grumeſcens, fibroſis illis ſtaminibus referta, in utero detineatur, nec plenarie, uti fieri deberet, excernatur; ſane hoc ipſo debita uteri, poſt abſolutum menſtruum negotium, contractio in ſtatum naturalem impeditur, quo fit, ut vaſcula etiam exiliora in uteri ſubſtantia haud debite claudantur, & ita affluxus ſanguinei via aliqua aperta maneat, atque materia illa facile accedat, qua interveniente corpus illud p. n. in utero contentum cum ipſo conglutinetur, & adhæreſcat: quo facto communicatio ſanguinis per dictas vias tanto fit facilior, & indies ipſa mola ſemel concepta, quotidianum incrementum capit, uterum pro rata diſtendit, eoque ipſo majorem vaſculorum ſanguiferorum numerum in conſenſum rapit: adeo, ut non ſolum materiam nutritionis pro mola largiantur, ſed etiam, prout in ejuſmodi caſibus utplurimum fieri ſolet, ſuperflua ſanguinis affuſi portio extra uterum ejiciatur, & quemadmodum in noſtra quoque ægra factum eſt, continuum ſanguinis ex utero profluvium excitetur.

Alte-

Alteram caufarum materialium molarum uterinarum in fuperioribus, ovulum effe muliebre infœcundum, adftruxi: qua de re, ut mentem nunc explicem meam, notandum eft. (1) Ovula muliebria f. n. quidem femper conftituere materiam proximam fetus in utero formandi: (2) Quod ovulum pro formando exinde fetu ab ovario debeat fecedere & ad uteri cavum per tubam fallopianam devolvi: (3) Ovula ab ovario non fecedere aut excludi, nifi fuerint matura, atque ab immaturis per magnitudinem fefe diftinxerint: (4) Quod ovula licet ab ovario fecedentia, nifi acceffu fpermatis virilis debito fœcundentur, infœcunda maneant, titulumque fubventaneorum obtineant. (5) Ovula illa liquidum quod fpermaticum vocatur, continere mediante fubftantia membranacea, extrinfecus materiam contentam involvente, & hanc fubftantiam, Tò effe quoque dare membranis fœtum ambientibus, amnio nempe, & chorio. (6) Ovula ex ovario fecedentia a petiolo quafi pendere, eoque tanquam primo placentæ uterinæ & funiculi umbilicalis rudimento, uteri internæ faciei adhærere, perque illius cum vafculis uteri commercium, nutrimentum accipere.

Ex quibus omnibus in genere colligo: 1. Ex fententia graviffimorum authorum ovula tam fœcunda, quam infœcunda ab ovario ad uterum defcendere: 2. Ovulum, quando ad uterum defcendit, vel ut fœcundum in utero denineri, atque in illo fœtum revera formari: vel ut infœcundum nullius ufus effe, fuique excretionem ex utero mereri. 3. Extra dubium quoque pofitum effe, quod concurrentibus reliquis circumftantiis, fub infequente proximo fluxu menftruo fæpiffime talia ovula fubventanea extra uterum una cum fanguine prolabantur & ejiciantur, infciis licet fœminis. 4. Poffibile tamen effe, nec fanæ rationi contrariari; quod aliquando ovulum tale præter meritum non ejiciatur, fed intra uterum detineatur, ibique petiolo fuo adhærefcat & agglutinetur, & , fi forfan circa negotii menftrui tempora ita contingat, per vafcula fanguifera magis aperta primordia nutritionis, accipiat; quæ tamen in tali cafu, deficiente fœcundationis principio, non in formatione fetus, & corporis mechanici terminatur, fed in fola membranofæ fubftantiæ explicatione, expanfione, & nutritione confiftit, quæ, cum in longum & latum fuccedat, craffitiem talem extraordinariam in illis tunicis, five pelliculis ovuli expanfis producit; qua intus quoque contenta materia liquida, S. n. corporis infantilis ftructuræ deftinata, plane difturbetur, & quafi confumatur; fruftumque tale informe fpongiofo-fibrofum, modo prægrande, modo minoris molis, pro diverfitate temporis geftationis, inde producatur; quod eadem fymptomata hæmorrhagica, de quibus antea dictum eft, præfentia fua, ex iifdem quoque rationibus producere valet: qua utraque deducta & explicata caufa non nego, mihi verofimile videri, quod illa concrementa molaria, quæ fubftantiam non mo-

modo, sed figuram quoque magis membranoso-fibrosam referunt, ac polypos quasi æmulantur, ex sanguinis coagulo probabiliter oriantur: illa vero, quæ magis ad ovalem rotundum accedunt formam, ac intus cavitatibus gaudent, firmiusque compacta sunt, ex ovulo generata fuerint.

Caussam antecedentem hujus molæ duplici quoque modo in nostra ægra quæri posse existimo: si nempe ponamus, molam præsentem ex sanguinis coagulo in utero concrevisse; ejus genesin facile derivare possumus a sanguinis discrasia, partim spissa, partim mucescente, cui subjectus fuit, tam ratione temperamenti sanguineo melancholici, quam respectu diætæ, & vitæ generis. Ex temperamento enim sanguineo ad statum plethoricum disposita fuit; qui sub reliquis circumstantiis dispositionem ad spissitudinem, ex melancholici temperamenti concursu familiarem, tanto facilius promovere potuit. Victus ratio de cetero tenuis & crudior fuit, ita ut ex paupertie cibis eupeptis frui non potuerit, sed corpus crudioribus alimentis nutrire debuerit: accedit vitæ genus sedentarium ac minus mobile, quo ægra per ultimos vitæ annos constanter gaudebat; a quo defectus debitarum secretionum & excretionum partium heterogenearum ortus fuit, & tanto majorem occasionem ad mucescentiam & spissescentiam sanguinis præbuit: qua præsente tanto faciliori negotio concrementum tale solidum, sub reliquis mensium anomaliis, firmas agere potuit radices. Ne dicam de mœrore, tanquam caussa morali accedente, cui propter rem angustam domi, suorumque bonorum amissionem, ex parte exposita fuit; cujus efficacia in producenda humorum spissitudine satis superque cognita esse potest.

Quodsi vero ex ovulo muliebri prognata fuerit hæc mola, supponit necessario ejus generatio ovuli quod ab ovario secedere debebat maturitatem, & debitam magnitudinem, quæ denegari ægræ nostræ non potest, ex conditione reliqui corporis, quod ad debitum augmentum & incrementum perfectum pervenerat; simulque sanguine abundabat: porro simul supponit sanguinis humorumque congestiones extraordinarias, ad illas partes generationi dicatas, quorum accessu motus in ovario peculiaris, pro dissolutione ovuli ab ovario, ejusque receptione in tubam, & uterum, excitari potuit: de quibus non minus dici potest, quod non defecerint in nostro subjecto. Si enim varias illas menstrui negotii turbas & anomalias considero, sub quibus mox sanguinis graviores profusiones, mox pertinaciores detentiones; cum regurgitationibus vagis, modo ad renes, modo ad ventriculum, modo denuo ad uterum considero, nemo sane dubitare poterit, de sanguinis restagnatione circa ovaria, tanquam utero maxime vicina, simul facta, unde horum membranæ magis distendi, ovulique faciliori secessui plures occasiones præberi potuerunt: alias ut nunc taceam caussas occasionales, quæ forsan adesse

po-

potuerunt, & in ſequentibus, ſub dubiarum quæſtionum reſolutione adduci debent.

Symptomata, quæ ſub morbo hactenus recenſito, & examinato cardinali ægram exercuerunt noſtram, varia deprehenduntur, eaque ſat gravia, & ex parte periculoſa. Primum ex illis erat ſanguinea congeſtio & reſtagnatio circa renes, calculum renalem ſæpe mentientes: cum enim uterus æque ac ovaria vaſa venoſa ita dicta ſpermatica a venæ cavæ diſtributionibus accipiant, perquam facile fieri potuit, ut ſub variis motibus ſanguinis circa has partes factis, ſanguis proxima via per emulgentes venas impetuoſius quam par eſt, ad renes repelleretur, aut ejus regreſſus citior e renibus ad minimum difficilior redderetur, moleſtæque ſenſationes ex infarctu orirentur. Sub quo rerum adparatu, cum remedia diuretica & lithontryptica ſimul in uſum vocarentur, & congeſtiones ſanguinis ad renes augerentur, ratio facile liquet, cur ſabuloſi & calculoſi concrementi quidquam ſimul generatum, & aliquando excretum fuerit. Hanc eandem cauſam ſequutus quoque fuit mictus cruentus, dum partim ſub copioſo ſanguinis infarctu vaſcula d ſtenta fuerunt atque aperta in ſubſtantia renum corticali, partim etiam a calculis generatis aliquo modo læſa, ut ſanguinem per medullarem, aut tubuloſam ſubſtantiam ad pelvim dimitterent. Nec minimum aut leve conſtituebat ſymptoma, vomitus cruentus, quo ægra vexabatur, propter varias ſanguinis reſtrictiones, quæ in abdomine occurrebant, ex intempeſtivo & inordinato remediorum adſtringentium uſu; unde primo menſium ſuppreſſio; deinde turbulentus ſucceſſus ſequebatur: & cum partim inter uterum & vaſa hæmorrhoidalia interna aliquod commercium occurrat, partim a ſola intempeſtiva adſtrictione generaliter facta, ſanguinis motus per venam portæ turbatus eſſet, ſimulque in hepate obſtructionis & indurationis labes occurrens liberiorem promtumque ſanguinis tranſitum impediret, tanto faciliori negotio regurgitatio ipſius per ramum V. P. ſplenicum ad lienem, cum firmiore detentione circa ventriculi fundum oriri potuit: ut ita partim ſub toni ventriculi relaxatione, partim ſub ſpaſticis conſtrictionibus, excretio illa ſanguinea ſequeretur.

Aliud adhuc ſymptoma grave atque moleſtum conſtituebat perpetuum ſanguinis ex utero profluvium, quo ægra poſt 50. etiam annum laborabat, proventus ſui cauſam ſine dubio agnoſcens in molæ uterinæ præſentia, qua uterus diſtentus atque expanſus erat, ut vaſculis uterinis apertis ſanguinis portio, quæ non tota molæ generationi & nutritioni impendebatur, in uterum proflueret, atque ex illo demum erumperet.

Nil itaque mirandum eſt, quod ſub tali ſanguinis perpetua, & ſæpe ſatis impetuoſa profuſione, hincque ſequente ſucceſſivo defectu, ap-

pe-

petitus & vires proftrationem paterentur, tumorefque incrementum caperent quotidianum.

Ratione prognofeos circa præfentem noftrum cafum formandæ, facile quilibet perfpectum habebit, poft mortem eam inutilem effe; nec ullum hinc amplius in ægram aut morbum redundare poffe commodum: ne tamen penitus illam prætéream, ad minimum dicendum eft; quod fub confummato morbo nec alia prognofis de feliciori morbi exitu formari, nec felicior eventus fperari potuiffet. Hydropem enim quod fpectat, ex iis quæ fuperius dicta funt, & quæ fectionis hiftoria continet, facile liquet, caufam ipfius antecedentem, tam proximam, quam remotiorem, removeri non potuiffe, &, cum hydrops fine illarum remotione tolli nequeat, fimilem prognofin de illa quoque formari debere. De uteri mola fentiendum eft, quod ipfius exclufio fimpliciter confiderata, abfolute fuerit neceffaria, fi aliqua ægræ falus inde fperari debuerit: quod tamen, fi citius & fub minore mole exclufa fuiffet; & antequam ægræ vires ita confumtæ fuiffent, major etiam fpes, refpectu menftrui negotii in ordinem redigendi, remanfiffet.

Pofita tali prognofi, an *cura* adfectus præfentis fit adornanda & commendanda, fane dubius fum; cum ipfius prout jacet incurabilitas jam pateat. Ut tamen aliquod in medicinam practicam redundet emolumentum, paucis ad minimum notandum eft, melius actum fuiffe, fi ægra noftra fub ipfo diuturno & chronico morbo non quævis remedia fine difcrimine ufurpaffet, fed partim victu, vitæque genere mobiliore caufas antecedentes evitaffet, a quibus infarctus, obftructiones vifcerum, & humorum impuritates ortum ceperunt: partim medici fidi confilio fefe unice commififfet, qui curam eo direxiffet, ut per plethoræ tempeftivam remotionem, aut imminutionem, fanguinifque debitam attenuationem, caufas obftructionum removeret, menftruum negotium in ordinem redegiffet, nec tot tantifque anomalis ac tumultuariis conatibus & moliminibus, anomaliam quoque motuum circa menfium negotium produxiffet. Hoc enim certiffimum eft, quod ex perverfo illo ufu modo diureticorum, & lithontripticorum calidiorum, modo traumaticorum & adftringentium, pofthabita legitima caufarum verarum confideratione & ponderatione, plurimæ moleftiarum illarum morbofarum productæ fuerint.

Reftant adhuc quæftiones aliquæ dubiæ, quæ circa materiam de molis ordinarie moveri folent; & quarum una ad minimum, in præfente quoque cafu difcuffionem meretur.

Prima illarum eft: an molæ vita gaudeant, nec ne? Notiffimum eft, apud varios authores fententiam foveri de molis, quod fi non omnes, tamen aliquæ vivant, vivæque fuerint exclufæ, nec non volantes fuerint deprehenfæ. Verum, fi hiftoriæ, quarum plurimas Schenckius collegit, examinentur; in aprico erit, vel molas tales quibus vitam adfcripferunt, (fi vere vixerunt) non veras molas, fed potius monftra fuiffe,

cer-

certam aliquam figuram, bruti cujufdam, aut volucris referentia, vel falfo vitam illis adfcriptam fuiffe, aut ad minimum non tali fenfu; quali aliis rebus animatis vivis tribuitur; fed vitæ vocem illis authoribus idem effe; quod nutritio aliis dicitur; id quod adparet ex quibufdam veterum locis; quando afferunt, molam vivere inftar fungi: id quod declarat molam in utero nutriri, expandi, & in longum latumque excrefcere. Quodfi autem ejufmodi veris molis vita tribuatur eo fenfu, quo de fetu, quod vivat, dicitur, fane falfiffima eft fententia: ad vitam enim qualem nos agimus, requiruntur organa vitæ ac motus, & legitimus fanguinis circulus per eadem celebrandus: cum autem in ejufmodi concrementis molaribus neutrum illorum fit reperiundum de illis quoque dici non poteft, quod vivant. Et quamvis aliqui, fe motum palpitabundum in molis exclufis deprehendiffe teftentur atque affirment, facile tamen concipi poteft, quod hic motus in mola obfervatus, vel revera non adfuerit, vel fi adfuerit, fimilis fuerit illi motui, qui in panniculo carnofo brutorum mactatorum adhuc calentium aliquando deprehenditur, & a fibrarum motricium tono refiduo dependet; aut ab aere externo allabente per modum contractionis cauffatur.

Altera quæftio eft: an mola vera adeo fit dura ut ferrum eludat; & hac duritie a carne naturali fefe diftinguat?

Nota hæc; veræ molæ in tanta duritie pofita; recenfentur inter alia, „a *Paulo Zachia quæft. med. legal. Tom. III. conf.* 39. fequentibus verbis: immo non fatis fuiffet ad hoc, ut hic fanguis coagulatus mola dicatur, illam habuiffe confiftentiam carni familiarem, fed opportuit illam habuiffe confiftentiam, qualem habere folet caro molæ; hæc enim fecundum id, quod omnes auctores dicunt; tam dura eft, ut neque ferro fcindi poffit: ita Ariftot. fupra citato libro 4. de part. animal. c. 7. & quotquot medici de ea re experientiam fecerunt, ita ut in molæ definitione hoc epithetum præduræ carnis addatur".

Puto tamen hoc affertum magis ad figmenta anilia pertinere, æque ac alteram illam fabellam, de mola volante in Belgio communi, latibula hypocaufti tranfcurrente, locumque priftinum, e quo egreffa erat, quærente. Quis enim quæfo carnem de reliquo fibrofam tantæ unquam vidit duritiei, ut fecurim, enfem, cultrum, eluderet; id quod tamen de molis quibufdam apud Schenckium legitur: fed cum monumenta illa de molis ita duris relicta, a veteribus maxime fint pofita, qui non adeo exacte & accurate femper rimabantur naturæ arcana; factum forfan eft, ut relationibus mulierculárum jufto plus fiderent; & ex eo, quod una aut altera cultro minus acuto inftructa molam aggreffa fit, indicium illud ut verum affumferint. Ne dicam, quod etiam ex alio fundamento hæc durities molis adfcribi potuerit: cum enim hiftoriæ referant, ex utero excreta, aut in utero defunctarum reperta fuiffe concreta offea dura, quæ pro molis habita fuerunt, exinde forfan gene-

ralis ad omnes facta fuit applicatio molas, quasi omnes tanta gaudere deberent duritie: quod tamen falsum deprehenditur.

Tertia quæ utplurimum controvertitur quæstio circa molarum generationem, præcipue ad præsentem quoque casum adplicabilis, erit: an virgines, illæsa virginitate, gestare possint molam? an vero ex molæ generatione fundamentum accusationis desumi possit factæ stuprationis?

Ad decidendam hanc quæstionem ante omnia in memoriam revoco, quæ superius de causa molarum materiali duplici dicta sunt; quod nempe vel ex coagulo sanguineo, vel ex ovulo oriantur. De priori generationis modo dubium sane foveri poterit nullum, quod in virginibus æque facile succedere possit, ac in fæminis maritatis, quoniam in illis pariter ac his, sanguis menstruis intervallis per uterum excernitur, atque ab illa excretione reliquiæ sanguinis non modo grumosi, sed fibrosi remanere possunt, e quibus primordia sua mola capere potest, dictoque superius modo concrescere.

Alterum vero quod attinet generationis modum ex ovulo succedentem, pag. 16. & sequ. descriptum ac evolutum; primo intuitu dubium quoddam circa illum moveri posse videtur, an virginibus competere possit: an vero solitarie ad fæminas maritatas sit restringendus. Affirmativam dum sustineo; quod nempe salva virginitate talem quoque concipere possint virgines molam, primo monendum esse duco: me hic loci non differere de virginitate morali, aut castitate mentis theologice consideranda, sed sermonem mihi esse de virginitate corporali & physica; quo sensu illas virgines, recepto loquendo modo, vocamus, quæ neque per legitimum matrimonium viro nuptæ sunt, neque extra hunc statum unquam virum, & concubitum cum viro passæ sunt.

De his itaque notum est, quod eadem cum fœminis maritatis possideant generationis organa, & inter illa quoque ovaria, vesiculis illis, quas ovula vocamus, referta atque instructa; porro, quod superatis pubertatis annis eandem ad generandum dispositionem obtineant, habilesque ad concipiendum reddantur, dum de illarum maturitate, & habilitate generandi fluxus menstruus tunc proveniens atque succedens luculentum adfert testimonium; deinde quod ab hoc tempore, a largiore ad partes genitales facto sanguinis & humorum adfluxu, ovaria quoque pedetentim disponantur, ut ovula illis inclusa magis magisque maturescant, moleque sua crescant, atque majora evadant; ut tanto promtius, si forsan motus aliquis extraordinarius accederet, ex ovario discedere, & per tubam fallopianam ad uterum devolvi possint.

Hæc cum communia habeant virgines cum fœminis maritatis, quæstio maxime intercedit; an motus ille extraordinarius ovulum ab ovario propellens, in utrisque ab una eademque provenire possit causa? Est quidem plurium authorum opinio, quod ovulum ab ovario sine concubitu

bitu cum mare vix fecedere poffit, prout celeberrimus Bohnius loquitur; & quod acceffus auræ feminalis; aut fpermatis virilis ad ovulum, caufam conftituat quafi unicam hujus feceffionis; per actuationem liquidi in ovulo contenti, ejufque expanfionem, qua facta, proprio quafi motu ovulum a membranulis illud continentibus divellatur. „ Verum „ ipfe celeberrimus Bohnius fatetur contrarium, quando ita dicit: ficut „ autem experientia innotefcit, per petulcam nonnullarum lafciviam, & „ nefandas frictiones ac titillationes interdum, & fine omni maris co- „ habitatione, aliquod ovulum ad uterum provocari, fubventaneum „ equidem: ita nec ratio deeft, quin in ejufmodi fubjectis fibi relictis „ aliquando fimilis fubftantia generetur, quatenus vel a ftimulis vene- „ reis intrinfecis; vel extraordinario fanguinis & fucci genitalis orgaf- „ mo, exagitationem inteftinam & feceffum portionis lymphaticæ unius „ alteriufve ovuli; impraegnationis motui fimilem, contingere, non im- „ poffibile eft ".

Huic ad latus ponere fas eft Illuftr. Bergeri deductionem, quando in eruditiffimo tractatu de natura humana, p. 460. fequentem in modum loquitur. " Ut nihil dubitem; quin & lutea ifthæc corpora, & „ pori ac meatus; exigui valde contractique, jam ante exiftant, & „ cum maturefcentibus ovulis pandantur; & œftro inprimis venereo „ amplientur, & hient, exitumque maturis concedant ovis; quum etiam „ os uteri; claufum ante & conftrictum, in partu multum dilatari de- „ beat & aperiri. Quod ova quoque fubventanea docent, quæ; ut ipfe „ fatetur Cl. Bohnius; fine complexu venereo per folam fricatricum fa- „ lacitatem; vel per nocturnas pollutiones; ex ovariis in uterum de- „ volvuntur. Quorfum præcipue facit; quod ovulum plene maturum, „ & continua lymphæ acceffione eoufque irriguum; ut repleri amplius „ non poffit; ad egreffum ex ovario paratiffimum fit, quia fubftantia „ ejus glandulofa; in cujus finu gignitur, & adolefcit, debitum nacta „ incrementum; papilla fua magis magifque extuberat, & ambientem „ ovarii tunicam paulatim emollit & perfodit, retractaque fub æftu ve- „ nereo fibrarum motricium contractione finum fuum aperit, & per hu- „ jus ovariique hiatum, ovulum, adjuvante niduli hujus fibrofi conftri- „ ctione, qua contracta, avulfaque vafcula, a quibus illud pendet, fine „ ullius effufione fucci, idem dimittunt; illæfum & virgineum in ovidu- „ ctum expellit & protrudit ".

E quibus rationibus cum fatis fuperque poffibilitas feceffionis ovulorum ab ovario, fine omni cum mare concubitu, elucefcat, nec minus vera hujus feceffionis, tam materialis, quam inftrumentalis caufa, dilucidata fit, non poffum quin huic & Excell. Domini Præfidis fententiæ, quam in *Tractatione Phyfiologica*, *cap. de generatione* propofuit, fubfcribam.

Accedit in favorem hujus afferti obfervatio non minus curiofa, quam

Dominus Præfes ante aliquot abhinc annos notavit, in puella 16. circiter annorum, quæ fubitanea morte extincta, ob veneni forfan propinati fufpicionem, cultro anatomico fubjiciebatur: apud quam, cum curiofitatis gratia partes quoque genitales perquireret, an forfan phyficum & materiale quoddam virginitatis fignum in juvencula effet reperiundum; nihil extraordinarii quidem in uteri vagina, aut utero ipfo deprehenfum fuit; fed ipfa vagina tanta gaudebat anguftia, ut virum nondum paffam fuiffe defunctam in propatulo effet: verum tamen in ovario dextri lateris mutatio notabilis occurrebat, dum cicatricula præfente, ovulum feceffum pifi mediocris magnitudine a parvo pendebat petiolo, verfus tubam ejufdem lateris declinans, atque paululum ipfi adpropinquans, cum tamen, uti jam dictum eft, facti congreffus ne minimum quidem veftigium appareret, nec fama de inhonefto vitæ genere, ullam fufpicionem præberet. Unde probabiliter concludere licet, ovulum hoc ante obitum, fub animi forfan commotione, & clanculo viri defiderio, motibufque fanguinis orgafticis hinc obortis, tanquam maturum ab ovario expulfum fuiffe, & tractu temporis, vel fub fequente menftruo fluxu per uterum fimul ejici, vel fi aliæ caufæ occafionales acceffiffent, molari concremento fundamentum præbere potuiffe.

Pofitis his, atque præmiffis, quod nempe ad ovuli feceffionem, ac devolutionem ad uterum, fimpliciter fine refpectu ad fœcundationem, confideratam, maris concubitus abfolute non requiratur, fed quod motus humorum orgaftici, & folidarum partium contractorii & ftrictorii pro illo negotio fufficiant, imo principaliter ne dicam unice, materialiter & inftrumentaliter illud abfolvant; citra ulteriores ambages concludo, idem æque contingere poffe in virginibus, ac in fœminis maritatis.

Quamquam enim lubentiffime concedam, in fœminis maritatis, fub amplexibus venereis viri, hoc longe facilius promtiufque contingere, majoremque quoad gradum ibi fubeffe, ex præfentia objecti, animi, humorumque commotionem; id tamen manifeftiffimum eft, quod folus concubitus in fe fpectatus id non efficeret, nifi cum voluptuofa illa fenfatione, animum & corpus adficiente, conjunctus effet atque maritatus. Cum autem notorium fit, quanta infit vis, fanguinem & humores orgaftice commovendi, imaginatione firmiori, qua juniores perfonæ objectis amandis & amabilibus frequenter fatis inhærent, & quam facili negotio, fub ejufmodi ideis, (etiam fub infomnio formatis) fanguinis copiofus affluxus ad partes genitales fpeciatim invitetur, imo per totum corpus impetuofius feratur fanguis, a folo momentaneo quafi adfpectu objecti amabilis; non video, quo jure virgines ab illis pathematibus excludere poffimus.

Humanum enim eft, quod patimur in hoc paffu omnes, & imbecillitas hæc a peccato originali, (quatenus affectus animi, in fe etiam

boni, ab illo maculantur & contaminantur) dependens, ita communis eſt, ut toti humano generi ſine exceptione familiaris exiſtat in ſtatu ſecundum naturam. Et licet optime ſciam, in ſtatu gratiæ aut regenerationis, imo etiam ſub ſanæ rationis uſu, affectus hoſce domari & poſſe, & debere, neminem tamen inficiari poſſe exiſtimo; primos quoque in hoc genere motus in nobis remanere; licet deinceps ſuppnimantur, atque in hoc etiam paſſu tritum illud proverbium valere: naturam expellas furca, tamen uſque recurret.

Cum itaque virgines eodem gaudeant corporis mechaniſmo, quo fœminæ fruuntur, iiſdemque animi facultatibus dotatæ ſint; atque ex utroque fundamento, & utriuſque conſpiratione, ad motus varios ſuſcipiendos & ſubeundos ſint aptiſſimæ, nullum reſtare poteſt dubium, quin etiam ex cauſarum occaſionalium concurſu, ad molarum conceptionem ex ovulo infœcundo aut ſubventaneo ſint diſpoſitæ. Adnumero autem hiſce cauſis, partim commotiones & congeſtiones ſanguinis ad ovaria & uterum, quæ ex reſtagnatione ipſius morboſa, ſub tumultuariis menſium anomaliis contingunt, quales in noſtro præſente ſubjecto præſentes fuerunt: partim illas ſanguinis ad partes generationi dicatas congeſtiones, quæ ab animi deſiderio laſcivo, per converſationem cum maribus; lectionem ſcriptorum venerem excitantium, ſimilibuſque ideis, ſubjecto vigili, aut ſomniante, aut tandem per frictiones, ac titillationes petulcas, excitari poſſunt: quæ ultimæ tanto magis ſuffulciuntur a diæta lauta, atque vita otioſa, ſtatum plethoricum augente.

Hæc ſunt B. L. quæ ſub temporis ſpatiique anguſtia tecum communicanda exiſtimavi. Non diffiteor plura adhuc dici potuiſſe in hac materia, ſpero tamen ea quæ prolata ſunt, tanto gaudere pondere, ut univerſus ſequior ſexus, multo magis virgines, ab accuſatione falſa concubitus perpeſſi, ſi quondam molas conceperint veras, inſontes declarari poſſint: quo jure quoque frui poterunt viduæ, ne opus ſit in ſimili caſu ſecundum Zachiæ decretum, ad concubitum cum marito ante aliquot annos defuncto, celebratum, operoſe recurrere, & ita ipſarum honeſtatem defendere. Vale meoque labori qualicunque.

F A V E.

CXLIII.

ABRAHAMI VATER,

ET

JOAN. GOTTLIEB VATER,

MOLA PRÆGNANS.

Vitemberg. 10 Maij 1729.

Q. D. B. V.

PROOEMIUM.

SExus fœmininus, quia eadem corporis structura & conformatione cum masculino, eodemque viscerum & organorum vitalium, animaliumque apparatu gaudet, iisdem quidem morbis, quibus viri, obnoxius est, ob specialem tamen partium genitalium dispositionem, uterumque, propagandæ soboli, fœtuique intus concepto nutriendo ac perficiendo dicatum, multis quoque specialibus, ipsique propriis affligi solet. Fœminæ humanæ, quia non certis statisque temporibus, brutorum more, ad venerem inclinare, inque amplexus viri ruere, sed quovis tempore, quo religio & honestas id permittit, ad conceptionem aptæ esse debebant, ab annis pubertatis ad ætatem usque provectam menstruam experiuntur purgationem. Tributo hoc lunari nutrimentum superfluum, fœtui in utero nutriendo destinatum, in corpore largius collectum, illo absente, statis intervallis cum sanguine debet eliminari. Hic ipse fluxus vero a variis causis retardatus aut cohibitus, vel nimius aut irregularis solum redditus, innumerabilium ægritudinum existit fons & origo. Cessat quidem hæc solennis evacuatio post factam conceptionem, & regulariter per totum graviditatis tempus, absque ulla noxa, subsistit, ingravidatio tamen multa sæpe, eaque gravia, post se trahit incommoda. Sequuntur mox a conceptione in fœminis, etiam sanis, horrores, nausea & vomitus, cum fastidio certorum ciborum, in primis carnium. Accedit quandoque appetitus inordinatus, interdum plane absurdus. Urgent subinde dolores capitis, dentium atque lumborum, cum lassitudine & gravitate artuum. Superveniunt palpitationes cordis animique deliquia, & quæ sunt alia, gravidis familiaria, symptomata. Oritur siquidem tunc in utero atque circa eundem nova ac plane insolita humorum commotio, augetur turgescentia in vasis uterinis, concitatur major versus uterum affluxus sanguinis, afficitur genus nervosum in organis istis, sicque alterato circulo universali sanguinis, ac per consensum liquidi nervei in nervis, totum corpus valdopere afficitur, & varias patitur mutationes. In corporibus jam tum impuris, ob defectum purgationis menstruæ, cumulantur cruditates, viscera abdominis, uteri mole a fœtu crescente aucta, premuntur, digestionesque ac secretiones confunduntur, unde asthma, obstructiones alvi, tormina ventris, passiones hystericæ, tumores pedum, varices, seu venæ ad rupturam usque intumescentes, aliique morbi inducuntur. Appropinquante partus tempore tantum abest, ut potius tum maxime gravissima & periculosissima mala immineant, id quod tot partus difficiles, laboriosi & infelices, hosque presso pede insequentes febres continuæ, inflammatoriæ ac putridæ, cum purpura, convulsionibus & deliriis, ob uteri læsionem in partu, retentionem secundinarum, fluxumque lochiorum

vel prohibitum, vel nimium, conjuncta, quibus puerperæ frequenter e vivis tolluntur, evincunt. Haud raro fit, ut gravidæ ne quidem partus tempus legitimum attingere, fœtumque suum ad maturitatem perducere queant, sed eundem a variis causis in utero enecatum, aut viventem adhuc, e sede sua exturbatum, præmaturo partu, cum ingenti virium dispendio, & vitæ discrimine excludant. Innumera propemodum sunt, quibus, culpa modo matris, modo fœtus, modo utriusque, abortio producta apud Auctores legitur. Nimis longum & a scopo nostro alienum foret ea omnia heic enumerare, eo quod de iis tantum, quæ a parte fœtus fiunt, occasione singularis observationis, agere præstitutum nobis est. Offerebatur quippe nuper fœtus abortivus unius & dimidii circiter mensis, suæ intus adhuc cohærens secundinæ, cujus portio, uti ex tabulæ, huic dissertationi præfixæ, figura IV. videre licet, carneam substantiam & soliditatem, qualis est molarum, nacta erat. Editus est hic abortus a fœmina apparenter sana, nulla causa manifesta occasionali, motu nempe corporis indecenti, sublatione ponderis, animique per iram, terrorem vel gaudium commotione &c. præeunte. Dedit ejus inspectio nobis occasionem, speciminis inauguralis loco, demonstrandi, secundinæ in molam mutationem subsecuti abortus non solum in gravida nostra veram extitisse causam, sed illum in aliis quoque fœminis facile posse provocare. Ob materiæ affinitatem simul de aliis, iisque singularibus abortus causis, in funiculo & secundina embryonum abortivorum observatis, nec non de molarum natura & origine agere constituimus. Erit hic qualiscunque labor Lectori benevolo forte tanto minus ingratus, quo magis ad Theoriam rationalem de abortu & molarum generatione, ac in primis ad observationes quasdam Auctorum de molis prægnantibus illustrandas faciet. Faxit Deus *ut totum institutum cedat in sui honorem, Reipublicæ literariæ emolumentum, proximique ægrotantis solatium.*

THESIS I.

Rem ut ab ovo seu conceptione exordiamur, neminem fugit, generationem apta utriusque sexus organorum genitalium conjunctione, seminis masculini prolifici in arvum muliebre effusione, ovulique fœminini maturi fœcundatione fieri. Abdita & abstrusa conceptionis ratio ab omni tempore ingenia acutissimorum naturæ venatorum mirum quantum exercuit. Nolumus commemorare ingeniosa veterum Physicorum commenta, quibus isti, posthabita corporis, ejusque viscerum structura, ac neglecto observandi studio, negotium hoc explanare studuerunt. Ipsi recentiores, accensa licet per solertes corporum humanorum perquisitiones, & curiosas non minus quam utiles viscerum præparationes, luce, nondum conveniunt, sed magnus adhuc inter illos ea de re observatur dissensus. Generationem quidem ex ovo tantum non omnes

ntes hodie admittunt, quia vero ſemen maſculinum craſſum ovum intrare nequit, tum quid illud ſit, quod e ſemine ovo communicatur, illudque fœcundum reddit, adhuc dubium eſt. Partes ſpirituoſas, aut ſi nomen ſpirituum Tibi minus arrideat, atomos circulo ſanguinis attritas, attenuatas atque ſubtiliſatas, adeoque ſumme agiles ſemini denegabit nemo, qui exiliſſimos, quos materia ſeminis in teſtibus virorum pervadit, vaſorum ſanguiferorum meandros, tubulorumque ſecretoriorum labyrinthos perpendit. Ab hac aura genitali e ſemine virili exhalante, & in ovulum penetrante ſtamina in eodem præexiſtentia vivificari & explicari, hocque conceptionis actu ipſam quoque animam rationalem produci affirmamus. Novam de vivis in ſemine maſculino animalculis hypotheſin excogitavit *Leuwenhoekius*, lynceus corporum minutiſſimorum quondam ſcrutator, quorum unum vel alterum nidum ſibi in utero efformare evincere conatus eſt. Arriſit hæc ſententia ob uteri, quam præ ſe fert, ſpeciem, non paucis, plerorumque tamen animi a gravibus rationum, quæ obſtant, ponderibus ſuſpenſi tenentur, quo minus ſubſcribant.

THESIS II.

Inter dubia, contra hoc ſyſtema generationis per animalcula mota, præcipuum & validiſſimum eſſe judicat *Cheſeldenius in the Anatomy of the human Body Lib. IV. Cap. I. p.* 220. quod deſumitur a generatione mixta, qualis eſt muli ex aſino & equa. In mulo quippe obſervamus, illum de utriuſque generantium corporis conformatione participare, id quod cum theoria *Leuwenhoekiana* vix ac ne vix quidem conciliari poſſe videtur. Quandoquidem enim ſecundum hanc corpus fœtus unice ab animalculo vivente, cum ſemine maſculino communicato, dependet, mater vero tantum nidum præbet, idem etiam ſimilitudinem cum corpore maris obtinere deberet, perinde ac ſemen vegetabile, cuicunque demum terræ commiſſum, plantæ ſuæ ſpeciem producit. Hanc difficultatem tolli exiſtimat citatus *Cheſeldenius*, ſi conſideremus, quanta ſit vis imaginationis matris in embryonem, quantus in hoc effectus a terrore vel deſiderio matris, quanta denique mutatio partium a caſtratione in animalibus contingat. Mirum igitur videri non debere, ſanguinem maternum, cui animal a conceptione uſque ad partum nutrimentum debeat, ſufficientem ſimilitudinis fœtus cum corpore matris cauſam eſſe poſſe. Si dicendum quod res eſt, eadem difficultas premit quoque hypotheſin, qua conceptionem per ſtaminum in ovulo præ exiſtentium vivificationem a contagio ſeminis maſculini fieri, ſtatuitur. Enim vero ſi analogiam fœtus cum corpore paterno explicare velis, hanc ab indole ſeminis paterni, aut imaginatione matris derives neceſſe eſt. Quo quo igitur nos vertamus, ubivis inſuperabiles, quæ animum dubium ancipitemque red-

 dunt,

dunt, in hoc negotio difficultates occurrunt. Sigillatim tamen generationem per animalculum dissuadet numerus horum animalium, unica seminis effusione ejectorum, enormis, e quo unum saltem vel alterum procreationi sobolis inservire, reliqua vero omnia, licet viventia, &, ut *Leuwenhœkius* loquitur, anima vivente prædita sint, interire creduntur. Recte arguit *D. Bontekoe* ex hac sententia, sperma humanum parvulis puerulis esse plenum. Licet enim *Leuwenhoekium* id male habeat, isque, id, tanquam a se nunquam dictum, deprecetur *Epist. ad Societ. Reg. Anglic. in Anat. Contempl. p.* 175. obstat tamen, nihil quo minus animalcula illa, quibus, ex ipsius placito nihil, ut homines evadant, præter nutrimentum, in utero materno hauriendum, deest, homunculi vocentur. Tunc vero non quadrat comparatio eorum cum seminibus vegetabilium, ab illo ejusque asseclis pro excusatione hujus systematis allata, qua dictorum animalculorum eandem, ac seminum plantarum, rationem esse dicitur, quorum pariter non omnia, sed paucissima saltem novis plantis generandis inservire, observentur.

THESIS III.

His difficultatibus deterriti, cum plerisque recentiorum, conceptionem, ovuli fœminini, staminumque in eodem contentorum a contagio seminis masculini fœcundatione fieri statuimus. Quandoquidem vero bina ovaria a lateribus uteri posita, cum hoc per ligamenta teretia imperforata tantum cohærent, cumque ejus cavitate immediate non communicant, tubæ vero Fallopianæ altera extremitate libere in cavitate pelvis fluctuant, quibusdam via hæc minus commoda visa fuit, per quam seminis pars subtilior ad ovulum transeat. Movit hoc accutissimum quondam *Schelhammerum*, ut conceptionem ope circuli sanguinis universalis, quo purior seminis virilis portio, /sanguini in utero communicata, ducatur ad ovaria, fieri assereret. vid. *Thes. Physiol. Disp. XII. thes.* 27. & 28. Alii de novo ovario, in uteri orificio interno stabiliendo, solliciti fuerunt, de quo videri potest *Epist.* Clariss. *Ettmülleri* ad *Ruyschium*, hujusque *Responsio in Advers. Anat.* Verumtamen quia ovariorum istorum duorum, & oviductuum, cum uteri cavo communicantium, nullus alius usus esse potest, fœtus quoque haud raro in tubis Fallopianis reperti fuerunt, & præterea in ovario post conceptionem, ovulique separationem, corpus luteum observatur, tum quid contra fœcundationem ovuli in dictis ovariis jure, & cum fundamento in re possit objici, nos quidem non videmus. Pulchre eandem hanc conceptionem quoque confirmat observatio celebratissimi *Ruyschii*, quam habet *Thes. Anat. V.* qua in muliere a paucis diebus gravida ovum fœcundatum, in majorem molem extensum, se deprehendisse docet. Legi quoque merentur quæ *idem. Advers. Anat. Dec. III. p.* 15. habet de vestigio in ovario post imprægnationem, ab

excusso

excuſſo inde ovo, relicto, ubi ovulum, non perrupta membrana ovarii, ſed per dilatatum orificium præexiſtens, & quidem calice in ovario relicto, ab hoc ſecedere, ac tubæ Fallopianæ fauces intrare, graviter monet. Ad corpora lutea quod attinet, iſta non demum ex initu virili excitari, neque ad maturitatem perduci, ſed in iiſdem concluſum ovulum ſolummodo fœcundari judicat doctiſſ. *Santorini Obſ. Anat. C.* 11. *p.* 223. ex eo, quod illa, nullo pertuſa oſculo, alba valida membrana circumſepta, in intemeratis virginibus invenerit. Ex obſervatione corporis hujuſmodi lutei valde tumentis, ceraſi minoris magnitudine, in virgine matura, diriſque imi ventris cruciatibus perempta, porro concludit, in virginibus & mulieribus, quibus ob decus & religionem viros adeundi adempta eſt facultas, graviſſima ſubinde oriri poſſe ſymptomata. Eam ob cauſam etiam celeb. *Morgagni adverſ. Anat. IV. p.* 51. & cum eo alii, præeunte jam tum *Malpighio*, dubitant, an veſiculæ in ovario, hactenus ova appellatæ & creditæ, ſint vera ova, nituntur que potius demonſtrare, vera ovula in luteis iſtis glandiformibus corporibus latitare minutiſſima, poſt impprægnationem accreſcere, veſiculas e contrario, pro ovis vulgo habitas, decreſcere, vero ovulo fœtuique in nutrimentum cedere, atque ejus expanſionem, accretionem & ſeparationem promovere. Digna utique, judice clariſſ. *Heiſtero in Compend. Anat. Not.* 33. *p.* 265. eſt hæc res, ut uberius perveſtigetur, donec ad majorem certitudinem in eadem perveniamus.

Thesis IV.

Ovum ita fœcundatum, motu inteſtino oborto, turgeſcens ex ovario prorumpit, ac a tuba exceptum ad uteri cavitatem fertur, ibidemque radices ſenſim agit. Uterus quippe poſt coitum fœcundum, teſtante *Ruyſchio l. c.* ob affluxum ſuccorum largiorem, mole juſto major, ac ſubſtantia ejus craſſior, & facies interior, primis a conceptione diebus, villoſa apparet. Ovuli etiam exterior ſuperficies a fibris chorii explicatis & elongatis pariter redditur villoſa & fibroſa, quæ tenues radiculæ in cryptas uteri patentes ſe ſe inſinuant, & placentæ poſtea generandæ fundamentum ponunt. Hoc, nec alio modo ovi cum utero cohæſionem fieri, ratio non tantum ſuadet, ſed etiam experientia confirmat. Quamvis enim ova fœcundata, & embryones recenter concepti, per abortum expulſi, rariſſime ad Medicos perveniant, ſed communiter non attendantur, & peſſum eant; offerebatur tamen Excellentiſſimo *Dn. Præſidi*, Patrono, Patrueli & Præceptori noſtro ſummopere colendo, aliquando inter alia fruſta carnoſa, cum ingenti hæmorrhagia a fœmina excreta, capſula exigua, piſi majoris magnitudinem vix excedens, extus radicibus fibroſis, muci tenuis inſtar, obſita, quam ſtatim ovulum, nuper fœcundatum, eſſe idem agnovit. Eadem aperta

 effluе-

bat liquor in cavitate contentus. Ceterum nihil in ea deprehendere licuit, præterquam ovuli tuberculum prominens in ſuperficie interna, ſicut hoc in Fig. I. delineatum dedimus. Tuberculum hoc nihil aliud, quam rudimentum futuri fœtus eſſe, non dubitabit, cui aliorum ea de re obſervationes conferre placuerit. Ita *Heiſterus l. c. Tab. VI. Fig.* 27. exhibet ovulum ejuſdem magnitudinis, in cujus interiori latere, remoto chorio, per amnii membranam, & liquorem tranſparentem, corpuſculum tale, embryonem adhuc informem repræſentans, conſpicitur. Plura talia ovula fœcundata, extus piloſa & fibroſa, occluſa adhuc, & aperta, in quorum cavitate embryonum rudimenta, ſeminis lactucæ ac grani hordei magnitudine, apparent, ſed nulla partium diſtinctio videtur, habet *Ruyſchianus Theſaur. Anat. VI. Tab. I. & II.*

THESIS V.

Ovum hoc pacto in utero radicatum, ope radicum iſtarum fibroſarum, nutrimentum ex ſanguine materno haurit, idque ad fœtum traducit, licet de via, per quam ſuccus nutritius a matre ad embryonem pervenire debet, Auctores non parum adhuc inter ſe diſſentiant. Videlicet quia embryo non ſolum cum ſecundina ſua, interjecto funiculo umbilicali, vaſa umbilicalia, duas arterias & unam venam complectente, cohæret, quibus mediantibus circulatio humorum, a primo conceptionis momento, ex tenello embryonis rudimento ad membranas ovi inchoatur, & ad partum uſque continuatur, ſed etiam liquori amnii, quem idem ore capere & deglutire poteſt, innatat, tum nutritionem alii unice per funiculum umbilicalem, alii per os tantum, alii vero utroque modo fieri, propugnarunt. Nimis longum foret omnia argumenta, quibus quiſque pro roboranda ſua ſententia utitur, repetere. Ad nos quod attinet, obſtare nobis videtur nihil, quo minus utramque viam nutritioni fœtus ſatis commodam judicemus. Fœtum quippe adultum liquorem amnii, abſente licet reſpiratione, ore capere & deglutire, præter alia confirmat obſervatio *Heiſteri in Compend. Anat. Not.* 37. *p.* 271. qua ſe in fœtu vaccino ſuccum amnii conglaciatum, ac cum ſucco in ore, faucibus, œſophago, & ventriculo unum fruſtum continuum conficientem, inveniſſe, teſtatur. Quod experimentum uti facillimum eſt, ita a quocunque, cui dubia hæc res adhuc viſa fuerit, repeti, hocque ipſo ſcrupulus omnis adimi poteſt. Neque contrarii ſumus illis, qui cum Illuſtri *de Berger*, Patrono & Præceptore noſtro ſumme venerando, in elegantiſſimo Tractatu de *Natura humana p.* 476. *ſeqq.* nutritionem per os a prima ſtatim conceptione defendunt. Nam quia extra omne dubium poſitum eſt, organa corporis noſtri non ſucceſſive generari aut formari, ſed vel jam ante impraegnationem, vel certe in ipſo conceptionis momento una & ſemel in ſtaminibus exiſtere, & accedente nutritione

ſaltem explicari, tum porum quoque oris a prima ſtatim conceptione exiſtere, veroſimillimum eſt. In ſtaminibus, conceptionis actu, motum inteſtinum vitalem oriri, ovum eodem agitari, ex ovario prorumpere, & per tubam ad uterum tranſire, per antea dicta evicimus. Requirit hoc ad minimum aliquot dierum ſpatium, intra quod tenellum embryonem nutriri debere ſuadet ratio. Cum utero ut idem concreſcat, opus prius eſt radicum fibroſarum in externa chorii facie expanſione & elongatione, quam itidem ſine novo nutrimento, rudimento fœtus communicato, fieri non poſſe quilibet videt. Hoc nutrimentum vero quia, ante cohæſionem cum utero, non aliunde, quam ex humore ovuli proprio in cavitate, hujuſque membrana amnio, incluſo, derivare licet, nullaque alia, præter porum oris datur via, per quam idem ad embryonem poſſit devenire, tum in hunc, quam exiguus etiam concipiatur, illud premi concludimus. Suadet id porro augmentum & incrementum oris, canalis alimentorum atque viarum chyliferarum, quæ uti eo jam tempore exiſtere nemo dubitabit, ſic ad eorundem cavitatem apertam ſervandam, & cum embryonis incremento ſucceſſive ampliandam, influxu alicujus nutrimenti opus eſſe ſponte conſequitur. Neque de nihilo, ſed notatu admodum dignum eſt, quod vel in minutiſſimis embryonibus, quamprimum ſaltem partes externæ quodammodo diſtingui poſſunt, oſculum hiare & patulum eſſe obſervemus.

THESIS VI.

Qualis vero embryonis, in utero concepti, a primo ortu, uſque ad ſui perfectionem, ſit conſtitutio, quomodo idem de menſe in menſem augeatur, creſcat, parteſque ſuas explicet, partus potiſſimum præmaturi ſive abortus, diverſis menſibus editi facta accurata comparatione, manifeſtant. Ex unius quippe inſpectione embryonis, in primis minoris, quales primis menſibus expelluntur, propterea, quod ſæpiſſime ab aliquo jam tempore vitam amiſerunt, in utero nihiloſecius relicti, æque minus ac ex tempore conceptionis, quod ſubinde ſatis incertum eſt, ætatem fœtuum, determinare licet. Neque tamen ſola hæc plurium abortuum comparatio, ſed concurrentium quoque circumſtantiarum ponderatio, collatis ſimul obſervationibus accuratis aliis, requiritur. His enim poſitis de occurrentibus phænomenis ſatis certo licebit judicare. Videlicet in principio, ut ſupra jam demonſtravimus, & ex Figura I. apparet, rudimentum ſaltem corpuſculi embryonis, in interiori ovuli ſuperficie, lateri adhuc cohærens, conſpicitur, quod ſenſim a ſecundina ſecedit, & ope funiculi umbilicalis ſuſpenditur. Equidem in hoc rudimento fœtus nulla, ope microſcopiorum, cognoſci poteſt partium diſtinctio, omnia tamen organa jam tum adeſſe, per antea demonſtrata, & quia augmentum embryonis ſola partium præſentium explicatione

fit,

fit, evictum eft. Ubi enim corpufculum ejus ad grani hordei fimilitudinem folum accedit, caput, ut ex *Ruyfchii Tab. VI. Tab. II. Fig.* 2. & 4. patet, jam a trunco fecedens diltingui poteft. Ita incrementa capiens embryo in fine primi menfis digiti tranfverfi magnitudine, qualis ibidem Fig. V. & a nobis Fig. II. delineatur, caput non folum a corpore diftinctum, & artuum rudimenta, tuberculorum inftar, protuberantia, exhibet, fed os quoque apertum, itemque oculorum, narium, auriumque veftigia, microfcopiorum ope, poffunt videri, manifefto indicio; partes corporis omnes non demum fucceffu temporis generari & formari, fed jam a primo ortu adeffe, & fola extenfione venire in confpectum. Ab hoc tempore omnia evadunt manifeftiora, ita ut circa dimidium fecundi menfis, in embryone pollicem latum longo, qualem Fig. noftra IV. exhibet, oculos clarius, inque illis apertis pupillam, præterea narium & aurium hiatus, os prægrande apertum, inque hoc linguam, & in manibus ac pedibus digitos breviffimos vel nudis oculis videre queas. In fine fecundi menfis fœtus jam digiti articulum longitudine adæquat, omniaque membra externa luculentius apparent. In digitis articuli unguiumque veftigia, imo ipforum organorum genitalium rudimenta per microfcopium confpiciuntur. *Vid. Fig. n. V.* & *Ruyfchii Tab. III. Fig.* 2. 3. 4. qui eundem etiam tum demum, quando omnia ejus membra, ne digitis quidem exceptis, abfoluta confpiciuntur, fœtum, ante hoc vero tempus, accurate, loquendo, embryonem appellandum effe judicat. Tertio menfe fœtus digiti longitudinem habet, uti *Fig. n. VI.* exhibetur, in cujus funiculo vafa umbilicalia diftincta videntur. Ita idem crefcit in magnitudine, ut quarto menfe fpithamam adæquet. Grandiori eodem facto, & largius propterea nutrimentum affectante, placenta redditur manifeftior, ipfeque, appropinquante dimidio geftationis tempore, motu evidentiori gravidam de fua præfentia reddit certiorem. Expletis novem menfibus, deftinato partus tempore, perfectus exitum parat, perruptifque clauftris & carcere fuo in lucem prodire conatur. Ante hoc autem tempus, & citius, ac par eft, expulfus, manifeftas, pro diverfitate ætatis differentes, imperfectionis notas monftrat, & abortus vocatur.

THESIS VII.

Caufæ, quæ fœtum, quocunque geftationis tempore in utero enecare, illumque e fede fua præmature exturbare poffunt, innumeræ quidem funt; omnes tamen eo redeunt, ut abortus vel culpa matris, vel fœtus, vel utriufque concitetur. Noftrum nunc non eft enumerare omnia, quæ abortum concitaffe ab Auctoribus obfervata fuerunt, fed res nobis in præfenti unice erit cum caufis fingularibus, in fœtibus tenellis, eorundemque fecundina a nobis aliifque annotatis. Labes fœtuum minutiffimo-

tiſſimorum omnes, ob ſummam exiguitatem, dignoſci non poſſunt, nec vitia ſecundinæ & funiculi omnia oculis patent, quæ tamen in ſenſus incurrunt omnino notari, nutritionemque fœtus turbando, abortum promovere cenſeri merentur. Unica quippe via, qua nutrimentum a matre ad fœtum ducitur, eſt placenta, cujus ope ovum cum utero cohæret, & ſuccum nutritium e ſanguine materno haurit. Patitur illa varias læſiones, quæ ſi in fœtibus abortivis obſervantur, abortum potiſſimum concitaſſe, debent reputari. Licet enim prava placentæ & funiculi umbilicalis conſtitutio non aliunde, quam a vitioſo nutrimento, a matre accepto, poſſit repeti, indeque culpa magis in matrem quam fœtum redundare videatur; nihilo tamen ſecius quia vitioſa hæc diſpoſitio non una & ſemel, ſed ſenſim inducitur, & translationem nutrimenti ad fœtum vel turbando, vel plane intercipiendo, efficit, ut abortus, accedente quacunque leviſſima, vel etiam nulla, cauſa occaſionali, proritetur, jure meritoque culpam in illam conjiciendam eſſe, ſtatuimus. Parum hac de re apud ſcriptores medicos, forte quia tales abortus minores Medicis vel rariſſime offeruntur, vel partium harum exiliſſimarum conditio ab iis non ſatis accurate attenditur & examinatur, memoriæ proditum legitur. Præivit tamen nobis hac in re accuratiſſimus corporis humani, ſingularumque ejus partium ſcrutator *Ruyſchius*, qui vitia placentæ & funiculi in embryonibus abortivis minutiſſimis in operibus ſuis diligenter conſignavit.

THESIS VIII.

Notavit quippe laudatus vir in *Obſ. Anat. Chirurg. Obſ. XI.* ſingularem funiculi umbilicalis diſtorſionem in fœtu ſeptimeſtri, mortuo in lucem edito, mortis in utero cauſam fuiſſe. *Idem Obſ.* 71. teſtatur, vidiſſe ſe multoties infantulos, recenter in lucem editos, quibus abdominis, cutis & muſculorum pars in ambitu funiculi ita defuerit, ut inteſtina eo loco tenuiſſima ſaltem pellicula tegerentur, qui omnes, in ventre licet nondum enecati, paucis tamen ab utero diebus ad tumulum delati fuerint. Magis curioſæ adhuc ſunt *ejuſdem* obſervationes circa funiculi umbilicalis conſtitutionem præternaturalem in abortibus primorum menſium. In ſupra citato quippe Theſauro VI. plura habet embryonum exempla, quorum funiculus umbilicalis vel juſto tenuior, vel craſſior, ac par eſt, repertus fuit. Interdum eum rudimento fœtus craſſitie vix ceſſiſſe, frequentius a ſe obſervatum eſſe docet. Pertinet huc ſingularis obſervatio *Sennerti Prax. L.* 4. *P.* 2. *S.* 6. *Cap.* 2. qua fœminam poſt partum naturalem, ſed laborioſum, ſepties abortiiſſe, fœtuſque abortivos ejuſdem plane magnitudinis, pollicis nempe articulum æquantes, & vaſorum umbilicalium inſtar fili ſubtilis albi, membrorumque delineationem exhibentes, non obſtante, quod nunc primo, ſecundo

& tertio, nunc quarto & quinto menfe abortum paffa fuerit, edidiffe refert. Recte inde concludit, primariam tot abortuum caufam fuiffe fanguinis aut potius nutrimenti inopiam & defectum, non quidem in matre, quæ fanguinea fuit, fed in fœtu, ad quem ob tenuitatem & exilitatem funiculi idem in fufficienti copia non potuit derivari, reftagnans vero in fecundina, hujus incrementum promovit. Vid. *Bonet. Anat. Pract.* L. 3. *Sect.* 38. *Obf.* 1. §. 6. Neque tamen craffitie & tenuitate folum, fed nimia longitudine quoque & brevitate funiculum peccare poffe, e figuris *Ruyfchii* edocemur. Idem Tab. II. Fig. V. l. c. rudimentum funiculi in hydatidem mutatum, & *obf.* 14. funiculum tot hydatidibus refertum, ut totus concatenatio veficularum, aqueo humore refertarum, videretur, delineavit. Singula vero hæc funiculi umbilicalis vitia merito pro caufa primaria adductorum abortuum haberi, dubitabit nemo, qui iifdem translationem nutrimenti ad fœtum, & humorum rurfus ex fœtu ad placentam circulationem non potuiffe non intercipi, pependerit.

THESIS IX.

Eadem eft ratio fecundinæ, feu membranarum fœtum ambientium, inprimifque chorii, ac inde oriundæ placentæ. Nam quia illa unica via eft, per quam nutrimentum ad fœtum ducitur, tum, quod vitio quodam laborans, abortus exiftat caufa, repugnat nihil. Exhibet hujufmodi placentam, aut potius totam fecundinam, poft exclufionem fœtus ad tempus in utero retentam, in fuperficie fua interiori tuberculis duris obfitam, *Ruyfchius l. c. Tab. III. Fig.* 7. Eandem fere faciem habebat ovum, cum fœtu unius menfis, a funiculo pendulo, Excellentiffimo Dn. *Præfidi* aliquando oblatum, fed mulierum morofitate iterum ereptum, hac tamen differentia, quod eminentiæ, interius occurrentes, non duræ, fed veficulæ fanguine grumofo plenæ fuerint. Neque vero tubercula dura folum in interna fecundinæ fuperficie inventa fuerunt, fed tota quoque fecundina, aut faltem notabilis ejus portio fubftantiam craffam, carnofam & fcirrhofam fubinde induiffe, in abortibus obfervatum eft. Hoc ut clarius intelligatur, conditionem fecundinæ naturalem, qualis illa primis menfibus fit, & quomodo facies ejus fucceffu temporis mutetur, tandemque in illa generetur placenta, paucis expendemus. Ambiunt nimirum embryonem in ovulo duæ membranæ, chorion atque amnios, quarum hæc tenuiffima & tranfparens fuccum nutritium, fœtui deftinatum, continet, ifta vero denfior quodammodo & craffior, ex duplici lamella, interiori tenui & nervofa, ex exteriori villofa, conftans, fibras fuas in ambitum fenfim explicat, eafdemque, pro generatione placentæ, in uteri fubftantiam infinuat. Placenta, quod notatu dignum, non nifi in unico loco, non obftante, quod ovum fœcundatum, in tota peripheria fibrofum & villofum appareat, generatur, cujus

jus phænomeni, noſtra quidem ſententia, nulla alia cauſa eſt, quam quod ibi funiculus cohæret, vaſorumque umbilicalium trunci eo loco ramos ſuos, horumque extremitates expandunt, expanſaſque profundius intra uteri cryptas implantant, ut largius, pro formatione placentæ, hauriant nutrimentum. Ex ipſorum quippe horum vaſorum ramificationibus, inter duplicem chorii lamellam varie inter ſe complicatis & implicatis, generatur corpus illud craſſum & ſolidum, quod a figura placenta audit, primis menſibus ob tenuitatem vaſculorum valde obſcurum, fœtu vero grandiori facto, & circa medium geſtationis tempus, ob largiorem nutrimenti affluxum, conſpicuum. Quam craſſa autem, denſa, firmaque tandem videatur ejus ſubſtantia, vaſculoſa tamen eſt, inque ſtatu naturali, nec carnoſa, nec ſcirrhoſa eſſe debet.

Thesis X.

Secundina ergo primis menſibus ſive cum fœtu, ſive poſt eundem expulſa, nec ſubſtantiam membranoſam ac exterius fibroſam, ſed craſſam, ſolidam, carnoſam, vel plane ſcirrhoſam habens, ad ſtatum præternaturalem merito refertur. Conſiſtentiam iſtam denſam duramque placentula, embryone extincto, aut per abortum expulſo, ad tempus in utero relicta ab hujus compreſſione nanciſcitur, quæ diutius retenta & utero adhuc connexa, creſcit, & graviditatem veram mentitur, excluſa vero maſſam informem exhibet, a mole mola vocatam. Illam vero interdum ante fœtus extinctionem & expulſionem indurari & incraſſari, eumque nutrimento debito privando, abortui anſam dare, probant inter alia fœtus abortivi primorum menſium, quorum ſecundinæ, cum iſtis adhuc cohærentes, molæ naturam nactæ ſunt. Hujuſmodi eſt embryo abortivus unius & dimidii circiter menſis, figura IV. a nobis delineatus, cujus ſecundinæ notabilis portio in alterutro latere, appendiculam & caudam quaſi efformans, in molam degeneravit. Sic quoque ſecundina, quam fig. noſtra III. repræſentat, quoad totum folliculum non ſolum juſto craſſior, carnoſa atque ſcirrhoſa eſt, ſed debitam quoque magnitudinem excedit, ſi cum tenello embryonis rudimento, quod fœtu fig. II. delineato, longe minus eſt, comparetur. Secundinam quippe illam hac duplo majorem eſſe ocularis inſpectio probat. Si rationem incrementi ſecundinæ quæras, in promptu illa eſt, nec longius debet accerſi. Extincto namque, ob denegatum, per ſecundinam incraſſatam, nutrimenti affluxum, fœtu, hæc nihiloſecius cum utero conjuncta manet, & nutrimentum ex eo perpetim haurit. Hæc ſecundinæ fœtum ambientis converſio in molam non parum facit, ut, quid de molis prægnantibus, ab Auctoribus obſervatis, ſentiendum ſit, nunc appareat clarius. Sic in *Miſcell. Nat. Curioſ. An.* 1. *obſ.* 36. *de Ovo prægnante*, in ſcholio ex *Alexandr. Bened. L.* 25. *de morbor. Curat. Cap.* 29. legimus,

legimus, *nobilem Venetam excrevisse molam instar polypi, in cujus medio, facta dissectione fœtus masculinus inventus fuerit, quem monstrum illud*, quale credebatur, *in se genitum inter eas angustias accrescere non sit passum, annexum tamen*, quod probe notandum, *huic polypo fuisse umbilicum*. Aliud, idque recentius exemplum adducit *Kerckringius Spicileg. Anat. Obs.* 95. *p.* 184. cui ab obstetrice exhibita fuit mola, corporis figura instar cyprini, desinens in caudam bifurcatam, capite & ore perforato, cyprino simili, in cujus medio ventre infantem perfecte efformatum, quantus fœtus unius mensis esse solet, reperit. Non impedit figura monstrosa, in molis his observata, quo minus illas vera ova fœcundata, aut secundinas fœtuum contentorum, induratione in monstrosam illam figuram excrescentes, fuisse, cum *Kerckringio* judicemus, uti, vel ex ipsa figura ibi adjecta, molarumque origine & natura, nunc exponenda, plenius patebit.

THESIS XI.

Horrorem cuipiam incutere valent, quæ de molis, harumque figura varia monstrosissima, rerum non solum inanimatarum, & animatarum, avium, piscium &c. faciem referente, sed de ipsis quoque animalibus in utero genitis, & partu editis, apud scriptores memoriæ prodita leguntur. In *Miscell. Nat. Curios. An.* 1. *obs.* 1. *in scholio* integer exhibetur catalogus molarum in quo harum alias cordis, pericardio inclusi, stellæ marinæ arborescentis, & urticæ marinæ figuram, aliam magnitudine gallinæ, caput figuratum cum rostro ad similitudinem aquilæ, & aliam caput ovillum cum dentibus in maxilla prominentibus, cute pilosa, & oculis ovillis &c. retulisse narratur. Si dicendum quod res est, plerasque harum molarum figuras in phantasia observantium effictas potius, quam re ipsa ita formatas fuisse putamus. Quantum enim illa interdum valeat, testatur observatio *D. Joannis de Muralto in Miscell. Cur. Dec.* 2. *An.* 1. *obs.* 119. *p.* 305. de *Abortu a balneo vulturino*, quem ita describit: *Abortus repræsentabat ovum instar nucis, aut juglandis. Hoc forinsecus alicubi fibris & glandulis pertextum ac asperum, & intrinsecus lympha turgidulum erat, ubi loco capitis apparuit bulla exigua, & anterius puncta duo nigra. Membrum virile cum testibus conspicuum fuit, itemque pedes & manus exiguæ. Corculum pulsabat, & vena umbilici, per hepar traducta, suffultum esse videbatur.* Si relatio hæc cum fœtibus abortivis comparatur, nemo non videt, abortum hunc non ipsum fœtum, sed ovum potius fœcundatum, in cujus cavitate liquor amnii, & haud dubie ipse fœtus continebantur, fuisse, Auctorisque phantasiam organa ista externa effinxisse. Eadem est ratio animalium variorum, ranarum, lacertarum, bufonum, serpentum, murium atque glirium, canum, leonum, elephantum &c. quæ in supra citato *Scholio*, & in *Casp. a Rejes Campis Elys. Quæst.* 36. *p.* 257.

p. 257. in utero humano generata & partu exclufa recenfentur. Fabulofa vel omnia funt, vel fi tales figuræ ab utero exclufæ fuerunt, pro molis, ita figuratis, aut fœtibus ipfis monftrofis haberi debent. Nugis porro annumeramus, quæ de molis viventibus, currentibus, atque volantibus ab aniculis fuperftitiofis narrantur, licet a *Bartholino* tranfmiffa icon fceleti hujufmodi molæ volatilis *in Mifcell. Nat. Curiof. An.* 2. *Obf.* 160. delineetur, ifque præterea addat, familiarem admodum hanc molam effe in Belgio, vulgo illam Suyger, feu fanguifugam vocari, poft fœtum prodire, &, cubiculi angulos pervolitando, mulieres inquietare, quæ omni ftudio feram iftam perfequantur, ut enecatam comburant, ne in uterum revertendo, puerperam vel interficiat, vel fœtum commordeat, eidemque fugendo infefta fit. Haud dubie *Bartholinus* hæc de auditu tantum nunciavit, ficut aliquando antiquum Medicum, *Mathiam de Gradibus* feciffe legimus; qui de mola volatili inquit: *Non vidi quidem, fed audivi de animali, in matrice generato, cum aliis, quod, cum exivit matricem, volavit.* Rectius hac in re audiuntur Medici Batavi ipfi. Scribit vero *Kerckringius loc. cit. Obf.* 38. ita: *Quia anicularum commentis, quæ de beftiis, quæ infantes confumunt, aut ab iis confumuntur, fabulofe narrant, nec credo, nec te credere vellem, quifquis hæc legis, nifi oculatus ipfe teftis beftias illas videas, noftrate lingua fuygers appellatas, quas una cum fœtu, aut fine fœtu in lucem edi, fæpe audire, nondum videre contigit. Ideo binas placentas deformes æri incidendas curavi, quarum alteram & vixiffe, & cucurriffe narrabant, credo, ut tanto plus gratiæ inirent, & magis a rei novitate commendarent id, quod afferebant, mulierculæ. In altera & caput & pedes, oculos, os & nafum oftendebant nihil horum videnti.* Et *Ruyfchius Obferv. Anat. Chirurg.* 28. obftetrices fere omnes Amftelodami, at quanta urbs! examinaffe fe ait, quid circa molas obfervaverint, hafque omnes uno ore dixiffe, fefe corpufcula quidem, e corpore mulierum excreta, nunquam tamen viventia, multo minus volantia, offendiffe. Frequenter etiam in fupra allatis, aliifque, hujus notæ, relationibus fubfuiffe fraudem, fuadet recentiffimum in Anglia exemplum, per novellas publicas notum, ubi fœmina, haud dubie lucri captandi caufa, cuniculos vivos peperiffe videri voluit, fed carceri tradita, & fraude detecta, parere defiit.

THESIS XII.

Ortum molarum quod attinet, eundem cum Veteribus non a prava conceptione, fiderum influxu, femine animalium brutorum improvide haufto, femine mafculino in utero corrupto, utriufque feminis, mafculini & fœminini temperie diverfa, fanguine menftruo in utero retento & corrupto, a quo appellationem *Mond-Kälber* derivat *Sennertus*, vel quacunque alia caufa, fed unice a placenta feu fecundina

 fœtus,

fœtus, confentientibus hodie Medicis rationalibus omnibus, deducendum effe putamus. Licet enim etiam fanguis in cavum uteri effufus, compreffione & conquaffatione in fibrofam, carnofam & polypofam quafi fubftantiam in fœminis, ipfifque virginibus quibufdam, (omnium enim, quibus idem contingit, defenfionem hoc loco non fufcipimus,) interdum concrefcat, & in fe ita cogatur, ut *Ruyfchius* eundem fibi ab obftetricibus fæpius, molarum loco, oblatum fuiffe, teftetur, pro vera tamen mola ifte reputari nullatenus debet. Similiter nec farcomatibus aut excrefcentiis carnofis, ex uteri fubftantia enatis, & utero interdum per pedunculum adhuc adhærentibus, itemque tumoribus quibufcunque extra uterum, huic vel aliis vifceribus cohærentibus, hoc nomen competit, nifi forte vocabulum molæ in fenfu latiffimo, ad imitationem quorundam Auctorum, figillatim *Frommani* in obfervatione de *Mola abdominis fingulari in Mifcell. Nat. Curiof. An.* 2. *obf.* 18. propterea, quod tumor abdominis ab iis ortus graviditatis quandam fpeciem præ fe fert, accipere velimus. In fenfu ftricto unice molæ audiunt placentulæ fœtuum, compreffione uteri, in carneam aut fcirrhofam fubftantiam mutatæ. Horum illas, quæ ex placentulis, poft exclufionem fœtus in utero relictis generantur, *Ruyfchius* quidem in *Obf. Anat.* 28. pfeudomolas vocat, id tamen non nifi in oppofitione ad molas, ex falfa conceptione oriundas, a Veteribus pro veris reputatas, fieri, collatio obfervationis 88. fufficienter probat, ubi *Idem* de molarum origine & natura differens, molas nihil aliud, quam placentulas retentas, & ab utero compreffas, nec unquam ex falfa conceptione ortas effe, more fuo, graviter & erudite monet.

THESIS XIII.

Quæ a nobis hactenus de ortu & natura molarum expofita funt, pulchre confirmat mola noftra prægnans. In hac oculis noftris fe fiftit fœtus humanus, unius & dimidii menfis, ope funiculi umbilicalis ab interna ovi, feu fecundinæ fuæ fuperficie fufpenfus, quoad organa externa jam fatis confpicuus. Capfula eum ambiens fubftantia fua membranofa, & in ambitu villofa naturalem, qualis eo tempore effe debet, fecundinæ conftitutionem docet, portio vero ejus incraffata & carnofior reddita, quia textura cum molis convenit, originem molarum non aliunde, quam ex placentæ incraffatione & induratione repetendam effe, teftatur. Eadem hæc mola noftra certiores nos porro reddit, molas potiffimum ex fecundinis embryonum minimorum, primis menfibus, mox a conceptione, extinctorum, aut per abortum expulforum oriri. Harum quippe radices fibrofæ, tenues & molles a nutrimento vifcido & fpiffo omnium facillime incraffantur, & uteri compreffione juvante, in fubftantiam firmam & compactam abeunt, quod fecus fit in matura, quæ

poft

poſt partum naturalem, vel abortum fœtus grandioris in utero relicta, communiter vel putredinem concipit, vel alia ratione immutatur. Conſentientem in eo habemus ſæpius laudatum *Ruyſchium*, qui *Obſ. Anat.* 28. docet, placentulas duorum, trium, quatuorve menſium, ſi diutius, quam par ſit, in utero remaneant, præterquam quod in ſubſtantiam molarum mutentur, non adeo multum periculi, placentas vero fœtus maturi, aut ſeptimeſtris vel octimeſtris, ſi remaneant, omnino plus inferre, & ſæpiſſime in hydatides mutari. Addit *idem*, quod ipſe hujuſmodi hydatidum, ex utero ejectarum, copiam frequentius obſervarit. Similis partus veſicularis, a clariſſ. *Valliſnerio* obſervatus, *in Ephemerid. Germ. Cent.* 9. *Obſ.* 73. recenſetur ac delineatur, ejuſque novæ obſervationes de alio partu veſiculari, ad rem adeo obſcuram illuſtrandam, adjiciuntur in ſcholio. Idem fœtus noſter molæ incluſus, & cum eadem per funiculum adhuc cohærens, teſtatur ulterius, non ſemper requiri prævium abortum pro placentæ in molam converſione, ſed hanc illum interdum antecedere, ejuſque, & ipſius fœtus interitus exiſtere cauſam. Placenta fœtus extincti in molam mutata non ſemper mox eliminatur, ſed interdum ſatis diu in utero retinetur, & incrementum capiens ingravidationem mentitur. Nec impedit illa, quo minus vera, illaque ad præſtitutum uſque a natura partus terminum durans, interdum ſuccedere poſſit impiægnatio, ſicut recte docet *Hartmannus Obſerv.* 84. *de Abortu cum mola in Ephemerid. Germ. Dec.* 3. *An.* 4. Quantumvis enim metuendum ſit, & frequenter omnino fiat, ut mola, in utero exiſtens, fœtus noviter concepti præmaturæ excuſſioni, non ſecus ac in gravida noſtra, anſam præbeat, eandem tamen nutritioni & perfectioni ejuſdem non ſemper obeſſe, tot molarum, in partu legitimo una cum fœtu excluſarum, exempla ſufficienter probant. In primis ſingulare eſt exemplum, quod *Hertius in Ephemerid. Nat. Curioſ. Cent. X. Obſ.* 23. recenſet, illuſtriſſimæ dominæ, quæ poſt puellam editam, plurimas molas, cum graviſſimis ſymptomatibus, & ſummo vitæ periculo excluſit. Non multum diverſa ab hoc ſunt, quæ Magnif. *Chriſtianus Vaterus*, Patronus, Patruus, & Præceptor noſter ſumme venerandus, in diffuſiſſima praxi ſua notata, nobiſcum communicavit, & ipſi nos novimus fœminam, quæ, perfecto partu & placenta uterina excluſis, poſt triginta circiter horas, novis ad partum doloribus correpta, loco alterius, quem adeſſe ſuſpicabatur, fœtus, magnam molam excrevit. Notandum tamen eſt, non omnia, quæ ſive in partu, ſive extra eum excluduntur, uteri concreta, ſtatim eſſe placentas in molas converſas, cum alias opus foret, tot præceſſiſſe abortus, quot excluduntur molæ. Vidimus enim ſuperius, ipſius ſanguinis polypoſam concretionem faciem molarum referre. Exemplum hujuſmodi ſanguinis congrumati, pro mola habiti, in fœmina hyſterica, difficultate menſium laborante cum lacte in dextra mamma, in Praxi obſervare licuit, nec ipſis molis, ex *Hertii* obſervatione

ſervatione ſupra deſcriptis, alia, quam talia polypoſa concreta permixta fuiſſe, ſuſpicionem facit mola quarto a gravida edita, quam hepatis vitulini parenchyma ſua ſubſtantia retuliſſe, *idem* dicit. Partus vero cum molis conjunctus valde difficilis & periculoſus redditur, quandoquidem eædem uteri conſtrictionem, pro excluſione fœtus, non ſolum impediunt & remorantur, ſed exitum ante fœtum molientes, ipſam quoque vitam eidem ſæpius præſcindunt. Sufficiant hæc, occaſione molæ prægnantis, de abortus cauſis ſingularibus ac molarum natura & ortu hac vice expoſuiſſe.

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. I. *exhibet ovulum humanum fœcundatum, piſi magnitudine, in quo*
a. *ſuperficiem externam fibroſam*
b. *cavitatem interiorem*
c. *tuberculum in ſuperficie interna, rudimenta fœtus continens, indicat.*

Fig. II. *monſtrat ovum nucis moſchatæ magnitudine, exterius pariter piloſum, cum*
d. *embrione, a funiculo pendulo, unius circiter menſis, in quo*
e. *caput*
f. *artuum veſtigia, tuberculorum inſtar eminentia,*
g. *funiculum umbicalem denotat.*

Fig. III. *ſiſtit ovum juglandis magnitudine, ſed non membranoſum atque exterius piloſum, verum ſubſtantiæ ſolidæ, carnoſæ atque ſcirrhoſæ, qualis eſt molarum, in cujus interna cavitate*
h. *membrana amnios fluctuans, &*
i. *rudimentum embryonis deformis, præcedente longe minoris conſpicitur.*

Fig. IV. *repræſentat pariter molam gravidam, ſeu ovum, cujus pars maxima*
k. *membranoſa & exterius piloſa, e cujus cavitate*
l. *embryo unius & dimidii menſis a funiculo ſuſpenditur*
m. *portio ovi elongata, molæ naturam habens.*

Fig. V. *exibet fœtum duorum menſium, articulum digiti æquantem, in quo organa omnia externa jam diſtincte apparent.*

Fig. VI. *ſiſtit fœtum trium menſium, digitum longum, in cujus funiculo vaſa umbilicalia jam diſtincta videntur.*

F I N I S.

Tab. XXV.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. VATER MOLA PRÆGNANS. pag. 712.

CXLIV.

GER. RUTGERI HANKOPH

DE

MOLA OCCASIONE MOLÆ OSSEÆ IN VETULA OCTOGENARIA INVENTÆ.

Gottingæ 1746. Sept.

Q. D. B. V.

I.

ARgumentum de mola, speciminis inauguralis in usum, experiri pro mearum modulo virium ne dubitarem, consilio benevolentiaque factum est Experientissimorum Virorum, *Casparis Mulleri*, & *Johannis Antonii Friderici*, Medicinæ Doctorum, Reipublicæque Hamburgensis Medicorum Ordinariorum longe celeberrimorum. His gratissimus debeo molæ osseæ, in octogenaria, repente extincta, visæ, historiam: quam in dissertationis, cui occasionem dedit, exordio, legi fas est:

Fœminæ 80. *fere annorum, morte subitanea, die* 24. *Aug. anni* 1745. *extinctæ, cadaver, jussu Magistratus, nobis, Physicis & Chirurgo ordinario, dissecandum examinandumque demandabatur.*

Denudato itaque & perlustrato corpore nulla læsio externa, vel ullum illatæ violentiæ signum in aliqua ejus parte conspiciebatur.

Dissecto abdomine omentum membranosum prorsus, sine omni fere pinguedine apparebat: hepar non solum variis in locis induratum; sed etiam in vesica fellea magnus reperiebatur calculus. Lienis hinc inde substantia quoque materia calculosa infarcta erat. Ventriculus cibo vacuus, intestinorumque ductus flatibus magis quam excrementis repletus, coloris erant consueti, ut in senibus, ex marasmo mortuis, esse solent. Mesenterium glandulas plerasque habebat induratas.

Remotis nunc intestinis, cum uterus nobis sub aspectum veniret, inopinato obstupebamus spectaculo: hic enim adeo extensus erat, ut credidisses eum esse mulieris, quæ medium gestationis tempus jam absolvisset.

Dissecto utero concretum quoddam osseum, uteri orificio lateribusque arcte adhærens, apparebat, quod recens extractum 22. *unciis medicinalibus æquipendebat. Quo serra per longitudinem discisso, facile intelleximus, molam esse crusta ossea obductam.*

In renibus & vesica nihil præternaturale observabatur.

Pectoris viscera erant flaccida & compressa, uti in senibus esse solent.

In capitis partibus internis nihil notatu dignum erat.

De valetudine præterita defunctæ inquirentibus, adstantes referebant eam multis jam abhinc annis de doloribus colicis atque hystericis conquestam fuisse, contra quos varia a diversis agyrtis & vetulis commendata remedia adhibuisset. Ut tibi de hujus observationis veritate eo magis constet, non solum figuram concreti hujus molaris, sed ipsum etiam corpus transmittimus.

Hamburgi, d. 25. *April.* 1746.

C. MULLER. D. Physicus. | J. A. FRIDERICI D. Sub-Physicus.

 II.

II.

Perluſtranti mihi, quoad licet, locupletiſſimam eorum penum, quæ de molis memoriæ legimus prodita: id nominis generatim videtur tribui cuipiam ſolido corpori, quod utero humano præter naturam innaſcitur. Latina vox, intepres Græcæ τῆς μύλης, ſive τοῦ μȣ́λȣ, eſt: quarum alteram Græci antiquiores, inde ab *Hippocrate*, alteram nonnulli ſequiores uſurpant. Dicta fortaſſis eſt, aut pondere ab inerti, cæmenti molaris inſtar habente, ἔιρηται μύλοσ, inquit *Moſchion* (*a*), παρὰ τὸ βάρος, καὶ διότι βραδέως κινεῖται· aut ἀπὸ τοῦ μόλȣ, ab eo, quod permoleſtum geſtatu eſt. Molucrum ex fragmentis *Afranii* legas apud *Varandæum* (*b*), μόλυνσιν *Ariſtoteli* (*c*), μυλόσαρκα *Heſychio* (*d*), vocari (*e*).

III.

Molarum autem omnium duo ſumma licebit conſtituere genera, quorum alterum veras, alterum nothas complectitur. Mola vera ipſum eſt humanum ovulum, idque fœcundum, atque utero receptum, ſed mortuo, pridem ante excluſionem, embryone, variam placentæ & involucrorum mutationem perpeſſum. Duplices iterum hæ molæ ſunt; aliæ, quæ exanimem, varieque mutatum fœtum, ſaltemve ejus rudimentum, continent, quas gravidas dudum *Garmannus* (*f*) dixit, prægnantes *Ill. Vaterus* (*ff*): aliæ, quæ embryone carent, ob illum adhuc tenerrimum, colliquefactum intus, atque ex *Ruyſchii* (*g*) mente, prorſus deletum.

IV.

Molæ nothæ, a figuræ quadam ſimilitudine dictæ, plures in claſſes diſpeſci poterunt: complexas & ſarcomata polypoſque uteri variæ compagi-

(*a*) Περὶ γυναίων πάθων, κιφ. 135. *In Gynæc Spach. p.* 16.
(*b*) *De morb. mulier. L.* 2. *c.* 5.
(*c*) *De gener animal. L.* 4. *c.* 7.
(*d*) *In Lexico.*
(*e*) *Bernh. Gordonius*, Monſpelii ſub finem Seculi XIII. clarus, *Lilii medicinæ Practic.* 7 *c.* 16. fratrem Lombardorum molam appellat. Maligno & inimico in Valdenſes animo dictum, quos eo tempore per Galliæ Tranſalpinæ magnam partem diffuſos fuiſſe conſtat.
(*f*) *Diſſ. de gemell. & part. numeroſo*, *cap.* 1. §. 5. qua memorabile exemplum extat, itemque *Diſſ. de homine ex ovo*, *pag.* 18. §. 37. *Chemnit.* 1682.
(*ff*) *Diſſ. de molæ prægnante*, *Viteberga* 1732.
(*g*) *Theſaur. anatom. VI. variis locis.* Plura vid. infra ad §. 8.

compaginis, & placentas a priſtino partu ſuperſtites, mirifice nonnunquam mutatas: tum ſteatomata aliquando viſa; neque demum non ex quorundam ſententia, ovula hypenemia, ſive ſubventanea. De ſingulis deinde pluſculum agere attinebit.

V.

Nolim multis verbis hærere in percenſendis tot venerandæ alioquin antiquitatis, de molarum definitione atque origine ſententiis. Plerique inde a *Galeno* (*h*) genitam in utero informem ſine oſſibus & viſceribus carnem, *κύημα ἄμορφον καὶ σαρκόειδες*, ut *Plutarchus* (*hh*) loquitur; *Ætius* (*i*), *Ægineta* (*k*) & *Moſchion*, *σκλήρωσιν μήτρας*, duritiem uteri; appellant: hi quidem eo nomine ab aliis reprehenſi. Illarum autem appellationum, amice exponendarum, licet aliæ aliis eſſe queant probabiliores: facile tamen patet, nullas convenire illis molis, quæ hodie prægnantes dicuntur; niſi ſolius formæ externæ, rationem habeas. Neque molarum origines, ex veterum de generatione ſententiis repetitæ, inde ab *Harvæi* tempore, quo animalium ex ovo generatio pleniori luce colluſtrari cœpit, locum tueri commode queunt: etſi omnibus id agas nervis cum *Jo. Bapt. a Lamzweerde* (*l*), ut *Hippocratem* (*m*), menſtrua nimia incuſantem, quæ paucam languidamque genituram exceperint, aut craſſam, quam vocat, genituram, quocunque licet modo, explicatum eas, cui nihilominus; voce *Demetrii Pepagomeni* (*n*); *μεγίστε ἡγεμόνος* dignitas inviolata erit.

VI.

Sunt molæ veræ, ab abortu, primorum utique menſium, ſua diſcrimina. Si enim receptis ſtandum notionibus eſt, ovulum abortivum ſub uteri geſtatione naturali inter prægreſſa varia ſigna eliditur, eſtque & illius & inquilini embryonis juſta quædam proportio, quæ viciſſim ætati temporique, quo exit, reſpondet: neque placenta cum involucris ovuli, figuræ fabricæque conſuetæ contraxerunt mutationem, neque in ipſo corpuſculo alia, quam nuperæ mortis; indicia ſunt. At mola ſecus iſthæc habet omnia. Nam obſervata longe plurima docent, ovum in

 molem

(*h*) *De uſu partium L. 14. c. 7.*
(*bb*) *in Præcept. connubial.*
(*i*) *Tetrabibl. 4. S. 4 c. 8.*
(*k*) *De re medica L. 3. c. 69.*
(*l*) *Tractat. peculiari de molis uteri.*
(*m*) *De morb. mulier. I. 97. Linden. De ſterilit. 20. De morb. mulier. II. 62.*
(*n*) *De Podagra, in proœmio.*

molem luxuriaſſe, prorſus alienam ab exilitate latentis intus exanimatique, non heri demum aut nudius tertius, ſed jam dudum, rudimenti humani, & hoc ipſum longiori inde a morte tempore plurimum vitiatum, duritiemve ſaltem variam & decolorem habitum, nactum fuiſſe, ſimulque placentam cum velamentis in deforme quoddam, & inſolitæ compaginis chaos abiiſſe. *Cum reperio fœtum*, *Ruyſchii* (o) de fœtu, in membranis ovuli extincto, atque ab aeris aditu remoto, verba ſunt, *utcunque parvum*, *collapſum eſſe*, *& præditum colore cineritio*, *quum alias colore ſit candido*; *ſemper tum certus ſum*, *mortuum jam fuiſſe aliquandiu*, *in utero materno*, *nec dubito*, *quin ſæpe tempus a morte ſit ſatis magnum.* Et ne ſola placentæ magnitudo fallat, dignum eſt notatu, quod idem alio memorat loco (p). Illam primis menſibus, ob adhærentes cruoris grumos, majorem apparere, atque iſthoc tempore ſemper ita obſervari, ſeparato autem cruore, naturalem ejus modulum eſſe.

VII.

Extant molarum ejuſmodi prægnantium, ipſum etiam ante *Harvæum*, quod non indignum obſervatu eſt, exempla longe plurima. A nobili veneta commemorat *Alex. Benedictus* (q) excretam inſtar polypi, cujus in meditullio maſculinus quidam fœtus hærebat, *quem*, ut ille ait, *monſtrum iſtud in ſe genitum*, *inter eas anguſtias accreſcere non patiebatur*: *annexus tamen huic polypo umbilicus erat.* *Valleriola* (r) uxorem ſuam, refert, molam quandam utero geſſiſſe menſes duodecim, ſubinde ea geſtatione gravidam factam, tandemque maximis cum ſymptomatibus parturire cœpiſſe, fœtumque quadrimeſtrem, molæ alligatum, excluſiſſe. *Kerkringio* (s) Amſtælodami ab obſtetrice ſanguiſuga quædam uteri, ut ferunt iſtarum muliercularum fabulæ, oblata fuit, id eſt, mola hujus generis, figura cyprinum piſcem imitata, qua fœtus continebatur unius circiter menſis. Ac memoratu digniſſima eſt hiſtoria, quam a *Valiſnierio* acceptum reliquit *Malpighius* (t). Quadragenaria fœmina, jam quinquies partu perfuncta, dum lactat filium, ſpem uteri concipit. Septimo menſe, non ſine graviſſimis ſymptomatibus, utero ejiciuntur, ovum primo, idque anſerini magnitudine, deinde ingens veſicularum aqua turgentium vis. Aperto ovulo, hæret intus

(o) *Adverſar. Dec. II. p.* 27.
(p) *Adverſar. Dec. II.* 10 *p.* 29.
(q) *Oper. de re medica L. XXV. de morb. mul. c.* 29.
(r) *Obſ. med. l.* 5.
(s) *Spicileg. anatom. Obſ.* 95.
(t) *In hiſtoria vitæ ſuæ ad Societ. ſcient. Londinenſem*, *Oper. poſthum p.* 87. *Lond.* 1697.

intus embryo, fed mirifice vitiatus. Nam caput pedesque & crura deeffe videbantur, folo fuperftite trunco, in quo cor erat amplum cum aorta venaque cava, inter geminos utriculos, pro pulmonibus habitos. In imo ventre deformis fanguinea moles vicem hepatis gerebat; pancreatis lienisque loco indigefta glandularum congeries erat, ventriculus autem cum inteftinis mollibus & friabilibus, patebat. Veficularum incredilis erat multitudo, quarum lympha neque fervebat ab alcalinis, neque cogebatur acidis. Molam prægnantem gemellos continentem *Ephemerides naturæ curioforum* (*v*) exhibent. Brevitatis intereft, plura exempla filentio præterire.

VIII.

Illam autem potiffimum *Valifnierii* obfervationem penitius perpendenti, plurimum confirmari merito videbitur altera hujus generis molarum claffis, in quibus plane abolitus embryo fuit: ifque aut paullo maturior, aut inter ipfa vix nafcentis humanæ figuræ primordia, mortuus, cum liquidiufculus adhuc eft, utque hic fui non memoris *Galeni* (*w*) utar verbis, lacti recens coacto fimilis; præfertim cum fceleta fœtuum menftruorum *Kerkringiana* (*x*) fufpecta multis effe foleant, qui natura duce, cum *Ruyfchio* (*y*) ne humanam quidem formam tum inveniunt. Embryones ejusmodi in ovulo fuo omnino refolvi & deleri, *Ruyfchii* (*z*) pridem affertum fuit: quo obfervante placentas horum ovulorum, in quibus colliquefactum rudimentum fœtus difparuiffe verofimillimum erat, tranfmutatas in aliam prorfus formam, defcribi fæpenumero legas. Molas, placentam cum vaforum reliquiis, & membranarum, continentes, exhibuit, atque depictas dedit *Kerkringius* (*zz*), nullo intus deprehenfo fœtu, quem infciis mulieribus, excidiffe opinabatur. An veri quadam fpecie, merito dubites: cum, experientia tefte,

(*v*) *Cent. IV. obf.* 164.
(*w*) *De Semine. I.* 1.
(*x*) *Anthropogen. ichnograph. C.* 6. *p.* 12.
(*y*) *Thef. anat. VI. n.* 43.
(*z*) *Thef. anat. III. N.* 16. *Thef. VI. N.* 42. *N.* 43. *n.* 3. *N.* 81. *n.* 5. Abolitionis inchoatæ memorabile exemplum eft *Thef. eod. N.* 93. Neque minoris momenti effe poffet, quod legitur *Thef. anat. IX. N.* 24. de crure humani fœtus fine mufculis, mire mutato, atque ex atheromate placentæ, fœtus alius vivi, maturi, & robufti, modo editi, pendente, fuperftite forfan ab abolitione alterius gemelli: nifi *Ruyfchius* ipfe in *Adverf. anat.* quæ longe fenior confcripfit, *Dec. I.* 8. *p.* 21. hunc cafum ad monftra referret. Huc pertinet obferv. *Mangeti*, *Biblioth. anat. T. I. p.* 474. de mola texturæ carneæ, partimque fibrofæ & duriffimæ, in cujus meditullio officula latebant.
(*zz*) *Spicileg. anat. Obf.* 38.

ſte, facilior ſit integri abortus ovuli, quam ſolius embryonis tenerioris excluſio.

IX.

Fabricæ naturalis placentæ & involucrorum varia eſt & mira commutatio, frequentiſſima tamen in hydatidum racemos, ut præter obſervationem *Valiſnierii* memoratam, alia *Bidloi* (*a*), ſimulacro expreſſa, & tot *Ruyſchianæ*, etiam in tenerrimis embryonibus, docent. Quæ quidem metamorphoſes, tum & ipſius embryonis conditio, ſatis teſtantur, mortuum hunc aliquandiu ante molæ excluſionem fuiſſe: ſive hæc ipſa eo ſpatio, quod ſpem uteri ſecundum naturam circumſcribit, ſive longo poſt intervallo contigerit. Si ante noni menſis finem, principiumve decimi, abortum cum mola aliquando dici legas, ut *Bartholino* (*b*), id eſt, cum placenta, mutationem a naturæ modulo alienam paſſa: utique, ſi grandior jam fœtus fuerit, ut in memorata *Bidloi* hiſtoria, qua ſemeſtris exhibetur, abortusque itidem vocatur. Etſi veriſimillimum eſſe queat, illum exſpiraſſe dudum ante excluſionem, ætatemque non geſtationis menſibus, ſed corpuſculi, ad naturalem hujus magnitudinis fœtum relati, incremento, forſan æſtimatam fuiſſe. Cum autem plurima molarum generatim dictarum, quæ diutius geſtatæ, cum fœminis etiam conſenuerint, notata extent exempla, in tertium quidem annum ab *Hippocrate* (*c*), in quintum a *Savonarola* (*d*), in duodecimum a *Zacuto Luſitano* (*e*), in decimum ſeptimum a *Paræo* (*f*), prætereo enim plura: quam maxime videtur probabile, harum in numero, raro ſtudioſius inſpectarum & exploratarum, non tantorum vitio virorum, ſed temporum aliarumve cauſſarum, multas prægnantes fuiſſe; præſertim, ſi argumentum ab analogia non diſpliceat, fœtuum quippe, provectioris etiam ætatis, diutiſſime geſtatorum, atque a morte varie induratorum. Quorum e cenſu ſaltem decantatum illud lithopædion Senonenſe (*g*), fœtumque annorum quadraginta ſex, integumentis ovi maximam partem oſſeis circumdatum, atque diſſertatione *Cel. Orthii* (*h*) deſcriptum, ſatis erit appellaſſe. Humani aliquid paſſus videtur Vir ſummus, *Hieron. Mercurialis* (*hh*), qui perſcriptam ad ſe ab

(*a*) *Oper. Anatom. Chir. Exercitat. II. de hydatidib. p.* 18.
(*b*) *Hiſtor. anatom. var. Cent. III. hiſt.* 1.
(*c*) *De morb. mulier. I.* 97. *Lind.*
(*d*) *Pr. maj Tr.* 6 *c.* 21. *rubr.* 27.
(*e*) *Med. Princ Hiſtor. T. II. l.* 5. *c.* 16. *Obſ.* 3.
(*f*) *Op. l.* 23. *de hom gen. c.* 24.
(*g*) *Vid. Collectanea anonyma de diuturna graviditate, Amſtelod.* 1662. quibus continetur etiam *Jo Alboſii* obſervatio lithopædii Senonenſis.
(*h*) *Præſide Excell. Rud. Jac. Camerario hab. Tubing.* 1720.
(*hh*) *De morb. mulier. L. I. c.* 3.

ab amico hiftoriam, de fœtu duodecim annis geftato, negat veram, fed molam, ut ait, fuiffe.

X.

An iftæ tum placentæ, tum involucrorum mutationes, ab embryonis demum morte contingant, an viciffim, prægreffis illis, lentoque gradu conceptis, embryo velut in herba deficiat, utramque in partem agitari poffe videtur. Multæ omnino funt cauffæ, quibus germen illud, nullo placentæ vitio, emarcefcere queat: aliæ procatarcticæ externæque, aliæ internæ, ut febres variæ, continuæ & intermittentes, nifi exacerbatio vel acceffio abortum civerit, aliique deinde acuti & chronici morbi. Horum quidpiam antegreffum effe potuit, neglectum in obfervatione, folius cura fpectaculi, quod præ oculis erat, occupata. Neque in mutuo illo uteri materni ovulique, lanugine chorii vafculofa ifthic defixi, commercio, explicandi adjumentis caremus: etfi de communi utriufque fanguinis circulo, cum ipfo, poft alios, *Ruyfchio* (*i*) dubitari poffe credas. Verofimile viciffim eft, fi in placenta funiculoque vitii quid concipiatur, quod perquam facile fieri, non uno loco monet *Ruyfchius* (*k*) ruinofum illud hofpitium, cum gravi perturbatione vitalis circuli in tenello inquilino, ac internecione demum, conjungi. Ubi vero alumnus nutritione per os jam perfruitur, minus fortaffe fola placenta morbofa nocere videri poterit: quod, nifi fallor, conjicere licet ex obfervatione *Dekkeri* (*l*), inter alias memorabili. Is, fœminam, calculi renum valetudine conflictatam, confueto tempore filiolam refert peperiffe fanam, quantum in confpectu erat: fed in placenta calculi bis centum, maximo nucem æquante myrifticam, vaforum ramis adfiti hærebant. Exemplum vivi & incolumis juftoque editi tempore fœtus, cujus in funiculo umbilicali tumor durus repertus fuerat, carnofæ & heterogeneæ fabricæ, pauco humore mixtæ, videre licet penes *Ruyfchium* (*m*). Rarius tamen cum *Jac. de Sandris* (*n*) accufandam effe ipfius uteri læfam fabricam, facile teftabuntur tot hiftoriæ fœminarum, tum ante, tum poft exclufionem molarum hujus generis, fanos fœtus enixarum, quarumve a morte, in utero molæ variæ, ipfo nihil vitiato, aut diuturnitate demum, vifæ fuere. Hiftoriæ uteri cartilaginofi fcirrhofique, explicandæ *Ætii* & *Æginetæ* σκληρώσει, minus huic argumento, inferviunt.

XI.

(*i*) *Thef. V. n.* 41. & 57. *Thef. X. n.* 58. *aliisque locis.*
(*k*) *Potiffimum Thef. VI. paffim.*
(*l*) *Exerc. Pract. circa meth. med. C.* 8. *de diur. p. m.* 666.
(*m*) *Thef. anat. IX. N.* 3.
(*n*) *De nat. & præternat. fanguin. ftatu*, p. 251.

XI.

In reddenda ratione fabricæ ovuli, a naturali degeneris, sufficiet opinor, magnorum virorum conjecturas sequi: cum quibus, si quis in hoc erraverit genere, sine periculo errata littora releget. Quare, sive quis hydatides concipi, cum *Ruyschio* (*o*) asseruerit, si confluens in tunicam vasorum sanguiferorum cellulosam humor, concavum canaliculi paullatim compressum aboleat, aut ipsis ultimis vasculis hærens ea distendat (*p*); sive cum *Boerhaavio* (*pp*) a folliculis Malpighianis ortum illarum deduxerit; sive in his collecto oleo, in sebum quiete coacto, aut ex hydatidibus demum, *Ruyschium* secutus (*q*) steatomata produci censuerit; sive osteogoniæ præternaturalis & hæc exempla, cum *Abr. Cypriano* (*qq*), a fistularum minutissimarum compressione, arctiorique post interceptum liquidi influxum compagine, arcessiverit; sive denique humorem, qui ossium quoddam ferrumen sit, in sanguine perpetim cum aliis liquidis hospitari, & huc præterea derivari, ex *Malpighii* (*r*) sententia dixerit: ubivis ille quidem in maxime similibus veri, fortassis etiam amice conciliandis, versari poterit. Nam, si dicendum, quod res est, istarum εἰς ἄλλο γένος μεταβάσεων explicatio, modis etiamnum non carere dicenda est.

XII.

Veniendum protinus ad molas nothas erit. Ac sarcomatum quidem, tum solitariorum, tum multiplicium, numerosa passim extant exempla, præsertim in locupletissima *Ephemeridum Academiæ naturæ curiosorum* penu. Antiquitus jam ab *Ætio* (*s*), caruncularum ejectarum mentionem fieri deprehendas. Magnitudine sui generis omnes superabat rudis ista & informis carnea moles, quam pedem fere longam, latam semipedem, tres quatuorve digitos altam, quindecim annis ab honesta vidua, quam descensus uteri specie fefellerat, gestatam, ac demum, cum men-

(*o*) *Thes. anat. VI. N.* 104. *p. m.* 71. quo loco corrigit pristinam de glandulis placentæ transformatis sententiam, *Obs. Anat. Chir.* 33. *p.* 43.

(*p*) *Advers. Dec. I.* 2. *p.* 7. & *Thes. VI. N.* 102. *n.* 2.

(*pp*) *Epist. ad Ruyschium p.* 41. Digna quoquo lectu est *meditatio Malpighii Op. posth. Hist. vit. p.* 88.

(*q*) *Dilucid. Valvular. cap.* 4. *observationum hoc capite contentarum vigesima quinta, p. m.* 79. *Advers. Dec. I.* 2. *p.* 8.

(*qq*) *Epist. elegantiss. de fœtu* 21. *mensium matre salva & superstite e tuba Fallopiana exciso, ad Thom. Millingtonum.*

(*r*) *Locis plurimis, præsertim Oper. posthum. cit. Hist. vit. p.* 51.

(*s*) *Tetrabiblo* 4. *Serm.* 4. *c.* 80.

menftrua nihilofecius ftatis temporibus folverentur, his aliquando præter modum fufis, elifam non fine doloribus memorat *Dodonæus* (ss): Sufficiat de his generatim audiffe *Ruyfchium* (t): *Aliquando*, ait ille; *utero expelluntur farcomata, quæ pro molis habentur; farcomata, inquam, quia præter carnem nil in iis deprehendi: Ejufmodi excrefcentias uterinas, per pedunculum utero adhærentes obfervavi in ipfo utero, dum mulieres in partus laboribus effent, & excretarum iconem exhibeo.* Sarcomata ejufmodi, virginum uteris contenta, memorant *Ephemerides nat. cur.* (tt). Aliud inftar dactyli, orificio uteri interno adhærefcens, in puellæ cadavere invenit *Kerkringius* (v): aliud ex lapfu gravi in utero puellæ enatum, *Bartholinus* (w) notat. Neque defunt eorundem exempla, quæ fimul aut hydatides, aut fteatomodes quid exhibuerint. Sæpe farcomatis hujus fynonymus eft polypus uteri carnofus, ipfi etiam *Ruyfchio* (x): aliis, ut vocum anceps ufus eft, quæcunque folidæ compaginis in utero luxuries, five pluribus pendula petiolis; five non, eo nomine appellatur. Atque huc molas fpongiofas, fungofas, glandulofæ fabricæ inftar habentes, membranofas demum variæ tenacitatis, referre queas, quarum omnium multoties mentio fit. Membranofas faltem per brevitatem *Peyeriana* (y) obfervatione illuftrabo, qui in utero vetulæ virginis, globofa quædam corpora, quibus molarum nomen dare libuit, venis & arteriis prædita, uteroque adnata, feptem numero, ut icon adjecta docet, maximum anferini magnitudine ovi, proximum ab hoc, cruftæ velut lapideæ obvolutum, obfervavit. Ventofæ five flatulentæ molæ, lectu non infrequentes; plerumque aut non perfpicue fatis defcribuntur, aut ad molas generatim non pertinent.

XIII.

Placentas aut partes earum, a priftino partu, abortuve fuperftites, *Ruyfchius* non uno loco refert molarum indigeftas figuras; a compreffione uteri poft emiffum fœtum, imitari; variamque mutationem concipere, atque alias durari (z), alias vero in hydatidum congeriem

 refolvi

(ss) *Obf. medicinal.* c. 49.
(t) *Obf. Anat. Chirurg.* 58. p. 75. *Conf. Thef. Anat.* III. nr. 7. not. 2.
(tt) *Dec. II. Ann. I. obf.* 39. *Dec.* III. *ann.* 7. & 8. *obf.* 100.
(v) *Spicileg. anat. obf.* 53. p. 114.
(w) *Hift. anat. rar. Cent.* II. 97.
(x) *Obf. Anat. Chir. VI.* p. 12.
(y) *Parerg. anat. & med. VI. de muliere hydropica, cui abdomen erat plenum tumoribus, & uterus tuberofus. p. m.* 127.
(z) *Thef. anat.* III. n. 7. *Thef.* IV. n. 29. & *alibi*.

resolvi (*a*), tum quantæ erant, tum, ut intus quippiam, vel glandulosæ instar fabricæ, vel fibrosæ, vel steatomodes quid appareat, non sine sanguiferorum tuborum reliquiis. Ac placentas quidem abortivorum fœtuum, quadrimestribus non provectiorum, frequenter indurari: septimestrium autem, & maturiorum, in hydatides degenerare (*b*). Attamen is alibi hydatidem in funiculo umbilicali embryonis, qui granum hordei æquabat (*c*), & placentulam fœtus trimestris, quæ similium rudimenta vesicularum conceperat, describit (*d*). Sunt ejusmodi vesicularum antiquiora passim testimonia: tum eo nomine, tum molæ aquosæ, a *Lud. Mercato* (*e*), *Hildano* (*f*) aliisque dictæ. Hanc *Roder. a Castro* (*g*) primus, nisi plane fallor, monuit, a rariore uteri vero hydrope non satis distingui: Nam longe sequior explanatio *Kerckringii* (*h*) ad ovariorum hydropem pertinet. Ex iis, qui a novis propiores, præter *Ruyschium*, *Bidloum*, & *Ephemerides nat. curios.* observatas hujus generis hydatides memorant; *Mangetum* (*i*) & *Stalpartium van der Wiel* (*k*) nominasse sufficiat.

XIV.

Quæ *Ruyschianæ* sententiæ, de residuis placentis, aut earum partibus, objici soleant, non ignoro quidem, neque illum hic defensum dare ausim: subdubitare tamen licebit, sintne perpetua, quæ timeri a retentæ fragmento placentæ solent. Graviter caussam ipse suam dixit *Ruyschius* (*l*): utque similia plura prætercam, vidit *Kerckringius* (*m*) placentæ portionem, quæ mense quarto a partu exclusa fuerat incorruptam; quanquam in ea observatione rarum illud fateor, inviolatam fuisse. Hujus sunt etiam loci, perfrequentia molarum exempla, quæ non embryonem tantum, suis instructum secundis (*n*), continuisse, sed etiam cum fœtu maturo prodiisse, eumque vel proxime vel longiori

(*a*) *Observ. anat. Chirurg.* XXVII. & XXXIII. *Adverſ. Dec.* II. 10. & *frequentissimis exemplis in Thesauris, præsertim* VI. & X.

(*b*) *Observ. anat.* XXVII.

(*c*) *Thes. VI. N.* 45. *n* 1.

(*d*) *Thes. VI N.* 102. *n.* 2. & *alium N.* 103.

(*e*) *De mulier. aff. L.* 3. *c.* 8.

(*f*) *Obs. Chirurg. Cent.* 2. 53.

(*g*) *De morb. mul. L.* 3. *c.* 7.

(*h*) *L. c. obs.* 10.

(*i*) *Bibl. anat. Tom. I. p. m.* 474. *in annot. ad Graaf. de mulier. org. c.* 15.

(*k*) *Obs.* 70.

(*l*) *Adverſ. Dec. II. X. p.* 31.

(*m*) *L. c. obs.* 36.

(*n*) *Eph. Nat. Curios. Dec. II. A.* 5. *obs.* 233.

ri tempore prægreffæ, & fubfecutæ viciffim, leguntur. Mulieris ab *Hildano* (*o*) mentio fit, quæ feptimo menfe molam enixa, nono incolumem filiam peperit. Si audias *Ruyfchium*, non difparia multoties memorantem, iterum placentas intelliges accufari, a priftino refiduas partu, faltemque placentarum, fub ipfa difficiliori feparatione, digitis, ut fit, divulfarum reliquias. Utque ovulum fœcundum non uni & eidem uteri loco conftat inhærefcere: ita, fi quod fupervenit, id alia vacuaque uteri areola, excipi & germinare poffe, non inficiandum.

X V.

Steatomatum ortum fupra attigi, neque transferendis huc exemplis, quæ plurima obvia funt, molarum etiam pinguium nomine, opus effe arbitror. *Antiquæ mufcofa ex ilice fylvæ* decerpsim unicum, quod offert *Jo. Arculanus* (*p*): *Vidi*, funt ejus verba, *molam ex humore phlegmatico, groffo, ad fimilitudinem pultis factæ per fuperfluam milii decoctionem in aqua, quæ tantum excrevit, ut poft mortem patientis facta anatomia, effet majoris quantitatis, quam refiduum corporis uteri.* In his, aliisve utero præter naturam detentis, confpectos, memorari cortices cartilagineos offeosve, rarum iidem lectu non eft.

X V I.

Glebas cruoris coacti, tenacitatem nactas variam, fæpe etiam aliquid membranacei velamenti adeptas: & molarum fpecie, & placentarum, decipere poffe, monemur a *Ruyfchio* (*q*). *Cum hæc*, inquit, *& fimilia mihi occurrunt, ad hæc duo refpicio: primo an funiculi umbilicalis abrupti veftigium fuperfit; fecundo an vafis fanguiferis gaudeant ejufmodi maffæ, fine quibus vocari non poffunt placentulæ retentæ. Et infuper notandum, in placentulis refiduis quantumvis vafa fanguifera adfint, ut plurimum fanguine caffa ea reperiri, ita, ut magis fibras, quam vafa fanguinea referant.*

X V I I.

Ovula denique hypenemia (*r*) five fubventanea dari, minime inficiandum: id eft, matura quidem, fed non in fpem prolis, ovariorum

(*o*) *Obf. Chir. Cent.* 2. *obf.* 54. cum obf. 52. molam fœtum comitantem defcripfiffet

(*p*) *Comment. in Noni Rhafis ad Manforem cap.* 88. *p. m.* 169.

(*q*) *Obf. anat. Chirurg.* 29. Thrombum fimul carnofum & veficulis obfitum exhibent. *E. N. C. Cent. V. obf.* 55.

(*r*) *Galeni* vox eft de gallinarum fatuis ovis. *De ufu partium L.* 14. *c.* 7.

rum luteis corporibus excussa, utroque excepta. Nam ut non alia; ac matura & foecunda in molas veras degenerare queunt: ita merito dubitandum est, an immatura excludi ovario utcunque possint. Omnino autem de hypenemiis hisce *Drelincurtio* (s) assentiendi, momentosum satis est: haud quippe secus uterino fotu illa putrescere, tetroque dilabi effluxu, ac gallinarum ova subventanea, incubitu quovis in tabum tota diffluunt. Erunt fortasse, qui cum *Hardero* (t) molas quidem plurimas ab ovulo foecundato, repentina quadam caussa corrupto, repetant: at quasdam saltem ab his ovulis deducant; quodque persuadeat, inveniant in observatione *Malpighii* (v), relatu non indigna. *Ingenti & nisu, & dolore, & sanguinis profluvio, excluserat aliquid utero mulier, quod placentæ figuram referebat, sex digitis longum, latum tribus, crassum dimidio. Laceris erat limbis, rubebat extrinsecus; maceratum aqua, pelliculas & frequentia vasorum ora, & nonnihil operis reticulati, conspectui dabat. Intus recondebatur ovum, columbini magnitudine, ichore turgens flavo, & mediocriter lento. Membranæ ovi superficies interna candida erat lævisque, externa copiosas dimiserat appendices, alias aliis longiores, ex quibus folliculi membranei pendebant. Ipso in ovo nil erat concreti, neque organici.* Quod si vero, aut colliquefactum deletumque hic embryonem, aut hydatida id ovum fuisse, quisquam objecerit: quid responderi queat in argumento, quam maxime ambiguo, videant, quos penes norma statuendi esse potest. Adeo σφαλερὴ μὲν πεῖρα ἡ δὲ κρίσις χαλεπὴ in hoc genere est.

XVIII.

De molarum igitur verarum origine cum nihil attinebit plura addere: tum proclive conspectu est, his quidem ipsis, ex summorum sententia virorum præstitutis, pleraque placita amice explicata accommodari posse. Nam sive cum ipso statuas *Graafio* (x) *materiam illam*, verbis ejus utor, *qua ovulum abortivum duorum aut trium mensium, sæpius obvolutum inveniatur, & quam aliqui molis annumerent, nihil aliud videri, quam placentam præter naturam undique ovulo illi agglutinatam*; sive cum *Jo. Claudio de la Courvée* (y), verum quidem conceptum,

(s) *De Conceptu Conceptus sive systematis de humano fœtu.* P. I. Perioche 20. Conf. *Lamzweerdium Tr. de molis uteri* supra memorato eadem sentientem.

(t) *In Pæonis & Pythagoræ i. e. Harderi & Peyeri Exercitat. Anatom. & Med. famil. Hecatombe*, *Exercit.* 45.

(v) *Op. posth. Hist. vit. p.* 87.

(x) *De mul. org. c.* 15.

(y) *Paradoxorum de nutritione fœtus in utero*; plutibus locis.

ceptum, fed placentæ. tunicarumque confufione in rudem ejusmodi molem coactum; five denique generatim conceptum depravatum, molam voces: erit nullibi non, quod conciliari poffit cum ea fœcundi præter naturam mutatione ovuli, quæ aut a morte inquilini, aut ante illam inde futuram concipitur; cum ob fuperftitem fucci nutritii ex utero aliquem commeatum, fiquidem fanguinis materni propiorem aditum vel adultiori negas embryoni, in alienam luxuriem degenerat. Nihil autem morbos quosdam hæreditarios cauffarum afferre, ad fœcundum ovulum in molam veram corrumpendum, ut quibufdam placet: quotidiana experientia teftimonio eft, & vel fupra memorata *Dekkeri* obfervatio eloquitur. Inde eodem infans malo contemeratus nafcetur, minime quidem mola. Nihilofecius, ac matris gravidæ quædam valetudo, nifi abortu noceat, non tardabit incrementa embryonis, & inde partum: fed maturum jufto tempore fœtum, at languidum, debilisve corpufculi, producet. Ex molis nothis, farcomata, prægreffam, ut ajunt, continui folutionem arguunt: five illam hæmorrhagia profufior, per rhexin quandam, five lentum uteri ulcus cum febre longa, five difficilior partus, uterive catarrhus diuturnus & acris, five foris illata vis, ut in exemplo *Bartbolini* fupra allato, nefaria etiam illa, intulerit. Steatomatis origines, vel a folliculis mucofis colli uteri, eodem licebit modo explicare, quæ *Boerhaavius* (*yy*) tumores cyfticos follicutis cutis febaceis concipi pereleganter docuit. Poftremo fponte patet, quænam iftæ fint molæ, quibus infeftari vel virgines vel viduæ poffint.

XIX.

Cuinam denique molarum claffi accenfenda ifta fit, quæ fpecimini huic occafionem dedit, doceri mallem, quam temere conftituere. Coram, fi placet, Lector honoratiffime intuere illam imagine expreffam, quanta erat, bulbis compofitam duobus, iisque turbinatis, interpofito veluti collo conjunctis; altero bulbo majori, cujus longior diameter prope major erat digitis quinque, brevior quaternis: altero minori, duorum utrinque circiter digitorum. Ubivis circumdabatur offeo cortice, fubflavo, foveis quibusdam & colliculis viciffim afpero, at folido, craffitie dimidiæ lineæ Rhenolandicæ, nonnullis locis paullo ampliore, tantæque duritiei, ut eburneæ dentium laminæ vix cederet. Hunc offeum corticem veftiebat foris membrana, tenuis illa quidem, at facile, dum deglubitur, in binas hifcens bracteas. Exterior, in ipfis bulbi majoris lateribus cruoris amplas reliquias exhibebat, quin vafculorum etiam fanguiferorum, exficcato cruore confpicuorum, ultro citroque tractus quosdam: nonnullis quoque locis, tenuiffimarum fibrarum rara quadam hirfutie, obfita videbatur. Nihil cruoris, extantiumque fibrarum

(*yy*) *Opufculi anatomici Ep.* 1. *quæ eft Boerhaavii ad Ruyfchi*

rum apparebat in bulbi majoris ultima & poftica fuperficie, quam ba-fin dixiffes, neque in bulbo minori ; quem prominuiffe in vaginam, alterum utero latuiffe conjicio : ut bulbus ille major non uteri fundo, fed fornicibus parietibufque adhæfiffe videatur. Interior teneriorque veftientis membranæ bracteola, offeo cortici firmiffime coaluerat, fed externæ interjectis celluloſi operis luculentis quibusdam ruderibus commiffa. Sub offeo cortice circumquaque erat alius fabricæ aliquid linearum circiter duarum triumve fpatio, quod compofitum videbatur cellulis modo compreffis compactisve, modo patentibus, membranaceæ olim texturæ ; nunc alibi tenacioris, alibi vetuftate ipfa friabilis. Coloris erat candidiffimi, & fubinde in cellulis reconditum quidpiam hærebat albæ materiæ, quam cum *Malpighio*, in exemplo perfimili mox memorando, vocarem gypfeam, nifi propius vifa fuiffet ab illa abeffe, quæ perantiquis fteatomatibus continetur, ad candelæ fcilicet flammam non fine veteris mephiti adipis colliquefacta & accenfa. Hanc denique fabricam, intus quaquaverfum excipiebat & fuccingebat carnofum quoddam involucrum, durum, tenaciffimum, fibrarum perfpicuos tractus referens ; ut fi carnem fale fumoque conditam, deinde fpiritui vini commififfes, nam & idem color erat. Craffities carneo huic involucro erat alibi fefquilineæ, alibi altero tanto amplior. Habebat hæc mola fpecus plurimas, quæ omnes hoc carneo pariete intus veftiebantur. Maxima erat, utriufque bulbi junctam longitudinem emenfa, quæ icone confpicitur. Non deerant in receffibus penitioribus, aliæ ; fed anguftiores, & fortuitæ figuræ omnes. In una majoris bulbi, carneus ille paries, mollior ibi quidem, membrana lævi, fatis adhuc mollicella, obductus apparebat. His caveis caute & patienter apertis luftratisque, fperabam, faltem in modo memorata, me aliquid rudimenti humani, ficcati duratique, deprehenfurum ; fed vacua & fterilia erant omnia. Parum diffimilis molæ hujus, illa fuiffe videtur, cujus fragmentum dono fibi datum a D. *Felice Adamo Mulebancher*, Germano, commemorat *Malpighius* (z). *Exterius omnino offea erat, & circularium fibrarum contextum exhibebat, ambientis forte olim fecundinæ portiones : interius vero obfervabantur inæquales concretæ offeæ portiones, cum interpofitis particulis quafi gypfeis, & fanguineis, carneifque concretis & reficcatis fruftulis.*

XX.

Quodfi vero molæ hujus fabricam cum tot Ruyfchianis molarum verarum exemplis conferam ; fi, eodem & *Graafio* (a) tefte, placentam in molis veris reliquam ovuli partem ambitu majore complecti recorder;

(z) *Op. pofth. Hift. vit. p. m.* 50.
(a) *Loco fupra allato.*

corder, quia forte, confumto coactove humore, connivens amnion placentæ incrementis abfconditur; fi, *Ruyfchio* multis locis teftante, vafa placentæ in fibras abire, & placentæ degenerantes, tum ob intertextas vafis fibras, tum ob vafa in fibras abeuntia, carnei quid referre poffunt; fi denique placentæ mutationem, huic molæ perfimilem, vel in fœtu illo differtationis *Orthianæ*, fupra memoratæ, contempler: non plane forfan a verofimili abero, fi molam hanc fufpicer alteri verarum claffi annumerandam, quarum embryones intus deleti abolitique fuere. Nam ipfa molæ fabrica, & ætas verulæ, diuturnitatem, datumque mutationi ovuli fpatium, abunde teftantur. Caveas in vifceribus molæ, carneo pariete obductas, cavernofa placentæ ftructura facile concipere potuit, & carneum illud platyfma ex placentæ reliqua fubftantia fieri. Cellulofa textura inter carnem illam & offeam corticem, fteatomatofa materia plena, ex cellulofo nexu, qui chorio cum placentæ fuperficie communis eft, orta videtur; ipfe cortex ex membranis ovuli, non difpari modo, ac de membranis aliis offeam texturam adeptis crebro conftat. Membrana denique illa, quæ corticem offeum obvolverat, aut chorii luxuriantis bracteola, aut aliquid præter naturam producti effe potuit, ut cruoris in utero thrombi, fimili involucro veftiti, aliquoties in *Ruyfchianis* libris leguntur. Sarcoma quo minus credam fuiffe; & vel virginis illius octogenariæ apud *Peyerum* (*b*) exemplo, admoneri poffe videor, cujus in utero vetufta farcomata, adhuc adnata, luculenter obfervabantur. Sed conjecturas faltem afferre me fateor, eafque in argumento difficili, quod anamnefticis colluftrare fignis licet. Nihil enim horum explorare datum eft Clariffimis Illis Viris, qui hujus obfervati copiam mihi facere non dedignati funt.

XXI.

Signa molarum & curationem pluribus adjicere, brevitatis propofitæ vetant rationes. Facile patet, multum effe momenti in caufis anamnefticis, fedulo perquirendis, unde diagnofis accipere plurimum lucis poteft. Neque molis intercipi femper menftrua, vel *Paræi* (*c*), *Hildani* (*d*), & *Dodonæi* (*e*), exempla confirmant. Curationis cardo in expellenda auferendaque mola dicitur verti, five id agas medicamentis, five variis, quibus in extrahendo fœtu ufus eft, inftrumentis, five demum, quæ optima ratio eft, blandioribus manuum non armatarum

(*b*) *Loco fupra memorato.*
(*c*) *Oper. L.* 23. *de hom. gener. c.* 41.
(*d*) *Cent.* 4. *obf.* 39.
(*e*) *Obf. medicin. c.* 49.

rum adminiculis, eo quidem tempore, cum parturitio quædam inftat: Omnem autem ancipitem vim effe, graviffimisque opportunam cafibus, nemo inficiabitur. Præftabit abftinere nifi certiffima non adhærentis firmius molæ figna fint, nifi mitiffima nudæ manus fufficiant artificia, faltemque fymptomatibus eo confultum ire modo, quo hyfterica demulcire folent. Namque nifi elidantur molæ cum ipfis, ut frequenter fit, menftruis, aut cum partu abortuve, quo quidem cafu convenient, quæ vel nimia menftrua, vel puerperium abortusve depofcunt: ad finem plerumque vitæ hærere inter variam valetudinem confueverunt.

FIGURARUM TABULÆ EXPLICATIO.

Fig. I. Exhibet molam illam offeam.

Fig. II. Repræfentat interiorem molæ partem, uti fecundum longitudinem diffecta in confpectum venit.

Fig. III. Eft pars abfciffa.

FINIS.

Tab. XXVI.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

CXLV.

JOH. GEORGII SCHMID,

DE

CONCREMENTIS UTERI.

Basileæ 1750 Julii.

§. I.

MAteriam differtationi inaugurali aptam conquirens in hanc forte incidi. Etiamfi vero apud veteres æque ac recentiores veftigia illius haud obfcura deprehendantur, lucidiori tamen colluftratione eam vel ideo cenfui digniffimam, quod ifte, quem fpectat, affectus, fæpius ac vulgo quidem putant, & interdum fub alius morbi fchemate occurrat. Cumque fub practici cujufdam, non fine maximo honore mihi nominandi, manuductione, proximum iftius affectus cognofcendi & edomandi modum ulterius infpicere, atque adeo quod propria experientia denegavit, aliena compenfare licuerit, eo confidentius eum exponere in animum induxi; obfervato, præprimis hac in re, *Galeni* monito, de fanitate tuenda p. m. 202. b. dicentis: " *Experientia normæ vice femper habenda* „ *eft eorum, quæ excogitaveris, nec fcribendum pro utili quidpiam eft, quod* „ *non fis expertus, nifi tamen hoc ipfum tefteris non effe tibi adhuc expertum.*

§. II.

Sub concrementis uteri intelligo maffas filamentofo-membranaceo-polyposo-carnea fubftantia contextas, vel in uteri cavo, vel in ejufdem vafis hofpitantes, ac numero, magnitudine & duritie adeo diverfas, ut aliæ duriores & coriaceæ, aliæ molliores & vifcidiores, pelliculifve graciloribus conftructæ, quædam majores & ad integram fere libram accedentes obferventur.

§. III.

Ante vero, quam ad eorundem genefin & differentiam oftendendas pedem promoveam, inftituti ratio poftulat, ut proponam, quibus phænomenis, fignis & fymptomatibus ea rite cognofci ac detegi queant. Horum autem numerum præcipue abfolvunt, quæ fequuntur: menfium nimirum conditio filamentofa, glutinofa, putrida; fluor eorum mox largior, mox parcior; anxietatum præcordialium, palpitationum cordis crebrior & repentinus infultus; phlogofes; urina plerumque pallida, tenuis, & ob fpafmos pluries infiftentes, modo uberiore, modo vero exigua quantitate manans, copiofifque non raro filamentis mucidis circumvolitantibus referta, preffiones & dolores illorum, qui partus comitantur, æmuli, circa pubis & offis facri oras fubinde impetentes; mammæ materia lactiformi cruda turgentes, ipfiufque uteri non raro prolapfus. Cum autem fæpe numero in gravidis una cum fetu concrementa geftentur, indeque fymptomatum indicatorum quædam aut alia fub forma

appareant, aut ipſius graviditatis conſequentiis attribui ſoleant, e re omnino eſt, ut curatius in cæ era aliaque inde a puerperio deprehenſa phænomena inquiratur. Dunque non minus frequenter tanta extra graviditatem concrementorum copia uterum eo uſque diſtendit, ut ipſam graviditatem ſubeſſe credas, tum hujus abſentia ex tumore ventris duriuſculo, non acuminato, ſed in omnem dimenſionem interdum æquabiliter, interdum vero confuſe ſeſe expandente, juncto ſubinde motu ſimili motui fetus, phænomeniſque indicatis concurrentibus dijudicari atque æſtimari debet.

§. IV.

Hiſce præmiſſis proximum jam eſt, ut, quo generentur concrementa modo, exponam. Quo quidem conſilio haud incongruum duco, ut, dilucidationis ergo, eorum morborum, qui cum adfectu noſtro adfinitatem alunt, naſcendi rationem in auxilium traham. Duo autem potiſſimum modi, uti §. 2. innui, in iſtis producendis concurrere mihi videntur, quorum prior in ipſis uteri vaſis, poſterior in ejus cavitate contingit. Illum ut rite evolvam, pauca quædam de uteri peculiari fabrica ſupponere placet. Nemini non ex anatomicis perſpectum eſt, uterum duabus membranis, quarum interior pluribus exiguis porulis pertunditur, fibrarumve carnearum variis plexibus conſtructum eſſe, quarum ope ita comparatus eſt, ut in ampliorem molem extendi & intertexta illi vaſa ejus extenſioni obtemperare poſſint. Nec minus notum eſt, vaſa hæcce omnem illam uteri ſphæram ea ratione perreptare, ut arteriæ cum arteriis venæque cum venis per miras contorſionum ſpiras convolvantur, creberrimis inoſculationibus conjungantur, & ex arteriis, antequam in venas, valvulis deſtitutas, replicentur, plurimi tubuli ſinuſque membranacei retis in formam impliciti, compluribus exilitſimis oſculis in cavum uteri hient. Jam qui ad uteri a corde diſtantiam, quæ haud exigua, illiuſque vaſorum intricatam ſtricturam attendit, ultro concipiet, cur illorum vigore, qui in ſtatu ſ. n. jam exiguus eſt, ex cauſſis inferius proferendis infracto, humores eo appellentes haud difficulter extra motum ponantur & ſubſiſtant, unde, debita ſphærularum ipſos conſtituentium diviſione ſublata, plures maſſulæ flocculentam & ramoſam veluti naturam adeptæ in mutuum amplexum & cohæſionem ruunt, quo fit, ut non ſolum moles ſucceſſive & ulteriori ſemper humorum per anaſtomoſes confluxu augeatur, ſed & vaſa eandem molem increſcentem continentia magis magiſque extendantur & adinſtar farciminis ſ. varicis diducantur. Quod aſſertum probare mihi videntur ipſi cordis & pulmonum polypi, qui concordi auctorum conſenſu, a nulla alia cauſſa, quam a ſolo vel in corde vel vaſis illi illigatis quieſcente parietibuſque adhærente fibroſo cruore producuntur, & in ejuſmodi maſſam effinguntur. Tales maſſæ non

mi-

minus in aliis corporis partibus, v. c. finu cerebri falciformi, plexu choroïdeo, fectionibus cadaverum a *Bartholino*, hiftor. anat. rar. cent. 2. & à *Wepfero*, obfervat. pract. de capitis affectibus; *Bonet.* Sepulchret. anat. *Pejer.* Hiftor. anat. repertæ fuere.

§. V.

Progrediamur jam ad alterum fiendi modum explanandum, quem non fine ratione fequenti modo concipere licet. Sanguis ex hiantibus ofculis uterinis expreffus & in uteri alveum ejufque membranam internam propulfus, mora & inhalatione particularum fubtiliorum in venas bibulas, in coagulum mucidum, fpiffum, degenerat, uteri parietibus villifque firmiter agglutinatur, ex quibus admodum, ceu in graviditate, dilatatis, novum femper pabulum imbibendo & in majorem fenfim fenfimque molem excrefcendo, uterum tandem dilatat & tumore duriufculo inflat. Quæ opinio firmo fatis talo nititur, cum ipfa autopfia jejunam quoque plebem doceat, fanguinem e vena miffum, in quiete per exiguum temporis fpatium pofitum, maffarum concretarum formam induere, imo tantum aliquando fubire duritiem, ut vel cultro acuto difcindi vix queat. Simile propemodum argumentum fuppeditat ipfe celeberr. *Ruyfch.* Thefaur. anat. 6. qui ex fui ipfius fanguinis fero membranam ftaminibus & fibris pertextam fola conquaffatione confecit. Taceo polypum narium, fungofam pedum & vaginæ uteri excrefcentiam, quæ ex fimilibus comparative cauffis deduci poffent.

Non temere autem mihi videor perfuafiffe, uno eodemque tempore tam in ipfis uteri vafis, quam in ejus cavo, pro re nata, concrementa gigni poffe. Quando enim in hoc concrementa fic efformata ipfius parietibus affiguntur & quafi adligantur, tum, pondere fuo vaforum membranas prominentes coarctando, cruorem inhærentem in progreffu fuo fiftunt & compingunt, ut tranationi per vafa ineptior redditus in polypofam tandem maffam abeat. Vel quando vice verfa polypofa hæcce monftra in vafis uterinis hofpitantia liberum humoribus per ea ferendis denegant permeatum, tum ob provenientes inde fpafmodicas contractiones, fanguis eo verfus congeftus, lentus, fpiffus & filamentofus, extremitatibus vaforum expulfus, fenfim fenfimque concrefcit atque in maffas plus minufve magnas fatifcit.

§. VI.

Ex iftis allatis fymptomatum modo enarratorum ratio obvia erit. Obturatis enim canalibus uterinis, fanguis cæterique ex illo fcaturientes humores alia patentia loca verfus denfo agmine meant, eadem nimis oppleta extendunt, nervos vicinos premunt, tendunt & ad fpafmodicas

con-

contractiones follicitant, unde a duabus iftis cauffis preffo invicem pede fe fequentibus, progreffus liquidorum inæqualis & inordinatus redditus, anxieratibus, phlogofibus, mammarum inflationibus, hæmorrhagiis, doloribus, anfam fœnerat frequentiffimam. Et inde quoque difpalefcit, quare ob exquifitum illum confenfum plexuum nervoforum abdominalium renes eodem tempore conftricti, lotium limpidum, tenue emulgeant.

§. VII.

Ex hifce omnibus, opinor, patefcet, eximiam differentiam concrementa & molas intercedere. Molæ enim, quæ pariter cum & fine fetu geftari folent, non tantum maffam rudem, informem, rudimenta atque lineamenta quædam fetus utplurimum in interaneis fuis habentem, exprimunt, fed & originem multum diffidentem agnofcunt. Cum autem Authores practici circa hanc in diverfas plane abeant fententias, liceat præcipuas, ad noftrum fcopum potiffime facientes, recenfere. Primum autem inter hos allegare placet Illuftr. *Hoffm.* Tom. III. Medicin. rat. de caufis morborum rite cognofcendis, §. 46. pag. 154. dicentem: „ *Perperam autem ejufmodi maffæ, videlicet concrementa, habentur pro* „ *molis, quæ nihil aliud funt, quam polypofæ ejufmodi a mucido ftagnante* „ *intra venas uterinas fanguine concretiones, quibus ejectis ob vaforum ni-* „ *miam diftenfionem & apertionem largiffima fanguinis ejectio fequi neceffario* „ *debet. Id tamen interdum accidit, ut aliquot placentulæ abortivæ in uteri* „ *cavitate maneant, ibique auctæ ac induratæ varia fymptomata producant,* „ *quorum cauffa mola a medicis communiter dicitur & adftruitur &c*". Eandem ratione molæ proventus fovent fententiam *Kerkring. Tulp. Junker.* Ipfeque vetuftiffimus artis noftræ parens, æque ac *Schenckius*, *Sennertus*, *Mauriceau* aliique, molas maxime e falfo vel imperfecto conceptu, imaginationeque prava nafci & interdum vita præditas effe tradunt.

Hifce lucem affundere videtur Cl. *Harder.* in Thefauro obfervat. med. rar. obfervatione 9. ubi de molis fic differit: " *Ad molæ generationem* „ *ovum non maturum modo fed fœcundatum infuper requiritur, quod pri-* „ *maria naturæ intentione in uterum per oviductum devehitur, ut ex ipfo* „ *fetus naturalis, ceu ex conceptu legitimo, progignatur. Hæc ipfa autem* „ *naturæ actio cum a violento quopiam pervertitur, molæ generatio in pro-* „ *cinctu eft. Ejufmodi quid a perverfa matris imaginatione vel vehementiori-* „ *bus animi pathematibus frequenter accidit. Imo, cum ipfæ partes in ovo ea-* „ *rumque fibrillæ tenellæ admodum fint, quin ab humorum (quibus alias nu-* „ *triuntur) acrimonia vel impetu vehementiori rumpi vel erodi, indeque in* „ *unam maffam rudem ac indigeftam coalefcere queant, extra aleam ponen-* „ *dum autumo &c*".

Qui-

Quibus perpenſis apparet, concrementa a molis, ortus &. formæ ratione, quam maxime differre, quoad phænomena vero, effectus, imo & ipſam quoque curationem, multum inter ſe convenire. An vero clarioris diſtinctionis ergo id ſolum molam appellare licet, cui fetus rudimenta inſunt? Num mola a fruſtulis ſecundinarum in utero relictis peculiaris concrementi ſpecies nominanda? An molæ vitali monſtri nomen tribuendum?

§. VIII.

Series cauſſarum, quibus concrementa ortum debent, cum ſit examinanda, eam omnia ea conſtituere aſſero, quæ ſanguinem in uteri vaſis congerere, ſpiſſum & immeabilem reddere, vel eundem, in uterum titulo lochiorum expreſſum, concreſcere faciunt. Quapropter huc referri meretur primario abortus & cum eo ſociata uteri hæmorrhagia, a qua corpori interdum vix ſuccus & viribus fomes relinquitur. Mirandum enim non eſt, quod ſub larga nectaris vitalis profuſione tonus vaſorum mirum in modum enervetur & ad provolvendum a tergo adhuc urgentem ſanguinem ineptus reddatur, unde is, propter glutinoſam ſuam quam in ſinu fovet indolem, mox ſpiſſeſcere incipit & ſub tali ſtatu ad ſtagnationem atque coagulum pervenit. Eodem vero tempore in ipſo quoque uteri alveo concrementorum fundamenta ponuntur, quando liquor ex vaſculis uterinis egeſtus, villis & ſpongioſitatibus uteri adhærens, non rite expurgatur; tum enim difflatione particularum tenuiorum & concurſu pituitoſi ex ſinubus uteri extillantis humoris conglutinatur, atque tandem in molem carneam plus minuſve magnam tranſit. Non ſuperfluum autem erit ipſius immortalis *Stahlii* hac de re audire mentem, quam colleg. ipſius caſuali magno, cap. 76. pag. 797. legere licet: " *Fœminas*, " inquit, *quæ abortum paſſæ ſunt, non ſolum eas, quæ puerperis præſcribuntur leges, ſed multo ſtrictiores obſervare atque id curare potiſſimum* " *oportere, ut purgamina lochialia debite ſuccedant, inſimul uterus a ſarcina* " *recrementorum & reſtitantis ſubſtantiæ membranoſæ ſcite levetur, hiſce enim* " *inſuper habitis, excreſcentiæ ſuccreſcunt fungoſæ & membranaceæ, ex quibus in majorem progreſſis molem, concrementa, molarum faciem exhibentia,* " *proveniunt.* Vid. quoque caſuum ſubnexorum 2.

§. IX.

Huc quoque referri poteſt fluxus lochiorum, per calidiora volatilia, pellentia, adſtringentia, refrigerantia, animi pathemata, diætam inconvenientem, turbatus. Humoribus enim durante graviditate in vaſa uteri diſtenta valde & relaxata magna copia impulſis, inibique aggregatis, exitu per notatas cauſſas præcluſo, inducitur ſtagnatio, quæ eo magis

prævalefcit, dum uterus conftrictoria, qua pollet, virtute, ad debitam configurationem rediturus, cruorem intus cefpitantem fiftit, cogit, arctiufque compingit. Quod fi vero membranæ uteri cruore fpiffo & vifcido ex vafculis plorato tunc obfidentur, tum ad concrementa viam defcripto modo pandunt.

§. X.

Merito indicatæ modo cauffæ fubjungenda eft menftrui fluxus fuppreffio, a quacunque ratione inducta, propterea quod maximam cum illa adfinitatem & efficaciam fere eandem habeat. Nam humore excernendo in alveolis vaforum uterinorum aggefto ipfa fupra metam diftenduntur, violenta diftenfione ob imminutam fibrarum cohæfionem debilitantur, ut fluidis propellendis non amplius fufficiant, fed occumbant, illifque ideo in fpiffum & mucidum coagulum tranfeundi occafionem præbeant.

§. X I.

Quodfi concrementorum natales ulterius rimemur, ex imprudenti quoque emmenagogorum v. c. martialium, chalybeatorum & calidiorum ufu, remotius derivanda funt. Quamvis enim corporibus laxiori habitu præditis atque idcirco menfium fegnitie laborantibus, vegetum folidorum robur reftaurando, vividumque hinc humorum motum excitando, falubrem forte præftent effectum, in fubjectis tamen activioribus quam maxime noxium exercere folent. Intenfo enim folidorum, quem excitant, motu, humorum maffa potiffimum verfus vafa uterina determinatur atque ex arteriolis impetuofius ruit; quo ipfo fit, ut tubuli ac venæ, ob fpafmodicas, quibus torquentur, ftricturas, eandem in fuis diverticulis incarcerent, fubtiliora reprimendo dimittant, lentiora refervent, eaque craffiora & vifcidiora faciant, ex quibus coadunatis maffæ tales concretæ refultant. Quod eo facilius adducor ut credam, quum mihi videre licuerit, fluxum menftruum adhibitis dictis modo emmenagogis quantumlibet fufficientem, nihilominus variis cum moleftiis & morbidis ftipatum fuiffe pathematibus, quæ nonnifi remediis adverfus obftructiones directis, refipuere.

§. X I I.

Facillimum quoque in noftrum affectum aditum præbent opiata, vel fævis motibus hyftericis vel doloribus quibufcunque, præfertim partus vel puerperii tempore, perverfe oppofita; fiquidem illa nerveæ texturæ partibus vim ftupidam inferendo elaterem plus minufve derogant, ut fublato inter folida & fluida æquilibrio, his igitur tardiori circulo per

vafa

vaſa flaccida circumlatis, indeque lentorem & ſpiſſitudinem adeptis, proſiliant obſtructiones, idque facilius iis in locis, quæ antea jam labe affecta fuere. Huc quadrat, quod *Gualter. Harris* tractatu de morbis acutis infantum, libro 2. obſervatione 8. hac de re tradit: " *Inter omnia*,
„ inquit, *tempora*, *quibus narcotica tenero ſexui inauſpicatiſſime ſolent ex-*
„ *hiberi*, *nullum mihi videtur magis infelix & infauſtum*, *quam illud puer-*
„ *perii tempus. Et quanquam neque obſtetrices vulgares*, *neque medici ipſi*
„ *in torminibus & vigiliis puerperarum narcoticis audacter uti ſæpe minime*
„ *erubeſcant*. *tamen perſuaſiſſimus ſum*, *ſanam prius & firmam fœminarum*
„ *valetudinem narcoticis tunc temporis uſurpatis præter modum ſæpiſſime læ-*
„ *di*, *depravari & præ aliis omnibus cauſſis propterea in morbidum ac va-*
„ *letudinarium ſtatum perverti. Hinc igitur illis obſtructiones pertinaces*,
„ *menſium ſuppreſſio* - - - *ſuperveniunt. Hinc denique morbida labes tempera-*
„ *mento adeo clavo trabali figitur*, *ut neque chalybeatis*, *neque aliis quibuſ-*
„ *libet poſſit in ſolidum tolli &c*".

§. XIII.

Enarratis modo cauſſis ea vix inferior eſt, quæ a terrore animique triſtitia, longius præprimis protracta, dependet. Vigore profecto mentis, quæ arctum cum corpore fovet commercium, concidente, vegetum quoque functionum corporis exercitium exſpirare quotidiana docet experientia. Neutiquam igitur mirandum, quod, ob defectum debitæ vaſorum ſyſtoles, humores lentiori per ea tranſmeent curſu, atque idcirco in ductibus anfractuoſis ac reticularibus ſtagnare ſoleant. Quum vero eodem tempore ſecretiones & excretiones itidem diminutæ maſſæ liquidorum dyſcraſiam & acrimoniam concilient, derepente fit, ut liquida particulis acribus referta ſenſibilibus meatuum parietibus inimicas in tranſitu punctura imprimere, adeoque ſpaſmodicas conſtrictiones, humoribus tranſfluxuris viam obturantes, eorumque circa loca anguſtata aggregationes & ſtagnationes, procreare valeant.

§. XIV.

Cauſſis, quas adduxi, remotis adnumerari merito poteſt vapor carbonum accenſorum, corpori admiſſus ex ignitabulis pedibus ſubjectis. Hic enim undiquaque quaſi concluſus, quando, præcipue circa fluxus menſtrui periodum, in uteri ſeſe inſinuat interiora, vaſorum robur jamdum exiguum, rorem nervorum lymphaticum contaminando, infringit & tantum non proſternit, hinc ex defectu facultatis ipſorum contractivæ, ſegnior fit ſanguinis progreſſus, ejuſque diviſio imminuta, quæ adferente cel. *Hoffm.* med. ejus ration. Tom. II. part. 3. pag. 435. §. 10.

„ *Fertilem infarctum, obstructionum & concretorum, quæ polyporum for-* „ *mam habent & vasa periculosissime occludunt, materiam & caussam sub-* „ *ministrant.*

Non immerito quoque caussarum remotarum adscribi debent numero arctæ nimis abdominis, partu absoluto, ligaturæ, quippe quæ uterum sanguine lochiali nondum purgatum comprimendo coarctant, eoque modo sufficientem ipsius fluxum prohibent, efficiuntque ut in mæandris arctioribus incarceretur & in densum coagulum convertatur.

Probabile præterea videtur, improvidas obstetricum manus, quibus parturientes haud infrequenter contrectare solent, ex caussis remote agentibus minime excludi posse. Quando enim fœtuum vel secundinas ægre hospitium suum deserturas rudi manu extrahere conantur, fit, ut non solum vasa cum secundinis concreta violenter dilacerando, ea ad immodicam sanguinis effusionem lacessant, sed & eorum robur deprimendo infarctus & obstructiones proliciant. An vero fetus uteri cuidam parti arcte nimis incumbens quodam modo huc contribuit?

Inter caussas præcipuum quoque locum altamque considerationem meretur coitus intempestive & incongruo tempore celebratus. Cum vero meum non sit, hæc ulterius prosequi, indicasse tantum sufficiat. Dispiciant ii, quibus hæc & notiora sunt & convenientiora.

§. XV.

Prolata clare evincere arbitror, ea præsertim ex sexu fœminino subjecta concrementis generandis apta declarari posse, quæ vel maritata, vel facta defloratione, unum alterumve sustinuere partum. Illa enim eam ex graviditate partuque patiuntur corporis sui mutationem, quæ vel leviter adjuta, concrementorum genesi apprime velificatur. Nam ob paulatinum fetus incrementum, uterus hospitio ipsi inserviens, in omnem dimensionem attollitur, vasa illius præsertim venosa tubulique diducuntur, debilitantur uberique eapropter humorum eo labentium copiæ minus obnituntur. Unde evacuatione eorundem sub lochiorum nomine vel insufficienter facta, vel omnimode suffiaminata, eo, quem §. 3. & 4. determinavimus, modo, concrementa principium & augmentum capiunt.

Non est igitur, quod opinemur, personas cælibes, castitatis studiosas, tam facile concrementis concipiendis habiles esse; siquidem nec vires vasorum tantam in illis ecclipsin experiantur, ut copiosiori, quam par est, humorum impetui cedant, nec angustus compitorum diameter eo usque ampliari soleat, quo humor alias vix trajiciundus vi vitæ larga quidem quantitate intrudatur.

Minime autem eæ, quæ rebus venereis litant, nostro affectu excludendæ sunt. Quum extra omnem dubitationis aleam positum sit, cum

las-

lafcivis cogitationibus, tum noxia qualicunque ftupratione, infolitum & orgafticum humorum verfus uteri plagas invitari fluxum, qui impetuofa vi obltacula meatuum perruens, eis januam patefacit. Quid autem facilius eft, quam ut, œftro venereo tum deferbente, vafa concidentia fluorem contentum comprimant, tractuque temporis ad ftagnationem & indurationem difponant.

§. XVI.

Miffa vero ulteriori cauffarum difquifitione, ordo rei poftulat, ut paucis concrementorum profequar prognofin; cujus caput circa hæc maxime redit: concrementa, quo propiora origini, quo teneriora & numero pauciora funt, & quo minorem cum vafis f. fubftantia uteri inierunt concretionem, quo magis vigor folidorum conftat, eo facilius artis & naturæ præfidiis expelluntur. Facilem eorum expugnationem maxime quoque fecundat plena & fufficiens fuccorum bonorum copia; hæc enim cum non tantum vegetarum virium confervationi materiam præbeat, verum & continuo fuo ad partes obftructas appulfu, eafdem humidas flexibilefque reddat, hinc iftis cauffis una junctis concrementa ex cavitatibus vaforum liberius excuti, vel a cohæfione cum utero promtius disjungi poffunt.

Ætas quoque junior profecto a concrementis multo promtius & felicius liberari folet ætate adulta, cujus vero rei hanc fubeffe autumo rationem: in illa vafa funt laxiora, flexibiliora, fuccis magis referta, virefque in genere validiores; quapropter hoftes efficacius oppugnare, eofdem loco movere, atque dein ex fuis latibulis projicere poffunt.

§. XVII.

Ex adverfo autem extirpationi concrementorum multum refragatur ipforum abundans cumulus, qui inprimis in canalibus uterinis exiftens alluenti humorum maffæ influxum & tranfitum valde præcludit. Unde, quum ea in cæteros largiori nimis flumine rapiatur, illi ultra elafticitatis fuæ fphæram diftenduntur, divelluntur, tubulique a cruore ultra capacitatem fuam implentur, quo fit, ut copiofum profundant fanguinem, qui vel vitæ ufuram brevi abripit, vel malorum faltim lernam mirifice exaggerat. Ifte quoque uteri ftatus fubinde efficit, ut univerfus progreffu temporis humorum apparatus pravam & impuram tincturam nancifcatur, fecretionum & excretionum quarumvis exercitium legitimum fufpendatur, atque obftructiones tam in ipfo utero, quam & aliis cum illo colludentibus partibus confirmentur. Quamobrem facile poftmodum contingit, ut motus febriles lenti incendantur, qui corpus pedetentim extenuando, vires peffundando, tabem & tandem mortem accerfunt. Confer.

caſ. 2. Quando autem concrementa a longo tempore uterum occuparunt, & incondite per purgantia, venæſectiones immoderatas, pellentia, tractata fuere, tum ea tandem in duram ac ſcirrhoſam naturam declinant, adeo ut, ſicuti ex hepatis, lienis, meſenterii ſcirrho hydropes ſæpius progerminant, hinc uteri hydropes, frequentiſſime autem exulcerationes, cancri ex dolore inguinum & lumborum perennante, tumore duro, inæquali, renitente & ad contactum dolores pungitivos acerrimos imprimente, colore rubicundo & quandoque ſublivido, cognoſcendi, ſed vel peritiſſimæ manus freno haud compeſcendi, reſultant. Cui veritati diverſorum auctorum adſtipulantur monumenta.

§. XVIII.

Quodſi autem utero concrementis ſcatente, ſpaſmiſque circa illius confinia vehementius inſiſtentibus, ægra abdomen refrigerat, vel in iram abripitur, vel veneri poſt indulget, quam facillime inflammatio proritatur, quæ tantum non ſemper lethifera eſt.

Inter exitialia quoque mala, quæ concrementa provocant, diriſſimum illud eſt, quod ex putredinoſa, in quam tandem prolabuntur, corruptione producitur. Putredo nimirum uterum inficiens, quæ inter alia a frigoris in pube ſenſu, urina fœtida, turbida, ſquamulas & ramenta abraſa exhibente, indicatur, ſolidorum & fluidorum texturam ocyus diſſolvit, vires vitamque brevi ſuffocat.

Inter truculentos præterea effectus, quos affectus noſter poſt ſe trahit, obſervatur, quod nonnunquam adeo magnum oſtio uteri adnaſcatur concrementum, quo fœtui, expleto geſtationis tempore prodituro, illud prorſus occluditur. Unde embryo in ſummo vitæ diſcrimine conſtitutus, in idem quoque periculum matrem conjicit, niſi præſentanea auxilia, quæ ſi ullibi, certe hic, neceſſaria ſunt, experiatur. Huc forſan referri poteſt caſus, quem *Th. Bartholinus* in hiſtor. anat. rar. cent. I. hiſtor. 94. item les eſſais & obſervations de médecine de la Societé d'Edimbourg, Tom. 4. art. 33. recenſent.

Frequentibus tandem nobis conſtat obſervationibus, fæminas exundanti concrementorum mole afflictas rarius concipere, rariſſime fœtum omnibus numeris abſolutum ſanitateque fruentem in lucem edere, creberrime autem abortus fata incurrere. His calculum adjicit *Stahl.* in colleg. caſuali magno, p. 236.

§. XIX.

Ratio, quare concrementa, neque perverſo regimine, neque medicaminum noxiorum uſu tractata, diutius in uteri latebris citra notabile ſanitatis vel plenarium vitæ diſpendium foveri poſſint, in eo potiſſimum con-

continetur, quod humorum ad uterum provolutorum progreſſus, licet per quædam oppilata ipſius vaſa perturbetur, tamen in alia per anaſtomoſes illis juncta ſatis libere & quantum ad vitæ qualemcunque continuationem opus eſt, utcunque adhuc exerceri queat.

§. XX.

Priuſquam, quo modo concrementa ex utero profligari queant, monſtrem, monere præliminariter juvat, id negotium ob maxima, quæ remedia perrumpere debent, obſtacula, cunctabundum eſſe. Apprime profecto huc nervoſum illud magni *Boerhaav.* quod in aphoriſmis, de fibris debilibus & laxis, dat præceptum, trahi poteſt: " *In applicatione reme-* ,, *diorum præſens debilitas tarditatem jubet, nec enim alibi perniciosior mu-* ,, *tatio ſubita.* Sed tranquilla peragit hic poteſtas, quod violenta nequit. Curatio autem, ut eam accedam, hiſce innititur fundamentis: Ut (1) ſpiſſa & denſa iſta coagula modeſte reſolvantur, mobilia reddantur & ad exterminationem diſponantur. (2) Spaſmodicæ criſpaturæ demulceantur. (3) Vaſorum a nimia extenſione debilitatum robur reſtauretur.

§. XXI.

Priori fini impetrando inter ſimplicia eminentius ſe commendant, quæ temperatiorem præ ſe ferunt activitatem. Hoc nomine veniunt rad. 5. aperientes, leviſt. bardan. cichor. tarax. vincetox. pimp. alb. aron. Hb. veron. fumar. capill. vener. cent. m. chamædr. agrimon. beton. meliſſ. hed. terreſtr. chærefol. lam. Plin. cum fl. bellid. calend. ſambuc. quæ commode vel decocti vel infuſi forma exhiberi poſſunt. Porro conveniunt ſal cent. m. juniper. ſal de ſeignette, tartar. vitr. arcan. tartar. Tartar. ſolub. liquor. terræ. fol. tartar. ſplen. ſchr. Eſſ. ſuccin. & inprimis Pil. *Stahl. Becher.* quarum inſignem hic uſum *Hoffman.* med. rat. Tom. 4. de febris uterinæ curatione §. 3. ſequentem in modum commendat:
,, *Sunt evacuans clemens maxime & accommodum. Nam roborando tam*
,, *inteſtinorum, quam ipſius uteri per extenſionem nimiam robore exuti,*
,, *tonum, blande ſimul ſtimulando, imum ventrem ac inteſtina a ſordibus,*
,, *ipſum quoque uterum à ſtagnante corrupto ſanguine repurgant, eoque*
,, *quamoptime & inflammationem & febrem aliave ſæva a recrementis re-*
,, *tentis oriunda pathemata arcet. Quin eadem hæc curandi ratio apprime*
,, *ex uſu eſt, quando ſecundinæ vel ipſius pars aut aliud quoddam extur-*
,, *bandum concretum in utero reſtitat.*

§. XXII.

§. XXII.

Minime vero ifthæc in hoc opere fufficiunt, nifi alia exteriori corpori adplicata & alteri indicationi fimul fatisfacientia illis affocientur, cujus quidem ratio fatis evidens eft, quum illorum quædam ad loca affecta proxime pertingant, hoftem in origine quærant, ideoque eo palpabiliores ibidem præftent effectus. Elogiis fane hoc in negotio præ aliis digna funt enemata, quæ, fiquidem conficiantur fpeciebus morbo rite oppofitis, ob uteri cum inteftino recto viciniam mutuamque ope vaforum hæmorrhoidalium communicationem, concrementa ipfi infixa vividius remediis internis attentare, &, cum fimul balnei interni munus obeant, tenui calidave aura colliquare & eliminare poffunt. Dictos vero ut affequantur effectus, componi poffunt ex Hb. hed. terreftr. meliff. fummitat. cent. m. fl. chamom. verbafc. bellid. furfur. trit. addendo pro re nata Pil. *Stahl. Becher.* Hæcce quibuslibet diebus ad ℥vj. poft alvi eductionem vel excrementis alio laxante clyftere evocatis, infundi debent.

§. XXIII.

Ulteriora & immediata, quæ concrementa poftulant, remedia, in injectionibus, ftatim poft enixum factis, quærenda funt. Ab his enim uterus non tantum non læditur, verum & faluberrimas inde experitur alterationes, quando fcilicet ex illis talia haurit, quæ teneræ fimul illius fenfibilitati nullam vim inferunt. Hunc vero fcopum maxime adimplent decoct. ex rad. juniper. fl. fambuc. cum tantillo extract. myrrh. aquof. croc. & nitr. id autem caute tenendum, ne, fi frigida fint, ea inde emergant damna, quæ ab enematibus frigide injectis orta effe, auctores confignarunt.

Non mediocris tandem ufus funt fpongiæ prædicto decocto impletæ & regioni pubis ac genitalium impofitæ. Nec minorem præftant effectum unguenta ex ol. chamom. verbafc. lumbr. terreftr. confecta & fubacta cum fpirit. vin. camph. fpirit. ferpill. vel balfam. embryon.

Tandem quoque fuppetias ferunt ftuphæ ex Hb. menth. meliff. origan. falv. fl. chamom. ciner. clavellat. nec non facculi ex rad. irid. fl. caryophyll. pimp. alb. Hb. rut. meliff. fl. ferpill. chamom. incif. & cont. irrorentur fpirit. ferpill. quibus id præterea obtinetur, ut imbecilles vaforum vires erigantur & ad vivaciorem concrementorum concuffionem & expulfionem animentur.

§. XXIV.

§. XXIV.

Verum enim vero præfcripta hæc medicatio, quando graviditas concurrens comperta eft, ne abortui vel aliis confectariis pejoribus occafio præbeatur, circumfpecte limitanda eft. Conducunt enim tum folum, quæ contra concrementa leniffime tantum attenuando, viafque ab illis occupatas fenfim fenfimque aperiendo, agunt. Cui nomini infcribi merentur infuf. theiform. ex rad. & hrb. modo defcript. parata, Pil. *Becher.* vel *Stahl.* correctæ, enemata & ipfa quoque unguenta. Horum autem ufus non continuus, fed eo ufque fit interruptus, donec uterus a fetus onere fublevatus fit. Tranfacta illa periodo prædictis crebrius infiftere, illifque injectiones adjungere, proficuum eft.

Haud inferioris tunc dignitatis reputandum id auxilium, quod obftetrix perita hoc tempore præftare poteft, quando nimirum concrementis uteri cavum tenentibus debito ante modo ad exitum præparatis, defuncto ftatim partu, priufquam uterus recludatur, digitis oleo inunctis & unguibus refciffis, quos prudenter circumductos ad fundum ufque uteri exporrigat, locum, ubi adhæreant, explorat, dein digito uterum inter & concrementa inferto, hæc cautiffime, & eodem modo quo fecundinas cum utero firmius connexas divellit & fenfim fenfimque extrahit, fummopere cavendo, ne uterum arripiendo, vel eundem quoquo modo lædendo, crudelibus hæmorrhagiis & convulfionibus cauffam exhibeat.

§. XXV.

In hæmorrhagiis, quæ, uti jam dictum, non raro contingunt, follicite a ftypticis vel aliis perverfis fiftentibus, ne nova concrementa vel inflammationes aliave pejoris genii pathemata introducantur, cavendum eft, fed id potius curandum, ut impetuofus fanguinis effluxus moderetur per gelatinofa ex raf. C. C. Eboris, rad. cichor. fcorzoner. quibus addendum nitr. dep. porro MR. ex aq. fragar. til. mille fol. corall. r. oc. 69. ppt. fuccin. fpec. de hyacinth. extract. cort. cafcarill. liquor. anod. m. *Hoffm.* fyrup. papav. rh. utque uterus poftliminio fignificatis fubfidiis a quifquiliis in ipfius anguftiis hærentibus, quantum fieri poteft, abftergatur.

§. XXVI.

Evocatis fic quibufcunque concrementis, uteroque follicite purgato, atoniæ vaforum a nimia diftenfione natæ, juxta tertiam indicationem propterea eft medendum, quo concrementorum fons, ex eadem dubio procul denuo pullulaturus, tempeftive præfcindatur. Quo quidem fine præter Pil. *Becher.* vel *Stahl.* præclaram ae excellentem poffident efficaciam,

elixir. ſtomach. temperat. *Hoffm.* cum eſſ. ſuccini, mac. remixtum, vina amaricantia ex rad. gent. r. caryoph. pimp. alb. zedoar. ariſtoloch. r. Hb. C. B. meliſſ. marrub. alb. baſilic. cort. aur. citr. cinnam. acut. cum vino vel aqua parata & immediate ante prandium ſumta.

Externe conveniunt ſacculi ex herb. majoran. ſalv. menth. fl. ſerpill. cheir. ſem. anis. fœnicul.

Allegata hæc auxilia votis eo citius reſpondebunt, quo magis ſex rerum non naturalium juſtus uſus curæ cordique habetur. Cumprimis quæcunque fortior refrigeratio, æque ac nimius & anxius calor, ob damna quæ inferunt certiſſime, ſedulo evitari, & ex adverſo, quantum licet, æqualis aëris & caloris temperies conſervari debet. In victu ille error, qui alimenta mollia, juſcula tenuia, crebrius & præter conſuetudinem aſſumere præcipit, omni ſtudio fugiatur. „ *Ea enim*, ipſo *Hippocrate* teſtante, *partes ſolidas effeminant*, hinc chylum & ſanguinem viſcidum & impurum reddunt. Quocirca pro ſubjectorum & conſuetudinis ratione, ſolidiora magis & tono organorum chylopoieticorum proportionata, utpote quæ, ſecundum *Celſum*, *minus facile concoquuntur*, *ſed ſi concocta ſunt, plus alunt*, eligere præſtat.

§. XXVII.

Silentio tandem non eſt prætereundum, tanta a prodiga ſanguinis miſſione, ad concrementorum expugnationem plerumque adhibita, exſurgere damna, quanta vix ab ullo alio heroico remedio exſpectare poteris. Quanquam enim perſuaſum mihi ſit, prudentem & modicam ipſius emiſſionem, in corpore evidenter plethorico exiſtente, utilitatis non expertem eſſe, longe tamen aliter circa eandem ſentire oportet, quando vires ſunt extenuatæ, penuria ſanguinis urget, ipſaque concrementa ex longo jam tempore uterum obſedere. Sanguinis enim, qui genuina certe morbi medicina eſt, ulteriori conſumtione viriumque ſimul privatione accedente, concrementa tantum abeſt, ut minuantur, ut potius radices altiores vixque eradicandas agant.

Ut ea, quæ de affectu noſtro diſſeruimus, experientia quoque illuſtremus atque corroboremus, liceat quoſdam caſus ſubjungere.

C A S U S I.

Mulier quædam 22. annum emenſa, poſtquam duos incolumes progenuerat liberos, in ultimo autem puerperio inſufficientem uteri purgationem habuerat, ſub tertia, quam experiebatur, graviditate, abortivit. Hinc, quum purgatio uteri rurſus negligebatur, variis eiſque graviſſimis, ab impuritatibus & concrementis uteri procedentibus, ſympto-

mo-

matibus, impenfis nimirum hæmorrhagiis, obftructionibus menfium corripiebatur. Plus vice fimplici vana graviditatis fefe lactabat fpe. Immodicus laxantium, aquarum foteriarum, ufus, officia præftabant confueta. Interea temporis emanente menftruo fluxu, venter infolitum in modum intumefcebat, variæque a quinto menfe parturientium fimiles motitationes a gravida perfentifcebantur, mammæ lactiformi quoque materie turgebant, adeo ut nemo non graviditatem veram fufpicaretur præter medicum amplifimi nominis, qui propter intenfiffimas cordis palpitationes, ingentem & inæqualem ventris tumorem, cunctaque, præfertim ab aliquot annis, gravidæ percepta phænomena de graviditate ambigens, liquido copiofa utero inhærere concrementa credebat & invicte probabat. Hoc refpectu lenia præparantia, gelatinofa, emulfiva, ultra 5. feptimanas exhiberi juffit, quibus finitis levis accedebat hæmorrhagia, poft illam vero tanta concrementorum quinque integris diebus perennans excretio, ut duorum fœtuum molem longe excederent. Rejecta hæcce concrementa referebant maffas partim duriufculas, carnofas & ex membranis convolutis conflatas, partim vero fubftantia polypofo-cartilaginea compaginatas. Poftea decenti uteri abfterfioni & concrementorum extirpationi, beneficio infuforum refolventium, incidentium & elixiriorum confortantium, externe per injectiones in medendi methodo commemoratas, fpongias pubi adplicatas, enemata, tam falubri effectu impendebatur ftudium, ut ægra ad firmam fanitatem traducta, ad conceptionem, partum & grata matrimonii pignora habilis reddita fuerit. Similem huic cafum refert *Stahl.* in colleg. cafual. magno. pag. 795.

CASUS II.

Nobilis quædam annorum 20. temperamento cholerico - fanguinea in matrimonio, quod cum infigni inibat tædio, gravida facta, non ita multo poft, cum ex infueto corporis motu, quem maritum fuum in campos fequutura, inftituere neceffe habebat, tum vero multiplici tædio abortiebat. A quo tempore, cum uteri a fcoriis abfterfio pofthabebatur, folitæ afflictiones morbidæ revirefcebant, infultus hectici per novæ graviditatis interventum continuo infiftebant, ac crebriori venæfectione adminiftrata, diæta rigidiori præcepta, plane in nervum erumpebant. Medicus feptimo graviditatis iftius menfe in confilium accitus, poftquam ex fignis fupra dictis concrementa in utero præfentia cognovit, aciem mentis eo convertebat, ut tam fuccis & viribus exhauftis per decocta fimplicia, furfuracea, gelatinofa aliaque domeftica, quam & corporis exficcationi a fuccorum inopia productæ confuleret enematibus humectantibus, antifpafmodicis, repetitis & divifis portionibus quotidie infufis. Quibus factum, ut gravida, quo propius ad puerperii tempus accedebat, eo majorem experiretur fanitatis confirmationem, adeo ut partu feliciffimo gavifa, filiolum perfecte

Bbbbb 2 fanum

sanum prius, deinde obstetricantis ope concrementa multiformia, sed a sanguinis congrumati indole maxime diversa, ab uteri amplexu jam divulsa, adeo copiose in lucem ederet, ut mole filiolum vivum longe superarint. Quo quidem modo, uti eo usque ægra ad convalescentiæ recuperationem, fetus nutritionem, ejusve felicem exclusionem rite disponebatur, ita in debita a puerperio depuratione uteri gnava ac solers ponebatur cura, quæ adeo expedite succedebat, ut patiens aliquot liberorum mater postliminio facta fuerit.

CASUS III.

Generosissimi stemmatis virgo, licet, pro regionis more, vitæ voluptuosæ & cibis inhiaret crudis, firma tamen semper fruebatur valetudine, sed cum in matrimonio, quod cum summo militiæ præfecto duodevigesimo ætatis suæ anno contrahebat, delicatius viveret, male se habere cœpit. Tandem post reiteratas, quas suasu medicorum admisit, venæsectiones, ex improviso tussim ferocem, hæmoptoen, quibus abortus accedebat, incidit. Hoc tempore uteri non tantum absterso minus pensi habebatur, sed & contra prædicta mala venæsectionibus & expectorantibus solum pugnabatur. Non multo post denuo concepit utero, verum in isto graviditatis statu, hæmoptysis, tussis immanis recruduere, appetitus & vires periere, corpus indies marcore magis magisve consumtum est, ut instar sceleti ægra appareret, nec extra lectum esse posset. Ad expugnanda hæc mala priores arcessebantur medici, qui venam novies per intervalla pertundi jubebant, victumque ex jusculis gallinaceis, cremore hordei, avenæ, commendabant. Tantum vero abest, ut ea inde exspirarint mala, quin potius insigne ceperint augmentum. In quo confuso rerum statu alius medicus anxie efflagitatus ægram a prioribus medicis tum derelictam accessit, qui, cum immedicabile ulcus æque in pulmonibus ac in utero præter fœtum vivum & concrementa augurabatur, ægræ, ut levamen quoddam acciperet, solidiores ac palato gratos præcepit cibos, quibus vires & succos deperditos revocaret. Pectoris adfectus adgrediebatur aqua asthmatica, quæ ex pulmon. vitul. lacte caprillo, hrb. veron. scord. auric. mur. pulmonar. fl. borrag. bugloss. sacch. candit. parabatur, & cum tantillo aquæ veron. vinos. commiscebatur, interposita emulsione ex sem. C. M. pin. mund. aquæ scabios. veron. q. s. Uteri vitiis obviam ibat elixir, quod Pil. Stahl. extract. mille fol. cascarill. beton. liquor. terræ fol. tartar. continebat; externe: unguenta ex oleo verbasci, cham. cum spiritu vin. camph. maritatis, quod ad finem graviditatis usque continuari jussit.

Insuper ad abdomen succis destitutum humectandum, repetitis quotidie vicibus minutam enematis ex furfur. trit. & tantillo cinnam. concinnati portionem, infundi curavit. Hisce, ut par erat, adhibitis, tussis complacabatur, vires cum adpetitu eousque restaurabantur, ut misella ambulandi facultatem reciperet, & exacto sex hebdomadum spatio filiolum vivum, ejusdem

Dddd 4 dem

dem medici cura, a mala, quam ex matre obtinuerat, corporis sui constitutione dein vindicatum, auspicatissime pareret. Secundinas extus putredinosa corruptione infectas, sequebantur varia semiputredinosa concrementa. Omnia ab hoc tempore supra memorata symptomata silebant, ut ægra lætam convalescentiam sibi promitteret. Sed spem fallebat mors, quæ 8 post partum dies subito ingruebat. Et ecce ipso mortis momento non tantum copiosa humoris ichorosi, grumosi, fœtidissimi ex uteri sinu ferebatur quantitas, sed & dextrum abdominis latus, in quo putredo inchoare observabatur, mirandum in modum tumefiebat.

CASUS IV.

Alia haud infima stirpe nata, præter aliquot infantes, quos exclusit feliciter, aliquot quoque passa est abortus. Cum vero novæ graviditatis suspicionem haberet, ut ejusdem certa fieret, historiam eorum, quæ ludebant, symptomatum, a medico ordinario exacte conscriptam, cum sæpius citato medico communicavit. Qui, quum eandem aliasve, in quas inquisivit porro, circumstantias in suis pependit momentis, uterum fetus loco concrementis gravidum esse adseverabat, debitamque post ipsius ægræ visitationem, curam præscribebat. At, quum dictis & præceptis plane nullam ægra habuerat fidem, decimo graviditatis istius putatitiæ mense, doloribus parturientium ideam gerentibus afflicta, varia ejiciebat concrementa. Nihilominus paulo post dolores sæviori Tyrannide cruciabant, dumque grande ac durum, quod uteri orificio firmius incumbebat, concrementum, nulla peritissimi obstetricantis opera, educi poterat, ægra convulsionibus sollicitata, brevi fatis concessit. Uterus post mortem dissectus plura, quorum scirrhosam quædam præ se ferebant indolem, concrementa fovisse deprehensus est.

CASUS V.

Alia tertium supra decimum octavum annum agens a secundo puerperio, in quo lochiorum destituebatur profluvio, mensium anomaliis, symptomatibus ordinariis stipatis, obnoxia, sensit in dextro supra inguina latere, durum, minus vero dolorificum, tumorem, qui, cum ea tertia vice conceperit, majorem occupare cœpit ibi ambitum. Tolerabiliter vero ea sese gessit ad ipsum usque pariendi tempus, quo laborioso admodum partu infantem enitebatur vivum, brevi autem extinctum. Lochia tenui manabant copia doloribusque acerbis, sub quibus diversa, scirrhosæ prosapiæ & nucis juglandis magnitudinem habentia, concrementa prodierunt. Elapso decem mensium spatio denuo graviditatem incidit, in qua, doloribus persistentibus iisdem, alvus erat contumax, ventris tumor eo usque augebatur, ut tangens orbem ferreum dixisses. Tandem medicum consuluit, qui concretum induratum in dextro cavitatis uterinæ pariete argumentatus injici jussit quo-

tidie cnemata ex decoct. aven. cum fl. chamom. hrb. meliff. &c. abdomen autem inungi linimentis emollientibus. Quibus paucissimis tantum efficiebatur, ut partus justo penitus tempore sequeretur tranquillus, secundinæ secederent integræ, & obstetricis antea informatæ ministerio concrementum in medio crassum, scirrhosum, in margine autem tenue, tenax, filamentoso-membranaceum, absque notabili extraheretur cruentatione. Post id autem de solida uteri purgatione ad præcavenda talia concrementa medicus cogitans, prioribus remediis adjungi præcepit vapores ex hrb. meliff. beton. fl. chamom. furfur. trit. præterea injectiones circumspecte factas, eo cum successu, ut ægra ad sanitatem pervenerit exoptatam & sobolem dein procrearit.

CASUS VI.

Mulier viginti & quod excurrit annorum, per totum matrimonii tempus nullam procreavit sobolem, sed primis statim mensibus abortivit, deinceps autem varia fœtidi odoris exclusit concrementa, idque iterum iterumque ipso viduitatis, in quam fato delapsa erat, statu, cum hæmorrhagiis largissimis mensiumque obstipatione. Hisce demum plenarie deficientibus, non solum abdomen, verum & mammæ, ceu gravidis fieri solet, tumefiebant, quanquam vitam ageret virtute vera & illibata fulgentem, ab omnique impudicitia quam maxime alienam. Tandem post 8. circiter menses, sub moliminibus dolorificis, ejecit concrementum longitudinem trium ulnarum, crassitiem autem Brachii mediocris æquans, præterea polyposa duraque substantia præditum, post id autem varia minora membranoso fibrosæ naturæ excludere perrexit. Qua salutari eccrisi peracta medicus id operam dedit, ut uterum a sentina, quam amplectebatur adhuc, rite mundaret per injectiones, fomenta & alia quæ eo collineabant. Horum continuato usu ægra stata quavis periodo catamenia experiri cœpit, imo perfecta adhucdum utitur incolumitate.

Vela autem contracturus hæc, quæ rudi fortassis minerva & incompta dictione persecutus sum, sagaciorum judicio & pensitationi, ea, qua decet, modestia, commendo, cunctosque, ut erratis veniam dent, ac, quæ deficiunt, suis observationibus suppleant, etiam atque etiam rogito.

T A N T U M.

CAROLI

CXLVI.

CAROLI FRID. KALTSCHMIED

DE

MOLA SUPPURATIONE CONFECTA, RELINQUENTE GLOBUM PILORUM PUGNÆ MAGNITUDINIS CUM TESTA SEBACEA.

Jenæ 1 Octobr. 1752.

Inter innumeras, quas sexus sequior ex uteri affectionibus patitur, ærumnas haud raro evenit, ut loco fœtus, rudis, ut ita dicam, indigestaque moles carnosa formetur, quæ mola vocatur, cujus disquisitionem dissertationi reservamus. Hac vice vero casum specialem referre placet de tristi ex ejusmodi mola eventu. Mulier triginta annorum, quæ per aliquot menses ex symptomatibus, gravidis alias familiaribus se gravidam esse crediderat, imprimis ex tumore infimi ventris gravidæ simili, quatuor menses cum nullis conflictata gravioribus symptomatibus spem graviditatis veræ concepit firmiorem. Quinto vero mense tormina sentit in infimo ventre per intervalla vehementius affligentia, quæ tamen remediis primo domesticis fugata. Sexto vero mense recurrentia nullo etiam a medico commendato prudenter remedio potuerunt mitigari, sed tumore successive aucto incredibili cruciatu usque ad undecimum mensem affecta tandem febri hectica interiit. Ad sectionem cadaveris accessi, uterumque ejusdem magnitudinis ac si gravida esset inveni, sed coloris ex fusco nigricantem. Ex aperto eodem ultra tres mensuras puris satis cocti exhausi & tandem tabulam materiæ sebaceæ trium unciarum rotundam in altera parte convexam in altera vero planam reperi. Planæ partis medio adhærebat globus pilorum admodum compactorum pugnæ magnitudinis interstitiis hujus materia sebacea repletis. In hunc globum ex uteri fundo penetrabat arteria crassitie calamum stramineum æmulante, in medio globi in minores ramos dispersо & in subtilissimis membranulis sebaceæ materiæ interjectis terminato, quæ membranulæ etiam cum pilis firmiter cohærebant. Uterus vero sex librarum pondere totus scirrhosus sex in substantia sua recondidit abscessus, ex quibus apertis

novem

novem puris unciæ fluebant, variasque minores cavitates materia ichorosa fœtida repletas aluit. Globum pilorum cum testa sive tabula sebacea adhuc commonstrare possum. Molam adfuisse extra dubium est, quæ, ubi excludi non potuit, inflammationi & suppurationi succubuit, ubi per irritationem materiæ acris continuo parietes uteri irritantem, uterus inflammationi subjectus in substantiam abiit postea scirrhosam & cancrosam indolem concepit, quam cavitates vel pure vel ichore repletæ satis superque commonstrabant. Cæterum testam hanc sebaceam collectam & quantitatem materiæ sebaceæ pilis intertextam minus mirabitur, qui resciverit, methodum medendi ex aniculorum suasu ab ægra receptam. Ubi enim commendata a medico remedia contra dolores atrocissimos non valuerint a medici consiliis recessit & aniculárum admisit opem. Ita ipsi suaserunt, ut pinguia in majori quantitate devoraret & olei olivarum quantitatem crebrius assumeret. Hinc per aliquot menses ultimos pinguia in tanta quantitate assumsit, quantam ventriculus assumere permisit. Copiosam itaque pinguedinem assumtam in massam sanguineam delatam per uteri vasa ad globum pilorum derivatam & per rupta vasa extravasatam in utero vero pure repleto coagulatam facile possumus concipere.

FINIS.

CAROLI

CXLVII.

CAROLI FRID. KALTSCHMIED DE MOLA SCIRRHOSA IN UTERO INVERSO EXTIRPATA.

Jenæ 20 Julii 1754.

Mulier XXX. annorum, primipara, ubi circa dimidium gestationis tempus ex motu fœtus se gravidam sentit, simul tormina per intervalla patitur quandoque satis atrocia, quæ quidem variis admotis fotibus mitigantur indies tamen gravidam denuo vexant. Octavo mense partu præmaturo, ubi quidem infans servatus est, non liberatur ab his doloribus, sed post partum ita potius affligitur, ut febre & spasmis subsequentibus vitæ periculum subiret maximum. Alvus tumida, dura, calor præternaturalis, dolor vehemens, pulsus durus, & sensatio pulsationis in utero ab ægra percepta inflammationem uteri satis produnt, lochiis interim rite succedentibus & obstetrice non inepta certissime asserente, secundinas integras esse ejectas.

Octavo die accedens ob orificium uteri internum jam nimis coarctatum accuratius cavitatem uteri pervestigare, etiam doloribus exquisitis obstantibus, non poteram. Venæ sectione igitur in brachio dextro instituta & interne adhibitis temperantibus, externe partim injecto in vaginam simul tumidam decocto leniente & fœtu blande resolvente & leniente adhibito dolores non solum mitigantur, sed etiam per intervalla cessant tumorque abdominis imminuitur, ita, ut tertia septimana symptomata cessarent, præter dolorem gravativum in utero, qui etiam adhibitis postea blande evacuantibus, aperitivis, roborantibus externis & internis pertinax restitit. Sexto post partum mense denuo se gravidam esse sentit & varie partim doloribus, partim spasmis, quandoque febricula per totam graviditatem vexatur, quæ tamen symptomata adhibitis congruis remediis subinde fugantur, ita, ut tandem partum ederet octimestrem sed difficillimum per XL. horas durantem, infante etiam post partum decedente. Infantem ab obstetrice extractum uterus inversus sequitur, qui obstetricem mira facie ita turbat, ut opem meam postularet. Accedens extra vulvam corpus durissimum pomum majus magnitudine superans invenio fundumque uteri a tergo hujus corporis duri scirrhosi deprehendo, molliorem quidem, dolorosum tamen & tumidum. Cultello adortus scirrhum provide a fundo uteri removeo, quod tamen

ob arctam cum utero cohæſionem, non ſine aliquali uteri læſione fieri poterat, nec ſine atroci dolore. Reſecto ſcirrho læſum uteri fundum balſamicis adhibitis cum fotu emolliente & leniente repono, orificio uteri ſatis obtemperante. Injecto poſtea per tres dies decocto ex herba plantaginis & hyperici cum melle roſarum ſuperadditis medicamentis decentibus internis doloribus mitigatis puerpera non aliter ſe habet, ac ſi facillimo partu fuiſſet gaviſa. Jam ſupra memorata ſymptomata partum priorem ſecuta explicatu erant facillima. Ubi enim omnis inflammatio vel diſcutitur, vel ſuppuratione tollitur, vel in ſphacelo terminatur, vel in ſcirrhum abit, ultimum hoc rariori caſu hac vice in molá evenit. Cum enim rarius molæ per totam ſubſtantiam ſatis compactæ deprehendantur, ſed potius ut plurimum variæ in iis cavitates vel ſanguine grumefacto, vel alio liquore magis vel minus acri ſcateant, vix evenire poteſt, ut indurentur, ubi potius ſanguis grumefactus in putredinem abit, uteri inflammationem mola non rejecta producit, ægramque in anceps vitæ conjicit periculum. Hæc utique mola magis fibroſa, carnea & compacta ſcirrhum edere facilius potuit, qui poſtea a me diſſectus non aliam monſtrabat ſubſtantiam, quam quæ in ſcirrhis deprehenditur glanduloſis mediocris magnitudinis, qui colore ex flavo albicante internam ſuſtantiam mammas vaccarum æmulantur. Ægra interim optime convaluit. Inſuper maximum in hac felici curatione latet momentum in prolapſu uteri in partu difficili ſecuti, ita ut merito hic alterum malum alterius fuerit medela. Maximo enim cum periculo ſcirrhus hic ab utero fuiſſet ſolutus & operatio ancipiti periculo non caruiſſet, niſi peſſimus hoſpes foras proceſſiſſet.

F I N I S.

CXLVIII.

RUD. JAC. CAMERARII,

ET AUCTORIS.

GEORGII FRIDERICI ORTH,

DE

FETU XLVI. ANNORUM.

Tubingæ 28. Junii 1720.

PRÆFAMEN.

SUperatis divino auxilio examinibus gratiosæ Facultatis medicæ, superest adhuc Dissertatio inauguralis. Diu quidem me mecum varia volutasse meletemata, lubentissime confiteor, quippe ita cum arte Asclepiadea comparatum est, quod quædam adeo sint discussa, ut profecto nauseam moverem, si cramben bis coctam denuo recoquere vellem: Alia vero tantis obnoxia disceptationibus, altercationibus, dissensionibusque (*a*), ut præstet, illa intacta relinquere, quam ulcus adeo malignum tangere, & sic tricis inexplicabilibus sese implicare (*b*). Hæc autem mala sensim sensimque in medicina oborta etiamsi diversis gaudeant originibus, omnia tamen & singula ex neglecta experientia provenerunt (*c*), sicque miser Asclepiades unico tantum videbat oculo, unde non potuit non fieri, ut sæpius cespitaret. Quamobrem postquam multi cordati magnique Viri id conspexissent, & observassent, relicta experientia quotidie novos in medicina fungorum instar repullulare errores, toti sese manciparunt observationibus, societates eo fine spectantes erexerunt, experimenta maxima industria collegerunt, illa bona fide & sine præjudicatis opinionibus annotarunt, & ex collatione tam suorum, quam alienorum ad certiora magis magisque progressi sunt (*d*), qua felicitate præcipue nostra ætas gaudet (*e*). Quid enim quæso!

(*a*) Hinc *Ciceronianum* effatum: *Nescio, quomodo nihil tamen absurde dici potest, quod non dicatur ab aliquo philosopho. Lib. II. de divin.* egregie quoque in medicam artem quadrat.

(*b*) Presso sequor pede monitum Viri plurimum Rever. *Werenfelsii* in pereruditа Dissert. de Logomachiis Erudit. Cap. II. §. 3. p. m 26. *Tutius* est, inquientis, *mala hæc tacite secum deplorare, quam palam reprehendere, raraque temporum*, juxta *Tacitum* Hist. L. I. c. 1. *sit felicitas, ut sentire quæ velis, & quæ sentias, dicere liceat.*

(*c*) Ast secundum *Baglivum* Opp. Med. p. 2. §. 7. *Medicina non ingenii humani partus est, sed temporis filia.*

(*d*) *Medicina* enim *non adeo incerta est, nec adeo levibus, ut vulgo putant, innixa fundamentis, sed regulis certis, multoque usu confirmatis suffulta est.* vid. *Bagl.* l. c. p. 6.

(*e*) Vid. *Behrens* select. Med. sect. III. p. 32. Nec sine insigni hoc factum medicinæ emolumento, quod Societas Academiæ naturæ curiosorum imperialis, insignes labores societatis Anglicanæ, indefessa industria Academiæ Regiæ Scientiarum, quæ Parisiis, in magno illo Eruditionis emporio, adhuc viget atque floret, acta medicorum Hafniensium, Berolinensium, Vratislaviensium &c. satis superque testantur.

quæſo! in cauſa eſt tot ſententiarum, tot opinionum, tot denique ſectarum, quam luxurians ingenium, ſpeculationes, mira fingendi libido, præjudiciorum cohors (*f*). Caveamus itaque ab hiſce idolis, nec coram iſtis & philautia noſtra tanquam fœcunda præjudiciorum matre genua flectamus (*g*): Sed prælucente pharo experientiæ tantorum Virorum hos ſequamur, hos imitemur, horum premamus veſtigia. Sic tandem ſaluti ægrorum conſulimus, neque tempus inutilibus Chimæris cerebrinis terimus (*h*). Huic itaque ſcopo dicavi quoque laborem meum præſentem

(*f*) Nam juxta *Bœthium* de Conſolat. Philoſ. II. p. 29.

Nubila mens eſt,
Vinctaque frænis,
Hæc ubi regnant.

Conf. *Baglivium*, *Francois*, *Barchuyſen*, *Nenter* &c. paſſim. It. Viri Magnifici ſummeque reverend. D. D. *Pfaffii*, Patroni ſummopere Colendi, Diſſert. de Præjudicat. Opinion in Relig. Dijud. fugiend. §. 12. 13. ubi plurima quæ de Theologia proferuntur, egregie quoque ad medicinam applicari queunt, impr. quæ p. 27. leguntur verba: *Cum enim veritatis ea ſit affectio, ut animum hominis reddat docilem, manſuetum, pacificum, ſincerum, nulloque partium ſtudio in diverſa diſtractum; præjudicatæ opiniones contraria ipſi vitia infundunt, hominesque adeo in tranſverſum agunt, ut ſibi ſolis ſapiant, & omnem inſtitutionem reſpuant, & contradictionem non patiantur, & inſano quodam furore errores ſuos propugnent, & lites infinitas ferant, hæreſes innocentibus impingant, diſſentientes omni modo non injuriis ſolum verbisque ſed & factis perſequantur, ſchiſmata forment, & licet de veritate ſæpius convicti ſint, ſententiam tamen hactenus defenſem non mutent, ſed ex partium, quas ſemel tuendas ſumſere, ſtudio eadem ſemper lyra oberrent.*

(*g*) Hinc innumeri errores, hinc præjudicia illa, quibus deinceps emendandis atque eradicandis vix ſufficit tota hominis ætas, vel clariſſima quævis veritatis demonſtratio, quæ tamen tam efficax alioquin eſt, ut ipſum mendacium veritatis egeat ſpecie, ſi credi velit. vid. D. D. Pfaff. Diſſert. allegat. §. 6. p. m. 13. It. D. D. *Barthii*. Cognati beate defuncti Diſſert. de præjudiciis.

(*h*) *Bagliv.* Prax. Med. Lib. I. c. 7. §. 10. *Medici*, inquit, *valde litterati, Philoſophiis & Theoriis pluſquam par eſt addicti, & ad inſtar araneæ ab indigeſtis cogitationibus ſapientiam perpetuo educentes, nunquam boni Practici evadent, niſi diuturno praxeos uſui & exercitationi omnino ſe ſubjecerint. Morbi enim abditum quid ſunt, ſuosque effectus modis tam reconditis & ab humanæ mentis acie adeo remotis abſolvunt, ut difficile ſit quidquam in illis inveſtigare, niſi adhibeatur obſervatio.* Audiamus quoque judicium *Riedlini* de tali medico ſolis ratiocinationibus dedito & præjudicio receptæ hypotheſeos laborante. Dum de tali medico ita differit, *quod ſine dubio de illo actum videatur, qui non reſtare quod diſcat ſibi imaginatur, & iis quæ didicit contentus, ulterius non inquirit, ſed ſaltem ne ſententiam mutare cogatur vel falſa aſſerere audet, dum enim ſic raro in veræ cauſæ cognitionem devenit, non niſi fortuna ſuos curabit ægros.* Idcirco jam olim Divus noſter Senex in ſuis præceptionibus medicis ſedulo commendavit, ut *ex plebeiis ſciſcitent, ſi quid ad curandi opportunitatem conferre videatur, ſic enim cenſet artem medicam commonſtratam fuiſſe, quod ſingula ex fine obſervata, & ad eadem congregata fuerint.* Inde etiam prognatum eſt tritum iſtud proverbium, quod ſæpius optimus theoreticus

præfentem inauguralem, obtulit enim fefe forte fortuna ante aliquod tempus mihi cafus plane fingularis atque mirabilis, nec diffiteor nifi hoc naturæ phænomenon oculis meis vidiffem, & manibus palpaffem, parum illi fidei tribuiffem. Poftquam vero hæc mihi obtigit felicitas, non potui me continere quædam pro modulo ingenii de ifto in chartam conjicere, quæ forfan curiofis arcanorum naturæ fcrutatoribus non omnino effent ingrata. Potuiffent quidem imbecillitas mentis, eruditionis defectus, & quæ amplius poffent defiderari, à tali conatu me deterrere, fed memor proverbii triti fæpius tamen veriffimi, audentes fortuna juvat, hæc non curo, mihi fufficit, fi ea quæ fine præjudicio fenfibus meis percepi, candide Tibi B. L. refero, & qualescunque meas cogitationes fubnecto, ultra poffe nemo obligatur. Si tibi arrident, ulterius eruditione tua adauge, omiffa adde, ficque opus perfice. Sin minus, emenda, & meliora in fcenam profer, & obligaberis tibi omnes genuinos artis filios. Nil itaque fupereft, quam ut omnis eruditionis, bonitatis, fumma omnium bonorum tam cœleftium quam terrenorum fontem inexhauftum flexis adorem genubus, velit gratia fua divina mihi affiftere, & vires deficientes fupplere, quo omnia quæcunque proferam, quicquid fuftineam feliciter cedant. Faxit!

---

§. I.

Cafus itaque nofter, ad quem omnis tendit nervus, huc redit. Contigit Anno quo vivimus MDCCXX. menfe Martii in pago fuevico prope Gemundam, *Leinzell* appellato, ad nobilem quendam pertinente, quod fœmina quædam nomine *Anna Müllerin*, ficcioris & gracilioris corporis habitu prædita, hilaris atque alacris ad ultimum ufque vitæ terminum, annorum circiter XCIV. Vidua quadragenaria, ante XLVI. annos fe gravidam pronunciaffet. Menfes emanfere, abdomen intumuit, tandem tempore inftantis partus dolores quoque parturientium fenfit. Dum vero à matre atque adftantibus expectabatur infans, fpes fefellit, poftquam enim fine ullo alio effectu, nifi quod aquæ effluxerint, per 3. imo uti poftmodum chirurgus perfcripfit 7. circiter feptimanas hi dolores duraffent, exhibito uti chirurgus retulit nefcio quo medicamento, forfan anodyno, à quodam medicaftro, omnium cum admiratione ceffarunt, & nullis fubfequentibus gravibus fymptomatibus, mulier fatis bene vixit, nifi quod tumor abdominis remanferit, & pondus

cus malus fit practicus. Quod tamen de vera, folida ac experientia innixa theoria nunquam intelligendum, & avunculus meus nunquam non fatis devenerandus D. D. *Lentilius* in præfat. ad tabul. confultat. longe lateque demonftravit.

dus quoddam gravativum ibidem ſenſerit. Probe tamen hic notandum ſymptoma, quod ab exhibito iſto pulvere ſubſecutum & à Rever. D. Paſtore loci ſeq. perſcriptum: *Cum Medici de ea deſperaſſent, neque partus proceſſiſſet ullo modo, neque quidquam ſupereſſe videretur præter inciſionem, denique balneator Aalenſis albo dato pulviſculo effecit ut, in abdomine rumperetur neſcio quid, poſt id vero tempus tumor ſuo loco manſerit immotus.* Sed mox altera vice imprægnata, uterus mirum in modum elevabatur variis moleſtiis ſuccedentibus, tempore vero partus ſolenni unicus tantum prodibat infans, quod & ſimiliter tertia vice accidit, qui ambo adhuc ſuperſtites, filio venatore Epiſcopali (*Biſchoffsheim*) exiſtente, filia vero in Gallia degente. *Menſes ſuos, & naturali ordine, patitur hæc mulier.* Tumore igitur priſtino non ſubſidente, dolore iſto gravativo, præcipue ſi loco ſe movere ſedemque mutare intendebat, ut & ſi dextro lateri incumbebat, dolore in ſiniſtro latere infra umbilicum ſpatio volæ manus urente continuante, uſque ad finem vitæ indeſinenter de graviditate conqueſta eſt. Irridebantur quidem non tantum a plebecula, ſed etiam prudentioribus hæ inſolitæ querimoniæ, aſt hoc non obſtante, firmiter inhærebat ſuæ opinioni, adeo ut ante viginti annos, cum à D. D. Wohnlich Phyſico Gemundenſi in ædibus ſupra memorati nobilis jocando interrogaretur: *Quando demum paritura eſſet*, non tantum hunc Practicum ſed etiam tunc præſentem Chirurgum Heubacenſem Knauſen eo adegerit, quo ſtipulata manu pollicerentur, ſe illam poſt mortem inciſuros eſſe: Imo minata eſt, ſi promiſſa non ſervarent, ſe ex ſepulchro redituram, ac iſtos inquietaturam eſſe. Ita vixit adhuc uſque ad XCIV. ætatis annum, qua ætate morbo quodam aſthmatico pectorali correpta, ſenio confecta & viribus ſenſim ſenſimque remittentibus, de reconvaleſcentia deſperabat, hinc mortem fores pulſantem obſervans, deſiderium ſuum repetitis minis reiterat, & à perilluſtri familia petit, quo poſt obitum cadaver à Chirurgo Heubacenſi, mortuo interim laud. D. Wohnlich, aperiatur. Cui anxio petito etiam annuebatur. Per tres enim quatuorve dies ægritudine quaſſa, XI. Martio anni currentis fatis ceſſit, hinc altero die à prædicto Chirurgo ejuſque genero corpus defunctæ juſſu atque permiſſu Illuſtris *Domini de Lang* apertum eſt. Incidebant abdomen tumidum, integumenta removebant, interiora perluſtrabant, pleraque viſcera exceptis pulmonibus ſana reperiebant, uterus autem præcipue verſus latus ſiniſtrum p. n. turgebat. Hic curioſitatis ergo diſciſſus, ecce mirandum naturæ phænomenon globus videlicet oſſeus Figur. I. magnitudine maximæ ſphæræ luſoriæ in ſcenam prodit, qui lateri ſiniſtro uteri mediante carne ſquamoſa, magnitudine floreni, firmiter adhærebat, quo etiam in latere in utero plurimæ conſpiciebantur glanduloſæ excreſcentiæ. Stupebant non immerito, inſolitumque hoc pro-

ductum

ductum ad ulteriorem rimationem animos incitabat. Separato itaque globo ab utero, ac feorfim confiderato fequentia fefe fiftebant; exterius totus fere erat offeus, figura fere fphærica, pondere circiter ℔viii. fuperficie non glabra fed afpera, prominentiis ubique parvulis obfita Fig. I. E. in ifto vero latere, quo utero adhærebat, aliquo modo erat cartilagineus neque adeo durus, uti in reliqua circumferentia. Neceffe quidem fuiffet, ut caute ac circumfpecte vel ferra vel alio adaptato inftrumento apertus fuiffet, ne interiora læderentur, fed nefcio quo fato, vel imperitia vel nimia feftinatione eo deducti, ut fecuri fcinderent globum, moxque diductis hemifphæriis in confpectum veniret fœtus mortuus Fig. II. fexus mafculini, ad partum maturus, non putridus, fed livido defunctorum colore præditus, aliquatenus, referente Paftore, inftar carnis fumatæ fubfufcus, aft perhibente Chirurgo, recens & fœtui hoc momento defuncto fimillimus, nullum fœtorem fpirans, corpufculum uti & vifcera quoad tactum jufto duriora deprehendebantur, & propter liquidi defectum aliquantulum exficcata ac indurata, omnibus membris infuper, imo unguiculis, abfolutus, totus ficcus, uti & reliquum concavum fphæræ, adeo, ut nullum veftigium ullius liquoris in interftitiis appareret. Situs cæteroquin erat naturalis, & fortuna juvante in latere dextro aperturam inftituebant, hinc parum læfus infans, nifi in latere finiftro, Fig. II. J. ubi profunda facta incifio, & duæ coftulæ Fig. III. extractæ. Funiculus umbilicalis Lit. F. 4. l. 5. digitorum fpatio ab umbilico, referente Paftore, involucro accretus, altera vero portio Lit. G. fub humero dextro tendebat ad pofteriora, ubi huic involucro offeo vel potius parti cartilagineæ denuo firmiffime annexus erat. Prope ofculum caveam quandam Lit. C. manus dextra D. impreffit, craffities autem involucri, quamvis non ubique æqualis, in plerifque tamen locis calamum fcriptorium æquavit. His igitur effati mulieris convicti, ob rei raritatem attoniti, fignificabant nobili de *Lang*, qui una cum parocho aliisque oculatis teftibus hujus pagi nomine atque figillo de illius veritate teftati fuere. Nec horum relatione contentus fuiffem, nifi infans fuo adhuc involucro, hinc inde membranis cruentis cincto, tectus, jubente Sereniffimo Duce Würtembergiæ (qui Sereniffimus Princeps, uti fama fert, illum à fuo Archiatro longe famigeratiffimo D. D. *Zellero*, Patrono ac promotore pie colendo, condiri & incomparabili Technopylacio Stuttgardienfi indi ibidemque affervari clementiffime curavit) fpectatiffimæ huic Facultati medicæ exhibitus fuiffet, & fic tam Excellentifs. *Dn. Præfidi*, Patrono fummopere venerando, quam mihi & pluribus aliis confpicere licuiffet. Cujus accuratiffimam effigiem fub finem Differtationis fubnectere ac B. L. bona fide communicare allaboravi, quo omni modo illius defiderio pro viribus fatisfaciam. Denique hoc etiam non diffitendum, fœtum huncce partim ab aeris continuo

attactu, partim à liquoribus Aloëticis, Myrrhatis, quibus Chirurgi putredinem arcere ſtudebant, non parum priſtinum colorem immutaſſe, & livido obſcuroque colore, corpuſculo quodammodo rugoſo, & exſiccato ſeſe aſpectui noſtro exhibuiſſe.

§. II.

Ad meliorem hujus obſervationis dilucidationem præſtat quædam, priuſquam ad altiora progrediamur, de Generatione humana in medium proferre. Habitaculum, in quo homo ſuperbiens primum fingitur, atque enutritur (*a*), ſitum eſt inter ſtercora & urinam (*b*), videlicet uterus (*c*), figura pyri vel lagenæ (*d*), ſubſtantiæ membranoſo - ſpongioſo-

(*a*) Ordinarie, p. n. etiam in aliis cavitatibus aliquando fœtus hoſpitatur, uti infra videbimus.

(*b*) Quare vid. *Blancard.* Anat. Ref. c. 28. ita differentem: *Situs eſt in hypogaſtrio ſive abdominis vel imi ventris parte infima, quæ pelvis dicitur, ubi inter veſicam & inteſtinum rectum tanquam inter duo pulvinaria collocatur, ut homines ex fragili & peritura materia inter ſtercus & urinam nati, ac in terram & cinerem reſolvendi, vilis & abjectæ ſuæ conditionis memores ſuperbiæ alas demitterent. Primario tamen hic uterum collocatum exiſtimamus. quia locus ille generationi aptiſſimus eſt, nam non ſolum ſine ullius partis læſione pro fœtus amplitudine in magnam diſtenditur molem, verum etiam ab omnibus externis injuriis protegitur & conſervatur, ab anteriori namque parte ab oſſe pubis, à poſteriori ab oſſe ſacro, à lateribus ab oſſibus Ileon tanquam tutiſſimis mœniis circumdatur, atque etiam parituro fœtui inde exitus ad inferiora facilis eſt.*

(*c*) Vid. *Graaf.* de Part. Genital. Mul. It. Diſput. pecul. ſub Præſidio D. D. *Salzmanni*, Patroni ac Præceptoris omni honoris cultu proſequendi, 1712. habitam. In homine conſueto naturæ ordine non niſi unicus eſt, in brutis animalibus multis duas in partes, quæ cornua dicuntur, abit. Nonnunquam tamen etiam in mulieribus duplex, vel ſaltem bipartius viſus. vid. *Bauhin.* Append. ad *Rouſſet.* de Part. Cæſar. p. 225. Hiſt. Acad. Reg Scient. MDCCV. p. 504. Act. Angl. 1669. Eph. N. C. I. . Obſ. 110. II. 5. p. 143. *Riolan.* Anthrop. L. II. c. 34. *Jo. Fabri* Hiſt. Mexic. Not. f. 547. *Sylv.* Append. Iſagog. Anat. Quod vero omnino defecerit, rariſſimum. Eph. N. C. II. 7. obſ. 141.

(*d*) In graviditate ſenſim ſenſimque magis globoſa redditur, accuratiſſimam figuram vid. apud *Ruyſch.* Theſ. Anat. VI. Tab. 4. & 5. Magnitudo accurate determinari nequit, utpote quæ uti illa ventriculi ratione ætatis, vitæ generis, & contentorum mire variat. Ut plur. tamen in non gravidis longitudo eſt trium pollicum, latitudo duorum ſemis, craſſities duorum digitorum. In gravidis vero in inſignem ſæpius molem excreſcit, uti etiam in ſtatu p. n. vid. Eph. N. C. I. 2. obſ. 123.

Ddddd 4

giofo- fibrofæ (*e*), inferius ofculo quodam craffo (*f*) in vaginam definens (*g*), quæ in coitu penem recipit. Hujus utrique lateri an-nectuntur ope validi cujusdam ligamenti a veteribus vas deferens mu-lierum appellati, ligamentorum latorum uteri (*h*), & aliquatenus per Tubas Fallopianas, Ovaria (*i*) five teftes muliebres, corpora globofa intus veficulis five ovulis fcatentia (*k*). Tubæ autem Fallopianæ nil aliud

(*e*) Præcipue notari merentur fibræ uteri in cervice & mufculus conftrictorius, de quibus vid. *Verbeyen.* Anat. Corp. H. Tract. cap. 33. Supplem. Tract. V. c. 23. Fibras hafce utero denegat *Vieuffens*, & iftas pro vafculis nerveo-lymphaticis venditat, quod tamen minus recte nobis videtur, quippe uterus illis quam maxime indiget, quo fefe conftringere & tempore partus hofpitem expellere poffit.

(*f*) In virginibus & gravidis utplurimum anguftiffimum, ut vix tenuem admit-tat ftylum, imo nonnunquam, ne caput aciculæ minoris. *Ruyfch.* Thef. An. VI. num. 85. neque aperitur, nifi in amplexu venereo, ad recipiendum femen in ute-rum, ut & tempore partus, in quo ad miraculum ufque dilatatur. Poft eundem denuo clauditur, quamvis etiam diu hiet, quale exemplum vid. in Difput. alleg. de utero. p. 17. unde reprehendendæ funt iftæ fœminæ, quæ poft partum jufto ci-tius conclavia relinquunt. An tempore fluxus menftrui quoque aperiatur hoc orifi-cium, ad dirimendum iftis relinquo, qui adhuc inter fe certant, utrum ifte fanguis ex utero vel vagina excernatur.

(*g*) *Bartholin.* Cent. III. epift. 2. Exemplum refert duplicis vaginæ duplici ori-ficio præditæ latiori & anguftiori. In non defloratis rugofa & bovis palatum non inepte refert, quas rugas *Julius Cafferius* Tab. anat. XVII. fingulari cura depin-gi curavit, in iis vero, quæ fæpius veneri indulgent, vel fæpius pepererunt, vel denique diuturno fluxu menftruo vel albo laborant, abolefcunt dictæ rugæ, & va-ginæ facies interior lævis atque fere æqualis evadit. Hæc vagina eft fedes Pretiofi iftius Cimelii fexus fequioris, puta Virginitatis, quæ anne in fimplici Orificii Va-ginæ coarctatione, utrum in coarctatione per carunculas, utrum vero in membra-na ifta illibata, quam hymen vocant, confiftat, hic difquirendi non eft locus. Qui plura defiderat, adeat *Graaf.* cap. V. p. 189. *Columbum*, *Pareum*, *Laurentium*, *Mauriceau*, *Pineum &c.*

(*h*) Dicuntur etiam Alæ Vefpertilionum feu Ligamenta Aliformia & magis te-fticulis infervire videntur, quam utero in fitu confervando, qui ultimus ufus vul-go iftis tribuitur.

(*i*) Ita appellatur, quoniam idem in mulieribus effe videtur, quod ovarium in Pennatis & Oviparis, quam Analogiam *Fabricius*, *Harveus*, *Honorat. Fabri*, *Joh. van Horn*, *Steno*, *Kerkringius*, *Swammerdam*, *Drelincurtius*, *Fr. Redi*, *Malpighius*, *Perault*, *Ol. Jacobæus Obf. de Ranis*, *Bohnius*, *Peyer*, *Garmannus*, *Denis*, *Wepferus*, *Ruyfchius. &c.* ad oculum demonftrarunt.

(*k*) Maxima vix pifum æquant, nonnunquam 10. 12. 25. in uno ovario repe-riuntur, & à plurimis pro ovulis principioque materiali fœtus venditantur, quod exinde probant, quoniam in teftibus illarum, quæ conceperunt, cicatriculæ con-fpiciuntur, quæ nil aliud funt, quam veftigia ovulorum expulforum: Sic in ovario cavitas pifum majus admittens, rubens villisque obfeffa, vifa eft in muliere im-prægnata *Ruyfch* Obf. Tab. 53. fig. 1. *Bidloo* Anat. Corp. Hum Conf. Eph. N. C. II. 7. p. 383. 2do. humor intus contentus ebulliendo confiftentiam, colorem & guftum albuminis ovi adipifcitur. 3tio. Conceptio in ipfo ovario vid. Hift. Acad. Reg. Sc. MDCCI. p. 143. vel Tuba Fallopiana. 4to. Fimbriæ foliaceæ ovario poft

 mortem

aliud sunt, quam isti canales ex utero versus ovarium ascendentes; per quos ovula in uterum deferuntur (*l*). Si enim ejusmodi ovulum seu aura seminali seu crasso etiam semine (*m*) fœcundatur (*n*), transit per

mortem instar digitorum applicitæ. Ibid. MDCCIV. p. 41. MDCCI. p. 22. ut plura experimenta, quæ illorum existentiam comprobant, subticeamus. Conf Hist. Ac. R. Sc. l. c. It. MDCCV. p. 66. Act Hafn. Vol. II p. 210. 219. Vol. V. p. 33. Act. Anglic. Vol. VII. p. 74. Quibus non possumus non suffragari, hoc tamen etiam non diffitemur, reperiri interdum in ovariis hydatides, quæ ovula mentiuntur, quarum tamen discrimen accurate commonstravit *Tauvry* Tr. de la Nourrit. du Fetus p. 46. His vero non obstantibus fuerunt non pauci, qui hanc opinionem in dubium vocarunt, ut *Diemerbroeck* Anat. L I. c. 20. & præcipue D. *Mery*, Chirurgus Parisiensis, quibus addimus Du. *Verney*, *Mauriceau*. Lib. Obstetr. c. 2. *Blegny* Zod. Gall. Ann. 2. Mens. Mart. obs. 1. *Guil. Lamy* Libell. Gallic. Opusc. de Anima sensit. annex. *Leeuwenhœck*. Anat. Part. II. p. 175. *Hieron. Barbati* Diss. de Format. Organis. Concept. & Nutrit. fœtus, *Vidussi*, de la *Motte* &c. quorum argumenta hic recensere angustia pagellarum prohibet.

(*l*) Cavitas, qua hiant in uterum minima est, & non nisi flatum vel tenuem stylum transmittit, dein conscendunt testium dorsum, altera vero extremitas libere in abdomine fluctuat, & tam ampla est, ut sæpius calamum scriptorium admittat, ubi in fimbrias foliaceas desinit, quæ in coitu ovarium amplectuntur, vid *Graaf.* de Genital. Mulier. *Drelincurt.* de fœt. Hum. Conc. Perioch. 6. 7. & 8. *Lang.* Opp. Med. Physiol. p. 228. Hist. Acad. R. Sc. MDCCIV. p. 41. MDCCVI. p. 32. & ovulum blando motu exprimunt atque excipiunt: In medio cavitas parvum digitum æquat. Interim in coitu multum ampliantur tubæ, qualem observavit *Bidloo* Tab. 53. Anat. C. H. It. *Wepferus* de Cic. Aquat. Nox. c. 9. e contrario sæpissime coalescunt, adeo ut *Ruyschius* Obs. Chirurg. 83. fateatur se non credidisse illas in mulieribus adeo frequenter obstructas esse, nisi tot cadavera dissecuisset. Ejusmodi obstructionem tubæ dextræ conceptione iterata subsecuta vid. in Eph. N. C. II. 1. obs. 183. It. duarum tubarum coalitionis exemplum singulare refert venerabilis senex D. D. *Scheidius*, Patronus ac Mæcenas maximopere Devenerandus, in *Diss. Sist. Paradox. Anat. de Generat. Hom. p.* 17. Non tamen omittenda est cautela, quam innuit *Morgagn.* Advers. Anat. p. 34. istas sæpius primo intuitu clausas videri, quæ post accuratiorem perquisitionem apertæ occurrerint.

(*m*) Sic *Ruysch*, Thes. An. VI. p. 4. in muliere in adulterio deprehensæ, & mox post conceptionem occisæ, non in utero tantum sed & in tubis semen crassum deprehendit.

(*n*) Hic magnæ lites gliscunt in medicorum scholis, an videl. ovulum in ovario, an vero demum in utero fœcundetur. Quod primum attinet, denuo in diversas abeunt partes illius sententiæ propugnatores, alii enim putant, impraegnationem fieri per tubas Fallopianas, quod tamen alii rursus negant, vid. *Transact. Anglic.* num. 147. *Lang.* Opp. Physiol. p. 229. *Casp. Barthol. de Diaphragm.* Struct. c. 3. sect. 3. Act. Hafn. Vol. V. p. 46. & potius auram seminalem in massam sanguineam transire & per circulationem ad ovarium deferri statuunt, unde quoque alterationes, quæ post conceptionem contingunt, deducunt. Conf. *Verbeyen* Suppl. Tr. V. c. 4. Quod vero priorem concernit opinionem, ita autumant, quod, instar pennatorum, in quibus ova quoque ab ovario sine maris commercio abscedunt, idem quoque in fœminis præcipue salacioribus contingat, & in utero demum ovula fœcundentur. vid. *Bohn.* Circul. Anat. Conf. *Lang* l. c. p. 231.

per tubam in uterum (*o*), ubi mediantibus fibrillis à chorio prodeuntibus inftar radicum in tubulos uterinos, ex arteriis provenientes implantantur (*p*), & ut plurimum parti pofticæ uteri adhærefcit (*q*). Ibi nutritur, augetur, fetus intus formatur, donec tandem maturus nono vel initio X. menfis membranæ cum ambientes (*r*) rumpuntur (*s*), & poft effluxum aquæ gelatinofo - fubcruentæ (*t*) ex ergaftulo fuo eluctatur. Membrana exterior qua cingitur, chorion appellata, craffa, fpongiofa, vafculofa, uteroque contigua eft: amnion vero interior tenuis, pellucida, priorique contigua exiftit, nullis vel pauciffimis vafculis referta (*u*). Illa vero ovuli pars, quæ pedunculo & nunc utero adhæferat, conftituit placentam uterinam, fubftantia

(*o*) Relinquit membranam exteriorem in ovario, quæ abit in corpus fpongiofum vel villofum. Præter hæc ovula, reperiuntur quoque fimiles veficulæ circa uteri orificium, quæ à non paucis liquorem feminalem pariter continere ftatuitur. vid. D. *Naboth*. Differt. de Sterilit. *Blegny* Zodiac. Gallic. T. I. p. 20. *Henrici* Diff. de Veficul. Seminal. Mulier. cui opinioni refragatur *Gœlicke* Hift. Anat. p. 183. *Ettmuller*. Epift. Probl. de Ovario *Nov. Ruyfch.* Adverfar. Anat. Dec. I. Art. 2.

(*p*) *Nenter* Phyfiolog. cap. XI. Membr. II. p. 336.

(*q*) *Heifter* compend. Anat. p. 61.

(*r*) Appellantur unico vocabulo fecundinæ, de quibus vid. Integr. Tract. *Nic. Hobokeni*, & *Carol. Drelincurt.*

(*s*) Ordinarie, nonnunquam non ruptæ una cum fœtu inclufo prodeunt.

(*t*) De hujus ufu plura vid. in Eph. N. C. II. 2. p. 216. *Gualter. Needam. Tr. de format. fœtus*, multa quoque de membranis & humoribus habet. *Claud de la Courvée* Parad. de Nutrit. Fœt. in utero, *Bohn*. Circul. Anat. Phyfiol. Progymn. II. p. 28. 29. conf. *Berger*. Tr. de Nat. Hum. P. II. c. 2. p. 470.

(*u*) Uti primo intuitu apparet, per injectiones tamen Ruyfchianas & Cowperianas copiofa fefe oculis fiftunt. Ea parte qua fœtum refpicit parva corpufcula in ruminantibus fatis confpicua occurrunt, quæ multi Anatomici, inter quos quoque Excell. D. D. *Zellerus* referendus, pro glandulis habent, per quas liquorem amnii, feparari volunt. Hinc in eruditiffima *Differt. de Vafor. Lymphat. Adminiftrat.* p. 10. objectiones, quæ contra illarum exiftentiam in amnio proferri poffent, fequentibus egregie diluit verbis: *Si in amnio glandulas ideo negare vellemus, quod non omnibus impregnationis temporibus confpiciantur, vapularemus fane. Nam in peritoneo aliifque membranis pariter non omni tempore æqualiter confpiciuntur, aft in hydrope aliifque glandularum obftructionibus optime patent.* Hifce duabus tunicis nonnulli addunt tertiam fcilic. Allantoidem, vid. Hift. Acad. Reg. Scient. MDCCI. p. 28. & MDCCII. p. 38. *Munnik*, Anat. Thef. 33. *Graaf.* Tab. 12. Conf. *Drelincurt.* Melet. de tunic. fœt. allantoid. quæ tamen nonnifi in quibusdam brutis reperitur & pro collectione urinæ infervit, in homine vero recte negatur, vid. *Cowper*. *Bohn*. Circ. Anat. Progymn. 2. *Heifter*. compend. anat. p. 61. *Ruyfchius* quidem accuratiffimus alius Anatomicus Thef. anat. IV. p. 15. Pfeudo allantoidem admittit, fed illa non nifi chorii interior vel amnii exterior lamella eft. Tribus hifce quartam addit *Needham*. l. c.

ſtantia quam maxime vaſculoſa prædita (x), quæ ſuccum nutritium (y) ex utero ſuſcipit, & eum per venam umbilicalem tranſmittit, per arterias autem umbilicales ſanguis e fœtu ad placentam revehitur (z), quæ una cum vena & uracho (a) communi quadam membrana cinctæ, conſtituunt funiculum umbilicalem (b), per quem nutritur infans. An vero per os à liquido illo glutinoſo eum ambiente quoque nutrimentum capiat, adhuc diſceptatur (c). Situs infantis in utero ſedens percipitur,

(x) *Ruyſch.* Theſ. Anat. V. Tab. 1. Non pauci glandulas huic parti tribuunt.

(y) Diverſæ denuo hic proſtant opiniones, ſub qua forma ſuccus hicce nutritius ad corpus embryonis deferatur, de quibus vid. *Lang.* Opp. Phyſ. p. 243. p. 239. Qualis ſit humor, vid. *Stahl.* Theor. med. Phyſiol. p. 519. videl. Lymphalis, tam Terreo-mucidas, quam pingues particulas comprehendens, hic ſanguini venæ umbilicalis commixtus per hanc ad fœtus corpuſculum progreditur. Conf. Diſſ. *Salzmannianam* de Circul. Sanguinis in Fœt. 1714. Argent. habit. §. 3. quæ ſententia nobis præ cæteris arridet.

(z) De hoc circulo vid. Diſſ. modo allegat.

(a) Multum diſceptatur inter Anatomicos an urachus ſit pervius, & canalis officio gaudeat, ſin minus. Qui prius affirmant, in medium proferunt exempla varia, uti fecit *Dn. Littre.* Hiſt. Acad. Reg. Scient. Conf. Eph. N. C. III. & IV. p. 465. nec non *Franc. à Frankenau* in *Diapedeſi Reſtit.* p. 23. Urinæ tranſudationem ex veſica per urachum ad tunicam allantoidem experimento probare conatus eſt. Sic & ex analogia brutorum conjecturam faciunt, in quibus præcipue majoribus nullum ferme ſupereſt dubium, quemadmodum enim illa urinam, quæ liquori gelatinoſo amnii nutritio miſceri nequit, in peculiarem membranam vel interſtitium amnii & chorii deponunt, ſimili prorſus ratione urinam in fœtu excerni debere. Sunt vero etiam non pauci, qui perforationem multiplici experientia convicti negant, ſic *Mauriceau* Tr. de morb. Mulier. Lib. II. cap. 4. p. 229. teſtatur, ſe plus quam 40. fœtus ſecuiſſe, in quibus omnibus urachum, qua umbilicum ſpectat, cœcum deprehendit. Conf. *Ruyſch.* Theſ. Anat. IV. p. 14. V. p. 28. VI. p. 63. Alii vero, quo ſeſe ſalva perforatione urachi hiſce explicent tricis, illum ultimis menſibus claudi ſtatuunt, vel cum *Dn. Ridley* in Act. Erud. MDCCV. p. 122. papillam pone ejus orificium ponunt, quæ ejus perforationem dubiam reddit, qua vero reſecta, cavitas pennam anſerinam æquat, & tubulum facili negotio admittit.

(b) Ex cujus vaſorum reptatu inſtar funiculi contorti apparet, ex qua contorſione oriuntur noduli, ex quibus obſtetrices mira præſagiunt, vid. Eph. N. C. II. p. 392. Exempla deficientis vid. ibid It. Journal. des Sçavans. MDCLXXIII. fol. 69. *Stalpart* van der *Wiel* Cent. Poſter. Part. I. Obſ. 32.

(c) Negat *Litter* Hiſt. Ac Reg. Sc. MDCCI. p. 120. Aliique, qui pro excrementitio habent, Conf. Diſſ. D. D. *Marc. Mappi de Aquis in quibus tempore geſtationis fœtus quaſi natat.* Arg. 1685. habit. Alii nimium huic liquori tribuunt, & ab illo ſolo nutrimentum fœtum capere ſibi perſuadent, uti *Charleton*, *Entius*, *Everhardus*, *Courveus*, quos ſecutus eſſe videtur *Stalpart* van der *Wiel* Diſſ. de Nutrit. Fœt. & *Berger.* de Nat. Hum. c. 2. L. II. Nobis tamen medium tenere lubet, & fœtum primis menſibus per umbilicum, ultimis vero per os quoque nutriri ſtatuimus. Conf. *Segeri* Diſſ. *de Hippocr. Orthodox. in Doctrin. de Nutrit. Fœt. in utero c.* 2. *Needham.* de Format. Fœt. p. 74. Act. Erud. MDCLXXXVI. p. 617. *Deuſing* de Gener. Fœt. *Rogerſii* Analect. Inaugur. in Ephem. Gallor. MDCLXV. Menſ. Febr. recenſ. modum quomodo per os nutriatur ingenioſe deſcripſit D. D. *Lentilius* *Jatromn. Theor. Pract.* p. 366.

pitur (*d*), capite & collo inclinato, cubitis ad inguina applicatis, & calcaneis ad nares retractis: manibus f. potius pugnis caput tangit. Partu autem appropinquante utplurimum ita fefe vertit, ut caput inferiora petat, orificio uteri opponatur, pedefque cum natibus furfum vergant.

§. III.

Paucis itaque his præmiffis, facillime elucefcit in quantum noftra obfervatio recedat a communi generationis negotio, five enim confideres matrem, five fœtum, five denique ejus clauftrum, varia obfervabis infolita, quæ figillatim examinabimus. Quod primo attinet matrem, oculis noftris fefe fiftunt fymptomata, quæ toto geftationis tempore paffa eft atque fenfit. Menfium emanfio, & uterini orificii conftrictio folennia quidem graviditatis funt figna, fed ifta fæpiffime fallere quotidiana teftatur experientia (*e*), quippe nonnullæ plethoricæ ad medium ufque (*f*) imo per totum geftionis tempus (*g*) fluxum menftruum fervant, quid quod ipfa noftra gravida fubfequentibus temporibus illum experta eft. Poftquam vero acceſſerat intumefcentia ventris fucceffiva, potuit eo facilius illa de graviditate fufpicionem movere, præcipue cum tempore legitimo dolores parturientium ordinarii fubfecuti fuerunt.

§. IV.

Infolita autem, quæ hic contigerunt, erat tempus tam refpectu dolorum ad partum tendentium, quam geftionis diuturnæ fetus. Sæpius quidem contingit, quod per aliquot dies, imo integram feptimanam perdurent, præcipue in delicatulis & primiparis, quæ, fi dies partui defignatus properat, *wann fie aufgerechnet haben*, & forte flatus incarceratus tormina quædam exci:at, ftatim fefe ad pariendum accingunt, pariens imprudentia obftetricum, reliquarumque adftantium præcocibus hortamentis

(*d*) Videlicet ordinarius, cum quo p. n. fœtuum fituationes non funt confundendæ, quales varios defcri fit ac delineavit *Rueff. Tr. de concept. & generat. hom.* tot. lib. 4.

(*e*) Sic dantur, exempla, quamvis rariora, quæ conceperunt, etiamfi nunquam fluxum menftruum paffæ fuerint, vid. Eph. N. C II. 1. p. 114. 117. Ann. 3. obf 132. *Bartholin.* Cent. IV. hift. 37. *Schenck.* obf med. lib 4. obf. 1. *Marc Donat.* lib. 4. hift. med. admir. c. 23. *Hildan.* V. 4. *Rhod.* Cent. III. obf 54. *Piens de febb. in fpecie* c. 8. p. m. 2 8 feq. M. *Sebiz.* Spec. Pract. P V. f. 2. c. 1. &c Uti & molas aliofque morbos uterinos menfes impedire & graviditatem mentiri poffe, autopfia edocet.

(*f*) *Nenter* phyfiol. p. 340. §. 8. *Solenander.* Sect. V. conf 15. § 38 39. *Brafſavola* in Hipp libr. 5 aph 60 *Pechlin.* ob. l. 1. obf 36.

(*g*) *Schenck.* l. c. obf. 147. *Roder. a Caftro* de morb. mulier. l. 3. c. 18.

tis ad labores excitatur (*h*), natura pellentibus præmaturis turbatur; irritatur, dolores ſpurii excitantur, ante fetus debitum ſitum, ante uterini orificii aperturam, ante denique effluxum aquarum ægra miſere excruciatur, ut ſæpius convulſiones quoque accedant, & ſic antequam veri ad partum niſus oriantur parientis vires conſumuntur, ſicque dolores juſto diutius protrahuntur. Contingit hoc quoque, ſi membranæ ſecundinarum ſunt firmiores, vel adſunt ſcirrhoſæ excreſcentiæ in vagina præcipue circa orificium uterinum, vel ſi illa coaleſcit, vel aliæ ejus læſiones fetus exitum impediunt. Sic & calculus magnus veſicæ, fetus atque uterus male conformatus, vel ſituatus, gemelli æquali enixu ad exitum promoti, nonnunquam etiam molæ & ejuſmodi obſtacula ad dolorum prolongationem anſam præbent (*i*). Dum enim principium vitale ea quæ in utero continentur, ſuo tempore excernere nititur, excretio autem per varia accidentia impeditur, tunc vel auget niſus ſpaſticos & per tempus aliquot continuat, vel ſi ſuæ ſalutari intentioni compos fieri nequit, omnino ſuum officium derelinquit. Id accidit quoque noſtræ parienti, poſtquam enim per tres vel potius ſeptem integras ſeptimanas, quod plane inſolitum, continuaſſent hi niſus ſine ulla neque fetus, neque ſecundinarum excretione ſubſecuta, non quidem ſponte ceſſarunt, ſed arte ſufflaminata & anodyno forſan ſopita natura munus ſuum debitum deſeruit, & fetus ſuis involucris cinctus remanſit in ſuo ergaſtulo.

§. V.

Gerebatur autem noſter fetus per 46. integros annos in ventre materno, quod profecto mirandum, & fœtum per tantum temporis tractum in utero unquam hoſpitatum fuiſſe, me latere, ingenue fateor. Per annum (*k*), per XIV. menſes (*l*), per nonnullos quoque annos

(*h*) Piaculare facinus appellat *Veslingius* Epiſt. 50. annex. Tr. *Bartholin.* de inſolit. part h. m. viis: *Gravidam nondum maturo partu ad fetus enixum compellere.* Conf. Excell. D. D. *Lentilii* Jatromn. Theor. Pr. p. 422. 423. *Pechlin.* obſ. l. 1. 32.

(*i*) Cong. *Lang.* opp. med. diſp. de offic. medic. in part. diffic. §. 6. ſeq. It. *Diſſ. inaug. ann. current. de Dyſtockia Argentor habit.*

(*k*) Vid. Joh. a *Sande* Deciſ. Friſic. lib. 4. Tit. 8. def. 10. *Beuſt.* de matrim. part. 1. c. 36. *Mynſing.* lib. 6. obſ. 60. n. 12. De partu undecimeſtri vid. *Harpprecht.* conſil. 51. *Bonet.* Sepulchret. l. 3. ſ. 38. obſ. 4. 5. 6.

(*l*) Vid. *Gothofred.* ad Novell. 39. Journ. des Sçav. MDLXXXIII. p. 216. quid quod aliqui 16 & 19 menſe excluſos fetus narrent, vid *Spiegel.* de format. fet. P. III. c. 7. *Blegny* Zodiac. Gall. A. I. p. 25. *Bonet* l. c. obſ. 6. conf. *Zacchiæ.* Quæſt. med. legal l. 1. tit. 2. quæſt. 6. *Schenck* obſerv. rar. De quodam infante, qui in utero materno duos integros annos commoratus, editus vero poſtea in lucem, quaſi compenſaturus moram ſolum ambulaſſe & locutum fuiſſe. *Gregor. Horſt. Marc. Donat.* p. m. 373. quod tamen fabulam ſapit.

annos (*m*) fetus geftatos, vel demum anno 26. fenfim fenfimque fruftulatim excretos (*n*), vel uti fetus muffipontanus lapideus vel Senonenfis anno 28. exfectos fuiffe (*o*), obfervatores teftantur. Aft tantum temporis fpatium fine notabili incommodo & fine corruptione foetum in matre extitiffe, rariffimum, hinc forfan etiam evenit, ut D. D. *Wohnlich* hujus mulieris querimonias rifum jocumque faceret. Maximæ quas conquefta eft moleftiæ confiftebant primo in pondere quodam gravativo, quod in uteri regione fenfit, & præcipue in furgendo oneri erat. Non quidem negaverim in omni graviditate ejufmodi fenfum percipi, hinc propter remanfionem infantis neque venter fubfidere, nec iftud incommodum evanefcere potuerunt, hinc quoque altera, ut & tertia vice gravida, propter pondus duplicatum moleftiæ augmenta fumfere, hoc tamen nobis etiam dandum, a fucceffiva induratione involucri, hoc fymptoma fucceffive quoque creviffe, & induratas fecundinas majus acquifiviffe pondus, quam fi priftinam retinuiffent fubftantiam (*p*). Alterum incommodum, quod paffa eft, fuerat dolor urens in latere finiftro, dextro fi incumbebat, qui anne ab adhæfione provenerit illo in latere in utero, & a pravo uteri fitu; an vero quod hic fetus in una hæfitaverit tubarum, in feqq. dilucidabimus, quamvis non videatur abfonum, tantam molem induratam, fi etiam in utero extiterit, præcipue fi uterus male erat locatus, illud latus, quo adhærebat, vi ponderis aliquo modo deorfum traxiffe, ficque ejufmodi fenfum dolorificum excitaffe. Tandem in latere finiftro fæpius

(*m*) De fetu fceleti inftar duobus fere annis poft legitimum partus tempus excreto vid. Eph. N. C. I. 1. obf. 1. conf. *Bonnet*. Sepulchret. l. 3. f. 38. obf. 4. §. 2. per quinquennium vid. Journ. des Sçav. 1685. p. m. 543. Schol. ultra Sexennium in utero geftatum E. N. C. Dec. II. 5. obf. 174. fetus officula 13. annos in utero retentos, muliere interim bis pariente, vid. ibid. 3. 4. obf. 87. per 25. annos in utero exiftente Journ. des Sçav. l. c. conf. Nouvell. de la Rep. des *Lettr*. MDCLXXXV. p. 997.

(*n*) Vid. Eph. N. C. II. 8. obf. 134. conf. *Bonnet*. l. c. Huc quoque referri meretur exemplum ab *Excell. D. Præfide, Præceptore Venerando*, mihi relatum, de quadam fæmina, quæ gravida, atque ordinarium pariendi tempus tranfgreffa fucceffive per alvum officula infantilia rejecit. Hæc muliercula etiam antea per alvum aliquando materiam mucofam fubcruentam inftar fluoris albi excrevit, fed qui nemine animadvertente, fponte rurfus evanuit. Unde mihi videtur ab ulcere forfan vaginæ inteftinum fuiffe exefum, uti hinc inde obfervationes proftant. *Foreft*. l. 28. obf. 77. Jo. *Lang*. l. 2. epift. medic. 39. *Marc. Donat*. l. 4. hift. med. mir. c. 22. E. N. C. 3. 4. obf. 87.

(*o*) Vid. *Strauff*. de foet. Muffipont. *Bartholin*. hift. an. cent. 2. obf. 100. *Sennert*. Med. Pract. Part. II. l. 4. fect. 4. c. 8. *Bonet*. Sepulchret. l. 3. fect. 38. obf. 4. Multi tamen de veritate hujus hiftoriæ fubdubitant, fabulifque annumerant, dum e contrario nofter cafus, qui in multis cum ifta convenit, certiffimus.

(*p*) Juxta phyficos: quo quid durius, eo denfius, pondera autem corporum funt, ut denfitas, & variant, prout denfitates variant. vid. *Teichmeyer*. phyf. exper. p. 85.

ſæpius torminibus, flatulentiiſque vexabatur, quoniam vel tuba vel uterus una cum hac mole in illud latus propendens inteſtina compreſſit, unde ejuſmodi incommoda excitata eſſe videntur. Reſtitat adhuc ſingulare illud phænomenon ſenſus nempe rupturæ, ab exhibito pulviſculo, referente Rever. D. Paſtore, ſubſecutus, quoniam autem neque inſpectio anatomica, neque literæ tam Excell. D. Præſidi quam nobis traditæ ſingularem quendam effectum patefecerunt, hinc de illius certitudine ambigo, judiciumque meum ſuſpendo: obiter tamen notamus Excell. D. D. *Nebel. in Diſſert. all. de extr. fœt. H. ex uter. p.* 34. ſimilem ferme caſum in medium proferre.

§. VI.

Merito hic diſquiſitioni ſubjiciendum problema, *utrum noſter fetus in utero, an vero in tuba fallopiana conceptus fuerit?* Primum declaravere ſectores & apertionis cadaveris ſpectatores, quoniam vero poſtmodum duos adhuc ediderat infantes, hoc reſtitante in viſceribus maternis, multi Celeberr. Viri ſuſpicati ſunt, annon potius in tuba hæſitaverit, præcipue quoniam nullus accuratus Anatomicus ſectioni interfuit, ſicque ſitus a Chirurgis, quod tamen præfiſcine dixiſſe velim, facile falſus aſſignari, & non tam ſollicite obſervari potuit. Neque immerito! Fuiſſe enim in tubis (*q*) ut & aliis corporis partibus (*r*) fetus conceptos generatoſque, autores teſtantur. Et una tuba obſtructa per alteram ovulum imprægnatum utero immitti, ibi incrementum capere, ac tandem maturum infantem in lucem facillime poſſe prodire, quivis facile poteſt comprehendere: ſic quoque hunc fœtum in una tubarum hæſitaſſe, altera

aperta

(*q*) Vid. *Abrah. Cypriani* Epiſt. ad *Thom. Millington*, qui fœtum hum. mortuum poſt 21. menſes a prima imprægnatione ex tuba uteri dextra feliciſſime extraxit, matre ſalva, & poſtmodum adhuc bis pariente. Conf. *Elsholz. Epiſt. de concept. Tubar.* Eph. N. C. I. 4. & 5. Append. p. 74. Act. Erud. 1701. p. 82. Act. Acad. Reg. Sc. 1702. p. 277. 398. Act. Angl. num. 47. quamvis auctor ultimæ obſervationis *Vaſalliu* neget conceptionem in tuba, ſed in utero ſecundo factam, Graafiumque cum aliis deceptum fuiſſe. Conf. *Riolan.* Anthropogr. L. II. c. 35. *Marquard.* Empir. Pract.

(*r*) Uti in abdominis, ventriculi &c. cavo, vid. *Salmuth* cent. 1. obſ. 64 cent. 3. obſ. 94. Eph. N. C. I. obſ. 110. II. 7. obſ. 10. & 237. Journ. des Sçav. 1669. febr. ex *Mauriceau* Tr. des malad. des femmes groſſes. Conf. *Hild.* cent. 1. obſ. 64. *Laur. Strauſſ.* de fœt. Muſſipontan. p. 91. Pecul. Tr. de fœt. extra uterum in abdomine genito Autore *Deuſingio. Bonet.* Sepulch. l. 3. ſ. 38. obſ. 3. §. 9. 10. obſ. 4. § 8. De fetu in veſica urinaria reperto vid. Act. Lipſ. 1717. p. 307. In tumore ſtrumoſo fæminæ poſt obitum aperto invento, medii digiti longitudinem æquante Eph. N. C. II. 10. obſ. 56. Notæ quoque ſunt hiſtoriæ fetus Aurelianenſis Ibid. l. 1. p. 255. Toloſani, cujus hiſtoriam *Baile* operibus ſuis annexit. Conf. *Hartſœcker* cont. conj. phyſ. p. 136. Act. Angl. Vol. VII. p. 137.

aperta remanente, & ita per illam fecunda & tertia vice ovulum impraegnatum, in uterum devolutum, ibi nutritum & tandem foetum editum fuiffe, non fine ratione autumant, praecipue fi addis iftud, quod chirurgus poftmodum tranfcripfit: *Ich befande gleich, daß sich die Kugel nicht völlig in der* matrice *befunden, jedoch ist ein dünnes Häutlein um die völlige Kugel gewesen, daß ich doch der völligen meinung bin, daß es von groser Ausdehnung der Kugel, und denen noch 2 getragenen Kindern: Welches starck auf die lincke Seiten getrieben gewesen, und den rechten Gang zur Geburth nicht verrichten können. In keinen besondern Sack war es nicht gelegen &c. rechter Seit war die mutter noch zimlich, aber lincker Seit, wo die Kugel angeheffter war, da ist alles wunderlich mit allerhand Drüßen und Maasern zu sehen gewest.* Literae autem Paftoris retulerunt: *daß die* matrix *so klein gewesen, als bey einem Kind von 2 Jahren.* Sic & huc referendum fymptoma illud, dolor fcil. urens in finiftri lateris regione umbilicali, ut & tantum temporis fpatium, quod in ventre materno extitit. Ex tuba enim, fi ibi accreverit, & majorem in molem excreverit, minime potuiffet in uterum devolvi, & in lucem, nifi adminiftrata fectione, protrahi, hinc ominabantur, ibi demum in ejufmodi offeam compagem fecundinas degeneraffe; nam ex utero tam tempore partus, quam poftmodum conatibus naturae vel ruptis fecundinis vel illis inclufum foetum, etiamfi uterus prave fuiffet collocatus, attamen facilius & certius prodiiffe. Neque concipi poffe, conjiciebant, hunc globum in utero & fimul duos infantes fubfecutos tempore geftationis ibi hofpitatos fuiffe. Quae omnia & fingula, etiamfi non parvi mihi videantur momenti, fufpicionemque de conceptione tubaria corroborent; in utero tamen hunc globum extitiffe & per dies vitae ibidem geftatum fuiffe, multi fine ullo impedimento fieri potuiffe & factum fuiffe exiftimarunt, quod enim fpectat infantes annis fubfecutis editos, nil impedire, fibi perfuaferunt, duos infantes fimul peculiaribus fuis tunicis involutos (*s*) poffe in uno utero fubfiftere, quod non tantum fuperfoetatio, de qua plurima evolvimus exempla (*t*), fed & fi illam negas (*u*), vel diverfas aetates embryo-

(*s*) Non quidem negaverim gemellos plerumque uni chorio & duplici amnio inclufos effe, bene tamen monet *Rommel. naturam nulli regulae certe sese adstringere*, vid. Eph. N. C. 3. 7. & 8. p. 70.

(*t*) Vid. infr. §. 8.

(*u*) Uti noviffime de la *Motte* in differt. *sur la generation & sur la superfetation* aufus fuit, cujus fummam vid. in Journ. des Sçav. 1718. Mois Juillet p. 95. feq. conf. *Zacchiam* l. 1. 3. q. 3. n. 1. Jo. *Valverdam* anat. l. 3. c. 14. *Augustin.* de civit. Dei c. 6. Sed his egregie refpondet *Viardel* obf. de Part. l. 1. c. 6. in fin. & affirmat. una cum *Forest.* Schol. ad l. 28. obf. 45. *Horst.* de cauf. fimilit. *Laurent.* anat. l. 8. q. 22. *Plater.* prax. med. tit. 3. l. 2. c. 1. p. 473. *Zach.* l. c. *Schott.* phyf. cur. l. 3. c. 30. *Vid. Vidius* de tuend. valetud. l. 14. c. 7. *Foes.* not. ad *Hipp.* l. de fuperfoetat. f. m.

embryonum, fic diverfam illorum magnitudinem objicias, quotidiana experientia de gemellis teftatur, qui unius ejufdemque ætatis, magnitudinifque exiftunt, & tamen anguftis hifce limitibus includuntur, nifi quod uterus paulo magis amplietur, utpote qui mirum in modum extendi poteft, quod gravida noftra non fine fummis moleftiis experta eft. Quoniam autem fetus a primis fpafmodicis conftrictionibus propter fitum uteri vitiatum & forfan imperitiam obftetricis excerni non poterat, multo minus tempore fecundi & tertii partus hi nifus quicquam valuerunt efficere, quo majorem globus acquifivit foliditatem, quo diutius in utero extitit, quo magis exficcatus, quo magis accretus utero que impactus, imo natura laboris fui hic fruftra antea tentati memor, jam nil quicquam amplius ad illius expulfionem fufcepit, quibus accedit fetus in globo lenta mors atque extinctio, hinc illius quoque motus, quos nonnulli requirunt, ceffarunt. Tandem non parum contra conceptionem tubariam pugnare, objiciunt, infantis magnitudo, quæ a maturo ad partum fetu vix recedebat, & quod omnibus membris erat perfectus, non compreffus, fed naturalem habebat fitum & figuram, quæ minime convenire cum fetu tubario, neque tubam in tantam molem poffe expandi, neque ad hujus vegetationem fufficiens largiri nutrimentum, perhibent (x). Quod meum igitur qualecunque attinet judicium, certi quid hic determinare nequeo, quippe tota res valde incerta atque dubia & folum ex relatione chirurgi atque Paftoris pendet, cui quantum fidendum, unius cujufcunque judicio relinquo.

§. VII.

Caufæ quæ ad partum difficilem, & fœtus retentionem anfam præbent, diverfæ exiftunt (y), quas tamen fupra jam obiter tetigimus, hinc præcipuas paucis tantum repetamus. Dependent autem vel à matris, vel ipfius infantis, vel obftetricantium vitio atque culpa. Si fœminæ

114. Nec reticenda quæftio ingeniofa, quam *Cafp. Bauhin.* App. ad *Rouffet.* de Part, Cæfar. movet: *Num mulieres, quæ fuperfœtare folent, vel plures quam duos fetus generant, uterum bipartitum habeant?*

(x) Placet hic fubnectere judicium anatomici confummatiffimi D. D. *Salzmanni*, *Patroni æternum devenerandi*, de ejufmodi infantibus in tubis conceptis dum in differt. fuo fub Præfidio habit. *de utero mul.* hæc leguntur verba: *Sed quales fuerunt fetus illi? Sceletis quam embryonibus fimiliores, emaciati, exfucci atque exfangues, adeo ut totus corpufculi habitus fatis indicaverit, iftos non a matrice veluti benigna matre, fed a noverca effe enutritos.*

(y) Vid. *Lang.* Opp. Difp. XLII. XLIII. Differt. Inaug. Ann. current. Argent. habit. De *Dyftochia*. Bonet. Sepulchret. L. III. S. 38. obf. 7. Schol. 1. Differt. Excell. D. D. *Nebel. de Extractione Fœtus H. ex Utero.* §. 3. 4. 5. feq. Confulantur Autores de Morb. Mul. Conf. Act. Hafn. Vol. III. obf. 14.

minæ nimis plethorico atque obefo corporis habitu funt præditæ, difficile concipiunt, difficulterque pariunt (z); Si è contrario debiles funt, morbofæ, gibbofæ vel delicatulæ, quoque non fine magno labore parere folent; Primiparas plerumque difficiliori partu effe obnoxias, obftetricum quotidiana autopfia teftatur, & quidem vulgo vel nimis juniores, vel nimis annofæ (a). Non parum tandem ad dyftockiam confert prava partium generationi infervientium conftitutio, dum vel Scirrhofæ excrefcentiæ, ulcera, membranæ &c. vel vaginam vel uterinum orificium occupant, vel prolapfus infelicem reddit partum: It. offis coccygis induratio, fique nimis introrfum fpectat (b), calculi veficæ, dolores jufto diutius emanentes, languefcentes, præmaturus aquarum effluxus ficque viarum ficcitas, uti & uteri perverfus fitus (c), quando videlicet in pelvi prave locatus, per ejus oftium diftortum fœtus in lucem prodire nequit. Si enim pelvis nimis angufta, non rotunda, fed juxta utrumque latus nonnihil extenfa atque ovalis, vel etiam plana nimis eft, uterus dextrorfum, finiftrorfum, vel antrorfum propendet & ejus oftium ad finiftrum vel dextrum pelvis latus, vel etiam ad os facrum convertitur, & ab accumbente fœtu difficilius aperiri poteft, præcipue fi caput ejus majufculum fuerit. Sic quoque embryo multum partum felicem retardare imo impedire valet, fi male in utero collocatus, in Tuba vel ovario conceptus, fi utero perrupto inteftinis incumbit, fi ejus membranæ jufto firmiores ut rumpi nequeant (d), fi fœtus male conformatus (e), jufto grandior (f), debilis (g), morbofus

(z) Vid. *Foreft.* L. XXVIII. obf. 74.

(a) Hoc ultimum nonnulli indurationi Juncturarum offium innominatorum adfcribunt, vid. *Lang.* l. c. Phyfiol. p. m. 252. conf. Eph. N. C. II. 7. p. 461. *Pineum*, *Rouffet. Bauhin. Fernel. Riolan Gorræum*, *Hildanum*, *Hoeferum* &c. Negatur ab Illuftr. *Franc.* à *Frankenav* Satyr. Med. Cont. VII. § 2. It. *Pareo* L. de Generat. Hom. cap. 13. *Barthol.* A. R. Lib. IV. c. 16. *Binninger* c. II. obf. 44. J. R. *Salzmann.* obf. ann. 23. Jan. 1612. *Nenter.* Phyfiol. p. 348. Ex quibus omnibus & fingulis concludo fœtum noftrum difficillime in lucem prodire potuiffe, præcipue poftquam dolores ceffarant, orificium uteri in ftatum priftinum fefe confstringeret, fœtufque lente interiret, omnis fpes ullius partus evanuit, ac nulla alia medela, quam fectio paragr. ult. proponenda, fupererat. Etfi enim proftent exempla embryonum, quos per varias infolitas vias provida natura expulit, vid. Eph. N. C. II. 2. p. 231. II. 8. obf. 100. Schol. III. 4. obf. 131. 5. & 6. obf. 106. *Tulp.* L. IV. c. 39. 40. Hift. Acad. R. Sc. Tom. IV. p. m. 313. attamen illa plane funt fingularia, & inter centum mulieres vix una de tanta felicitate fibi gratulari poteft, qualia contraria exempla leguntur apud *Job.* à *Meckren.* p. 387.

(b) Vid. *Bonet.* Sep. L. III. S. 38. obf. 3. §. 12.

(c) Vid. *Deventer* de Art. Obftetric. c. 27. Conf. fingularem obfervationem, quam ex *Sennerto* allegavit *Verduc.* Chirurg. P. I. c. 36

(d) *Mauriceav.* ob. 662.

(e) Vid. *Schenck. Barthol. Tulp.* eph. N. C. paffim. &c. præcipue autem *Bonet.* fepulchr. L. III. S. 38. obf. 6.

(f) *Foreft.* L. XXVIII. obf. 20.

(g) Eph. N. C. II. 1. obf. 107.

bofus (*b*) vel plane mortuus: Si funiculus collum circumdat, fi cum mola fœtus geftatur, fi gemini æquali enixu ad partum properant [*i*], & quæ funt fimilia. Obftetricum denique imperitiam multum etiam ad partum difficilem contribuere, res eft cuivis proh dolor! nota, & fupra jam fatis fuperque demonftravimus. Reftat igitur caufa, quæ noftrum fœtum in ventre materno detinuit, quoniam autem de ejus fitu minime fumus certi atque convicti, B. L. vitio nobis non vertat, fi denuo conjecturis infiftimus. Si in Tuba latitavit, res eft confecta, ex tuba enim fœtum perfectum & omnibus membris abfolutum per ordinarias vias prodire poffe, nemo nifi vefanus affirmabit. Si vero in utero hofpitatus fuerit, tunc maxime verifimile mihi videtur fupra memorata caufa de fitu uteri vitiato, illumque nimis finiftrorfum inclinaffe, & fic partum impediviffe. Cæterum anne aquarum effluxus, non fubfecuto infante, & denuo viæ reficcatæ, utrum dolores intempeftive mitigati, utrum membranæ jufto firmiores, aliæque caufæ externæ, pofito quod in utero extiterit fœtus, moram non injecerint partui, non omnino à veritate abludit. Quia igitur natura, poftquam omnem adhibuiffet operam, hujus fœtus exclufionem promovere, ficque fcopum fuum attingere non poterat, deferuit labores, & reliquit hunc globum in corpore in loco minus ad actiones vitales neceffario, hinc etiam mulier fecum fine ulla fanitatis periclitatione geftabat, imo fine magno incommodo per totum reliquum vitæ curriculum, quippe neque ad fanguificationem, neque ad fanguinis circulationem, neque ad nutritionem, neque ad refpirationem neque ad reliquas actiones hujus indurati globi tanquam rei plane alienæ opus habuit, & omnes actiones ad vitam neceffarias, hoc globo non obftante in corpore fuo exferere poterat, unde evenit, ut etiam mulier parum moleftiæ fentiret. Sicuti è contrario fi ejufmodi indurationibus infeftantur vifcera nobiliora, & ad fuftentationem vitæ fumme neceffaria, tunc non poteft non fieri, quin morbi hydropici, tabifici, febres lentæ &c. preffo fequantur pede, donec tandem plerumque mors fcenam claudat.

§. VIII.

Sed devolvor ad quæftionm Pyrrhonicam: *anne videlicet hic fœtus tamdiu in vifceribus maternis hæfitaverit?* Hifce autem parata eft refponfio, quod non tantum à tempore conceptionis, graviditatis, doloribus ad partum tendentibus, & ab induratione offea involucri figna poffint depromi,

(*b*) Hydropici vid. M. A. *Severinum* de recond abfceff. nat. p. m. 226. Eph. N. C. I. 1. obf. 42. Plures morbos in infantes utero adhuc inclufos a matte derivari poffe vid. *Jo. Mauric Hoffmann.* Difqu. C. H. Anat. Pothol. Specim. X. p. 16.

(*i*) Fœtus gemellus, quorum alter fuo capite alterius capiti infiftens impedimento fuit, quo minus neuter nafci potuerit vid Eph. N. C. III. 4. obf. 122.

mi, ut pote quod nonnisi longo temporis intervallo potuit in ejusmodi substantiam duram degenerare; sed etiam ab ætate mulieris dispalescere potest, quæ prope conficiebat centum annos, post finem autem septimi septenarii utplur. mensium fluxus & habilitas ad conceptionem cessat, unde quivis sanæ mentis compos videbit, illam antea concepisse. Uti & illud dubium, utrum videl. antequam duo infantes in lucem fuerunt editi, an vero demum postea fuerit conceptus hicce fœtus, nullius est momenti, omnia enim ante secundam & tertiam impregnationem signa graviditatis aderant, partus instabat, nil subsecutum, venter tumebat ut antea, quare primum in dubium vocitem? Si igitur gravida erat, nec fœtus edidit, remansit ille in ventre materno, & quidem etiam per tempus gestationis reliquorum infantum. Hunc etiam fœtum, & primum prognatum infantem pro uno eodemque venditare maximam redolet insaniam, quippe non tantum fœtus per tantum temporis spatium in utero vivere nequiverat, sed etiam tumor ventris, editis duobus infantibus non subsidebat, sed in statu pristino una cum reliquis graviditatis signis permansit. Si vero quis neget potuisse fieri imprægnationem fœtu in utero jam existente, huic respondeo, vel fœtus noster utero inhæserat vel tubæ, si posterius affirmat, nullam video rationem, quare non per alteram tubam apertam potuerit ovulum in ovario fœcundari, & in arvum naturæ deportari, si prius defendit, eum relego ad superfœtationem, quam tot comprobant exempla (*k*), & prioribus mensibus eam contingere, conceptionemque iterari posse, egregie demonstravit *Harderus* (*l*), Plurimique alii Cordati Viri (*m*).

§. IX.

Progredior itaque ad fœtum ipsum, qui ferme partum maturum tam magnitudine quam reliqua figura repræsentabat, omnia membra erant absoluta, situs naturalis, sicque in hisce omnibus nil reperiebatur singulare, nisi quod funiculus umbilicalis spatio quatuor circiter digitorum ab umbilico disruptus fuit, quod anne rudi Globi tractationi & apertioni Chirurgorum sit adscribendum, an vero tractu temporis friabilis

(*k*) *Borrich.* Act. Hafn. Vol. V. 3ia. exempla recenset, It. Eph. N. C II. 7. obs. 31. & 165. p. 319. Conf. *Lentil.* Micellan. Med. P. III p. 301. *Schenck.* *Sennert.* *Donat.* *Wolf.* Cent. XVI. Memorab. f. 987. *Harßdörffer grosser Schauplatz* Hist. 141. 24. *Bartholin.* cent. IV. hist. 14 *Rousset.* de part. cæs. S. VI. c. 7. *Brassavol.* comm. ad V. aph. 38. *Franc.* a *Frankenau.* satyr. med. cont XII. De Superfœtat. *Salmuth.* Cent. III. obs. 33. *Bonet.* Sepulchr. L. III. 37. obs. 6.

(*l*) Eph. N. C. II. 2. obs. 185. p. 410. *Adr. Spigellius.* Fabric. Corp H. L. VIII. c. 23. existimat, os uteri gravidis hiare, tantoque magis, quo viciniores sunt partui, cui tamen opinioni subscribere nequeo.

(*m*) *Sennert.* *Sperling.* de Format. Fœt. p. 79. *Zacchias*, *Bauhin.* ad *Rousset.* &c.

abilis factus, ficque fponte ruptus fuerit, ambigo, & ut verum fatear, prius valde verifimile mihi videtur, quippe exacte illo in loco, ubi ex umbilico emergit, & verfus pofteriora vergit, globus difciffus fuit, & frequenti ejus apertione & demonftratione, facile dilacerari potuit; quid quod ex ipfis literis Reverendi D. Paftoris loci ad me datis innotuit, funiculum ibi parietibus involucri adhæfiffe, & ab inciforibus feparatum fuiffe, ex qua feparatione forte dilaceratio prognata. In globo enim ruptum fuiffe, dubitationem mihi injicit totius fœtus bonus habitus, nullibi inventum putrilaginofum, nullibi flaccidum, funiculus itaque folus, quamvis totus effet exfuccus, & aridiufculus, non tamen adeo erat friabilis, ut fponte abrumperet. Neque fœtus in utero fuis voluta-tionibus & calcitrationibus illum difregit, quia vix loco fe movere po-terat, & fi factum fuiffet, quod tamen captum humanum fuperat, ne-ceffario maxima hæmorrhagia fubfecuta fuiffet, quod tamen in fectio-ne fecus repertum. Quamvis hoc quoque non negaverim, quoniam nul-lus amplius liquor per ifta vafa vehebatur, illa exficcata à leviffima externa violentia lædi potuiffe.

§. X.

Fœtum intra ampliffimum hocce temporis fpatium mortuum fuiffe, quis dubitat; Non quidem negaverim, poffe fœtum ultra ordinarium geftationis terminum in fuo ergaftulo aliquamdiu fervari vivum, aft per femi ferme feclum, ut in noftro contigit fœtu, nec ratio nec experi-entia fuadet. Antequam vero ad caufas progrediar, quæftio eft difcuti-enda, *quo tempore nofter fœtus fuerit defunctus?* utpote quæ exinde eo melius innotefcunt. Ante partus legitimum tempus in utero interiiffe nulla proftant indicia, fed potius mater manifeftos embryonis motus fæpius fenfit, hinc vel in partu à conftrictionibus forfitan fpafmodicis continentis jugulatus fuit, vel fubfequentibus demum temporibus è vi-vis fuit ereptus, & quidem non propter refpirationis defectum, quem nonnulli, fed falfo accufant, multo, minus flammulæ vitalis in ute-ro extinctionem [*n*], cujus tanquam non entis nullæ funt affectiones, nifi per metaphoram intelligas principium agens vitale, animam puta im-materialem; quæ tamen non extinguitur, fed folummodo à fuo corpo-re feparatur, neque meconii retentionem neque putrefactionem liquo-ris amnii, neque folum alimenti defectum pro genuinis caufis agnof-co [*o*]: Sed potius ftati partus temporis tranfgreffionem, & fœtus diuturnam retentionem in anguftis carceribus in caufa fuiffe reputo, quod profecto plane aliquid extraordinarium erat, quicquid autem in Cor-pore Hum. fit contra ordinarium naturæ curfum, illud ut plur. fum-

me

(*n*) Vid. Eph. N. C. II. 2. *obf.* 90. *Schol.*
(*o*) Conf. *Lang. Opp. Med. Phyfiolog.* p. 252. 253.

me periculofum, & corpus tenellum embryonis facillime lædere vivacitateque privare poteft. Ad hoc non parum quoque contulit degeneratio & induratio membranarum, quamvis enim non negaverim, placentam totam non fuiffe induratam, hoc tamen autopfia docuit, illam partem, quæ verfus fœtum fpectabat, omnino occalluiffe, etfi non tantam duritiem acquifiverit, uti reliqua circumferentia, & vafa umbilicalia omnino obliterata atque claufa fuiffe, unde fanguinis circulus à fœtu ad matrem & vice verfa fenfim fenfimque impeditus, alimonia fubtracta, fanguinis refluxus tandem totaliter cohibitus, neceffario lentam mortem intulit. Poffet quidem objici à continuo arteriarum impulfu, vafa non potuiffe occallefcere, fed ipfarum arteriarum offificatio, quæ fæpiffime contingit, fcirrhi in partibus arteriis fcatentibus, & fimilia contrarium fatis fuperque teftantur, de quibus tamen infra pluribus agemus. Denique multum etiam ad interitum noftri tenelli contulit aquarum Amnii defectus, deficit autem hoc liquamen vel ftatim ab initio vel tractu temporis vel ruptis fecundinis effluit, vel per poros tranfudat, vel fpiffefcit. Quamvis igitur nulla in globo obfervari poterat fiffura, attamen partus tempore multas effluxiffe ex muliebribus aquas ex literis Chirurgi nuper ad Excell. D. Præfidem datis innotuit, hinc hoc quoque nutrimento fubtracto fœtus non potuit non mortem cum vita commutare [†].

§. XI.

Quod vero maxime notatu & admiratione dignum eft in noftro pufillo, in eo confiftit, quod tamdiu & quidem per XLVI. annos incolumis ac fine ullo putredinis figno confervatus fuerit. Poffunt quidem in locis ficcis corpora exficcari, atque fic diu putredo arceri, omnes enim fermentationes & putrefactiones fiunt in liquido, & fic per aquam & in aqua. Hinc Hyemali tempore, ubi corpora animalium conglaciantur, diu à putredine confervantur, nam in omni fermentatione & putrefactione aqua diffolvit illa principia, quæ mutuam actionem, & reactionem præftant, uno verbo, principia fermentationis [*a*], nam

> Tabe fluunt carnes, corrodunt omnia vermes,
> Sic fpecies hominis fit putrefacta cinis (*b*).

Sic dantur etiam peculiari virtute prædita loca, in quibus corpora fatis diu

(†) Conf. *Pechlin Obf.* L. I. 29.

(*a*) Vid. *Teichmeyer Phyf. Experim.* p. 244. Conf. *Comenii Difquif. d. Calor. & Frigor. Nat.* p. 64.

(*b*) B. *Eugen. Jun. Epifc. Tolet. in Eleg. de morte* v. 13.

diu incorrupta manent, ut Tolofæ in fratrum minorum cœnobio in loco fubterraneo fepulti per DC. annos a putredine non corripiuntur (*c*). Sic cerebri medulla mollis & non fœtens in craniis poft 70 circiter annos e puteo Dominicanorum Caftrenfium eruta (*d*). Talia exempla hinc inde plura proftant, repertorum fcilicet in tumulis incorruptorum. Sic in Hammoniorum Libiæque regione arenarum fyrtes ventorum turbine fublatæ incautos viatores obruunt, unde horum cadavera a flagrante folis æftu torrentur, exarefcunt, & fub titulo mumiæ ad nos tranfportantur (*e*). Sic æftivo tempore patibulo fufpenfi a fole exficcantur, & diu intacti pendent. Sic cadavera ad ufum medicum (*f*), & fumo carnes animalium exficcantur, quod omnibus mulierculis notum. Verum enim vero non tantum adultorum cadavera mediante fole, igne (*g*), & locorum naturali ficcitate exfucci confervantur, fed quoque infantes in utero materno fceletorum inftar reperiuntur, quod fæpiffime triftis proh dolor! edocet experientia (*h*), magna enim vis eft lenti aft diuturni caloris animalis, a quo fucceffu temporis ejufmodi fceleta uterina in offeas etiam ftatuas transformari poffunt (*i*), præcipue fi mater ficci & ftrictioris eft habitus corporis, vel fi vinolenta, fpirituofifque affueta liquoribus, vel fi alio quocunque modo, alimonia fœtui fubtrahitur, vel aquæ deficiunt & nimis cito effluunt. Non autem fola fpontanea ficcatio cadaverum a putrefactione præcavet, fed poffunt etiam fervari condimentis (*k*), ac liquoribus

(*c*) *Bartholin. Hift. Anat. Cent.* I. *obf.* 62. circa fin. Conf. *Jo. Henr.* à *Pflaumern Mercur. Ital.* p. 49.

[*d*] *Borell. Cent.* 2. *obf.* 36. p. 133. feq.

[*e*] *Schræder. Pharm. med. chym.* lib. 5. claff. 1. p. 833. Lang. *opp. lect. de mater. med.* p. 434. *Camerar. hor. fuccifiv.* c. 70. *Olbar. Kunftkammer. p.* 71. *Happel. relat. cur.* A. I. p. 702.

[*f*] *Croll. Bafil. Chym.* p. 358. *Lang.* l. c. *Schræd.* ibid.

[*g*] Uti Americanorum & Virginienfum cadavera regia ficcantur. vid. *hift. antip.* P. I. p. 170. ex navigat. *Richard. Greinville*, It. p. 183. ex navig. *Smithi.*

[*h*] *Bartholin. cent.* 1. *obf.* 12. It. in animalibus. ibid. *cent.* 2. *obf.* 2. *Eph.* N. C. II. 7. *obf.* 20. Conf. Mumiam iftam leporinam Eph. N. C. l. c. p. 45. It. Excell. D. *Rommelii difcurf. phyf. med. de fœt. lepor.* qui egregie demonftrat: *quomodo etiam citra putredinis fœtorem utero materno bene valente embrya exarefcant.* Conf. *Mifcell.* N. C. I. 1. *obf.* 1. *Schol.* 9. & 10. *obf.* 162. III. 7. & 8. *obf.* 24. *Pechlin.* l. 1. *obf.* 28. *Hildan. cent.* 2. *obf.* 52.

[*i*] Vid. Eph. N. C. II. 7. p. 45.

[*k*] Sic reges peruvianorum pinguedine arboris cujufdam odoriferæ condiuntur, cujus tanta eft virtus, ut cadaver imbutum corrumpi non permittat. vid. differt. M. *Chrift. Hoffmann. de Pollinctur. Antiquit.* 1669. *habit.* §. 16. Ita quoque Auguftus in Ægyptum veniens corpora Alexandri M. & Ptolomæi multis ante annis in fepulchris condita, ita fervata confpexit, ut extarent adhuc cutis, & omnia membra vid. *Georg. Pafchii invent. nov. antiqu.* p. 37. feq. Conf. Eph. N. C. II. 8. obf. 137. p. 297.

ribus balfamicis (*l*), fpirituofis, aromaticis, falinis (*m*) &c. quæ diffolutiones partium impediunt, vel liquidum ad putredinem inclinans tempeftive a reliquis terreftribus partibus feparant. Sic anatomiæ peritis nota eft famofa ifta balfamatio *Bilfiana*, quam tamen nonnulli in dubium vocarunt. Merito quoque hic commemorandæ mihi veniunt *Gabrielis Clauderi*, *Nic. Stenonis*, ut & *Anatomici Amftelod. Confummatiffimi Ruyfchii*, qui ultimus cadavera liquore & arte balfamandi tam nitida fervat, ut color atque confiftentia naturalis cutis mufculorumque vifui & tactui fefe exhibeant. Neque reticendus liquor quidam balfamicus, refinofus, fuavemque odorem fpirans, quem poffidet Excell. D. D. *Salzmannus*, qui etiam egregie putredini refiftit. Huc quoque eft referenda pollinctura veterum atque recentiorum (*n*), fi videl. cum vel fine exenteratione, putredinis & putoris amoliendi gratia, cadavera humana condiuntur, quod penes noftrates magnatibus confuetum eft, in nonnullis autem regionibus cuivis condiri fas eft (*o*), ita ut in Egypto nemo moriebatur, cujus funus quocunque modo non condiretur, piffafphalto validiffimo faltem (*p*). Sic & nix corpora ad fatis longum temporis fpatium a diffolutione præfervat, quam ob rem *Bartholinus* corporum in Grœnlandiæ parte, Spizberga, fepultorum incorruptionem nivium fali, putredinem inhibenti, in univerfum adfcribit [*q*], quam tamen rationem pro genuina venditare non audeo. Tandem fi corpora ab aëris attactu præfervantur, quoque illibata permanent, omnes enim effervefcentiæ, fermentationes, putrefa-

[*l*] Quibus affinis eft liquor ille mirandus, cui Tulliolæ, Ciceronis filiæ, corpus illæfum innatavit. *Pflaumer* l. c. p. 320. Cujus corpus per 1500. vel 1700. annos incorruptum eft inventum tefte *Cæl.* Rodigin. l. 3. *Ant. Lect.* c. 15. 23. Quamvis relationi huic vix fidem adhibeat *Casp. Sagittarius*, Tulliolæ cadaver in cineres crematum fuiffe, firmiffime arbitratus.

[*m*] Uti fal mirabile *Glauberi*, de quo judicium vid. *Borrich. Epift. ad Thom. Bartholin.* 89. *cent.* 3. *p.* 385. Huc etiam omnia falia funt referenda conf. *Paracelf.* l. 1. *de conferv. rer.* f. m. 15. quamvis *Kircher. Oedip. Ægypt.* T. III. *Synt.* l. 3. c. 2. §. 2. p. 398. neget, falia corpora confervare, fed potius diffolvere. conf. diff. *Gerber.* De condit. Mort. Thef. 14. Neque nitrum eft omittendum vid. *Herodot.* L. II. c. 86. p. 120. feq. Conf. *Diff. alleg. Hoffm.* §. 13. *Vesling. Epift. Pofth.* 39. p. 151.

[*n*] De hac pecul. vid. Differt. D. D. *Andr. Rivin.* It. *Hoffmanni modo alleg. Gothofr. Gerberi diff. inaug. De conditur. mortuor.* 1712 *Francof. ad viadr. habit.* conf. *Gryphium de Mum. Uratilav. Joach. Struppium de Mum. Ægypt. Phil. Camerar. hor. fuccif. cent.* 1. cap. 14.

[*o*] Sic Chilenfes omnia cadavera inhumata per menfes aliquot herbis aromaticis involuta adverfus putredinem afferyant. Barlæus *de Reb. geft. fub Mauric.* p. 271. conf. *Rochefort. de inful. antill.* P. II. p. 262. *Alex. de Rhodes hift. Tunquin.* l. 1. c. 21. p. 64. *Cotovic.* Itin. c. 00. p. 153.

[*p*] Vid. *Bellon.* l. 2. obf. c. 47.

[*q*] L. *de ufu niv.* c. 11. & c. 6. *Sturm. Phyfic. Elect.* p. m. 613.

trefactiones &c. unice fere ab aëre dependent, hinc in vitris per antliam pneumaticam exfuctis & epiftomio claufis poffunt confervari fructus, alias fermentationibus obnoxii; item & flores, carnes &c. fine ulla alteratione [r]. Quare olim perfis folenne erat, ut, priufquam corpora mortuorum humaffent, cera oblinirent [s], ne fcilic. ab aëre, aqua aliifque externis injuriis tam cito corrumperentur. Ita & infulæ coreæ incolæ mortuos triennio domi infepultos pictatis loculis includunt [t], quod & Sinenfium quidam in morte parentum fuorum faciunt [u]. Ita quoque infecta varia fuccino incruftata [v] reperiuntur, quæ propter denegatum aëris acceffum nunquam corruptioni funt obnoxia, ad cujus imitationem ductu Exc. D. D. *Henningeri*, nunc beate defuncti, maffa quædam refinofa ex maftiche & terebinthina conficitur, huicque infecta impacta ab omni putrilagine diutiffime præfervari queunt. Hoc ultimum aëris vid. denegatum aditum in caufa quoque fuiffe reputo, quod nofter grandævus fetus tamdiu incorruptus imo parum immutatus fubftiterit in fuo ergaftulo, quoniam enim nullibi tam propter continentis five uteri five tubæ arctiffimam claufuram, quam propter involucri offificationem aër exterior libere accedere poterat, adeo præcipitem & vehementem corruptionem non fubiit, & fub hoc ftatu fatis longo tempore, internam fuæ mixtionis penitiorem everfionem non eft expertus, donec globo adaperto vix effera putredinis vis infringi & fufflaminari poterat, quamvis claufus per multos adhuc annos incolumis fervari potuiffet. Sic etiam molæ [x], aquæ peculiaribus folliculis & membranis inclufæ [y], per lon-

[r] *Teichmeyer.* l. c. p. 156. conf. Excell. D. D. *Wedel* dec. 5. exerc. 6.

[s] Poft. *Ciceron.* L. 1. *Tufc. Strabo* obfervavit l. 15. p. 505. inquiens; Θάπτουσι δὲ κηρῷ περιπλάσσοντες τὰ σώματα. Ita Æthiopes, tefte Herodoto l. 3. mortuos fuos jam arefactos gypfo induxere.

[t] *Neubof. defcript. Snæ* c. 18. p. 403.

[u] Ibid. c. 5. p. 283. Conf. linum asbeftinum, quo olim corpora magnatum fervabant integra & incorrupta vid. Eph. N. C. II. 2. p. 113.

[v] *Theodor. Kerkringius* integra cadavera fuccino circumfufo condivit, quam folutionem fuccini ille folo regimine ignis fieri affeverabat. Chinenfes per artem chimicam ex pice & refina arborum fubftantiam conficiunt fuccino fimillimam, tefte *Martino Martinio* in atlante finico. vid. *Morbof. Polybift. Litter.* Tom. II. L. II. P. II. c. 37. §. 3. Conf. *Phil. Jac. Hartmann. Hiftor. fuccin. Pruffic.* It. *Jo. Dan. Majoris Tr. de Natalibus fuccin. non Maritim.* It. *Franc. Satyr. med. Cent.* 1. §. 2.

[x] De harum natura & origine plura egregia habet. *Ruyfch.* obf. anat. chir. obf. 58. p. m. 74. Conf. Eph. N. C. II. 2. p. 397. *Rof. Lentilii Jatromnem.* P. I. c. 56. c. *Schol. Lamfwerd. hiftor. molar.* It. *Hift. Morb. Uratislav.* 1699. p. 115. conf. corpus illud ovatum, quod loco fetus perfecti partu rejectum eft. Eph. N. C. II. 9. obf. 38. Mola per quinquennium in vagina uteri geftata vid. *Bonet. Polyalth.* Tom. III. l. 5. c. 24. Conf. *Lentil. Mifcell.* P. I. p. 272. per 15. annos vid. *Bonet. Sepulchr.* l. 3. f. 21. obf. 57. §. 1. per fedecim annos *Hildan.* cent. 5. obf. 49. Septendecim. vid. *Pareum* l. 23. c. 34. per totam vitam *Wedel. Sem. Pathol.* c. 59.

[y] E. g. Hydrops ovarii atque tubarum, de quo notabiles hiftorias vid. in *Nuckii*

longiſſimum tempus, imo nonnunquam placentæ & ſecundinæ incorruptæ [z] aliquamdiu in utero geſtari poſſunt, quæ tamen alias minimo aeris acceſſu putredine conſumuntur. Non parum denique ad hujus fetus conſervationem contulit defectus aquarum, cum enim humiditas ſufficiens, primarium inſtrumentum ſit inteſtini fermentativi, adeoque & putredinoſi motus; & quidem mediocri ſui abundantia, non modo magis præcipitem, ſed etiam magis ſubtilem hujus inteſtinæ agitationis effectum ſortiatur: facile inde concluditur, quod defectus ipſius, quo major exiſtit, eo etiam ſegniorem, languidiorem, atque tardiorem hujuſmodi corruptionem poſt ſeſe trahat [a].

§. XII.

Reſtitat denique involucrum, quo fœtus cingebatur, quod plane oſſeum ac quaſi corneum erat, non cartilagineum [b] [excepto illo in latere, quo utero adhæſerat] ſed in tota circumferentia inſtar cranii humani perfecte oſſificatum, & ubique parvis monticulis obſitum. Hic autem globus nil aliud erat quam ſecundinarum moles, quæ conſiſtunt, uti ſupra innuimus, ex Chorio, Amnio & Placenta uterina, hæ membranæ in partu diſrumpuntur, fœtuque edito ut plurimum una cum placenta ſponte ſequuntur, vel mediante funiculo umbilicali cui adhærent facili negotio ex utero extrahuntur, quam ob rem ſecundinarum nomen quoque adeptæ ſunt, quaſi eſſent ſecundus partus. Nonnunquam quædam etiam particula harum membranarum capiti infantis adhæret, quos infantes obſtetrices mire felices prædicant, hinc quoque titulum: *Eines Glücks Häubel* imponunt [c]. Hæ ſecundinæ quam maxime ad putrefactionem inclinant, & in mulieribus etiam ſaniſſimis, quamprimum ex utero prodierunt, ſpatio nonnullarum horarum expedito putreſcere conſpicimus [d], quare illarum etiam retentio, ſi ſemel mi-

Adenograph p. m. 84. Eph. N. C. II. 2. obſ. 95. Excell. D. *Præſidis Diſſert. ſiſt. Bigam Obſervat. Med.* cap. I. Saccatus Eph. N. C. II. 7. obſ. 141. II. 1. obſ. 183. 8. obſ. 233. Hydatides. Conf. *Straus. Pal. Med. Maur. Cordeum Commentar.* V. *in L. de morb. mulier Schenck.* Obſ. L. III. *Jo Bapt. Cortes* p. II. *prax. Med. c. de Hydr. Pechlin.* Obſ. L. I. obſ. 19. *Bonnet. Sep.* L. III. S. 21. §. 4.

(z) Per unum & dimidium annum geſtatæ vid. Eph. N. C. II. 1. obſ. 31. Conf. 3. obſ. 117. *Act. Haſn.* Vol. II. obſ. 22. *Theodor. Kerkring.* Obſ. Anat. 30. *Laz. River.* Cent. II. obſ. 3. Conf. Eph. N. C. II. obſ. 184. ubi tamen non ſine moleſtia, attamen ſine vitæ diſpendio ultra ſeſquimenſem retentæ. Nonnunquam magnam in molem excreſcunt, ſi in utero retinentur, uti animadvertit *Ruyſch. Obſ. Anat. Chir.* 28. 58.

(a) Vid. Diſſert. Illuſtr. D. D. *Stahlii de Cancro* p. 12.

(b) Exemplum globuli cartilaginei in utero reperti vid. Eph. N. C. II. 1. p. 427. 437. Cartilagine - oſſei p. 213.

(c) De Galea vel Pileolo infantum vid. pecul. Tr. *Drelincurt.* It. *Diemerbroeck.* Anat. L. I. c. 30.

(d) Vid. D. D. *Lentilii. Jatromnem.* p. 304.

asmate putredinali ſunt inquinatæ; ut plurimum lethalis. Chorion igitur & Amnion in noſtro ſubjecto degenerarunt in ſubſtantiam oſſeam; Placenta autem in parte convexa, qua utero adnata, retinebat ſubſtantiam ſuam ſpongioſam; concava vero fœtum reſpiciente in cartilaginem abiit. Externa cruenta membrana, quæ globum hinc inde tegebat, anne à Chorio, & quidem ejus exteriore lamella nondum oſſificata, utrum ab utero vel tuba hinc inde accreta, parum liquet; quoniam de loco, in quo globus hæſitabat, nil certi conſtat. Cæterum prominentiæ hinc inde in oſſe conſpicuæ juxta Excell. D. D. *Zellerum* nil aliud erant quam glandulæ ſecundinarum imprimis Amnii induratæ.

§. XIII.

Potuiſſe igitur membranas haſce & ſecundinas in oſſa tranſire, nullum eſt dubium, quippe mollitſima & fluidiſſima corpora in ſubſtantiam duriſſimam & ſolidiſſimam transformari queunt, quod in gemmis manifeſtum eſt [*e*]. Uti & aquæ, ut ita loquar, petreficantes [*f*], non obſtante liquida ſua ſubſtantia, obvia quævis objecta, uti fide digni viri teſtantur, in lapideam, adeoque ſolidam ſubſtantiam; ſi non convertunt, lapideam tamen cruſtam iſtis inducunt [*g*]: Ita nec mollis atque ex parte liquida fructuum arboreorum ſubſtantia obeſt, quo minus durum ſatis ac ſolidum oſſiculum intus generetur: imo in ipſis arborum fructibus, antequam matureſcant, duri iſtius interni nuclei corticis rudimentum, veluti gluten quoddam liqueſcens obſervatur [*h*]. Idem fere contingit in microcosmo, ſic oſſa in Embryone quam maxime ſunt molliuſcula, donec tandem ſucceſſu temporis oſſeſcant, ſic plurimæ cartilagines mora temporis oſſeæ evadunt, imprimis in capite, uti os occipitis & maxillæ inferioris abunde declarant, imo membranæ, uti in oſſe frontis fontanella demonſtrat [*i*], item tendines in oſſa transmutantur, uti à *Bartholino* [*k*] erudimur: Sic quoque nervi in oſſa

(*e*) De vegetatione Lapidum prolixiſſime egit *Bagliv. Opp. Med.* p. m. 497. ſeq. 593. 594. Conf. *Suppl. Act. Erud.* T. VI. p. 25. *Bernh. Paliſſy. de Natur. Font. Metallor.* &c. *Rob. Boyle. de Gemm. Nicol. Stenonem in Prodr. Libr. de ſolid. intra ſolid.* &c. *Helmont. Thom. Schirley de Cauſ. Lapid. Jo. Conr. Brodbeck. Diſſ. Siſt. Scrutinium Phyſiolog. Gemmarum.*

(*f*) De aquis lapidificis vid. *Act. Erud.* MDCCXIII. p. 440. Conf. Eph. N. C. II. 1. p. 367. De terra petreficante vid. *Journ. des Sçav.* MDCLXVI. Dec.

(*g*) Vid. *Morhof. Polyhiſt.* Tom. II. L. II. P. II. c. 31. §. 5. p. m. 408. *Sturm. Phyſic. Elect.* p. m. 536. 537.

(*h*) Vid. *Diſſert. Elegantiſſ. ſub. Præſid.* D. D. *Scheidii* Argent. 1687. *habit: De Duobus oſſiculis in Cerebr. Hum. repertis.* p. 3.

(*i*) Sic quoque perioſtium oſſeum obſervavit D. *Peyerus* in Eph. N. C. II. 7. obſ. 205.

(*k*) *De Diaph.* p. *Pechlin.* L. II. obſ. 40.

offa faceffunt, qualem hiftoriam *Wepferus* (*l*) refert: Sic Teftæ ovorum, antequam ad maturitatem pervenerunt, molles exiftunt, qualia etiam ova incruftata à mulieribus (*m*), quam ab alliis animalibus quadrupedibus (*n*) edita fuiffe, autores teftantur. Et quid fentiendum de calculis? qui in omnibus fere tenerioris texturæ corporis partibus generantur (*o*), imo corpora mollia in calculos degenerant, uti exempla proftant de integris hominibus [*p*], quorfum etiam metamorphofis uxoris Lothi ab aliquibus refertur, de fœtu petrefacto fupra memorato [*q*], de Cerebro petrefacto [*r*], de glandula pineali lapidea [*s*], de Cranio petreo [*t*], de mola petrefacta [*u*], de Rene lapideo [*v*], Cyfti-

(*l*) De *Cicut. Aquat.* p. 88.

(*m*) *Bartholin. Hift. Anat. Cent.* I. obf. 4.

(*n*) De Cane oviparo vid. Eph. N. C. I. 2. obf. 250.

(*o*) Vid. *Excell.* D. D. *Mezgeri Scrutinium* λιθογενεσίας §. 4. feq.

(*p*) Vid. *Barthol.* l. c. Cent. II. obf. 100. *Aventini Annal. Bojor.* L. VII. De fœmina quadam Venetiis ex efu pomi horrendis doloribus correpta, atque exinde 24. horarum fpatio mortua, in lapidem valde durum converfa, qui effectus pomo venenato, quod comederat, tribuebatur. vid. *Rob. Boyle de firmit.* §. 73. De integris fceletis, imo gigantum vel animalium brutorum vid. *Kircher. Mund. fubterr.* L. VIII. Sect. II. c. 2. & 4. *Hamel.* de *Corp. Affect.* L. I. c. 7. n. 7. Conf. *Difp. Spleiffii De Corn. & Offib. Foffil. Conftad.* Eph. N. C. II. 7. obf. 224. De nido qui una cum pullis prope urbem Luneburgenfem in lapidem tranfiit, vid. *Albert. Magn.* Tr. I. c. 7. ubi quoque horrenda de integris civitatibus, exercituum turmis, lectu & auditu digna reperies. Similia vid. apud *Fallopium*, *Rucum*, *Purcham*, *Acoftam*, *Agricolam*, *Philipp. Camerar. in defcript. Ptolom. augment. five Occidentali Notit. Cent.* II. c. 20. It. *Ortelium in Defcript. Ruffiæ* de pecudum gregibus & armentis illico petrefactis. Quibus adde *Jo. Daniel Majorem Differt. de Cancris & Serpentibus petrefactis ad D. Phil. Jac. Sachsen*, *epiftolicâ*, una cum hujus refponfione: *De Miranda Lapidum Natura.* Conf. Eph. N. C. II. 1. obf. 367. Probe tamen hic notandum, num ejufmodi naturæ producta, vel fuapte Sponte hanc vel illam figuram affectent, & femper: an vero cafu aliquo fuam conformationem & Confiftentiam reliquerint, aliamque affectarint. Hinc *Agricola de Natur. Foffil.* Lib VII. hanc proponit regulam: *Cum natura lapides arborum fimiles procreet, diligenter videndum eft, an corticem, & medullam aliaque habeant. Quæ fi abfunt, non ftipites in lapides converfi funt, fed natura fecit lapides, ftipitum fimillimos. Sic etiam lapides, fecundum Licetum Libr. de Anul. Antiquor. Cap. V. fi non tantum externa lineamenta, fed etiam figuram inteftinorum exprimunt, animalia fecundum fe tota in lapides converfa funt, & præcipue in lapides falfos.* vid *Differt. Spleiffii mod. alleg.* p 10.

(*q*) Vid. *Barthol.* l. c. It. *Albos. Hædui Defcript. pecul. Schenk.* L. IV. Obf. *Sennert.* L. IV. *Prax.* P. II. Sect. 4. c. 8. conf. §. V. not. 5.

(*r*) Eph. N. C. I. obf. 26. & 130. *Barthol.* C. VI. *Hift. Anat.* 91. c. 3. *Epift. Med.* 8. *Pechlin.* L. II. obf. 41. ubi quoque ex Obferv. *Cattieri* exemplum meningis petrefactæ refertur.

(*s*) *Diemerbroeck* Anat. L. III. c. 6. *Schuyl Præf. in Tr. Cartes. d. Hom.*

(*t*) *Barthol. Hift. Anat. Cent.* II. obf. 100.

(*u*) *Wedel. Semiol. Pathol.* c. 59.

(*v*) *Joh. Dolæus Encyclop. Med.* L. III. c. 13.

Cyſtide fellea lapidea (x), & oſſea (y), veſica integra lapidefacta [z], Mammis ſaxeis [a], liene lapidoſo [b], &c. Quid quod toto die in bobus, cervis [c] arterias oſſificare comperimus, quod etiam in hominibus [d] cumprimis ſenibus exemplo Celeberr. *Wepferi* non admodum raro evenit. Ita quoque ſinus in Cerebro Falciformis totus oſſeus fuit deprehenſus [e], ut nil dicam de membrana cerebrum à cerebello dividente, quæ in nonnullis animalibus, ut canibus, vulpibus conſueto naturæ more oſſeſcit: Sic uterum induratum fuiſſe legimus [f], ſic valvulæ ſemilunares in corde interdum oſſeæ evadunt, uti & non raro in ſenibus primus & ſecundus Tracheæ annulus [g]: Sic quoque oſſicula in Cerebro [h], in vaſis aliisque partibus p. n. generantur [i]. Sed quid porro immoror pleriſque hiſce inſolitis, converto me potius ad ea, quæ quotidie in corpore humano fiunt, nempe ad callos [k], qui ex alimento extremitatum oſſium fractorum exſudan-

(x) *Fernel.* 6. *de Part. Morb. & Sympt.* 5.

(y) *Rhod.* Cent. III. obſ. 3.

(z) *Borell* C. I. *Obſ. Phyſ. Med.* 5. Eph. N. C. 1. obſ. 27.

(a) *Heurnius* L. I. *M. M. ad prax.*

(b) Vid. *Foreſt.* conf. *Pawium* Obſ. 5. Membrana Lienis Lapidoſa. *Pechlin.* l. c.

(c) Huc trahe os de corde Cervi Offic. de quo vid. *Renodæum* L. III. *de Mater. Med.* c. 19. *Jonſton. de Quadruped.* p. 57. Eph. N. C. II. 3. obſ. 38. *Riedlin. Lin. Med. Ann.* 2. p. 520.

(d) *Willis Pharmac. Rat.* P. I. p. 163. conf. *Pechlin.* L. II. obſ. 41. huc quoque aliquo modo referenda occalleſcentia Vaſorum. vid. *Dodonæum in Not. ad cap. Benivenii.*

(e) Eph. N. C. II. 1. obſ. 127. Conf. 6. obſ. 71. *Botall.* Obſ. Anat. II. *Joh. van Horne*, *Pechlin* L. II. obſ. 40.

(f) *Harder. Apiar.* obſ. 51. Eph. N. C. I. 4. & 5. obſ. 57. Conf. *Hildan.* Cent. III. obſ. 57. *Mangett. Biblioth. Med.* Pr. T. III. f. 863.

(g) Conf. *Pechlin.* l. c.

(h) Vid. *Diſſert. Excell. D. D. Scheid. pecul. ſupr. cit. Unzer* L. I. *de Nephrit.* c. 5. *Holler. Schol.* in L. I. *de morb. int.* c. 48. *Kerkring. Spicil. Anat.* obſ. 35. Eph. N. C. II. 1. obſ. 131. &c. Calculos in Cerebro vid. Eph. N. C. II. 1. p. 332. conf. p. 76.

(i) Lapides cum oſſibus intra cor genitos vid. *Thom. Eraſt.* in *Conſil. Scholzii*, Eph. N. C. II. 1. p. 336. *Plater. de funct. læſ.* c. II. *Zacut. Luſit. Pr. Admirand.* L. II. c. 161. *Kerkring.* l. c. obſ. 78. *Horſt.* L. IV. Tom. II. obſ. 47. *Plater.* L. III. p. 636. *Paw.* Obſ. 5. *Wierus de Præſtig. Dæmon.* L. IV. c. 16. Lapilli in pulmone reperti *Act. Erud.* MDCCXV. p. 462. per tuſſim rejecti Eph. N. C. II. 2. p. 378. *Zacut. Luſitan.* L. I. *Prax. Adm. Obſ.* 95. 96. De oſſiculo quod inter carnem muſcularem femoris bovini reperitur tanquam ſpecifico antodontalgico vid. *Excell. D. D. Lentilii Miſcell. Med.* P. II. p. 424. oſſiculum retro laryngem natum Eph. N. C. II. 2. p. 275. Arteriæ magnæ & Cæliacæ trunco oſſicula innata Eph. N. C. II. 1. p. 214. in omento Ibid. p. 77. in ventriculo ibid. Duo lapilli in arteria circa uterum vid. Ros. *Lentil. Jatromnem* p. 23. in Glandula Bronchiali *Breſslauiſche Natur-Geſchicht* MDCCXVII. Nov. p. 342. in utero *Journ. des Sçav.* MDCLXVI. Dec. In ventriculo Ibid.

(k) Vid. *Diſp. Inaug. Argent.* 1681. *habit. de Callo à Nic. Anton. Flacbio.*

dantes beneficio caloris generantur ac paulatim in ipſo ſæpius oſſe ſolidiorem ſubſtantiam indurantur, oſſaque fracta ferruminant [*l*]. Et ut propius ad ſcopum accedamus, nonne omnes & ſingulæ partes molles, præcipue autem glandulæ ejuſmodi indurationi, quæ parum ab oſſea ſubſtantia recedit, ſunt obnoxiæ? unde tot Scirrhi Hepatis, Lienis, Matricis, Meſenterii, Pancreatis, Mammarum, Omenti, aliarumque partium, quæ à nulla alia cauſa oriuntur, quam ab extravaſatione ſeu reſtagnatione humorum ſpiſſeſcentium, exhalantibus tenuiſſimis portionibus, & relicto albo terreſtri, cujus fibræ [*m*] ſenſim condenſantur. Sic ante aliquod tempus Argentorati vidi ruſticum, qui in regione tonſillæ ſiniſtræ ſcirrhum eximiæ magnitudinis geſtabat, totumque collum cum

(*l*) In illa fractura ubi pars oſſis aufertur, quod ſæpius in vulneribus ſclopetorum contingit, jactura oſſis ad miraculum interdum ſuccreſcente ſufficienti callo reſarcitur; quod non tantum trepanatio ad oculum demonſtrat, ſed etiam tot obſervationes teſtantur. Sic *Gregr. Horſt. Obſerv. Med.* P. II. L. IV. obſ. 10. miræ fracturæ femoris exemplum prodit: *fuiſſe nimirum Juveni murario femoris partem inſignem trium digitorum tranſverſorum longitudine, à Chirurgo poſt fracturam duplicem extractam; quod tamen femur, ſingulari naturæ miraculo ita fuerit reſtitutum, ut, non ſolum non claudicaret poſt conſolidationem, ſed etiam, quid huic femori in longitudine nihil quicquam deceſſerit, ſed perfecte curatum fuerit. Lindanus* quoque in ſua Phyſiologia *de puero ſexenni* exemplum refert, *qui ſpatio* 4. *pollicum ſubſtantiam oſſis deperdiderat, quod ſpatium ſenſim callo repletum, & oſſa invicem unita fuêre.* Quale anologum a *Diemerbroeckio* in adulto recenſetur, *Molitor*, inquit, *quidam è ſua mola decidens tibiam cum fiſtula in medio confregit, tanta cum violentia, ut ſuperior pars carnem perforans in ipſam duram terram vi adigeretur, atque non ſolum carne, verum etiam perioſtio privaretur; ſenex quidam Chirurgus in arte ſua experientiſſimus, qui olim famoſæ obſidioni Oſtendæ interfuerat, ſuaſit iſtius oſſis perioſtio circiter ad duorum digitorum latitudinem penitus denudati ablationem: mox conſentientibus cæteris Chirurgis dictum factum, & ſecunda religatione os illud ſubtili ſerra amputatum fuit: tunc dictus Chirurgus crus ad priſtinam longitudinem rurſus extendit, & ſic in lignea Theca æqualiter depoſuit, vulnus quotidie ſine cruris commotione inſpiciendo; atque ſic ex utroque oſſis ſine paulatim ſuccreſcens callus tandem coibat, ac ſenſim in oſſeam duritiem firmabatur ita ut crus priſtinam longitudinem retineret, & ubi os ablatum eſſet, vix videri poſſet. Conf. Bonet. Medic Sept.* Collat L. I. ſect. 3. c. 14. 16. 18. Eph. N. C. H. 2. obſ. 184. Sic majorem oſſis frontis partem ablatam, & in ejus locum ſuccretum Callum vid. *Wolfii Obſ. Chir. Med.* p. 41. Sed ſæpius etiam natura deficiente contrarium evenit, vid. *Amman. Conſil. de Juſt. Med.* L. V. P. II. S. I. c. 1. p. 354. & callus quidem generatur, ſed non ſufficiens neque oſſa conjunguntur, hinc nova inſequitur articulatio vid. *Excell. D. D. Salzmanni Diſſ. de Articulat Analog.* c. V. §. 5. p. 26.

(*m*) Vid Eph. N. C. II. 7. obſ. 30. hæ fibræ ſanguinis, de quo legendus *Illuſtr. Boyle* P. III. *Hiſt. ſang. Hum.* in ipſa productione oſſium, illorum ſtamina maxime conficiunt; pars vero oleoſa ab illa ſeparata, gluten illud, quod in interſtitiis fibrarum & ſtaminum oſſium exiſtit, illaque conjungit, nec non medullarem ſubſtantiam conſtituit. vid. *Diſp. D. Adolphi de Spina Ventoſa.* §. 8.

cum mala illo in latere occupat, ut etiam ſuffocationem minatus ſit. Huc merito etiam referendi calli manuum, pedum, vel in aliis corporis partibus, qui vulgo: *Schwielen* appellantur, & nil aliud ſunt, quam cuticula indurata à frequenti labore [*n*], itinere aliove denſior reddita. Sed plura hic enarrare ſuperſedebo, quippe allata partim jam ſufficiunt ad confirmandam oſſificationem partium mollium, partim peculiaris Diſſertatio de hoc Themate ſub Præſidio Viri Excell. D. D. *Salzmanni*, uti mihi relatum, ſub prelis ſudat.

§. XIV.

Cauſæ quæ ad talem indurationem anſam præbent variæ accuſantur [*o*]. Sic illi, qui de fœtu Muſſipontano ſcripſerunt, acriter inter ſe de ejus petrefactione dimicarunt, & ultimum refugium atque aſylum erat vis quædam Lapidifica. Hippocrates calculi generationem non aliter fieri putavit, quam quod ſedimentum miſta pituita veluti gluten ſeſe habeat. Neoterici recurrunt ad ſtagnationem in renibus ſanguinis, & hinc ſubnata hujus viſceris corruptione ulceroſa, ex quo ulcere lympha γλιχρὰ glutinoſa exſudat & accedente ſalſugine primum in lenteſcentiam mucidam, mox in tophaceam cruſtam & ſucceſſive in talem duritiem convertitur (*p*). Sicuti etiam in regno minerali ſuccum quendam, ſeu ſpiritum petrificantem in generatione lapidum aut induratione rerum petrefactarum, auctorem conſtituunt, ſimili prorſus ratione ſuccum quoque ejuſmodi oſſificationis partium cauſam eſſe pronunciant, qui in animalium corporibus ſoliditatis tum naturalis nonnullarum partium, tum corporum, præter naturæ conſuetum morem in corpore imprimis humano, genitorum ſit autor: ſic ſi ſuccus talis oſſificus, qui in oſſium nutrimentum converti debuiſſet forſan a via ſua aberrat, & portio quædam in partes molles devenit, convertitur ibi & in ſolidam, quæ oſſibus ſolennis eſt, ſubſtantiam agglutinatur (*q*). Alii ſoliditatem partium a

(*n*) Vid. *Pechlin. Obſerv. Phyſ. Med.* II. obſ. 43. L. III. obſ. 9.

(*o*) Conf. Diſp. *Excell. D. D. Mezgeri ſupr. alleg.* §. 13. ſeq.

(*p*) Exempla emictæ Urinæ materiæ mucilaginoſæ, quæ in matula calculum ex tempore generavit, vid. Eph. N. C. III. 4. obſ. 64 *Act. Hafn.* Vol. III. obſ. 70.

(*q*) Quid ſit oſſium nutrimentum, & unde fluat diſceptant Phyſiologi, nonnulli peculiarem ſuccum oſſificum ſtatuunt, qui ad cæteras corporis partes nutriendas ineptus, uti Autor ſupr. cit. *Diſſert de Callo* §. 13. p. 10. It. *Excell. D. D. Scheid.* in Eruditiſſ. Diſſ. *de Duobus Oſſic. in Cerebr. H. repertis.* Q. 1. p. 4. ſeq. quod nonnulli probant glutine ex oſſibus fractis ſtillante, quod ſecundum illorum ſententiam ſupponit proventum non aliunde, quam ex nervis, quas partes tenent *Charleton*, *Entius*, *Cole*, *Gliſſonius*, qui etiam argumenta ſua ab atrophia partium depromunt. Alii vero experimentis demonſtrant oſſa æque ac alias partes ab arteriolis nutriri, licet ſub diverſa proportione ac quantitate, de quibus *Clopton Havers*

a calore, alii a frigore, alii denique a partium reſiccatione derivant. Quicquid ſit, corpus durum eſt id, quod ex partibus craſſioribus, ad motum minus aptis, diviſioni difficillime cedentibus, firmiori nexu inter ſe cohærentibus conſtat (r). Quoniam igitur fœtus male erat collocatus, & tunicæ, quibus involutus erat, forſan juſto robuſtiores & propter liquidi defectum à calore nativo exſiccatæ fuere [s], facillime iſtæ in ejuſmodi duritiem progreſſu temporis tranſire atque partes erasſiores fibroſæque oſſis in modum indurari potuerunt. Placenta autem, quoniam pars ejus quo utero adhærebat retinuit ſubſtantiam priſtinam vaſculoſam, continuo illam ſecundinarum partem irroravit & irrigavit, cui adnata erat, hinc etiam in tantam duritiem uti reliquus globi ambitus totus exſuccus, non evaſit, ſed cartilagineus ſubſtitit [t]. Depravatam inſuper imaginationem hic in cauſa fuiſſe [u], mihi non videtur, quamvis enim ſollicite inquiſiverim, nihil tamen reſcire potui, ſufficiant ergo ſupra allegatæ cauſæ ad tale productum ſatis ſuperque idoneæ.

§. XV.

Decidamus adhuc quæſtionem, quæ forſan nonnullis ſupervacanea videri poſſet, *An ſcil. hic fœtus ſalvari & ſuperſtite matre felix vivusque in lucem produci, an vero poſtmodum ad præcavenda ea, quæ à fœtu mortuo metuenda ſunt, ex ventre materno extrahi potuiſſet?* quod hoc ſpectat problema, denuo in mentem ſunt revocanda, quæ ſupra propoſuimus, nempe an in Tuba, an vero in utero conceptus fuerit noſter infans? Quoad primam conceptionem nullam video aliam medelam; quam partum Cæſareum, deſperatum profecto conamen, quod tamen non ſemper infeliciter ceſſit, & non tantum Cypriani ſingularis obſervatio

vers Oſteolog. Nov. c. I. p. 89. Venulas elegantiſſimè *Leuwenhoekius* in *Tranſact. Philoſ.* n. 186. per os tibiæ bovium diſperſas exhibuit. Conf. *Diſp. alleg. de Spin. Ventoſ.* p. 9. *Pechlin.* L. II. obſ. 39. Cæterum modum oſſificationis egregie deſcripſit *Pitcarn. in Element. Med. Phyſ. Mathem.* L. I. c. 5. §. 81. 82.

(r) Vid. *Teichmeyer Phyſ. Exper.* p. 81.

(s) Quod non tantum ſæpiſſime contingit, ſed fortaſſe in tam provecta ætate, in qua mulier noſtra conceperat, ovula durioris eſſe ſubſtantiæ judicioſe conjiciebat Vir *Excell. D. D. Keckius, Conſiliarius atque Archiater Sereniſſ. Principis Oettingens. Patronus ſummopere Colendus.*

(t) Dum hæc typis imprimuntur, Excell. D. D. *Zellerus*, Patronus Venerandus, mihi refert, ſe ulteriori indagatione hanc etiam partem oſſificatam inveniſſe.

(u) Ejuſmodi obſervationem habet *Pechlinus* L. I. obſ. 28. cujus judicium ita ſonat: *Sane ex omnibus indiciis*, inquit, *colligere licet, jam tum ad terrorem habitusque cadaveroſi ſpectaculum lente interiiſſe hunc fœtum; & raro naturæ conatu in liquore illo ſuo, velut Balſamo, merſum perduraſſe, averſo jam etiam per tam vehementem animi paſſionem à nutritione ejus ſanguine materno, conſtrictis, quod metus terroriſque proprium eſt, venis.*

vatio ſupra citata, ſed plura hinc inde exempla teſtantur [v]. Non enim quævis gravida tam felix eſt, ut ejusmodi fœtum, qui per vias ordinarias egredi nequit, vel fruſtulatim excernat ſine ullo ſanitatis detrimento, vel uti noſtra uſque ad XCIV. vitæ annum ſecum geſtet. Quanta enim mala talis fœtus ultra debitum geſtationis terminum in utero remanens, mortuus, imo putridus infelici matri affert, triſtis proh dolor! teſtatur experientia, hinc omnis nervus eo intendendus ut fœtui vivo juſto tempore via paretur, vel ſi interit in clauſtris materni ejus cadaver ex corpore ſano eliminetur, ad evitanda graviſſima ſymptomata. Si vero fœtus noſter in utero extitit, tunc facilius ex ergaſtulo ſuo deliberari potuiſſet, dum videl. perita & cauta obſtetrix, præſentibus ſufficientibus imminentis partus indiciis, effuſis aquis, & deprehenſo ſitu uteri vitiato, parturientem demiſſo capite & reliquo corpore nonnihil elevato tranſverſim lecto ſuperimpoſuiſſet, manuſque probe inunctæ digitos, & quidem unum poſt alterum in uteri orificium blande immiſiſſet, illudque ſenſim diſtendiſſet, donec totam manum in uteri cavitatem transferre potuiſſet, & ſic fœtum probe comprehenſum caute extraxiſſet [x]. Quoniam autem videtur, fiſſuram in involucro per quam aquæ effluxere, nimis fuiſſe parvam, quippe poſtmodum nullum omnino ejus veſtigium apparuit, hinc, illam ulterius provide ampliare & ita fœtus exitum promovere debuiſſet. Poſtquam vero, doloribus ceſſantibus, fœtuque mortuo, ſpes ullius ſubſequentis partus evanuit, felicem prædico noſtram mulierem, quod non obſtante hoc cadavere, quod continuo ſecum geſtabat, qualitercunque ſana atque vegeta ad tale ſenium pervenerit. Felicesque prædico omnes illos, quibus hoc inſolitum naturæ miraculum videre contigit; ac magnæ poſt mortem huic fœminæ debentur grates, quod ipſa ſeſe cultro anatomico, ac jucundo curioſiorum ſpectaculo propriis petitionibus ſubjecerit. Hæc Mulier cula exemplo ſit plebi ſuperſtitioſæ, tantopere, neſcio qua ſtupiditate inductæ, ut ab ejuſmodi ſectionibus abhorreant, ac impediant perſcrutationem frequentiorem naturæ phænomenorum, qua multa adhuc abſcondita detegi poſſent, aſt hæc ſunt pia deſideria & ſurdo narratur fabula.

(v) Conf. *Act. Erud.* MDCXCIII. p. 229. *Verdue. Chirurg.* P. I. c. 36. *Bartholin. Hiſt. An.* Cent. II. obſ. 8. circa fin. *Fienum Chirurg.* Tr. VIII. c. 2. p. 116. ſeq. *Aquapend. Pfizer*, *Juncken*, *Hildan. Blancard. Rouſſet. Cornarium*, *Roonbauſen* &c. Contrarium tuentur *Paræus*, *Mauriceau* &c. & funeſtam ceſſiſſe operationem teſtantur *Guilleman*, *Rolfinck*. Diſſ. An. p. 182.

(x) Vid. Diſſert. Cel. D. D. *debelii* De Extractione Fœtus Hum. ex Utero. §. 13.

Tab. XXVII.

Fig. 1.

Fig. 3.

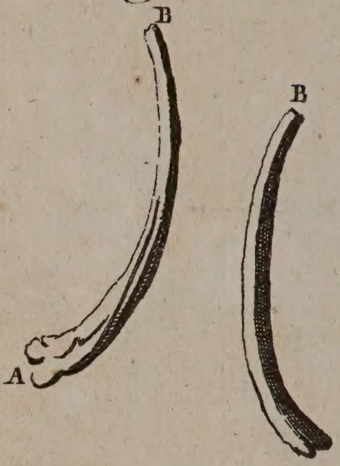

Fig. 2.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. CAMERARII DE FOETU XLVI ANNORUM. pag. 789.

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. I. Exhibetur involucrum offeum.

A. *Pars pro cartilaginea habita, ab Excell. D. D. Zellero vero quoque offea reperta, quæ carni fquamofæ feu placentæ adnata atque contigua erat.*
B. B. B. C. C. C. *Membranæ plus minus cruentæ, quæ globum hinc inde cingebant.*
D. D. D. D. *Fiffuræ & incifiones fecuri factæ.*
E. E. E. E. E. *Ipfa involucri offificata fubftantia, multis parvulis prominentiis confpicua.*
F. *Contufio atque conquaffatio a rudi tractatione orta, ubi quoque membranæ craffiores femiputridæ confpiciuntur.*

Fig. II. Ipfe fetus diductis hemifpheriis fefe fiftit.

A. A. A. *Involucrum, quo adhuc fetus ex parte tectus.*
B. *Fetus ad partum maturus, in fitu fuo ordinario.*
C. *Cavea, a manu dextra impreffa, hic in confpectum veniunt:*
α. *Nafus depreffus, atque β. Ofculum, compreffum quidem, non vero apertum uti in figura falfo depictum.*
γ. *Oculus claufus & denique in latere δ. Auricula.*
D. D. *Brachia, quorum dextræ manus pollex duas phalanges candidas ac cute denudatas exhibet. Neque omittendum, brachium dextrum finiftrum magnitudine fuperaffe.*
E. *Genu prominens.*
F. F. *Funiculus umbilicalis difruptus, & quidem ea pars, quæ umbilico adhæret:*
G. G. *Altera portio, involucro annexa.*
H. *Pectus elatum.*
I. *Incifio in latere finiftro, ubi fubftantia carnis rubefcens quidem, fed parum fucculenta & carni fumatæ non multum abfimilis comparuit.*

Fig. III. Biga coftularum, ex latere finiftro extractarum, naturalis fubftantiæ, coloris ac magnitudinis.

A. A. *Earum proceffus & connexio cum vertebris.*
B. B. *Connexio cum fterno.*

FINIS.

J. ERNESTI

CXLIX.

J. ERNESTI TURCK

HISTORIA MULIERIS

VARIA OSSA PER ALVUM EJICIENTIS

Ultrajecti 19 Maij 1727.

I.

QUia leges Academicæ a me desideraverunt, ut Disputationem quandam conscriberem, animum applicui ad disserendum de Casu quodam mihi nuperrime Bergæ in Norwegia, a Viro summe Reverendo, Fautore & Amico longe æstumatissimo proposito. Obtulit mihi nempe, cum abituriens ipsi valedicerem, scatulam ossa continentem, quæ Mulier successu temporis ex alvo pepererat. Verum ut omnia bene intelligi queant, historiam mihi candida fide narratam, breviter pertexam.

I I.

Mulier ætatis viginti quatuor, præter propter, annorum, nupta aliquot annis, gravida fit: Primis mensibus satis bene se habet; venter, more solito, feliciter intumescit, & fœtus, quem alvo gestabat, plurima vitæ indicia edit: Spem uterque concepit Parens, devoratis adhuc paucorum mensium tædiis, pulchra prole suum beatum iri stemma: quamvis aliquid sinistri subesse metueret ob menstrua solito tempore prodeuntia. Sed abhinc tumor decrescit, vitæ gestatæ perceptio perit, remanente solummodo pressione quadam in latere dextro; inde concidit simul omnis spes futuræ progeniei. Verum post aliquot tempus rursus imprægnatur, toto gestationis tempore tamen dolores circa regionem uteri sentiens. Tandem enititur prolem justæ magnitudinis post 9 menses, vivamque. Ab hac tempestate cum febricula colluctatur, dolorem in abdomine sentiscit, manente in dextro latere tumoris, pressionisque specie. Tandem alvum depositura, angitur, veluti paritura, valdequam, in intestino prope anum dolorem experitur infandum, & fæcibus excernendis obstat quasi aliquid. Ecce parit ex ano cranii partem solidum fere æquantem, ornatamque suis capillis. Suspicata igitur hæc fore ossa primi in se concepti infantis, a quo delusa erat, attendit sollicite num plura deponeret, nec incassum: Nam successivis abhinc diebus fæcibus immistas observavit costas, dein scapulas, postea femoris ossa, tibias, ossa humeri, cubitos, & digitorum phalanges, tandem squammas ossium perfecte æmulantium ungues, non abscissos cultro, sed abstractos vi quadam & in resegmina solutos; & horum omnium jam tantus collectus est cumulus, ut theculam adimpleat, ipsa ægra autem adhuc plura in suo corpore latitantia ossa percipiat.

Ecquid pro hac misera remedii foret, me gravis ille vir rogavit; & cum nihil sit vita hominis carius, nihil quam eam servasse Medico præstantius & magis honorificum, attentius mecum casum evolvere cæpi, & quem ad modum huic miserrimæ fœminæ auxilium sit ferendum, exponere aggrediar.

III.

Poftquam Harveius, Grafius, Ruyfchius & Malpighius aliique præſtantiſſimi viri generationi animalium obſervandæ operam dederunt, *Omne Animal ex Ovo naſci*, ne quidem homine excepto deprehenderunt, ita confirmantes antiquiſſimam Brachmanum Philoſophiam, qui *omnia ex ovo* & nata & naſci pronunciaverunt.

Hæc ova in corpore muliebri humano in duobus naſcuntur Ovariis, ſuperne adhærentibus Tubis Fallopianis: horum organorum deſcriptionem prætereo, quia clare elegantiſſimeque hæc depinxit Grafius. Ova vero ex ovariis prodire plurimis obſervationibus confirmavit Peyerus, Geiderus, Nukkius, aliique quorum catalogum hic attuliſſe, nimis operoſum foret.

IV.

Omnis conceptus in hiſce ovis peragitur, quæ ſive hæreant adhucdum intus, aut ſemipulſa ex ovario ſint, ſive excepta a Tubis Fallopianis (quarum Fimbriæ inſtar digitorum ovarium amplexæ, ovum detrahunt, deferuntque in Tubarum cavitatem) ſive in ipſum uterum provoluta, fæcundantur a ſemine paterno, cujus minima particula ab ovo, in quacunque ſuæ viæ parte excepta, id præſtat, ut producatur homo.

V.

Semen enim Patris non tantum in uterum injicitur, ſed etiam in Tubas Fallopianas, uti tum ab ipſo Fallopio, tum a Leewenhœkio detectum fuit: quamobrem in orgaſmo venereo tubarum fimbriis amplectantibus ovarium, uti Ruyſchius, Grafius, & Leuwenhoekius obſervarunt, non mirandum eſt, ſi ſemen quoque uſque ad ovaria per tubas provolvatur, quod ovo maturo & moxmox ex ovario exituro circumfuſum, illud fæcundat. Unde illæ calamitoſæ matribus natæ progenies in ipſis ovariis, ovo nempe iis nimium adhærente, nec poſtea expulſo; meminique Abbatem de la Rocque in ovario dextro conſpexiſſe fœtum, utero illæſo, & traditione accepi Cl. Ravium oſſa fœtus teſticulo innata conſervaſſe, & rudimenta in ovulo cum ovario cohærente conſpecta fuiſſe memoriæ proditum eſt in Act. Lipſ. Anno 1706. pag. 265.

VI.

Quod ſi igitur conceptus fieri poſſit uſque in ovario (forſitan id quidem non ſemper fiet, ſed in Tubis ipſove utero, de hac re ſerram non

recip-

reciprocabo) & ovum a fimbriis Tubæ, quæ se prorsum invertit, sursum se flectendo ut ovarium amplectatur, abruptum fuerit, atque ab iis tanquam a manu seu digitis prehensum, an non fieri facile potest, ut tuba se rursus invertente, & quacunque ex causa, paralyseos specie fimbriis inducta, iisve relaxatis paulum, ovum lubricum decidat; quod sæpius cum non fit, admirandum potius, quam quod aliquando contingit; sed inde benigni Creatoris amor in conservanda sua pulcherrima creatura evidentissime elucet. Quo igitur cadet ovulum? in pelvim, sive cavum illud, quod utero, intestino recto, & vesicæ urinariæ continendis, dicatum est. Nullus etiam dubito, quin in hoc cavo sæpius deciderint ova, sed eorum nonnulla suffocantur, aut locum, cui accrescunt, non inveniunt: alia, nescio an feliciora dicam, accrescunt, vegetant, suam progeniem alunt; & inde nati sunt fœtus, qui extra uterum in pelvi hæserunt. Sed observationibus mea dicta adstruenda erunt. Monconysius Tom. 2. Itiner. memorat Chirurgum Aurelianensem anno 1672. in hospitali illius urbis cultro subjecisse fœminam, quæ diu doloribus partus vexata, nihil enitebatur, suumque obibat diem, pelvi aperto egregius & optime formatus prodiit puellus, non in utero, non in ovario, non in tubis, sed in ipsa cavitate pelvis jacens, vid. Ephem. Natur. Curios. Decur. 1. Ao. 1. ubi docte a Cl. Sachsio differitur de pluribus extra uterum observatis fœtibus. Et prostant apud probatos autores plura exempla, inter quæ notatu dignum mihi visum est, quod memoratur in l'Hist. de l'Acad. Roy. 1716. cum fœtus extra uterum formati placenta primæ secundæque lumborum vertebræ adhæserit. Imo & simile quid in animalibus advertitur, cum in iis generatio modo simili humano peragitur, hinc in Lepore fœtus extra uterum gestatus descriptus prostat in Act. Lips. anni 1687. pag. 278. in iisdem Actis anni 1710. p. 137. Novi equidem magnos in arte viros aliam fovisse opinionem de fœtibus extra uterum repertis, quos sentiebant uterum perrumpere, atque per vulnus in abdomen intrare: concedam lubenter, ejusmodi casus extitisse; verum hos omnes subito fuisse matri lethales facile evinci posset: memoriæ proditi sunt nonnulli apud Hildanum Cent. 1. obs. 64. Veslingium in Syntagm. Anatom. cap. 7. apud Joh. Caspar. Fansium aliosque, quos recitat Bohnius in Circul. Anatom. progymn. 1. p. m. 20. & 21. & in Ephem. germ. Dec. 2. anno 7. pag. 16. Verum viva matre & postea adhuc fertili, fœtum perrumpere uterum non adducar ut credam; saltem nostro in casu locum id non habuit, cum absque insigni hæmorrhagia & in uteri cavum & in abdomen ejusmodi transitus fieri non posset, sed hæmorrhagia in Norwegica muliere observata non est, quæ a mensibus ordinariis erat distinguenda: prætereo nulla fuisse signa tam vehementis causæ, quæ vulnus tantum utero inflixisset: nulli parturientis conatus; nullus lapsus, pressiove inæqualis præcessere. Quamobrem nullus potest amplius dubitationis superesse locus,

quin ex ovario decidua ova, inprægnata tamen prius à fœcundo femine Patris, deciderint in cavum pelvis, ubi excreverunt haud aliter, quam in utero fieri folet. Ovorum tunicæ, chorion & Amnion adhærentes interiori membranæ pelvis, vel utero exteriori, vafa fua ipfius vafis immiferunt, quorum ope nutritius e matre fanguis ad fœtum pervenit; hæ inde tunicæ æque increfcentes induratæ fuerunt, finxeruntque quafi alterum uterum, quod fabulæ de duplici utero originem dediffe videtur, fœtu nempe reperto in pelvi, obvoluto fuis membranis, quæ cum uteri cervice coaluerunt, uti colligere licet ex obfervatione ad Cl. Dionifio facta, defcriptaque in Ephem. germ. cur. dec. 1. an. 2. pag. 160. Alius fœtus parti fuperiori pelvis adhærens, Peritoneum adverfus Mefenterium compreffit fua mole, hinc hujus vafa cum illius concreverunt, vifus idcirco fuit fœtus vafa fua cum iis inteftinorum & mefenterii immifcuiffe & communicaffe, atque ingreffum fuiffe abdomen, fed vifus ita tantum fuit ab obfervatoribus rei Anatomicæ nequaquam peritis; quale obfervatum apud Fr. Baylium in Phyf. oper. proftat. : fed non rari funt aliorum quoque errores, qui fœtus in cavo abdominis fe deprehendiffe notant, non diftinguentes pelvis abdominifque cavitates.

VII.

Aft redeamus in viam, & infpiciamus propofitum nobis cafum penitius, demonftratum enim ex fuperioribus abunde erit, noftratem Norwegicam mulierem ovum in pelvin delapfum aluiffe; quod enim ab utero exceptum nutritumque fuiffet, adduci nequeo, cum bene formatæ viventifque prolis poftea facta fit mater. Quomodo enim cum mortuo, corruptoque fœtu, quomodo cum offibus cariofis, pungentibus, ichorem neceffario acrem demittentibus, tenellus concreviffet in eodem carcere fœtus? Sed hoc tempore legitimo partus exclufo, quidni fimul exclufa fuiffent putrefacta folutaque primi fœtus offa? Hac igitur difficultate remota, dico, quod fœtus in pelvi adoleverit, vel placentam, ejufve fimile quid, & chorion, amnionque affigendo partibus nonnullis, quas prius propiufve attigit in hac cavitate, adolevit ufque ad aliquot menfes, tumque vel nutrimenti defectu, vel ex ægritudine periit, quamvis priorem caufam potiorem ratus fim, cum menftruata fuerit interea temporis fœmina, fanguinem ita emittens, quem natura alendo fœtui dicaverat: Verum in omnibus fere cafibus, in quibus fœtus extra uterum jacuerunt, menfes folito tempore paffæ funt fœminæ.

VIII.

Mortuus igitur eft nofter fætus, jacet cadaver ejus in pelvi, vivumque fepulchrum ipfi præbet mater, imo præbuit anni fpatio: fierine

hoc

hoc poteft, nonne inquinabunt in putrilaginem folutæ partes teneram pelvis membranam, uterum, inteftinumque? Cum gangræna hafce partes occupaverit femel, cito proferpit, & an major hæc gangræna proferpendo non quoque afficiet vivam matrem? Valetudinem adverfam, quacum conflictavit per annum, quæ febriculam comitem habuit, liquido probare arbitror matris vifcera non plane immunia ab hac labe, aut fana perftitiffe. Merito tamen hic inquiritur, an per tantundem temporis fœtus in vivo corpore geftari poffit? Vix adhiberemus fidem in loco tam tepido humidoque, in quo omnia ad putrefactionem, citiffimamque diffolutionem compofita videntur, evincentibus Chemicis, per tot menfium decurfus manere poffe indiffolutum tam tenellum & vix confiftens adhuc cadaverculum, nifi frequens obfervatio penitus hoc adftrueret. Forfitan diutius confervatio hic extenditur, aëri cum fit via denegata, quæ cæteroquin putrefactionem plurimum accelerat: quod obfervationes attinet cadaverum, aut fceletorum diu in vivis matribus incluforum, longam adferre poffem feriem, ex Ephem. Germ. Cur. dec. I. Ao. 6. p. 327. Ubi caput fætus feptem per annos in utero delituiffe dicitur: & in Dec. I. Ao. I. p. 137. fceleton memoratur, quod duobus fere annis poft legitimum partus tempus excretum eft. Et in iifdem Ephem. D. 2. Ao. 5. pag. 352. Sceleton ultra fexennium in viva matre perftitiffe. Tum in Centur. 5. p. 307. memoratur fceleti hiftoria, quod mater per 3. annos in fua alvo geftavit. Sed Georg. Orth. in Differt. Inaugur. habita Tubingæ 1720. hiftoriam exhibuit Fætus in utero materno per 46. annos detenti; adeo ut nullum poffit effe tempus tam longum, quin diutius fere fœtus mortuus in utero hæreat.

IX.

Officula autem putrefacta & afpera hinc inde exftantibus angulis pungunt, inflammant, exulcerant, quafcunque contingunt in pelvi partes, atque ita viam fibi quafi quærunt extra corpus vivum, tam provida fibi eft natura, ut omne heterogeneum plerumque ope exulcerationis ex corpore eliminet, teftantibus id quotidie rebus peregrinis in bello cum vulneribus fimul corpori inflictis, & fuppuratione expulfis. Offa noftri fœtus maternum inteftinum pupugerunt, inflammarunt, exulcerarunt, & per illud viam nunc fibi quærunt, procul omni dubio eam perforantia inteftini recti partem, quæ per pelvim tranfit, atque ita cum fæcibus fimul exonerantur per anum. Ne autem aliquis opinetur, viam hanc a me temerario confilio effictam, modumque exitus ex ludibrio ingenii creatum. Abfit hæc a me temeritas! Graviffimos allegabo Auctores, quorum obfervationibus innixus, hæc adferui, vel potius modo confirmavi, quæ illi ipfi diu ante me invenerunt. Ita enim Langius Lib. 2. Epift. med. 39. memorat uxorem civis ex oppido Eberbach, quæ fætum viventem

ventem aliquot menfes in utero geltaverat, & cum jam tempus partus inftaret, ubera prius turgida lactis detumuerunt, puero in utero non fubfiliente, tandem fœtus in matrice computrefcebat, cujus crura craniique offa denigrata & carie obfita, cum mulier ob inteftini exulcerationem alvi profluvio laboraret, anno decimo, non per vulvæ oftiola, fed per anum excrevit. Aliud ejufdem generis exemplum, quod Romæ contigit Anno 1571. fuppeditat Marfilius Cagnatus Lib. 4. obf. variar Cap. 9. a fe adhuc Tyrone & a præcipuis urbis medicis vifum, fcil. plebeja diu quædam ægrotaverat fœmina febre hectica perpetua ac debili, duroque imi ventris tumore: unde ille effet tumor non facile inveniebatur, cum nulla fufpicio aderat eam quid amplius utero gerere: verum ægrotanti ex improvifo falus advenit, nam fœtus humani carnes putrefactæ, offaque feparata per anum exiverunt, natura fe fponte exonerante: quo ad priftinam poftea rediit mulier fanitatem. Amatus Lufitanus Cent. 2. Cur. 10. fcribit. Nafonis uxorem, cum quinque menfium fœtum mortuum diutius geftaffet in utero, profluente quotidie ex utero colluvie quadam faniofa non fine febre, indiefque corpore marcefcente, attenuatiffimo habitu jam affecta, per feceffum excernere cœpit officula quædam, quæ in exitu dolorem inferre funt ab ipfa deprehenfa, ac a ftercore mundata confervabantur, nec deftitit ab hujufmodi excretione per menfes & annos, donec permulta officula hujus generis emiferit. Confirmat eandem Hiftoriam Marcellus Donatus. Balduinus Rouffeus Epift. med. 1. de Muliere Goudana fcribit, partus tempore prætermiffo, revoluto jam anno, una cum Lotio illam primum digitorum articulos excreviffe, ac fenfim alia majora offa, Tibiam, radium, coftas, & id genus alia per pofticam cum excrementis emififfe, ac denique fecundo a parturitione anno, maximos ante perpeffam labores, calvariam totam cum cubito, coftis & aliis aliquot offibus ejeciffe. Roffetus fect. 4. de partu Cæf. c. 2. hift. 1. & 5. Bina exempla prodidit matricis ulceratæ pertufæque verfus inteftina, cum excretione offium infantilium. Horatius Augenius Lib. 2. Cap. 27. de part. hom. cafum, Ao. 1571. Ferrariæ contigiffe, hunc notat, quod mulieris gravidæ doloribus partus advenientibus & aqua plurimum fluente legitimo tempore nihil tamen pareretur: dolores illico ceffarunt, ventre adhuc tumido manente, atque ipfa magnam gravitatem fentiente, hinc creditum a Medicis mulierem geftaffe molam, fed anni abhinc effluxerunt bini, tum fluore alvi corripitur, fœtentiffimo, excrementa erant flava ac fublivida, copiofaque, tum fimul cum iis effluunt duæ coftæ, fequenti die rurfus binas alias excrevit, fed exfpiravit: exenterato cadavere uterus putrefactus deprehendebatur, qua parte rectum inteftinum tangit, quod ibidem etiam exulceratum, offibus conceflerat viam. Sed prolixior evaderem, cætero-quin obfervationem Tulpii Lib. 4. cap. 30. adferrem, tum Roonhufii obf. medic. part. 1. obf. 1. pag. 15. tum Morleyi, quod proftat in a-

ctis

ctis Britannic. philof. no. 227. p. 486. quod ultimum exemplum fatis congruit cum noftro in plurimis, nifi quod non amplius conceperit mulier ibi defcripta, adde obfervationem in Phil. Tranf. n. 387. pag. 171. attentionem quoque mereretur obfervatio a Litrio inferta Hiftoriæ Academ. Parifin. Anni 1702. p. 234. fpectans fœtum per anum excretum: plura qui defiderat, præftantiffimum eruditiffimumque confulat Thom. Bartholinum in viis Infolitis part. human. cap. 14. Quemadmodum igitur offa perrumpere uterum & inteftinum rectum potuerunt in allatis Medicorum obfervationibus, quid ni in noftro cafu inteftinum idem, licet in alio loco, perforabunt? Quomodo pertundunt, facile oftenderem, fi adjungere voluiffem inteftinalium tunicarum defcriptionem, quam nemo mortalium tam clare, tam recte dederit, quam Clariff. Præftantiffimufque Doct. & Profeffor B. Albinus, hujus illuftris Academiæ diligentiffimus, feliciffimufque Anatomicus, in fpecimine quodam Anatomico, & ideo manum de tabula, & ad finem properandum eft.

X.

Ecquid igitur remedii noftræ conveniet ægræ? An naturæ committendum erit negotium, an vero Medici dexteritas, aut vis herbarum multum folatii opifque adferre poterit? Proftant exempla mulierum per alvum offa parturientium, quas ἡ Φύσις νόσων ἰητρὸς curavit abfque medicamentis ullis, aliæ autem perierunt. Cum autem fuppuratum fit inteftinum, imo forte in nonnullis locis putrefactum, opinor hic conducere injecta enemata, quæ a putrefactione ulteriori inteftina confervent, & quotidie alternifve diebus immitti poffent, veluti hoc vel fimile quid

℞. *Herb. Scord.*
Sabiof.
Cardui. Bened.
Veron. aa. *Mß.*
Coqu. in Aqu. Font. q. f.
per horam dimidiam
Colat. ℥viij. *vel* IX.
adde
Mellis ℥ß.
Terebinth. ʒj.
Ol. comm. ℥ß.
Vitell. ov. no. j.
M. F. Clyfter.

Tum ne in interiori cavitate pelvis oriatur putredo, faltem ut præfervetur,

vetur, judicarem applicandum effe fotum ex illis herbis, quæ putredinem egregie arcent, quales funt chærefolium, levifticum, hyffopus, abfynthium ponticum, ruta, majorana, fcordium, carduus benedictus, quarum hæ aliæve in vino coctæ & ope pannorum, vel ipfæ calide applicatæ noctu toti abdomini, imprimis autem regioni pubis, quæ omnes has partes præftantiffime fovebunt, & adverfus putrefactionem munient. Sed interna quoque conducunt, quæ hecticæ adventum, hic cæteroquin ante fores (ob putridam materiam facile per venas lymphaticas abforbendam, totique fanguini communicandam) arceat: Decocta ex plantis abftergentibus, aperientibus, fudorem leviter excutientibus egregie hoc præftabunt; hæc enim inftar theæ quotidie epota moderate, poterunt nonnihil emolumenti afferre. Erunt hæc omnia eo majoris efficaciæ, quo diæta obfervetur accuratior, in qua nihil quod facile putrefcat affumendum judico. Quibus a Medico factis fola ulterior curæ fpes in Deum Omnipotentem, & Patrem mifericordiæ, cui perpetuo laus & honor fit, rejicienda erit. Nunc enim ad fectionem cæfaream non confugiendum effe arbitror, cum maxima pars offium, quæ fœtum componunt, depofita fit, & natura fibi conciliavit viam, per quam fe fatis bene liberat, hanc quoque in hac occafione cum Medicinæ Principe Hippocrate fequendam, pronuncio.

F I N I S.

J. CAROLI